

B.G. STRUVII BIBLIOTHECA
IURIS SELECTA
CRIMINALIS

BVRCARDI GOTTHELFFI STRUVII
BIBLIOTHECA IVRIS SELECTA

SECVNDVM
ORDINEM LITTERARIVM DISPO
SITA ATQVE AD SINGVLAS IVRIS
PARTES DIRECTA

ACCESSIT

SELECTISSIMA BIBLIOTHECA
IVRIS STVDIOSORVM
ATQVE INDEX AVCTORVM ET MATERIARVM

EDITIO QVINTA
AVCTIOR LONGE ET EMENDATIOR

CVRANTE
CHRISTIANO GOTTLIEB BVDERO.

IENAE
Apud ERNESTVM CLAVDIVM BAILLIAR
CIƆ IƆCCXX.

ILLVSTRI ET EXCELLENTISSIMO

VIRO

SAMVELI STRYKIO

Potentiſſimo Boruſſiæ Regi a conſiliis intimis, & reliqua

Patrono obſeruantisſime colendo

S. P. D.

BVRCARD GOTTHELF STRUVE

INgratus eſſem, VIR EXCELLENTISSIME, ni vel quauis occaſione teſtarer, me Tibi multis nominibus eſſe deuinctiſſimum. Ab eo enim tempore, quo Tibi innoteſcere fortuna dedit, ita me excepiſti, vt dubium mihi eſſet, an do-

)(2 ctri-

ctrinam Tuam magis, an humanitatem admirarer. Nondum tria præterlapsa sunt lustra, cum iussu beati parentis in academiam Viadrinam me conferrem, vt Tua fruerer doctrina, quem fama dudum inter Iureconsultos Principes adscripserat. Litteras mecum ferebam, quibus me Tuæ curæ committebat beatus parens, quas tanta suauitate, me ipsum tanta benignitate excepisti, qualem a viro tam illustri expectare vix licuisset. Non Te mouent, quibus accumularis, elogia, nec me præcone indiges, cum Te laudando certent, qui veritatem amant. Verba alias non deessent, quibus vel summam grauitatem, vel oris suauitatem, vel denique doctrinæ venerarer præstantiam. Adsiduus hærebam ab ore Tuo, nec me quidpiam morabatur: aditum mihi concedebas benignissime, Bibliotheca patebat quotidie, singula quidem, quod adhuc adgnosco, ex benigna & liberali concessione. Nec sola hæc sunt, quibus me Tibi profiteor debitorem, sed tantus est cumulus beneficiorum Tuorum in me, vt erubescam

bescam, si recorder, me nondum paribus obsequiis iisdem respondisse. Vnicum est, quod non possum non publice prædicare, cum in me anno præterlapso, summos in iure honores contulisti. Singularis hic fauor Tuus erat, & illustris apud vos ICtorum Ordinis, quo me ad examina & inauguralem disputationem sine vllis impensis, quæ ab aliis soluuntur, admisistis. Beneficium hoc quo magis est singulare, eo maiori cum reuerentia illud agnosco, & seruabo perpetuum. Tam munificum exemplum secutus fuit illustris apud nos ICtorum ordo, qui me non solum in numerum Doctorum suorum gratis recepit, sed etiam eandem liberalitatem in fratrem exercuit, quam apud vos expertus. Plurimum in singulis valuit Tua beneuolentia, Tuaque commendatio, vt de hisce me Tibi sentiam maxime obligatum. Quod si reputem, quam honestam semper de studiis meis prouehendis eisdemque lætiori successu adplicandis tuleris sententiam, plura sunt quæ Tibi debeo. Honestum

ergo duxi, vt vel publico quodam signo, contestarer, quæ Tua in me sint merita. Offero itaque hanc Bibliothecam, quam Tibi debeo; non quod ea omne æs alienum, quo Tibi obstrictus, solutum putem, tantum enim est, vt de eo soluendo vix sperare liceat, sed quam vel ex ore vel Bibliotheca Tua hausi, vel quam Tibi alias, beneficiis Tuis in me collatis omni iure vindicas. Recipe, VIR EXCELLENTISSIME, quod Tuum est, & qui mihi studiorum extitisti stator, promotionis arbiter, promoue studia & honestam quam de me concepisti, conserua opinionem. Deus Tibi largiatur abundantiam donorum Spiritus Sancti, senectam firmam vegetamque, & quæ Tibi exoptatissima. Vale, Dabam Ienæ in ante X. Kl. Maii CIↃ IↃCCIII.

B. L.

B. L.

Vix eſt, vt tempus aliquod reputemus, quo tam felices progreſſus fecit res litteraria ac ſeculum noſtrum. Inexhauſta tamen res eſt, cum ſemper aliquid reliqui ſit, quod antehac intactum. Ipſe quoque cum muneris ratio illud a me poſtulet, occupatus fui in iuſta diſpoſitione rei litterariæ. Maximos enim defectus in eo latere expertus, quod ii, qui in eadem proficere cupiunt, ſibi nullum certum præſcribant ordinem, cum tamen hoc neglecto, confuſa res ſit. Tota res redibit ad iuſtam diſpoſitionem, vt ſcilicet ſingulas diſciplinas pro ordine litterario habeamus rite diſpoſitas, ita, vt dum Bibliothecis utimur, ſtatim ſciamus, ad quam claſſem hic vel ille liber ſit referendus, atque ſic, ſi libros ſelectiores ſub ſuis quosque claſſibus adnotamus, & recentius editos ſemper addimus, vel nobis non ſentientibus iuſtam adquirimus librorum notitiam atque accuratam. Præiui in hoc diſpo-

nendæ rei litterariæ modo, auditoribus meis, ingeniis selectis, qui idem a me postularunt, sub suis classibus notans libros præcipuos atque selectiores, additis iudiciis, sed breuibus. Hæc autem calamo cum excipienda essent, quod nimis difficile, instabant apud me, vt typis exscribi curarem. Paratior reliquis erat Bibliotheca Iuris, quare eam præmisi. Instituti ratio hæc est, vt non solum generalem doceam Dispositionem, prout Bibliotheca est vel Iuris Ciuilis, Criminalis, Feudalis, Canonici & Publici, sed etiam in quauis classe generali certas feci sectiones, prout ordo rei litterariæ postulat: ita, vt primo semper exhibeam fontes cum Commentariis, historiam, compendia, systemata, consilia & alia prout se inuicem sequuntur, vti ordinem dispositionis singulari indice expressimus. Non autem propositum nobis fuit libros singulos exponere, quorum ingens est numerus, sed tantum selectiores, ita tamen, vt memorentur quandoque libri, qui speciosum Titulum ferunt, nullius vero sunt momenti,

menti, ne Titulis decipiamur. Ad pleroſque libros vbi opus erat, adnotauimus qui in quauis claſſe præcipui. Addidimus indicem diſpoſitionis atque autorum, vt eo melius hic labor vſui eſſe poſſit. Quod ſi curæ noſtræ non ingratæ erunt, non ſolum præcepta noſtra generalia exponemus, ſed etiam reliquas diſciplinas eadem methodo rei litterariæ trademus. Quod vt proficuum eſſe velit ſummum Numen, maxime optamus.

PRÆFATIO

Secundæ editionis.

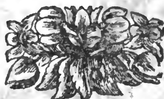
NOndum præterlapſum eſt biennium, cum primum in publicum prodiret hæc Bibliotheca Iuris. Exemplaria tam breui temporis lapſu diſtracta, ſatis docent, non ſine adplauſu eandem fuiſſe receptam, vt deſiderante Bibliopola, nouam adornare fuerim coactus. Ordinem & verba potiſſimum ſeruaui prioris editionis, pauciſſimis ſaltim immutatis, quibusdam hinc inde additis. Libros enim omiſſos, vel recentius editos, conueniente loco inſerui, vt eo magis rem litterariam amantibus inſeruirem. Cum vero tot ſpeciales extent Iuris materiæ, adieci in hac iterata editione quoque indicem rerum atque materiarum, de quibus in hac Bibliotheca ſcriptores recenſentur, vt eo facilius quisque eadem poſſit vti. Hæc ſunt, quæ in altera hac Editione fuerunt præſtita.

PRÆ-

PRÆFATIO
Tertiæ editionis.

TErtia nunc vice in publicum prodit hæc Iuris Bibliotheca, altera eiusdem editione per ſemeſtre iam ſpacium deficiente. Pleniorem longe & in quibusdam emendatiorem eandem exhibemus, ita, vt maiori vſui eſſe poſſit lectoribus. Non enim ſolum integra capita inſeruimus, quale eſt caput ſecundum de fontibus Iuris gentium antiquiſſimarum, caput quintum de Iure Francico, Germanico & Gentium aliarum, ita, vt omnium Europæ gentium Iurisprudentiam ſimul exponeremus, ſed etiam in ipſis capitibus paragraphorum numerum hinc inde adauximus, nouas addendo materias & de iisdem ſcriptores, vt maior exinde fructus caperetur rei litterariæ. Præcipue vero Iuris publici Bibliothecam in tantum adauximus, vt noua plane poſſit videri. Præterquam enim quod Scriptores etiam Iuris Publici gentium exterarum ſiſtamus, plurimas materias ſpeciales, etiam recen-

recentiſſimas ſuis locis inſeruimus, ne quis pateat defectus. Errores quosdam qui irrepſerant, emendaui, atque indices ſuppleui. Vltimam forſan hac editione manum & huic Iuris Bibliothecæ atque reliquis meis, impono, cum hiſtoria atque Ius Publicum, quibus plenius me nunc deuoui, vix tantum temporis relinquent in curas litterarias impendendi. Liberum itaque erit ſingulis, qui Reipublicæ litterariæ cupiunt proſpicere, ea quæ merentur, emendare, vel ea in quibus defeci, ſupplere. Sancte profiteor, me hæc moleſte non eſſe laturum, ſi modo debita adhibeatur modeſtia, atque ipſi, qui mea emendare, meque erroris arguere conantur, ſatis fuerint conuicti.

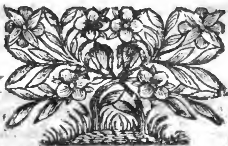
PRÆ-

PRÆFATIO
Quartæ Editionis.

OPera, quæ in retractandis opuscu-lis collocatur, nos sæpenumerò à grauioribus reuocat, nec inchoa-re patitur, quæ publici Iuris facere alias constitueramus. Hanc ob caussam Litterariæ rei curam aliis relinquere decre-ueram. Id quod prout omni dubio præstitissem quoque, nisi semel, iterum iterumque Bibliopolæ iteratæ preces ad nouæ huius editionis curam me mouissent. Nihil vero nouorum capitum additum inuenies, Beneuole Lector, sed nouas tantummodo Theses insertas deprehendes, cum nouorum librorum, nouarumque editionum additamentis. Magnam hac in re diligentiam testatam fecerunt, lectissimus frater, Fridericus Gottlieb Struuius, & Carissimus Adfinis, Vlricus Marbachius, vtrique Iurium apud nos Doctores solertissimi, quorum ille circa Ciuilis, hic circa publici

Iuris

Iuris libros fuit occupatus. Faxit Summum Numen, vt ex noua hac editione in ſtudioſam iuuentutem, cuius ſalus mihi curæ cordique ſemper eſt, magna redundeant incrementa. Vale, Lector Beneuole, &, ſi quæ notanda fuerint prætermiſſa, corrigere haud dedignare.

)(o)(

L. S.

BVRCARD GOTTHELF STRUVE.

QVinta nunc vice in publicum prodit Bibliotheca nostra Iuris Selecta. Plures iam praeterlapsi sunt anni, cum nullam amplius curam in emendandam, augendamue eandem adhibere, manumue addere liceret, dum negotia in dies accrescentia illud plane non concederent. Hanc igitur curam in praesenti suscepit Nobilissimus Vir CHRISTIANVS GOTTLIEB BVDERVS, cuius industriam plus vna vice iamdum commendauimus. Hic enim errores Typographicos, qui in priori potissimum Editione irrepserant plurimi, emendauit, necessaria suppleuit atque recentiores Scriptores adiecit. Multum sane in adornanda hac Editione ipsum praestitisse facile patet, dum etiam de Materiis necessariis & in Iure Publico de Controuersiis recentioribus, integros inseruerit Paragraphos, diuersas Scriptorum Editiones adnotauerit, idque vbiuis egerit, vt auctior longe haec prodiret Editio atque emendatior. Idem etiam de reliquis Bibliothecis quae nomen meum prae se ferunt, curabo. Vale. Scribebam Ienae pridie Kl. Martii cIↃ IↃcc xx.

LECTORI BENIGNO
S. P. D.
CHRISTIANVS GOTTLIEB BVDER.

DUm BIBLIOTHECAM hanc IVRIS SELECTAM, venia illustris Auctoris, grauioribus longe cum Rei publicae, tum hoc tempore, Academiae, negotiis occupati, quinta vice formis impressam, procuro, breuiter quaedam strictimque TVA LECTOR BENIGNE indulgentia fretus, de fatis huius Libri deque leui mea opera, quam huic adhibui Editioni, praefabor. De vtilitate & praestantia huius Bibliothecae iudicium mihi non sumo, quum ab Anno M DCCIII. quo primum edita, quinque fere exemplorum millia ab eruditis & scientibus magno desiderio excepta, locupletissimum ferant testimonium, Editionesque adhaec maturari potuerint, si e re Bibliopolae, honestissimi Viri, id quidem fuisset. Non potuit tamen ferre, vt in rebus omnibus humanis cumprimis tamen litterariis & eruditis fieri assolet, inuidia, Libri huius vtilissimi, ceterarumque illustris Auctoris Bibliothecarum, fortunam, quam ordo, selectus, iudicium, luculentia, iisdem conciliabant, sed eandem inuidiose turbare fuit conata. Quorsum refero, quod per summam calumniam a non nemine fuit prolatum, Bibliothecas hasce ex Bibliopolarum & nundinalibus catalogis magna ex

parte

parte esse compilatas. Quod quidem quam improbe & maleuole sit pronunciatum vitæ officiorumque illustris Auctoris rationes apertissime confirmabunt. Enimvero cum primas huius Bibliothecæ lineas duceret, vsus est Bibliotheca Samuelis Strykii summi ICti, quæ libris præsertim ad Ciuilia Iura spectantibus, egregie instructa erat; in Belgico inde atque Germanico Itinere præstantissimas cum publicas, tum priuatas Bibliothecas erudite vidit. Confectis Itineribus, Bibliothecæ Ducali, quæ vsibus Academiæ Ienensis est destinata, quæque inter Academicas primas fert, præfectus, per sex annos se totum Rei literariæ dedit eoque tempore ingeniorum selectorum desideriis excitatus, animum ad disponendas Bibliothecas appulit. Postea decedente statione sua Georgio Schubarto eruditissimo & celeberrimo Viro, Historiarum Doctor publicus factus, Bibliothecam selectissimis & rarissimis libris ipsemet instruxit, inque eandem laudati iam Schubarti non transtulit solum, sed & amplioribus dignitatum accessionibus dignissime auctus deque Controuersiis summorum Principum consultus optimis præstantissimisque libris e Gallia & Belgio adductis eandem egregie locupletauit. Quæ omnia cum eruditis propter illustris Viri celebritatem, quam ore & scriptis solidissimis sibi comparauit sint notissima *, vel sola suffi-

* Vnicum saltim nomino testem eundemque lo-

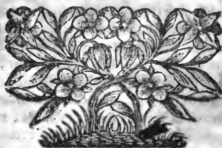
ciant ad contundendam inuidorum maleuolentiam atque obtrectationem. Ipse quidem illustris Vir pro summa illa moderatione animi & aequitate facile agnoscit, quod etiam ipsa Librorum de re literaria conditio docet, errores subinde quosdam irrepsisse, in primis dolet Bibliothecam Historicam vrgentibus auditoribus, qui eius de re literaria recitationibus intererant, magna festinatione fuisse absolutam, hacque de caussa nunquam permisit, vt iteratae Editiones alia temporis adnotatione, quam Anni MDCCV. quo primum expressa, prodirent. BIBLIOTHECAM autem

---

pletissimum Celeberrimum Virum, IOANNEM ALBERTVM FABRICIVM, dum in suis ad ANSHELMI BANDVRII *Bibliothecam Nummariam* Adnotationibus, illustrem Patronum contra similem, modestiorem tamen ex parte Bandurii censuram, cordate defendit, hisce verbis: *Certe plerosque eum librorum Titulos ex Bibliothecarum Catalogis petiisse neutiquam sibi persuadebit, qui totam vitam in Bibliothecis instructissimis consumsisse nouerit. Pauci vero illi qui STRUVIO obiiciuntur naeui nec lucubrationis vtilissimae* (de Bibliotheca Numismatica loquitur Celeb. Vir) *nec Viri Celeberrimi, qui Iuuenis illam ante hos fere triginta annos edidit gloriae detrahere hilum poterunt.*

tem hanc IVRIS SELECTAM poſt cumulatisſima alia beneficia, quas publice prædico, meae commiſit curæ, qui pro virium & iudicii imbecillitate elaboraui, vt primum emendatior prodiret Quinta hæc Editio, cum Quarta multis iisque grauibus fœdata eſſet erroribus typographicis. Emendatisſimam quidem optaui omnemque operam adhibui, nec oculis peperci, deprehendi tamen & ob humanam conditionem, & rei typographicæ rationem, dum ſæpe recte poſita, leui linearum mutatione peruertuntur, me id plene adſequi non potuiſſe. Nouas Additiones, quæ hac vice, niſi me typi fallunt quatuordecim pagellas implent ex Libris antiquioribus & recentioribus ita collegi, vt ſemper reuocauerim ad animum me Bibliothecam augere Selectam. De Libris nouiter additis, quos fere omnes, vel legi, vel non perfunctorie evolvi, paucisſimos Clarisſimorum Virorum fidem ſecutus, annotaui, pro ætate mea & iudicii imbecillitate modeſte ſententiam dixi, inuidiæ tamen & adſentationis vitium procul habui. Editionum diuerſitatem ſubinde indicaui, maiori tamen id ſolertia ex Bibliothecis Ienenſibus potisſimum illuſtris Patroni, quæ commemorabili ipſius benignitate mihi ſemper patet, facturus, niſi feſtinatio operarum, quæ plagulas ſæpe extorſit, ampliores que accesſiones impediuit, me prohibuiſſet. Ceterum ab æquo benignoque Lectore & Iudice errorum commiſſorum expecto veniam, qui laboris huius naturam cognitam habet & perſpectam, ſecum-

cumque reputauerit, vel præter Auctorum voluntatem & spem a typothetis inter tot numerorum notas, quas in designandis annis & librorum forma adhibere est necesse quandoque recte posita in peius verti. DEO ad postremum immortali religiose supplico, iubeat & inposterum Bibliothecam hanc, quæ multis, cumprimis studiosis iuuenibus profuit, esse vtilem, perclementerque mihi tenui valetudinem, otium, Patronos, concedat, vt quos destinaui mihi labores, interque hos *Bibliothecam Diplomaticam*, enarrationem & indicem Diplomatum Imperatoriorum, complexam, quam adgressus sum, & ad roganda eruditorum Virorum monita, proxime Specimen dabo, perficere possim. Vale Lector Benigne meisque conatibus faue. Scribebam Ienæ in Bibliotheca STRUVIANA die X. Aprilis M DCC XX.

DISPO-

DISPOSITIO BIBLIOTHECÆ IVRIS SELECTÆ

CAPVT PRIMVM.

De Scriptoribus, qui vel Bibliothecam, vel Vitas Iureconsultorum scripse-runt.

§. 1.

Scriptores

QVi ad Notitiam Auctorum Iuris introducunt.

§. 2. Qui Libros Iuridicos in certas Classes distribuerunt.

§. 3. Qui Vitas ICtorum Veterum scripserunt.

§. 4. Qui de Sectis & Philosophia veterum ICtorum scripserunt.

§. 5. Qui Vitas ICtorum recentiorum scripserunt.

§. 6. Qui Vitas ICtorum Germanorum scripserunt.

§. 7.

§. 7. Qui Vitas ICtorum Italorum scripserunt.

§. 8. Qui Vitas specialium ICtorum scripserunt.

CAPVT SECVNDVM.

De Fontibus Iuris Gentium antiquissimarum.

§. 1. Scriptores qui faciunt ad Ius Hebræorum.

§. 2. Qui faciunt ad Iura Ægyptiorum.

§. 3. Græciæ Legislatores.

§. 4. Scriptores ad Ius Atticum.

§. 5. Ad Ius Lacedæmoniorum.

§. 6. Ad Iura Romanorum antiqua.

CAPVT TERTIVM.

De Fontibus Iuris Ciuilis.

§. 1. Ratio Librorum Corporis Iuris.

§. 2. Varii Codices.

§. 3. Codex Theodosianus.

§. 4. Codex Iustinianeus, & Pandectæ.

§. 5. Nouellæ & Edicta Iustiniani.

§. 6. Editiones Corporis Iuris in specie, Haloandrina.

§. 7. Florentina.

§. 8. Vulgaris.

§. 9. Codex & Nouellæ.

§. 10.

CAPVT QVARTVM.

De Iure Græco post tempora Iustiniani

CAPVT QVINTVM.

De Iure Francico, Germanico & Gentium aliarum.

CAPVT SEXTVM.

De Commentariis ad diuersos Fontes Iuris.

§. 6.

§. 25. de Patria potestate, adoptionibus & emancipationibus.
§. 26. de Iure Rerum.
§. 27. Commentatores de Senatu & Magistratibus Romanis.
§. 28. Scriptores de Iurisdictione.
§. 29. Scriptores de Citationibus.
§. 30. Scriptores de Feriis, Dilationibus & diuersis Temporibus.
§. 31. Scriptores de Pactis.
§. 32. Scriptores de Contractibus & Transactionibus.
§. 33. Scriptores de Aduocatis.
§. 34. Scriptores de Fama & Infamia.
§. 35. Scriptores de Iure Vniuersitatis, ac Ciuitatum municipalium.
§. 36. Scriptores de Restitutione in integrum.
§. 37. Scriptores de Arbitris & Commissariis.
§. 38. Scriptores de Iudiciis.
§. 39. Scriptores de inofficioso Testamento & de Legitima.
§. 40. Scriptores de Rei Vindicatione & Iure emphyteutico.
§. 41. Scriptores de Vsufructu, Fructibus, Expensis & Meliorationibus.
§. 42. Scriptores de Seruitutibus realibus.
§. 43. Scriptores de noxa animalium & de Lege Aquilia.

§. 44.

§. 44. Scriptores de Finibus regendis & agrorum mensura.

§. 45. Scriptores de Seruis fugitiuis, aleatoribus, it. de mensuris & pondere.

§. 46. Scriptores de Sepulturis & Sumtibus funerum.

§. 47. Scriptores de contractu mutui & rebus creditis, item de rationibus.

§. 48. Scriptores de moneta eiusdemque mutatione.

§. 49. Scriptores de Iuramentis.

§. 50. Scriptores de Condictionibus.

§. 51. Scriptores de commodato, doli & culpæ præstationibus in Contractibus.

§. 52. Scriptores ad L. Rhodiam de iactu; Item de Iure maritimo.

§. 53. Scriptores de Mercatura, Libris Mercatorum.

§. 54. Scriptores de SCto Macedoniano & Velleiano.

§. 55. Scriptores de Compensationibus & Deposito.

§. 56. Scriptores de Mandato & Ratificatione.

§. 57. Scriptores de Emtione Venditione, Retractu, Pactis, Euictione & Subhastatione.

§. 58. Scriptores de Locato Conducto.

§. 59. Scriptores de Cambiis.

§. 118. Commentatores in Ius Gallicum.

§. 119. Commentatores ad Iura Regnorum Septentrionalium.

§. 120. Collationes & Differentiæ Iuris Ciuilis, Canonici, Criminalis & Cameralis.

§. 121. Collationes & Differentiæ Iuris Ciuilis & Saxonici.

§. 122. Collationes & Differentiæ Iuris Prouincialis Germanici cum Iure Ciuili.

§. 123. Collationes & Differentiæ Iurium exterorum cum Iure Ciuili.

§. 124. Scriptores qui de LL. abrogatis & vſu hodierno egerunt.

CAPVT SEPTIMVM.

De Scriptoribus, qui Hiſtoriam, Ideas, Syſtemata vel Controuerſias Iuris ediderunt.

§. 1. Scriptores Hiſtoriæ Iuris Naturalis & Gentium.

§. 2. Scriptores Hiſtoriæ Fori Romani.

§. 3. Commentatores ad Titulum de Orig. Iur.

§. 4. Scriptores qui ad Hiſtoriam Imperatoris Iuſtiniani faciunt.

§. 5. Scriptores Hiſtoriæ Iuris Romani.

§. 6. Hiſtoriæ Iuris Recentiores.

§. 7. Scriptores de Irnerio & huius Erroribus.

§. 8. Scriptores qui faciunt ad Hiſtoriam Iuris Germanici.

§. 9. Scriptores qui faciunt ad Historiam Iuris Gallici & Gentium aliarum.

§. 10. Scriptores qui de vsu & autoritate Iur. Ciuilis egerunt.

§. 11. Qui de Methodo Iuris egerunt.

§. 12. De Requisitis Interpretis Iuris.

§. 13. Scriptores qui Næuos Iurisprudentiæ Iustinianeæ tangunt.

§. 14. Scriptores qui Compendia Iuris ediderunt.

§. 15. Scriptores Systematum Iuris Ciuilis ad seriem π. directorum.

§. 16. Systemata Iuris propria Methodo conscripta.

§. 17. Scriptores qui Paratitla Iuris ediderunt.

§. 18. Qui Germanico idiomate Iuris prudentiam scripserunt.

§. 19. Scriptores Polemici.

CAPVT OCTAVUM.

De Scriptoribus, qui integra Opera Iuris, Decisiones & Consilia ediderunt.

§. 1. Scriptores qui integra Opera Iuris ediderunt.

§. 2. Qui Decisiones & Consilia scripserunt.

§. 3. Decisiones Germaniæ.

§. 4. Scriptores Rotæ Romanæ.

§. 5. Scriptores qui Decisiones Gallicas ediderunt.

§. 6.

§. 6. Decisiones Belgicæ.

§. 7. Decisiones diuersarum Gentium aliarum.

§. 8. Scriptores qui Decisiones & Resolutiones variorum in vnum Volumen congesserunt.

§. 9. Scriptores qui certas Quæstiones per ICtorum sententias confirmant.

§. 10. Qui Communes Opiniones collegerunt.

§. 11. Compilatores Dissertationum Selectarum.

CAPVT NONVM.

De Scriptoribus, qui Regulas, Logicas, Antiquitates & Lexica Iuris scripserunt.

§. 1. Scriptores Regularum & Fallentiarum Iuris.

§. 2. Scriptores Logicarum Iuris.

§. 3. Scriptores qui Iuris prudentiam ex Antiquitatibus illustrarunt.

§. 4. Scriptores Locorum Communium & Lexicorum Iuris.

§. 5. Lexica Iuris.

§. 6. Scriptores de Verbis & Particulis Iuris.

CAPVT DECIMVM.

De Scriptoribus Practicis.

§. 1. Scriptores qui Introductiones ad Praxin ediderunt.

§. 2. Qui Processum fictis nominibus illustrant.

§. 3. Scriptores ad Praxin Fori Saxonici & aliarum Terrarum.

§. 4. Scriptores ad Processum Iudicii Aulici.

§. 5. Scriptores ad Processum Cameralem.

§. 6. Scriptores ad Processum Fori Romani.

§. 7. Scriptores ad Processum aliarum Gentium.

§. 8. Scriptores de Iudiciis & officio Iudicis.

§. 9. Scriptores de Actionibus.

§. 10. Scriptores de Exceptionibus.

§. 11. Scriptores de Appellationibus.

§. 12. Scriptores ad Processum Arresti & Executiuum.

§. 13. Processus Possessorii Scriptores.

§. 14. Scriptores de modo referendi.

§. 15. Scriptores de Cautelis.

§. 16. Scriptores de Clausulis.

§. 17. Scriptores de Attentatis.

§. 18. Scriptores de Arte Notariatus.

§. 19. Scriptores qui varios litium abbreuiandarum modos proposuerunt.

CAPVT VNDECIMVM.

De Bibliotheca Criminali.

§. 1. Historia & Fontes Iuris Criminalis.

§. 2.

§. 2. Scriptores Systematici Iuris Criminalis.

§. 3. Scriptores qui Opera Criminalia ediderunt.

§. 4. Scriptores qui Consilia, Quæstiones, Obseruationes Criminales ediderunt.

§. 5. Scriptores de Furtis & vi armata.

§. 6. Scriptores de Iniuriis.

§. 7. Scriptores de diuersis Delictis.

§. 8. Scriptores de Homicidio.

§. 9. Scriptores de Veneficiis, Magia & Hæreticis.

§. 10. Scriptores de aliis Delictis.

§. 11. Scriptores qui ad Processum Criminalem commentati.

§. 12. Scriptores de Indiciis delictorum & Torturis.

§. 13. Scriptores de Executione.

§. 14. Scriptores de Abolitione Criminum.

CAPVT DVODECIMVM.

De Bibliotheca Feudali.

§. 1. Bibliotheca Iuris Feudalis.

§. 2. Scriptores ad Historiam Feudalem.

§. 3. Fontes Iuris Feudalis.

§. 4. Commentatores ad Ius Feudale.

§. 5. Scriptores de Feudis diuersarum Germaniæ Regionum.

§. 6. Scriptores qui ad vsus Feudorum variarum Regionum commentati.

§. 7. Scriptores qui Compendia vel Syſtemata Iuris Feudalis ſcripſerunt.

§. 8. Scriptores qui maiora Opera Feudalia ediderunt.

§. 9. Scriptores Quæſtionum & Controuerſiarum Iuris Feudalis.

§. 10. Scriptores qui Deciſiones & Conſilia Feudalia ſcripſerunt.

§. 11. Scriptores de ſpecialibus Feudorum Materiis.

§. 12. Proceſſus Feudalis.

§. 13. Gloſſaria & Concordantiæ ad Ius Feudale.

CAP. DECIMVM TERTIVM.

Bibliotheca Iuris Canonici.

§. 1. Scriptores de Hiſtoria, Natura & vſu Iuris Canonico-Eccleſiaſtici.

§. 2. Fontes Iuris Eccleſiaſtici antiqui.

§. 3. Canones Apoſtolorum.

§. 4. Canones Eccleſiæ Vniuerſæ.

§. 5. Ius Canonicum Græcorum.

§. 6. Collectores Conciliorum.

§. 7. Pœnitentialia Veteris Eccleſiæ.

§. 8. Fontes Iuris Pontificii.

§. 9. Fontes Iuris Canonici.

§. 10. Epiſtolæ Pontificum Decretales.

§. 11. Corpus Iuris Canonici.

§. 12. Gloſſa Iuris Canonici.

§. 13. Commentatores in Decretum.

§. 14. Commentatores in Decretales.

§. 15. Commentatores in ſpeciales quosdam Decretalium Libros.

§. 16. Compendia Iuris Canonici Pontificiorum.

§. 17. Compendia Iuris Canonici Proteſtantium.

§. 18. Syſtemata Iuris Canonici.

§. 19. Conſilia & Reſponſa Iuris Canonici.

§. 20. Regulæ Iuris Canonici.

§. 21. Scriptores de Regimine Eccleſiaſtico Pontificii.

§. 22. Scriptores Proteſtantes de Regimine Eccleſiaſtico.

§. 23. Scriptores de Iure Principum circa Sacra.

§. 24. Scriptores recentiores de Iure Principum circa Sacra.

§. 25. Scriptores Iuris Eccleſiaſtici Proteſtantium.

§. 26. De Iure Eccleſiaſtico Eccleſiæ Anglicanæ.

§. 27. Scriptores de Iure Eccleſiaſtico Pontificii.

§. 28. Scriptores de Hierarchia Eccleſiaſtica Pontificiorum.

§. 29. Scriptores de Pontificis Electione nec non Cardinalibus.

§. 30. Scriptores de Poteſtate & Iuribus Pontificis Romani & contra Primatum eiusdem.

§. 31.

CA-

CAPVT DECIMVM QVARTVM.

De Bibliotheca Iuris Publici.

§. 16. Scriptores Historici, qui Scripta sua Diplomatibus illustrarunt.

§. 17. Commentatores in A. B.

§. 18. Scriptores ad Caput primum A. B.

§. 19. Scriptores de Iure Primogenituræ ad cap. XII. A. B.

§. 20. Controuersia de Electoratu Bauariæ.

§. 21. Controuersia de Vicariatu Palatino.

§. 22. Controuersia de Tutela Electorali.

§. 23. Commentatores ad Recessus Imperii.

§. 24. Scriptores, qui ad Historiam Pacis generalem faciunt.

§. 25. Scriptores qui faciunt ad Historiam Pacis Pragensis.

§. 26. Scriptores qui Historiam Pacis Westphalicæ vel durante adhuc Bello concernunt.

§. 27. Scripta quæ integram Historiam Pacis Westphalicæ declararunt.

§. 28. Commentatores in ipsos Articulos Pacis.

§. 29 Iudicia de Pace Westphalica.

§. 30. Scriptores qui vel Historiam, vel Notas in Pacem Nouiomagensem scripserunt.

§. 31. Scriptores qui Historiam Pacis Ryswicensis scripserunt, vel ad eandem fuerunt commentati.

§. 32. Scriptores ad Historiam Pacis Rastadtiensis.

§. 33.

§. 49.

§. 49. Scriptores de Iure Imperii & Augusti in Italiam & Romam. Scripta in Controuersia de Comaclensi Comitatu edita.

§. 50. Scriptores de forma & finibus Imperii.

§. 51. Scriptores de Imperatore & Imperio Romano.

§. 52. Scriptores de Coronatione Imperatorum & triplici Corona.

§. 53. Scriptores, qui Historiam & Acta Electionum atque Coronationum diuersorum Imperatorum scripserunt.

§. 54. Scriptores de Cleinodiis Imperii.

§. 55. Scriptores de Titulis, Insignibus, Archiuo & Domanio Imperii.

§. 56 Scriptores qui faciunt ad Historiam Controuersiæ de Iure coronandi Regem Rom.

§. 57. Scriptores de Reseruatis Imperatoris & Iure primariarum Precum.

§. 58. Scriptores de Vicariis Imperii eorumque Iuribus.

§. 59. Scriptores qui Iura Statuum illustrarunt.

§. 60. Scriptores de Superioritate Territoriali.

§. 61. Variæ Controuersiæ de Superioritate Territoriali & de Landsassiatu & Territorio Clauso.

§. 62.

§. 77.

§. 78. Dissertatio de Statu Pagorum Immediatorum Imperii.

§. 79. Scriptores de Comitiis cum vniuersalibus tum particularibus.

§. 80. Scriptores qui Historias memorabilium quorundam Comitiorum consignarunt.

§. 81. Scripta Mülleriana de Historia & Statu Comitiorum a Sæc. XVI.

§. 82. Scriptores de Praxi & modo Comitiorum.

§. 83. Scriptores de augendo Votorum numero in Comitiis.

§. 84. Scriptores de ratione Votorum & Iure eundi in Partes.

§. 85. Scriptores de Directorio cum in Comitiis vniuersim, tum Corporis Euangelici.

§. 86. Scriptores qui faciunt ad Comitia & Conuentus Imperii particulares.

§. 87. Scriptores de Circulis Imperii.

§. 88. Scriptores de Iudicio Aulico & Camerali.

§. 89. Scriptores de Iudicio Rothwilensi & aliis subalternis.

§. 90. Scriptores de Austregis.

§. 91. Scriptores de Iure Domaniorum.

§. 92. Scriptores de Iure Postarum.

§. 93. Scriptores de Iure Belli & Militia Imperiali.

CAP. DECIMVM QVINTVM.

Scriptores qui ad Ius Publicum aliorum Regnorum & Statuum faciunt.

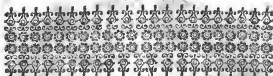
CAP. DECIMVM SEXTVM.

De Bibliotheca selectissima, maxime Iuris Studiosi.

§. 2.

(o)

CAPVT PRIMVM

De

SCRIPTORIBVS QVI VEL BIBLIOTHECAM VEL VITAS IVRE CONSVLTORVM SCRIPSERVNT.

§. I.

Ullam ſtudiorum partem in omni re litteraria minus videmus excultam, quam Iuris prudentiam: qui fit, vt quam paucos qui vltra communes Doctorum opiniones ſapiunt, reperiamus Iuris peritos. Cœperunt tamen IureConſulti ab aliquo tempore vltra Iuſtinianum procedere & quantam humaniorum litterarum cultura Iuris prudentiæ lucem præferat, ore, & ſcriptis luculenter comprobarunt. Fuerunt enim noſtra ætate nonnulli, qui methodum ad Notitiam Scriptorum Iuridi-

Scriptores qui ad Notitiam Auctorum Iuris introducunt

A

ridicorum perueniendi nobis commonſtrare conati. Eo in argumento a multis retro annis occupatus fuit CASPAR THVRMANNVS, qui vniuerſam *Bibliothecam Iuridicam* moliebatur, eandem ſecundum materias & partes Iuris diſtribuendam. Ita, vt præter Generalia, Bibliothecam proceſſualem, criminalem, teſtamentariam, contractuum: quamuis ſingulari volumine adornandam, meditaretur. Multa de eodem promittit Morhofius Polyhiſtore libro primo, capite primo n. LXXIV. Verum, ex variis ab eodem editis Bibliothecis, quas in Introductione noſtra ad notitiam rei litterariæ capite primo n. XXII. enumerauimus, facile patebit, illum non niſi farraginem auctorum ſine vllo ſelectu, ſub titulis ordine alphabetico poſitis, conſarcinare, vt Bibliothecæ realis inſtar ſint, quæ confuſam quandam ſcriptorum de ſingulis materiis præbent notitiam. Quare de Bibliotheca ipſius Iuridica, quæ cum morte interiit, aliter non fuiſſet ſperandum. INSTRVCTORIVM Forenſe LYNCKERIANVM Anno 1690. pro ſelectis primum auditoribus concinnatum, paucis exemplis impreſſum, ac inter eosdem ſaltim diſtributum, tandem vero *Jenæ 1698. f.* typis iterum deſcriptum, cumque primum magno veniret pretio apud *Hallen-*

ſes,

ſes, vitioſe tamen admodum editum, ſuos habet æſtimatores. De eodem auctius edendo ſollicitus fuit perilluſtris Auctor, impeditus tamen ſine dubio per negotia grauiora. GEORGII BEYERI *Schediaſma de utili & neceſſaria Auctorum Iuridicorum & Iuris Arti inſeruientium Notitia* ſequitur, cuius Specimen primum *Lipſiæ 1698. 8.* prodiit & duas Auctorum Iuridicorum Decades ſiſtit; Alterum *1701. 8.* XL. Scriptores continet & Tertium *1705.* 8. itidem XL. Libros refert. Hac Notitia Centum Libri Iuris ſingulares & docti recenſentur, quandoque de Vita auctorum quædam referuntur. Diutius expectatus integer POLYHISTOR MORHOFIANVS cura demum *Io. Molleri* prodiit *Lubecæ 1708. 4.* Et ex iterata Editione *Lubecæ 1714. 4.* Neque tamen nouæ quæ factæ fuerunt acceſſiones omnem eruditorum expectationem adimplerunt. Liber ſextus Tomi tertii Iuridicum continet, eundemque XI. ſectionibus diſtinctum. Verum, nec iſtæ ſufficiunt, nec libri quos in iisdem recenſet, cum integra Bibliotheca Iuris quinque vel ſex plagulis ſaltim comprehendatur. IOANNES GRONINGVS aliquot ante annos *Polyhiſtorem Iuridicum* promiſit, eundemque eadem induſtria pertractandum qua Morhofius Polyhiſtorem litterarium concinnauerat.

rat. Verum, sine dubio inter promissa manebit. Edidit quidem *Bibliothecam vniuersalem, seu Codicem operum variorum, Hamburgi 1701. 8.* qua inter alia Bibliothecam Iuris Gentium secundum instituta Gentium extra Europam habitantium exponit. Hanc insecuta est *Bibliotheca Iuris Gentium Europaea, Hamburgi 1703. 8.* Eodem tempore prodiit Eiusdem *Apparatus ad historiam scientiarum & artium, Hamburgi 1703. 8.* Adjectus est eiusdem Opusculis Historicis. Relationes sunt litterariae, quae diuersorum scriptorum antiquiorum & recentiorum excerpta continent, vt vere Diarii eruditorum instar esse possit. Verum trita plerumque sunt, quae proponit, nec tanta, vt eruditorum subeant admirationem. HENRICVS ERNESTVS KESTNERVS, celebris in Academia Rinthelensi ICtus, *Polyhistorem* promulgauit, *Francofurti 1699. 4.* eodemque praeter monita quaedam salutaria in Iuris studio obseruanda, Auctores Iuris recensuit, quandoque non male de iisdem iudicium tulit, ordine tamen non adeo solicite obseruato & breuiter, omnis enim ille *Polyhistor Iuridicus* tredecim plagulis absoluitur.

§. II.

Scripto-

Inter illos, qui Libros Iuridicos incertas

certas classes, iustumque ordinem distribuere voluerunt, antiquissimus est IOANNIS WOLFGANGI FREYMONII *elenchus Auctorum* a Ioanne Neuizano, Ludouico Gomesio, Ioanne Fichardo & Ioanne Baptista Ziletto cœptus. In titulos quosdam digestus est, sed libros habet antiquissimos, hodie parum vtiles. GEORGII DRAVDII *bibliotheca classica librorum Iuridicorum Francofurti 1625. 4.* ex catalogis Francofurtensibus est compilata, ideoque fidem non meretur omnimodam. Ex recentioribus catalogis congesta est SIMONIS PAVLI *bibliotheca Iuridica, Argentorati 1671. 8.* CORNELIVS a BEVGHEM Bibliopola Embricensis, *Bibliographiam Iuridicam & Politicam, seu conspectum librorum Iuridicorum & politicorum, qui ab anno 1651. per vniuersam Europam in quauis lingua prodierunt*, conscripsit, *Amstelodami 1678. 12.* & *Ibid. 1680. 12.* Hanc ordine alphabetico secundum Auctorum nomina disponit. Verum, solos librorum titulos recensuisse contentus. Continuare opellam promisit, ita, vt demum bibliothecam vniuersalem Iuridicam scriptorum recentiorum conficeret, ast nihil amplius prodiit. *Realis* est *Bibliotheca* MARTINI LIPENII, quæ *Francofurti 1679. f.* prodiit, atque suam vtilitatem habet, eo quod secundum

res, qui Libros Iuridicos in certas Classes distribuerunt.

materias libri ſint diſpoſiti, licet non ſine næuis ſit, in diſponendis etenim libris non adeo eſt accurata, immo etiam ſi ſelectum quæras, diſputationes non raro & librorum quisquilias ſub titulis ſæpius male electis reperies, quandoque & Scriptores indicatos, qui quod ad Titulum in ſolis Catalogis Bibliopolarum & Nundinalibus extant, & nunquam lucem adſpexerunt. Locupletata indiceque inſtructa heic *Ienæ* hoc anno 1719. f. prodit, vti tamen ex pagellis ... im impreſſis percipere potui, næui indicati nondum omni ex parte ſunt ſublati. Huius potiſſimum continuatio eſt *Introductio in Notitiam ſcriptorum Iuris Ciuilis, Saxonici & Cameralis*, quæ iuxta eundem ordinem alphabeticum eſt diſpoſita, *Northuſæ 1703. 8.* Simile inſtitutum eſt AVGVSTINI FONTANÆ, qui *Amphitheatrum legale* edidit *Parmæ 1688. f.* Leuiſſimi eſt momenti I. C. B. *Bibliotheca compendioſa & portatilis, ſeu copia librorum & auctorum in vſum ſtudioſi iuris adornata, Ienæ 1714. 12.* Secundum materias eſt digeſta, ſed imperfectiſſima. Quæ *ex Compendio Lauterbachiano ſelecta eſt bibliotheca, & Stutgardiæ 1698. 8.* edita, ex eo quod ad ſeriem librorum & titulorum in Pandectis eſt directa, laudem ſuam meretur: alias claſſes in iure neceſſarias non con-

continet, nec alios ſcriptores quam illos, qui in Compendio Lauterbachiano adlegantur. Simile inſtitutum ſeruauit PETRVS MVLLERVS *in additionibus ſuis ad B. Parentis ſyntagma*, in quibus ſub cuiuslibet tituli initium auctores profert, de iis quoque iudicat, ſæpe non inepte, licet editiones non ſint adnotatæ & hinc inde multi adhuc poſſint inſeri. Huius excerpta exhibet HENRICVS ERNESTVS KESTNERVS *in Memoriali Iuridico, Rintel. 1714. 4.* Vbi ex ſingulis Pandectarum titulis breuia axiomata practica deducit, additis locis parallelis ex Mæuii, Carpzovii, Maſcardi &c. ſcriptis. Adiecit ad ſingulos titulos Scriptores potiores. Sola tamen rubricarum recenſione eſt contentus, & plerumque Diſputationes nouiores allegat.

§. III.

Vitas ICtorum Veterum qui ſcripſerunt.

Cum autem Libros Iuris noſſe haut ſufficiat, multamque lucem Iuris prudentiam tractaturis adferat, ſcire patriam, mores, fata eorum, qui Legibus ferendis & interpretandis fuerunt occupati, paucis de Scriptoribus qui Vitas ICtorum dederunt, exponemus. *Veterum* quidem *IureConſultorum*, ex quorum ſcriptis Pandectæ ſunt deſumtæ, vitas deſcriptas debemus BERNARDINO RVTILIO, qui

vitas scripsit *antiquorum ICtorum, Basileæ* primum *1537. 8.* post *Lugduni 1538. 8.* editas. Rutilius non illos solum, quos Pomponius adducit, sed alios etiam, qui libera Rep. inclaruerunt, recenset, horumque vitam & instituta ex Scriptoribus antiquis illustrat. Secutus eundem fuit NICOLAVS HENELIVS, cuius *de veteribus Iureconsultis* Commentarius prodiit *Lipsiæ 1641. 8. & 1654. 8.* Non omnes Iureconsultos, quorum in Pandectis fit mentio, commemorat, sed illos saltim, quorum fragmenta in iisdem supersunt. Subiungitur Mantissa, quæ comprehendit *Commemorationem metricam* istorum *ICtorum*, quorum verba pro Legibus in π. leguntur, CASPARIS CONRADI *disticha* in eosdem & IOANNIS LORICHII *Catalogum ICtorum veterum*, carmine elegiaco expressum, cum notis Henelii. Verum, Panegyristas potius agunt hi auctores, quam Biographos, multa etiam intermiscentur, iucunda magis, quam vtilia. Eundem ordinem secutus est VALENTINVS GVILIELMVS FORSTERVS *in libro secundo Historiæ iuris ciuilis*, qui tamen caute est legendus. In libro tertio vero recentiorum ICtorum memorias refert. Breuis est tractatus FRANCISCI HOTTOMANNI *de ICtorum vitis, qui in Pomponio memorantur*, cum aliis eius ope-

Operibus, a Francisco Modio recognitis *Francofurti 1587. f.* Leuioris momenti est tractatus CATELLIANI COTTÆ *de Iuris peritis*, qui in Tomo primo Tractatus Tractatuum extat. Nec maioris æstimanda est AYMARI RIVALLII *Historia Iuris Ciuilis*, *Moguntiæ 1533. & 1539. 8.* edita. Recenset in eadem, libro quinto priscos Iureconsultos, qui sub primis Romanorum Imperatoribus vixerunt, ex quorum scriptis Pandectæ sunt desumtæ. Incipit autem a Capitone, desinit cum Sexto Pedio. Singulare est, quod narrat Michael Neander, in elegantissima sua præfatione, Erotematibus Græcæ linguæ præmissa p. 157. vbi ait: *Scripsit autem BALDVS Perusinus etiam de commemorationibus famosissimorum doctorum in vtroque iure: & THOMAS DIPLOVATARIVS, patricius Constantinopolitanus libros XII. de præstantia doctorum & clarissimis iureconsultis, in quibus diligentissime vir ille (teste Baptista Egnatio) & iuris ciuilis dignitatem explicauit, & auctores eius interpretesque omnes a Phoroneo ducta serie, ad nostra vsque tempora deduxit: sed vtrumque vtriusque opus aut periit iam olim, aut alicubi ab aliquibus supprimitur, ne in manus multorum veniat.* Licet autem non omnes forsan ICtorum Vitas a Baldo editas habeamus, cum eiusdem

tamen commentario de Testibus extant *vita Pauli Castrensis, Iasonis Mayni & Bartholi de Saxoferrato, Coloniæ 1596. 4.* Prioribus præferendus est IOANNES BERTRANDVS Præses Tholosanus, in libris duobus, quos inscripsit Βίοι Νομικῶν, *f. de Iurisperitis antiquis*, prodiere *Tolosæ 1622. 4.* & ex emendatiori editione, cum breuibus Ægidii Menagii aliorumque eruditorum virorum animadversionibus, *Lugduni Batauorum 1675. 8.* Huius tamen & priorum errores sæpius tetigit GVILIELMVS GROTIVS *de vitis ICtorum, quorum in Pandectis extant nomina, Lugduni Bat. 1690. 4.* qui in hac elaboratione accuratissimus est. Quippe, omnes ab aliis prætermissos enumerauit, Rutilii etiam & Bertrandi errores emendauit. ÆGIDIVS MENAGIVS quoque promisit *historiam veterum Iureconsultorum*, in epistola, Amœnitatibus Iuris præfixa, quæ tamen edita non est. Hos Scriptores, quum oculis Eruditorum se in Bibliopoliis fere subduxissent, in lucem habitu nitido & percommodo reduxit IOANNES CHRISTOPHORVS FRANCK ICtus humanus, deque re literaria & libraria bene meritus hoc Elogio: *Vitæ Tripartitæ ICtorum veterum a Bernardino Rutilio, Ioanne Bertrando & Guilielmo Grotio*, conscriptas, *Halæ 1718. 4.* Præfationem

tionem de Scriptoribus Vitarum Iuris Consultorum doctam præmisit, in capita scriptiones commode diuisit, emendauit, Bertrandi Libro Vitam auctoris, Animaduersiones Menagii, Editoris Lugdunensis, Thomæ Reinesii præter ea, has quidem paucas, addidit, Indicesque adiecit. De ratione scribendi veterum ICtorum quæ pura & casta est conferri possunt GEORGII CASPARIS KIRCHMAYERI *elogia & elegantiæ Latinitatis ICtorum veterum ad Digesta*, *Witteberga 1687. 4* sed nimis sunt breuia; & cum primis CAROLI ANDREAE DVCKERI *Opuscula varia de Latinitate Iurisconsultorum veterum*, *Lugduni Bat. 1711. 8.* In his diuersa Scripta Laurentii Vallæ, Andreæ Alciati, Francisci Floridi, aliorumque, qui faciunt ad elegantias Iuris videmus congesta, cum Dukeri animaduersionibus.

§. IV.

Huc etiam spectant Scriptores illi, qui Veterum ICtorum Sectas, eorundemque opiniones examinarunt. Elegantissimum est opusculum CHRISTIANI OTTONIS à BOECKELEN *de diuersis familiis Iureconsultorum.* Dissertatio erat, quam primum Rebhahnii auspiciis Argentorati ventilauit anno 1666. post, cum aliis Opusculis recudi fecit *Lugduni Batauorum 1678. 12.* Ex

Qui de Sectis & Philosophia Veterum ICtorum scripserunt.

Hispa-

Hiſpanis DON PEDRO de VALASCO & MEDIVILLA *Caii & Proculi aliorumque Iuris veteris autorum apertas rixas & implacabiles concertationes* concinnauit atque edidit *Salmanticæ 1625. 4.* Idem animus erat CHRISTOPHORI EHEMII, qui in libro ſuo de principiis Iuris librum *de ſectis ICtorum, eorumque opinionibus* promittit. Huc quoque pertinet ANDREÆ OCKELII *ICtus Rationalis ſ. de Rationibus decidendi veterum ICtorum, Halæ 1704. 8.* De *Stoica veterum Iurisconſultorum Philoſophia*, elegantem & plenam bonæ frugis orationem habuit EVERARDVS OTTO, ICtus Duisburgenſis, quum ordinariam Iuris Profeſſionem auſpicaretur, *Duisburgi 1714. 4.*

§. V.

Vitas ICtorum recentiorum qui ſcripſerunt.

Primorum Iureconſultorum, qui poſt reſtauratum Ius Iuſtinianeum claruerunt, Vitas varii fuerunt adgreſſi. Inter hos BALDVS Vbaldus teſte Guidone Pancirolo de claris Legum interpretibus libro I. capite primo, *de illuſtribus Doctoribus* librum compoſuit, ſed vel ipſo teſte, editus non eſt. Poſt eum IOANNES BAPTISTA a S. BLASIO illorum Catalogum potius, quam vitas recenſuit. Hunc ſecutus eſt IOANNES FICHARDVS cuius *vitæ Iureconſultorum Patauii 1565. 4.* prodierunt. Acceſſit

sit MARCI MANTVÆ, qui alias Bonauidius, *Epitome virorum illustrium.* Nimis tamen breuis est vterque, cum præter patriam, officium ac scripta vix quidpiam habeant. Ab Irnerio faciunt initium, & Mantua quidem ad medium seculi decimi sexti vsque progreditur, Fichardus ad Zasium, Præceptorem olim suum. Maximam partem faciunt elogia Iureconsultorum, præcipue Italorum. Facit huc etiam DIONYSII SIMONIS *Nouvelle Bibliotheque Historique & Chronologique des principaux auteurs & interpretes du droit Ciuil, Canonique & particulier de plusieurs etats & provinces. Paris 1692. 12.* Ordine alphabetico Iureconsultos persequitur, ita, vt antiquissimus quem proponit, sit Irnerius, atque ad recentiora tempora vsque progreditur. Cum autem plures omisisset, alterum Tomum subiecit *Parisiis 1695. 12.* Addi quoque meretur I. VINCENTIVS GRAVINA *de ortu & progressu Iuris Ciuilis, Neapoli 1701. & Lipsiæ 1704. 8. Lipsiæ 1708. 4.* demum *Neapoli 1714. 4.* & iterum *Lipsiæ 1717. 4.* ad hanc Neapolitanam inter opera Grauinæ in Tres Tomos digesta. Elegantissimus liber est, cuius priora originem Iuris Romani tradunt. Ea vero, quæ ad §. CXLIII. sequuntur, vitam, doctrinam & instituta Iureconsultorum ab Irne-

rio

rio vsque ad Gregorium Tholosanum per-sequuntur.

§. VI.

Vitas ICtorum Germanorum qui scripserunt.

Alii fuerunt, qui *Vitas ICtorum certa tantum Nationis* descripserunt. MELCHIOR ADAMI *Vitas Germanorum Iurecconsultorum & Politicorum, qui seculo XVI. claruerunt*, scripsit *Heidelbergæ* editas *1620. 8. Francofurti 1705. f.* recusas. Hic etiam in ipsa vitæ fatorumque descriptione laudem meretur, nisi quod nimius quandoque sit in elogiis, de scriptis fere taceat. Hunc quasi continuauit HENNINGVS WITTE, *in Memoria ICtorum nostri seculi, Francofurti 1676. 8.* edita, sed non nisi congesta Programmata sunt funebria, quæ parum rem exhauriunt. *Vitas Professorum Iuris Academiæ Ienensis* scripsit IO. CASPAR ZEVMER, *Ienæ 1705. 8.* & inter Eiusdem *Vitas Professorum Ienensium, iunctim Ienæ 1711. 8.* editas.

§. VII.

Vitas ICtorum Italorum qui scripserunt.

Circa *ICtos Italos* recentiores occupatus fuit GVIDO PANCIROLVS *de claris Legum interpretibus*, quod *Venetiis* prodiit scriptum *1655. 4.* & rarum est, cuius nouam Editionem nuper demum Lipsienses promiserunt. In quatuor libros Opus auctor distinxit. Priori quidem agit de veteribus Legum interpretibus, qui sub Romanis adhuc

huc claruerunt & iura scriptis, vel ore, fuerunt professi. Alter comprehendit recentiores Doctores iuris Cæsarei ab Irnerio vsque ad Dominicum Pinellum, Cardinalem Genuensem. Liber Tertius illustres Iuris Pontificii Interpretes persequitur a Fulgentio Afro ad Anastasium Germonium vsque. Liber Quartus breuem Academiarum Europæ Catalogum exhibet. Reliquis omnino est præferendus, maxime, quod præter ortum & statum Scriptorum, mores etiam atque ingenia explicet. Licet oratoria potius grauitate vtatur, quam vt in omnibus satisfaciat. Rarissimum est scriptum BERNARDINI SCARDEONII *Canonici Patauini, de antiquitate vrbis Patauii, Basileæ 1560. f.* editum, in cuius libro II. classe octaua, de claris Iureconsultis Patauinis agitur. *De Bononiensibus vero Doctoribus* Italice commentatus est IOANNES NICOLAVS PASCHALIS ALIDOSIVS, *Bononiæ 1620. 4.*

§. VIII.

Vitas specialium ICtorum qui scripserunt

Qui in Specialium quorundam Iure Consultorum vitis vel colligendis vel describendis fuerunt occupati, bene multi sunt, quos referre singulos nostri haut est instituti, indicabimus tamen cum ex Veterum, tum Recentiorum serie quosdam. IOANNES STRAVCHIVS ICtus summus, Pro-

Programmatibus auſpicii cauſſa propoſitis IurisConſulti veteris vitam cum vita Iurium Candidati coniungere ſolitus, harum Diſſertationum numero ad quindecim dedit, ſunt autem de Vita: Iuliani, Celſorum patris & filii, Hermogeniani, Caſſii Longini, Papiniani, Mæciani, Africani, Caſcellii, Seruii Sulpicii, Pegaſi, Marciani, Iulii Pauli, Titi Ariſtonis, Cocceii Neruæ & Caii Aquilii Gallii, quarum Eruditis collectionem & editionem promiſit HAMBERGERVS ob fatum præmaturum vero præſtare non potuit. *Alfeni Vari* vitam *Specimini Pandectarum Iuris Ciuilis Auctoribus ſuis & Libris, reſtitutarum* inſeruit HENRICVS BRENKMANNVS *Amſtelodami 1709. 8.* De *vita, ſtudiis, ſcriptis, moribus & morte Aemilii Papiniani ICtorum Coryphæi*, elegantem & eruditam Diatribam dedit EVERARDVS OTTO, vir eruditiſſimus, *Lugduni Batauorum 1718. 8.* Huc etiam faciunt MATTHÆI WESENBECII *exempla Iurisprudentiæ*, *Lipſiæ 1585. 8.* In his enim non niſi celeberrimorum Iureconſultorum vitas congeſſit, Papiniani, Simonis Piſtoris, Gabrielis Mudæi, Franciſci Burcardi, Antonii Stralii Conſulis Antvverpienſis, Annæ Bourgii Profeſſoris regii Pariſini, Io. Coraſii Cancellarii Nauarræi. *Vitam Modeſtini Piſtoris & Ioannis Schneidewini* duabus orationibus expoſuit IOA-

IOACHIMVS a BEVST, *Witteberga 1585.* 8. Præ ceteris vero æſtimanda venit FRIDERICI IACOBI LEICKHERI Collectio *Vitarum clariſſimorum ICtorum, Lipſiæ 1686.* 8. Continetur in eadem vita Nicolai Boërii per Ioannem Aleſmium ſcripta; Vita Guilielmi Budæi per Ludouicum Regium; Vita Antonii Auguſtini ex oratione funebri Andreæ Schotti; Vita Antonii Goveani per Andream Schottum, Vita Franciſci Hottomanni per Petrum Neueletum Doſchium; Vita Iacobi Cuiacii per Papyrium Maſſonum; Vita Barnabæ Briſſonii ex Thuano, Scæuola Sammarthano & aliis collecta; Vita Ioannis Bertrandi per Franciſcum Bertrandum; Vita Petri Pithœi per Ioſiam Mercerum; Vita Pancirolli per Iacobum Philippum Thomaſinum. Subiunxit Leickherus ſubinde notas non inelegantes & locupletem Scriptorum Catalogum. Opus merito dignum vt continuaretur. Germanica Lingua ad perſonati ADOLPHI CLARMVNDI qui vitas virorum Eruditorum & has inter quasdam ICtorum dedit, exemplum, ANONYMVS quidam edidit *Schauplatz berühmter Staats-und Rechts-Gelehrten, Berolini 1710.* 8. breui libello, quo aliquot ſummorum ICtorum & Adminiſtrorum Status vitæ recenſentur, non tamen ea quam ſumma merita requirebant ratione. Hos exceperunt CLAVDII

SINCERI *Vitæ & Scripta Magnorum Iuris Consultorum*, lingua itidem vernacula conſcriptæ, quarum Tomus I. Wittebergæ 1713. prodiit in 8uo, iterum eodem in loco 1718. 8. recuſus, qui XVII. Vitas continet. Alter Tomus Wittebergæ 1715. 8. XVI. ICtos ſiſtit. Tertius Tomus, Wittebergæ 1718. 8. X. Vitæ Narrationes habet. ICti potiſſimum ſunt Germani magnique fere omnes nominis, de quorum ſtudiis & fatis commemorat Auctor, nec tamen Expoſitio ſatis eſt iuſta, nec Indices Scriptorum quos ediderunt, ſunt accurati, annique quibus prodierunt, ſubinde omiſſi. Separatim habemus vitam *Io. Harprechti* per THOMAM LANSIVM, *Tubingæ 1640.* 4. *Vitam Nicolai Fabri* per FRANCISCVM BALBVM, *Pariſiis 1614.* 4. *Vitam Franciſci Stypmanni* per IOHANNEM POMERESCHIVM, *Northuſæ 1704.* 8. *Vitam* beati parentis *Georgii Adami Struuii* meis curis concinnatam atque editam *Ienæ 1705.* 8. *Georgii Frantzkii* Cancellarii Gothani, Vitam & Fata ſcite eleganterque dedit, IO. HENRICVS ACKER Vir Clariſſimus, Præfationemque *De Illuſtribus Saxoniæ Cancellariis* præmiſit Excellentiſſimus Vir BVRCARDVS GOTTHELF STRVVIVS *Lipſiæ 1714. 8uo* IO. STRAVCHII ICti Ienenſis & Gieſ-

ſenſis

ſenſis *Vitam*, breui quidem ſed accurata Narratione huius de Perſonis Incertis Diſputationi *Ienæ 1714. 4to* iterum formis expreſſæ, præmiſit LAVRENTIVS ANDREAS HAMBERGERVS. Singulares eiusmodi Narrationes de Vita magnorum ICtorum collectis Operibus vel Conſiliis præmittuntur, ab eximiis quandoque Viris perſcriptæ, tales colligere ac illuſtrare more Leickheriano apud animum conſtitui qui huius Bibliothecæ Supplementa hac vice procuraui. Addimus *elogia Iureconſultorum & Politicorum centum illuſtrium, qui Orientales linguas promouerunt*, *a* THEODORO EBERTO collecta atque edita *Lipſiæ 1628. 8uo* quæ tamen vel nihil, vel parum illuſtrant.

CAPVT SECVNDVM

De

FONTIBVS IVRIS GENTIVM ANTIQVISSIMARVM.

§. I.

PRimum ſemper in re litteraria locum occupant Fontes cuiuslibet diſciplinæ, vt exinde melius cognoſcantur vel riuuli *Scriptores, qui faciunt ad*

Ius Hebraeorum. ex iisdem deducti, vel qui in perpurgandis iisdem propagandisque fuerunt occupati. Neque tamen hic Romani solum Juris fontes veniunt considerandi, sed etiam aliarum Gentium antiquissimarum, a quibus Romani sua hauserunt. Primum sine dubio est *Ius Hebraeorum*, quod MOSIS libris continetur. In quo summa diuini Legislatoris relucet sapientia. Ex hoc autem plura in Leges Romanas fuisse translata docent Auctor *Collationis Legum Mosaicarum & Romanarum* quam PETRVS PITHOEVS edidit *Lutetiae Parisiorum 1572. & 1573. 4. ibid. 1580. 8. Heidelbergae 1656. 8uo* & nitidior adiecta cum Fratrum Pitheorum Obseruationibus in Codicem & Nouellas Iustiniani, tum ANTONII SCHVLTINGII Iuris prudentiae Ante Iustinianeae; & IOSVAS ARNDIVS in *Manuali Legum Mosaicarum*, quod *Gustrouiae* prodiit *1666. 8.* qui legum Catalogum ex Iudaeorum aeque ac Christianorum partitione exhibet, & parallela ex Pentateucho loca adiecit. Sic & GVILIELMVS WELWOD *parallela & ocularem collationem iuris diuini & ciuilis* scripsit *Lugduni 1594. 4.* Ita leges etiam veteris Testamenti cum lege Christi confert CONRADVS HERESBACHIVS, in sua *Christianae Iurisprudentiae epitome*, *Neostadii*

dii 1586. 4. IOACHIMVS quoque HOPPERVS *Seduardo* siue de Iurisprudentia vera præclaro commentario, principia Iuris vniuersalis ex præceptis Ebræorum deriuauit. Generatim ad disciplinam Hebraeorum facit MISCHNA, quam noua latinitate donauit & notis illustrauit GVILIELMVS SVRENHVSIVS, *Amstelodami 1698. & 1699. f.* Pars III. quæ de Re Vxoria Leges continet *Amstelodami 1700. f.* De Damnis *Pars IV.* Ibid. *1692. f.* Alias Ius Hebræorum explicauit IOANNES SELDENVS in libro *de Iure Naturæ & Gentium Londini 1640. f. Argentorati 1665. 4.* Addimus ipsius libros *de Synedriis, Londini 1651. 4.* & *Amstelodami 1679. 4.* Subiungimus IOANNIS HENRICI HOTTINGERI *Ius Hebræorum, Tiguri 1655. 4.* His adiungenda BVXTORFII, FRISCHMVTHII, WAGENSEILII, aliorumque, qui in cæremoniis Iudaicis fuerunt occupati, & Rabbinorum scripta, & qui insigni apparatu id egit IOANNES SPENCERVS, *de Legibus Hebræorum Ritualibus & earum rationibus Libris III. Cantabrig. 1685. f. Hagæ Comitum 1686. 4* & *Halæ Saxonum 1705. 4.* cum cautione tamen quadam legendus.

§. II.

Post Hebræos considerandi veniunt *Scripto-* Ægyptii, qui multa ab iisdem hauserunt. *res qui*

faciunt ad Iura Ægyptiorum. Licet enim IOANNES MARSHAMVS in *Canone Chronico*, ab Ægyptiis ad Hebræos multas Leges ritusque peruenisse existimet, contrarium tamen facile patet, nisi dicere velimus, Hebræos abusus multos ab Ægyptiis didicisse. Facit autem ad pernoscendas hasce Ægyptiorum Leges DIODORVS SICVLVS potissimum, qui in *Bibliotheca sua Historica* plures exponit. Hinc IOANNES LVDOVICVS PRASCHIVS *Leges Ægyptiorum* ex eodem peculiari Dissertatione exposuit *Argentorati 1657. 4.* atque in earundem rationes prolixius inquisiuit. Nec praetermittendus IOANNIS NICOLAI *de Synedriis Ægyptiorum illorumque Legibus insignioribus* Tractatus, *Lugduni Batauorum 1706. 8.* varia eruditione refertus. Facit huc etiam ATHANASIVS KIRCHERVS in *Oedipo Ægyptiaco*, *Romæ 1652. f.* aliique rerum Ægyptiacarum Scriptores.

§. III.

Græciæ Legislatores. Nulla vero gens Legibus cultior fuit, ac Græcorum. Horum enim Politia non nisi iusta legum obseruatione poterat conseruari. Qui factum, quod singulæ fere vrbes maiores speciales haberent Legislatores. Atheniensium Respublica commendat suum Draconem atque Solo-

Solonem. Lacedæmonii ſuum laudant Lycurgum, Locrenſium Legislator erat Zaleucus, Thurienſium Charondas. Generatim ad Leges Græciæ facit DIODORVS SICVLVS. in Bibliotheca Hiſtorica & VBBONIS EMMII *Græcia*, *Lugduni Batauorum 1627. 8uo* & *1632. 12.* Plura de hiſce Græcorum Legislatoribus tradit IO. ALBERTVS FABRICIVS *in Bibliotheca ſua Græca lib. II. c. XIV.*

§. IV.

Scriptores ad Ius Atticum.

Inter hæc autem, Atticum Ius ſemper reliquis habitum fuit præſtantius. Faciunt ad eiusdem explicationem Scriptores, qui de Republica Athenienſium egerunt, & præter hos nonnulli ſpeciales. Ad Hiſtoriam iuris Attici egregie conducit PLVTARCHI *Solon*, & præcipue IOANNIS MEVRSII *Solon, ſeu de eius vita, legibus, dictis atque ſcriptis*, *Hafniæ 1632. 4.* Ipſum Ius Athenienſium ex legibus ciuilibus & plebiſcitis maximam partem conſtabat, cum Senatusconſulta non niſi a populo adprobata, annua ſaltim eſſent. Ciuiles primum a Regibus latæ, deinde Leges a Dracone, & his abolitis, a Solone. Has debemus PARDVLPHO PRATEIO, cuius *Iurisprudentia vetus*, *Lugduni 1559. 8.* Draconis & Solonis leges continet. Reliquas *Leges Atticas* SAMVEL PETITVS

libris octo ſub certis titulis digeſſit atque eleganti commentario illuſtrauit *Pariſiis 1635. f.* & *1642. 4.* Addi meretur IOANNIS MEVRSII *Themis Attica*, ſiue *de Legibus Atticis* Libri duo, *Traiecti ad Rhenum 1685. 4.* Breuis equidem eſt Tractatus, ſed ad hiſtoriam æque ac illuſtrationem Legum Atticarum optime conducens. Huc facit etiam controuerſia, quæ inter CLAVDIVM SALMASIVM olim atque DESIDERIVM HERALDVM interceſſit de diuerſis ad Ius Atticum ſpectantibus materiis. Cum enim de modo vſurarum, mutuo, ſcribendis ſignandisque teſtamentis antea inter illos fuiſſet controuerſia, prodierunt tandem *miſcellæ Defenſiones pro Cl. Salmaſio de variis obſeruationibus & emendationibus ad Ius Atticum & Romanum pertinentibus, Lugduni Batauorum 1645. 8.* quibus Heraldo reſpondet. Hic autem oppoſuit *Obſeruationes ad ius Atticum & Romanum, Pariſiis 1650. f.* quæ erudita controuerſia multum ad illuſtrationem Iuris Attici contulit. Adde omnino *Prolegomena Hiſtoriæ Iuris* Struuianæ §. *XXIV. p. 45. ſeq.*

§. V.

Scriptores ad Ius Lacedæmo- Lacedæmoniorum Legiſlator *Lycurgus* erat, cuius vitam ſcripſit PLVTARCHVS. Ad ipſas vero eorundem Leges faci-

faciunt NICOLAI CRAGII *de Republica Lacedæmoniorum Libri quatuor, Lugduni Bat. 1670. 8.* in cuius libro tertio omnem Legum Lacedæmoniorum rationem exponit. De iisdem Lacedæmoniorum Legibus quoque egit IO. MEVRSIVS in *Miscellaneis Laconicis lib. II. c. V.* *niorum.*

§. VI.

Scriptores ad Iura Romanorum antiqua.

Inter recentiores Scriptores, qui ad Ius antiquum Romanorum faciunt primo loco ponendus CAROLVS SIGONIVS eruditissimus Italus, cuius *de antiquo Iure Populi Romani Libri XI. Duo de Ciuium Romanorum; Tres de Italiæ; Totidem de Prouinciarum antiquo Iure; Reliqui de Romanæ Iuris prudentiæ Iudiciis* erudite eleganterque scripti extant. Horum Librorum varias & discrepantes Editiones in *Prolegomenis Historiæ Iuris* Excellentissimi huius Bibliothecæ Auctoris §. *II. p. 2.* exquire. Optima sane est, quæ cum CHRISTIANI THOMASII Dissertatione Procœmiali: *De vsu vario studii Antiquitatum, in primis in studio Iuris prudentiæ,* curis IO. CHRISTOPHORI FRANCK prodiit *Lipsiæ & Halæ 1718. 8.* Addi potest SIBRANDVS SICCAMA *de Iudicio Centumuirali Francof. 1596. 8.* Hæc scripta in Thesauro Antiquitatum Græuianarum *Tomo I. & II.* reperiuntur.

CAPVT TERTIVM

De

FONTIBVS IVRIS CIVILIS.

§. I.

IVs diuiditur in Sacrum vel Profanum: hoc in Ciuile & Publicum, & quæ addenda, Feudale atque Criminale: in quo potior pars diſpoſitionis litterariæ iuridicæ conſiſtit. In qualibet ſectione primo loco veniunt Fontes, qui ſecundum diuerſam Iuris rationem variant. Primum quidem conſiderandi veniunt Fontes Iuris Ciuilis.

Ratio librorum Corporis Iuris.

Ius noſtrum, quod Iuſtinianeum dicitur, fontem habet *Corpus Iuris Ciuilis.* Conſtat illud potiſſimum Inſtitutionibus, Pandectis, Codice & Nouellis. Iuſtinianus ſcilicet Imperator, cum immenſam illam Iureconſultorum veterum atque Conſtitutionum Imperatoriarum ſyluam videret, ſecundo ſtatim imperii ſui anno, animum primum ad colligendas dirigendasque conſtitutiones Imperatorias, quod partim iam alii egerant, adplicuit. De hiſce Libris Iuris poſt ALBERICI GENTILIS

&

& RICCII de iisdem Commentationes conferri meretur ERICI MAVRITII Disputatio *de Libris Iuris communis horumque usu Kilon.* 1666. 4. quæ inter Opuscula ipsius ab HERTIO collecta *p. 91.* comparet.

§. II.

GREGORIVS ICtus, primæ Epochæ Imperatorum constitutiones antea vagas, priuatis curis collegit, initio facto ab Hadriano ad Gallienum vsque, qui exinde dicitur *Codex Gregorianus*: hunc secutus HERMOGENIANVS, qui successorum, Claudii Gothici, aliorumque ad Constantinum M. vsque Constitutiones digessit, qui dicitur *Codex Hermogenianus*. Vtriusque non nisi pauca fragmenta ex manu Aniani, seu Gothorum supersunt, quæ sub nomine *tituli ex Codice Gregoriano & Hermogeniano* congessit PETRVS GREGORIVS, *Lugduni 1566. f.* Alicuius quoque Constitutionis ex Codice Gregoriano mentionem facit Augustinus II. ad Pollentiam cap. VIII. Aliquæ alias citantur ab auctore Collationis Legum Mosaicarum, & Papiani libro responsorum. Eadem fragmenta vtriusque Codicis quantum quidem haberi potuerunt, in editione sua Codicis Theodosiani congessit IOANNES SICHARDVS, *Basileæ 1528. f.* Multo

Varii Codices.

to plenius autem ad calcem eiusdem Codicis Theodosiani edidit IACOBVS CVIACIVS, *Aureliæ Allobrogum 1586.* 4. alias Editiones in primis Geneuensem memorat Schultingius Libro mox excitando mihi (*) nondum visas. Ad has, omnia quæ hactenus inuenta fuere horum Codicum Fragmenta digessit & *Iurisprudentiæ* suæ *AnteIustinianeæ*, *Lugduni Batauorum 1717.* 4. formis impressæ *p.* 681. inseruit notisque eruditis illustravit ANTONIVS SCHVLTINGIVS.

§. III.

Codex Theodosianus

Secundam Epocham Imperatoriarum Constitutionum faciunt Christianorum Principum ad Theodosium Iuniorem vsque, qui Principum Christianorum de rebus tum secularibus, tum ecclesiasticis constitutiones, Octouiris ad id delectis, colligendas commisit. Ex quo originem suam habet *Codex Theodosianus*, qui sedecim continebat Libros. Huic magnam olim auctoritatem tribuit Alaricus, rex Gothorum & in Capitularibus suis Carolus Magnus. Edidit illum primum IOANNES SICHARDVS, *Basileæ 1528. f.* vna cum Nouellis & fragmentis aliquot ICtorum,

(*) *Cui huius Bibliothecæ Edit. V. supplementa sunt commissa.*

rum, Codicis item Gregoriani atque Hermogeniani, ſed manca eſt editio, cum deſit totus liber VIII. & ex reliquis titulis non pauci. Immo etiam manca ſunt fragmenta, quæ addita. Altera IO. TILII prodiit *Pariſiis 1594. 8.* Melior his omnino eſt editio IACOBI CVIACII, *Lugduni 1566. f. Pariſiis 1586. f.* eodemque anno *Aureliæ Allobrogum.* In hac enim & Nouellæ & fragmenta Codicis Gregoriani & Hermogeniani ſunt pleniora. Optima vero Codicis Theodoſiani eſt editio, quæ cum commentariis perpetuis IACOBI GOTHOFREDI prodiit, poſtumo opere, ſtudio Antonii Maruillii, *Lugduni 1665. f. VI. Tomis.* Addidit Gothofredus notas elegantiſſimas. Raræ eſt eruditionis hoc opus, ex omni antiquitate, conciliorum etiam & eccleſiaſtica hiſtoria deſumtum. Non quidem ad praxin fori conducit, ad ſolidam tamen conſtitutionum Imperatoriarum illuſtrationem plurimum facit. Præmittuntur huic editioni Collatio vtriusque Codicis & Chronologia Conſtitutionum Codicis Theodoſiani, atque Prolegomena Hiſtoriam huius Codicis explanantia. Subiiciuntur Notitia Dignitatum, Index perſonarum & locorum, quorum fit mentio, vna cum Gloſſario Nomico & Supplemento. Inde, de *Codice Theodo-*

ſiano

ſiano Præſide Guilielmo Henrico Bruck-nero ICto, eruditam propoſuit Diſſertationem IO. SALOMO BRVNNQVELL *Ienæ 1719. 4.* eademque de huius *in Codice Iuſtinianeo vſu* breuiter egit.

§. IV.

Codex Iuſtinianeus. Ex his ergo tribus Codicibus, & Imperatorum, qui Iuſtinianum fuere ſecuti, Conſtitutionibus, ſuum primum Codicem *Pandectæ.* concinnari voluit Iuſtinianus. Hoc anno 529. edito, Veterum quoque ICtorum libros, quorum numerus ad duo millia adſcendebat, & verſuum ſiue ſententiarum, trecenties decem millia colligi iuſſit. Ex his, vt ſub certis titulis omnem Iuris materiem componeret, cura demandabatur Triboniano, præfinito labori decennii tempore. Curam cum aliis adgreſſus Tribonianus, vix quadriennii ſpatium adimpleuit, gloriam ex celeritate petens. Ea autem ſaltim congeſſit, quæ proximiora erant ætati moribusque illorum temporum, omiſſis genuinis Iurisprudentiæ fontibus. Exinde compoſitæ Pandectæ, ſiue Digeſta, quia in hoc volumen congeſta ex ſcriptis veterum ICtorum præcipua. Atque hæc anno 533. fuere edita. Eodem anno ad exemplum Caii ICti, prima Iuris elementa in libros quatuor Inſtitutionum componi voluit, vt faciliorem faceret viam Iuris

Iuris ſtudioſis. Licet autem hæ ex Pandectis eſſent deſumtæ, vno tamen menſe ante easdem fuerunt publicatæ. Sequenti anno 534. cum Codici aliquid deeſſe videretur, nouum edidit repetitæ prælectionis, illum ſcilicet, quo hodie vtimur.

§. V.

Poſt Codicem, Nouellas quasdam Conſtitutiones pro negotiorum varietate, quæ ſemper noui quidpiam creat, edidit. Dicuntur iſtæ alias Ius Nouum, eo quod in iis emendatum vel additum quid videmus, ad id, quod in Codice conſtitutum. Has autem Imperator ſuo ordine & tempore reliquit, paucis exceptis, plerumque Græca lingua conſcriptas, quæ, ab ignoto & priuato homine, ſed non ſemper ordine temporum ſeruato, fuerunt collectæ. Hæ poſtea, vti infra videbimus, latine verſæ, in vſu eſſe cœperunt, atque authenticæ fuerunt dictæ. Vltimo loco veniunt *Edicta XIII. Iuſtiniani*, quæ non ad certum aliquem hominem aut populum ſunt ſcripta, ſed in genere promulgata. Atque hæ ſunt partes Iuris Ciuilis, quod vulgo adpellari ſolet CORPVS IVRIS.

Nouella.

& Edicta Iuſtiniani.

§. VI.

Huius Editiones habemus Tres præcipuas: *Haloandrinam*, *Florentinam* & *Vulgarem*. Plures iam additis gloſſis, ſeculo deci-

Editiones Corporis Iuris.

Haloandrina. decimo quinto factæ fuerunt, sed cum illæ plerumque essent corruptæ, *Haloandrina* prima censeri debet, quæ superioribus est emendatior. Edidit iste Pandectas *Noribergæ 1531. 4.* ex collatione Florentinarum, manu Politiani olim facta, licet Politiani notas non vbique fuerit secutus, nec textum nec orthographiam vbique seruauerit. Hanc decennio post secuta est *Heruagiana*, *Basileæ 1541. f.* a IOANNE HERVAGIO, Typographo Basileensi facta, Alciati, vt scribit aliorumque Doctorum ope adiuto, in qua Græcorum verborum, vbi obueniunt, addidit interpretationem. In Codice Haloandrinam Editionem secutus, aliquas lectiones variantes adiecit.(*)

§. VII.

Florentina. Altera est *Florentina.* Nomen ista habet ab antiquissimo Pandectarum codice Florentino, ad quem collata. Hic in Amalphitana vrbe, Lotharii Imp. temporibus reperiebatur, & Pisas primum, ex quo *Pandectæ Pisanæ*, post inter spolia bellica Florentiam fuit translatus, ibidemque in Ducali Bibliotheca adhuc adseruatur, inde *Pandectæ Florentinæ.* Illum ipsum Codicem esse, qui a Iustiniano fuit promulgatus, adseruit Guilielmus Budæus & Angelus

(*) Historia Iuris *Struuiana cap. XVI. §. p. 403.*

lus Politianus. Potius negat Antonius Augustinus & Io. Mabillonius, eo quod abbreuiaturas continet, quas sub Legis Corneliæ pœna prohibuerat Iustinianus. Licet de eo plane non sit dubitandum, Codicem esse antiquissimum, paullo post Iustiniani tempora conscriptum, quod scripturæ antiquitas, vocum litterarumque connexio satis indicant. Primus igitur Pandectas ad Codicem Florentinum collatas edidit HVGO a PORTA, *Lugduni 1542. f.* & aliam limatiorem *1552. f.* in qua inscriptiones legum restituit, Græcas sanctiones inseruit, cum latina Francisci Hottomanni interpretatione. Nouam procurauit FRANCISCVS TAVRELLIVS, *Florentiæ 1553. f. III. Voluminibus* (*) nitido charactere ex-

(*) *Putat equidem Compilator Nouæ Librorum Rariorum Collectionis, Halæ 1715. 8. typis expressæ, Fasciculo IV. quo Numero II. Taurellii Dedicationem & Præfationem exhibet, p. 710. n. Excellentiss. Auctorem, Heinsianum forte Catalogum sequutum, male heic, Tria hujus Editionis volumina laudare, sed quemadmodum Catalogos saltim sequi Eruditissimo Viro nunquam fuit solenne; ita & hac obseruatione iniuriam ipsi factam oculis meis deprehendi in instructissima*

exſcriptam, quæ editio optima eſt atque rariſſima. Ad easdem Florentinas accommodata quoque eſt editio LVDOVICI RVSSARDI, quæ primum *Lugduni* prodiit *1561. fol.* dein *Antwerpiæ* apud Plantinum recuſa *1567. 8.* additis notis clariſſimorum ICtorum & ſummariis Duareni. Codex quoque ad XV. exemplaria fuit collatus. Alia eſt ANTONII CONTII, quæ *Lugduni* apud Guilielmum Rouilium prodiit *1571. 8.* in qua duæ lacunæ, ſub titulo *de bonis damnatorum & de interdictis & relegatis*, ope Baſilicorum repletæ, Conſtitutiones quam plurimæ Græcæ, earumque epitomæ plus quam 150. ex theſauris Cuiacii, atque Antonii Auguſtini fuerunt additæ: Græcorum quoque interpretationes adiectæ, & ſummaria ex Bartolo. Tandem quoque LVDOVICI CHARONDÆ editio prodiit *Antwerpiæ* apud Plantinum *1575. f.* Hæ vero & ſimiles Editiones in foro quidem non receptæ, adſeruantur tamen in bibliothecis, ad notandas

Bibliotheca Academiæ Salanæ quæ Editionem hanc Florentinam ſeruat Tribus Voluminibus aequaliter & commode diſtinctam, ita vt Tomus I. Libro XIX. II. Libro XXXVI. finem habeat; Tomo III. reliqui Libri continentur.

das lectiones variantes atque explicandas leges corruptas. Neque tamen miremur, qui factum, quod, licet omnes ad Florentinum Codicem suam direxerint editionem, inter se tamen nihilominus discrepent. Litteræ enim antiquissimæ Codicis inuicem connexæ, sine vlla vocum distinctione, quasi vnica vox totius esset Codicis, difficilem sæpe reddiderunt lectionem librariis, qui in eodem vel describendo vel cum aliis conferendo adlaborarunt. Ex quo voces nonnunquam corruptæ irrepserunt. (*) Animaduertit illud LAVRENTIVS THEODORVS GRONOVIVS, qui quasdam *emendationes Pandectarum*, iuxta Florentinum exemplar, quod ipsi inspicere datum est, edidit *Lugduni Batauorum 1688. 8.* nec tamen vltra Iustiniani tres præfationes & ICtorum veterum indicem progressus est, in ipsos Pandectarum editores censor alias iniquus. Nouam eamque omnium quantum quidem fieri potest accuratissimam *Florentinarum Pandectarum* Editionem promisit HENRICVS BRENKMANNVS ICtus Belga humanissimus, qui conferendi Archetypi caussa per aliquot annos in Italia degit so-

C 2 cium-

(*) Compara Historiam Iuris *Struuianam, cap. V.* §. *IX. p. 373. seqq.*

ciumque laboris critici nactus Abbatem ANTONIVM MARIVM SALVINI hoc in studii genere versatissimum, cuius Emendationes adhuc expectamus. *De propriis nominibus τȣ πανδέκτȣ Florentini* egit, notasque adiecit ANTONIVS AVGVSTINVS, *Tarracona 1579. f.*

§. VIII.

Vulgaris. *Vulgaris Editio*, quæ in Tribunalia & fora, communi quasi consensu recepta DIONYSII est GOTHOFREDI, cuius optima editio, *cura* SIMONIS van LEEVWEN prodiit *Amstelodami 1663. f.* cui proxima est ista, quæ *Lugduni* facta *1660. f.* & *Francofurti 1663. quarto maiori*; hæc enim est emendatissima. Nouam Anno 1705. 4. editionem pararunt Lipsienses, eamque satis etiam emendatam, quam secuta est iterata Editio 1719. 4. caractere nitido.

§. IX.

Codex & Nouellæ. Pandectarum editionibus supra memoratis additus quoque est Codex. Nouellæ autem variæ sunt, vel Imperatorum tertiæ epochæ, a Theodosio II. ad Iustinianum, ideo sic dictæ, quod nouissime post Codicem Theodosianum editæ, vt Valentiniani, Leonis Maioriani, Zenonis, aliorumque: vel *Iustiniani, Martiani, Maioriani & Seueri Nouellæ, quas* ex *Aniani* breuiario

rio IO. SICHARDVS edidit, *Parisiis 1571. 4. Geneuæ 1593. 4. Maioriani Nouellas* Cuiacianæ editioni ANTONIVS OISELIVS addidit *Parisiis 1606. fol. Nouellas Theodosii, Valentiniani &c. XLII.* PETRVS PITHOEVS edidit *Parisiis 1571. & 1609. 4.* Harum Nouellarum accuratiorem auctioremque Editionem subsidio vetusti Codicis Ottoboniani moliri LEONHARDVM ADAMVM Volsiniensem Italum, Novellæ Eruditæ Anni 1717. Numero 54. docent, specimenque huius laboris CHRISTIANVS GODEFRIDVS HOFFMANNVS Vir doctissimus, *Historiæ Iuris Iustinianei p. 232.* inseruit.

§. X.

Nouellas Iustinianus primum græce publicauit, deinde ipsius iussu κατὰ πόδα in latinum sermonem fuerunt translatæ, in publicum euulgatæ imperante Iustino secundo. Auctorem eius quidam BVLGARVM faciunt, vel eius coæuum, BERGVNTIONEM Pisanum. Cuiacius tamen VIII. obs. XL. hominem Græcum fuisse dicit, ætate Iustiniani non longe inferiorem, qui non multo post editionem Nouellarum, Occidenti latinam dederit interpretationem. Patet illud ex Gregorii M. qui haut longe a Iustiniani temporibus abfuit, epistolis, quæ integra sæpe huius *Nouellar. Translat.*

 trans-

translationis verba adducunt. Adparet hæc versio in Corpore Iuris, sub nomine Authenticæ, eo quod plerumque κατὰ πόδα atque ad verbum sit facta. Hæc translatio barbara licet sit, ab auctore Græco, latini sermonis non adeo gnaro profecta, recepta tamen est in scholas atque iudicia. Et licet quidam velint, ab hac Nouellarum versione in dubio ad fontes Græcos esse recurrendum, verior tamen eorum est sententia, qui negant, tum quod adhuc de genuina textus Græci ratione dubitetur, tum quod vsus hanc versionem fecerit authenticam. Hæc autem versio diutius in tenebris iacuit, vsque dum Irnerius Lotharii tempore, lacunas istius infeliciter satis supplere conaretur. Berguntio vero vel quisquis interpres alius, neglecto prorsus veteri Nouellarum numero nouam pertexeret seriem in nouem collationes distributam. Dictæ autem sunt collationes, quasi collatæ ad alias, atque propositæ ad declarandas vel abrogandas leges Codicis. (*)

§. XI.

Nouellæ Iuliani.

Inter versiones Nouellarum latinas post authenticam illam prima est IVLIANI, Antecessoris Constantinopolitani, cujus

(*) *Historia Iuris Struv. C.III.§.X.p.322.sq.*

ius *liber Nouellarum* circa annum 570. confectus. Hic autem Nouellas non quidem vertit integras, aut ad verbum, sed in epitomen contraxit, resecatis prologis & epilogis. Hæc Nouellarum epitome, quam in duos libros distinxit, quorum prior peruenit vsque ad Nouellam LXIII. sub Nouellarum adpellatione olim venit per Irnerium, Bulgarum, Ioannem, Azonem, Accursium. Primus eam in lucem protulit NICOLAVS BOERIVS, cum legibus Longobardorum & scholiis, *Venetiis 1537. 8.* Postea LVDOVICVS MIRÆVS eandem epitomen edidit *Lugduni 1560. 8.* Idem etiam editionem GOLTZII *Brugis 1565*, 4. procurauit. Hunc secutus ANTONIVS AVGVSTINVS, cuius *Collectio Nouellarum Iuliani* cum paratitlis, variis lectionibus, verborum obscuriorum significationibus, & Constitutionibus Græcis, quæ desunt in Codice Iustinianeo, prodiit *Ilerdæ 1567. 8.* & reliquis limatior est atque emendatior. Præfatione præmissa de vtilitate huius Collectionis docte edisseruit. Tandem FRANCISCVS PITHOEVS, ex fratris Petri bibliotheca aliam edidit, quæ cum paratitlis, scholiis Augustini & variis lectionibus *Basileæ* prodiit *1567. f.* Additæ nonnullæ Iustiniani & Iustini Constitutiones, Glossarium quo-

que atque explicatio vocum obſcuriorum. Hæc Pithœana Editio, poſtmodum acceſſit PETRI & prioris eiusdem Editoris FRANCISCI PITHOEORVM *Obſervationibus in Codicem*, *Pariſiis 1689. f.* typis impreſſis, cui iteratæ Editioni adiectæ ſunt Præfationes, quas ſuis Editionibus præmiſerunt priores Editores, Boerius, Miræus, Auguſtinus.

§. XII.

Nouellæ Haloandrinæ. Tertiam latinam verſionem procurauit GREGORIVS HALOANDER. Hic enim cum videret translationem, qua hodie vtimur, textui Græco non reſpondere nouam dedit *Noribergæ 1530. f.* Hunc ſecutus eſt HERVAGIVS, qui Alciati, vt ſcribit, aliorumque Doctorum ope adiutus, *Nouellas* auctiores edidit *Baſileæ 1541. f.* Notas etiam marginales Aemarii Ranconeti, Petri Fabri & Iacobi Cuiacii adiecit. Haloandri translationem LVDOVICVS RVSSARDVS ex Duareni emendatione recognitam, edidit *1567. f.* Omnium abſolutisſima eſt editio HENRICI AGYLÆI, qui conſtitutiones Nouellas Iuſtiniani ab Haloandro verſas caſtigauit, lectionum varietatem adnotauit, & ipſe quoque easdem tranſtulit, *Pariſiis 1560, 4.* Idem quoque dedit *Nouellarum Iuſtiniani Conſtitutionum ſupplementum*, cum Haloandri

andri ac Scrimgeri editionum collatione, *Basileæ* per Ioannem Heruagium *1561. 4.* & *Coloniae 1552. 8.* Veterem tamen interpretationem retinuerunt plerique. CONTIVS quoque aliquas Nouellas adiecit, atque decimam collationem esse voluit, quas & olim sub titulo Extrauagantium addiderat Iacobus de Bellouiso, sed receptæ non sunt.

§. XIII.

Nostris temporibus IOANNES FRIDERICVS HOMBERGK zu VACH Marpurgensis Antecessor literatissimus animum ad nouam nitidioremque *Nouellarum Versionem* adiecit, hacque mente, *Authenticæ seu Nouellæ Constitutionis primæ Iustiniani*, Nouam versionem, Notis Criticis perpetuis & Commentario illustratam dedit, *Marburgi Cattorum 1710. f.* Hoc elegans Specimen ipsa Versio omne Novellarum corpus noua veste ornans, excepit hoc titulo: *Nouellæ Constitutiones Dn. Iustiniani Sacratissimi Principis, ex Græco in Latinum conuersæ & Notis illustratæ.* Accedit *F. Pithoei Glossarium obscurorum verborum, Iuliani Antecessoris C. P. item Antonii Augustini Episcopi Ilerdensis quorundam verborum Iuliani Interpretatio: eiusdem Paratitla seu Scholia, Marburgi Cattorum 1717. 4.* quo erudito labore iis qui melio- *Noua Versio.*

 rem

rem in Iurisprudentia literaturam amant, insignem nauauit operam.

§. XIV.

Post Iustiniani Nouellas extant etiam aliæ, vtpote Iustini, Tiberii, Leonis ἐπανοϱθωτικαὶ καθάϱσεις, quibus Leo aliqua Iuris Iustinianei corrigere constituerat, quæ licet receptæ non sint, ad calcem tamen corporis Iuris, editionis Gothofredianæ fuerunt additæ. Reliquorum vero Imperatorum Græcorum, Constantini V. Basilii Macedonis, aliorumque Nouellas varie habemus editas, vtpote ab ENIMVNDO BONEFIDIO, *apud Henricum Stephani 1573. 8.* sub *Iuris Orientalis* Elogio, a IOANNE LEVNCLAVIO, *in fine synopseos* Βασιλικῶν, *Basileæ 1575. fol.* & in libro, cuius titulus *Ius Græco-Romanum* a FREHERO edito *1596. f.* CAROLVS LABBÆVS decem Nouellas auctiores & emendatiores edidit *Parisiis 1609. 8.* Quædam autem recusæ *Lugduni Batauorum 1671.* cum notis, inter reliqua opera Constantini Porphyrogeneti, vti auctor est Iacobus Gothofredus *in Manuali Iuris cap. V.*

§. XV.

Corpus Iuris glossatum. Aliud est *Corpus Iuris*, quod *Glossatum* dicitur a glossis, iuris textui in margine additis. Conscripsere tales in speciales quasdam iuris partes, Pepo, & qui ex scho-

ſchola Irnerii prodierunt, Placentinus Bononienſis, Ioannes Boſſianus, Martinus Coſſias, ambo Cremonenſes, Bulgarus Piſanus, Azo, Accurſii præceptor, Aldericus, Barnerius, Kilianus, Columbus, Faſolus, Hugolinus, Roffredus, quorum gloſſas interlineares in particulares tantum Corporis Iuris partes in ſuas transfudit, atque primus totum Ius illuſtrauit FRANCISCVS ACCVRSIVS. Nec vllus poſt eum gloſſas fecit, cum Commentatorum poſtea oriretur ſeculum. Inter diuerſas autem editiones optimam habemus PETRI BAVDOZIANI, caractere minori exſcriptam atque editam *Lugduni 1593. & Geneuæ 1614. 4. Tomis 4.* Quæ non ſolum accurata, ſed ad vſum quotidianum maxime commoda. Ea, quæ ſub ſigno Salamandræ prodiit *Lugduni 1554. f. 5. Tomis*, atque rubricis eſt diſtincta. Ea quæ ſub ſigno Leonis prodiit *Lugduni* Ius Canonicum quidem *1572.* Ius Ciuile *1580. f.* Quam inſecuta ea, quæ cum gloſſis, ſcholiis Contii, paratitlis Cuiacii & notis Dionyſii Gothofredi prodiit *Lugduni 1589. f. 6. Tomis*, ſub ſigno Leonis, quam omnibus aliis præfero. Tantam autem auctoritatem habent gloſſæ, vt de iis vulgatum ſit prouerbium: *Gloſſæ auctoritatem omnes excellere, & illi tan-* *quam*

quam Carotia veritatis perpetuo adhærendum esse. Maxime vero dum Aduocatis adminicularentur, idolum Aduocatorum fuerunt adpellatæ. Quare etiam ex eius sententia caussam iudicandam esse putat Arthurus Duck, de auctoritate iuris Ciuilis lib. I. cap. VIII. quoties insignis aliquis interpres ei adhæserit. Ad hocce vero glossatum Corpus binos habemus indices: alterum collectore PETRO BROSSEO, *Lugduni 1589. f.* qui tamen breuior est, alias ob additas remissiones commendandus. STEPHANI vero DAOYS, Nauarri *Index ad Corpus Iuris Ciuilis, auctus per Thomam de Iuges & Venetiis 1610.* ac *Geneuæ 1635. f.* editus, optimus est, & non ad textum iuris solum, sed etiam ad glossam directus, immo etiam rarus.

§. XVI.

Fragmenta Veterum Legum.

Ad fontes hosce etiam referenda sunt Fragmenta veteris iuris Romani & IureConsultorum. Illud enim a Iure Iustinianeo probe est distinguendum, cum hoc saltim ex scriptis Iureconsultorum concinnatum, reiectis nonnisi insigni cum detrimento, fontibus genuinis. Primum Iurisprudentiæ Romanæ fundamentum sunt LEGES REGIÆ, a Sexto Papirio tempore Tarquinii Superbi, in vnum corpus collectæ, quod exinde dictum fuit IVS PAPIRIA-

NVM,

NVM, in quod commentatus est GRANIVS FLACCVS, cuius *de Iure Papiriano* librum adlegat Paulus l. 145. π. de V. S. qeum etiam Macrobius III. Saturn. XI. excitauit. Harum tamen legum non nisi pauca supersunt fragmenta, quæ ANTONIVS AVGVSTINVS in suo *de Legibus & SCtis Romanis* tractatu, *Parisiis* 1585. *f.* exhibuit, & qui in eundem commentatus FVLVIVS VRSINVS, *Romæ* 1583. 4. Vtrique continentur in Thesauro Antiquitatum Romanarum Græuiano, Tomo secundo. *Leges Romuli* edidit FRANCISCVS BALDVINVS, *Geneuæ* 1683. *f.* qui adserere ausus, se octodecim Romuli Leges habere, ex columna quadam aurea, Romæ in Capitolio erecta. Omnes vero *Leges Regias & Decemuirales* congessit IVSTVS LIPSIVS, quæ inter opera eius extant, ex quo Fridericus Sylburgius suas hausit, quas cum breuibus notis Dionysio Halicarnassensi adnexit, atque Wæchelianæ, etiam Lipsiensi & Oxoniensi editioni fuerunt adiectæ. LEGES Regias secutæ fuere XII. TABVLARVM. Ad has ex antiquis fuere commentati Sextus Aelius, L. Acilius, Lælius Valerius Messala, Q. Antistius Labeo, & demum Caius, Ex iis, qui fragmenta XII. Tabb. collegerunt, singulos hic adducere super-

ſuperfluum erit. Præcipui ſunt FRANCISCVS BALDVINVS in *Commentariis de LL XII. Tab.* qui varie ſunt editi, ex quibus Editionibus ſequentes nobis innotuerunt *Tertia*, & ut in rubro audit Noua *Baſileæ per Oporinum 8. 1557.* ab ea plane diuerſa eſt quæ Commentariis in Leges Romuli *Pariſiis 1554.* adiecta prodiit, de quibus vide C. THOMASII *Epiſtolam de Balduini Operibus p. 9. & 23. aliæ Baſileæ 1557. 8. Argentorati 1616. 4.* prodierunt, his Commentariis præter Origines & Hiſtoriam Legum XII. Tabb. reliquias collegit easdemque in certa diſtribuit capita & erudite illuſtrauit. Dein DIONYSIVS GOTHOFREDVS, *epitomen fragmentorum* dedit *ex LL XII. Tabb. Geneuæ 1586. 8uo.* THEODORVS MARCILIVS eadem *fragmenta* collegit, in eademque fuit commentatus *Pariſiis 1600. 8.* & *1603. 12.* Inter omnes optima eſt editio, quam fecit IACOBVS GOTHOFREDVS, qui *fragmenta LL XII. Tabb. Legis Iuliæ & Papiæ, Edicti perpetui ut & Sabinianorum librorum* ſeparatim olim *Heidelbergæ 1617. 4.* edita, congeſſit in *fontibus quatuor Iuris Ciuilis, Geneuæ* editis *1653. 4.* in quibus non ſolum aliorum errores correxit, quæ omiſſa ſuppleuit, reliqua additis obſeruationibus eruditis, atque Gloſſario iuſte

ste fuit interpretatus, Addi potest ANTONII CLARI SYLVII Liber singularis *ad Leges Regias & duodecim Tabularum*, *Parisiis* 1603. 8. Vt taceam alias *Leges Romanorum*, de quarum origine & historia singularibus tractatibus egerat ANTONIVS AVGVSTINVS atque FVLVIVS VRSINVS, *Romae* 1583. 4. *Parisiis* 1563. f. & *Lugduni* 1592. 4. LVDOVICVS CHARONDAS, *Parisiis* 1555. 12. & VLRICVS ZASIVS in Tomo I. Tractatus Tractatuum. Ad singulares vero aliquas Romanorum Leges commentati fuerunt alii. Ad *Leges*, *Voconiam*, *Falcidiam*, *Iuliam*, *Papiam Poppaeam*, *Rhodiam*, *Aquiliam* commentatus fuit FRANCISCVS BALDVINVS, *Basileae* 1559. 8. IACOBVS RAEVARDVS *ad Legem Scriboniam de Vsucapionibus*, *Ienae* 1586. 8. Ad *Legem Iuliam de adulteriis* BARNABAS BRISSONIVS, *Heidelbergae* 1664. 8. Ad *Legem Iuliam Maiestatis* ANTONIVS CONTIVS, *Spirae* 1594. 8. & ALBERICVS GENTILIS, *Hanouiae* 1607. 8. Ad *L. Cinciam de salariis*, *honoribus & officiis caussarum patroni*, FRIDERICVS BRVMMERVS, *Parisiis* 1668. 4. qui nouissime cum aliis opusculis Brummerianis prodiit ex recensione GEORGII BEYERI qui de *Iurisprud. rituali formularia & sym-*

symbolica Præfationem præmisit *Lipf. 1712. 8.* De *Lege Clodia de vi* SCIPIO GENTILIS. Extat in eiusdem Iure publico Populi Romani *Altorf. 1662. 4.* EDICTVM PERPETVVM Hadriani Imp. auctoritate, a Saluio Iuliano, ICto, ex Prætorum edictis annuis olim, in certos titulos fuit digestum, quod cum variis lectionibus GVILIELMI RANCHINI prodiit *Parisiis 1579. 8.* recusum cum *Lectionibus* RANCHINI *Variis* in IO HENRICI SCHMINCKII *Syntagmate Critico Variorum Auctorum, Marburgi Cattorum 1717. 4to* Ranchinus tamen non verum illum & genuinum ordinem seruauit, sed secundum Iustiniani Pandectas Edictum digessit. Post Ranchinum manum operi admouit IACOBVS GOTHOFREDVS, ordinem edicti e veterum ICtorum, Iuliani, Vlpiani, Pauli, Caii, Callistrati, Pomponii & cæterorum ICtorum, e quorum scriptis Pandectæ fuerunt congestæ, ad Edictum commentariis eruere conatus est, eaque Collectanea inter Fontes Iuris Ciuilis edidit *Geneuæ 1653. 4.* FLORENTIS PETRI PITTENII *Oeconomia Edicti Perpetui* cuius in Batauis nouam promisit Editionem HENRICVS BRENKMANNVS, a nobis magno quidem est studio quæsita nondum tamen

tamen reperta. Nostra in Academia elegans dum viueret ICtus LAVRENTIVS ANDREAS HAMBERGERVS pereruditam de *Edicto Perpetuo 1714. 4.* proposuit Disputationem eiusque *Capite I.* de *Scriptoribus* qui in restituendo Edicto Perpetuo laborarunt, iudicium tulit.

§. XVII.

CAII *Institutionum fragmenta*, quae hodie supersunt, sed iussu Alarici Gothorum regis, Aniani manu deformata, edidit IOANNES SICHARDVS & ALMARICVS BOVCHARDVS, *Lonanii 1573. 12.* post, cum HIERONYMI ALEANDRI Iunioris, eruditis commentariis extant *Venetiis 1600. 4.* & cum notis IACOBI OISELII, *Lugduni Bat. 1658. 8.* IVLII PAVLI *receptarum sententiarum libros* interpretatus est IACOBVS CVIACIVS. Eiusdem *Pauli fragmentum ex Libro II. Institutionum* editum *Basileae 1528. fol.* Idem Cuiacius *Africanum* quoque & *Papinianum* integrum edidit, *Pauli ad edictum Libros*, *quaestiones*, *responsa*, *Iuliani Digesta & libros ex Minicio Natali.* Sic etiam *ad Vrseii Ferocis* librum *de ambiguitatibus*, *ad responsa Scaeuolae*, *Vlpiani*, *Marcelli*, *Neratii*, *Modestini responsa & libros differentiarum* fuit commentatus, *Fragmenta Veterum ICtorum.*

D quae

quæ inter eius Opera extant. Demum CONRADVS RITTERSHVSIVS omnes *ſententias Pauli*, ex Aniani excerptis, fragmentis per Pandectas ſparſis, Codice Veſuntino, & Petri Pithœi collatione congeſſit atque edidit *Noribergæ 1594. 8.* Cui ſimilis editio prodiit *Aureliæ 1599. 12. Iurisprudentiam Mutianam* edidit FRANCISCVS BALDVINVS, *Baſileæ 1558. 8. Papinianeam*, ANTONIVS FABER, *Geneuæ 1593.* & *Pariſiis 1573. 4.* Eundem *Papinianum ſiue Recitationes in omnes Leges* Papiniani edidit IACOBVS CVIACIVS, *Francofurti 1595. 4.* & cum aliis miſcellaneis MATTHÆVS WESENBECIVS, *Wittenbergæ 1570. 8. Vlpiani fragmenta*, *ſeu tituli XXIX. ex corpore Vlpiani* ab eadem Aniani manu ſuperſunt, quæ IOANNES SICHARDVS, poſt, EMARVS RANCONNETVS & IOAN. TILIVS *Lutetiæ 1549. 4.* ediderunt, ad quæ poſtmodum notas & argumenta dedit IOANNES CRISPINVS, *Lugduni 1589. 8.* & IACOBVS CVIACIVS, *Pariſiis 1553. 8.* & inter eius Opera. AdHerennium Modeſtinum ſiue Fragmenta Libri Singularis quem περὶ ἑυρηματικῶν inſcripſerat Modeſtinus facit IO. SCHILTERI *Herennius Modeſtinus, ſiue fragmenta Libri περὶ ἑυρηματικῶν Commentario illuſtrata Argentorati*

nuti 1687. 4. Eadem Fragmenta ex humaniori Iurisprudentia egregie illustrauit HENRICVS BRENKMANN edito de *Eurematicis* siue *in Herennii Modestini Librum singularem περὶ ἑυρηματικῶν Commentario, Lugduni Batau. 1706. 8.* Huc etiam referri meretur NICOLAI HIERONYMI GVNDLINGII *Schediasma Critico-Iuridicum, quo C. Trebatius Testa ab iniuriis tam veterum quam recentiorum auctorum liberatur, Halæ 1710. 4.*

Collationem Legum Mosaicarum & Romanarum ex integris Papiniani, Pauli, Vlpiani, Caii, Modestini, aliorumque veterum Iuris auctorum libris, ex Codice etiam Gregoriano, Hermogeniano, Theodosiano desumtam atque in XVI. titulos distributam PETRVS PITHOEVS, ex Mandubiorum Bibliotheca edidit & luculentis notis illustrauit *Lutetiæ 1573. 4.* Adiecta etiam Eruditissimi huius ICti Fratris FRANCISCI PITHOEI *Obseruationibus ad Codicem Parisiis 1689. f.* Huius collationis auctorem Io. Tilius & Iacobus Cuiacius perperam faciunt LICINIVM, qui Alexandri Seueri temporibus vixit, cum certum sit, hanc collationem post Codicem Theodosianum fuisse editam, ex quo sæpe allegantur constitutiones. Marquardus Freherus lib. I. παρέρ-

γων Iuris cap. IX. suspicatur, auctorem fuisse Iudæum, qui ad auertendam gentis inuidam hanc exhibuerit collationem. Vt ideo de auctore satis adhuc planum non sit. Vtilitatem huius libri triplicem facit Gothofredus: primum, quod perspicue repræsentet, quid Tribonianus, & Collegæ in excerpendis veterum ICtorum scriptis sibi indulserint. Dein, quod quamplurima Iuris fragmenta ex veteribus ICtis contineat, quæ alibi non occurrunt, tandemque ostendit, quomodo in titulos veterum ICtorum libri fuerint diuisi. Hæc veterum ICtorum Fragmenta a diuersis edita & illustrata, elegantissima collectione in unum conduxit Corpus ANTONIVS SCHVLTINGIVS *Iurisprudentia Vetere Ante Iustinianea, Lugduni Batauor. 1717. 4.* qua continentur, quæ supersunt ex CAII *Institutionum Libris IV.* IVLII PAVLI *Sententiarum Receptarum ad Filium Libri V.* & Fragmentum ex *Institutionum* Lib. II. *Tituli ex Corpore* VLPIANI *XXIX.* CODICIS GREGORIANI & CODICIS HERMOGENIANI *Fragmenta*, quæ inuenta hactenus fuere omnia; *Mosaicarum & Romanarum Legum Collatio*, ex integris Papiniani, Pauli, Vlpiani, aliorumque veterum Iuris Auctorum Libris ante tempora Imp. Iustiniani desumpta; cum quibus-

busdam aliis Fragmentis; *Consultatio veteris cuiusdam IurisConsulti*; PAPIANI *Responsorum Liber*; DOSITHEI Magistri *Liber III*, continens *Diui Adriani* Imp. *Sententias* & *Epistolas* cum Commentariis, Notis & Interpretationibus virorum doctorum integris, quibus proprias addidit doctissimus SCHVLTINGIVS easdemque pereruditas; singulorum praeterea Auctorum praemisit Vitas, Fragmentorumque editiones varias accurate annotat, quod in primis Praefatione Generali agit, qua de Scriptis quae ex Iurisprudentia Romana supersunt, horumque Editionibus erudite edisserit, adiecit praeter Indices binas elegantes Orationes, quarum priori Triboniani iudicium aduersus Franciscum Hotomannum suscipit, qui ipsum veterum ICtorum Libros suppressisse dixit; altera de Iuris prudentia Historica, agit. Cuilibet ICtorum veterum, Sententias suas, Pandectarum in Libris dispersas restituere diuersi fuerunt conati, quo pertinet IACOBI LABITTI *Index Legum, quae in Pandectis, Parisiis 1557. 4. Lipsiae 1616. 8.* & *Lugduni Batauorum 1674. 8.* His tamen multo locupletior est editio, quae prodiit sub titulo; *Indices Iuris varii*, IACOBI LABITTI, ANTONII AVGVSTINI & WOLFGANGI FREYMO-

NII *ad Pandectarum & Codicis Leges*, *Geneuae 1585. 8.* quo ICti suo ordine referuntur, & quae ex singulis eorum Scriptis desumtae Leges, sub iis traduntur. Eiusdem instituti sunt, HENRICI BRENKMANNI *Pandectae Iuris Ciuilis auctoribus suis & libris restituti*, *Amstelodami 1709. 8.* Exiguum quidem, eruditum tamen Opusculum; Speciminis loco eodem, *Alfeni Vari*, tersi & elegantis ICti Fragmenta collecta ordineque disposita, praemissa ipsius Vita, exhibet. Quod alias quoque egit, non tamen eadem cura, GEORGIVS EBERLINVS, in suo *de Origine iuris* Tractatu, *Wittebergae 1672. 4.*

CAPVT QVARTVM

De

IVRE GRAECO POST TEMPORA IVSTINIANI.

§. I.

Ius Graecum.

A Iure Romano pergimus ad Ius Graecum. Post mortem Iustiniani Ius Iustinianeum in fora quidem atque gymnasia fuit receptum. Sed seculo septimo sub Phoca

Phoca diminui cœpit eius auctoritas. Cum enim Constantinopoli saltem & in vrbe Beryto Ius Iustinianeum doceretur, atque latinæ linguæ vsus paullatim recederet, Pandectas in Græcam linguam transtulit THALELÆVS, & paulo post Codicem. Secutus fuit THEOPHILVS, qui *Institutiones* in Græcum sermonem transtulit. Pandectarum translationem superstitem amplius non habemus, sed Institutionum græcam Paraphrasin, quam ex Bessarionis MSto Bibliothecæ Venetæ primus sine versione eruit VIGLIVS ZVICHEMVS, *Basileæ 1534. f.* recusa hæc Editio *Louanii 1536. 4.* & græco-latine apud Commelinos *1620. 4.* Post accuratius reuisam & latine versam a IACOBO CVRTIO edidit LVDOVICVS MIRÆVS, *Lugduni 1581. 4.* Tandem ex tribus Codicibus Bibliothecæ Parisiensis Regiæ textum emendauit, latinam Curtii versionem, scholia Græca atque notas addidit CAROLVS ANNIBAL FABROTTVS, *Parisiis 1638. 4.* & *1657. 4.* & qui easdem cum nouis notis atque animaduersionibus eruditis edidit ex latina tamen saltem Paraphrasi IOANNES DOVIATIVS, *Parisiis 1681. 12.* Has Theophili Editiones fusius recensent GVNDLINGIANA *Parte II. §. IX. pag. 119. seqq.*

§. II.

Libri Basilicorum. Præcipuum tamen Iuris Græci fundamentum consistit in Libris BASILICORVM. Hoc opus primum Basilius Macedo anno 867. iussit componere, ita, vt quadraginta libris comprehenderet Iuris prudentiam Iustinianeam cum sequentibus Impp. constitutionibus, nouo tamen ordine adornatam, idque opera Sabbathii, protospatharii. Opus a patre cœptum perfecit filius eius, Leo, atque ad LX. Libros vsque perduxit. Huius denique filius Constantinus Porphyrogenitus post annos 20, repetita prælectione Opus purgauit atque emendauit, quare communiter auctor habetur Basilicorum. Horum sex libros latine primus edidit GENTIANVS HERVETVS, librum 28, 29, 45, 46, 47, 48. *Lutetiæ 1557. f.* & quidem quatuor vltimos integros, priores mutilos. Plurium librorum editionem mors prohibuit. Sed, cum Iuris expers fuerit Heruetus, versio minime est elimata. Ex Cuiacii tamen interpretatione a CAROLO LABBÆO editi sunt *Lib. XXXIIX. & XXXIX. Parisiis 1609. f.* cum indice titulorum libri XL. XLI. XLII. Tandem vero ex bibliotheca regia, auspiciis Franciæ Cancellarii, PETRI SEGVIERII *Basilica Græca* cum interpretatione edidit CAROLVS

ROLVS ANNIBAL FABROTTVS, ſed XIX. libris mutila, ita vt XLIII. tantum libri extent, *Pariſiis 1647. f. VII. Voluminibus.* Perierunt autem libri XIX. XXXI. ad XXXVIII. XLIII. XLIV. XLIX. vsque ad LX. Licet hunc defectum ex ſynopſi & gloſſis ſupplere conatus fuerit Fabrottus. Huic vltimæ editioni addita quoque eſt IOSEPHI MARIÆ SVARESII *Notitia Baſilicorum*, quæ ad hiſtoriam Baſilicorum facit, in eademque latere multas adhuc in Baſilicorum libros Gloſſas, in variis Bibliothecis, Vaticana inprimis atque Pariſienſi auctor eſt. Hæc editio ſumtuoſa quidem, eſt tamen accuratiſſima. (*)

§. III.

Interea, dum Baſilicorum apud Græcos vigeret auctoritas, IureConſulti veteres, BALSAMO, STEPHANVS, NICÆVS, THALELÆVS, EVSTATHIVS occupati erant, vel in conficiendis paratitlis, vel colligendis titulorum argumentis, concinnanda epitome, vel breui componenda Interpretatione. Dein Imperatores, Inſtitutionum inſtar, concinnari fecerunt πρόχειρον μικρὸν ſiue *Promtua-* *Eclogæ Baſilicorum.*

 rium

(*) *Adde* Hiſtoriam Iuris *Cap. IV.* §. *II.* *p.* 334.

rium paruum ex magno contractum, quod etiam ecloga & synopsis, siue selectio compendiaria dicitur. Inde prodiit synopsis, siue *ecloga horum Basilicorum*, cuius libri auctorem esse volunt ROMANVM IVNIOREM LACAPENVM. Ea *κατὰ στοιχεῖον*, id est, secundum ordinem litterarum & elementorum confecta fuerat. Leges enim Basilicorum & titulos ad litterarum ordinem refert, atque in Prochirum maius & minus distinguitur. Vtrumque Tarenti apud Calabros a Sambuco repertum edidit, atque in latinum sermonem, additis adnotationibus transtulit IOANNES LEVNCLAVIVS, *Basil. 1575. f.* non tamen iuxta ordinem, quo composita fuerant, sed iuxta ordinem Basilicorum. In hanc *synopsin obseruationes atque emendationes* edidit CAROLVS LABBÆVS, *Parisiis 1606. 8.* easdemque eruditas, in quibus multa loca restituuntur, plurimæ lacunæ replentur, quædam capita nunc primum in lucem proferuntur, quædam etiam Leges Digestorum & Codicis rationibus illustrantur, additæ sunt Constitutiones Impp. Græco-Latinæ X. multis in locis auctiores & emendatiores quam antea editæ a Cuiacio, Bonefidio & Leunclavio cum veteribus Glossis verborum Iuris, quæ passim in Basilicis reperiuntur. Alia *syno-*

synopsis Basilicorum extat ATTALIATÆ MICHAELIS, cui Titulus: *ποίημα νομικὸν ἤτοι πραγματικὸν*, quae iussu Michaelis Ducae anno 1077. conscripta, & Tomo secundo Iuris Graeco-Romani continetur. Sic etiam MICHAELIS PSELLI extat *synopsis Legum* ad Michaelem Ducam, circa annum 1061. ex iussu patris ipsius & Imperatoris, versibus iambicis edita, *cum versione & notis Francisci Bosqueti, Parisiis 1632. 8.* EVSTATHIVS Antecessor Librum edidit *περὶ χρονικῶν διαστημάτων, de Interuallis temporum*, siue, de diuersis temporalibus praescriptionibus a momento vsque ad centum annos, quam partim ad Basilicorum libros accommodauit. Hic primum editus a SIMONE SCHARDIO, *Basileae 1561. 8.* mox plenius a Cuiacio, demum in Tomo II. Leunclauii. Continentur haec atque similia in Opere, quod inscribitur *Ius Graeco-Romanum tam Canonicum quam Ciuile*, cum latina versione, notatis & praefatione IOANNIS LEVNCLAVII, *Francofurti 1593. 8.* & cum auctuario MARQVARDI FREHERI, duobus tomis, *Francofurti 1596.f.* quae tamen collectio perquam est rara. Sic etiam ENIMVNDVS BONEFIDIVS *libros III.* edidit *Iuris Orientalis graece & latine cum Notis, Parisiis 1573. 8.* quibus varias Impe-

Imperatorum Byzantinorum constitutiones ab Heraclio ad Michaelem Palaeologum; ut & Decreta, Patriarcharum Constantinop. congessit, haecque ex Theodoro Balsamone, Rapsodia quadam Graecarum Constitutionum incerti Auctoris, Harmenopulo & Historicis Graecis desumpsit. CONSTANTINVS HARMENOPVLVS, Iudex Thessalonicensis, post promulgationem Basilicorum *promtuarium iuris* edidit *cum versione Ioannis Merceri, & paratitlis Dionysii Gothofredi*, in quo Nouellae Imperatoriae adlegantur vsque ad Manuelem Comnenum. Plures eiusmodi libri adseruantur MSti in Bibliotheca Vindobonensi, quos in Tomo sexto recenset Lambecius. Extant etiam *Glossae veteres* graecae, quibus ordine alphabetico verborum & vocum rariorum iuris Romani, quae in Iustinianeis libris & Basilicis occurrunt, interpretatio continetur. Inseruerant illas quidem scriptis suis Alciatus, Cuiacius, Brissonius, Pithoeus, Fornerius; sed coniunctim eas ex regia bibliotheca edidit atque notis illustrauit CAROLVS LABBAEVS, *Parisiis 1606. 8.* (*)

(*) Historia Iuris *C. IV.* §. *III. 339.* §. *IV. p. 340.*

CA-

CAPVT QVINTVM

De

IVRE FRANCICO GERMANICO ET GENTIVM ALIARVM.

§. I.

POst Ius Græcum ſequitur Ius Francicum atque Germanicum. *Capitularia Regum Francorum*, Caroli M. & Ludouici Pii anno 827. primus congeſſit ANSEGISVS, eademque libris IV. In horum primum congeſſit capitula Caroli M. ad ordinem pertinentia eccleſiaſticum, in alterum capitula eccleſiaſtica Ludouici Pii, in tertium capitula Caroli ad mundanam pertinentia legem, in quartum deinque ea, quæ Ludouicus Pius fecit ad augmentum mundanæ legis, vti tradit Sigebertus Gemblacenſis ad ann. 927. Atque hæc congeſtio ſtatim Ludouici Pii & Caroli Calui auctoritate fuit adprobata. Prodiit autem *Pariſiis 1550.* & *cum additionibus atque gloſſario* PETRI PITHOEI, *Pariſiis 1588. Moguntiæ 1602. 8.* & cura IACOBI SIRMONDI, *Pariſiis 1640. 8.* quam inde *Ius Francicum.*

inde Codici suo Legum antiquarum inseruit Lindenbrogius. (*) Cum vero Ansegisus plurima Caroli M. ac Ludouici Pii capitula prætermisisset, atque Pipini & Carolomanni Constitutiones plane omisisset, Benedictus Leuita Moguntinensis anno 845. Capitularia in vnum collegit & in Tres libros distribuit. (**) Existimant quidem Baronius atque alii, hanc collectionem, iussu Concilii Meldensis fuisse factam, quod tamen falsum esse probat Conringius de Orig. Iuris Germanici cap. XV. Iussu autem Otgarii Archiepiscopi Moguntini hanc Collectionem factam, sequentes ipsius Benedicti versus comprobant:

Autcario demum quem tunc Moguntia summum
pontificem tenuit, præcipiente pio,
post Benedictus ego, ternos Leuita libellos
adnexi, legis quîs recitatur opus.

Confusam tamen hanc Benedicti collectionem atque e variis centonibus consarcinatam dudum docti adgnouerunt. Quippe, non solum alia quædam præter Capitularia continet, vt Zachariæ Papæ epistolam, excerpta

(*) *Historia Iuris* Cap. VI. §. XI. p. 434.
(**) *Historia Iuris* Cap. VI. §. XII. pag. 440.

cerpta ex canonibus conciliorum, constitutionibus synodalibus episcoporum, Codice Theodosiano, legibus antiquorum & similis generis, sed etiam omnia Ludouici Pii capitularia non comprehendit, quæ postea sub titulo additionum prodierunt. Recepta nihilominus vsu publico hæc collectio non solum in regnis Germaniæ, sed etiam in Francia ante annum 858. Variant tamen ac in ordine Capitularium, sæpe discrepant Ansegisi atque Benedicti collectio, quod Baluzius probat Præf. ad Capitularia §. XLVII. Septem autem libros Capitularium confecerat Benedictus, quos sequuntur additionum libri quatuor, in quibus multa reperiuntur, quæ neque apud Ansegisum nec Benedictum extant: quas licet Sirmodus, notis ad Capitularia, pag. 752. ipsius Benedicti esse velit, contradicit tamen Baluzius §. XLVIII. Hanc Ansegisi & Benedicti collectionem Capitularium IOANNES TILIVS de nouo edere cogitauit, eam etiam prælo commisit *Parisiis 1548. 8.* sed in capite CCLXXXIX. Libri VI. perstitit. Post hanc BASILIVS IOANNES HEROLDVS inter leges antiquas etiam hanc edidit *Basileæ 1557. f.* ex libris antiquis desumtam. Nouam, eandemque ampliorem Capitularium editionem procurauit PETRVS PITHOEVS,

qui

Tilianam imitatus, & plura Capitula addidit *Parisiis 1588. 8.* Vtrique vero vel Ansegisi collectionem interpolarunt, vel Benedicti Capitula omiserunt, quæ videbantur esse superflua; & docet Baluzius §. LIII. & seqq. quid vbique fuerit emendatum. Post. has successit alia FRANCISCI PITHOEI, *Parisiis 1603. 8.* & ex auctiori & emendatiori Editione *Parisiis 1620. 8.* ex duabus illis quidem descripta, sed per speciem emendationum interpolata. *Caroli M.* vero *Constitutiones* separatim prodierunt cura VITI AMERBACHII, *Ingolstadii 1545. 8.* Nouam deinde editionem adgressus est STEPHANVS BALVZIVS, qui *Capitularia Regum Francorum* ex Ansegisi atque Benedicti collectione edidit *Parisiis 1677. f.* Has autem collectiones cum quatuor additionibus tales repræsentauit, quales ab auctoribus earum compositæ & secundum numeros ab antiquis adlegatos. Multis adiutus fuit Codicibus MStis, præcipue vero codicibus Bibliothecæ Regiæ, Vaticanæ, ecclesiæ Bellouacensis, Diuionensi, Tiliano, S. Vincentii Metensis, Bigotiano, Pithœano, & Riuipullensi. Nec tamen solum capitula Caroli M. & Ludouici Pii edidit, sed etiam Caroli Calui, Ludovici Balbi, Carolomanni, Odonis,

Caro-

Caroli III. Ludouici II. Capitula addidit. Adiecit Marculphi formulas antiquas, cum appendice, aliasque formulas veteres secundum legem Romanam, quas Sirmondicas adpellat, quia primum ex Sirmondi schedis fuerunt editæ. Sequuntur Bignonianæ, quas Hieronymus Bignonius ex codice antiquo primum edidit: aliæ Marculphi, quas Fridericus Lindenbrogius in publicum emisit; & alias formulas antiquas promotionum episcopalium, exorcismorum & excommunicationum ex codicibus antiquis addidit. Sequitur FRANCISCI PITHOEI *Glossarium*, siue interpretatio obscuriorum verborum, quæ in lege Salica habentur, atque ad easdem, vti & Marculphi formulas notæ Hieronymi Bignonii. Ad ipsa vero Capitula Iacobi Sirmondi, atque eruditissimæ ipsius Baluzii notæ fuerunt additæ. Plures Capitularium Editiones antiquiores qui desiderat euoluat IACOBI le LONG *Bibliothecam Franciæ* gallico idiomate perscriptam, quæ *Parisiis* hoc *Anno 1719. f.* prodiit, cuius *Libro III. Cap. V. Art. III. §. II. p. 585.* tales recensentur.

§. II.

A Iure Francico progredimur ad Ius Germanicum. Primus, qui Opus Legum antiquarum Germaniæ congessit, *Ius Germanicum.*

 est

eſt BASILIVS IOANNES HEROLDVS. Hic enim ex Codice Bibliothecæ Fuldenſis Leges Salicas nactus, alias inueſtigauit, Alemannorum ſcilicet, Saxonum, Angliorum, Thuringorum, Burgundionum, Francorum, Ripuarias, Boiariorum, Weſtphalorum, Werinorum, Friſiorum, Langobardorum, Theutonum, easdemque ſub Titulo: *Originum ac Germanicarum Antiquitatum Libri, Baſileæ 1557. f.* edidit. Cum vero multæ adhuc veterum Germanorum ſupereſſent Leges, ab Heroldo non editæ, alium *Codicem Legum antiquarum* edidit FRIDERICVS LINDENBROGIVS, *Francofurti 1613. f.* prioribus multo locupletiorem. Continetur eodem Codex Legum Wiſigothorum, Edictum Theodorici Regis, Lex Burgundionum, Codex Legis Salicæ, Lex Alemannorum, Lex Baioariorum, Decretum Taſſilonis Ducis Baioariorum, Additamenta a Carolo ad Leges Baiuariorum addi iuſſa, Lex Ripuariorum, Lex Saxonum, Lex Anglorum & Werinorum, Lex Friſionum, Leges Longobardorum, Conſtitutiones Siculæ ſiue Neapolitanæ, Capitula Caroli M. & Hludouici Impp. collecta ab Anſegiſo & Benedicto Leuita, adiectis aliis eorundem Regum & Caroli Calui Capitulis, Marculfi formulæ ſollennes. Additæ Lindenbrogii caſtigationes, variæ lecti-

ctiones, & Glossarium. Separatas deinde Leges diuersarum gentium ediderunt alii. Genuinum Iuris Teutonici fundamentum praebet *Lex Salica*. Hanc Francis Orientalibus, Germaniae populis fuisse latam ex ipso Legis Prologo, Sigeberto Gemblacensi, Ottone Frisingensi aliisque demonstrauit Conringius de Origine Iuris Germanici capite VII. (*) Duas autem Legis Salicae esse Editiones satis in notis suis ad Capitularia declarauit Stephanus Baluzius p. 281. Primam, eandemque antiquissimam seculo quinto a quatuor Francorum proceribus Vsogasto, Bosogasto, Salagasto, Widigasto promulgatam publicauit primum cum aliis BASILIVS IOANNES HEROLDVS & post illum notis illustratam separatim edidit GODOFREDVS WENDELINVS, *Antwerpiae 1649. fol.* qui etiam Glossarium Salicum vocum Atuaticarum adiecit; atque Natale Solum Legis Salicae satis demonstrauit. Altera recentior est a Carolo M. anno DCCXCVIII. emendata atque promulgata. Hanc Tilius primum edidit, dein Pithoeus, Lindenbrogius, Bignonius. Demum Baluzius ex vndecim Codicibus antiquissimis emendatam tomo primo Capitularium, sub titulo in Codicibus reperto:

(*) *Adde* Historiam Iuris *Cap. VI. §. III. p. 412. seqq.*

to: *Pactus Legis Salicæ* inseruit. Hæ autem binæ Editiones non in titulis saltim, sed etiam in verbis ipsis inter se discrepant. Haut ita pridem IO. GEORGIVS ECCARD Vir eruditissimus, *Leges Francorum Salicas & Ripuariorum cum Additionibus Regum & Imperatorum*, variis ex Codicibus MSCtis emendauit, auxit, Notis perpetuis iisdemque eruditis & varia antiquitate refertis illustrauit *Hanoueræ 1719. f.* Accesserunt huic Editioni Formulæ veteres Alsaticæ, G. G. Leibnitii Liber de origine Francorum auctior cum Responsis ad obiectiones doctorum quorundam virorum; Annales Francici Regni a Theodoro Ruinarto ex Gregorio Turonensi, Fredegario, aliisque collecti, demum Friderici Rostgaardi Emendationes Otfridianæ ex Codice Palatino-Vaticano. Baluzius quoque Capitularibus suis inseruit *Legem Ripuariorum, Alemannorum, Baioariorum. Leges Alemannicas* cum suis Rerum Alemannicarum scriptoribus edidit MELCHIOR GOLDASTVS, qui & *Leges Longobardorum* Collectioni Consuetudinum & Legum Imperii inseruit. Has etiam separatim edidit ANDREAS de BARVTO, *Venetiis 1537. 8.* Separatim quoque & quidem prima vice excusæ *Leges Ripuariorum, Baioariorum & Alemannorum,*

rum, Basileæ 1530. 8. MELCHIOR GOLDASTVS edidit *Collectionem consuetudinum & legum Imperialium, Francofurti 1613. f.* recusam *1674. f.* In ea reperimus Consuetudines veterum Gallorum, Germanorumque in moribus & institutis generalibus, Leges Longobardorum Regias & Imperatorias, Lotharii Imp. Capitularia in Imperio promulgata, Speculum Saxonicum, Ius Weichbildicum Magdeburgense, Ius Feudale Saxonicum, Ius Camerale. Nostro tempore, in gratiam eorum, qui sumtuosa collectarum Legum Germanicarum volumina redimere haut possunt, utili instituto IO. STEPHANVS BVRGERMEISTER congessit: *Teutsches CORPVS IVRIS Publici & Priuati oder Codex Diplomaticus der Teutschen Staats-Lehn-Bürger-und Peinlichen Rechten und Gewohnheiten, wie auch Proceß-Ordnungen an denen Kayserlichen Reichs-Hoff-Cammer-und Landgerichten. Duobus Tomis, Vlmæ 1717. 4.* Tomus Primus complectitur Speculum Saxonicum & Sueuicum, Ius Weichbildicum & Feudale Saxonicum & Sueuicum latino & vernaculo sermone, veterem Auctorem de Beneficiis, varias Leges & Consuetudines Franconiæ potissimum Iudicii Burggrauiatus Norici & Iudicii Imperialis Herbipolen-

ſis, Ius Hanſeaticum, Lubecenſe, Auream Bullam, Ordinationem Criminalem, Transactionem Paſſauienſem, Concordata Nationis Germanicæ, cum variis Mandatis atque Decretis Imperialibus. Tomus Secundus Acta ſiſtit Imperii quæ ad Ius maxime Publicum pertinet, reperies in eodem Proiectum renouatæ Ordinationis Cameralis, Inſtrumentum Pacis Weſtphalicæ, Noviomagenſis, Ryſwicenſis, Badenſis, Receſſum Imperii Nouiſſimum, Ordinationem Iudicii Aulici, Rotwilenſis & Sueuici, Capitulationem Perpetuam & Carolinam & huius argumenti Acta Imperii.

§. III.

Hæc inter Iura vetuſtiora Germaniæ primo loco conſiderandum Ius *WEICHBILDICVM MAGDEBVRGENSE*, cuius originem ad tempora Ottonum equidem non eſſe referendam, probat Conringius de Origine Iuris Germanici cap. XIIX. ſub initium tamen ſeculi XIII. compoſitum, licet iam ante ſeculum XIII. Ius quoddam Magdeburgicum fuerit, quod in Polonia receptum. Præcipuum ſemper fuit inter Statuta & Conſuetudines. (*) Edidit illud quoque germa-

(*) *Hiſtoria Iuris Cap. VI.* §. *XXIV. p. 476.*

manice CHRISTOPHORVS ZOBELIVS *Lipsiæ 1599. f.*

§. IV.

Poſt hoc innotuit *Ius Saxonicum*, cuius *Speculum* ad ſeculum decimum tertium referunt. (*) Auctor eiusdem perperam venditatur Carolus M, verius eſt EPKO de REPKO, qui inſtinctu Hoieri Comitis de Falckenſtein ex moribus apud Saxones receptis, primum latine illud compoſuit, poſt germanice vertit, atque ſucceſſu temporis vſu, & conſuetudine fuit introductum. Plenius de eodem egit P. Heigius Quæſt. Iuris P. I. qu. VIII. num. 61. 62. & Becmann Hiſtoria Anhaltina P. VII. c. III. p. 356. Cum autem illud præcipuus ſemper fons habitus fuerit Iuris Saxonici, eiusdem interpretationem adgreſſi fuere viri eruditi, vt ex Gloſſa Iuris Saxonici patet ad lib. III. art. LXV. in qua: *ſuper intellectu articuli præſentis nonnullæ fuerunt opiniones & controuerſiæ. Quidam enim, vt Burchardus epiſcopus Magdeburgenſis, & Comes Otto de Falckenſtein intelligere voluerunt articulum. Alii vero, vt Volradus de Dreyenleben & Conradus de Roslau intelligere textum voluerunt.* *Ius Saxonicum.*

E 4

(*) *Hiſtoria Iuris cap. VI. §. XXII. pag. 454. ſeqq.*

runt. Alii vero vt Henricus de Bentensleben & Thidericus de Lemwenden textum intelligere voluerunt. Iunior hisce est auctor Glossæ, quem duplicem facit Goldastus. Antiquæ Glossæ auctorem dicit BVRCHARDVM a MANGELFELD, aut THEODORICVM a BOCKSDORF; Posterioris Scabinum Polonum, quibus deinde alii accesserint. De quo plenius egit Placcius Theatro Anonymorum cap. III. §. 235. Hi autem Historiæ licet omnis imperitissimi, ad Saxonici tamen Iuris cognitionem Romani quoque & Pontificii mediocrem peritiam attulerunt. Edidit illud CHRISTOPHORVS ZOBELIVS, sub titulo *Sachsenspiegel*, *Lipsiæ 1595. &* typis Gothardi Vœgelini *1614. f.* cum variis additionibus & responsis Scabinorum Magdeburgensium. Eiusdem Manuscriptum egregium, codice membranaceo, possidet Bibliotheca nostra Salana. Plures reperiuntur Codices chartacei, qualem etiam mea seruat Bibliotheca. Ex hoc autem orta sunt Iuris Saxonici Communis fundamenta, prout hodienum adhuc obtinet. Cum autem in dicto Speculo materiæ iniusto ordine essent dispositæ, omne hoc Ius Saxonicum nouo ordine disponere conatus fuit MELCHIOR KLING, sub tit: *das ganze Sachsische*

Land-

Land-Recht mit Text und Glofs in eine richtige Ordnung gebracht, Lipsiæ 1572. f. In quorum primo Libro Ius perſonarum, altero proceſſum, tertio ius rerum, & quarto criminale tractat. Quod licet ordinatius, nunquam tamen fuit receptum. Aliud eſt *Ius Saxonicum Municipale, das Sächſiſche Weichbild*, quod vna cum iure feudali Saxonico, adiectis ſummariis & additionibus edidit CHRISTOPHORVS ZOBELIVS, *Lipsiæ 1589. f.* Collector illius eſt BVRCARDVS a MANGELFELD, Gloſſator Speculi Saxonici.

§. V.

Alterum eſt *Speculum Iuris Prouincialis & Feudalis Sueuicum*, vulgo dictum *der Schwabenſpiegel*, (*) quod Goldaſtus Tomo I. *Reichs-Satzungen* inſeruit. Narrat etiam in præfatione eiusdem tomi, ſibi acceptum, BARTHOLDO, Barone de GRIMMENSTEIN auctore, Speculum aliquod Sueuicum fuiſſe conſcriptum, non tamen audet vulgati iſtius Speculi Sueuici parentem eum nominare, quod & in editis & manuſcriptis codicibus nullum plane nomen fuerit præſcriptum. Seculo autem decimo quarto librum hunc elabo-

Speculum Sueuicum.

E 5

(*) *Hiſtoria Iuris Cap. VI. §. XXV. pag. 487. ſeqq.*

laboratum autumat Conringius cap. XXX. Profitetur auctor, quod opus hoc ex iure scripto & consuetudinario sit concinnatum, quare etiam ex Speculo Iuris Saxonici integra sæpe capita ad verbum fuere descripta. Editum illud cura SEBASTIANI MEICHSNERI, qui ad Editionem suam adornandam variis Codicibus MSCtis fuit vsus *1561. f. & Ff. ad Mæn. 1576. f.*

§. VI.

Ius Electorale Saxonicum.

Aliud a Saxonico communi Iure est *Ius Electorale Saxonicum*, quod originem suam debet Augusto Electori, qui ICtis in Academia Wittenbergensi atque Lipsiensi præcipuis, Io. Schneidewino inprimis, Matthæo Wesenbecio & Iacobo Thomingio mandauit, vt præcipuas Iuris Saxonici quæstiones examinarent. Exinde ortæ *Consultationes Constitutionum Saxonicarum*, quarum Tomus siue Liber Primus prodiit *Francofurti ad Mænum 1599. f.* Tomus f. Liber Secundus *Vrsellis 1601. fol.* Tomus Tertius *Francofurti 1608. f.* Insecutæ fuerunt Constitutiones Augusti Electorales, quæ potissimum huic Iuri fundamentum præbent. His dein variæ Successorum Constitutiones, Decisiones, Ordinationes accessere, quæ coniunctim editæ sub titulo *Corporis Iuris Saxonici, Dresdæ 1673 f.* quod tamen per Decisiones

nes nouissimas, quibus casus antea dubii deciduntur, adaugetur quotidie & iam maiori apparatu eiusdem Editionem molitur Vir amplissimus IO. CHRISTIANVS LVNIGIVS.

§. VII.

Constitutiones Prouinciales in Terris Saxonicis Ducalibus.

In Terris Principum Saxoniae aliae obtinent Constitutiones, quae secundum Principum territoria variant. In nostris oris Lineae Vinariensis, obtinet *Policey- vnd Landes-Ordnung Herzog Fridrich Wilhelms vnd Herzog Iohansen, Iena 1589. 4.* quae adhuc seruatur, licet aliqua ex hisce per Constitutiones posteriores fuerint immutata. Immo, in singulis fere Territoriis nouam ordinationem Processus habemus. In Terris Lineae Gothanae valent *Herzog Ernst zu Sachsen Land- und Gerichts-Ordnung, Gotha 1653. & 1667. 4.*

§. VIII.

Ius Lubecense.

Interantiquiora Germaniae Iura referendum quoque est Ius Lubecense. (*) De cuius tamen Origine variae inter Doctores sunt controuersiae. Hoc certum, quod iam ante tempora Friderici Barbarossae vsitatum, ab eodem autem postquam cIↄ C LXXIII. vrbem occupasset & in Ciui-

(*) *Historia Iuris Cap. VI. §. XXVII. p. 498.*

Ciuitatum Imperialium ordinem euexisset, diplomate peculiari Bulla aurea communito anno cIↄ C LXXXVIII. fuit corroboratum, post a Friderico II. Imp. anno cIↄ CC XXVI. denuo confirmatum. In huius enim Priuilegio apud Lunigium p. spec. Contin. IV. p. 1333. hæc reperiuntur: *de habundantiori quoque gratia concedimus & confirmamus eis in perpetuum eorum iura & omnes bonos vsus & bonas consuetudines, quibus tempore Imperatoris Frederici, qui nostri felicis memorie vsque nunc vsi fuisse noscantur.* Hoc igitur tantæ auctoritatis fuit factum, vt non solum pleræque Holsatiæ vrbes, sed etiam Hanseaticæ eodem vterentur. Cum autem successu temporis Lubecenses multa huic iuri demerent vel adiicerent, tanta exinde MStorum orta fuit varietas, vt quænam Leges spuriæ sint vel genuinæ dubitaretur. Hoc motus Senatus Lubecensis, accedentibus etiam postulatis Ciuitatum, Stralsundensis inprimis, Rostochiensis atque Wismariensis, ipsum hoc Ius per aliquot Senatores iussit repurgari, & remotis inutilibus, in congruum Ordinem redigi. In nouam hanc faciem transformatum latino pariter atque Germanico sermone prodiit *Lubecæ 1586.* e Typographeo Io. Ballhornii, *Stettini 1586.* &

& 1595. & *nouiſſime Lubecæ 1680. 4.* & cum commentariis DAVIDIS MEVII, de quibus infra, vbi de Commentatoribus ſermo erit.

§. IX.

Ius Hamburgenſium, Holſaticum & Dithmarſicum. Primis Seculis Hamburgenſium vrbem Saxoniæ Transalbianæ Iura fuiſſe ſecutam, certum. (*) Poſtea ſeculo XII. exeunte poteſtatem iure Lubecenſi fruendi ab Adolpho III. Schauenburgico Comite impetrarunt. Poſt modum an. cIↃ CC. LVIII. Ius Weichbildicum ſeu Municipale a Ioanne & Gerhardo, Holſatiæ Comitibus obtinuerunt. Anno cIↃ CC XCII. poteſtas nouas leges condendi, eadem mutandi atque abrogandi Magiſtratui ab Adolphis duobus, Gerhardo, Iohanne & Henrico, Comitibus Holſatis Schauenburgicis eſt conceſſa. Hinc Senatus Ius Municipale ex Ciuili & Saxonico Iure congeri iuſſit atque promulgari. Prodiit ſub titulo: *Hamburger Statuten und Stadt-Recht, Hamburgi 1603. 1605. 1681. 4.* Separatim quoque prodierunt diuerſæ Hamburgenſium Conſtitutiones. *Ius Prouinciale Dithmarſicum* nouiſſimum auſpiciis Friderici II. Regis Daniæ & patruorum

---

(*) *Hiſtoria Iuris Cap. VI. §. XXVII. p. 493.*

rum eius, Iohannis atque Adolphi anno cIↃ IↃ LXVII. promulgatum integro post seculo Glückstadti vna cum Indice & Constitutionibus quibusdam in lucem prodiit, recusum *Glückstadti 1711. 4.* Proponit hoc Ius HENRICVS GISEBERTVS in *periculo Statutorum Harmenico practico, Hamburgi 1652. 4.* De diuersis vero apud Holsatos visitatis iuribus, pluribus egit Io. Mollerus parte tertia Isagoges in historiam Chersonesi Cimbricæ.

§. X.

Aliarum prouinciarum Germaniæ Constitutiones.

Particulares Germaniæ nostræ Prouinciæ, suas habent Leges & Ordinationes quas omnes referre libelli huius non permittit ratio. Quasdam ergo tantum enumerabimus *Codex Austriacus*, qui *Viennæ 1704. f.* prodiit, ordine Alphabetico quicquid diuersis Archiducum Austriæ Constitutionibus definitum fuit, Locorum Communium instar, comprehendit. *Churfürstliche Pfalzische Landes-Ordnung* prodiit *Heidelbergæ 1582. f.* *Lands-Freyheit des Fürstenthums Neuburg, wie solche desselben Stænden anno 1554. gegeben, und hernach anno 1562. und 1608. erlæutert, erklært, vermehrt und verbessert worden, 1609. f.* *Churfürstlicher Pfalz-Fürstenthums in Ober-Beyern Landes-Ordnung, Amberg 1599. fol.* Aliud obtinet in Bauaria,

ria, cuius compendium ſcripſit SEBASTIANVS KHRAYSERVS, *Ingolſtadti 1650. 8.* & *Auguſtæ Vindelicorum 1670. 8.* in quo ipſum Ius Bauaricum epitomauit. Idem antea ediderat *Inſtitutiones Iuris Romano-Bauarici Electoralis, Auguſtæ Vindelicorum 1644. 8.* in quibus potiſſimum concordantias & differentias Iuris Bauarici & Ciuilis monſtrat. Eiusdem *Proceſſus ſummarius Romano-Bauaricus, Auguſtæ Vindelicorum 1646. 8.* & *Proceſſus Edictalis Romano-Bauaricus, Auguſtæ 1646. 8. Churfürſtliche Brandenburgiſche Kirchen-Policey- und Proceſs-Ordnung im Herzogthum Magdeburg, Halæ 1685. 4.* fuit publicata. Immo, huc faciunt Conſtitutiones variæ Prouinciales, edicta, reſcripta, mandata & ſimilia, quæ ſingula hic adducere nimis longum foret. Ad hæc cognoſcenda inuicemque conferenda facit HENRICI GISEBERTI *Iuſtinianus Harmonicus, Lubecæ 1652. 4.* qui Statuta Prouinciarum Germaniæ & Regnorum vicinorum confert & ſingulis Paragraphis Inſtitutionum iungit. *Sunt tamen*, vt Molleri verbis vtar in Iſagoge ad Hiſtoriam Cherſoneſi Cimbricæ pag. 637. *qui iudicium in vaſtis iſtis operibus paulo exquiſitius, ac maiorem in ſtatutorum ſingulorum rationibus atque momentis expendendis, & cauſis diſcrepantiæ*

curio-

curiosius peruestigandis sollicitudinem & accurationem non immerito desiderant.

§. XI.

Fontes Iuris Exterorum. Scriptores Iuris Gallici.

Præter Germanos, habent etiam Exteri suos Fontes Iuris. Gallici Iuris collectiones varias & Codices longa serie enumerat IACOBVS *le* LONG *Bibliotheca Historica Galliæ*, *Libro III. Cap. V. Art. III. §. III. p. 586.* ad quem huius Iuris studiosos remittimus. Præcipuæ hodie apud eosdem est auctoritatis *Codex Ludouicianus*, qui anno cIↄ Iↄc LXVII. publice in Iudicia fuit introductus. Ad eiusdem Constitutiones omnia decreta ordinantur, atque vbi hæc deficiunt, recurritur ad Ius ciuile. Præterea extat IO. PAPONII *Corpus Iuris Francici*, siue absolutissima Collectio Arrestorum, *Geneuæ 1624. f.* & ad eum REINHARDI BACHOVII *obseruationes Francof. 1628. Statuta regni Galliæ*, *Francofurti 1611. f. Consuetudines ciuitatum & prouinciarum Gallæ variorum auctorum* habemus *cum notis Dionysii Gothofredi*, *Francofurti 1597. f. Geneuæ 1623. f.* Extat etiam LAVRENTII BOECHELII *Bibliotheca vel thesaurus iuris Gallici a* IOANNE BESCHEFERO *auctus*, *Parisiis 1667. f. 3. vol.* Adiungimus RENATI CHOPPINI *Consuetudines Galliæ*, *Parisiis 1595. fol.* & CAROLI MOLINÆI

NÆI, *Francofurti 1597. f.* NICOLAI BOERII, PYRRHI ANGLEBERMEI, IOANNIS SAINSONII *Consuetudines Bituricensis, Aurelianensis & Turonensis Ciuitatum*, ex recensione DION. GOTHOFREDI *Francof. 1598. f.* PETRI HEVINI *decreta Parlamenti Britannici, de Bretagne, Rhedonibus, 1684. 4.* De *legibus Andium Municipalibus Libros III.* edidit RENATVS CHOPPINVS, *Parisiis 1620. f.* Iura *Pictauiensia* plenius exhibent IOANNIS LELETI *Obseruations sur la Coustume de Poitou, anciens rossorts & enclaves d'i celuy Pictau. 1683. 4.*

§. XII.

Apud Hispanos antiquissima Legum collectio est illa, quæ *Fuero Iuzgo* siue Liber Iudicum adpellatur. Constat autem Edictis Regum Gothorum, decretis conciliorum Toletanorum & legibus antiquis. Quem auctorem habeat, incertum, cum modo Sisenando, modo Cindasuindo Regi tribuatur. Hoc certum, quod Gothorum tempore collectio facta. Latine illam primus edidit PETRVS PITHOEVS, sub titulo: *Codicis Legum Wisi-Gothorum Libri XII. cum* Isidori Chronico, *Parisiis 1579. f.* Secutus eundem ALPHONSVS de VILLADIEGO, qui Forum hoc Iudicum latine, adiecta glossa Hispanica edi- *Leges Hispanorum antiquiores.*

dit *Madriti 1600. f.* Postea FRIDERICVS LINDENBROGIVS *Codici Legum antiquarum* inseruit. Mansit huic Iudicum Libro sua auctoritas vsque ad tempora Alphonsi X. Hic enim Legum omnium a Castellæ regibus latarum congeriem a patre suo Ferdinando III. iam cœptam anno 1260. perfici curauit, atque septem partibus distingui fecit, vnde adpellationem accepit *de las Siette Partidas.* Prodiit cum scholiis ALPHONSI DIAZII de MONTALVO, & post, cum Scholiis GREGORII LOPEZII, *Salmanticæ 1576.* 4. Demum hoc titulo: *Las siette Partidas del Sabio Rey Don Alonso el nono nuevamente glossadas por el Licentiado* GREGORIO LOPEZ, *Madrid 1611. f.* Licet *Moguntiæ* potius *1610.* impressa esse dicatur. Hoc autem adpellatur *Ius Alfonsinum.*

§. XIII.

Leges Hispanorum recent.

Mansit huius auctoritas vsque ad tempora Ferdinandi Catholici, cuius iussu Ordinationes, siue Leges Hispanorum post Alfonsinum Ius fuerunt promulgatæ. Compilauit illas ALPHONSVS DIAZ de MONTALVO & in octo Libros digessit, Titulum autem libro præfixit: *El Ordenamiento Real*, Glossas etiam adiecit & Commentaria. Prima editio facta *Hispali 1496.* folio

folio, dein *Salmantica* recusum est Opus *1549.* & *Compluti 1565. & 1567. f.* Secutæ fuerunt *Leges Tauri.* Postquam enim Ferdinandus Catholicus comitia regni Generalia in oppido Tauri conuocasset, librum qui *Quaterno* Hispanis audit, confici iussit & promulgari atque Legum instar obseruari, quæ postea a loco, Leges Tauri fuerunt denominatæ. Editæ sunt cum variis Commentariis, inter quos præcipuus est ANTONII GOMETZII, *Francofurti 1591. f.* Ferdinandus quoque & Isabella Capita quædam Hispali publicari curarunt circa Prætorum ac Iudicum per Hispaniam officium. Philippus II. vero nouum Hispaniæ Legum Systema per celebratos quosdam Iureconsultos concinnari fecit, idemque cIↃ IↃ LXVII. Madriti publicauit, abrogatis simul reliquis legibus, relicta saltim auctoritate Partitis, Foro Iudicum, Taurinisque Legibus atque Statutis.[l] Prima vice hoc Legum Systema lucem adspexit *Madriti 1566. f.* rursus *1598. f.* iterum *Madriti 1610. f.* & demum hoc titulo: *Nueva Recopilacion de las Leyes de estos Reynos, hecha por mandado de la Megestad Catolica del Rey Don Phelippe II. nuestro Senor, que se ha mandado inprimir, con las Leyes, que despues de la vltima impression se han publicado por la Magestad*

Catolica del Rey Don Phelippe IV. Madrid 1640. fol. 3. vol. Vt taceamus Leges Prouinciales Hiſpanorum. De quibus omnibus luculenter accurateque expoſuit GERARDVS ERNESTVS de FRANKENAV S. R. M. Daniæ & Noruegiæ tum Secretarius, qui ipſe in Hiſpania egit, in *Sacræ Themidis Hiſpanæ Arcanis, Hannoueræ 1703. 4.* In hoc enim Libro plenam Iuris Hiſpanici Hiſtoriam exhibet, ſingularium legum occaſionem, originem, editiones, commentatores ſatis prolixe nobis tradit, quem etiam hac in parte fuimus ſecuti.

§. XIV.

Lex Luſitanorum Apud Luſitanos prima fit mentio *Fori Guimaraenſis*, licet incertum ſit, quo Rege auctore promulgatum. Inde leges diuerſis Luſitanorum vrbibus conceſſæ, vsque dum Alphonſus II. ex particularibus vrbium foris generale legum corpus atque ſyſtema conflari faceret, quod tamen adhuc in MSCto ſeruatur. Poſt hunc Dionyſius, Luſitanorum Rex circa annum cIↄ CCC XXXIV Portugalliæ Leges ordinauit. Dein Iohannes II. Conſtitutiones edidit quadraginta duas, quibus antiquas tum Alphonſi II. tum Dionyſii aliasque partim emendauit atque Oliſſiponæ a. cIↄ CCCC XIX. promulgari fecit. Emanuel poſtmodum, feliciſſimus Luſitaniæ

niæ Rex Conſtitutiones Portugalliæ a Prædeceſſoribus ſparſim latas in iuſtum Syſtema redigi & ſub Titulo: *Ordenanzas de Portugal* publicari iuſſit. Poſt eaſdem prodierunt *Extrauagantes Regni*, ſed incertum, quo compilatore. Hæc autem ſingula adhuc in MStis latent. Extant etiam *Ordinationes Portugalliæ* libris V. diſtinctæ, *Vlyſſipone 1602. f.* Huc in ſpecie facit PAVLI BERTI LVCENSIS *Praxis Criminalis Regularium ſecularium que abſoluta, Antwerpiæ 1616. f.*

§. XV.

Leges Anglorum. Anglorum Leges antiquæ triplices fuerunt. *Lex occiduorum Saxonum, Lex Merciorum & Lex Danorum.* Inter has Leges etiam reperiuntur Molmutii, Ethelberti, Leges Offæ, Leges Aluredi, qui ex antiquioribus in ſuas potiora transſcripſit. Ex iſtis tribus Legibus Sanctus Eduardus III. *Communem* edidit, quæ *Leges Eduardi* ad hodiernum vsque diem vocantur. Docet illud Ceſtrienſis Monachus lib. I. c. L. dum ait: *has duas Leges* [Molmutiam & Merciam] *Gildas hiſtoricus transtulit de Britannico in latinum: & rex Aluredus poſtmodum de latino in Saxonicum quæ Marchenelaga dicebatur. Ipſe quoque Aluredus legem Anglice conſcriptam ſuperadiecit, quæ Weſtſexenelaga vocabatur.*

Tandem Danis in hac terra dominantibus tertia lex emanauit, quæ Danelaga dicebatur. Ex his tribus legibus Sanctus Eduardus tertius Communem edidit: quæ leges Eduardi vsque hodie vocantur. Post Anglorum Leges congessit GVILIELMVS LAMBARDVS in Ἀρχαιονομία, siue *de priscis Anglorum Legibus* Libris qui sermone Anglico scripti cum latina interpretatione qui primum *Lond. 1568. 8.* editi postea pluribus locis castigati, una cum Henrici Legibus & Glossario earum antiquo, curante Abrahamo Whe loco prodiere *Cantabrigiæ 1644. f.* Reperiuntur in iisdem Leges Aluredi, Eduardi, Aethelstani, Edmundi Edgari, Ethelredi, Canuti, Aelfrici, Eduardi, Guilielmi Conquestoris, Henrici I. *Magna Charta & præcipua Statuta antiqua & recentia edita sunt Londini 1602. 8.* & cum Notis IACOBI HOWEL *Oxoniæ 1660. 8.* Plura de Anglorum Legibus habet Spelmannus Glossario, voce Lex. FLETA, seu *Commentarius Iuris Anglicani, sic nuncupatus, sub Eduardo Rege Primo, seu circa Annos abhinc CCXL. ab Anonymo scriptus, atque e Codice veteri, autore ipso aliquantulum recentiori curante* IOANNE SELDENO, *primum Typis editus Londini 1647. 4.* & ex iterata ac meliori editione ibid. *1685. 4.* Accessit eius-

eiusdem *Dissertatio historica ad Fletam*, in qua eandem Iuris Anglicani antiqui exhibet rationem. Hodierno tempore prima, quæ apud illos Lex obtinet, dicitur *the Commun Law*, siue Consuetudines Galliæ ex Legibus Saxonum, Danorum & Normannorum depromtæ. Ad nouiora Angliæ Iura cognoscenda conducunt FERDINANDI PLVTON *Statutes of England London 1618. & 1632. f.* GVILIELMVS LYNDWOND *Prouinciale siue Constitutiones Angliæ Oxon. 1669. fol.* edidit. Sequuntur *Leges Parlamentariæ*, siue Decreta Parlamenti in caussis ciuilibus, quæ dicto Iuri consuetudinario quasi præbent supplementum. Extant præterea *Leges Militares*, *Forestales*, *Maritimæ*, de quibus egit Guido Mieg de Statu Magnæ Britanniæ parte tertia, capite primo. De *Laudibus Legum Angliæ* scripsit IOANNES FORSTESQVE, qui Liber cum notis Io. Seldeni prodiit *Londini 1663. 8.* Quæ Iuris Ciuilis apud Anglos sit auctoritas demonstrauit Arthurus Duck, in eleganti Tractatu, de vsu & auctoritate Iuris Ciuilis, *Londini 1653. 8.* *Scotiæ* veteres Leges & Consuetudines exhibet IOANNES SKENÆVS *Edenburgi 1609. fol.* Exponit hic Liber antiquissimas Scotici Regni Constitutiones & consuetudines in primis *Leges Malcolmi*

fecundi, *Leges Baronum*, *Burgorum*, *Statuta Gildæ &c.* Annotationes additæ ſunt pauciſſimæ, Index tamen adiectus locupletior inſtar explicationis eſſe poteſt.

§. XVI.

Leges Suecorum Veteres.

Antiquiſſimus Suecorum Legislator dicitur Zamolxes, ſiue Samolſes, cuius hiſtoriam ſcripſit CAROLVS LVNDIVS hoc titulo: *Zamolxes*, *primus Getarum Legislator*, *academica diſſertatione luci publicæ reſtitutus*, *Vpſaliæ 1687. 4.* quo in tractatu elegantisſimo primæ gentis & Iuris Suecani origines egregie proponuntur. Leges autem Suecorum vel ſunt abrogatæ, vel hodie adhuc vſitatæ. Inter illas, Iuris Suecorum prouincialis originem ad annum IↃ CCC XXXII referunt, dum Bero, primus Chriſtianus Rex Suecorum *Leges* prouinciales cœperit publicare, quas *Bircenſes*, *Biorkon-Lagen* ab vrbe Birca, regia tunc ſede nuncupabant. Licet non deſint antiquiores ex gentiliſmo. Præter has, ſingulis prouinciis leges erant propriæ. Has Birgerus Iarl a. cIↃ CC LIV. emendauit, atque Holmienſi vrbi dedit. Exinde leges hodiernæ Ciuitatum Suecicarum ſuam trahunt originem. Inter Leges Prouinciarum eſt *Lex Vpplandica*, *Vpplandslagen aut Vigers Flockum*, quod

quod idem eſt ac collectiones Vigeri, ab auctore Viger Spa, qui ethnicus adhuc, iuſſu Ingieldi Regis has leges compoſuit, quas Birgerus Magni anno cIↄ CC XCV fecit emendari. *Leges Weſtrogothicas antiquiſſimas*, *WeſtgiöthaLagen* collegit Lumberus *Leges Oſtro-Gothicas*, *Oſtgiötha Lagen* Rex Canutus & Birgerus Iarl anno cIↄ C LXVIII & cIↄ CC LX emendarunt. *Leges Sudermannorum*, *Weſtmannorum & Helſingiæ* Magnus Smek reſtaurauit. *Lex Dalekarliæ* a Birgero Rege fuit emendata. *Lex Scaniæ* eſt antiquisſima. *Leges Gothlandicæ Wisbienſes* dicuntur a metropoli Gothlandiæ inſulæ, Wisby. Omnes iſtæ Leges vno volumine coniunctim editæ prodierunt, & licet hodie ſint antiquæ, non minimam tamen partem ad iuris etiam hodierni, quod exinde depromtum, rationem faciunt. Ex particularibus illis atque prouincialibus legibus Vpplandicis potisſimum & Oſtrogothicis Magnus Smek anno cIↄ CCC XLVII Corpus Iuris patrii fecit concinnari, quod *Madellaga* adpellatur. De harum Legum Sueo-Gothicarum origine poterit quoque videri IOANNES MESSENIVS, Vir in hiſtoria & antiquitatibus Suecicis apprime verſatus. Hic *Stockholmiæ anno 1614. 4.* edidit *Leges Suecorum Go-*

thorumque per Doctorem Ragualdum Ingemundi Ecclesiæ Vpsalensis Archi-Diaconum anno 1481. latinitate primum donatas, quæ anno 1608. ex prælo calchographico publicatæ fuerunt, in MSCtis Codicibus alias tantum latitantes. Potissimum vero IO. OLAI STIERNHÖÖCK Tractatus *de Iure Sueonum & Gothorum vetusto, Holmiæ 1672. 4.* (*) duobus Libris editus, huc facit, qui Libri I. Capite I. de veteribus Sueciæ Legibus neruose agit, inde vero de Iudiciis, Iudicibus, Processu, Actionibus siue Causis Ciuilibus & Criminalibus, de Iure Sacrorum, Religione & quæ Religioni inseruiunt Legibus edisserit, ita tractatione instituta, vt vetustis noua & usitata in Suecia Iura misceat, quæ ipsi per triginta & amplius annos in Dicasterio Regio Aboæ Adsessori Iurisque Patrii Professori, non poterant non esse cognita.

§. XVII.

(*) *Liber, hoc quem designo anno, impressus, in meo tamen & alio Exemplo deprehendi a bibliopolis ex numeris anni 1672. calamo atramentoque subtiliter ducto, ut novus esset Liber, annum 1682. cum in fronte, tum Dedicatione, fuisse efformatum.*

§. XVII.

Leges Suecorum hodiernæ.

Leges hodierno tempore vſu receptæ vel communes ſunt, vel Conſtitutiones Regiæ atque Receſſus Comitiales. *Leges Communes* Seculo XV Chriſtophorus Bauarus, abrogatis prouinciarum legibus antiquis, in concinnum ordinem fecit redigi atque publicari, vſus potiſſimum Magni Smek collectione. Hæc Lex Chriſtophori, ſiue *Ius Chriſtophorianum* dicitur. Leges communes in duas partes ſunt diuiſæ, Leges Prouinciales *Landslagen* & Leges Ciuiles *Stalzlagen*. Vtræque in titulos, quos *Balkeer* vocant, capita & paragraphos fuerunt diuiſæ, atque a variis Regibus confirmatæ. Leges autem Prouinciales IOANNES LOCCENIVS ex Suecico latine vertit atque edidit hoc titulo: *Sueciæ regni Leges prouinciales prout quondam a Carolo IX; & Vrbanæ, vti a GVSTAVO ADOLPHO publicatæ ſunt, in latinam linguam traductæ & breuibus notis illuſtratæ, Holmiæ 1672. f.* & *Londini Scanorum 1676. 8.* Optima vero eſt editio PETRI ABRAHAMSON, quæ *1704.* prodiit. In huius enim margine Conſtitutiones atque Ordinationes Regiæ, quæ ad diuerſarum Legum explicationem faciunt, proponuntur, & multi caſus ſpeciales deciduntur, Has autem

varii

varii Reges denuo fecerunt examinari. Carolus IX. potissimum binis vicibus, cuius Acta in Archiuo Holmiensi reperiuntur. Idem egit Christina Regina, peculiari constituto Collegio Assessorum. Idem, imperante Rege Carolo XII. fuit continuatum atque singulæ leges probe iamdum examinatæ atque reuisæ, nondum tamen quantum scimus, regia auctoritate adprobatæ. Alteram partem Iuris hodierni faciunt Constitutiones atque Recessus Comitiorum, quæ Leges communes vel supplent, vel emendant, vel etiam interpretantur. Plures istarum ab antiquo tempore reperiuntur, sed cum istæ per Constitutiones contrarias fuerint abrogatæ, Prima quæ adhuc obseruatur, est *Norkiöpings-Recess* de anno 1604. quam insequuntur plures aliæ. Has SMIDEMANNVS *in Corpore Iustitiæ*, *Holmiæ 1706. 4.* congessit, cuius nouam eandemque locupletiorem editionem propediem expectamus. Huc facit alias IAACVS HEDRÆVS *de Iure Regio Sueccorum*, *Ienæ 1669. 4.* IOANNIS LOCCENII *Lexicon Iuris Sueo-Gothici*, *Holmiæ 1674. 8.* Eiusdem *Synopsis Iuris priuati ad leges Suecanas accommodata*, *Gothoburgi 1673. 8.* optimum est Iuris Suecici compendium. Addi merentur CLAVDII RäLAMB

Regni

Regni Sueciæ Senatoris & Regiæ Arcis Ciuitatisque Holmenſis Gubernatoris *Obſeruationes Iuris practicæ, Holmiæ 1674. 4.* Suecica lingua a viro Iuris patrii in primis recentioris peritiſſimo ſcriptæ, & CLAVDII KLOOT, *Speculum Iurisprudentiæ Suecicæ* in quatuor libros diſtinctum, *Gothoburgi 1676. 8.* Breuem etiam de Sueciæ Legibus Notitiam præbet LOCCENIVS in *Antiquitatibus Sueo-Gothicis* Capite ſecundo, hic enim Iuris Suecani Profeſſor Honorarius, Regius Hiſtoricus, Collegiique Antiquitatum Præſes multa in hoc argumento induſtria fuit verſatus.

§. XVIII.

Antiquiſſimæ *Leges* ſcriptæ *Danorum* ſunt *Waldemari I* Leges *Scanicæ* atque *Selandicæ.* Poſtquam autem multi ex Danis diutius apud exteros verſati, ſecundum Leges Iuſtinianeas ſibi Ius dici vellent, iuſſu Waldemari II. conſcriptus eſt NOMOCANON IVTICVS, *dat Iutiſche Lowboog*, atque ex Iure diuino, Cæſareo, pontificio & patrio, auitis etiam conſuetudinibus, Danico idiomate fuit concinnatus, & in tres Libros diſtinctus, poſtmodum anno cIↄ CCXL in Comitiis Wardingburgenſibus adprobatus. Ex iſto tempore nouis ſubinde conſtitu-

Leges Danorum.

ſtitutionibus regiis adauctus, in prouinciis Regni Danici, præter Scaniam & Selandiam, Ducatu etiam Slesuicenſi Iuris Prouincialis auctoritatem ad noſtra vsque tempora obtinuit, & a ſingulis Regibus, poſt inaugurationem iuramento fuit confirmatus. Diuerſis vicibus eſt editus *Ripis Cimbrorum 1504.* poſt, vna cum Canuti, epiſcopi Viburgenſis verſione & expoſitione latina, *Hafniæ 1508. 4.* & cum correctionibus Thurdonis Legiferi, *Hafniæ 1580. 4.* Noua demum iuſſu Chriſtiani IV. regis prodiit editio, cuius curam ſuſcepit NICOLAVS KAASIVS, Cancellarius regius, *Hafniæ 1590. 1600. 1642. 4.* Emendatiores hæ ſunt reliquis atque locupletiores, dum loco verborum obſcuriorum vſitatiora fuerint adhibita, eademque quandoque vberius explanata. In linguam Saxonicam fuit translatus per BLASIVM ECKENBERGERVM, *Slesvigæ 1593. 4. & 1603.* Germanicam verſionem fecit ERICVS KRABBIVS, cuius editionem procurauit PETRVS IOA. RESENIVS, *Hafniæ 1684. 4.* Præmittuntur eidem Prolegomena editoris Danica prolixa Nomocanonis huius hiſtoria, Waldemari II. & Krabbii Interpretis vita. Idem ille Krabbius adlaborabat etiam in edendo Corpore Iuris Danici vniuerſali,

uersali, quod ex Legibus Seelandicis, Scanicis, Iuticis, aliisque constitutionibus regiis fuit coagmentatum: sed labori pene maturo anno cIↄ Iↄ C LXIV. fuit immortuus Postea auspiciis Christiani V, prodiit CODEX CHRISTIANEVS ex omnibus patriæ Legibus antiquis, regiisque edictis collectus atque ad modernam Imperii hæreditarii faciem accommodatus. Danico idiomate prodiit *Hafniæ 1683. 4.* & in omnes regni prouincias fuit introductus. Præcipuam in conscribendo hoc Codice curam habuit ERASMVS VINDINGIVS. *Ius Islandicum, Hafniæ 1578. 8.* prodiit *Regis Christiani Quinti Leges Danicas* ex Regia concessione e Danico in Latinum conuertit PETRVS A. HOYELSINVS, *Hafniæ 1710. 4.* Pleniorem de Nomocanone Iutico & Iure Danico Notitiam nobis præbet Mollerus in Isagoge ad Historiam Chersonesi Cimbricæ *Parte I. Cap. XV.* NICOLAVS quoque PETRVS SIBBERN vir doctissimus, *Bibliotheca Historica Dano-Norvegica, Capite VIII. p. 244. seqq.* de Legibus & Iuribus Dano-Norwegicis Prouincialibus & Municipalibus Nov-Antiquis harumque Commentatoribus fuse accurateque egit.

§. XIX.

§. XIX.

Scriptores Iuris Polonici & Lituanici.

Ad Iura *Poloniæ* declaranda faciunt *Poloniæ Regni Statuta, Cracouiæ 1600. f.* NICOLAI ZALASZOWSKI, Professoris in Academia Cracouienſi tandemque Archi-Diaconi Poſnanienſis, *Ius Regni Poloniæ ex Statutis & Conſuetudinibus eiusdem Regni & Magni Ducatus Lithuaniæ collectum & Additionibus ex Iure Ciuili Romano, Canonico & Saxonico, nec non Conſtitutionibus Prouincialibus Gneſnenſibus auctum Poſnaniæ 1701. f.* ad Ius Publicum potius facit. Tomus vero Secundus, huius Operis, Iura Priuatorum ſecundum Iuris Iuſtinianei Methodum ex Legibus Ciuilibus, Saxonicis & Polonicis explicat. *Statuta Regni Poloniæ in ordinem Alphabethi digeſta* fuerunt per IO. HERBARTVM de FVLSTIN, *Dantiſci 1693. f.* Loci Communes ſunt Legales quibus auctor ſub certis titulis congeſſit, quæ in Legibus Polonicis diuerſis de rebus fuerit decreta. Maiori adparatu illud præſtitit AVGVSTINVS KOLVDIKI in *Promptuario Legum & Conſtitutionum Regni Poloniæ ac Lituaniæ, Poſnaniæ 1697. f.* Sic & STANISLAI LOCHOWSKI Caſtri Opocznenſ. Notarii, *Regulis Iuris & Locis Communibus, Cracouiæ 1701. 8.* editis, quædam ad

ad Ius Polonicum spectantia insunt. Ad Iura *Lituanica* in specie facit PETRVS ROYSIVS, *Maureus, de rebus in Lituanico Auditorio ex Appellatione iudicatis*, *Cracouiæ*, 1570. f. *Hungariæ Leges* iussu Vladislai II. Regis collegit STEPHANVS VERBöCZIVS, Protonotarius Iudicii Curiæ Regiæ inscripsitque: *Opus Tripartitum Iuris Consuetudinarii Inclyti Regni Hungariæ*, quod loco & tempore diuerso impressum *Budæ* ultimato 1581. f. *Viennæ Austriæ* 1628. f. & denuo *Tyrnauiæ* 1696. f. *sumptibus Collegii P. P. Societ. Iesu*, cui editioni plures insertæ sunt recentiores Articuli & Constitutiones Regni. Adde DAVIDIS CZVITTINGERI Nobilis Hungari, *Specimen Hungariæ Literatæ* p. 399. & in *Bibliotheca* Opusculo adiecta p. 88. seqq.

Fontes Iuris Hungarici.

§. XX.

Nulla gens maiorem Iuri ciuili auctoritatem conciliauit, quam Belgæ. Habet tamen quæuis Prouincia suas adhuc leges & statuta peculiaria. Inter præcipuos, qui ad ius Belgii Hispanici faciunt, numerandus est ANTONIVS ANSHELMVS. Hic enim edidit *Codicem Belgicum, seu Ius ecclesiasticum, ciuile, feudale & edictale a Principibus Belgarum sancitum, Antwerpiæ* 1649. & 1693. f. Ad hæc

Ius Belgii Hispanici.

G com-

commentatus est in *Triboniano Belgico, Bruxellis 1663. f.* Aliæ sunt sanctiones pragmaticæ, quæ ad Ius Publicum faciunt, quas Belgice edidit hoc titulo: *Placcaeten, Ordonnantien, Land-Chartres, Blyde Incomsten, Privilegien ende Instruction, by de Princen van de Nederlanden, aen de Inghesetenen van Brabandt, Vlaenderen ende andere Provinzien t' sedert t' Jaer 1222. vtghegeven, gheaccordeert, ende verleen, van de Welke inde voorgaende twee Placcaet Boecken gheen mentie ghemaekten wordt. Item Interpretatien, Declaratien, ende verclaringhe, ghevolcht op eenighe van deselve Placcaeten, Midtsgaders diversche Tractaten, Confœderatien, Verbintenissen, alliantien, accorden, pacificatien, ende concordaten tusschen deselve Princen ende dese Landen &c. Antverpiæ f.* Ad Brabantiæ Iura facit etiam IOANNES DECKHERVS, cuius *dissertationes & decisiones Belgicæ prodierunt, Antwerpiæ 1631. f.* HENRICI KINSCHOTI *Responsa Iuris* & PAVLI CHRISTINÆI *Quæstiones & decisiones in Curiis Belgarum, Antwerpiæ 1662. & 1671. f.* Præcipue æstimanda PETRI STOCKMANNI *Opera*, antea separatim, post *Bruxellis* iunctim edita *1686. 4.* Horum prior pars Decisiones Brabantinas continet, quæ receptas per omnem

omnem Brabantiam constitutiones in se comprehendunt: immo diuersa Antwerpiensis, aliarumque vrbium Statuta. Alteram partem absoluit eiusdem tractatus de iure Deuolutionis. *Leges Municipales Mechliniensium* e Flandricis latine interpretatus est atque edidit PETRVS NANNIVS, *Louanii 1552. 4.* & post eum PAVLVS CHRISTINÆVS Mechliniensis Syndicus cum commentario, *Antwerpiæ 1640. f. Ius Ciuile Gandensium* obseruationibus suis illustrauit IOANNES ANTONIVS KNOBBAERT, in Prouinciali Concilio Flandriæ Aduocatus, *Bruxellis 1700. f.* In hoc textum Consuetudinis Gandauensis primum in lingua vernacula per partes retulit, eundemque latinitate donauit. Hinc subiecit singula in quibus Ius Gandauensium ab aliis Flandriæ Consuetudinibus discrepet. Subiunxit denique obseruationes suas, in quibus omnia notauit, quæ collationem iuris Ciuilis cum Gandauensi docent. Iurisdictionalia Belgii demonstrat ANTONII MATTHÆI *Tractatus de iure Gladii & de Toparchis qui exercent id in Diœcesi Vltraiectina, Lugdun. Batau. 1689. 4.* Addimus FRANCISCI ZYPÆI *Notitiam Iuris Belgici, Antwerpiæ 1635. 4. 1640. & 1665. 8.*

in qua in notitiam Iuris Belgici Hispanici introducit.

§. XXI.

Ius Belgii Federati. Ad Iura Prouinciarum Federati Belgii introducit Belgico sermone HVGO GROTIVS, hoc titulo: *Inleyding in die Hollantsche Rechts-Gelartheit, Dordrecht 1644. 4.* PAVLVS MERVLA ICtus & Professor Historiarum Lugdunensis edidit *Synopsin praxeos Ciuilis in Hollandia, Zelandia & Westfrisia, Belgice, Grafenhagae 1619. 4.* Sic etiam GVILIELMVS GROTIVS Syndicus Delfensis, *Isagogen dedit ad praxin Fori Batauici, Amstelodami 1655. 4.* quae maxime aestimatur. Huc etiam facit SIMON GROENEWEGEN Senator Delfensis, *de Legibus abrogatis & inusitatis in Hollandia, Nouiomagi 1677. 4.* qui multum conducit ad forenses Belgii Leges, vt infra pluribus dicetur. Separatim huc facit LAMBERTVS GORIS *ad Consuetudines Velauiae, Nouiomagi 1645. 4. Arnhemii 1664. 4. Statuta Diaecefeos Vianensis & Ameydensis* cum Commentario edidit IOANNES *van* MVELEN, *Traiecti 1684. 4. Compendium iurisprudentiae Frisicae & vindicias iuris Amelandici* debemus VLRICO HVBERO. Antiquas *Frisiorum Leges* notis illustrauit SIBRANDVS SICCAMA, *Franckerae 1617.*

1617. 4. huc porro referri merentur NICOLAI DVYSENTDAELERS *Obseruationes ad Leges, Statuta & Consuetudines Amstelodamensium. Amstelodami 1662. 4.* Vsum Iuris Canonici in Belgio demonstrat NVMÆ SEDVLII *Ius Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem, Amstelodami 1653. 4.*

§. XXII.

Ad Iura Italiæ illustranda pertinent *Scriptores* HIERONYMI a LAVRENTIIS *Decisiones Rotæ Auenionis. Geneu. 1589. 4. Rebusp. Francof. 1600. 8.* nec non *Statuta Vrbis Romæ, Romæ 1580. f. Statuta Bononiensia* illustrarunt SCIPIO GABEONIS de GOZADINIS *in Statuta Bononiensia, Bonon. 1561. 1566. f.* porro Decisiones Rotæ Bononiensis extant CÆSARIS BARZII *Venet. 1563. & 1610.* PETRI de BENINTENDIS *Francof. 1573, f. Sabaudiæ* Statuta noua & vetera extant *Geneu. 1518. f.* De *Siciliæ* Regno habetur *Siciliæ Regni Pragmatica* cum glossis ANDREÆ de ISERNIA & BARTHOLOMÆI CAPVANI per GABRIELEM SARAYNAM *Lugd. 1568. f. Venetorum* Statuta publicata extant a IACOBO NOVELLO *Venet. 1564. 4.* Vsum vero Iuris Romani in terris Venetis demonstrat GVERINVS PISO *de Romanorum & Venetorum inter-*

Iurium in Italia vsu. Statutorum. *Ad iura Sabaudica Regni Siciliæ.* *Reip. Venet.*

se comparatione ad l. 1. ff. de Offic. Ei. cui mand. iurisd. Lips. 1614. 8. Ad Ius Helvetiorum pertinent ABRAHAMI de la FANE *Statuta & Leges Reip. Bernensis, Bernæ 1618. f.*

Ius Heluecticum.

CAPVT SEXTVM

De

COMMENTARIIS AD DIVERSOS FONTES IVRIS.

§. I.

Remissiones ad Interpretes Iuris.

POst Fontes statim veniunt Scriptores illi, qui ad horum intellectum atque meliorem explicationem faciunt, vbi primum habemus tales, qui per Remissiones Iuris ciuilis Interpretes indicant. Adgressus primum opus hoc est M. ANTONIVS DELRIO Regius in Brabantiæ Cancellaria Consiliarius, in *Miscellaneis Scriptorum Vniuersi Iuris Ciuilis*, quorum editio accuratissima est, quæ cura PETRI BROSSAEI prodiit *Lugduni 1590. 4.* & iterum *Ibidem 1606. 4.* atque inserta etiam est huius Indici, siue sexto volumini Corporis

poris gloſſati, in quibus Interpretes iuris ad ſingulas leges titulosque indicantur. Non minimæ vtilitatis eſt opus, ſi modo per recentiorum ICtorum additionem eſſet continuatum. Hunc ſecutus eſt SEBASTIANVS NÆVIVS, ICtus Erffurtenſis, in *Syſtemate iuris Iuſtinianei & feudalis*, quod *Francofurti ad Mœnum 1608, f.* editum, qui præter Delrionis & Broſſæi labores aliorum quoque remiſſionibus, quas addidit, vſus, non contemnendo labore. Quippe ſua congeſſit ex Raphaelis Seileri remiſſionibus, Bernardini Alphani reportatis, Io. Hannequini, Franciſci Modii & Streitmanni notis, Petri Coſtalii aduerſariis, Catelliani Cottæ memorabilibus, Bertachini, Nicolai de Milis, Dobercini & Marci Mantuæ repertorio, Brunonis a Sole locis communibus, cum additionibus Iacobi Sculteti aliisque inſuper Doctorum repetitionibus.

§. II.

Scriptores, qui Methodum & ordinem librorum Iuris exponunt.

Si quis vero rationem & ordinem Librorum, qui Corpus Iuris conſtituunt, deſideret, breuiter illam, aſt accurate inveniet in IACOBI GOTHOFREDI *Manuali Iuris*, *Geneuæ 1672. 12.* ex Octaua Editione & dein ſæpius recuſo, qui libellus, ob vtilitatem quam præſtat, omnibus eſt commendandus. Ordinem vero

& seriem titulorum Iuris explicauit GEORGIVS BRVCKSüLBERVS *in Memoriali Iuridico, Francofurti 1652. 24. Rubricarum Terminos* alias belle exposuit ARNOLDVS CORVINVS, *in Postumo Paciano* ad Pandectas, Codicem & Decretales dispositio. Methodum quandam & Synopsin Iuris constituendi exhibet HENRICVS ERNESTVS KESTNERVS, *in Discursu Præliminari de Principiis Iurisprudentiæ modernæ in paucula capita redigendi, Rintelii 1710. 4.*

§. III.

Institutiones cum Notis.

Institutiones vel separatim editas nouimus, vel cum Notis, vel in eas Commentarios. Superiori tempore in vsu maxime erant Institutiones glossatæ, quæ diuersis vicibus editæ nunc parum commodi habent. Præter has Pandectis præmittuntur cum Dionysii Gothofredi atque aliorum Notis. In communi vsu esse solent Editiones, cum notis ARNOLDI VINNII, quæ apud Belgas sæpius, cum variis autem Accessionibus iisdemque vtilibus *Lugduni Batauorum 1709. 12.* cum practicis vero Additamentis IO. ERNESTI NORICI *Lipsiæ 1683. 12.* prodierunt. Aliam cum Adnotationibus theoretico practicis edidit LVDOVICVS GVNTHERVS MARTINI, *Dresdæ 1686. 12.* Ad pra-

praxin hodiernam magis accommodata eſt Editio IOANNIS SAMVELIS STRYKII, *Halæ 1698. 8.* & ex Quarta Editione *Halæ 1715. 8.* quæ tamen anterioribus & chartæ & typorum nitore cedit. Accuratior tamen omnino eſt quam dedit IVSTVS HENNINGIVS BOEHMERVS, *Halæ 1719. 8.* egregiis illuſtrata notis, quæ ex antiquitatibus Romanis & humaniſſimis ICtis ſunt petitæ ac Romano-Iuſtinianei Iuris indolem, quam ex Inſtitutionibus cognoſcere debemus, præclare commonſtrant, textumque dilucide explanant. In noſtra etiam Academia IO. WILHELMVS DITMARVS Vir ampliſſimus, easdem, neceſſariis & utilibus Notis inſtruxit Titulosque de verborum Significationibus & Regulis Iuris adiecit, *Ienæ 1720. 8.* Nitida quoque & accurata eſt Inſtitutionum Editio quæ cum Theophili Paraphraſi ex verſione latina CAROLI ANNIBALIS FABROTI, aliquot locis emendatiori, textui ſubiecta, prodiit *Lugduni Batauorum 1715. 8.* VINCENTIVS PLACCIVS Iuſtiniani edidit *Inſtitutiones reconcinnatas*, *Francofurti 1682. 8.* dum nouo ordine illas diſponit, in easdemque commentatur, ſed maiori auſu quam vſu. IANVS VINCENTIVS GRAVINA ICtus Romanus elegantiſſimus, Inſtitutiones Iuſtinia-

 neas,

neas, ea ratione editioni præparauit, vt vitatis intercisionibus importunis, continuata oratione, Iustinianeorum Paragraphorum ordinem seruauerit, & obscuriora illorum breuiter in cursu orationis exposuerit, eo consilio, ut Commentariorum utilitatem & Paraphraseos sobrietatem cum iuuentutis commodo simul atque voluptate præstaret. Quam Editionem post mortem doctissimi viri magno desiderio expectamus.

Commentatores ad Institutam.

§. IV.

Inter Commentatores antiquos habemus IOANNEM FABRVM, EGVINARIVM BARONEM, NICOLAVM BELLONVM, PETRVM HEIGIVM, CHRISTOPHORVM PORTIVM, IOANNEM BORCHOLTEN, ÆGIDIVM HORTENSIVM, MATTHIAM WESENBECIVM, & quam plures alios, qui sese inuicem exscribunt, quos adducere omnes tædiosum, alienumque ab instituto. IOANNIS SCHNEIDEWINI Commentarius olim erat præcipuus, ideoque sæpius recusus. Æstimationem aliquam habet CASPARIS MANTZII commentarius, editus *Norib. 1669. f.* IOACHIMI MYNSINGERI, *Witteberga 1618. f.* HERMANNI VVLTEII, *Marpurgi 1613.*

1613. 4. ANTONII PICHARDI, *Lugduni 1657. f.* HENRICI IACOBI ZOËSII, *Coloniæ 1671. 4* CASPARIS ALDENACII, cura LVDOVICI GILHAVSEN *Francofurti 1606. 4.* CONRADI RITTERSHVSII, *Argentorati 1658. 4.* & IOANNIS HARPRECHTI, *Tubingæ 1567. 4.* Ad cauſarum genera ſuum commentarium theoretico-practicum compoſuit ERNESTVS THEOPHILVS MAIERVS, *Tubingæ 1686. 4.* nec tamen adeo proficuum. IOANNIS FRIDERICI RHETII *Meditationes academicæ ad Inſtitutiones Iuris* proſtant *Francofurti ad Viadrum 1688. 4.* Communes Gloſſarum errores notauit PETRVS LIGNEVS in *adnotationibus ad Inſtitutiones Iuris Ciuilis, Antwerpiæ 1558. 8.* editis, quæ tamen hodie parum vtiles. IOANNES CHRISTOPHORVS SCHAMBOGEN in *Prælectionibus publicis ad Inſtituta, Neo-Pragæ 1678. 4.* editis, ad Ius Bohemicum potiſſimum reſpexit. Inter elegantiores ac ſolidiores Commentarios iure merito referendæ FRANCISCI BALDVINI *Annotationes.* Breues ſunt, ſed eruditæ, mentemque Imperatoris, vel ex fontibus unde hauſtæ Inſtitutiones, vel ex locis parallelis ICtorum, vel Scriptoribus Græcis omnique antiquitate & hiſtoria pro-

be

be declarant. Prodierunt primum *Parisiis 1546. fol.* deinde *Lugduni 1583. f.* quæ editio curante HENRICO PETREO, Herdesiano, impressa, multum differt a priori, quum Balduinus, sæpe mutauerit sententiam. His respondent FRANCISCI BROEI ICti Bituricensis, *Expositiones in Imp. Iustiniani Institutiones, in Tres Partes distinctæ,* quæ *Mussi-Ponti 1622. 4.* formis expressæ, elegantes sane, sed perraræ, præmissa est breuis totius Iuris Chronologica Historia. FRANCISCI HOTTOMANNI Commentarius *Lugduni 1588. f.* qui & inter Opera ICti summi *Tomo II.* elegantes Viri doctrinas satis commonstrat. Egregius quoque est IACOBI a COSTA Commentarius elegantissima eruditione plenus, quem cum THEODORI MARCILII & MARCII ANTONII MVRETI in easdem Institutiones Notis potissimum criticis, & M. TATII ALPINI Dissertatione de furto per lancem & licium concepto, manibus eruditorum restituit IOANNES van de WATER *Traiecti Batauorum 1714. 4.* CHRISTIANI THOMASII Illustris Viri, *Notæ & Obseruationes* singulatim editæ, post, Obseruationibus ad Pandectas *Halæ 1713. 4.* impressis additæ, ex antiquitate & historia Romana sunt deriuatæ, variisque bo-

bonæ frugis meditationibus refertæ. Optimus tamen si vtilitatem spectes est habendus IOACHIMVS HOPPIVS, cuius *Commentarius ad Instituta, ex iterata editione Francofurti ad Viadrum* prodiit *1708.* & post diuersas Editiones *1715. 4.* ad vsum enim eorum, qui Iuris initia faciunt, maxime accommodatus, & facillima methodo conscriptus. Nuper demum Vir quidam doctus dedit *den Teutschen Iustinianum Augustæ Vindelicorum 1718. 4.* hocque Libro Versionem Institutionum Iustinianearum germanicam exhibuit Commentariumque adiecit. Versionem magno quidem adornauit studio, qua tamen facile carere poterit Iuris Romani studiosus, cum absque curatiori latini sermonis notitia, vim Legum Romanarum solide adsequi nemo possit. Quod vero ad Commentarium attinet ex optimis Commentatoribus cum Theoreticis, tum Practicis est desumtus, scite digestus, obseruationibusque Auctoris haut contemnendis auctus, ut adeo, hoc nomine studiosis iuuenibus omnino sit commendandus. Alias IO. LVDOVICVS BECKIVS *Animaduersiones ad Hoppium, Noribergæ 1708. 8.* dedit quæ mihi tamen videntur superuacaneæ. Non enim opus erit tot Commentarios coaceruare ad prima hæc Iuris

Ele-

Iuris Elementa, quod confusum magis reddit tyronem: sufficit vnico contentum esse, qui iusta methodo vtatur. Immo satis erit, Institutiones prima vice lectione saltim priuata percurrere, sine additis Commentariis, vt exinde certam saltim connexionis rationem & materiarum seriem perdiscamus, quod faciliorem praebebit intellectum. Post Hoppium, ANDREAS HOMBORGIVS edidit *Praelectiones Academicas ad Institutiones Iustinianeas, Helmstadii 1703. 4.* quae etiam inter meliores reputandae. Omisit quidem titulum Institutionum de Actionibus, quem vero in speciali tractatu, sub titulo: *Spicilegium actionum forensium ad titulum Institutionum de Actionibus*, exposuit, ARNOLDI VINNII Commentarius, in quo Bachouium potissimum sequitur, pereruditus est, sed lectorem requirit magis paratum. Primum prodiit *Amstelodami 1642. 4.* altera vice, *Amstelodami 1655.* inde *Lugduni Batauorum 1709. 4.* cura IO. SCHVLTINGII qui menda sustulit, & loca male adlegata correxit, Indicesque auxit, in Germania etiam recusus est *Noribergae* siue potius *Herbornae 1699. 4.* Laudem autem suam ex eo potissimum habet, quod Instituta cum Pandectis erudite confert, ex istis belle explicat, &

quae-

quæſtiones in foro ciuili viſitatas proponit. Idem inſtitutum ſeruauit etiam ANTONIVS DADINVS ALTESERRA *in breui & enucleata expoſitione in Inſtitutiones, Toloſæ 1665. 4.* & VLRICVS HVBERVS, in *Prælectionum Iuris ciuilis parte priori*, quæ eſt ſecundum Inſtitutiones, *Franeckeræ 1687. 4.* & cum aliis ipſius, cura *Luderi Menckenii, Lipſiæ 1727. 4.* His etiam ex antiquioribus adiungendi Commentarii ſummorum & elegantiſſimo doctorum ICtorum OBERTI GIPHANII, atque IACOBI CVIACII. Iſtius Commentarius quidem prodiit *Argentorati 1612. 4.* huius *Geneuæ 1610. 4.* Noua ratione in Inſtitutiones fuit commentatus EGVINARIVS BARO, *Pariſiis 1562. f.* qui Ius Romanum confert cum Gallicano. Ad Praxin & vſum fori facit IOANNIS PHILIPPI *Vſus practicus Inſtitutionum, Lipſiæ 1677.* & Ibidem *1698. 4.* editus, in quo ad ſingulos paragraphos Inſtitutionum Formulas Actionum atque alia, quæ ad Praxin faciunt, adducit. Quibus Tabulæ adrident, vti poterunt PAVLII FVCHSII *Tabellis Iuridicis, Ienæ 1665. f.* editis. IOANNIS BVNONIS *Imagines* alias & Tabulæ Mnemonicæ in Inſtituta, nimium ſunt abſurdæ.

§. V.

§. V.

Compendia & Paraphrases ad Instituta.

Inter Compendia in Institutiones amant alii IOANNIS POMERESCHII *adnotationes*, *Ienæ 1671. 8.* vel PAVLI FVCHSII Regis Borussiæ post modum Status Administri *Paraphrasin ad Institutiones*, *Duisburgi 1671 4.* cui Tabulæ Iuridicæ castigatiores elegantioresque singulis libris subiectæ. Recusa & aucta curis ANDR. MYLII *Lipsiæ 1684. 8.* GEORG. SCHVLTZII *Synopsin*, *Lipsiæ 1655. 8.* atque GEORG. DAVID. LOCAMERI *Quaestiones, Argentorati 1656. 8* ANDREÆ MYLII ICti Lipsiensis, *Nucleum Institutionum*, quo Definitiones, Diuisiones & Titulorum Connexiones exhibentur, *Lipsiæ* ex Tertia Editione *1719. 12.* IO. SAM. STRYCKII *Fundamenta Iuris Iustinianei* ex Editione Tertia *Halæ 1704. 8.* Sed potius est IOACHIMI HOPPII *Examen Institutionum Imperialium*, quod *Francofurti ad V.* sæpius recusum *1718. 12.* in quo præcipuas ex Institutionibus quæstiones scitu necessarias deducit. In hoc Examen, IO. WOLFFGANGVS TRIER, Vir Clarissimus, breues dedit *Animaduersiones Lipsiæ 1715. 12.* iisdem sententias quasdam Hoppii, ac ICtorum communes ab eodem approbatas inque Examen hoc relatas expendit & refutat, sæpe etiam Ius Ciuile & Canonicum naturæ & moribus Germaniæ aduersare adeoque in his casibus

bus non esse sequendum contendit. Ad normam & rationes Compendii Lauterbachiano-Schützziani ad π. *Examen Institutionum Theoretico-Practicum* conscripsit ALBERTVS FRIDERICVS BERNEGGER Consiliarius Aulicus Hohenloico-Barttensteinensis, *Francofurti 1714. 8.* eodemque omnes descriptiones & diuisiones, quæ ad Institutiones pertinent ex Lauterbachiano Compendio ipsissimis Lauterbachio-Schüzianis verbis retentis refert, vt hac ratione studiosos Iuuenes in hocce Compendium introduceret, interrogationes quoque ad sensum facilius eruendum addidit, hacque ratione utilem nauauit operam, quandoque tamen neruum accurationemque desideres.

§. VI.

Controuersiae ex Institutis. Controuersias vero ad Institutionum seriem tractauit REINERVS BACHOVIVS, *Commentario theoretico & practico ad Institutiones*, qui cum notis Hunnii, *Francofurti 1665. 4.* prodiit, & præter controuersias, ad fori quoque vsum ducit. Easdem controuersias tractant IO. IACOBVS WISSENBACH in *Disputationibus ad Instituta, Franeckera 1666. 4.* & præ cæteris IOANNES STRAVCHIVS in *Dissertationibus Iustinianeis*, quibus Adnotationes theoretico-practicas addi-

H dit

dit CHRISTIANVS THOMASIVS, *Lipsiæ 1683. 4.* separatim editus, in iisque vsum fori Saxonici docuit. Hæ Dissertationes Strauchianæ, subiectis textui Adnotationibus Thomasianis Sexta Editione, sub nomine EPHRAIMI GERHARDI *Ienæ 1718. 4.* sunt recusæ.

§. VII.

Commentarii ad Pandectas

Commentatores in Pandectas habemus quam plures. Ex antiquioribus vidimus variorum ICtorum veterum Commentarios in Digesta collectos in *Variarum Repetitionum, seu Commentariorum Iuris Ciuilis Voluminibus VIII. Lugduni 1553. fol.* His plures ducentis Scriptores, qui ad certas Leges Pandectarum fuerunt commentati, videmus collectos. Licet non vbique necessarius selectus fuerit seruatus. Separatim extant BARTOLI, BALDI, IASONIS, FRANCISCI ARETINI de ACCOLTIS, GOFFREDI SALINGIACI, ANDREÆ ALCIATI, RAPHAELIS CVMANI, VLDALRICI ZASII, IACOBI BVTRIGARII, atque aliorum Commentarii, qui pro genio sui temporis egerunt, quod valuerunt: hodienum vero paruam habent vtilitatem, excepto commentario Bartoli, qui, cum subtilius textus examinet, occasionem dedit multis, eiusdem labore vtendi, ex eo-

eodem-

eodemque varia deſcribendi. Prolixe ſatis Leges præcipuas explicant, nullo alias ſeruato ordine. Interim multa comprehendunt, quæ vel nunquam recepta, vel hodie antiquata atque obſoleta. Ex antiquioribus tamen aliquam laudem adhuc merentur HVGONIS DONELLI *Commentariorum Iuris Ciuilis Libri XVIII. Francofurti 1596. f.* editi IV. Tomis, quibus multæ Legum difficultates enodantur. ALBERTI BOLOGNETI *Commentarius ad π. & Codicem Venetiis 1573. f.* editus V. Tomis, ſubtilis eſt atque accuratus. Ex recentioribus eminet HENRICI ZOESII *Commentarius ad Pandectas, Louanii 1675. & Coloniæ 1689. 4.* qui pleraſque Iuris quæſtiones ex legibus ſolide decidit. Cui iungendus GEORGII FRANTZKII *Commentarius ad priores XXI Libros, Argentorati 1644. 4.* ſi modo ad poſteriores etiam continuatus eſſet, extremo huius Commentarii Libro utilis Euictionum materia reſoluitur. IOANNIS BRVNNEMANNI Commentarius, *Lipſiæ 1714. f.* licet non omnem rem exhauriat, ex eo tamen, quod ad ſingulas leges ſit directus, (quod ante eum nemo præſtitit) & quæſtiones ex iisdem præcipuas formet, atque ad ſcriptores alios remittat, eſt commendandus. IOANNIS OTTONIS

TABORIS *perpetuos Commentarios in leges singulas* inter hæredum manus adhuc latere testatur MORHOFIVS Polyhistoris Tomo tertio Lib. IV. Sect. VII. §. 3.

§. VIII.

Commentatores recentiores, qui noua Methodo vtuntur.

Ad pleniorem ex Iure Romano textus illustrationem, eiusdemque cum Iuribus mediæ ætatis collationem facit IOANNIS SCHILTERI Commentarius, siue *Praxis Iuris Romani in Foro Germanico iuxta Ordinem Edicti Perpetui & Pandectarum Iustiniani.* Hoc opus primum per Quinquaginta Exercitationes in Ienensi Academia publice ventilatas fuit publicatum. Post, Dissertationes istæ in diuersas classes diuisæ coniunctim edi cœperunt. Priores tredecim *Exercitationes ad primam Pandectarum partem* prodierunt, *Ienæ 1675. 4.* Sequuntur *Exercitationes octo ad secundam Pandectarum partem, Ienæ 1678. 4.* Aliæ *exercitationes octo ad tertiam partem Pandectarum* prodierunt *Ienæ 1680. 4.* Succedunt *sex Exercitationes de rebus Creditis* ad Pandectarum libros XVIII ad XXII. *Ienæ 1680. 4.* Hinc vnica Exercitatio, continens *Praxin Iuris Romani circa Connubia in foro Germanico, ad Librum XXIII, XXIV, XXV. Pandectarum, Ienæ 1680. 4.* Exercitatio XXXVII comprehendit *Praxin cira Tutelas & Curas*

ras ad libr. XXVI. & XXVII. Pandectarum *Ienæ 1681. 4.* Exercitatio XXXVIII comprehendit *Praxin circa Succeſſiones in foro Germanico. Ienæ 1681. 4.* Huius pars poſterior *de legatis, fideicommiſſis, bonorum poſſeſſione & ſucceſſione ab inteſtato* prodiit *Ienæ 1682. 4.* tribus exercitationibus. *Prima pars ad Digeſtum Nouum,* continens Pandectarum librum XXXIX, XL, XLI, XLII, *Ienæ 1683.* prodiit, *altera* continens reliquos libros, *Ienæ 1684. 4.* Magno apud Germanos non ſolum, ſed etiam exteros potiſſimum adplauſu hoc opus recipiebatur, eo, quod non ex Commentatorum ſaltim farragine concinnatum, prout ſolet, ſed ex ipſis, iisdemque genuinis fontibus erutum. Quippe non ex Iure antiquo Romano ſolum Ius Iuſtinianeum illuſtrat, verum etiam ex Iuris Naturæ & Gentium ciuilisque Prudentiæ regulis, & quod potiſſimum eſt, Ius Romanum cum Iure Germanico antiquo & hoderno confert, Leges inſigniores illuſtrat, & ſingula monitis atque obſeruationibus practicis declarat. Cum vero eximiæ raritatis fieret Opus, noua Editio, curante Georgio Schubarto facta *Ienæ 1698. fol.* Huic, præter ſupplementa ad primam editionem acceſſerunt variæ Obſeruationes. Subnectuntur Tomo primo

Auctoris Tractationes: *de foro priuilegiato, de iure reconueniendi priuilegiatum & illustrem, de Iure Landsassiorum, Amtsassiorum & Schriftsassiorum.* Alias inseruntur locis conuenientibus Tractationes *de Iure formulario Romanorum & Francorum, de Iure Obsidum, de Iure peregrinorum, de Secretariis.* Accessit etiam nouæ editioni Index quadripartitus, quorum primus est rerum & verborum, alter dissensus Iureconsultorum, in quo CXI obseruationes reperiuntur, in quibus Iureconsulti inter se, præsertim vero Electorales a Ducalibus dissentiunt. Tertius est monitorum practicorum: quartus auctorum & legum explicatarum. Ex quibus satis patet, quam solidus, quamque eruditus ad vsum Iuris Romani æque ac Germanici acommodatus sit hic Commentarius. Noua Editio prodiit *Francofurti & Lipsiæ 1713. f.* cum præfatione CHRISTIANI THOMASII minutiori typo, locupletiori tamen Indice. ANTONII MORNACII *Obseruationes ad XXIV. libros Pandectarum, & IV. Codicis, Parisiis 1651. fol.* editæ, ex gentium antiquitatibus leges explicant egregie. Quod olim quoque egerat in *Adnotationibus* suis GVILIELMVS BVDÆVS, *Parisiis 1538. f. Lugduni 1551. 8. & 1563. 8.* ANTONIVS FA-

FABER *Rationalia* ſcripſit, quorum Tomus primus *Geruaſii 1604. f.* ſecundus *Geneuæ 1619.* tertius & quartus *Coloniæ 1624.* quintus *Aureliæ 1616. f.* prodiere. Acceſſerunt poſtmodum fragmenta quædam in nonnullos titulos quartæ & quintæ partis Rationalium, quæ etiam iteratæ editioni *Lugduni 1663. fol.* fuerunt adiecta. His autem, priores Pandectarum partes ſubtili ratione examinat, atque rationes Iuris vel dubitandi vel decidendi ad ſingulares Leges erudite docet. Licet & ſingulares, quas fouet opiniones, ad theoriam potius faciant, quam ad praxin. Inter recentiores commendari meretur IO. VOETII ICti & Anteceſſoris in Academia Lugduno-Batauæ *Commentarius ad Pandectas.* In hoc noua primum methodo incedere conſtituerat Auctor, verum mutata poſtmodum ſententia vulgatam Pandectarum ſeriem fuit ſecutus. In hoc tamen præcipue æſtimandus eſt, quod antiqui Iuris Romani habeat rationem, idemque cum hodierni Iuris tractatione iungat. Prior pars duos & viginti libros priores continens, prodiit *Lugduni Batauorum 1698. f.* altera continens libros poſteriores, *Hagæ Comitum 1704. f.* *Commentarii LYNCKERIANI* nondum integri prodierunt, ſed tantum in lib. I. & lib. III. tit. I. lib. V. & VI. lib. XII. tit. I. II. & III. quibus, vti

titulus præfert, necessarii quam maxime, & doctrinis forensibus refertissimi articuli solide ac fructuose pertractantur. Prodierunt *Ienæ 1698. 4.* Aliquos tantum *Titulos Pandectarum & Codicis Recitationibus suis quotidianis* illustrauit ANTONIVS DADINVS ALTESERRA, *Tolosæ 1684. 4.* idque admodum erudite. FRANCISCI MODII *Notæ perpetuæ in Pandectas & Codicem* prodierunt *Francofurti 1587. f.* quæ auctuarii loco sunt, ad Gothofredi editionem Corporis Iuris ideoque recentioribus Editionibus Corporis Iuris adiectæ. Accesserunt varia quæ ad seriem atque synopsin vniuersi Iuris atque antinomias faciunt. GERARDVS NOODT summus ICtus, nuper quoque iustum accuratissimumque in π. Commentarium adgressus, *Partemque Primam in Quatuor Libros* distributam, peculiari volumine exposuit *Lugduni Batauorum 1716. 4.* præmisit de Ciuili Prudentia; & Caussis corruptæ Iuris prudentiæ Dissertationes perelegantes, quas Præfationis loco haberi desiderat, in Commentatione non vulgaria exhibet, sed obseruationes ex solidioris Iuris Romani fonsibus petitas, & cum primis id magna cura egit, vt textus ex eodem prisci ICti alicuius libro sumtos, sed distantibus Titulis dispersos

ſos, colligeret, ſuisque Auctoribus reſtitueret. CHRISTIANI THOMASII *Notæ ad π. Halæ 1713. 4.* breuiter, cum quæ Iuris Romani ſint, tum quam exiguus in foris Germaniæ huius ſit vſus oſtendunt. AVGVSTINI LEYSERI ICti Helmſtadtienſis doctiſſimi, *Meditationes ad π. Libros IV. Lipſiæ & Guelpherbyti 1717. 4.* egregiæ ſunt, iisdemque, præcipua Iuris Capita ex antiquitate illuſtrantur, cum Iuribus recentioribus conferuntur atque variis celebrium Collegiorum Reſponſis & Rebus iudicatis illuſtrantur.

§. IX.

Scriptores ad Titulum primum Pandectarum de Iuſtitia & Iure.

Sed ad certos Pandectarum Titulos, Legesue commentati fuere alii, quos ſingulos hic adducere nimis longum foret, potiores indicaſſe ſufficiet. Ad Titulum primum de Iuſtitia & Iure commentati fuerunt varii. Speciatim hunc Titulum illuſtrarunt IOANNES CORASIVS, *Lugduni 1588. fol.* IACOBVS CVIACIVS, *Spiræ 1596. 4to* HARDEVICVS DASSELIVS, *Hamburgi 1592. 4.* & ſimiles.

§. X.

Scriptores morales de Iuſtitia & Iure.

Alii vero integra volumina de Iuſtitia & Iure ediderunt. ALBERTVS BOLOGNETVS *de æquitate, Iure & Le-*

gibus disputationes scripsit, *Romae 1571. f. Witteberga 1594. 8.* Additur MARQVARDI FREHERI *Sulpitius sive de Æquitate Commentarius*, *Francof. 1608. 4.* Decem libros de Iustitia & Iure edidit DOMINICVS SOTO, *Antwerpiae 1567. f.* IOANNES de DICASTILLO libros duos *de Iustitia & Iure*, *Antwerpiae 1641. f.* & IOANNES de LVGO tomos II. *Lugduni 1652. f.* Potius tamen scholasticos fuit secutus quam iurisprudentiae fontes, nisi quod ad Conciliorum Canones & capitula Iuris Canonici saepius prouocet. Praecipui tamen sunt LVDOVICVS MOLINA, qui de Iustitia & Iure Tomos VI. dedit *Coloniae 1614. fol. & Moguntiae 1659. fol.* qui ex Scholasticis omnia compilauit, quae huc faciunt, ita tamen, vt Iurisprudentiae potissimum habeat rationem etiam de Maioratibus multa habeat singularia. Optimus vero videtur LEONARDVS LESSIVS, qui *de Iustitia & Iure* libros IV scripsit *Antwerpiae 1609. f.* atque ex editione vltima, *Lugduni 1653. f.* maiore enim reliquis vtitur iudicio. De his ita iudicat Grotius prolegomenis §. LII. *Scholastici quantum ingenio valeant saepe ostendunt: sed in infelicia & artium bonarum ignara secula inciderunt; quo minus mirum, si inter multa laudanda, aliqua &*

& condonanda ſunt. *Tamen vbi in re morum conſentiunt, vix eſt, vt errent: quippe perſpicaces admodum ad ea videnda, quæ in aliorum dictis reprehendi poſſunt: in quo ipſo tamen diuerſa tuendi ſtudio laudabile prabent modeſtiæ exemplum, rationibus inter ſe certantes, non, qui mos nuper adeo litteras inquinare cœpit, conuitiis, turpi fœtu impotentis animi.* Scilicet, in illa ſecula inciderunt, quibus omnis eruditio in Quæſtionum moralium farragine collocabatur. Hanc autem vt oſtentarent, omne ingenium ad eaſdem adplicarunt, inde prioribus Scholaſticorum tomis excuſſis, in ſuos retulerunt, quidquid ad genium ſeculi ſpectare videbatur. Hinc factum, vt argutæ ſæpe, ſubtiliſſimæ & parum vtiles quæſtiones intermiſcerentur, & plus argumentorum numero quam eorundem grauitate occuparentur. Non diffitemur quidem, multa intermixta eſſe bona, multa argumentorum pondera, verum hæc ita comparata, vt nonnunquam plures excutiendæ eſſent paginæ, antequam ad neruum perueniatur. Inter nouiores ſcriptores huc pertinet FLORENTINVS de COCO *de iure, iuſtitia & annexis Tractatus quatuor Theologo-Canonice expoſiti Bruxell. 1687. 4.* vbi principia Theologiæ Iurisprudentiæ

tiæ tam canonicæ quam ciuilis autoritate vbiuis confirmat.

§. XI.

Scriptores, qui Iurisprudentiam cum lege Mosaica vel Christianorum conferunt.

Alia ratione vtuntur, qui Iurisprudentiam cum lege vel Mosaica, vel Christianorum conferunt. Huc facit FRANCISCVS RAGVELLVS, qui *Leges Politicas ex Veteri & Nouo Testamento* digessit *Francofurti 1577. 8.* Huic LAVRENTIVS BOCHELLVS adiecit interpretamenta, *Parisiis 1665. 4.* NICOLAVS MONGEORGIVS *Codicem* edidit *de Mosaico & Veteri Iure enucleando, Bononiæ 1573. f.* CONRADVS HERESBACHIVS in *Iurisprudentiæ Christianæ epitome, Neostadtii 1586. 8.* edita, leges Decalogi cum legibus N. Testamenti & ciuilibus confert. *Collationem Legum Mosaicarum, Forensium & Romanarum, Canonici & Saxonici Iuris* dedit OTTO PHILIPPVS ZEPPERVS, *Halæ 1632. 8.* Commendanda etiam *Collatio Legum Mosaicarum & Romanarum* PETRI PITHOEI, *Parisiis 1573. 4to* & *Heidelbergæ 1656.* Addimus HENRICI GISEBERTI *Deuteronomium Harmonicum, Lubecæ 1670. 4.* quo etiam Iustiniani Iura cum Mosis legibus confert, verum, prout ipsius reliqua, opere tumultuario.

§. XII.

§. XII.

Huc potiſſimum faciunt Scriptores Iuris prudentiæ vniuerſalis, qui talem vel meditati fuerunt vel adgreſſi, de quibus eleganter Morhofius Polyhiſtoris libro VI ſect. I. §. 2. quem ſequimur. FRANCISCVS BACO de VERVLAMIO in ſuo de augmentis Scientiarum opere, inter deſiderata ponebat *Iuſtitiæ vniuerſalis* doctrinam, quam libro VIII eiusdem Operis quibusdam aphorismis proponit. Sed in iis nihil inuenimus, quam cogitata quædam de Legibus ad certas Reipublicæ formas attemperandis, non quidem illa contemnenda, ſed quæ tam vaſtum obiectum non exhauriunt. Pertinent illa tantum ad prudentiam nomotheticam, quæ particula tantum Iurisprudentiæ Vniuerſalis dici poteſt ac debet; Iurisprudentia autem Vniuerſalis ea eſt, quæ æquitatem Statui ciuili iungit, ita, vt eadem principia ad ſpecialia obiecta, quæ in Republica occurrunt, accommodentur. Tale forſan in animo habuit ADOARDVS GVALANDVS, Piſanus Epiſcopus Cæſenas, qui Librum ſcripſit, cui Titulus: *Moralis Philoſophia, ac totius facultatis ciuilis vera & abſoluta methodus, Romæ 1604. f.* Latius autem, Morhofio iudice, ſua exten-

Scriptores Iurisprudentiæ vniuerſalis Iuris Naturæ & Gentium.

extendit obiecta, quam fit vulgo ab iis, qui disciplinas has seorsim tractant. Diffusus est in illis, quæ ad Iustitiam pertinent, & se ad quæstiones ac theses demittit Iurisprudentiæ, quæ practicæ disciplinæ sunt propiores. Libri eius octauus & nonus de Iustitia, Iure & Legibus agunt, in quibus confusiora paululum videntur esse nonnulla & μικρόλογα. VINCENTIVS TVRTVRETVS in *collationibus doctrinæ moralis cum decretis ICtorum*, *Parisiis 1634. 4.* inter Locorum Communium Scriptores potius est referendus, quam vt iusta vtatur methodo. Cum igitur nec Grotius nec alii Opus hoc absoluissent, illustri Baroni Boineburgio in votis erat, vt *Vniuersale totius Iurisprudentiæ perpetuæ & naturalis Corpus* conficeretur, idque secundum disciplinam Christianorum. Boineburgius permultis etiam auctor erat suasorque, vt tantæ vtilitatis Opus adgrederentur. Inuitabatur litteris anno 1662. scriptis CHRISTOPHORVS FORSTNERVS, qui ob ætatis atque aduersæ valetudinis rationes laborem declinabat, alias se minime alienum esse proponebat. Inde anno 1663. negotium demandabatur SAMVELI PVFENDORFIO, qui Iuris Naturæ atque Gentium Professionem Heidelbergæ gerebat. Ad-

pro-

probabat Pufendorfius Opus, atque duabus partibus absoluendum esse putabat. In priori agendum esse de fundamentis Iuris Naturalis, ibique considerandam esse naturam entium moralium in genere, immortalitatem animarum, impositionem, imputationem, qualitates & quantitates, personarum & rerum, obligationem, imperium, Legem, Meritum, pœnam & similia: Inde Systema aliquod componendum, in quo specialia Iuris capita ex dictis fundamentis demonstrentur; cui insignia ornamenta posse accedere ex testimoniis autorum, variorum populorum institutis & controuersiarum illustrium exemplis. Tale autem Opus requirere ingenium acre, iudicium rectum & præconceptis opinionibus nec quidquam obnoxium, supellectilem literariam copiosam, altum otium, commercium cum eruditis, fauorem Magnatum & totam hominis vitam, aut tantum annos florentiores. Neque tamen se parem operi iudicabat, licet non omnem plane spem abiiciebat. Debemus hæc Ioanni Grœningio, qui in historia Iuris Naturalis p. 31. ista proponit. Non leuia inde præstitit Pufendorfius, edendo *VIII Libros de Iure Naturæ & Gentium*, licet non omnem rem, prout requirebatur, plane exhau-

exhauſerit. DAVID etiam MEVIVS Iuriſprudentiam Gentium fuit meditatus, cuius *Prodromus Iuriſprudentiæ Gentium & Ciuilis* poſt obitum ipſius prodiit. Verum, affectum ſaltim Opus fuit, & licet ad Gentium Iura facere videatur, agit tamen etiam de Iuſtitia & Iuriſprudentia, poteſtate Imperantium circa Leges.

§. XIII.

Hugo Grotius de Iure Belli & Pacis. Huius tamen Iuris prudentiæ Vniuerſalis potiſſimam partem abſoluit HVGO GROTIVS. Hic enim a Peireſcio, forſan etiam Bacone Verulamio motus, hoc opus adgreſſus eſt & digne ſatis fuit perſecutus. Certe, nemo Grotio aptior. Iudicium ipſi erat pragmaticum, profunda meditatio, eruditio vniuerſalis, lectio prodigioſa, multa rerum experientia. Prima vice Opus prodibat anno 1625. Ludouico XIII. Gallorum Regi inſcriptum, dum ex patria exul eſſet Grotius. Animus ipſi erat de Iure Naturæ & Gentium illud inſcribere, ſed mutato conſilio, *de Iure Belli & Pacis* titulum dedit, ne quid cum nugis Scholaſticorum haberet commune. Magno ſtatim applauſu Opus recipiebatur, niſi quod Belgæ putarent, potiores ipſorum artes politicas hoc Opere fuiſſe detectas. Inter præcipuas Libri virtutes

tutes referendum, quod Ius diuinum, naturale, positiuum & gentium probe ab inuicem distinxerit, scholasticorum næuos repurgauerit & pleraque exemplis demonstrauerit. Verum, prout illis, qui primi viam aperiunt, accidere solet, multos æque defectus in vtilissimo alias Opere reperiemus. Multa sunt, quæ leuiter saltim tangit, multa, quæ plane prætermittit. Farraginem sæpe adlegatorum coaceruat, atque inter hæc, poetarum adlegatis est nimius, nec scholasticos plane relinquit. In rationibus nonnunquam est prolixior; in exemplis vix vnum atque alterum ex recentiori Historia est petitum, pleraque vel Græca sunt vel Romana. Digna ideo & hæc essent emendatione. Sæpius hoc Opus fuit editum. In communi vsu esse solet editio, quæ *cum Notis* ad textum accommodatis IO. FRIDERI.C GRONOVII prodiit *Amstelodami 1680. & 1712. 8.* quæ tamen plerumque sunt extemporaneæ, post mortem Gronouii conquisitæ. Ad eius lectionem viam parat IOANNES GEORGIVS KVLPISIVS, in *Collegio Grotiano*, quod in Academia Giessensi XV exercitationibus An. cIↄ Iↄc LXXXII. instituit, *Francofurti ad Mœnum 1682. 4.* & ex Editione IV. *Stutgardiæ 1701. 4.* In hoc autem ea, quæ ob-

ſcura videbantur apud Grotium, explicauit vberius, quæ autem prolixius dicta, excerpſit, vt veram inde habeamus Introductionem Grotianam. Inter Commentatores optimi ſunt IOANNES TESMARVS & VLRICVS OBRECHTVS, quorum editio *Francofurti 1696. fol.* prodiit. Teſtatus in hiſce notis textui ſubiunctis, eſt Teſmarus, ingenii acumen & ſtyli elegantiam, multa quoque illuſtrauit ex antiquitatibus: adiectis ſæpiſſime ex recentiori Hiſtoria pluribus exemplis, quod maximam hiſce notis præbet commendationem. Subiunctæ etiam ſelectiores aliorum notæ. Obrechtus vero multa ex moralis doctrinæ argumentis, ſolide decidit. Recentior eſt editio GERHARDI van der MVELEN, cuius Pars I. *Vltraiecti 1696. fol.* Pars II. *1700. f.* & III. *Amſtelodami 1704. f.* prodiit. In qua præter Gronouii notas, propria adnotata adiecit. Verum, diffuſa iſta nimis ſunt, quæ in verbis, ſpeculationibus, multo argumentorum numero conſiſtunt, parum in ſe continent pragmatici & vbi exempla quæras, plane deficiunt. Aliam IOANNES CHRISTOPHORVS BECMANNVS cum propriis & aliorum notis excerptis fecit *Francofurti ad Viadrum 1691. 4.* Hic autem in contrahendis excerpendisue

disue variorum Notis haut æquum vbiuis iudicium exhibuit. Prodiit postea alia editio cura GOTHOFREDI SPINÆI, *Lugduni Batauorum 1696. 4.* in qua continentur Ziegleri, Osiandri, atque Gronouii notæ, sæpe tamen illæ ipsæ, quas excerpsit Becmannus: illud vero per mortem auctoris tantum vsque ad libr. II. cap. IV. fuit perductum. IO. GEORG. SIMON in hac Academia Grotitium cum notis edidit, *1674. & 1680. 4.* quæ tamen potius ex Scholasticis & Moralistis fuerunt consarcinatæ. IOANNES HENRICVS BOECLERVS in integrum librum primum & septem capita libri secundi fuit commentatus, *Argentor. 1704. 8.* satis tamen adhuc imperfecte. Tacemus ZIEGLERI, HENNIGES, FELDEN, GRASWINCKELII, OSIANDRI, VELTHEMII, IAEGERI, aliorumque vel notas vel stricturas in Grotium, de quibus in Bibliotheca Philosophica capite octauo §. III. Gallica Grotii versio, eademque elegans & perspicua per ANTONIVM CVRTINVM facta prodiit *Hagæ Comitum 1688. 12.* Meliorem vero longe elegantioremque Notis instructam expectamus ab ingenio & manu Celeberrimi Viri IOANNIS BARBEYRACI, quæ iam apud Batauos sub prelo sudat. In Germanicum sermonem scite

translatus per P. B. SINOLDVM, dictum SCHüTZ, Comitum tum Ruthenicorum Consiliarium, Rerum Feudalium Directorem & Ephorum *Lipsiæ* 1707. 4. Præfationem præmisit CHRISTIANVS THOMASIVS, in qua de Statu Iuris Naturalis vsque ad Grotium, de Grotii dotibus & Germanicæ versionis vtilitate prolixe satis edisserit.

§. XIV.

Pufendorfii & Thomasii scripta. Grotium plures fuerunt secuti, inter quos potiorem partem facit SAMVEL PVFENDORFIVS. Hic enim *Elementa* primum *Iurisprudentiæ* conscripsit, & quidem eo tempore, cum Hafniæ tum a Suecis obsidione clausæ per aliquot menses a Danis in custodia detineretur, illo saltim fine, vt otii illius ingrati molestias discuteret. Has postea *Hagæ Comitum* edidit 1660. 8. iisdemque monstrat satis dilucide, qua ratione Iuris prudentia ex naturalis æquitatis principiis possit declarari. Licet Pufendorfius adhuc iuuenis non omnia plene exhauserit. Inde maiori cura hoc opus fuit adgressus, dum *de Iure Naturæ & Gentium Libros VIII.* conscriberet, qui primum *Londini Scanorum* prodierunt 1672. 4. post aliquoties fuerunt recusi, demum cum notis IO. NICOLAI HER-

HERTII, *Francofurti* 1706. 4. In his enim Grotium & explanat & ſupplet, atque vbiuis egregium ſe præſtat. Plures quidem nactus fuit aduerſarios, qui tamen ipſi omnes fuerunt inferiores. Fuerunt etiam, qui ipſum Hobbeſium plus æquo ſequi, & heterodoxum reprehenderent. Hoc Opus in Gallicam linguam translatum prodiit hoc Titulo: *Le Droit de la Nature & des Gens, ou Syſteme general des Principes les plus importans de la Morale, de la Iurisprudence, & de la Politique: traduit du latin de feu Mr. le Baron de Pufendorf, par* IEAN BARBEYRAC. *Auec des notes du Traducteur, ou il ſupplée, explique, defend & critique les penſees de l' Auteur, & vne preface, qui ſert d' introduction à tout l' Ouvrage, à Amſterdam* 1706. 4. Elegans eſt translatio, in cuius præfatione occupatus eſt translator, vt demonſtret, Moralis diſciplinæ tradita certis niti fundamentis, atque eiusdem doctrinæ Hiſtoriam exponat. In ipſa translatione fidelem ſe præbet atque accuratum, ita, vt ipſa quoque auctorum loca a Pufendorfio adlegata plerumque inſerantur. In notis Pufendorfium vel ſupplet, vel illuſtrat. Inde quoque electa aliorum Scriptorum loca inſperguntur, idque multo cum ſelectu.

Nonnunquam ex Pufendorfii textu quædam, quæ eundem turbare videbantur, in notas fuerunt reiecta. Vt exinde hæc editio maximam habeat commendationem. Enimuero vix elapſo ſexennio, prioris verſionis huius exemplaribus diſtractis, deſiderata eiusdem altera editio *Amſtelodami 1712.* prodiit, ſtylo politiori & ad mentem Pufendorfii magis accommodato, multivariis ſimul iisdemque eruditiſſimis notis aucta. Ipſi etiam præfationi, præterquam quod limatior iam appareat, nouus additus conſpicitur §. *X.* tandem & huic editioni adiecta eſt oratio inauguralis *de dignitate & vtilitate Iuris ac Hiſtoriarum & vtriusque diſciplinæ amica coniunctione*, qua auctor Iuris & Hiſtoriarum profeſſionem in Academa Lauſanenſi auſpicatus erat. De quibus ſingulis vid. ipſum Autorem *dans l' Auertiſſement ſur cette nouuelle edition.* Curante clariſſimo Gieſſenſium Profeſſore IMMANVELE WEBERO prodiit Germanica huius ſcripti Verſio cum eruditis notis IOANNIS NICOLAI HERTII, IOANNIS BARBEYRACI, cuius tamen non omnes ſunt adiectæ, & aliorum, ſub Titulo: *Des Herrn von* PVFENDORF *acht Bücher vom Natur und Völcker-Recht, Francof. ad Mœn. 1711. 4.* Huius maioris Operis Pufendorfiani

fiani Compendium præbet elegantiſſimus *de Officio Hominis & Ciuis* Liber, qui ſæpius ſine Notis nouiter etiam præmiſſa IOANNIS GRöNINGII *Hiſtoria Iuris Naturæ & Gentium, Hamburgi 1706. 12.* prodiit. Plures autem in huncce libellum dederunt Notas. Quos inter eminet Celeberrimus Vir IOANNES BARBEYRAC qui eundem in Gallicum ſermonem transtulit, utiliſſimisque obſeruationibus illuſtrauit, *Amſtelodami 1707. 8.* & ex *Quarta Editione*, Notis amplioribus Editoris & Iudicio G. G. Leibnitii de Libello notulis Barbeyracianis illuſtrato, aliisque acceſſionibus auctior *Amſtelodami 1718. 8.* GOTTLIEB GERHARDI TITII *Obſeruationes*, quæ cum Libelli Textu prodiere *Lipſiæ 1715. 8.* inter meliores omnino collocandæ. IMMANVELIS WEBERI, *Adnotationes* ad vſum præcipue Iuridicum directæ, cum Monitis Apologeticis ad Epiſtolam, qua G. G. Leibnitius Principia Pufendorfiana obelo notare voluit, editæ ſunt *Francofurti ad Mœnum 1719. 8.* GOTTLIEB SAMVELIS TREVERI *Adnotationibus, Lipſiæ & Guelpherbyti 1717. 8.* Principia Iuſti ab Honeſti & Decori Regulis ſolicite diſtinguuntur, & recentiorum circa hanc diſciplinam Placita expenduntur, additis variis obſer-

uationibus bonæ frugis. Germanico quoque idiomate prodiit hoc Titulo: *Einleitung zur Staats- und Sitten-Lehre, oder Vorstellung der schuldigen Gebühr aller Menschen, und insonderheit der Bürgerlichen Staatsverwandten, Leipzig 1702. 12.* Commentarii amplioris instar esse poterit ANDREÆ ADAMI HOCHSTETTERI *Collegium Pufendorfianum* in Academia Tubingensi XII. Exercitationibus Anno M D CC. institutum, *Tubingæ 1710. 4.* Accessit Eiusdem Liber singularis *de Iure Pœnarum.* Multam industriam curamque in hoc Libro adhibuit Celeberrimus Auctor & recentiorum doctrinas secutus, eundem variis hinc inde exemplis illustrauit. Quantum vero ad intelligendum melius Grotium Pufendorfius, tantum ad hunc rectius explicandum CHRISTIANVS THOMASIVS Vir Illustris facit. Huius enim *Institutiones Iurisprudentiæ diuinæ* ex noua, eademque auctiori editione prodierunt *Halæ 1702. 4.* & ex *Sexta Editione, Ibid. 1717. 4.* quæ in multis a prioribus fuit immutata. Subsecuta fuerunt *Fundamenta Iuris Naturæ & Gentium ex sensu communi deducta, in quibus vbique secernuntur principia honesti, iusti ac decori, cum adiuncta emendatione ad ista fundamenta Institutionum Iurisprudentiæ diuinæ, in vsum Auditorii Thomasiani, Halæ 1705. 4.*

In

In hisce noua plane incedit methodo, ita, vt omnem doctrinam breuibus Thesibus exponat, ab omnibus adlegatis abstineat, hominem saltim in naturali statu consideret, relinquat terminos logicos & metaphysicos & verbis vtatur magis perspicuis, sæpius etiam hinc inde a Pufendorfio, immo se ipso recedat. Sed, vti titulus etiam præfert, in vsum saltim Auditorii Thomasiani fuerunt conscripta, cum alias theses sint breues, quæ fidum requirant explicatorem. Altera vice prodierunt *Halæ 1708. 4.* & ex *Quarta Editione* additis variis obseruationibus auctiora, *Halæ 1718. 4* Vtrumque Scriptum in germanicam linguam translatum cum Præfatione EPHR. GERHARDI prodiit *Halæ 1708. 4.* De *Iure & Iudicio feciali* inter gentes extat elegans & doctus Libellus RICH. ZOVCHÆI *Oxon. 1650. 4. Lugd. Bat. 1651. 8. & Hag. Com. 1659. 12. Moguntiæ 1661. 12.* Germanice Libellus prodiit sub Titulo: *Allgemeines Völcker-Recht, wie auch allgemeines Urtheil und Ausspriiche aller Völcker, Francf. 1666. 12.* additis tamen quibusdam & omissis etiam.

§. XV.

Compendia Iuris Naturæ & Gentium

Ex quo ergo TriumVirorum summorum Grotii, Pufendorfii, Thomasii aliorumque præstanti ingenio & solertia virorum Iuris Naturæ & Gentium doctri-

na purgata inque ordinem Syſtematicum redacta fuit, noſtro tempore in ſtudioſæ iuuentutis gratiam Compendia diuerſa fuerunt concinnata, quorum e numero quædam & forte præſtantiora memorabimus. IOANN. BALTHASARIS WERNHERI ICti Vitembergenſis, *Elementa Iuris Naturæ & Gentium*, *Vitembergæ 1704. 8.* ex vniuerſali Principio ſunt deducta ad vſum quoque Iuris Ciuilis accommodata IMMANVEL. inde PROELEVS, lingua germanica *Theſes* conſcripſit *Fundamentales Iuris Naturalis* quæ ex Editione Secunda prodiere *Lipſiæ 1719. 8.* EPHRAIMI GERHARDI ICti Altorffini præmatura morte extincti, *Delineatio Iuris Naturalis, Ienæ 1712. 8.* Principia Iuſti, breuibus theſibus, ordine poſitis, & ad mentem potiſſimum illuſtris Viri Chriſtiani Thomaſii efformatis ſiſtit, cui & Fundamenta Generalia Doctrinæ de *Decoro* acceſſerunt. Aliam *Delineationem* Iuris Diuini Naturalis & Poſitiui Vniuerſalis dedit B. GEORGIVS BEYERVS quæ, vti omnia Viri docti & cordati Scripta facili ſtilo & ordine accurato, compoſita eſt, ex Editone Secunda *Lipſiæ 1718. 4.* prodiit. Perelegantes ſunt MICHAELIS HENRICI GRIEBNERI, ICti excellentis doctrinæ *Principiorum Iuris prudentiæ Naturalis*

Libri

Libri IV. Vitembergæ 1718. 8. quibus Iuris Naturæ & Gentium Publici & Priuati Vniuersalis summa capita distincte & ordinate, nitido facilique scribendi genere, laudatis præstantissimis auctoribus, exhibentur. His adiungimus IACOBI GABRIELIS WOLFII, Professoris Halensis, *Institutiones Iuris prudentiæ Naturalis, tum priuatæ, tum publicæ, Halæ 1720. 8.* quibus Regulæ Iusti, Honesti, Decori & Prudentiæ distincte explicantur & applicantur. In eadem Academia IO. GEORGIVS WAGNER *Iuris Naturalis, & Gentium Libro Elementario 1719. 8.* edito, utili sane instituto, ex Iure Naturæ præcipua Iuris Ciuilis Priuati potissimum Romani Principia deducta fuisse, demonstrauit.

§. XVI.

Scripta reliqua, quæ faciunt ad Iurisprudentiam Moralem.

Præter hosce, non desunt, qui æquitatem naturalem cum Iuris prudentia iungendam esse scriptis suis demonstrarunt. Huc spectat LAVRENTIVS ARNOLDI in *collatione Philosophiæ Moralis cum Iure scripto, Francofurti 1606. 4.* IO. BRANDES *de vera & simulata ICtorum Philosophia, Francofurti 1668. 12.* LVDOVICVS MALQVYTIVS *de vera ICtorum Philosophia.* IOACHIMI HOPPERI *Seduardus* ex parte huc facit, cura

Her-

Hermanni Conringii editus *Brunſuigæ 1656. 4.* licet artem Iuris potiſſimum pro ſcopo habeat. Præcipui vero, qui huc pertinent, ſunt, DIODORI TVLDENI de *principiis Iurisprudentiæ Libri IV. Louanii 1655. 8.* In iisdem enim generalia de Iuſtitia, Iuris prudentia, æquitate, ſummo Iure, proponit, ita tamen, vt multa quoque de Legibus XII. Tabb. aliisque Iuris Romani ſpeciebus addat. GEORGII DAVVSON *Origo Legum ſ. de vi earum obligandi & varietate magna, Lond. 1694. f.* Addimus FRANCISCI IVLII CHOPPII *Philoſophiam Iuris veram, Lipſiæ 1650. 4.* Potiſſimum auctoris eſt Inſtitutum, vt vniuerſum Iuris ſyſtema ad duo Capita, Poteſtatem atque Obligationem referat, idque exemplis ex Iure Romano petitis demonſtret. Subiungimus demum IOANNEM SCHILTERVM in *Manuductione ſua ad Philoſophiam moralem, Ienæ 1676. 8.* qui, licet methodo Ariſtotelica incedat, præcipuus tamen in hac habendus materia.

§. XVII.

Scriptores de Caſibus Conſcientiæ. Ad Iuris prudentiam Moralem ſpectant etiam iſti, qui Caſus & Iura *Conſcientiæ* indagarunt. Quorſum ex recentioribus pertinet ELIÆ SAVRINI *Conſider-*

derationes Iurium Conſcientiæ. Vltrai. 1697. 8. Cuius inſtitutum tamen maxime in eo verſatur, diſquirens, quatenus diſſentientes in religione in rep. tolerandi ſint, nec ne. Varias eo pertinentes materias explicat IOANNES de la PLACETTE *Diuers Traittés ſur des matieres de Conſcience Amſtel. 1698. 12.*

§. XVIII.

De iis, qui ad Titulum Secundum de Origine Iuris fuere commentati, dicemus infra, vbi de Hiſtoria Iuris ſermo erit. Ad tertium & quartum Titulum de Legibus, Conſtitutionibus Principum, Statutis & Conſuetudine alii faciunt, vt PETRVS de ALLIACO, *Venetiis 1508. 8.* CHRISTOPHORVS de ANGVIANO, *Granatæ 1620. f.* SEBASTIANVS MEDICES, *Florentiæ 1574. 8.* & ROCHVS CVRTIVS; qui tres vltimi coniunctim prodierunt *Coloniæ 1571. 8.* Curtius quoque ſingulatim *Coloniæ 1574. 8.* Optimus vero eſt FRANCISCVS SVARETZ *de Legibus ac Deo Legislatore, Antwerpiæ 1613. f.* vbi de poteſtate legislatoria agit. Fontes Legum & ordinem maxime ex vſu Galliæ ſibi demonſtrandum ſumſit DOMAT Aduocatus Regius in Libro eximiæ utilitatis qui hoc elogio prodiit

Commentatores ad III. & IV. Titulum de Legibus, Statutis & Conſtitutionibus Principum.

Lex Loix

Les Loix Ciuiles dans leur Ordre naturel s. Leges Ciuiles ad natiuum, quem inter se habent ordinem redactæ, *Paris* 1689. 4. & ex noua emendatiorique Editione *Parisiis* 1713. f. Tractatum moralem de *Legibus tum in genere, tum in specie* edidit IO. WOLFGANGVS IÆGERVS, *Tubingæ* 1688. 8. Ad vſum Imperii magis ſpectat CHRISTOPHORI STIRNII *Nomothesia Romano-Germanica ſ. de Conſtitutionibus Principum*, *Argentorati* 1665. 4. Vbi præmiſſis generalibus, quæ ad doctrinam politicam de Conſtitutionibus ſpectant, inde a Iulii Cæſaris vsque ad Leopoldi Imp. ætatem elegantem recenſionem Conſtitutionum, tum Principum Romanorum, tum Imperatorum Germanorum, ex Codice, Pandectis aliisque ſcriptoribus Hiſtoricis exhibet, & iuxta ſeriem ſeculorum enumerat. Huc porro referri poteſt DAVIDIS SCHEINEMANNI *Diſſertatio de Autoritate Legum Ciuilium extra territorium Legislatoris*, *Tubingæ* 1696. in 4. cum qua vtiliter coniungenda IOANN. NICOL. HERTII Diſſ. *de Colliſione Legum*, quæ habetur inter eius Opuscula edita *Francofurti* 1716. 4.

§. XIX.

Scriptores

De Statutis horumque efficacia habemus

bemus ALBERICI de ROSATE, BARTOLI, NATTÆ, BALDI, ALBERTI BRVNI, IOANNIS CAMPEGII, aliorumque tractatus coniunctim editos *Francofurti 1655. f.* PAVLVM VOETIVM *de statutis eorumque concursu, Amstelodami 1661. 12.* qui ad Iura Belgii potissimum facit. Optima vero sunt, quæ de Statutorum vigore MEVIVS præmisit *in Prolegomenis ad Ius Lubecense*, atque erudita dissertatio HENRICI COCCEI *de iurium efficacia in alieno territorio.* Dissertatio Perillustris LYNCKERI, *de statutis ciuitatum prouincialium*, *Ienæ 1699. 4.* erudita & subtilis. CHRISTIANI THOMASII De *Iure Consuetudinis & Obseruantiæ* Dissertatio *Halæ 1699. 4.* HENRICVS GISEBERTVS, de quo supra diximus, in *Iustiniano Harmonico* Statuta prouinciarum Germaniæ & regnorum vicinorum confert. PETRVS SALAZAR egit *de vsu & consuetudine*, *Francofurti 1600. 8.* Quantum vero inter legem & consuetudinem intersit, optime demonstravit LVDOVICVS CARBO *de bello legali inter Legem & Consuetudines*, *Bononiæ 1592. 4.* RENATI CHOPPINI, HORATII LVCII, ANDREÆ TIRAQVELLI, CORNELII BENINCASII Tractatus *de Priuilegiis*

de Statutis, vsu & consuetudine.

giis coniunctim extant *Coloniæ 1582. 8. De mandatis Principum, seu de officio eorum, qui in prouincias cum Imperio mittuntur,* optime egit CAROLVS EMANVEL VIZZANIVS, *Amstelodami 1651. 4.* Hic enim omnem materiam ex ipsis antiquitatum & Iuris Romani fontibus probe exhausit.

§. XX.

Scriptores ad tit. V. de Statu hominum. De Statu Hominis tractatum habemus FRIDERICI PRüCKMANNI, *Francofurti ad Viadrum 1586. 4.* ANDREAS DALNERVS Tractatu *de Iure Hominis*, præcipua vtriusque sexus Hominum Iura, breuiter exponit *Francofurti 1614. 4.* Melior vero est IOANNIS OTTONIS TABORIS *de Iure Hominum* Liber. Rarissimus est Tractatus ILDEFONSI PERETZ de LARA, *Compendium vitæ hominis in foro, in Iure fori & poli vsque ad perfectam ætatem & senectam, Pinciæ 1629. f. & Lugduni 1672. 4.* quo omnes humanas actiones secundum diuersas ætates harumque Iura examinat, ad vsum Germaniæ tamen & praxin forensem melius facit THEODORVS SCHOEPFER de *Iure Senum, Quedlinb. 1705. 4.* GEORGIVS item SCHVBARTVS *de Statu Liberorum dubio & illegitimo*

mo Ienæ 1693. 4. Elegantiſſimus eſt Tractatus EZECHIELIS SPANHEMII Liberi Baronis & Legati Regis Poruſſiæ apud Anglos *de Orbe Romano*, quo L. XVII. π. de ſtatu hominum duabus exercitationibus explicat, & quid Orbis Romanus, quinam Ciues Romani dicantur, exponit. Prima vice editus proſtat in Tomo vndecimo Theſauri Antiquitatum Græuiani, ſed Altera parte auctior ab illuſtri Auctore recenſitus prodiit *Londini 1703. 4.* De *Partu naturali & legitimo* egit ALPHONSVS a CARANZA, *Coloniæ 1629. 4. Geneuæ 1677. 4.* qui Iura hæc bene deducit. Faciunt huc etiam CAROLI ANNIBALIS FABROTI *Diſquiſitiones duæ* Prior *de iuſto partu*, Altera *de numero puerperii*, *Lutetiæ Pariſiorum 1651. 4. & Geneuæ 1677. 4.* breues quidem, aſt eruditæ. Plenius vero hæc atque adfinia deducuntur in PAVLI ZACCHIÆ *Quæſtionum Medico-Legalium* Tomis tribus a IOANN. DAN. HORSTIO olim auctis poſt a GEORGIO FRANCO emendatius & locupletius editis, *Francofurti ad Mœnum 1688. f.* qui ſingula per Quæſtiones atque Deciſiones late pertractauit. Quibus iungi meretur MICHAELIS BERNHARDI VALENTINI *Pandectæ Medico-Legales*, *ſeu Reſponſa Medico-Forenſia ex Archiuis*

Academiarum celebriorum ſcriptisque probatiſſimorum Medicorum deprompta & latinitate donata, *Francofurti 1701. 4.* Ad Iura Parentum in partum facit GERARDI NOODT *Iulius Paulus*, ſiue de partus expoſitione & nece apud Veteres *Lugduni Bat. 1700. 4.* qui etiam inter Opera ICti eruditiſſimi iunctim edita, reperitur. Hoc ſibi potiſſimum proponit, vt diuerſas Leges illuſtret & doceat, multa in Pandectis proponi, quæ priuatæ ſaltem ſunt ICtorum opiniones. Huc quoque ſpectat LVDOVICI CHRISTIANI CRELLII *Iudicium Salomonis ſ. Controuerſia de Liberorum proprietate*, *Lipſiæ*, *1706. 4.* vbi modos probandi filiationem occaſione Iudicii Salomonis, ex cauſis tum naturalibus, tum moralibus deducit, cum quo vtiliter coniungi poteſt FERDINANDI CHRISTOPHORI HARPRECHTI Diſquiſitio *de Probatione Filiationis ex concubitu ſponſorum*, *Tubingæ 1696. 4.* quamuis potiſſimum ad Ducatum Würtenbergicum faciat. *Iura Poſtumorum* exponit CHRISTIANI WILDVOGELII Diſſertatio *Ienæ 1700. 4.*

§. XXI.

De Fœminarum Iure.

De *Iuribus Fœminarum* ſingularibus ſcripſit BENEDICTVS CARPZOVIVS, *Lip-*

Lipsiæ 1651. 4. & MARTINVS BENCKENDORFF de *Iure Mulierum*, *Francofurti ad Viadrum* 1607. 8. Melior vero est Tractatus HENRICI HAHNII, *de Iure Sexus Feminini singulari*, *Helmstadti* 1664. 4. & IOACHIMVS WIBELIVS, *de contractibus Mulierum*, *Studgardiæ* 1656. 4. De *Priuilegiis Mulierum*, in ciuilibus & criminalibus caussis Tractatum dedit IO. VOLCKMARVS BECHMANNVS ICtus Ienensis, *Lipsiæ* ex Editione Tertia 1712. 4. De *Iure Fœminarum Illustrium* ex instituto commentatus est GEORGIVS MELCHIOR LVDOLPHVS *Ienæ* 1711. 4. atque ad vsum maxime Iuris Feudalis & Publici spectat commentationemque egregiis Actis publicis illustrauit. De *Virginum Iure* extat ampla Dissertatio IO. CHRISTOPHORI DONAT *Altorffii* 1690. 4.

§. XXII.

In Materia Seruorum habemus varios Tractatus. Quis Status fuerit Seruorum apud Romanos optime docuit LAVRENTIVS PIGNORIVS elegantissimo Tractatu *de Seruis*, & horum apud Veteres ministeriis, *Patauii* 1656. 4. quæ editio reliquis est præstantior. De *Manumissione* Seruorum apud Romanos egit WILHELMVS a LOON, *Vltraiecti* *De Seruis.*

1688. 12. Ad Iura vero Seruorum facit IO. HERMANN. STAMM, *de Seruitute personali*, cuius Tractatus tertia Editio prodiit *Francofurti 1699. 4.* Adiecti HIPPOLYTVS BONACOSSA *de Seruis*, FRIDERIC. HVSANVS, IO. EVCHAR. ERHARDVS, *de Seruis hominibus propriis & famulis Tractatus*, qui alias cum Præfatione IO. OTTONIS TABORIS prodierunt *Giessæ 1663. 8.* *De Operis Seruorum* scripsit TITIVS a POPMA, *Coloniæ 1608. 8.* & CASPAR MANTZIVS, *Ingolstadti 1658. 8.* His præstat IOANNES OTTO TABOR, *de Seruis & hominibus propriis*, *Giessæ 1663. 8.* qui, vti alia Taboris, omnino est æstimandus. Nec defuerunt qui Seruitutes ad statum Germanorum adplicare fuerunt conati. MELCHIOR GOLDASTVS, *de Seruitute Germanorum antiqua & noua* Libros promisit in Notis ad Burckardi Casus cap. VII. p. 131. de quibus optima quæque speranda, ni morte fuisset præuentus. Idem dicendum de VDALRICI ZASII Libello *de Germanorum Seruis.* Hoc tamen præstitit CHRISTIANI THOMASII dissertatio *de Hominibus Propriis & Liberis Germanorum, Halæ 1701. 4.* qua argumentum ex antiquitate eruit, & quæ ratio ab antiquo fuerit apud Germanos hominum propriorum

rum accurate demonſtrat. Licet ob ſolidiorem ex antiquitatibus Germanicis deductionem, præferendam omnino eſſe eruditiſſimam IO. NICOL. HERTII *de Hominibus propriis* diſſertationem putemus, quæ inter ipſius Opuſcula continetur. Prae cæteris vero commendandi IOACHIMI POTGIESERI Cohortis Pedeſtris SubCenturionis, *de Conditione & Statu Seruorum apud Germanos tam veteri quam nouo, Libri Tres, Coloniæ 1707. 8.* quibus omnem Statum Seruorum cum primis Germanorum ex antiquitatibus docte & perſpicue declarat, cui adiungimus IVSTI HENNIN. BOEHMERI eruditam Diſſertationem: *De Iure & Statu Hominum propriorum a Seruis Germaniæ, non Romanis, deriuando & de vſu huius doctrinæ, Halæ 1716. 4.* IVSTVS quoque FONTANINI eruditiſſimus Italus, Diſcurſu Epiſtolari, idiomate Italico: De *Maſnadis aliisque Seruis qui apud Longobardus fuerunt, Venetiis 1698. 4.* commentans, quædam ex antiquitatis cum primis Longobardicæ theſauro, ad hoc argumentum ſpectantia, protulit, quæ apud alios fruſtra quæſiueris. De *Hominibus* vero *Propriis Haſſiacis* elegantem ſcripſit Diſſertationem IO. WILHELMVS WALDSCHMIEDT, *Marb. 1716. 4.* Ad Statum etiam *Hominum Propriorum* hodier-

num facit IO. PETRI LVDEWIGS *Dissertatio* erudita *de Colonis adscriptiis, Halæ 1710. 4.*

§. XXIII.

Scriptores de Wildfangiatu.

Hanc Materiam illustrauit nobilis illa Controuersia, quæ sub medium superioris Seculi *in Caussa Wildfangiatus* inter Palatinum Electorem & vicinos fuit mota. Prodierunt in hac caussa variæ Relationes, ab vna & altera parte. *Vindicias quorundam Electorum, Principum & Statuum, nec non Immediatæ Nobilitatis S. R. I. contra Palatinum Wildfangiatum, mancipatum aliasque violentias* dedit IO. HENRICVS BOECLERVS, *1665. 4.* Eruditissimum vero est Scriptum IOANNIS FRIDERICI BOECKELMANNI, qui *Iustitiam caussæ Palatinæ, seu defensionem Iuris Realis Palatini in homines proprios* publicauit, nec non effrenatam conuitiandi audaciam scriptoris Vindiciarum contra Wildfangiatum redarguit, atque hanc materiam optime deduxit. In primo statim capite materia de Hominum propriorum origine & conditione per Germaniam & pleraque Europæ loca agitur. Contra eam tamen idem Bœclerus *Vindicias* dedit, *a fœderatis Electoribus, Principibus, Statibus & immediato eque-*

questri ordine Palatino Wildfangiatui pridem oppositas, adsertas & a conuitiis scriptoris, qui defensionem Iuris regalis in homines proprios emisit, vindicatas, Moguntiæ 1666. Contra hasce prodiit: *Prodromus solidæ & copiosæ confutationis mox secuturi Scripti, nuper contra Palatinum Wildfangiatum*, & plura alia Scripta; vsque dum tota controuersia per Laudum Compromissoriale per Galliæ & Sueciæ Regum legatos anno 1667. sopiretur. Hæc & reliqua Scripta inserta videmus Tomo XII, XIV, & XVI, Diarii Europæi. Aliquod etiam Epistolas in hac controuersia scripsisse ERICVM LINDEMANNVM & SAMVELEM PVFENDORFIVM testatur Placcius Thesauro Anonymorum p. 239. Addatur HENRICI HILDEBRANDI ICti Altorffini Clarissimi, Dissertatio de *Iure Wildfangiatus Serenissimo Electori Palatino proprio, Altorffii 1717. 4.*

§. XXIV.

Ad Titulum Sextum de his, qui sui vel alieni Iuris, spectant Scriptores de *Iure Familiæ*, de quo per considerationes politicas egit CHRISTOPHORVS BESOLDVS, *Argentorati 1641. 4. De Familiarum vero illustrium & nobilium Statu-*

Commentatores ad titulum VI. de his, qui sui vel alieni Iuris.

tis, pactis & consuetudinibus NICOLAVS BETSIVS, *Francofurti* 1611. 8. & *cum Præfatione, notis & indice* IOANNIS SCHILTERI, *Argentorati* 1699. 4. Tractatus est egregius, in quo Pacta familiaria, quæ circa hæreditatem, matrimonia, ius primogenituræ, renuntiationes & eiusmodi oriri solent, probe explicantur, ita, vt Iuris publici ratio vbique habeatur, vt infra pluribus. Addi quoque debet M. VETRANII MAVRI Tractatus *de Iure Liberorum*, *Lugduni* 1558. 4.

§. XXV.

De Patria Potestate. De *Patria Potestate* egit IO. ANGELVS BOSSIVS, *Lugduni* 1667. *f.* Præcipui vero sunt PETRVS ÆRODIVS *de Iure Patrio*, quod contra filium proprium scripsit *Parisiis* 1597. 8. *Argentorati* 1610. 12. & qui latius hoc deduxit PHILIPPVS PASCHALIVS, Patricius Cosentinus, *de viribus Patriæ potestatis*, *Venetiis* 1655. *f.* & *Vratislauiæ* 1672. *f.* demum *Francofurti & Lipsiæ* 1717. *f.* additis Adnotationibus & memorabilibus ad singula capita FRANCISCI MARIÆ PRATI, Patricii Lyciensis, Aduocati Neapolitani qui in hac parte primas fert, suaque ex Legibus Romanis, Neapolitanis & Hispanicis collegit. Æstimandæ quoque

que sunt FRIDERICI LVDOVICI HüNEFELDI Meditationes *de Iuribus & potestate Parentum: eorumque auctoritate & officio circa religionem Librorum, Ienæ 1701 4.* Elegans est ABRAHAMI a KERCKRAAD Dissertatio Iuridica *de Iure Patrio, Vltraiecti 1708. 8.* qua simul agit de matrimoniis, polygamia, diuortiis, concubinatu, legitimatione, adoptione, exhæredatione. In primis huc pertinet IOANNIS CAROLI NÆVII *Ius Patrum, Chemnitz 1710. 8.* vbi germanico idiomate praxin fori tum communis, tum præsertim Saxonici illustrat. Ad *Legitimationis* Liberorum causam spectat IACOBI OTTONIS *Hypotyposis Legitimationis illegitimorum, Augustæ Vindel. 1673. 4.* vbi hanc materiam ex fontibus Iuris Ciuilis potissimum deducit, accessit auctuarium *Restitutionis famæ infamium* cum Diplomate quodam Leopoldino. De *emancipationibus Liberorum & potestate Patria* extat tractatus anonymi *Venetiis 1571. 8.* De *vnione prolium*, præter dissertationem IOANNIS EICHELII, *Helmstadti 1655. 4.* habitam, & BARTHOLOMÆI MVSCVLI Tractatum *de vnione seu pariatione prolium diuersi matrimonii ad successionem*, omnium labores superat IACOBI RICKII ab ARWEILER Tractatus, *Colonia*

Commentatores ad tit. VII. de adoptionibus & emancipationibus.

loniæ 1598. 8. Cui iungenda eſt GEORGII ADAMI STRUVII, b. Parentis diſſertatio *de vnione prolium*, *1679. 8.*

§. XXVI.

De Iure Rerum.

De *Iure Rerum* varios tum generales, tum ſpeciales habemus Tractatus. Politice illud argumentum pertractauit CHRISTOPHORVS BESOLDVS, *Argentorati 1641. 4.* Iuridice *de Rerum diuiſione* ſcripſerunt THOMAS GRAMMATICVS, *Venetiis 1570. 8.* MARCVS MANTVA, *Tubingæ 1589. 4.* LEONHARDVS SCHRADERVS, *Lipſiæ 1606. 4.* & præcipue HERMANNVS WERNERVS, de *diuiſione ac qualitate rerum & earum dominio ex Iure gentium adquirendo*, *Helmſtadii 1676. 4.* De Iure Rerum diuiduarum atque indiuiduarum plures egerunt, EGVINARIVS BARO, cuius Tractatus extat in Tractatu Tractatuum, *Venetiis 1576. f.* POLYDORVS RIPA Tractatu *de diuiduis & indiuiduis*, *Venetiis 1610. 4.* CAROLVS MOLINÆVS, in *extricatione labyrinthi diuidui & indiuidui*, *Lugduni 1562. f.* qui reliquis eſt accuratior, alias ſub nomine CASPARIS CABBALINI *Venetiis 1576. 4.* editus. AVGVSTVS BENEDICTVS CARPZOV Diſputatione de *Iure diuidui*

&

& indiuidui circa personas, res & actiones, Lipsiæ 1670. 4. Reliquis vero præstantior est AVGVSTI HOFMANNI de *Iure Rerum indiuiduarum* Tractatio methodica, *Halæ 1701. 4.* ex tertia editione auctiori, *Francofurti 1710. 4.* qua intricatissimam indiuidui materiam ex imis Iuris principiis neruose atque dilucide declarat. De *Rerum Sufficientia in Republica* elegans est Tractatus IACOBI BORNITII, *Francofurti 1625. 4.* editus, in quo varia illustrat, quæ ad culturam agrorum & metallorum, opificia merçaturam & ministeria varia spectant, *Francofurti 1625. 4.* De *congrua Rerum portione* habemus scriptum IOANNIS BAPTISTÆ COSTÆ, *Francofurti 1606. 4.* Egregius est Tractatus HENRICI HAHNII, de *Iure Rerum & Iuris in Re speciebus*, qui *Helmstadti 1664. 4.* prodiit. Idem argumentum exposuit GERHARDVS FELTMANNVS *Arnhemi 1666. 12.* sed opiniones fouet singulares. De *rebus religiosis* CAROLVS TAPIA egit *Neapoli 1594. 4.* Alii speciales quasdam res fuerunt adgressi. Huc spectat STEPHANI FORCATVLI *Auiarium Iuris Ciuilis*, *Lugduni 1550. 4.* quod ad explicationem §. 12. & seqq. Institutionum facit, eodemque præcipua Iura & textus ciuiles de Auibus expli-

explicantur. PHILIPPVS HELFRICVS KREBS, de *Ligno & Lapide* egregie fuit commentatus, *Augustæ Vindelicorum* 1700. 4.

§. XXVII.

Commentatores ad tit. IX. & sequentes de Senatu & Magistratibus Romanis.

Ad Titulum Nonum Pandectarum & sequentes de Magistratibus faciunt varii. De *Senatu* quidem *Romano* elegans extat tractatus PAVLI MANVTII, *Venetiis* 1581. 4. Accuratiores tamen sunt & prolixiores IOANNIS SARII ZAMOSCII de *Senatu Romano Libri duo*, qui prodierunt, *Venetiis* 1563. 4. *Argentorati* 1608. 8. in quorum primo ipsam Senatorum lectionem, munus & priuilegia deducit, altero rationem & modum habendi Senatus, rogandarumue sententiarum illustrat, maxime commendando labore. Minoris momenti est Tractatus MARCI ANTONII MAIORAGII, de *Senatu*, *Mediolani* 1561. 4. qui circa Senatores maxime occupatus est & FRANCISCI HOTTOMANNI, de *Senatu & Insignibus aliquot Senatus consultis* Liber, qui ob breuitatem suam imperfectus, prodiit cum superiori. Magistratuum Romanorum officia atque iura alii illustrarunt. Extat primum PETRI SCRIVERII *Respublica Romana*, quæ ex Elzeuiriana

riana *Lugduni Batauorum* prodiit *1629. 16.* & ANDREÆ DOMINICI FLOCCI de *poteſtatibus Romanorum* libros duos, POMPONII LÆTI, RAPHAELIS VOLATERRANI, ANDREÆ ALCIATI, IVSTI LIPSII, IANI GVILIELMI libellos de *Magiſtratibus Romanorum* continet, cum Caroli Antiquitatibus alias, & ſeparatim quoque impreſſos, ſed ob breuitatem minus proficuos. His addimus CLAVDII PRÆVOTII, Vxellodunenſis de *Magiſtratibus Populi Romani* libellum, *Francofurti 1612. 8.* & CHRISTIANI OHEMII de *Conſulibus* aliiſque magiſtratibus, *Mülhuſæ 1606. 8.* editum. Non inelegans eſt & modo adductis præferendus FRANCISCI HOTTOMANNI de *Magiſtratibus Romanorum, eorumque inſtitutione* Tractatus, *Baſileæ 1557. 8.* nec tamen omnia adimplens. IOANNES PYRRHVS in Tractatu ſuo *de Magiſtratibus Romanis*, qui in Tomo XVI. Tractatus Tractatuum *Venetiis 1584. f.* edito extat, quam maxime agit de Magiſtratibus Romanorum palatinis, quæſtoriis & militaribus. Ad Hiſtoriam & Iura Magiſtratuum, qui fuerunt ſub Imperatoribus, optime conducit *Notitia dignitatum cum Orientis tum Occidentis, vltra Arcadii Honoriique tempora*, quæ ſola prodiit cura

PHI.

PHILIPPI LABBÆI, *Parisiis 1651. 12.* tum eruditissimo autem Commentario GVIDONIS PANCIROLLI *Lugduni 1608. f.* qui extat etiam in Tomo tertio Thesauri Antiquitatum Græuiani. Accessit eiusdem Tractatus *de Magistratibus municipalibus*, qui separatim alias non prodiit. Elegans est Opus, idemque ad explicandas leges de magistratibus vtilissimum, ita, vt vel solum hac in parte possit sufficere, licet in Geographicis sæpius auctor labatur. Eodem spectat IVLII CÆSARIS BVLENGERI Opus *de Imperatore & Imperio Romano*, *Lugduni 1618. f.* Integrum quasi Romani Imperii Ius publicum hoc Opere comprehenditur. Quicquid enim ad Imperii administrationem, insignia facit atque officia, eodem videmus explicatum. Agit enim Libro primo de Nomine & Titulo Imperatorum. Quid Cæsar, Augustus, Diuus, Maximus, Pius, & quæ sunt alia. Secundo de creatione & insignibus Imperii, strenis & fortuna aurea loquitur. Tertius de decennio regiminis, edictis, principibus iuuentutis. Reliqui de officiis agunt & dignitatibus sub Impp. vtriusque Imperii, prouincialibus etiam & municipalibus. Duodecimus demum vectigalibus & reditibus populi Romani est destinatus. Addi-

ta

ta eſt appendix de officiis eccleſiaſticis Conſtantinopolitanis. Hoc tamen in ipſo deſiderandum eſſe videtur, quod non diligentius veterum marmora excuſſerit. Ad officia autem tantum Palatina faciunt IACOBI GVTHERII de *Officiis Domus Auguſtæ publicæ & priuatæ* Libri Tres, qui prodierunt *Pariſiis 1628. 4.* & *Lipſiæ 1672. 8.* Quadripartitum Opus ſibi propoſuerat Gutherius, cuius prima pars hæc eſt. In eadem præter generalia de Magiſtratibus, agit de Prouinciarum præſidibus, Conſulibus & Conſularibus, Conſiſtorianis Comitibus, Conſiliariis principum, Præfectis prætorio, officiis ſcriniorum, libellorum magiſtris & quæcunque ſunt aulæ officia alia, atque hæc ex antiquis marmoribus illuſtrantur, multæ leges explicantur. Alterum volumen, quod in præfatione prioris, expolire ſe dicit, Vrbis Romæ Magiſtratibus Ciuilibus: Tertium prouinciarum poteſtatibus: quartum rei militaris Magiſtratibus erat deſtinatum. Verum, hæc tria poſteriora cum ipſius morte interciderunt, atque eruditionem & in hiſce rebus cognitionem plane ſingularem præ ſe ferunt. Conſulum & Prætorum Statum explicat PETRI FABRI Commentarius *de Magiſtratibus Romanorum*, qui prodiit cum primo Semeſtrium

ſtrium Libro, *Lugduni 1590. 4.* elegantiſſimus alias. Ad Conſulatus Cæſarum tantum facit ANTONII PAGI *Diſſertatio hypatica*, *Lugduni 1682. 4.* edita, qua Faſtos reſtituit, & multa in Conſulatibus tum ordinariis, tum ſuffectis illuſtrat hiſtoriæque ac chronologiæ magnam lucem adfert. (*) De *Prætoris Officio* Tractatus CONRADI LANCELLOTTI tantum ad ciuiles cauſſas ſpectat, prodiit *Coloniæ 1578. 8.* adnexus eſt eiusdem de Decuriobus liber. De *Præfecto Prætorio* & aliis quibusdam commentatus eſt MARCVS ANTONIVS SVRGENS, *Neapoli 1602. f.* Id quod etiam egit IOANNES FERGIVS, *Francofurti 1611. 4.* Praxin hodiernam de Statu & Officio Magiſtratuum & Officialium optime expoſuit NICOL. MYLERVS ab EHRENBACH in *Hyparchologia*, *ſeu de Officialibus*, *Magiſtratibus & Adminiſtris*, *Stutgardiæ 1678. 4to.*

§. XXVIII.

Scriptores adLibrum II. tit. I. de Iurisdictione.

In Libro ſecundo Pandectarum primus occurrit Titulus de Iurisdictione: Habemus de eadem ſcriptores varios. THOMÆ MICHAELIS Tractatum

(*) *Compara* Hiſtoriam Iuris Struvianam *Cap. I. §. XIX. p. 62. 63.*

tum *de SS. Cæsareæ Maiestatis ac Statuum Iurisdictione*, *Giessæ 1621. 4.* IACOBI MENOCHII *de Imperio & Iurisdictione libros tres*, *Francofurti 1621. 8.* HELFRICII VLRICI HVNNII *de Iurisdictione Tractatum Giessæ 1616. 12.* BERNARDI SVTHOLTI *de Iurisdictione exercitationem*, *Giessæ 1664. 4.* ARNOLDI VINNII *de Iurisdictione & Imperio Librum*, *Amstelodami 1651.* FRANCISCI ZYPÆI *de Iurisdictione ecclesiastica & ciuili*, *Leodii 1649. f.* & qui præcipuus est GERHARDVS NOODT, qui *Probabilium* scripsit *libros quatuor*, quibus accedunt *de Iurisdictione & Imperio Libri II. & ad L. Aquiliam liber singularis*, *Lugduni Batauorum 1691. & 1705. 4.* D. MARTA *de Iurisdictione* scripsit *inter Iudicem ecclesiasticum & secularem exercenda*, *Geneuæ 1669. f.* Magis vero ad Statum Germaniæ nostræ accommodatus est Tractatus MATTHIÆ STEPHANI de *Iurisdictione*, *Francofurti 1623. 4.* & præcipue TOBIÆ PAVRMEISTERI, cuius editio est optima, quæ *Francofurti 1616. 4.* facta. Licet isti Scriptores hoc Titulo generalia tradant Iuris publici fundamenta. Præcipua tamen habenda est ERNESTI GOCKELII *methodica tractatio de Iurisdictione suprema*, *Vlmæ 1682. 4.* quæ in primis ad stylum & praxin Tri-

bunalium summorum Germaniæ est directa. Facit huc etiam eruditissima Dissertatio HENRICI COCCEII, de *fundata in Territorio & plurium locorum concurrente potestate, Francofurti ad Viadrum 1696.* 4. CHRISTIANI THOMASII dissertatio de *Iurisdictionis & Magistratuum differentia, secundum mores Germanorum Halæ 1703.* 4. multa depromit ex Germaniæ antiquitatibus haut inutilia, nimium tamen tribuere videtur auctoritati Speculi Sueuici atque Saxonici. Alias Iustitiæ Præsides ab iis, qui Magistratus functi fuerunt officio, probe docet distinguere. Ad Iurisdictionem criminalem facit ANTONII MATTHÆI Tractatus *de Iure Gladii & Toparchis, qui exercent illud in diœcesi Vltraiectina, Lugd. Batau. 1689.* 4. Ad Quæstiones forenses decidendas maxime conducit ANTONII WILHELMI ERTELS *Praxis Aurea de Iurisdictione Inferiore, ciuili & Bassa, Noribergæ 1694.* 4. vbi germanico idiomate potissimum Quæstiones practicas & differentias Iurisdictionis adducit. Editio Secunda quæ *Augustæ Vindelicorum 1715.* 4. duabus prodiit Partibus insigniter aucta est. Egregiam iis, qui controuersias de Iurisdictione inter Superiores & Inferiores, Domnos & Subditos, Condominos Iurisdictionales cum primis in Franconia, tra-

ctant

ctant operam nauauit CHRISTIANVS LEONHARDVS LEVCHTIVS Consiliarius Reipublicæ Noribergensis, dum minores de hoc utilissimo argumento scriptiones in vnum volumen collegit & sub Titulo: *Selecti Tractatus Academici de Iurisdictione, Noribergæ 1700. 4.* luci restituit, quo sequentes Tractationes continentur: GEORGII LVDOVICI LVNDENSPüR *de Successionibus ac Mutationibus Imperiorum & Familiarum, nec non de moderna Imperii Iurisdictione*, vt & *de Alta & Bassa*; CHRISTOPHORI MINGII *de Superioritate Territoriali & eiusdem Iuribus Affinibus*; HENRICI LINCKII *de Centena*, nec non de *Vogteja*; CASPARIS LEIPOLDI *de Concurrentia Iurisdictionis Moderna*; GEORGII HERPFERI *de Controuersiis Iurisdictionalibus*; PETRI MVLICHII *de Nobilium Immediatorum Exemtione a Territoriali Iurisdictione*; IO. MARTINI IOBIN *de Turbatione Iurisdictionis*. Indicem præter ea breuem Editor adiecit. Insigniter commendandus est studiosis iuuenibus HENRICI HILDEBRANDI ICti Altorffensis, breuis libellus, quem inscripsit: *Iurisdictio vniuersa, secundum mores hodiernos perquam compendiose considerata, Altorfii 1714. 4.* quo omnes fere Iurisdictiones species neruose

exposuit. Ad Iurisdictionem *delegatam* Officialium explicandam conducit FRANCISCI IOSEPHI de ANGELIS *Tractatus de Officialibus Baronum ciuilem & criminalem Iurisdictionem habentium, Neapoli 1689. f.* De *Iurisdictione communi von gesammten Gerichten* egit GVILIELMVS HIERONYMVS BRVCKNERVS *Ienæ 1697. 4.* De *Iurisdictione quam Personæ Illustres & Nobiles per Officiales exercere solent* extat Dissertatio GOTHOFREDI BARTHII *Lipsiæ 1698. 4.* inde recusa. Qui ad reliquos Titulos faciunt Scriptores, hos infra inter Practicos adducemus.

§. XXIX.

Scriptores ad tit. IV. de in Ius vocando. Ad vsum fori faciunt PEREGRINI IANNINII *de citatione Libri III. Francofurti 1600. 8.* FRIDEMANNI POSNERI *Decisiones de citatione reali, Lipsiæ 1704. 4.* THOMAS METZGER, *de Citatione, Friburg. 1609. 4.* GRATIANI VBERTI *Tractatus de Citationibus, Coloniæ 1702. fol.* Quibus addimus IO. PHILIPPI SLEVOGTII Viri Illustris, binas Dissertationes primam *de Extraordinaria Citatione, Ienæ 1704. 4.* alteram: *De Citationis Requisitis & Efficacia, Ienæ 1708. 8.*

§. XXX.

Ad titu- Succedunt Scriptores, qui de Feriis, dila-

dilationibus & diuersis temporibus scripserunt. De *Antiquitatibus temporum* elegantem habemus Tractatum AYMONIS CRAVETTÆ, *Francofurti 1572. 8.* in quo antiquum quid sit, probat. *De tempore vero, eiusque partibus, generibus & actionibus* egit CONRADVS FRIEDLIEB, *Sedini 1670. 8. De temporalibus* interuallis a momento vsque ad centum annos extat EVSTATHIVS, scriptor græcus, *interprete* IOANNE LEVNCLAVIO, primum a Simone Schardio editus, post recusus *Rostochii 1671. 4.* & *in Tomo I. Operum Cuiacii, editionis Fabroti*, atque omnia temporis momenta ex Iure Ciuili & græco accurate decidit. Quem postea in γραμματεία *de diuersis temporum præscriptionibus & terminis* secutus fuit CVIACIVS, quæ inter opera eius extat. MARCVS ANTONIVS BARDVS *de tempore utili & continuo, Coloniæ 1581. 8.* De *legali* vero *tempore* optime egit IOANNES CAROLVS ANTONELLVS, *Romæ 1660. f.* & *Ienæ 1670. f.* LAZARVS FOENVTIVS *momentanei temporis in Iure Decisiones* dedit *Venetiis 1586. 4.* & *1603. 4.* Elegans est FRANCISCI RIPÆ Tractatus *de tempore nocturno & iis, quæ nocte committuntur, Francofurti 1602. 8.* De *diuersis temporum adpellationibus* egregius

 libel-

lum XII. de feriis, dilationibus & diuersis temporibus.

libellus ALBERICI GENTILIS, *Witteberga 1546. 4.* & *Londini 1585. 4.* *Casus annales* proposuit atque decidit QVINTILIANVS MANDOSIVS, *Francofurti 1594. 8.* De *Iure Feriarum* habemus dissertationem MICHAELIS FRIDERICI LEDERERI, *Witteberga 1671.* Varia vero polymathia referta celeberrimi viri CHRISTIANI WILDVOGELII, *Chronoscopia legalis*, *Iena 1700. 4.* recusa, in qua, quidquid circa præcipua anni tempora & festa iustum est, solide examinat. GEORGIVS von DASSEL singulari dissertatione egit *de Iure temporis Quadragesimalis*, *Argentorati 1651. 4.*

Scriptores ad tit. XIII. de edendo. Ad Titulum decimum tertium de edendo IMMANVELIS SVTORII Tractatus *de edendo, & recognoscendo vel iurato diffitendo*, *Iena 1659. 4.* extat, & scriptores practici, ii præsertim, qui de Actionibus scripserunt, & scripta Suendendœrferiana, de quibus infra.

§. XXXI.

Scriptores ad Titulum XIV. de Pactis. Qui de Pactis egerunt ICti, varii sunt. Nolumus iam omnes, qui de hac materia scripserunt, hic coaceruare, sed præcipuos saltim delibare. De *contrahenda & committenda stipulatione* solidum habemus tractatum IOANNIS GOEDDEI, *Sigena* & *Herborna 1596. & 1609. 8.*

De

De *conuentionibus ambiguis & tacitis* extant Lucubrationes Vaticanæ FRANCISCI MANTICÆ, *Romæ 1610. fol.* quæ editio est optima, & *Geneuæ 1692. f.* quod Opus ad praxin est vtilissimum. Præter hunc in pactorum materia optimi sunt ARNOLDVS VINNIVS *de Pactis, Lugduni Batauor. 1643. 12.* qui ad Ius Ciuile, & CHRISTOPHORVS PHILIPPVS RICHTERVS, qui ad Ius Saxonicum facit, *Ienæ 1660. 4.* & pro more multis sententiis iuridicis est refertus. De *Pactis Renuntiatiuis* egit IO. DAVTH, *Lipsiæ 1611. 8.* Meliores tamen sunt *Tractatus præcipui de Renunciationibus*, vtpote HVBERTI GIPHANII, ANDREÆ DALNERI, HENRICI BREVLÆI, & BARTHOLOMÆI KELLENBENZII, qui *cura ac Notis, itemque Præfatione* IO. SCHILTERI prodierunt *Argentorati 1701. 4.* Quibus postea accessit *alter Tomus*, eiusdem *Schilteri cura, Argentorati 1702. 4.* editus, qui CHRISTOPHORI LEONHARDI LEVCHTII *additiones ad Andr. Dalneri Tractatum de variorum Iurium Renunciationibus* continet, quæ ad vsum Germaniæ potissimum sunt accommodatæ, Statuta quoque Nobilium Imperii immediatorum; Accessit IOANNIS ANDREÆ FROMMANNI *Dissertatio*

Iuridica de existentia conditionis pacti renunciatæ hereditatis reseruati, solide elaborata. De *pactis*, *quæ instrumentis inseri solent*, egit MATTHÆVS ENTZLINVS, *Tubingæ 1592. 4.*

§. XXXII.

Scriptores de Contractibus. & Transactionibus

De Contractibus habemus subsequentes. *De contractibus in genere* erudita est dissertatio WOLFGANGI ADAMI LAVTERBACHII, *Tubingæ 1649. 4.* cui socium iungimus CASPAREM MANZIVM *de Contractibus & obligationibus*, *Ingolstadii 1640. 4.* *De duobus reis stipulandi* Tractatio synoptica est THEODORI MOHR, *Helmstadii 1687. 4.* solide deducta. *De Contractibus simulatis* BARTHOLOMÆI CÆPOLLÆ. *De symbolicis* vero *contractibus* plenissimus est Tractatus ALBERTI ALDERISII, *Neapoli 1675. f.* *De Transactionibus* habemus IO. BORCHOLTEN, *Helmstadii 1598. 8.* M. ANTONII DELRIO *repetitionem ad l. transigere C. de transactionibus*, *Lugduni 1589. 8.* & præcipuum CHRISTOPHORVM PHILIPPVM RICHTERVM *ad Titulum de Transactionibus & errore calculi*, *Ienæ 1662. 4.* addimus Commentationem NICOLAI CHRISTOPHORI L. B. de LYNCKER *de Pactis & Trans.*

Actionibus Ienæ 1702. 4. De *Transactionum* vero *Stabilitate & Instabilitate Singularia Capita* eleganti Dissertatione exposuit NICOLAVS HIERONYMVS GVNDLINGIVS Vir excellentissimus, *Halæ 1719. 4.* De *Transactione criminum* extat GERHARDI NOODT *Diocletianus & Maximianus siue de Transactione & pactione criminum Liber singularis Lugduni Batauor. 1700. 4.* ex humaniore Iuris prudentia illustratus.

§. XXXIII.

In Libro tertio primus occurrit Titulus de Postulando, & tertius de procuratoribus & defensoribus, ad quos materia spectat de Aduocatis, horumque officio. *De officio* quidem *Aduocati* Tractatum dedit IO. BAPTISTA CACCIALVPVS, *Coloniæ 1589. 8.* MARTINVS HVSSON *de Aduocato, Parisiis 1666. 4.* In primis huc pertinet Liber IOANNIS MATIANZI de *Referendariorum, Aduocatorum & Iudicum officio, requisitis, dignitate & eminentia, Francofurti 1618. 4.* vbi autor per formam dialogismi sub persona Relatoris & Aduocati ex antiquitate Romana & Ethices principiis officium Aduocati & Iudicis exponit. CASPAR MANTZIVS, de *Aduocatis, procuratoribus & de-*

Commentatores ad libr. III. tit. I. de postulando

& defensoribus scripsit *Ingelstadti 1659. 8.* IOAN. BAPTISTA MAGONVS *cynosuram Aduocatorum seu de ratione recte aduocandi & patrocinandi in Iure, Francofurti 1639. 8.* dedit, & qui ad Ius Ciuile accommodatus est IACOBI BOVRICII Liber, singularis de *officio Aduocati*, *Leouardiæ 1650. 12.* editus, & nuper inter Scripta eius alia, *Franeckeræ 1700. 4.* Aduocatis nouis IO. DAVIDIS THOENNICKERI commendamus *Aduocatum prudentem in Foro Ciuili, Chemnicii & Lipsiæ 1717. 4.* quo breuem Aduocati Institutionem sistit, & facili docet methodo, quibus rationibus Aduocatus, Clientis in formatione & prosecutione Processus obtinere scopum, aduersarii machinationes & cautelas elidere, conatusque Iudicis caussæ contrarii interrumpere possit. Eadem forma Aduocatum prudentem in Appellationis Instantia dedit *Chemnitii 1718. 4.* Vitia vero *Aduocatorum* tangit CASPAR ZIEGLERVS in *Rabulistica* sua, *siue de Artibus Rabulariis* Dissertatione, quæ *Dresdæ 1685. 4.* prodiit & perelegans est. Eodem pertinet AHASVERI FRITSCHII *Aduocatus peccans, Vratislauiæ 1678. 8.*

§. XXXIV.

Ad lib. III. Ad Titulum Secundum de his, qui no-

notantur Infamia, optimus est Tractatus MARQVARDI FREHERI *de fama & infamia*, *Francofurti* 1558. *f.* & alius *de existimatione*, *Basileæ* 1591. 8. Rarissimum vero est scriptum MARTINI AZPILCVETÆ de *detractatione famæ*, *eiusque restitutione*, *Romæ* 1585. 4. editum, & qui de eadem scripsit ANTONIVS CORDVBENSIS, *Compluti* 1553. 4. De *nothis spuriisque filiis* scripsit GABRIEL PALÆOTTVS, *Hagæ Comitum* 1655. 8. *tit. II. de his, qui notantur infamia.*

§. XXXV.

De *Iure Vniuersitatis* Tractatus CHRISTOPHORI BESOLDI in Opere eius politico extat. Magis tamen ex iure suum deduxit NICOLAVS LOSSÆVS, *Venetiis* 1601. 4. Optimus est HENRICVS BRVNINGVS, de *variis vniuersitatum speciebus*, *earumque iuribus*, *præsenti statui Germaniæ accommodatis*, *Marpurgi* 1609. *Giessæ* 1621. 4. De *Iure* vero *Scholasticorum & vniuersitatis seu academico plenissimus* est Tractatus ANDREÆ MENDO, *Salmanticæ* 1655. *f.* & ex secunda editione, *Lugduni* 1668. 4. De *Iure municipali* habemus PETRVM PONCETVM, *Lugduni* 1595. 8. & quæ præstat, BALTHASARIS CONRADI ZAHNII *Ichnographiam municipalem*, *Francofurti* 1657. 4. Hæc post- *Ad lib. III. tit. IV. quod cuiuscunque Vniuersitatis nomine.*

postmodum sub Titulo: *Politia Municipalis siue de Iure & Iurisdictione Ciuitatum Municipalium ac Superiorem recognoscentium earundemque Magistratuum ac Ciuium officiis*, locupletior longe curante filio, THEODORO ERNESTO ZAHNIO prodiit *Lipsiæ 1713. 4.* & hancce materiam probe exhaurit. Eruditissima vero est dissertatio DAVIDIS SCHEINEMANNI, quam occasione huius Tituli, præside WOLFGANGO ADAMO LAVTERBACHIO habuit *Tubingæ 1656. 4.*

§. XXXVI.

Scriptores ad Libri IV. titulos priores de restitutione in integrum.

De *Restitutione in integrum* coniunctim Tomi quatuor editi extant *Francofurti 1586. f.* Continentur in iisdem MARCI ANTONII CAIMI, FRANCISCI de CALDAS PEREIRA, GVILIELMI CASSADORI, DIDACI COVARRVVIÆ, IACOBI CVIACII, IO. de FERRARIIS, ANTONII GOMEZII, ROBERTI LANCELLOTTI, GABRIELIS MVDÆI, IOACHIMI MYNSINGERI, PETRI REBVFFI, VDALRICI ZASII, aliorumque Scripta. Optimi inter hos sunt IO. MAVRITII Tractatus, *Francofurti 1589. f.* & qui melior adhuc est SFORTIAS ODDVS, cuius Tractatus alias

lias ſeparatim quoque extat *Francofurti 1672. 4.* De eadem ſcripſit CASPAR MANTZIVS, *Auguſtæ 1662. 8.* Ad Ius Canonicum & praxin Curiæ Romanæ facit DOMINICVS GALESIVS *de reſtitutionibus in integrum concedendis vel denegandis ex edicto minorum & ex generali clauſula edicti Pratorii, cum Commentariis ad omnes ſanctiones eccleſiaſticas, Romæ 1675. f.* *De proceſſu* vero *inſtantiæ reſtitutionis in integrum* erudite egit IOANNES EISENHARTVS, *Helmſtadti 1686. 12.* *De eo, quod metus cauſſa*, IVLIVS PACIVS, *Heidelbergæ 1590. 4.* *De dolo malo* erudite fuit commentatus CELSVS BARGALIVS, *Francofurti 1604. f.* nec minus erudita eſt diſſertatio PETRI ab ENDHOVEN *de inani actione propter inopiam ad l. 6. π. de dolo malo, Traiecti 1688. 8.* *De ætate minorum* ſcripſit QVINTIANVS MANDOSIVS, *Spiræ 1599. 4.* & qui *de decretis cæteriſque ſolennitatibus in contractibus minorum* egit OCTAVIVS SIMONCELLVS, *Venetiis 1574. 4.* Hunc demum edidit ANTONIVS KAPELLIVS *Coloniæ 1698. 4.* eundemque nouis ICtorum auctoritatibus, inſerto etiam Iure Saxonico adauxit. De Iure concedendi veniam ætatis egit NICOLAVS MYLERVS

RVS ab EHRENBACH *Etologia Stutgardiæ 1664. 4.*

§. XXXVII.

Scriptores ad titul. VIII. de receptis, qui arbitrium receperint.

Ad Titulum octauum spectat materia de Compromissis & Arbitris. De hac egit LANFRANCVS de ORIANO, *Coloniæ 1590. 8.* & qui eidem præferendus NICOLAVS BELLONVS *de officio Iudicis ordinarii & delegati arbitri, arbitratoris, Basileæ 1544. f. Coloniæ 1609. 4* Et cum sæpe arbitri dentur à magistratu, quos Commissarios vocant de illis quoque hic agendum.

Scriptores de Commissariis.

Scripsit autem *de Commissariis* IACOBVS de ARENA, *Venetiis 1584. f.* PETRVS REBVFFVS, *Lugduni 1600. f.* NICOLAVS RVCKER, *Francofurti 1596. 8.* & qui omnium curas superat RVTGERI RVLANDI Tractatus *de Commissariis & Commissionibus Cameræ Imperialis, Francofurti 1618. 4.* & *formularium, Francofurti 1664. f.* qui licet secundum Ordinationem Cameralem Materiam hanc tractet, tamen cum & alia Germaniæ Iudicia eandem seruent, eiusdem vsus est maximus. Breuiores sunt Tractatus de *Commissionibus* QVINTILIANI MANDOSII & BAPTISTÆ MARCHESANI, quorum ille *Spiræ 1669. 4.* hic *Venetiis 1604. f.* prodiit. De *Commissa-*

missario Imperiali ad negotia Status extat NICOLAI CHRISTOPHORI LYNCKERI erudita Dissertatio, *Ienæ 1678. 4.* Respondente IO. CHRISTOPHORO PVRCKHEL cuius Dissertatio Inauguralis agit de *Commissario Imperiali in caussis Iustitiæ*, *Ienæ 1685. 4.* vtræque multa industria fuerunt conscriptæ. De iis qui ad Titulum nonum, nautæ, caupones, stabularii faciunt, infra dicemus ad Librum XIV. tit. II.

§. XXXVIII.

Scriptores ad Titulum primum libri quinti de Iudiciis.

Ad Titulum primum Libri quinti de Iudiciis quam plures fuerunt commentati. De Iudiciorum apud Romanos ordine & dispositione infra dicemus, vbi de Scriptoribus Historiæ Iuris sermo erit, nunc saltim exponemus eos, qui speciatim hoc egerint. Quales sunt PETRVS BARBOSA *ad Titulum de Iudiciis, Francofurti 1650. f.* LVDOVICVS BVRGESIVS, *Lugduni 1553. f.* & præcipuus MARTINVS AZPILCVETA, *Romæ 1569.* & *1585. 4.* Alii hanc materiam singulari Tractatu illustrarunt, de quibus infra *c. X. §. VII.* *De Origine* quidem *atque Auctoritate Iudiciorum* elegans extat Tractatus PETRI ÆRODII, qui cum eiusdem Pandectis Rerum Iudicatarum prodiit *Geneuæ 1677. f.*

Sic

Sic etiam *de Iudiciis* ſcripſit NICOLAVS CISNERVS, *Baſileæ 1588. 8.* IO. BAPTISTA COSTA, *Venetiis 1630. f.* IOANNIS WOLFGANGI TEXTORIS *Tractatus Synopticus de Iudiciis, Francof. 1693. 4.* Optimus vero eſt Tractatus ANTONII MATTHÆI *de Iudiciis*, qui antea *Vltraiecti 1645. 12.* prodiit, poſtea cum notis theoreticis, canonicis, & practicis b. Parentis, *Ienæ 1678. 4.* cui editioni etiam CHRISTOPHORI PHILIPPI RICHTERI *Commentatio* acceſſit *ad Titulum Decretalium de Iudiciis.* Scriptum hoc ad praxin fori ciuilis multum conducit, cui hinc inde in Notis Conſuetudines Germaniæ adiecit b. Parens. *De iudiciis & foro competente* egit NICOLAVS RODRIQVEZ FERMOSINVS, *Lugduni 1657. f.* *De priuilegiis vero variandi & eligendi forum* MARCELLVS CALA, *Venetiis 1597. 4. & Francofurti 1646. 8.* & qui hanc materiam prolixius illuſtrauit IOANNES BAPTISTA NOVARIVS, *Neapoli 1634. f.* De *renunciatione fori* conferri meretur ELIÆ AVGVSTI STRYKII *Diſquiſitio forenſis de efficacia Renunciationis fori hodierna, Francofurti ad Viadr. 1688. 4.*

§. XXXIX.

§. XXXIX.

De inofficioso Testamento HENRICI HAHNII extat disputatio & IOANNIS ANTONII RVBEI Tractatus singularis *de querela inofficiosi testamenti*, *Spiræ 1583. 8*. *De legitima*, quæ huc etiam facit, *Variorum* sunt *tractatus*, *Neostadii 1594. 8*. editi inter quos est CLAVDIVS de BATTANDIER alias & *Lugduni 1594. 8*. excusus. Pleniores vero sunt CASPAR MANTZIVS, cuius Tractatus *Ingolstadti 1658. 8*. prodiit, & præcipue MERCVRIALIS MERLINVS, *Geneuæ 1652. f.* Licet etiam CLAVDII CHIFLETII tractatus de *portionibus legitimis*, *Lugduni 1584. 8*. suam laudem habeat, cum admodum accurate hanc materiam illustret. Ad *hæreditatis petitionem* faciunt ANTONIVS CONTIVS, *Parisiis 1616. 4*. ACHILLES PERSONALIS, *Venetiis 1552. 4*. & GABRIEL MVDÆVS, *Francofurti 1585. 4*.

Ad Titulum II. de inofficioso Testamento.

§. XL.

De *rei vindicatione* scripsit GEORGIVS OBRECHTVS, *Argentorati 1600. 8*. & qui etiam Tractatui de Transactionibus alium adnexuit de hac materia CHRISTOPHORVS PHILIPPVS RICH-

Ad libr. VI. tit. I. de Rei Vindicatione.

TERVS *Ienæ 1662. 4* Minoris vſus ſunt MARCVS ANTONIVS CVCHVS *ad l. fin. π. de rei vindicatione, Papiæ 1574. 4.* MARTINVS GARATVS *de rei vindicatione*, qui in Tomo primo Repetitionum extat, & HIERON. MARILIANVS in *repetitione l. quoties 15. C. de rei vindicatione, Geneuæ 1586. 4. & Coloniæ 1599. 8.* De Iure Emphyteutico plures extant. Socios ducat HIERONYMVS CORBVLVS *de Iure Emphyteutico, Coloniæ 1588. 8. De Emphyteuſis nominatione, extinctione & reuocatione* ſcripſit FRANCISCVS de CALDAS PEREIRA & CASTRO, *Noribergæ 1650. f.* BARTOLOMÆVS CÆPOLLA, *Argentorati 1593. f.* ANDREAS KNOPPERVS, *Hafniæ 1573. 4.* THOMAS MAVLIVS, *Francofurti 1633. 4.* IVLIVS CLARVS, *Coloniæ 1575. 8.* & *cum notis* IOANNIS HARPRECHTI, *Tubingæ 1609. 8.* *Theſaurum iuris Emphyteutici* edidit RVTGERVS RVLANDVS, *Francofurti 1623. 8.* *Quæſtiones Iuris Emphyteuticarii* ALVARVS VALASCVS, *Francofurti 1599. 8.* IOANNES VMEAV *de Iure Emphyteutico quæſtiones legales & forenſes, Pictau. 1679. 4.* Elegans eſt libellus CHRISTOPHORI ANDREÆ BLVMBACHERI *de Iure emphyteutico, Iure vitalitio & Iure precaria,*

Scriptores ad lib. VI. tit. III. de Iure Emphyteutico.

tariæ, vulgo von Erbrecht, Leibgeding, und Freyſtifftrecht, Salisburgi 1661. 12. IOANNIS LEONINI *prælectiones de Iure Emphyteutico, Francofurti 1606. 8.* editæ ad explicationem textuum Iuris multum conducunt, atque plurimum præ ſe ferunt eruditionis. Omnium vero pleniſſime hanc materiam pertractauit FRANCISCVS FVLGINEVS in Tractatu ſuo *de Iure Emphyteutico, Geneuæ 1665. f. De laudemiis* extant *Tractatus Variorum* coniunctim editi, *Auguſtæ Taurinorum 1629. f.* Præter has ſunt ANTONII FABRI *quæſtiones laudemiales, Lugduni 1658. f.* ANDREÆ CAMPANI Tr. de *Iure Reliuii ſ. Laudemii Neapoli 1630. f.* & GEORGII FRANTZKII nouus & plenus Tractatus *de Laudemiis, Ienæ 1664. 4.*

§. XLI.

Scriptores ad librum ſeptimum Pandectarum.

De Vſufructu commentatus fuit ELBERTVS LEONINVS, *Lichæ 1600. 8.* IOANNES de CASTILLO ſcripſit *controuerſias quotidianas de Vſufructu, Francofurti 1604.* & *1619. 4.* præ cæteris M. AVRELIVS GALVANVS *Diſſertationibus de Vſufructu, Patauii 1650. f.* & *Geneuæ 1676. 4.* elegantiſſimus eſt, cum omnem hanc materiam ex Iure Romano, & antiquitatibus illuſtret egregie. *De Vſufructu, vſu & habitatione* egit MARTINVS LVDENIVS, *Altdorfi 1590. 4. De*

M 2 *Vſu-*

Vſufructu mulieri relicto BORGNINVS CAVALCANVS, *Francofurti 1625. 8. De Vſufructu, quem parentes conſequuntur in bonis liberorum aduentitiis* VALENTINVS FORSTERVS, *Baſileæ 1566. f.* Laborioſum eſt opus MATTHIÆ LAGVNETZII *de fructibus*, in quo ſelectiora Iura ad rem fructuariam pertinentia expenduntur, quod recuſum *Lugduni 1702. f.* Et cum in vſusfructus materia ſæpius *expenſæ ac meliorationes* obueniant, de iisdem habemus eruditum IOANNIS GARSIÆ Tractatum *Marpurgi 1601. 4.* editum.

§. XLII.

Scriptores ad librum octauum de ſeruitutibus.

De *Seruitutibus Realibus variorum* habemus *Tractatus*, CHRISTOPH. ANDREÆ BLVMBACHERI librum *de ſeruitutibus prædialibus & realibus*, *Salisburgi 1673. 4.* IO. CORASIVM *de ſeruitutibus prædiorum*, *Marpurgi 1592. 8.* CASP. MANTZIVM *de ſeruitutibus prædiorum*, *Auguſtæ 1657. 8.* & præ cæteris BARTHOLOMÆVM CÆPOLLAM, *de Seruitutibus prædiorum ruſticorum & vrbanorum*, *Coloniæ 1666. 4.* Hic vero Tractatus poſtea recuſus fuit, cui acceſſerunt MARTINI LAVDENSIS & IOANNIS SVPERIORIS commentarii ad Leges ſingu-

las

las cum ANT. MATTHÆI disputationibus septem *de Seruitutibus*, quæ alias *Amstelodami 1680. 12.* prodiere ad seruitutes prædiorum vrbanorum facit etiam b. Parentis GEORGII ADAMI STRUVII dissertatio *de ædificiis priuatis, Ienæ 1670. 4. De Seruitute Manus Mortuæ*, eiusque in Germania reliquiis & usu, ex Antiquitate Germanica Dissertatione egit IO. EISENHART, quæ sub Titulo: *Manus Mortua Helmstadti 1693. 4.* prodiit.

§. XLIII.

Ad Titulum primum libri noni si quadrupes pauperiem fecisse dicatur, sufficit eruditus Tractatus IOANNIS THOMÆ *de noxia animalium, Ienæ 1653. 4. Ad Legem Aquiliam* commentarium habemus eruditum FRANCISCI BALDVINI, *Basileæ 1559. 8.* cum aliis commentationibus ad eiusmodi Leges Antiquas directis, editum & IOANNEM SVARETZIVM de MENDOZA, *Salmanticæ 1640. 4.* GERARDI NOODT *ad Legem Aquiliam liber singularis, Lugd. Bat. 1691. 4.* editus. *Ad caput secundum* istius *Legis* tantum fuit commentatus CLAVDIVS CHIFFLETIVS, *Lugduni 1584. f.* Præ cæteris vero æstimanda est CHRISTIANI THOMASII *Larua Legis Aquiliæ detracta Actioni de*

Scriptores ad Lib. IX. si quadrupes.

ad L. Aquiliam.

ni de damno dato, recepta in foris Germanorum, Halæ 1703. 4. Totus in eo eſt illuſtris Thomaſius, vt demonſtret actionem de damno dato, quæ obtinet hodie, differre penitus ab actione legis Aquiliæ, & quid hodie circa dictam actionem in foris Germaniæ obtineat. Erudita eſt EVERARDI OTTONIS *Diſſertatio Philologico-Iuridita ad L. ſi ſeruus XXVII. §. 28. π. ad L. Aquiliam*, qua varia Iuris Diuini, Ciuilis & Canonici capita, nec non veterum Auctorum loca illuſtrantur, *Steinuordiæ 1710. 4.*

§. XLIV.

Scriptores ad titul. decimum Finium regundorum.

Ad regundorum Finium rationem primum habemus NICOLAI RIGALTII *Gloſſas agrimenſorias & notas ad varios Auctores finium, Pariſiis 1614. 4.* Hos inter Auctores eſt SICVLVS FLACCVS *de agrorum conditionibus & limitum conſtitutionibus*; BALBVS MENSOR *de agrimenſoria*; AGENNIVS VRBICVS *de re agraria* atque alii, qui ad antiquum Ius Finium regundorum, prout apud Romanos obtinebat, faciunt. Extat præterea ANDREÆ ALCIATI *Tractatus finium regundorum, ſiue de quinque pedum præſcriptione, Coloniæ 1590. 8.* IOACHIMI de CVRTE *allegationes de finibus regundis,* *Colo-*

Coloniæ 1590. 8. ANTONIVS LOPEZIVS *de iudicio finium regundorum, Olyssipone 1654. 4.* HIERONYMVS de MONTE BRIXIANO *de finibus regundis ciuitatum, castrorum, prædiorum, Heidelbergæ 1614. 4.* & *Noribergæ 1710. 8.* addita est ANDREÆ ALCIATI Disquisitio *de Quinque Pedum Præscriptione.* Præcipui vero sunt HENRICVS LINCK *de iuribus finium, Ienæ 1677. 4.* & qui præferendus est IOANNES OETINGERVS *de Iure & controuersiis limitum & finium regundorum, Vlmæ 1667. 8.* & *Hanoueræ 1711. 8.* qui in hac materia præcipuus est. Cui tamen addimus adhuc AHASVERVM FRITSCHIVM *de Iure Vniuersitatis agrorum, vom Fluhr-Recht, Ienæ 1670. 4. De Finium Prouincialium & publicorum Visitatione* egregie egit HENRICVS HILDEBRANDVS Dissertatione *Altdorffi 1716. 4.* proposita. De *Familia erciscunda* habemus Tractatum IOANNIS VOETII, *Vltraiecti 1673. 8. De communione & diuisione bonorum in societate conuentionali, coniugali,* PETRVM SANZTZ a MORQVECHO, *Francofurti 1607. 4.* Optimæ vero sunt ANTONII MATTHÆI *Obseruationes rerum Iuridicarum de communione bonorum, Leodii 1703. 8.*

M 4 §. XLV.

§. XLV.

Scriptores ad libri vndecimi tit. IV. de fugitiuis.

De *fugitiuis Seruis* scripsit RAPHAEL VILLOSA *Mediolani 1651. 8.* cui adiungenda singularis *de Fuga* dissertatio PETRI MüLLERI in hac Academia habita. Quo etiam Scriptores de Seruis, quos ad libri primi titulum quintum adduximus, referri possunt.

Ad titulum V. de aleatoribus.

De *Alea veterum* Tractatus exstat ANDREÆ SENFFTLEBII, *Lipsiæ 1667. 8.* in quo de ipso Ludo, qui fuit apud veteres agit. De *Alearum ludo vetito* ANGELVS ROCHA, *Romæ 1616. 4. De aleatoribus*, seu *de lüdorum vniuersa antiquitate*, PARIS de PVTEO & IOANNES BAPTISTA CACCIALVPVS *de ludo & Aleæ lusu*, quorum Scripta in Tomo septimo continentur Tractatus Tractatuum. HENRICVS KNAVSTINVS *de ludo Aleæ & chartarum*, *Erfurti 1574. 8.* Occasione huius tituli tractant ICti materiam Assecurationis & Sponsionis. De *Assecurationibus* quidem *& sponsionibus mercatorum* egit PETRVS SANTERNA, *Coloniæ 1598. 8.* & qui melior adhuc est BENEVENTI STRACCHÆ Tractatus *de Assecurationibus*, *Bruxellis 1667. 4. & Amstelodami 1669. f.* Licet ad vsum hodiernum & Consuetudines Germaniæ magis faciat REI-NOL-

NOLDI KVRIKE *diatribe de assecurationibus, quæ extat in Iure maritimo Hanseatico, Hamburgi 1667. 4.* & HENRICI COCCEII dissertatio *de Assecuratione, Francofurti ad Viadrum 1690. 4.* Addi possunt reliqui Scriptores Iuris Mercatorii, de quibus infra §. L. Ad Titulum sextum, si mensor falsum modum dixerit, facit dissertatio b. Parentis *de eo, quod iustum est circa mensuras & pondera, Ienæ 1676. 4.* & quæ plenior est NICOLAI MYLERI ab EHRENBACH *Metrologia, siue Tractatus de Iure Mensurarum, Tubingæ 1668. 4.* *Scriptores ad tit. VI.*

§. XLVI.

Ad Titulum Pandectarum de religiosis & sumtibus funerum faciunt Scriptores qui de funeribus Romanorum egerunt. Inter hos LILIVS GREGORIVS GYRALDVS *de sepultura & vario sepeliendi ritu* egit *Basileæ 1539. 8.* qui & inter Opera Viri comparet, quem dein variis animaduersionibus locupletauit atque illustrauit IOANNES FAES, *Helmstadti 1664. 4.* CLAVDIVS etiam GVICHARDVS in Tractatu, gallico idiomate edito diuersos sepeliendi ritus, Romanorum maxime & Græcorum declarat, prodiit *Lugduni 1581. 4.* Commendanda quoque est *Scriptores ad tit. XI. de religiosis & sumtibus funerum.*

industria IOANNIS MEVRSII, quam in Tractatu de *funere Romanorum*, *Hagae Comitum 1604. 8.* edito exhibuit. His tamen praestat IOANNES KIRCHMANNVS, cuius *de funeribus Romanorum* libri quatuor extant *Lubecae 1636. 8.* quibus funerum originem, pompam, aliaque iusta funebria, & quae circa monumenta & sepulcra Iuris sunt, speciatim persequitur. Iungendi tamen sunt IACOBI GVTHERII *de Iure Manium*, siue de ritu, more & legibus prisci Funeris libri tres, primum *Lutetiae 1615. 4.* dein *Lipsiae 1671. 8.* editi, quibus, quae a Kirchmanno omissa, supplet, reliqua ex nummis atque marmoribus pro more illustrat & leges monumentorum atque funebres egregie explicat. Alii vel ad ipsum Titulum, vel Iura hodierna fuerunt commentati. Inter hos primus est IO. BAPTISTA ASINIVS, qui *de religiosis & sumtibus funerum* commentatus est, *Lugduni 1553. f.* *De sepulturis* scripsit SEBASTIANVS MEDICES, *Florentiae 1580. 8.* & ANDREAS MOLFESIVS, *Neapoli 1522. f.* Melior vero est dissertatio IOANNIS REBHANI *de Iure sepulcrorum. Argentorati 1665. 4.* Addimus FLORIANVM DVLPHVSIVM *de sepulturis, epitaphiis & defunctorum monumentis*, *Bononiae 1641. 4.* Cum

4. Cum autem Sepulturæ Iura hodierno tempore ad Consistoria spectent, huc referri debent Scriptores, qui de Iure Consistoriorum egerunt. Speciatim conducit ad mores hodiernos CHRISTIANI THOMASII dissertatio *de Iure Principis Euangelici circa solennia sepulturæ*, *Halæ 1702.* 4. qua potissimum demonstratur, Principis potestatem tantam esse, vt circa solennia sepulturæ inuitis licet personis ecclesiasticis possit disponere. Addimus IOANNIS HENRICI HEVNISCHII *Dissertationem Inauguralem de sepultura gratis concedenda*; sub præsidio GVILIELMI HIERONYMI BRVCKNERI *Ienæ 1708.* 4. habitam, quæ multum irritauit Clericos nimium adpetentes.

§. XLVII.

Scriptores ad libri XII. tit. I. de rebus creditis.

De rebus creditis scripsit IOANN. GOEDDAEVS *de rebus creditis & mutuo Goslariæ 1618.* & *1701.* 8. qui melior est PHILIPPO MATTHÆI, *Marpurgi 1609.* 8. CHRISTOPHORO BESOLDO *de mutuo & SCto Macedoniano*, *Tubingæ 1627.* 4. IO. BORCHOLTEN *de rebus creditis*, *Helmstadti 1596.* 8. THOMA LINDEMANNO *de contractu mutui*, *Rostochii 1624.* 4. Præcipue controuersia fuit orta an mutuum sit alienatio. Auctor il-

lius

lius controuerſiæ eſt CLAVDIVS SALMASIVS, qui *diatribam* ſcripſit *mutuum non eſſe alienationem*, *Leidæ* 1650. 8. cui aſſentitur BARTHOL. LECTIVS, qui ſingulari diſſertatione demonſtrare conatus fuit *in mutuo non dari alienationem*, quæ *Leidæ* 1650. 8. prodiit. Contra hunc ſcripſit CYPRIANVS REGNERVS, *Lugduni Batauorum* 1650. 8. & CAROLVS ANNIBAL FABROTVS. Contra hos autem cum Salmaſius ſe defenderet in *diſquiſitione de mutuo, qua probatur non eſſe alienationem*, *Lugduni* 1645. 8. refutationem ſcripſit idem Fabrotus, *Pariſiis* 1647. 4. Hanc etiam Salmaſii opinionem refutarunt WILHELMVS GOESIVS, *de mutui alienatione*, *Lugduni Batauorum* 1648. 8. atque in *animaduerſionibus in ſpeciminis Salmaſiani cap. I. & II. Hagæ Comitum* 1657. 8. atque IOANNES IACOBVS WISSENBACH, in *Diatriba*, *mutuum eſſe alienationem Franeckeræ* 1660. 12. Ad *l. 40. ff. de Reb. Cred.* in ſpecie commentatus eſt CORNELIVS VAN BYNKERSHOEK, *Hagæ Comitum* 1697. De *vſuris vero circa contractum mutui* ſcripſit ALPHONSVS VILLAGVT, *Venetiis* 1589. *fol.* De *exceptione non numeratæ pecuniæ* egit EMANVEL a COSTA, *ad l. ſi ex cautione C. de non numer. pecun. ſcil.*

ad-

aduersus defendentem se hac exceptione, probandam auctori numeratam pecuniam, Conimbriæ 1549. 4. & qui præcipuus est GEORGIVS FRIDERICVS FABER, de *non numerata pecunia, Argentorati 1670. 4.* Ad materiam de Rebus Creditis sæpius refertur causa *Rationum* tam publicarum, quam priuatarum. Ad hanc vero illustrandam faciunt IOHANNIS HEESER *Loci Communes* de *Rationibus reddendis earumque Reuisione, Coloniæ 170. 8. 4.* & præcipue IACOBI DOEPLERI *getreuer Rechnungs-Beamte, Francofurti ad Mænum 1697. 4.* qui sua ex præstantioribus Scriptis JCtorum & Politicorum collegit, & variis documentis, principum edictis & rationum formulis illustrauit.

§. XLVIII.

Ad mutui materiam spectat illa de mutatione Monetæ, de qua RENERI BVDELII *libri II. de Monetis* extant *vna cum Tractatibus variorum, Colonia 1574. 4.* & *Ibid. 1591. 4.* Præter Budelii libros II. quorum primus artem cudendæ Monetæ; secundus vero Quæstionum Monetariarum Decisiones refert, in hac Collectione sequentes continentur Auctores: ALBERTVS BRVNVS, de *augmento & diminutione monetarum*, IO. AQVI-

Scriptores de Moneta, & re eiusdem numaria, que mutatione.

AQVILA *de potestate & vtilitate monetarum*, BILIBALDVS PIRKHEYMERVS *de priscorum nummorum æstimatione*, MARTINVS GARATVS *de monetis*, FRANCISCVS CVRTIVS *de monetis*, IO. REGNAVDVS *de monetis*, CAROLVS MOLINÆVS *de mutatione monetarum*, DIDACI COVARRVVIÆ *veterum numismatum collatio*, MAMERANI, *priscæ Monetæ ad hujus nostri temporis diuersas aliquot Nationum monetas supputatio*; HENRICI HORNMANNI *Disputatio Monetarum in discussione contentionum crediti & solutionis*, IO. BODINVS *de augmento & decremento auri & argenti* cum diuersis diuersorum consiliis. IO. GVILIELMI PFENNIGK *de rei numariæ mutatione & augmento*, *Lipsiæ 1692. 8.* *De mutatione monetarum* habemus NICOLAVM ORESMIVM, *Helmstadti 1616. 4.* CAROLVM MOLINÆVM, *Coloniæ 1574. 8.* VLRICVM VOLRATHVM, *Erfurti 1626. 4.* CASPAREM ANTONIVM THESSAVRVM *de augmento & variatione monetarum*, *Francofurti 1610. 4.* Ad rem monetariam Græcorum & Romanorum præter GVILIELMVM BVDÆVM *de Asse*, conferri meretur IOANNIS FRIDERICI GRONOVII *de Sestertiis siue Subsecivorum pecuniæ veteris* Græ-

Graeca & Romana libri IV. Lugduni Batavorum 1691. 4. Item IOANNIS CHRISTOPHORI WAGENSEILII, *de Re Monetali Veterum Romanorum Dissertatio, Altorfii 1691. 4.* BARTHOLDI BALTZERS Tractatio iuridica, de *Numismatibus* partim ex antiquitatibus, partim ex Iure declarata *Argentorati 1679, 4.* Praeterea extant BENIAMINIS LEVBERI *Quaestiones de reductione monetali, Noribergae 1629. 4.* HENNINGI RENNEMANNI *decisio controuersiae monetariae, circa valoris vulgo recepti incrementum & decrementum, creditoris an debitoris lucro veniat, Erfurti 1610. 4.* & IOANNIS RVDOLPHI WERNERI *quaestiones, an in solutionibus tempus debiti vel solutionis sit inspiciendum, Erfurti 1625. 4.* Praecipuae tamen sunt Disputationes ANDREAE DINNERI *de mutatione quoad solutionem, Noribergae 1622. 4.* & IACOBI ALEMANNI *palaestra Consultationum Iuris illustrium, Magdeburgi 1613. 8.* & *1621. 8.*

§. XLIX.

Ad materiam Iuramentorum faciunt *Constitutiones de Iure Iurando ex Maimonidis Opere latine redditae variisque notis illustratae* a IVSTO CHRISTOPHORO DITHMARO, *Lugduni Bata-* *Scriptores ad lib. XII tit. II. de Iureiurando.*

uorum

uorum 1707. 4. qua leges Hebræorum de Iureiurando explicantur. Ad Romanorum Leges faciunt IO. BAPTISTÆ HANSENII Liber de *Iure Iurando veterum Romanorum* præcipue, qui *Tolosæ* primum prodiit 1614. 4. & ipsos iurandi ritus atque antiquitates erudite deducit. Hunc excipit STEPHANVS TRELIERIVS, cuius *de Iureiurando* Liber, Iuramenta prout Iure Romano obtinent, considerat. ERYCII PVTEANI schediasma *de Iureiurando antiquorum Iudicum* in specie agit, quod ad Libonis Puteal præstari dicebatur, idem quid sit explicat, prodiit alias *Mediolani* 1606. 8. Tres isti Tractatus extant in Tomo quinto Thesauri Antiquitatum Romanarum Græuiani. Ad ipsam Iuramentorum naturam & casus circa eadem in Foro facit IOACHIMVS a BEVST in *Lectura* sua in hunc Titulum *Witteberga* 1576. *f.* & *Ibid.* 1651. *f.* edita. THOMAS DELBENE *de Iuramento*, *Lugduni* 1669. *f.* ANTONIVS CORSETTVS, *de Iuramento & eius priuilegiis* in Tomo quarto Tractatus Tractatuum & IO. GVTTIERETZ in Tractatu tripartito *de Iuramento confirmatorio circa contractus*, *vltimas voluntates*, *iudicia*, *Francofurti* 1606. *f.* IOANNES CAROLVS NÆVIVS, Tractatum dedit utilem *de Iuramentis &*

qui-

quidem illicitis, inofficiosis, temerariis nec non licitis, Promissoriis, Confirmatoriis & Assertoriis iisdemque Extraiudicialibus & Iudicialibus, Vitembergæ 1710. 4. accessit Dissertatio: *De Iuramento delato super facto famoso.* Singula variis casibus & Formulis usui fori accommodatis, illustrauit. De *Iuramento, periurio, adiuratione* scripsit IOANNES de DICASTILLO, *Antverpiæ 1662. f.* Plenissimus est Tractatus SERAPHINI de SERAPHINIS, *de priuilegiis Iuramentorum, cum commentariis* MARTINI BENCKENDORFII, *Francofurti 1652. f. & 1679. f.* & qui ad usum Germaniæ potissimum facit IEREMIAS SETSERVS, *Lipsiæ 1673. 4.* In *L. admonendi π. de Iureiurando* commentatus fuit CASPAR VALLASCO, *Lugduni 1553. f.* De *Iure iurando in alterius animam* IVSTVS OLDECOP, *1662. 4.* aduersus quem tamen scripsit GERHARDVS FELTMANNVS, *Duisburgi 1667. 8.* De *Iuramento calumniæ* habemus ANTONIVM DELRE, *Coloniæ 1599. 8.* & *1614. 8.* demum *Osnabrugæ 1677. 4.* FRANCISCVM CVRTIVM, *Coloniæ 1597. 8.* & in Tractatu Tractatuum *Vol. 1. f. 1.* GEORGIVM OBRECHTVM, *Argentorati 1604. 4.* & præcipue GEORGIVM WERNERVM, *Helmstadii 1662. 4.* De *in litem iurando*

scripsit IO. BORCHOLT, *Helmstadii 1598. 8.* HVGO DONELLVS, *Antwerpiæ 1582. f.* & præcipue IO. BAPTISTA de PLOTIS de *in litem iurando*, *Coloniæ 1584. 4.* De *Iuramento litis decisorio* VINCENTIVS CAROCIVS, *Coloniæ 1596. 8.* & *Osnabrugæ 1676. 4.* De *Iuramento perhorrescentiæ* scripsit GERHARDVS FELTMANNVS, cuius editio secunda cura ALEXAND. ARN. PAGENSTECHERI prodiit *Coloniæ 1702. 4.* Accessit eidem obseruatio de *Responsis Prudentum* aduersario non edendis. Vsum & abusum Iuramentorum in foro morali & practico exhibent IOANNIS SAMVELIS STRYKII *Meletemata de Iuramentis*, *Halæ 1707. 4.* Quibus addimus *de Cautelis Iuramentorum* Tractatum Præside SAMVELE STRYKIO ab Auctore GEORGIO GERBET propositum, cuius Editio Secunda *Halæ 1710. 4.* Tertia vero auctior *Ibidem 1719. 4.* prodiit.

§. L.

Scriptores ad lib. XII tit. IV. & seqq. de conditione.

Ad materiam Conditionum faciunt primum Scripta ANDREÆ CLVDII *de condictione caussa data, caussa non secuta*, *Moguntiæ 1610. 4.* *de condictione indebiti*, *Francofurti 1605. 4.* *de condictione furtiua*, *Lipsiæ 1659. 4.* *de condictione certi*, *Helm-*

Helmstadii 1598. 8. Sic etiam IO. KITZELIVS, *de condictione* scripsit, *Giessae* 1609. 8. & praecipue IVLIVS PACIVS *de condictione caussa data, caussa non secuta, Heidelbergae* 1586. 8. Idem quoque *de condictione indebiti, in L. frater a fratre* fuit commentatus, *Geneuae* 1578. 8. In eandem IOANNES MERCERVS, *Hanouiae* 1584. 8. & AFRICANVS LESCVRIVS ad Gilbertum Mallocium, *Lugduni* 1575. 4. MARCVS LYCLAMA *Operas gratuitas* scripsit *de condictione furtiua, Lugduni Batauorum* 1616. 8. & qui de eadem pro Iacobo Cuiacio contra Antonium Fabrum egit ANTONIVS MERCATOR, *Lugduni Batauorum* 1616. 8. De *condictione indebiti* editus quoque Tractatus IACOBI MAESTERTII, *Lugduni* 1639. 8. Ad Iura antiqua, in primis quoad formulas circa praestationem doli olim contractibus adiici solitas, spectat GERHARD. NOODT, de *forma emendandi doli mali in contrahendis negotiis admissis apud Veteres, Lugduni Batauorum* 1709. 4.

§. LI.

De *Commodato* FRIDERICI ALBERTI MAVLII extat Tractatus in eius dem Thesauro, *Moguntiae* 1666. f. Refertur communiter a Dd. ad hunc titulum materia *Scriptores ad librum XIII, tit. VI Commodati.*

teria Culparum, quæ tamen non in hoc solum, sed reliquis etiam Contractibus obuenit. BVRCHARDVS siquidem EDENVS, de *præstatione damnorum culpa casuque factorum itemque infectorum* egit *Argentorati 1640. 4.* Sic etiam IVSTI MEIERI extat Tractatio *de culpa in contractibus præstanda*, quam nouis adnotationibus illustrauit FRIDERICVS SCHRAGIVS, *Argentorati 1696. 8.* Plenior vero est Tractatus NICOLAI BVRGVNDI *de periculis & culpa in Contractibus, Bruxellis 1674. 4.* Optime hanc de variis Culparum generibus doctrinam illustrat controuersia, quæ fuit inter Beatum Parentem atque Henricum Cocceium, acutissimi alias iudicii Iureconsultum. Inauguralis erat dissertatio beati Parentis, quam sub præsidio HENRICI HAHNII, *Helmstadii 1642.* habuit *de damnis, præcipue vero illis, quæ ex dolo, culpa aut casu proueniunt, horumque correctionibus & præstationibus.* Sed cum in quibusdam sententiam suam mutasset beatus Parens in *Syntagmatis Iuris Ciuilis Exerc. XIX. & XLI. & seqq.* HENRICVS COCCEIVS eundem refutare adgressus est & nouam proponere sententiam. Scripsit hunc in finem Tractatum *de doli, culpæ & negligentiæ præstationibus in quolibet negotio, Heidelbergæ*

berga 1672. 4. Tres iste continet Dissertationes, quarum prima receptam Doctorum sententiam, & praecipue beati Parentis de praestatione doli & culpae in contractibus continet. Altera nouam suam sententiam proponit Cocceius: Tertia ad negotia singula, suam quam fouet opinionem adplicat. Neruum controuersiae exhibet Cocceius in Disputatione prima, sectione III. Tota res, vt alia minora mittamus, eo redit: Adseruerat beatus Parens, in societate ac rerum communione leuis vt culpa praestetur, sufficere, in caeteris contractibus, in quibus vel solius accipientis, vel vtriusque contrahentis, vel etiam aliquando solius dantis vtilitas versatur, etiam leuissimam culpam esse praestandam. Contra hoc adsertum insurgit Cocceius, notans, contractus, ratione culpae aequiparari non debere, sed in quibusdam contractibus culpam, in aliis diligentiam praestari, idque ex Commodato per *l. 5. §. 2. π. Commodati, l. 3. π. de periculo & commodo rei venditae l. 47. §. pen. π. legat. 1.* aliasque Leges probare nititur. Hisce tamen a Cocceio oppositis sufficienter responsum fuit a beato Parente, in decisionibus suis Sabbathinis, praecipue *cap. XI. decis. XXXIV.* vbi probatur, quod diligentia in legibus eadem

 dica-

dicatur, quæ alias culpa leuissima, nisi quod in commodato solito maior præstetur diligentia, eo quod solius accipientis versetur vtilitas. Mittimus alias controuersias, vtpote de actione mala, licet quis male non agat, cui responsum *decis. Sabbathinis cap. V. dec. VII.* Faciunt istæ *Decisiones Sabbathinæ*, quæ *Ienæ* 1677. 4. prodierunt, *ibidemque* cura FRIDERICI GOTTLIEB STRUVII filii, Viri amplissimi auctiores 1717. 4. recusæ sunt, ad hanc materiam de conuentionibus & contractibus egregie. Quippe selectiores Quæstiones atque casus soli de decidunt. De pignoratitia actione infra ad librum vigesimum de pignoribus dicetur.

§. LII.

Scriptores ad libr. XIV tit. II ad leg. Rhodiam de Iactu.

Ad *Legem Rhodiam* & actionem quæ de Negotiatione maritima præstatur, exercitoriam faciunt varii. Ipsæ quidem *Leges Rhodiorum Nauales græce & latine*, separatim prodierunt *Lugduni* 1647. 8. SIMON SCHARDIVS quoque eas *cum Georgicis & militaribus Iustiniani* edidit *Basileæ* 1561. 8. IACOBVS ANDREAS CRVSIVS, in *L. ἀξίωσις π. de L. Rhodia de iactu* fuit commentatus in Opusculis variis, *Mindæ* 1668. 4. Optimus vero est CORNELIVS van BYNKERSHOEK, cuius ad eandem Legem liber singularis & de *dominio maris* dissertatio prodiere *Hagæ*-

Co-

Comitum 1703. 8. qua ipsa legis verba multo acumine explicauit. Breuem ast accuratam *Iuris Maritimi* Bibliothecam dedit Auctor *Breuis Introductionis in Notitiam Legum Nauticarum & Scriptorum Iuris Reique Maritimæ*, quem ANDREAM LANGIVM Doctorem Lubecensem præmaturo fato functum esse amicorum cognoui indicio prodiit libellus *Lubecæ 1713. 8.* Hos inter Scriptores etiam referendus IACOBVS GOTHOFREDVS *de dominio maris*, *Francofurti 1663. 4.* & qui hunc atque alios de hac materia Tractatus coniunxit IOACHIMVS HAGEMEIERVS, *Francofurti 1663. 12.* Alios Scriptores, qui de controuersia ista, an mare possit haberi in dominio, egerunt, indicauimus in Bibliotheca Philosophica capite VIII. § X. Sigillatim de eo egit MARTINVS SCHOOCKIVS in *Imperio maritimo*, quod *Amstelodami 1669. 12.* editum, IOANNES LOCCENIVS, de *Iure maritimo*, *Holmiæ 1652. 12.* & IOANNES STRAVCHIVS, in Dissertatione de eadem materia *Brunsuigæ* edita *1662. 4.* PETRI PECKII Tractatus *de re nautica*, quem cum Notis edidit ARNOLDVS VINNIVS, *Lugduni Batauorum 1647. 8.* eruditus est, atque ipsa quoque Legis Rhodiæ capita optime illustrat. REINOL-

Scriptores de Iure maritimo.

DVS KVRIKE *Ius maritimum Hanseaticum* edidit, *Hamburgi* 1667. 4. *De eo quod iustum est circa Excursiones Maritimas vom Recht de Caperey* Tractatum dedit SAMVEL FRIDERICVS WILLENBERG, quo de Statu & Expeditione bellica Excursorum maritimorum ex Constitutionibus Gentium mari dominantium agit, prodiit *Gedani* 1711. 4. Plures quoque articulos Ius maritimum concernentes Tractatui suo *de Iure Mercatorum* subiecit IOANNES MARQVARDVS qui *Francofurti* 1662. *f.* prodiit. Alias de *Iure Maritimo & Nautico* optimus est FRANCISCVS STYPMANNVS, qui *Gryphiswaldi* prodiit 1652. 4. Hunc, atque BAPTISTAM AYMVM *de Alluvionum Iure*, SIGISMVNDVM BVCHNERVM, *de Re & Iure aquatili*, IOANNEM GRYPHIANDRVM *de Insulis*, & NOE MEVRERI *Wasserrecht*, quod alias *Marpurgi* 1604. *fol.* prodiit, beati Parentis Dissertationem *de Aquaeductibus*, aliosque Tractatus & diuersorum Principum Constitutiones in suo *Iure Fluuiatico* congessit AHASVERVS FRITSCHIVS, *Ienae* 1673 4. De *Auaria* extat QVINTILIANI WITSENI Tractatus, *Lugduni Batauorum* 1617. 4. qui postea cum Obseruationibus SIMONIS a LEUWEN & MATTHAEI de VICO

VICO prodiit *Amstelodami* 1672. 8. Ad Ius quoque fluuiaticum pertinet JODOCI HACKMANNI *de Iure Aggerum* Tractatus *Stadæ* 1690. 4. editus.

§. LIII.

Alia est Actio institoria, quæ ratione negotiationis terrestris datur. Faciunt huc Scriptores, qui Iuris prudentiam Mercatoriam illustrarunt. Olim quidem æstimabatur BENEVENTI STRACCHÆ *de Mercatura* liber, *Colonia* 1585. 8. & CAROLVS MOLINÆVS, in *Tractatu commerciorum & contractuum*, *Parisiis* 1605. 4. Sic etiam de *ratione constituendi libros mercatorios* egit PASQVERIVS GOESEN, *Magdeburgi* 1601. 4. *De Banco-ruptoribus*, LAVRENTIVS BANCK, *Franekeræ* 1650. 12. DANIEL SAVTERIVS *in Mastige Fallitorum*, *Lugduni Batauorum* 1619. 4. quo Cæsarum, Regum, Principum, Magistratuum variorum Edicta & Senatus consulta de pœnis Mercatorum foro nequiter cedentium collegit eademque Exemplis, & Obseruationibus variis quandoque eruditis illustrauit. IACOBVS MOLLERVS, *von Banquerotirern*, *Francofurti* 1693. 4. prodiit. Plenior est Tractatus SIGISMVNDI SCACCIÆ *de commerciis & cambio*, *Geneuæ* 1664. & qui reli-

Scriptores ad libr. XVI. tit. III. de institoria actione.

reliquis est accuratior IOANNES MAR-
QVARDVS, in Tractatu *de Iure Merca-
torum & commerciorum singulari*, *Franco-
furti 1662. f.* Hic enim quidquid a
Commerciorum facit rationem, Iura
priuilegia, commoda & onera singular
bus capitibus fuit persecutus. Accesse-
runt diuersa priuilegia commerciorum c
uitatibus Hanseaticis vel aliis concessa
Statuta, Tractatus Commerciorum, a
que inter hæc *Argonautica Gustauiana*
quæ integra inferuntur, vt præcipuum me
to opus haberi debeat Iuris Mercatorii. Int
recentiores sunt IOANNIS TOVBEA
*instituta Iuris consularis seu Iurisprude-
tiæ Mercatorum*, *Les instituts du Dro
Consulaire, ou la Iurisprudence des Ma
chands*, *a Bourges 1682.* 4. GERARD
MALYNES *consuetudo vel lex mercatori*
anglice scripta, *Londini 1686. f.* & AN
SALDVS de ANSALDIS *de commercio
mercatura*, *Romæ 1689. f.* Ad praxin f
ri mercatorii hodiernam optime faciun
ANDREAS CHRISTOPHORVS RO
SENERVS in Tractatu *de libris mercatoru*
Lipsiæ 1694. 4. & IACOBVS SAVAR
qui *consilia & responsa* edidit *de præcip
ac maxime arduis commerciorum cau*
variis tribunalium decisionibus munit
Ad titu- *Parisiis 1688.* 4. Ad Titulum quart

de actione tributoria faciunt quoque Scriptores, qui de decoctoribus egerunt, vt pote BENEVENTVS STRACCHA *de decoctoribus, Venetiis 1584. 8.* & FRIDERICVS GERDESIVS, *de decoctoribus atque aduersus hos cautionibus & poenis, Gryphiswaldi 1668. 4.*

lum IV. de actione Tributoria.

§. LIV.

De *Senatusconsulto Macedoniano* singularem habemus Tractatum GOTHOFREDI de IENA, *Francofurti ad Viadrum 1663. 12.* & qui huc etiam spectat GEORGIVS ACACIVS ENENCKEL, *de priuilegiis Parentum & Liberorum, Tubingæ 1618. 4.* qui etiam ad materiam de peculio facit. EMANVELIS vero MENDOZÆ de CASTRO *Repetitio* extat *de Peculio profectitio, aduentitio, castrensi, Augustæ 1615. 8.* De *Senatusconsulto Velleiano* scripsit ANDREAS LAVBMEYER, *1585. 4.* & FRANCISCVS DVARENVS, cuius Tractatus inter opera extat *Francofurti 1598. fol.* Optimus est IACOBVS MÆSTERTIVS, cuius Tractatus de *SCto Velleiano* in variis eiusdem Operibus extat *Lugduni Batauorum 1630. 8.* Huc etiam spectat IOACHIMVS WIBELIVS *de Contractibus mulierum, Stutgardiæ 1656. 4.*

Scriptores ad lib. XIV. tit. XI. de SCto Macedoniano.

Scriptores ad lib. XVI. tit. I. de SCto Velleiano.

§. LV.

§. LV.

Scriptores ad lib. XVI. tit. II. de compensationibus.

De *Compensationibus* egit SEBASTIANVS MEDICES, *Francofurti 1585. 8.* IOANNES BORCHOLT, *Helmstadii 1596. 8.* SCIPIO GENTILIS, *Altdorfii 1592. 4.* TYNDARVS, *Francofurti 1574. 8.* & qui præcipuus est IACOBVS MÆSTERTIVS, de *lege commissoria*, *compensatione & secundis nuptiis*, *Lugduni Batavorum 1639. 8.*

Scriptores ad lib. XVI. tit. III. Depositi.

Materiam *de Deposito* tractarunt FRIDERICVS ALBERTVS MAVLIVS, *Moguntiæ 1666 f.* NICOLAVS MOZZIVS, de *contractibus*, *mutuo*, *deposito*, *Coloniæ 1594. 8.* præcipue VINCENTIVS CAROCIVS, de *deposito*, *obligationibus & sequestro*, *Coloniæ 1594. 8.* & *1604. 8.* De *sequestratione possessionum & fructuum* habemus IOANNEM GOEDDEVM, *Herbornæ 1599. 8.* & *1620. 8.* & qui præferendus adhuc est, ANDREAM CLVDIVM, de *Iure Sequestrationis*, *Helmstadii 1594. 8.* & *1596. 8.* Nouæ editioni accesserunt Tractatus IACOBI de ARENA & FRANCISCI CVRTII de eadem materia, *Coburgi 1700. 8.*

§. LVI.

Scriptores

Ad Titulum *Mandati* speciatim extat

tat HENRICI CANISII Tractatus de *contractu mandati*, *Ingolstadti* 1592. 4. De *societate*, *lucro* & *quaestu* HECTOR FELICIVS, *Gorichemi* 1666. 4. & *Geneuae* 1667. 4. praeter Maulium & Mozzium, qui cum aliis Contractibus eadem simul explicarunt. De *diuisione* vero *bonorum*, quae in hoc contractu saepius obuenit, scripsit PETRVS SANTZ MORQVECHO, *Francofurti* 1607. 4. Ad hanc materiam porro spectat *Ratihabitio*, quam penitus excussit IOANNES CHRISTOPHORVS HEROLDT, de *Iure Ratificationis*, *Lipsiae* 1687. 4.

ad libr. XVII. tit. I. mandati.

§. LVII.

De *Emtione* & *Venditione* aliquot Tractatus habemus editos *Coloniae* 1574. 8. THOMAM MAVLIVM, de *emtione* & *venditione*, *Francofurti* 1661. 4. GABRIELEM MVDAEVM, de *contrahenda emtione* & *venditione*, *Francofurti* 1586. f. & qui praecipuus est IACOBVS MAESTERTIVS, cuius Tractatus de *emtione* & *venditione* inter alios editus extat *Lugduni Batauorum* 1630. 8. De *contrahenda* & *dissoluenda emtione* scripsit ARNOLDVS RATH, *Ingolstadti* 1657. 4. De *Iure protimiseos* egit BALTHASAR BENEDELLVS, *Francofurti* 1600. 8. De

Scriptores ad libr. XVIII. tit. I. de contrahenda emtione & sequentes.

viro-

vtroque retractu municipali & conuentiona-
li Libros duos scripsit ANDREAS TIR-
QVELLVS, inter opera eius, *Francof-*
ti 1616. f. & qui ad eosdem Methodu
duplicem dedit NICOLAVS VIGEL-
VS, *Francofurti 1586. 8.* Ad Iura Ge-
maniæ atque vsum hodiernum melius a
commodatus est IMMANVELIS SVT-
RII Tractatus de *Retractuum Iure*, *Ie-*
1659. 4. De *retractus gentilitii Iure* eg
IOANNES PHILIPPVS STOL, *Alto-*
fi 1662. 4. IOANN. POMERESCHIV
Gryphiswaldæ 1671. 4. & præcipue THEO-
DORVS REINKING, de *retractu consa-*
guinitatis, *Marpurgi 1631.* & *Francofur-*
1670. 4. De *pactis inter emtorem & ve-*
ditorem facit inter alia IAC. MÆSTER-
TIVS. De *addictione* vero *in diem* hab-
mus IO. HELVICVM SCHüTZIVM
Giessæ 1654. 12. De *Lege Commissoria* p-
ter Mæstertium extat quoque GOTHO-
FREDVS de IENA *de Lege Commissoria*
Francofurti ad Viadrum 1661. 12. De
Hastarum & Auctionum origine, *ratione*
solennibus breuem ast eruditum dedit Tr-
ctatum IVNIVS RABIRIVS, *Parisiis 155-*
4. quo morem Iuris Romani in
subhastationibus persequitur, eundem Gra-
uius Thesauro suo Antiquitatum Roma-
narum inseruit, De *Auctionibus* vero Bo-
ne-

norum, maxime creditoris obærati, egit ANTONIVS MATTHÆI, *Traiecti* 1653. 4. Inter pleniores extant LVDOVICVS POSTHIVS, de *subhastatione*, *Geneuæ* 1671. *f.* qui melior est IOANNE ANTONIO MANGILIO, de *euictionibus & subhastationibus*, *Geneuæ* 1668. *fol.* Ad vsum Germaniæ facit IOANNIS OTTONIS TABORIS dissertatio inauguralis *de fide & Iure Hastæ*, *Argentorati* 1631. 4. In Terris Saxonicis autem præualet IOANNIS PHILIPPI Tractatus de *subhastationibus*, *Lipsiæ* 1668. 1688. 4. Quantum ad actiones emti venditi, legendus est FRIDERICI a SANDE, de *effestucatione* Tractatus, *Arnhemi* 1638. & *cum notis* LAMBERTI GORISII, *Arnhemi* 1651. 4. in quo de resignatione iudiciali rei venditæ agitur. De *Monopoliis* scripsit AHASVERVS FRITSCHIVS ad *L. vn. C. de Monopoliis*, quæ habetur inter eius Opuscula edita, *Norimbergæ* 1690. *f.*

§. LVIII.

Ad Locationem Conductionem præter Maulium, Mozzium, Mudæum, Alderisium speciatim facit STEPHANVS FAGVNDEZ *de Iustitia*, *contractibus*, *locationibus*, *Lugduni* 1641. *f.* VINCENTIVS CAROCIVS in Tractatu *locati & condu-* *Scriptores ad librum XIX. tit. II. Locati Conducti.*

conducti, in quo de pensionibus, fructibus, remissionibus egit, *Venetiis 1649. f.* De *Iure Socidæ* extat dissertatio IOANNIS OTTONIS TABORIS, *Argentorati 1646. 4.* Qui etiam *de admodiatione* scripsit, de qua extat quoque dissertatio beati Parentis, recusa *1692. 4.* De *rerum permutatione* egit LVDOVICVS GOMETZIVS, *Lugduni 1575.* & THOMAS MAVLIVS, *Francofurti 1633. 4.* Ad Titulum *de præscriptis verbis* commentatus fuit HENRICVS HEYDECCIVS, *Francofurti 1597. 8.* & FRANCISCVS HOTTOMANNVS *Geneuæ 1575. 8.*

§. LIX.

Scriptores de Cambio Facit ad hanc de præscriptis verbis actionem Actio *de cambio*, de qua præter istos Scriptores, qui Iuris prudentiam mercatoriam illustrarunt, quosque supra indicauimus, alii extant. Exteros inter hanc materiam pertractauit MARTINVS AZPILCVETA, cuius Tractatus *de Cambiis* inter Opera eius extat, *Venetiis 1602. f.* ANTONIVS MERENDA *de cambio nundinali*, *Papiæ 1645. f.* & præcipue RAPHAEL de TVRRI Tractatu *de cambiis*, *Francofurti 1645.* & *Geneuæ 1641. f.* Inter nostrates habemus IOANNEM MARTINVM VOGTIVM *de*

de Cambio, cum additionibus AHASVERI FRITSCHII, *Francofurti 1671. 4.* & præcipue HENRICVM ZIPFELIVM *im Wechseltractat*, qui *Lipsiæ 1699. 4. 1701. 4.* prodiit, & ad ipsas litterarum cambialium formas atque instituta egregie conducit. *Ciuitatis Lipsiensis Ordinationem Cambialem*, a mercatoribus primum delineatam & ab ICtis Iacobo Bornio, Bartholomæo Leonhardo Schwendendörffero aliisque postmodum elaboratam utilibus Obseruationibus illustrauit diuersasque cum Germanicas, tum Exterorum Ordinationes Cambiales adiecit IO. CHRISTIANVS KOENIGKE, ex *Secunda Editione*, *Lipsiæ 1717. 4.*

§. LX.

Scriptores ad lib. XX. Pignoribus & hypothecis & seqq.

De Pignoribus atque Hypothecis antiquiores Tractatus coniunctim editi extant *in corpore selectorum tractatum de tit. I. de* hac materia, *Francofurti 1586. f.* Separatim extat MERCVRIALIS MERLINI Tractatus, *Geneuæ 1560. f.* FRANCISCI BALDVINI, *Basileæ* per Io. Oporinum cum aliis Scriptis Balduini in *8.* & *Lugduni 1589. f.* IOANNIS BAPTISTÆ SCHWARTZENTHALERI, *Francofurti 1594. 4.* IOANNIS HALBRITTERI, *Tubingæ 1589. 4.* IVLII PACII, *Heidelber-*

O *gæ 1589.*

ga 1589. 4. Præcipui vero ſunt HVGO DONELLVS, *Francofurti 1589. 4.* IVLIVS a BEYMA, *Leouardiæ 1545. 4.* ANTONIVS NEGVSANTIVS *de pignoribus & hypothecis*, *Coloniæ 1653. 8. 1700. 4.* qui admodum accuratus eſt, REINHARDVS BACHOVIVS, *Francofurti 1656. 4.* & præ cæteris HENRICI HAHNII *Diſſertationes aliquot ſelectæ* prodierunt *de poſſeſſione, pignoribus & hypothecis*, *Helmſtadii 1660. 4.* Differentias Iuris Communis & Bohemici in argumento *de Pignoribus & Hypothecis* Diſſertationibus Octo demonſtrauit WENCESLAVS XAVERIVS NEVMANN a PVCHOLTZ ICtus Pragenſis *Vetero-Pragæ 1714. 4.* De *poſſeſſione* vero *creditoris in pignore* egit FRIDERICVS DECKHERRVS, *Argentorati 1670. 4.* qui Tractatus poſtumus *Analyſin continet l. res pignoris 37. π. de adquir. vel amitt. poſſeſſ.* Sic & CHRISTIANVS THOMASIVS Diſſertatione *de Vſu Practico accuratæ Diſtinctionis inter Emtionem cum Pacto de retrouendendo & contractum Pignoratitium*, varia, quæ bonæ in hac materia ſunt frugis habet, *Halæ 1707. 4.* De *Oppignorationibus Iurium* Tractatum Academico-Forenſem dedit FELIX SPIZIVS *Ienæ 1677. 4.* De *Oppignorationibus Imperii* infra in Iuris Publici

blici Bibliotheca. De Iure autem Prælationis dicemus ad Lib. XLII. tit. V.

§. LXI.

Scriptores ad libr. XXI. tit. I de Aedilitio edicto.

De *Edicto Aedilitio* extat Tractatus BARTHOLOMÆI CÆPOLLÆ, *Lugd. 1505. 8.* HVGO DONELLVS *de vsuris, fructibus, aedilitio edicto, Francofurti 1589. 4.* & qui præcipuus est CASPAR CABALLINVS, in Tractatu Tractatuum extans. Ad consuetudines vero Germaniæ magis faciunt IOAN. WILHELMI RÖVENSTRVNCKII *meditationes aedilitiæ, Giessæ 1623. 4.* & *Augustæ 1704. 4.* IO. FERDINANDVS BEHAMB scripsit *Roßtauscher-Recht, Francofurti 1707. 4.* quo casus potiores huc facientes decidit. De *euictionibus* habemus FRANCISCVM BALDVINVM *ad Papinianum de euictione & duplo, Basileæ 1557. 8.* CASPAREM CABALLINVM *de euictionibus, Coloniæ 1615. 8.* HVGONEM DONELLVM, *Francofurti 1589. 4.* & qui optimi sunt NICOLAVM BVRGVNDVM, *Coloniæ 1662. 8.* atque hoc pleniorem IOANNEM ANTONIVM MAGNILIVM, *Geneuæ 1668. f.*

§. LXII.

Ad librum vigesimum secundum faciunt *Scriptores*

ad libr. XXII. & seqq. de Vsuris.

ciunt varii Auctores *de Vsuris* coniunctim editi *Francofurti 1598. 8.* HONORAT LEOTARDI Tractatus *de vsuris & contractibus vsurariis coërcendis*, *Lugdun 1649. f.* MARQVARDVS de SVSANNIS *de Iudæis & vsuris*, *Francofurti 1613 8.* IACOBI GAITTE *Tractatus de Vsura & fœnore itemque de vsuraria trium contractuum prauitate*, *Parisiis 1688. 4* CAROLVS MOLINÆVS *de commerciis & vsuris*, *Coloniæ 1626. 8.* LÆLIVS ZECHIVS *de Vsuris*, *Francofurti 1598. 8* MARTINVS AZPILCVETA, *Antwerpiæ 1600. 8.* PETRVS BINSFELD, *Treuiris 1611. 8.* CASPAR CABALLINVS *Coloniæ 1566. 8.* HVGO DONELLVS *de Vsuris, fructibus & mora*, *Francofurt 1589. 4.* & præcipue HENRICI HAHNII *Lex imperii de sorte & Vsuris*, *Helmstadti 1665. 4.* GABRIEL SCHWEDERVS singulari dissertatione egit *de Vsuris pretii tardius soluti*, *Tubingæ 1689. 4* Multa de Vsuris earundemque modo fuit controuersia. Scripserat *de Modo Vsurarum* Tractatum CLAVDIVS SALMASIVS, *Hagæ 1639. 8.* In hoc libro multas controuersias criticas contra Danielem Heinsium, docto sed aculeato sermone persequitur. Eiusdem est Tractatus alius *de fœnore Trapezitico*, *Hagæ 1640.*

1640. 8. Contra quem tamen scripsit MARTINVS SCHOOCKIVS *de Vsura Trapezitica*, quæ inter Exercitationes eius extat coniunctim editas *Vltraiecti 1663. 4.* & IOANNES CLOPPENBVRG *de Fœnore & Vsuris, Lugduni 1640. 8.* Ad hunc censum referendus quoque GERARDVS NOODT *de Fœnore & Vsuris Lugduni Batauorum 1698. 4. De Vsuris centesimis* habemus IOANNEM FRIDERICVM GRONOVIVM, *Lugduni Batauorum 1661. 8.* ÆGIDIVM BETSBVRGIVM *de Vsuris centesimis, triente semisse, Parisiis 1524. 4.* & præcipue quam sub præsidio IOANNIS STRAVCHII Dissertationem egregiam *de centesimis vsuris* habuit IOANNES PHILIPPVS SLEVOGTIVS in hac Salana antecessor celeberrimus, quæ inter dissertationes extat *Ienæ* coniunctim editas *1672. 4.* De *vsu vsurarum* scripsit CHRISTOPHORVS von HAGEN, *Wittebergæ 1664. 4.* De *proportione vsurarum* ad sortem habenda erudite egit GVILIELMI GOTHOGREDI LEIBNITII *Meditatio Iuridico-Mathematica de interusurio simplici*, quod scriptum inseritur *Actis Eruditorum Anni LXXXIII. pag. 445.* Egregia est *consultatio academica* IO. OTTONIS TABORIS *de præsidiis debitorum infelici-*

um & imprimis de exceptione alterius tanti vsurarii ad l. 27. §. 1. C. de Vsuris ad textus parallelos acommodata, quæ alias separatim *Argentorati 1652. 4.* edita, post cum aliis Taboris operibus *Lipsiæ 1688. f.* De *Mora* extat Tractatus PETRI BARBOSÆ, *Francofurti 1625. f.* STEPHANVS FORCATVLVS, *Hanouiæ 1599. 8.* cui additus ÆMYLIVS FERRETTVS, alias *Erfurti 1586. 8.* atque ex recentiori editione, *Osnabrugi 1675. 8.* impressus, cui accessit eiusdem Tractatus de interesse atque obseruationes & remissiones potissimum practicæ. DOMINICVS ARVMÆVS cum IO. SAPORTÆ compendio, *Ienæ 1608. 12.* & qui præcipuus est TACO a GLINS *de mora*, *Amstelodami 1649. 8.* Cum etiam per diuturnum illud Germaniæ bellum tricennale multi debitores ad incitas redigerentur, diuersi fuere, qui hanc quæstionem, durante adhuc bello examinarunt, qua ratione obæratis debitoribus leuamen aliquod adferri possit. Praecipuus qui in hac materia occupatus, fuit CASPAR MANZIVS, qui *patrocinium* scripsit *debitorum depauperatorum*, *Noribergæ 1640. 8.* Qui etiam alium Tractatum Germanicum scripsit sub Titulo: *Zinß - Scharmützel zwischen den Glaubiger und Schuldner*, *Ingol-*

golstadt 1645. 4. Prodiit quoque Tractatus, cui Titulus IO. ACATII SETAW in BRENWEIR de *præludio belli ciuilis inter rigorosos creditores & calamitosos debitores super censibus præteritorum annorum, Noribergæ 1642. 12.* cuius tamen æque hunc Manzium faciunt autorem, prodiit enim postea sub Titulo *disquisitionis de solutione debitoris censuum, Ingolstadti 1658. 8.* Sic etiam DAVID MEVIVS *discussionem* scripsit *leuaminum inopiæ debitorum, Lipsiæ 1630. 4.* IO. OTTO TABOR *de debitorum per calamitates bellicas ad incitas redactorum præsidiis, Argentorati 1646. 4.* WOLFGANGVS SIGISMVNDVS a VORBVRG *Asylum adflictorum & spoliatorum debitorum* edidit *Francofurti 1634. 4.* BENEDICTVS CARPZOVIVS *Asylum debitorum ad incitas redactorum, Lipsiæ 1651. 4.* Postquam autem per articulum VIII. §. de indaganda, Instrumenti Pacis, debitoribus esset prospectum, atque sic sanctione pragmatica constitutum, quid circa Vsuras debitorum per belli calamitates ad incitas redactorum Iuris sit, HENRICVS HAHNIVS elegantem edidit commentarium *ad dictum paragraphum & constitutionem Ratisbonensem de anno 1654. von Schuldsachen, Capital und Zinsen,* quem curæ IO-

ANNIS EICHELII debemus, *Helmstad* *1683. 4.* Extat etiam de hac re consil um Didenbachii apud Londorpium. A materiam Vsurarum spectant etiam su modo *Annui Reditus* de quibus extat

Scriptores de Annuis Reditibus. PAVLVS BVSIVS *de Annuis Reditibu* *Coloniæ 1601. 8.* FRIDERICVS MAR TINI *de Iure censuum & Annuorum Red* *tuum*, *Friburgi 1604. 4.* Et qui pleniu hanc materiam exequitur GEORGIV FRANTZKIVS *Libro I. Variarum R* *solutionum*, *Ienæ 1656. 4.*

§. LXIII.

Scriptores ad libr. XXII. tit. III. de probationibus & præsumtionibus. De *Præsumptionibus* scripsit AN DREAS ALCIATVS, qui *cum additio* *nibus* IO. NICOLAI ARELATANI edi tus extat *Coloniæ 1576. 8.* HIPPOLY TVS BONACOSSA, *Venetiis 1580.* IO. OLDENDORP, *Francofurti 1508.* & qui instar omnium est IACOBVS ME NOCHIVS *de præsumtionibus*, *Veneti* *1590. f.* De *fictionibus Iuris* habemu BARTHOLOMÆVM PHILIPPI, *Sa* *manticæ 1536.* & præcipue ANTONIVM DADINVM ALTESERRAM, *Parisi* *1659. 4.* De *Probationibus & Testibu* egit IOANNES OLDENDORPIVS, *Co* *loniæ 1567. 8.* LANFRANCVS de O RIANO, *cum additionibus* Vadii & Hu gonis

gonis, *Coloniæ* 1592. 8. IOACHIMVS MYNSINGERVS *in Titulum Decretalium de probationibus*, *Helmstadi* 1582. *f.* Optimi tamen ſunt FVLVIVS PACIANVS libris duobus, *cui competat onus probandi* ſiue *de Probationibus*, *Francofurti* 1598. *f.* & ex Tertia Germanica Editione cum FRANCISCI CALLETI Additionibus, adiectis, Indice locupletiſſimo & Tractationibus variis ac Diſſertationibus hoc de argumento ſparſim editis, cum Præfatione SAMVELIS STRYKII *Francofurti & Lipſiæ* 1703. *f.* NICOLAVS RODRIQVEZ *de probationibus*, *Lugduni* 1662. *f.* IO. ANDREÆ DORNSBERGERI *Syntagma de probationibus & exceptionibus*, *Baſileæ* 1606. 8. & qui omnium labores ſuperat IOSEPHVS MASCARDVS, qui etiam ad ſingula, prout probari poſſint, deſcendit, prodiit *Venetiis & Francofurti* 1607. & 1661. *f. III. Vol.* De *modo articulandi & probandi* egit MARCELLVS CALA, *Francofurti* & *Spiræ* 1598. 8. De *probanda* vero *negatiua* NICOLAVS de PASSERIBVS, *Francofurti* 1629. 8. & *Venetiis* 1650. *f.* & FRANCISCVS HERCVLANVS Strykianæ Paciani, Editioni iam indicatæ, adiectus. *De Probatione per Stemmata Genealogica* breuem dedit Diſſertatio-

O 5 nem

nem FELIX HENRICVS HILDEBRAND *Altorffii 1719. 4.* & aliam de *Probatione* per *Insignia & Arma Gentilitia* IACOBVS THEOPHILVS LINCK *Altorffii 1716. 4.* De *Archiuis* & *fide* illorum AHASVERVS FRITSCHIVS, *de Iure Archiui & Cancellariae, Iena 1664. 4.* Praecipuum vero Scriptum est IACOBI WENCKERI *Apparatus & Instructus Archiuorum ex vsu nostri temporis, Argentorati 1713. 4.* Varia in hac collectione reperiuntur, vtpote GEORGII AEBBTLINS *Tractatio de Archiuis atque Registraturis; Repraesentatio Historica Registraturae laudatissimi Archiui Argentoratensis; Forma Registraturae generalis Ciuitatum Imperialium; Succincta narratio caussarum, quare Instructus & Apparatus Archiuorum superioribus seculis rudius factus, & quo modo in melius magis magisque coeperit ordinari concinnarique;* MARCI OTTONIS de *Registratura Schedium; Anonymi Consilium de Registrandis, & quo modo Actorum iudicialium Registratura commode instituenda;* IACOBI BERNHARDI MVLTZII *Ordinatio Archiui. Rerum Germanicarum Praesidia, partim ad praedictarum obseruationum & memorabilium probationem ac confirmationem, maxime vero ad Historiae & Status publici*

per aliquot Secula illustrationem, ordine chronologico dispositae; Anonymi Methodus siue Processus renouandi; Vngefährliche Verzeichniß etlicher Titul, so zu einem Ambts-Buch gebraucht werden mögen; PARIDIS a PVTEO *Praxis & Forma Renouationis seu Redintegrationis.* FRIDERICI WIEGERI *dissertatio de Renouationibus Bannorum.* In Præsidiis potissimum multa Diplomata ex Archiuo Argentoratensi deprompta, fuerunt edita. Idem diligentissimus Vir WENCKERVS aliam huc pertinentem edidit Syllogen, qua *Iura Archivi & Cancellariæ Collecta* videmus, *Argentorati 1715. 4.* Scripta, quæ de Archi-Cancellariis in hoc Opere sunt collecta huc non pertinent, illa saltim, quæ ad Archiua faciunt designabimus. Deprehendes: BALTHASARIS BONIFACII Librum de *Archiuis;* IVSTI FONTANINI *Loca & Argumenta ex antiquitate petita de Archiuis & Tabulariis Ecclesiarum & Monasteriorum earumque diligenti custodia;* IOANNIS MABILLONII de eadem Materia; AHASVERI FRITSCHII *Tr. de Iure Archiui & Cancellariæ;* IO. SCHILTERI *de Probatione per Archiuum;* FRANCISCI MICHAELIS NEVEU de Windschlee Diss. *de Archiuis;* IO. CHRISTOPHORI WA-

WAGENSEILII de *Imperii Archiuo* & alia NICOLAI CHRISTOPHORI L. B. de LYNCKER eodem de argumento, IACOBI BERNHARDI MVLTZII de *Iure Cancellariæ & Archiuo.* Multa quidem sunt hisce in Scriptis, quæ vel ad artem criticam, Historiam & variam spectant Eruditionem, reperies tamen etiam plura, quæ eximiæ in materia de Probationibus sunt utilitatis. Reliqua quæ hac in Sylloge reperiuntur Scripta de Cancellariis & Iure Cancellariæ agunt.

§. LXIV.

Scriptores ad libr. XXII. tit. IV. de fide instrumentorum & amissione eorum.

De *Syntaxi & Fide Instrumentorum* libros tres scripsit NICOLAVS HONTHEMIVS, *Moguntiæ 1607. 4.* & qui melior est IOACHIMI MYNSINGERI *commentarius in Titulum de fide Instrumentorum libri II. Decretalium*, *Marpurgi 1602. 8.* MARINVS FRECCIA *de præsentatione Instrumentorum* egit, *Venetiis 1590. 4.* De *Instrumentorum* vero *reassumptione*, *confectione*, & *extensione* PARIS de PVTEO, *Lipsiæ 1619. 8.* Insignem argumento de Instrumentis horumque fide lucem adfundunt de Re Diplomatica, Fideque Diplomatum Scriptores, quorum post IO. MABILLONIVM principem, præstantiores sunt BARTHOLOMÆVS

GER

GERMONIVS, IVSTVS FONTANINI, SCIPIO MARANTA qui Scriptis, ſuis contrariis de fide quæ adhibenda eſt vetuſtis Diplomatibus, Chartis, Inſtrumentis, egregie egerunt. Addimus binas Diſſertationes elegantiſſimas, primam IOANNIS NICOLAI HERTII, *de Fide Diplomatum* præ inter Opuſcula ICti Summi Volumine Primo comparet; alteram IOANN. EISENHARTI ICti Helmſtadtienſis doctiſſimi de *Iure Diplomatum*, *Helmſtadti 1703. 4.* expoſitam. Optimum quoque res forenſes tractatibus eſt Scriptum NICOLAI EVERHARDI *de teſtibus & fide Inſtrumentorum*, *Francofurti 1618. f.* *De Teſtibus Tractatus diuerſorum* coniunctim editi extant *Coloniæ 1596. f.* Separatim reperiuntur IACOBVS ÆGIDIVS de Viterbo *de Teſtibus & eorum reprobatione*, *cum additionibus* ANGELI de VBALDIS, *Coloniæ 1599. 8.* & qui de eadem materia ſcripſit STEPHANVS AVFRERIVS, *Coloniæ 1596. 4.* & in Tractatu Tractatuum *Vol. IX fol. 183.* atque IOANNES BAPTISTA ZILLETVS, *Venetiis 1568. 4.* NELLVS a S. GEMINIANO *de Teſtibus*, *Baſileæ 1589. f.* IOANNES CAMPEGIVS, qui extat in Tomo quarto Tractatus Tractatuum. HORTENSIVS CAVALCANVS, *Coloniæ 1597. 8.* IVSTVS REV-

ad libr. XXII. tit. V. de Teſtibus.

REVBERVS, *Heidelbergæ 1584. 8.* FRIDERICVS SCHENCK, *Coloniæ 1577.* atque alii. Elegans est Tractatus NICOLAI de LESCVT *de examinatione Testium, illustratus per Rutgerum Rulandum, Francofurti 1604. 8.* Vtilissimus vero est præter Euerhardum, PROSPER FARINACIVS *de Testibus, Francofurti 1598. f. Lugduni 1606. f.* qui in Opere eius Criminali extat. De *Iuris & facti ignorantia* habemus IOANNEM MALCOTVM, *Louanii 1652. 8.* & IOANNEM BAPTISTAM COSTAM *de facti scientia & ignorantia, Papiæ 1603. f.* & *Francofurti 1605. f.* Extat etiam Tractatus moralis IOANNIS CHRYSOSTOMI PHILIPPINI *de Priuilegiis ignorantiæ, Venetiis 1688. f.*

§. LXV.

Scriptores ad lib. XXIII tit. I. de Sponsalibus & II. de ritu nuptiarum.

De Sponsalibus & Nuptiarum ritu alii Scriptores secundum Ius Ciuile procedunt, alii secundum Ius Canonicum, vel Praxin Consistoriorum. De his infra inter Scriptores Iuris Canonici erit dicendum; de illis vero hic nobis sermo erit. De *Sponsalibus* quidem varii egerunt, IOANNES ANDREÆ, IOANNES BRVNELLVS & ALEXANDER CARERIVS, *de sponsalibus & matrimonio,* in

in Tomo IX. Tractatus Tractatuum, THADÆVS PISO, *Coloniæ* 1591. 8. LEONHARDVS METZNERVS, *Hafniæ* 1607. 4. PETRVS SCAVENIVS, *Hafniæ* 1656. 4. & qui præcipuus est ANTONIVS MATTHÆI *de sponsalibus, Vltraiecti* 1652. 12. De *conditionibus sponsalium* optimus est IO. BECHSTADIVS *Coburgi* 1660. 8. De *sponsalibus* vero *clandestinis* habemus BASILIVM MONNERVM, *Erfurti* 1598. 8. Plerique sponsalia & matrimonium coniunxerunt, vti extat SAMVELIS NEANDRI *tractatio iuridica de sponsalibus & nuptiis, Stettini* 1649. 12. quæ tamen nullius est momenti. Præferendus omnino est IOACHIMI a BEVST *de Iure connubiorum & sponsalibus* Tractatus, *Francofurti* 1591. 4. DIDACVS COVARRUVIAS *de sponsalibus & matrimonio, Antwerpiæ* 1538. *f.* Ritus & Leges connubiales veterum Romanorum erudite explicarunt BARNABAS BRISSONIVS & ANTONIVS atque FRANCISCVS HOTTOMANNVS, quorum Tractatus *de veteri ritu nuptiarum & Iure connubiorum* coniunctim prodierunt *Amstelodami* 1662. 12. inserti etiam Tomo octauo Thesauri Antiquitatum Romanarum Græuii. Quod alias quoque, non tamen eadem cura egerat AN-

TO-

TONIVS GVIBERTVS COSTANVS in ſuo Tractatu *de ſponſalibus matrimoniis & dotibus*, *Marpurgi 1567. 8.* Ex antiquioribus, qui de Nuptiis ſecundum Ius ciuile ſcripſerunt, ſunt PETRVS BARBOSA *de ſponſalibus, matrimonio, dote, adulteriis, Francofurti 1625. f.* ALBERICVS GENTILIS, *Hanouiæ 1614. 8.* IOANNES NEVIZANVS *in ſyluæ nuptialis libris VI, Francofurti 1647. 8* Ex Proteſtantibus varii de eadem materia egerunt. CONRADVS MAVSERVS, *Lipſiæ 1617. 4.* & *Ienæ 1682. 4.* IOANNES KITZELIVS *in ſynopſi matrimoniali, Gieſſæ 1605. 1620. 4.* & qui præcipui ſunt PAVLVS CYPRÆVS de Iure Connubiorum, *Francofurti 1672. 4.* Optimus eſt HENRICVS BROUWER *de Iure Connubiorum, Amſtelodami 1665. 4.* qui cum rarus eſſet plurimis locis emendatus & inſigniter auctus prodiit *Delphis 1714. 4.* Hic licet ad Belgii ſtatum ſaltim fuerit directus, Nuptiarum tamen materiam atque diuortiorum ex Iure Naturæ, Diuino, Ciuili & Canonico ſolide explicauit. Addimus SAMVELIS STRYKII Diſſertationem eruditam, *de Iuribus ſingularibus Connubiorum in Germania. Halæ 1609. 4.* Lingua vernacula prodiit IO. CAROLI NÆVII *Ius Coniugum, das Ehe-Recht,*

Recht, *Chemnitii 1716. 8.* quo Iura Mariti in uxorem, Dotium, Dotalitii, Geradæ & alia in gratiam eorum, qui latina haut callent & auxilio Iuris peritorum destituuntur, exposuit. *De Nuptiis sine parentum consensu non contrahendis* erudite scripsit ADRIANVS PVLVÆVS, *Parisiis 1579. 8.* quod antea quoque egerat GENTIANVS HERVETVS *Aurelianis 1564. 4. De Nuptiis Consobrinorum* FRANCISCVS FLORENS, *Francofurti 1643. 8. Gamologiam Personarum Imperii Illustrium* optime illustrauit NICOLAVS MYLERVS ab EHRENBACH, *Stutgardiæ 1664. 4.* De Matrimonio Conscientiæ infra sub Scriptoribus Iuris Canonici pluribus agemus. De *Nuptiis secundis* præter antiquiores, ea de re coniunctim editos *Coloniæ 1600. 8.* vtpote IOANNEM a RIPA, IOANNEM de GARRONIBVS, STEPHANVM BERTRANDVM, MATTHÆVM BOYS, ANTONIVM GABRIELIS habemus ARNOLDVM RATH, *Ingolstadti 1658. 4.* SCIPIONEM GENTILEM, *Hanouiæ 1569. 8.* & IACOBVM MÆSTERTIVM, *Lugduni Batauorum 1639. 8.* qui in hac materia est præcipuus. *de Nuptiis secundis.*

§. LXVI.

De *Dote* congestos habemus Tractatus *Scriptores*

ad lib. XVIII tit. III. de Iure dotium. tus variorum antiquorum, BALDI, NOVELLI, IACOBI BVTRIGARII, PARDVLPHI PRATEI, IOANNIS CAMPEGII, ROLANDI a VALLE, IO. COPI aliorumque coniunctim editos *Francofurti 1587. f.* PETRI BARBOSÆ Tractatus *de dote eiusque priuilegiis*, *Francofurti 1625. f.* editus, & ANTONII GVIBERTI COSTANI *de Dotibus earumque Iure*, Commentarii *Lugduni 1556. 4.* prodiere. De *Pactis* vero *nuptialibus* plenior est Tractatus IO. PETRI FONTANELLÆ, *Francofurti 1627. & Geneuæ 1641. f.* qui omnem hanc materiam examinat. ANDREAS KOHL vero ex recentioribus *de Pactis dotalibus & successione coniugum* Tractatum scripsit *Lipsiæ 1650. 4.* editum, cuius hodie vsus est præcipuus. Licet etiam CORNELII NEOSTADII Tractatus egregius *de pactis antenuptialibus & feudi Hollandici successione* qui *Arnhemi 1658. 4.* prodiit, suam commendationem habeat. Inter Belgas ABRAHAM a WESEL *de connubiali bonorum societate* egit *& pactis dotalibus*, *Amstelodami 1674. 4.* *De fundo dotali* CÆSAR OTTINELLVS, *Romæ 1586. 8.* & PARDVLPHVS PRATEIVS in Tomo IX. Tractatus Tractatuum. FERDINANDI CHRISTOPHO-

RI

RI HARPRECHTI Tractatus de *renunciatione Acquæstus coniugalis von Verzicht der ehlichen Errungenschafft, in quo tum illa renunciatio, qua coniux acquæstui in commodum alterius coniugis renunciat, tum & illa, qua coniux ab ære alieno sociali se liberat, operose discutitur, Tubingæ 1699. 4.* editus utiles tractat quæstiones, cui PETRI MüLLERI dissertationem *de Dote Nuptiali*, iungimus *Ienæ 1688.* editam.

§. LXVII.

De *Donationibus inter virum & vxorem* habemus IOANNEM PYRRHVM, Anglobermæum, de *donatione mutua inter virum & vxorem* in Tomo IX. Tractatus Tractatuum, CAROLI MOLINAEI Tractatus duos de *donationibus factis vel confirmatis in matrimonio: item de inofficiosis testamentis, donationibus & dotibus, Lugduni 1551. f.* & NICOLAI SVTORII Tractatus quatuor de *donationibuus matrimonialibus, inofficiosis testamentis, donatione mutua coniugum, pœnis & remediis nubentium, Hanouiæ 1598. 8.* & qui præcipui sunt SCIPIONIS GENTILIS libri quatuor de *donationibus inter virum & vxorem, Hanouiæ 1604. 4.* Ad *Iura Diuortiorum* præter Bro-

Scriptores ad libr. XXIV. tit. de donationibus inter virum & vxorem.

Scriptores

de Diuortiis. Brouwerum superius adlegatum facit; THEODORI BEZÆ Tractatus de *repudiis & diuortiis*, *Geneua 1593. 8. Lugduni Batauorum 1651. 12.* in quo Iuris Ciuilis Romanorum & veteris Ecclesiæ de his canones examinat, & contra Ochinum, polygamiam defendentem, Montanistas, qui repetitas nuptias arguunt, disputat. Alias Diuortiorum rationes ex Iure Naturæ atque Ebræorum deducit IOANNES SELDENVS in *Vxore Ebraïca*, *Londini 1646. 4.* De *Iure diuortii* egit LIBORIVS a BODENSTEIN, *Francofurti 1601. 8.* idque marito proprium esse adulterii caussa probat, quod etiam confirmat EDMVNDVS BVNNIVS, de *diuortiis ob adulterium*, *Oxonii 1610. 4.* De eodem quoque egit PETRVS BARBOSA in suo *de matrimonio* Tractatu. Sic etiam IOANNES HOWSON *de diuortiis* egit, aliasque theses de vxore dimittenda propter fornicationem cum defensione edidit *Oxonii 1606. 4.* De iisdem scripsit THEODORVS MOHR, *Augustæ 1598. 4.* & HIERONYMVS ZANCHIVS *de diuortio*, *& nouis post diuortium nuptiis*, *Geneuæ 1617. 8.* IVLIANVS PELÆVS quæstionem dedit de *solutione matrimonii ex caussa frigoris publice iudicata*, *Parisiis 1602. 8.* Inter dissertatio-

nes

nes sub præsidio B. Parentis reperimus Inauguralem THEODORI MEERBACHII de *Iure Diuortiorum*, *Ienæ 1678. 4.* erudite elaboratam, addimus HENRICI BODINI de *Iure & Erroribus circa Diuortia* Dissertationem *Halæ 1711. 4.* & aliam SAMVELIS STRYKII de *Diuortio propter insidias vitæ structas*, *Halæ 1702. 4.* Ad vsum nostrorum Consistoriorum præcipue spectat IOANNIS GEORGII NICOLAI Tractatus de *Repudiis ac Diuortiis*, *Dresdæ 1685. 4.* In Titulum Pandectarum *soluto matrimonio*, *quemadmodum dos petatur*, habemus commentarium PETRI BARBOSÆ, *Madriti 1595. f.* & *Francofurti 1606. f.* D. MARTAM *Florentiæ 1600. f.* FRANCISCVM FERRERIUM, *Ilerdæ 1623. f.* BARTHOLOMÆVM SALICETVM, *Lugduni 1553. f.* atque alios.

Scriptores ad libr. XXIV tit. III. soluto matrimonio.

§. LXVIII.

Ad Impensas in res dotales factas spectat IOANNIS GARSIÆ Tractatus de *expensis & meliorationibus*, *Marpurgi 1614. 4.* supra iam adductus. De *agnoscendis vel alendis liberis* legi potest GEORGIVS ACACIVS ENENCKEL de *priuilegiis parentum & liberorum*, *Tubingæ 1618. 4.* MARTINVS COLERVS, *de alimentis*,

Scriptores ad librum XXV. tit. I. de impensis in rem dotalem factis.

tis, *Lipsiæ 1672. 4.* qui in hac materia optimus est. Accesserunt etiam BARTOLI & IO. BAPTISTÆ PONTANI de eadem re Tractatus. Nec tamen prætereundus adhuc est IOANNIS PETRI SVRDI Tractatus *de Alimentis*, non minus eruditus, licet Coiero non æquiparandus, prodiit *Francofurti 1602. 4. Geneuæ 1645. f.* Ad Titulum *de ventre inspiciendo* præter Zacchiam in Quæstionibus medico-legalibus habemus adhuc FRIDERICVM BRüCKMANNVM *Francofurti ad Viadrum 1586. 4.* Et in primis ALEXANDRVM ARNOLDVM PAGENSTECHER, de *Iure Ventris*, *Bremæ 1704. 8.* Ad Titulum de Concubinis facit GERARDI GREVENBRVCH Tractatus de *beneficiariis*, *concubinariis eorumque concubinis*, *Coloniæ 1571. 8.*

Ad tit. III de adgn. vel alendis liberis.

Ad tit. IV de ventre inspiciendo.

§. LXIX.

Scriptores ad libr. XXVI & seqq. de Tutelis.

Tutelarum materia prolixior est atque plures reperit scriptores. Inter antiquos BORGNINVS CAVALCANVS de *tutore & curatore* scripsit *Francofurti 1604. 8.* & cum Damhouderio auctior *Francofurti ad Mœnum 1586. f.* & ANTONIVS PIAGGIVS de *Tutore & Curatore*, *Venetiis 1584. 8.* MARCVS MANTVA, *Heidelbergæ 1587. 4.* IO. OL-

OLDENDORPIVS, *Coloniæ 1568. 8.* VINCENTIVS MANZINVS, *Coloniæ 1589. 8.* IOANNES GVTTIEREZ, *Francofurti 1606. f.* IODOCVS DAMHOVDERVS, *Francofurti 1565. fol.* Hos ſecutus eſt LEANDER GALGANETTVS in Tractatu de *Tutela & Cura, Venetiis 1617. f.* BALTHASAR THOMASIVS, *Patauii 1642. fol.* CLAVDIVS PLVMIVS, *Hafniæ 1642. f.* FRIDERICVS ALBERTVS MAVLIVS de *Tutelis, tutoribus & curatoribus. Moguntiæ 1667. 8.* & CASPAR MANZIVS, *Ingolſtadii 1652. 4.* His tamen plenior longe eſt, immo etiam accuratior PAVLVS MONTANVS in Tractatu nouo, de *Iure Tutelarum & curationum,* qui cura BALTHASARIS MONTANI, *Lugduni Batauorum 1595. f.* prodiit, ac ſingula erudite perſequitur. In foris Germaniæ & vſu quotidiano obtinet THOMAS SCHROERVS *von dem Amt der Vormünder und Pflegvater, Francofurti 1661. 4.* De iis, quæ ad Tutorum excuſationem pertinent, egit CAROLVS CAMVSIVS, *Pariſiis 1652. 4.* De *Tutela* vero *Fœminea* erudita eſt diſſertatio VDALRICI EYBENII, *Gieſſæ 1656. 4.* quæ nunc Operibus eius *Argentorati 1708. fol.* coniunctim editis eſt inſerta. De *Pupillis* eorumque pri-

priuilegiis ac iuribus Opus singulare conscripsit BARTHOLOMÆVS BERSANVS, *Lugduni Batauorum* 1705. *fol.*

§. LXX.

Scriptores de Successionibus & testamentis ad libr. XXVIII.

De *Successionis* materia habemus varios coniunctim editos *Coloniæ* 1590. 8. Separatim extat Tractatus IOANNIS SELDENI de *Successionibus in bona defuncti ad LL. Ebræorum*, *Londini* 1636. 4. ADAMVM KELLERVM, de *Iure succedendi ab Intestato*, *Basileæ* 1618. 4. BARTHOLOMÆVM MVSCVLVM de *Successione ab intestato*, qui Ius Gallicum cum Romano contulit, prodiit *Francofurti* 1601. 12. Id quod maiori adhuc cum adparatu egit DIONYSIVS le BRVN in Tractatu de *Successionibus*, *Parisiis* 1692. *f.* Plenius hanc de Successionibus materiam illustrauit FERDINADVS VASQVIVS *Libris IV. de Successionibus, & vltimis voluntatibus*, *Venetiis* 1564. & *Francofurti* 1610. *f.* Hoc tamen accuratior adhuc est FRANCISCVS de BARRY de *Successionibus testati ac intestati*, *Francofurti* 1653. *fol.* & *Lugduni* 1671. *f.* singula enim quæ de hac materia dici poterant, solide examinantur & per rationes deducuntur. ANTONIVS MATTHÆI in suis Disputationibus *de Successionibus*, Iura Ciuilia quo-

quoque eleganter illustrat, quæ primum *Vltraiecti 1652. 12.* prodierunt, postea cum notis b. parentis, *Ienæ 1678. 4.* CHRISTOPHORVS PHILIPPVS RICHTERVS in Tractatu methodico *de Successione ab intestato*, *Ienæ 1647. 4.* edito, Ius Saxonicum persequitur. SAMVELIS STRYKII Tractatus de *Successione ab intestato*, *Francofurti ad Viadrum 1669. 4.* & *1687. 4. Edit. V. Halæ 1719. 4.* recusus, per disputationes primum fuit propositus, atque ad consuetudines Germaniæ plurimum facit. De *hæredipetis* elegans est Dissertatio IO. CHRISTOPHORI BARTENSTEINII *Argentorati 1711. 4.* De Successione ex Testamento egit MARCVS MANTVA, *Heidelbergæ 1592. 4.* & HERMANNVS MEYERVS de *Successionibus Testamentariis*, *Francofurti 1608. 4.* De Successione inter fratres ALPHONSVS RAMIEREZ de PRADO, *Madriti 1624. 4.* ARIVS PINELIVS in suo *de bonis maternis* Tractatu de Successione materna quoque egit, prodiit *Francofurti 1585. 8. Exceptiones quæ oriri possunt in Successione tam ab intestato quam in testamento* proposuit PAVLVS ÆMILIVS, *Venetiis 1616. f.* De *Renunciatione Successionum* habemus BARTHOLOMÆI KELLENBENZII

Tractatum eruditum, *Tubingæ* ex Ed
ne altera priore aliquantum auctiore
8. post *Stutgardiæ 1655. 8.* editum
quos supra variorum de Renunciati
bus adduximus Tractatus. In ma
successionis frequentius quoque obue
quæstio de *Repræsentatione* & *Transm*
ne, hanc proinde accurate & solide
posuit IOANNES CHRISTOPHO
HEROLD de *Iure Repræsentati*
Halæ 1669. 4.

§. LXXI.

Scriptores de pactis Successoriis.

Ad *Pacta Successoria* facit GE
GIVS NATTA de *pactis circa Succ*
nem, cum notis MATTHÆI BOYS,
loniæ 1593. 8. & ANTONIVS CO
TIVS de *pactis futuræ successionis*, *ac*
sertim de pactis Ismæriæ inter patrem
filios, Coloniæ 1598. 8. De *Pactis Su*
soriis illustrium Familiarum habemus G
TICHIVM, *Giessæ 1622. 4.* & Comm
tationem eleganter scriptam ampli
Viri IO. PHILIPPI RINGLERI *de*
ctis Illustrium Successoriis, Franco
& Lipsiæ 1693. 4. FRANCIS
AVGVSTINI GREINER Di
tationem *de Successione Principum*
Illustrium Personarum lege vel pacto
ueniente, Erfordiæ 1715. 4. Præstat tam
NI

NICOLAVS BETSIVS in erudito Tractatu de *Statutis, Pactis & Consuetudinibus Familiarum illustrium & nobilium*, ex editione IO. SCHILTERI, *Argentorati 1699. 4.* qui ad Germaniæ mores præcipue est directus. De *Pacto Hereditatis inter illustres Fœminas adquisitiuo* extat Dissertatio IO. HENRICI MüNCH, *Giessæ 1715. 4.* proposita. De *Testamentis* vero egit IVLIVS CLARVS, *Venetiis 1568. f.* IO. DAVTH, *Lipsiæ 1594. f. Francofurti 1670. f.* BOëTHIVS EPO, *Duaci 1561.* & *1582. 8.* THOMAS MAVLIVS, *Giessæ 1620. 8.* CASPAR MANZIVS, *Augustæ 1661. f.* MARCVS MANTVA, *Tubingæ 1588. 4.* IVLIVS CLARVS, *Venetiis 1568. f.*

§. LXXII.

Alia Successio fit ex Testamento, de cuius Iuribus atque validitate sæpius disceptatur. GEORGIVS BEATVS suum Tractatum de *Testamentis*, ex præiudiciis ICtorum Saxonicorum & Scabinorum Magdeburgensium deduxit, *Stettini 1652. 4.* Ex recentioribus PETRVS GVDELINVS de *Testamentis* scripsit, *Louanii 1653. 8.* De *vltimarum voluntatum Interpretatione* commentatus SIMON de PRÆTIS, *Francofurti 1583. fol.* & qui melior

Successio ex Testamento.

lior eſt IO. de CASTILLO, de *coniectu-ris atque Interpretationibus vltimarum vo-luntatum*, quem edidit VINCENTIVS SVRARIVS, *Geneuæ 1630. f.* DIDACVS RODERICVS ALVARDVS libros quatuor ſcripſit de *coniecturata mente defuncti ad methodum redigenda*, *Francofurti 1599. 8.* Sed præcipuus eſt FRANCISCI MANTICÆ Tractatus de *coniecturis vltimarum voluntatum* in libros XII. diſtinctus, *Francofurti 1580. f.* quæ editio melior eſt *Geneuenſi 1669. f.* De *erroribus Teſtamentorum* elegans eſt ſcriptum SCIPIONIS GENTILIS, *Argentorati 1669. 8.* De *ſubſcribendis & ſubſignandis Teſtamentis* eruditum ſcripſit Tractatum CLAVDIVS SALMASIVS *Lugduni Batauorum 1653. 8.* in quo rationem ſignandi Teſtamenti ex Iure & antiquitatibus Romanis deducit, de quo ipſi variæ interceſſerunt controuerſiæ cum Deſiderio Heraldo. De *iniuſto, rupto & irrito Teſtamento* egit IOANNES de IMOLA, *Lugduni 1553. 4.* De *executoribus voluntatum* IOANNES OLDENDORPIVS *Conſtantiæ 1593. 8.* Sic etiam de *executoribus & commiſſariis teſtamentariis* FRANCISCVS del CARPIO ſcripſit *Vrſaonæ 1638. fol.* De *Teſtamento mariti & vxoris coniunctim vel ſeparatim factis* erudite ſcripſit PETRVS PE-

PECKIVS, *Louanii 1564. 8.* & inter opera eius *Antwerpiæ 1679. f.* SAMVEL STRYKIVS de *Testamentis coniugum reciprocis* Dissertationem proposuit *Halæ 1702. 4.* De *Testamento principi aut comiti oblato* erudita IOANNIS OTTONIS TABORIS extat tractatio, *Argentorati 1658. 4.* De *Testamento* vero *Principis vel Comitis Roman. Imp.* agit Dissertatio HVLDERICI EYBENII, quæ in volumine secundo Iuris publici Fritschii extat, nunc Operibus ipsius iunctim editis est inserta & de eadem materia *beati Parentis dissertatio*, *Ienæ 1678. 4.* Huc facit quoque elegantissima dissertatio IO. FRANCISCI BVDDEI de *Testamentis summorum imperantium*, *speciatim Caroli II. Hispaniæ Regis*, *Halæ 1701. 4.* in qua hæc materia ex iure naturali & gentium accurate deciditur, quæ in Selectis Iuris Naturæ & Gentium p.490.compareт. Quibus addimus IO. DILECTI DVRANTIS *de arte testandi & cautelis vltimarum voluntatum*, *Lugduni 1572. 8.* Sed plenius & ad praxin Germaniæ accommodatius SAMVELIS STRYKII Iureconsulti summi, Scriptum de *Cautelis Testamentorum*, *Halæ 1703. 4. & ex Editione III. ibidem 1716. 4.* in quo pleraque quæ in Testamentis condendis, legatis, fideicommissis caute obseruanda, perspicue exponuntur.

Acces-

Accesserunt variorum illustrium Testamenta, vtpote Caroli M. Caroli II. Regis Hispaniæ, diuersorum Principum Imperii & Lutheri Testamentum minus solenne.

§. LXXIII.

Scriptores ad lib. XXVIII. tit. II. de Exheredatione.

De *Exheredatione* liberorum in specie erudite commentatus est LVCAS van de POLL de *Exhæredatione & Præteritione Romana atque hodierna Liber singularis*, *Amstelodami 1700. 4.*

§. LXXIV.

Scriptores ad libr. XXVIII. de vulgari & pupillari substitutione.

Ad Substitutionum tum vulgarium tum pupillarium materiam facit ÆMILIVS FERRETVS, *Lugduni 1553. 4.* LEONARDVS ALLOSINVS, *Pictauii 1540. 8.* PETRVS BARBOSA de *legatis & substitutionibus*, *Lugduni 1662. f.* ANTONIVS FOQVELLINVS, de *vulgari & pupillari substitutione*, *Lugduni Batauorum 1677. 12.* IONAS MOSTELLVS de *hæredum substitutionibus*, *Tubingæ 1613. 4.* SFORTIAS ODDVS, de *compendiosa substitutione*, *Francofurti 1600. 8.* ANTONIVS GOVEANVS, *Lugduni 1599. fol.* IOANNIS OTTONIS TABORIS *Commentatio Synoptica de Substitutionibus*, *Giessæ 1672. 4.* HELFRICVS VLRICVS HVNNIVS, *Giessæ 1616. 4.* VALENTI-

NVS

NVS GVILIELMVS FORSTERVS, *Witteberge 1619. 4.* CLAVDIVS CHIFFLETIVS, *Lugduni 1584. 4.* & præcipue VINCENTIVS FVSARIVS, *Geneua 1653. f.* qui reliquis eſt plenior. IACOBVS OTTO vero in *medulla ſubſtitutionum hæredum*, quæ *Vlmæ 1694. 8.* prodiit, vſum fori docet, ſeptem ſpecies ſubſtitutionum decernit, & in multis a communi interpretum ſententia recedit. De *Iure deliberandi* ſcripſit SEBASTIANVS SAPIA & BENEDICTVS de PLVMBINO, qui ambo in Tomo VIII. Repetitionum extant. De *aditione cum inuentario* ſcripſit BALDVS. De *inuentario hæredis* SEBASTIANVS MONTICVLVS, *Francofurti 1673. 8.* GVIDO PAPA, FRANCISCVS de PORCELLINIS, *Coloniæ 1590. 8.* ROLANDVS a VALLE cura CONRADI KESSELII, *Coloniæ 1631. 8.* & præcipue HENRICVS HAHNIVS de *beneficio inuentarii hæredis*, *Helmſtadii 1661. 4.* Hoſce Tractatus pleroſque videmus coniunctim editos *Geneuæ 1673. f.* Separatim extat IO. FVCHSII Tractatus *de Inuentariis*, *Francofurti 1693. 4.*

§. LXXV.

Ad *Teſtamentum militare* facit GEORGIVS *Scriptores*

ad libr. XXIX. tit 1. de testamento militis.

GIVS ACACIVS ENENKEL, de *priuilegiis militum & militiæ*, *Francofurti 1607.* 4. qui eruditus est & IOANNES GEILKIRCHERVS, de *testamento militari*, *Ingolstadti 1588.* 4.

§. LXXVI.

Scriptores ad lib. XXIX. tit. VII. de Iure Codicillorum.

De *Codicillis* ex antiquis scripsit ROLANDVS PASSAGERIVS, *Venetiis 1546.* 8. *Coloniæ 1590.* 8. & NICOLAVS REVSNERVS, *Lipsiæ 1601.* 4. Recentior est OTTO PHILIPPVS ZEPPERVS de *Codicillis*, *Bremæ 1659.* 4. De *effectibus vero & defectibus clausulæ codicillaris* FABII TVRRETI extat Tractatus *Coloniæ 1620.* 8. & IOAN. OTTONIS TABORIS de *clausula codicillari* Dissertatio.

§. LXXVII.

Scriptores ad libr. XXX. XXXI & XXXII. de legatis & fideicommissis.

De Legatis extant Scriptores varii. ANTONIVS quidem PICHARDVS, *Salmantica 1625.* 4. IOANNES FRANCISCVS a RIPA inter eius Opera. BARTHOLOMÆVS ROMVLÆVS de *legatis & fideicommissis* *Lichæ 1602.* 8. MARCVS ANTONIVS BAVERIVS, *Lugduni 1553.* f. Præcipui vero sunt PETRVS PECKIVS, in *vniuersam materiam Legatorum*, *Louanii 1553.* 4. ANGELVS MATTHEACIVS, de *legatis & fideicommissis*, *Fran-*

Francofurti 1647. 8. Fideicommissorum materiam plerique pertractarunt, qui vel de legatis vel substitutionibus egerunt, vtpote CLAVDIVS CHIFFLETIVS, VINCENTIVS FVSARIVS, IACOBVS OTTO atque alii. Separatim de iisdem scripsit FRANCISCVS MARZARIVS, *Florentiæ 1570. f. Coloniæ 1588. 8.* PETRVS ANTONIVS de PETRA, *de fideicommissis, maxime ex prohibita alienatione resultantibus, Venetiis 1597. f. Francofurti 1603. f.* & qui instar omnium MARCVS ANTONIVS PEREGRINVS in Tractatu de *Fideicommissis, Venetiis 1595. f.* & ex Editione Duodecima per Casparem Lonigum aucta & vtiliter instructa *Norimbergæ 1668. f.* additæ sunt FRANCISCI CENSALII Obseruationes Singulares ad Peregrini Tractatum *Noribergæ 1669. f.* hic enim Peregrinus hanc materiam optime explicauit. De *Fideicommissis Familiæ e manu Hæredum non capiendis* HENRICO COCCEIO Præside Dissertatione egit Io. Dietericus Schaukirch, *Francofurti ad Viadrum 1718. 4.* De *Fideicommissis, a Nobilibus Familiæ conseruandæ causa factis* egit GEORGIVS CHRISTOPHORVS STIRN, *Stutgardiæ 1664. 4.* Sed huic longe est præferendus vtilissimus Tractatus PHILIPPI KNIPSCHIL-

DI de *Fideicommissis Familiae conserua* *caussa relictis*, *Argentorati 1626. 4.* & *ma 1654. 4.* Cui subiungimus CHRIS ANI WILDVOGELII dissertationem *Fideicommissis Familiarum Nobilium* *uentionalibus*, *Ienae 1710. 4.* Et cum ir

De Iure accrescendi. gatorum materia accrescendi Ius obu at, de his scriptoribus quoque age Alii quidem vbi de successione tracta idem Ius simul illustrarunt. Separa autem de eodem scripsit FRANCIS DVARENVS, *Lugduni 1656. 4.* T MAS PAPILLONIVS, *Parisiis 1613.* *Lugduni Batauorum 1660. 12.* BART LOMÆVS ROMVLÆVS, *Ingols* *1569. 4.* IOANNES SVEVUS, *1608. 12.* & qui praecipuus est IO NES ANTONIVS BELLONVS, *G* *ua 1628. f.* Sic etiam antiqui Tract de hac materia coniunctim prodieru *Lipsiae 1657. 12.* vtpote PANCRAT KRETCHMER, NARCISSVS de LANTIER, VALENTINVS RIE RVS & CONRADVS SCHWAN BVRG. Hisce praeferendus IOAN WILHELMI LVDWELLI *Tract* *postumus de Iure accrescendi*, *Altorf.* *4. Dresdae 1686. 4.*

§. LXXVIII.

Scriptores De *Annuis Legatis* extat THE

VS MANTVA, *Patauii 1569. 8.* CASPAR item RODERICVS *de Annuis & menstruis reditibus, Moguntiæ 1605. 4.* De rebus, seu dispositionibus dubiis egit ALBERTVS BRVNVS, qui extat in Tractatus Tractatuum Tomo XVIII. BARTHOLOMÆVS CALEPIVS, *Lugduni 1553. f.* EMANVEL de COSTA, *Salmanticæ 1569. f.* & qui præcipuus est NICOLAVS VALLA *de rebus dubiis & quæstionibus in Iure controuersis 1596. 8.* De *conditionibus & demonstrationibus & caussis & modis eorum, quæ in Testamento scribuntur,* commentatus est MARCVS MANTVA, *Patauii 1588. 8.* ACACIVS ANTONIVS de RIPOLL, *Coloniæ 1617. 4.* PAVLVS DVRAN, *Venetiis 1616. f.* EMANVEL de COSTA, *Conimbricæ 1548. f.* LEANDER GALGANETTVS, *Venetiis 1609. f.* & præcipue PHILIBERTI BRVSSELLII Tractatus insignis *de conditionibus Testamentorum, contractuum & pactorum,* qui primum prodiit *Louanii 1560. 4.* & *Bruxellis 1659. 4.* post, cum PAVLI DVRAN Tractatu *de conditionibus & modis impossibilibus ac Iure prohibitis,* recusus *Francofurti 1700. 4.* atque in hac materia est optimus.

ad librum XXXIII. tit. I. de Annuis legatis.

Scriptores ad libr. XXXIV. tit. V. de rebus dubiis.

Scriptores ad libr. XXXV. tit. I. de Conditionibus & Demonstrationibus.

§. LXXIX.

Scriptores ad libr. XXXV. tit. II. ad L. Falcid.

Ad Legem Falcidiam & Voconiam fuit commentatus FRANCISCVS BALDVINVS, *Basileæ* 1559. 8. cum aliis Auctoris ad Leges huiusmodi antiquas Commentariis. FRANCISCVS DVARENVS, *Lugduni* 1578. *f.* ÆMILIVS FERRETVS, *Lugduni* 1553. *f.* ANTONIVS GOVEANVS, *Lugduni* 1559. *f.* IOANNES FRANCISCVS a RIPA, *Lugduni* 1548. *f.* inter eius Opera. FRANCISCVS HVSMANNVS *Paradoxa* scripsit *ad L. Falcidiam*, *Parisiis* 1586. 8. & qui de eadem varias Disputationes scripsit GVILIELMVS CVPP, *Franeckeræ* 1649. 4. Ad *Senatusconsultum Trebellianicum* vero facit ANTONIVS CORSETTVS in Tomo VIII. Tractatus Tractatuum, & qui eruditus est Tractatus VLRICI OBRECHTI *de Fideicommissorum restitutione, & imputatione prælegatorum in Quartam Trebellianicam*, *Argentorati* 1667. 4. Optime tamen ab binos hosce Titulos facit IOANNES ANTONIVS MANGILIVS *de imputationibus & detractionibus in Legitima, Trebellianica & aliis Quartis*, *Venetiis* 1654. *f.* Subiungimus hisce GABRIELIS SCHWEDERI Dissertationem *de conditione ex Lege liberis ad supple-*

plementum Legitimæ competente, *Tubingæ* 1696. 4.

§. LXXX.

Scriptores ad lib. XXXVI. tit. I. de bonorum possessionibus.

De *Bonorum possessione contra tabulas* scripsit FRANCISCVS DVARENVS in Tomo VIII. Repetitionum, ANDREAS BARBATIVS *in rubr. C. qui admittantur ad Bon. Poss. Lugduni* 1553. *f.* ANTONIVS CONTIVS, *Parisiis* 1616. 4. IOSEPHVS FERNANDEZ de RETES, *Salmanticæ* 1663. 4. CAMILLVS PLAVTIVS, *Lugduni* 1533. *f.* & qui præcipuus est ANDREAS FACHINEVS *de bonorum possessione & Iure accrescendi*, *Ingolstadti* 1589. 8.

§. LXXXI.

Scriptores ad libr. XXXVII. tit. V. & seqq. de Collationibus.

De *Collationibus* habemus ALVARI VALASCI *praxin partitionum & collationum inter hæredes*, *Francofurti* 1649. *f.* STEPHANVM FORCATVLVM, *Parisiis* 1578. 8. HIERONYMVM LAVRENTIIS, *Lugduni* 1590. *f.* & IOANNEM SAPORTAM in Tomo VIII. Tractatus Tractatuum. Præcipui vero sunt GEORGIVS ADAMVS BRVNNERVS *de collatione bonorum*, *Lipsiæ* 1610. 8. & ARNOLDVS VINNIVS, *Amstelodami* 1654. 8.

§. LXXXII.

Scriptores ad lib. XXXIX. tit. I. de Noui Operis Nunciatione. Ad libr. XXXIX. tit. II. de damno infecto.

De *Noui Operis Nunciatione* fuit commentatus NICOLAVS CISNERVS *Francofurti 1611. 8.* IOANNES FRANCISCVS a RIPA, *Lugduni 1548. f.* & D. MARTA, *Florentiæ 1600. f.* Huc etiam pertinet materia *Protestationis* quam executus est IOANNES FERCOTIVS *de Protestationibus Coloniæ 1701. 8.* De *damno infecto* IOANNES FRANCISCVS a RIPA inter Opera, *Lugduni 1548. f.* edita.

§. LXXXIII.

Scriptores de Vectigalibus.

Ad Titulum *de Publicanis & Vectigalibus & commissis*, præter eos, qui de Iure Fisci egerunt, habemus alios. De *Vectigalibus* quidem *Populi Romani* egit IVLIVS CÆSAR BVLENGERVS in Tractatu, *Tubingæ 1618. 4.* & *Francofurti 1620. 4.* edito, in quo de Vectigalibus, quæ tum sub libera Republica, tum in statu monarchico erant, erudite agit. Adiectus postmodum est ipsius Operi de Imperatore & Imperio Romano, nunc vero insertus est Tomo octavo Thesauri Antiquitatum Romanarum Græuiani. Præstantior omnino est PETRI BVRMANNI *de Vectigalibus Populi Romani* Dissertatio

tatio elegantissima, *Traiecti ad Rhenum* 1694. 8. Hic enim materiam Vectigalium Romanorum non solum exhaurit, sed etiam quidquid est materiæ connexæ satis erudite fuit persecutus; ita, vt potiores Leges, titulosque Pandectarum & Codicis rite explicet. *Iura* vero *Vectigalium* deducunt IO. BERTACHINVS, in Tomo duodecimo Tractatus Tractatuum, IOACHIMVS CLVTENIVS, *Argentorati* 1618. 8. HENRICVS KLOCKIVS, *Giessæ* 1621. 4. & præcipue GEORGIVS CHRISTOPHORVS a GöLNITZ *de regali Vectigalium Iure*, *Tubingæ* 1652. 4.

§. LXXXIV.

Scriptores ad libr. XXXIX. tit. V. de donationibus.

De *Donationibus* scripsit PETRVS BARBOSA, *Francofurti* 1625. *f.* IVLIVS CLARVS, *Venetiis* 1566. 8. VALENTINVS GVILIELMVS FöRSTERVS, *Witteberga* 1600. 12. HIPPOLYTVS RIMINALDVS, *Francofurti* 1612. 8. HENRICVS BOCERVS in suo *de Donationibus* Tractatu methodico omnes Donationum species absoluit, *Tübingæ* 1614. 8. & 1625. 8. Quod alias etiam egit IOSEPHVS FERNANDVS de RETES *de donationibus in genere & particulari*, *Lugduni* 1667. 4. De *Donatione mortis caussa* scripsit MICHAEL BEVTHERVS,

Argentorati 1615. 4. & ROLAND
PASSAGERVS, *Venetiis 1546. 8.*
Donationibus inter patrem & filium N
RIVS CVTELLVS, *Venetiis 1661. f.*
Donationibus piis, legatis & donation
stipendiorum ERNESTVS GOCKELI
Augusta Vindelicorum 1671. 4. Sic eti
ADRIANI BEIERI extat Dissertatio
Donationibus Principum Imperii,
1704. 4.

§. LXXXV.

Scriptores ad libr. XL. tit. I. de manumissionibus. De Iure Annulor.

De *Manumissionibus Seruorum* a
Romanos elegans extat Tractatus W
HELMI a LOON, *Vltraiecti 1685*
Huc facit etiam DAVID MEVIVS
Absolg der Bauers-Leute. Ad Ius A
lorum varii faciunt. De *Annulorum*
dem *origine, Vsu, varietate* scripsit H
RICVS KITSCHIVS, *Lipsiæ 1614. 4.*
quæ cum eo extat HVGONIS GRO
Commentatio *de Annulis.* Scripsit
terea *de Annulis horumque antiqu*
IOANNES KIRCHMANNVS, *Lu*
1623. 8. & qui omnium accuratissi
hanc materiam pertractauit FORTV
VS LICETVS in libro *de Annulis a*
quis, Vtini 1645. 4. edito. De Iure
ro Annulorum egit EGGEBERT
SCHAVMIVS, siue qui sub hoc nom

latet CONRADVS RITTERSHVSIVS, *Francofurti ad Viadrum 1621. 4.*

§. LXXXVI.

Scriptores ad libr. XLI. tit. I. de acquirendo rerum dominio.

De *acquirendo rerum Dominio* egit FRIDERICVS HILDERICVS de VAREL *Altdorfi 1509. 4.* & SAMVEL NEANDER *de modis acquirendi dominii, Argentorati 1624. 12.* & qui praecipuus est STEPHANVS FAGVNDEZ *de iustitia, contractibus, adquisitione & translatione dominii, Lugduni 1641. f.* Erudita vero est dissertatio GERHARDI FELTMANNI *de accessionibus memorabilibus, immani aquarum vi vel terrae motu factis, Amstelodami 1691. 8.* & Scriptores de Iure maritimo & aquatili. Naturam & differentias dominii ex principiis moralibus atque ciuilibus discutit CAMILLVS CONTARENVS in *Genealogia dominiorum, Amstelodami 1693. f.* De *dominii reditu legali*, siue *vom Rückfalls-Recht eigenthümlicher Güter*, binis dissertationibus egit IO. ANDR. FROMMANNVS, *Tubingae 1696. 4.*

§. LXXXVII.

Scriptores Iuris Georgici.

Bibliothecam Breuem Scriptorum Iuris Georgici, auctore C. L. BILDERBECK videmus praefixam Editioni Quartae

des Neuvermehrten Dorff und Land-Rec
GERHARDI FELTMANNI *Ius Geor*
cum, prodiit *Lipsiæ 1678. 4.* Præstat tan
GOTHOFREDI CHRISTIANI LEIS
RI *Ius Georgium*, siue Tractatus *de P*
diis, von Landgütern, Lipsiæ 1698. f.
1713. f. cum Epistola CONRA
SAMVELIS SCHVRZFLEISCHII.
hoc opere autem quidquid de Prædiis
ci potest, velut in Bibliotheca magna
gulari cum vtilitate congestum videm
Addimus *das Neuvermehrte Dorf-*
Landrecht, Lipsiæ 1708. 4. & ex Editi
Quarta auctiori *Francofurti & Lipsiæ 1*
4. quod ex Iure Cæsareo, Saxonico, C
suetudinibus, & Scriptis ICtorum recen
rum est collectum suamque habet util
tem. Huc etiam spectat DIDACI C
LANTES de AVELLANEDA *Comm*
tarius Pragmaticus in fauorem rei frun
tariæ & Agricolarum & rerum, quæ A
culturæ destinatæ sunt, Madriti 1606
Nec non DIDACI GVTTIERREZ
SALINAS *Discursus de Pane & Vino*
que integra re rustica, Compluti 160
Madriti 1620. f. Item CONRADVS
RESBACHIVS *de Re rustica Spiræ 1*
8. Propius vero ad praxin hodiern
facit AHASVERVS FRITSCHIVS *d*
re Vniuersitatis Agrorum, vom Fi
R

Recht, *Ienæ 1670. 4.* De *Priuilegiis Rusticorum* in specie egit RENATVS CHOPPINVS, *Francofurti 1608. 8.* Ad Antiquitates Germanicas potissimum facit IO. PAVLVS KRESSIVS, in Dissertatione erudita *de priuilegiis Agriculturæ apud Germanos*, *Ienæ 1712. 4.* Facit huc b. Parens in dissertatione *de Iure Ouium*, *Ienæ 1680. 4.* & IO. SAM. STRYKII dissertatio *de Iure Cratium*, *Halæ 1700. 4.*

§. LXXXVIII.

Scriptores de contractu Colonario.

Ad hunc locum suo modo etiam referri potest *Contractus & Ius Colonarium* de quo habemus elegantem IO. OTTONIS TABORIS *Commentationem Synopticam de Contractu & Iure Colonario.* Extat inter Opera eius *Vol. I. Lipsiæ 1688. f.* edita, quanquam præcipue ad illustrationem Constitutionis Solmensis, *vom Land-Siedel-Recht*, sit directa.

§. LXXXIX.

Scriptores de venatione, piscatione & aucupio.

De *Venatione*, *Piscatione & Aucupio* scripsit CONRADVS HERESBACH *Coloniæ 1570. 8.* ALPHON. ISAAC. REGIVS *1625. 8.* SEBASTIANVS MEDICES *Coloniæ 1588. 8.* HIERONIMVS & ANDREAS RATH, *Spiræ 1602. 4.* DANIEL KRAYSER, *Neoburgi ad Istrum 1651.*

1651. 8. FRIDERICVS PRüCKM
NVS, *Spiræ 1605. 4.* & præcipue GI
GIVS MOHR, *Spiræ 1605. 4.* FI
CISCVS ZOANNETTVS *de dupli*
natione cum generali tum speciali Ger
ca adiectus Noe Meureri compila
Omnium tamen curas superat AHA
RI FRITSCHII *Corpus Iuris Ven*
Forestalis Romano-Germanici, cum
tione SAMVELIS STRYKII, *Lipsiæ*
f. Prodierat iam antea hoc opus
stadti 1675. f. iterata vero hac Ed
præter elegantem Præfationem
Germanorum circa Venationem liber
multis consiliis fuit locupletatum. P
Pars continet Medicis, Mohrii, Kr
ri Scripta ante adducta, & Noe M
Forst-Iagd-und Wasser-Recht. Quo
as ex Editione iterata & tribus Pa
Consiliis & Sententiis Cameralibus
argumenti, Collectaneis adhæc
auctiori, prodiit *Francofurti ad Mo*
1576. f. Altera Pars continet varia
silia: Carpzovii, Lynckeri, Kl
Strykii atque aliorum de rebus fo
bus & præcipue IO. CHRISTOP
HEROLDI, obseruationes forestale
tas curiosas: Pars Tertia vero varia
dinationes & Constitutiones fo
continet. FRANCISCVS de LAV

Iuris Gallicani professor Tractatum gallicum edidit *de Iure venationis, du droit de chasse, Parisiis 1685. 12.* Hoc autem quid olim legibus patriis & ab ipsis Merouingorum temporibus hac de re sancitum, exponit, neutiquam vero ad Iura recentiora facit.

§. XC.

Corpus Iuris Metallici edidit IOANNES DEVCERVS, *Lipsiae 1624. f.* & GEORGIVS LöHNEYSEN *im Bericht vom Bergwerck 1672. f.* Sic etiam variarum prouinciarum constitutiones speciales de metalli fodinis prodierunt. *Vngarische Berg-Ordnung, Viennae 1703. f.* prodiit. Egregius est IOANNIS EISENHARTI Tractatus *de regali Metalli fodinarum Iure & partibus metallicis Liber singularis, Helmstadii 1681.* & qui *Iura Minerum* egregie persecutus est perillustris LYNCKERVS, *Ienae 1695. 4.* Habemus etiam SEBASTIANI SPANS *Berg-Vrtheil, Cygneae 1636. f.* & qui circa Leges metallicas optimus est ABRAHAMVS von SCHöNBERG *in ausführlicher Berg-Information,* quae 1693. *f.* prodiit. Eodem referendus PHILIPPI HELFRICI KREBS *Tractatus Politi-* *Scriptores de Iure Metallico.*

co-Iuridicus de Ligno & Lapide, *A*
ſtæ Vindelicorum 1700. 4.

§. XCI.

Scriptores de Occupatione bellica.

De *Occupatione bellica* ſcripſit
NOLDVS LVBENAV, *Baſileæ 16*
& NICOLAVS REVSNERVS, *Iena*
4. *De acceſſionibus* IOANNES CO
Coloniæ 1583. 8. & HVGO DO
LVS, *Francofurti 1599. 4.* Add
CHRISTIANI WILDVOGELII
tationem *de Iure Pretioſorum*, *Ienæ*
4. Præ cæteris vero huc faciunt
ptores de Iuſtitia & Iure, de Iur
turæ & Gentium, atque inter hos
tius & Thomaſius.

§. XCII.

Scriptores ad libr. XLI. de adquirenda vel amittenda Poſſeſſione.

In Titulum *de adquirenda vel*
tenda Poſſeſſione commentatus fuit IO
NES BORCHOLTEN, *Helmſtadii*
8. HENRIGVS CANISIVS *de Po*
ne & Remediis poſſeſſoriis, *Ingolſtadii*
4. BARTHOLOMÆVS CÆPOLL
adipiſcenda & recuperanda Poſſeſſione,
duni 1577. f. IO. FRANCISC
RIPA inter Opera eius. SEBAS
NVS MEDICES *Coloniæ 1587. 8.*
TRVS de BELLA PERTICA, *C*
1587. 8. CLAVDIVS MARME

Lugduni 1557. 8. CÆSAR ARGELLVS de PALTRONIBVS, *Romæ* 1624. *f. Venetiis* 1655. *f.* IO. CORASIVS, *Spiræ* 1595. 4. HIERONYMVS MARILIANVS *de Iure Possessionis & Dominii Iure*, *Coloniæ* 1599. 8. Hisce melior est PETRVS FRIDERVS in Tractatu *de caussa & materia Possessionis*, *Francofurti* 1597. 8. Omnium tamen curas superat IACOBVS MENOCHIVS *de adipiscenda, retinenda & recuperanda Possessione*, *Coloniæ* 1629. *f.*

§. XCIII.

Scriptores ad libr. XLI. tit. III. de vsurpationibus & vsucapionibus.

De *Præscriptionibus* variorum Tractatus, vtpote IO. OLDENDORPII, HENRICI HOSTIENSIS, coniunctim editi *Coloniæ* 1568. 8. Separatim de iisdem egit ANDREAS ALCIATVS, *Spiræ* 1598. 8. IVLIVS PACIVS, *Heidelbergæ* 1589. 4. ARNOLDVS RATH, *Ingolstadti* 1651. 4. CONRADVS SAVR, *Francofurti* 1643. 8. IO. FRANCISCVS BALBVS, *Lugduni* 1532. 8. *ibid.* 1567. 8. & *in Tr. Tractatuum Vol. V. f.* 213. GVILIELMVS DVRANDVS, *Coloniæ* 1567. 8. DYNVS MVGELLANVS, *Francofurti* 1594. 8. MARTINVS GARRATVS, GEORGIVS GEIGERVS, *Erfurti* 1642. 12. NICO-

LAVS

LAVS CISNERVS *de Iure Romano* ... *Iure Vsucapionum Spira 1588. 8. Franco*... *ti 1611. 8.* IOSEPHVS FERNAND... de RETES *ad leges, edicta & constitu*... *nes, quibus prohibita vsucapio, Salma*... *ca 1663. 4.* CAROLVS AVGVST... MELLA *de vsucapionibus & præsumti*... *bus, Taurini 1639. f.* & qui præcipui ... HENRICVS GEBHARDVS *de digni*... *Iurisprudentia & vsurpatione rerum*, ... *psiæ 1613. 8.* atque PETRVS GILKE... VS *de vsucapionibus & diuersi temp*... *præscriptionibus*, qui reliquis est præs... tior & prodiit *Francofurti 1602. 4.* ... scriptionem quod ad Regalia & alia Iura ... lustrium, insigniter declarat eruditus A... DREÆ OCKELII Tractatus *de Præ*... *ptione immemoriali præsertim rerum* ... *manialium & Regalium Principum*, *it*... *que rerum ecclesiasticarum*, *Mensaliu*... *Prælatorum Germaniæ*, *Halæ 1707. 4.* ... hoc non solum de præscriptione bono... tum publicorum tum priuatorum ag... huius effectus & contraria demonstra... sed etiam multa inspergit erudita, qua... Ius publicum, mores antiquitatesque G... maniæ faciunt. Agit enim de Maie... tis, Superioritatis territorialis & Reg... um Iuribus ac præscriptione, de f... militaribus Germanorum, nobilibus, ...

minibus propriis, horumque bonis censiticis & similibus, ita, vt eximiam habeat commendationem, postea tamen, quum non ad palatum aulæ scriptus esset, in Terris Borussicis prohibitus. De Præscriptionibus Temporalibus, quæ breuiori spatio perficiuntur, in specie a momento temporis incipiens egit CVIACIVS *de diuersis temporum præscriptionibus & terminis*, qui extat inter Opera, *Francofurti 1595. fol.* edita.

§. XCIV.

Scriptores ad libr. XLII. tit. I de re iudicata & effectu sententiarum.

Ad Titulum de *re iudicata* commentati fuerunt IO. ANGELVS ARETINVS a GAMBELLIONIBVS, *Venetiis 1569. fol.* DIDACVS MILLIANVS, *Ticini 1617. fol.* Optimus vero est SIGISMVNDVS SCACCIAS de *sententia & effectu sententiarum sen re iudicata*, *Geneuæ 1670. f.* De *rei iudicatæ* solennibus egregie scripsit ANTONIVS NIGER, *Romæ 1647. f.* De *effectibus* vero *rei iudicatæ* DANIEL CLASENIVS, *Helmstadii 1677. 4.* de *Nullitatibus sententiarum* SEBASTIANVS VANTIVS, *Coloniæ 1624. 8.* De *sententiis praeiudicialibus, siue prouisionalibus* egregium est scriptum PETRI REBVFFI, *Coloniæ 1595. 8.* De *remediis aduersus easdem* scripsit VINCENTIVS CAROCIVS,

Geneuæ 1621. 4. De *confessione iudiciali* extat Tractatus IO. SAMVELIS BRVNNERI, *Basileæ* 1645. 4. Ad *cessionem bonorum* faciunt illi Scriptores, qui de debitorum leuaminibus agunt, supra adducti. Separatim de hac scripserunt MATTHÆVS BRVNVS, *Coloniæ* 1591. 8. *Lugduni* 1593. 8. THOMAS MAVLIVS, *Francofurti* 1635. 4. & qui præcipuus est IOAN. CORASIVS, cuius Tractatus inter Opera alia extat *Wittebergæ* 1603. f.

Scriptores de cessione bonorum.

§. XCV.

Scriptores ad lib. XLII. tit. de rebus auctoritate iudicis possidendis.

Ad res, quæ auctoritate Iudicis possidentur vel venum dantur, faciunt Scriptores de Subhastationibus supra adducti, & qui de concursu ac priuilegiis creditorum scripserunt. Scripsit de *Iure prælationis creditorum* LVCAS MELONIVS, *Noribergæ* 1644. 8. HERMANNVS MEYERVS, *Francofurti* 1607. 8. HENRICVS HABERKORN, *Lipsiæ* 1677. 4. IO. LEIB *Noribergæ* 1647. 12. OTTO HENRICVS MYLIVS, *Noribergæ* 1633. 4 GEORGIVS HENRICVS SPRINGSFELD, *Erfurti* 1638. 4. PAVLVS VALENTINI, *Francofurti ad Viadrum* 1622. 4. IOAN. MICHAEL BEVTHERVS de *Iure Prælationis inter concurrentes creditores*, *Argentorati* 1615. 8. & Germanice

nice *Magdeburgi* 1599. Sic etiam de *Arresto & Priuilegiis creditorum* extat Tractatus Anonymi, *Geræ* 1615. 8. Pleniores ſunt AMATVS RODRIQVEZ de *concurſu & Priuilegiis creditorum in bona debitoris*, *Madriti* 1616. f. & *Geneuæ* 1665. *fol.* & qui huic eſt præferendus FRANCISCVS SALGADO de SOMOZA in *Labyrintho creditorum concurrentium*, *Antwerpiæ* 1653. & *Francofurti* 1663. *fol.* qui hanc materiam ex Iure Ciuili plenarie examinauit & creditorum claſſes ſtudioſe diſtinxit. Inter Germanos habemus IO. BRVNNEMANNI *prælectiones publicas de proceſſu concurſus Creditorum*, quas notis & acceſſionibus neceſſariis illuſtrauit SAMVEL STRYKIVS; Acceſſit IOACHIMI CHEMNITII diſſertatio de *Iure prælationis Creditorum*, *Francofurti* 1707. 4. Ad Ius Saxonicum circa hanc materiam illuſtrandum in primis facit CHRISTOPHORVS PHILIPPVS RICHTERVS de *Iure & Priuilegiis Creditorum*, *Coloniæ* 1707. 4. ubi omnia ex Reſponſis Dicaſteriorum deducit. Controuerſiam de hac materia, ICtis celeberrimis, immo ipſi Vlpiano mouit ANTONIVS a MARA, ſiue qui hoc nomine latet ELIAS SCHNEGAS, in ſuo de *concurſu Creditorum* Tractatu, qui *Brunſwigæ* 1689. 4.

R 2 pro-

prodiit. Auctor non solum alios leg
sensus adfingit, sed plane omnes Do
rum auctoritates & sententias in foro
ceptas, si nulla legum auctoritate ni
tur, infirmare conatur. Inde, cum
iam beato parenti aliquoties contrad
ret, ipsi olim a me, cum in Acaden
Francofurtensi degerem, responsum
in *Struuio non errante*, qui *Francof*
ad Viadrum prodiit 1690. 4. & debi
præreptum, ne oriente concursu cred
rum bonis cedere auctor cogeretur. H
quidem reposuit amarus *Struuium a*
errantem, qui tamen tanti æsti
tus non fuit, vt aliqua exciperentu
cum Schnegassius semper vna aberr
chorda & in prioribus ipsi iam
fuerit factum.

§. XCVI.

Scriptores ad libr. XLIII. tit. I. de interdictis. De *interdictis* habemus CHRIS
ANVM KREMBERGIVM, *Wittebe*
1612. 4. DAVIDEM MAGIRVM,
gentorati 1646. 8. IO. TAVARDVM
interdictis & actionibus, *Francofurti*
8. MATTHÆVM WESENBECIV
Liebæ 1602. 8. HENRICVS quoque A
DREAS CRANIVS *methodicam trac*
tionem scripsit de *materia interdictorum*
Helmstadii 1621. 4. Optimus vero

hac materia est PETRVS FRIDERVS, MINDANVS de *Interdictis, siue extraordinariis actionibus*, *Francofurti* 1616. 4. De *interdicto vti possidetis, seu manutentione in possessione* egit VIRGINIVS de BOCCATIIS, *Coloniæ* 1582. *Ibid.* 1587. 8. atque ex Editione Tertia *Francofurti* 1696. 4. Huc facit ANDREAS CLVDIVS de *rebus quotidianis*, *Francofurti*, ex Editione noua 1701 8. in quo Tractatu materia de litigiosa possessione & interdicto vti possidetis, pertractatur. De *Remediis Possessoriis* HENRICVS CANISIVS, *Ingolstadii* 1592. 4. De *Possessorio summarissimo* egit CHRISTOPHORVS de PAZ, *Lugduni* 1671. f. HENRICVS PETRVS HABERKORN, *Lipsiæ* 1677. 4. & qui omnium est plenissimus LVDOVICVS POSTHIVS de *Possessorio summarissimo, siue de manutenendo*, *Geneuæ* 1646. 1658. f. Ipsum vero processum Possessorii summarissimi optime docet GERHARDVS PFANKVCH de *summarissimo Possessorio*, *Coloniæ* 1665. 4. De *immissione in feudum* in specie agit ANDREAS KNICHEN occasione Rescripti alicuius a Rudolpho Principe Anhaltino emissi, *Lipsiæ* 1620. 4. vbi præsertim de missione Creditorum allodialium in fructus feudi tractat. De *Iure precaria* habemus dissertationem IO-

ANNIS EICHELII, *Helmstadti 1669.* 4. & CHRISTOPHORVM BLVMBACHERVM, *Salisburgi 1661.* 12.

§. XCVII.

Scriptores ad l.br. XLV.tit.1 de Verborum obligationibus.

De Scriptoribus ad Titulum de exceptionibus infra dicemus sub practicis, nec minus de Obligationibus & actionibus. De *Verborum Obligationibus* plures Scriptores in Tomo sexto repetitionum videmus congestos, ANDREAM ALCIATVM, BALDVM de BARTHOLINIS, BVLGARINVM de BVLGARINIS, HIERONYMVM BVTIGELLAM & plures alios hodie parum cognitos. Separatim extant ANDREAS BARBATIA *Venetiis 1563. fol.* ALBERTVS BOLOGNETVS, *Romæ 1571. f.* & *Witteberg* *1595. 8.* MARCVS MANTVA, *Altdorf* *fi 1585. 4.* HECTOR RICHERVS *Francofurti 1617. 8.* CAMILLVS PLAV TIVS, *Florentiæ 1566. 8.* CAROLV MOLINÆVS, *Ienæ 1588. 8.* HVBER TVS GIPHANIVS, *Altdorffi 1584.* BARTHOLOMÆVS CÆPOLLA, *Lu* *duni 1551. fol.* & qui in hac materia op mus est HARDEVICVS DASSELIV *Hamburgi 1592. 4.* De *duobus reis* scrip

ad l. XLV tit. II. de duobus

ÆGIDIVS HORTENSIVS, *Francofu* *1607. 8.* & IOANNES RONCHEGA

LV

LVS, *Lugduni 1559. 8.* qui licet non materiam hanc materiam persequatur, ordine tamen non satis iusto vtitur, atque multa admiscet aliena, quare pro præcipuo habendus est THEODORVS MOHR in tractatione synoptica de *duobus reis, Helmstadti 1687. 4.*

reis constituendis.

§. XCVIII.

Scriptores ad libr. XLVI. tit. de fideiussoribus & mandatoribus.

De *Fideiussoribus, Priuilegiis Creditorum, excussione Bonorum* variorum extant Tractatus coniunctim editi *Coloniæ 1601. f.* Separatim de iisdem scripsit CASPAR MANZIVS, *Augustæ 1666. 4.* HIPPOLYTVS de MARSILIIS, *Lugduni 1593. 8.* PYRRHVS MAVRVS, *Venetiis 1622. 4. Noribergæ 1655. 4.* Optimus vero in materia Iuris Ciuilis est ANTONIVS HERINGIVS, *Francofurti 1647. 4.* & qui ex Iure Saxonico quoque hanc materiam pertractauit VALENTINVS FRANCVS, *Lipsiæ 1600. 4.* De *fideiussore indemnitatis* egit WOLFGANGVS ADAMVS LAVTERBACH, *Tubingæ 1655. 4.* De *Fideiussore in caussa criminali* RODERICVS SVAREZ, *Duaci 1614. f.* De *excussione Bonorum* habemus IACOBVM de ARENA, *Coloniæ 1591. 8.* & qui præcipuus est, VINCENTIVM CAROCIVM de *excussione bonorum in*

ciuilibus & criminalibus caussis, *Francof*
ti 1597. 8.

§. XCIX.

Scriptores ad libr. XLVI. tit. II. de Nouationibus & delegationibus & III. de solutionibus & liberationibus.

De *Nouationibus* extat Tracta
SEBASTIANI MEDICES, *Coloniae 15*
8. De *solutionibus* libros tres scrip
BARNABAS BRISSONIVS, *Francof*
ti 1587. f. ANTONII FABRI Tra
tus de *variis nummariorum debitorum*
lutionibus eruditus est, prodiit *Lug*
1598. 8. Noribergae 1622. 8. Optimus
IOANNIS GOTHOFREDI FREYI
Tractatus de *solutionibus & liberation*
Erffurti 1668. 4. Et cum saepius rati
soluendae pecuniae quaeratur, an ten
solutionis, an vero contractus sit at
dendum, eandem quoque quaestionem
ciderunt EOBALDVS FLORIAN
HINCIVS, *Argentorati 1642. 4.* HE
RICVS HORMANNVS, qui cum
in RENERI BVDELII *Tractatu mon*
Coloniae 1591. 4. edito, extat. De
bus supra iam fuit dictum. Opti
vero est IACOBI ALEMANNI *Pal*
Consultatoria, *Magdeburgi 1621. 4.* e
in qua de Iure, valore, mutatione,
probatione, solutione & variis Mo
speciebus, intermixtis passim Germ
praeiudiciis optime agit. Addimus N

CHIORIS GOLDASTI *Catholicon rei monetariæ*, *Francofurti 1662.* 4. Continentur eodem singulares Leges publicæ apud Germanos de re monetaria conclusæ. Cum autem creditores sæpius debitum recusent, debitori libera est oblatio, obsignatio & depositio pecuniæ, præuiis tamen debitis requisitis, de qua egit GEORGIVS SCHVZIVS, *Witteberga 1632.* 12. De *Acceptilationibus* habemus SEBASTIANVM MEDICES, *Coloniæ 1588.* 8.

§. C.

De Scriptoribus ad Librum Quadragesimum septimum & octauum de priuatis & publicis Delictis infra in bibliotheca Criminali dicemus. Hoc loco potius adducemus eos, qui de collegiis & corporibus egerunt. De Corporibus Artificum eruditus extat Tractatus GVIDONIS PANCIROLI de *Corporibus artificum*, qui cum notitia vtriusque imperii prodiit *Lugduni 1593.* & *1608.* f. De *Collegiis Opificum eorumque Statutis* scripsit AHASVERVS FRITSCHIVS, *Rudolphstadti 1669.* 4. *Francofurti & Lipsiæ 1710.* 4. Nemo tamen Ius Opificiarium melius exposuit, quam ADRIANVS BEYERVS, ICtus in hac Salana celeberrimus, antea Syndicus Ciuitatensis hisce in con-

Scriptores ad lib. XLVII. tit. II. de Collegiis & Corporibus.

trouerſiis probe verſatus, cuius induſtr
& exactam decidendi rationem prædic
omnes, qui in hoc Iure ſunt occup
Primum quod edidit Scriptum in Iure
pificiario eſt: *Tyro, prudentiæ Iuris op*
ariæ præcurſorum emiſſarius, der Lehr-I
Ienæ 1683. 4. recuſus inſigniterque au
cura FRIDERICI GOTTLIEB STRU
Viri ampliſſimi, *Ienæ 1717. 4.* Alter ſe
batur Tractatus de *Iure prohibendi*,
competit Opificibus & in Opifices, von
Zünffte Zwang, Ienæ 1683. 4. Te
inſcribitur, *Boethus, der Handwercks*
ſell, Ienæ 1685. 4. & *Ienæ 1692. 4.*
demque cum Supplementis STRU
iam laudati *Ibid. 1717. 4.* Quartum pe
lum agit *de Magiſtro prudentiæ Iuris*
ciarii præcurſore primario, ex Edition
cunda, Ienæ 1692. 4. & iterum *Ienæ*
4. Nec minus æſtimandi ſunt Trac
de ſpeciebus & interpretatione Iuris o
arii, Ienæ 1686. 4. atque alius de Co
is Opificum von Werckſtatten und Kr
Laden der Handwercks-Leute, Ienæ 1
Aliud de *varii generis Inſtrumentis,*
maxime Opificum, Ienæ 1691. 4. *Com*
tatio de Artificibus Palatinis, Vratis
1692. 4. & *de Domeſticis Opificum,*
1695. 4. Antea prodierat: *Relatio*
rum, conſultatio item & digreſſio ad

mentum de conuitiis Opificum vom Schelten der Handwercker, Ienæ 1689. 4. Accessit his demum Eiusdem *Aduocatus rerum Opificialium peritus siue Processus Mechanicarum caussarum forensis absolutus, Francofurti & Lipsiæ 1705. 4.* Hoc non casus solum practicos & Mechanicos, sed etiam mores & Iura Mechanicorum, formulas quoque agendi & defendendi exhibet, ac singula sententiis Iureconsultorum atque Responsis illustrat. Propositum fuit celeberrimo Auctori, singula quæ de „ hoc Iure dicenda, in Syntagma Iuris O- „ pificiarii, quod duos Tomos in folio „ constituet, redigere, idque quampri- „ mum Bibliopolam nactus fuerit, qui „ sumtus ad edendum erogaret. Con- „ cinnauit etiam Dictionarium Mechanicum, in quo omnes Termini Mechanici probe illustrantur. Opus sane vtilissimum futurum ex Tractatibus iam editis satis patet. Haut ita pridem b. Parentis GEORGII ADAMI STRUVII *Decisionum Iuris Opificiarii Centum & aliquot*, curante fratre dilectissimo, FRIDERICO GOTTLIEBIO STRUVIO, prodierunt *Ienæ 1708. 4.* His enim rariores quidam casus examinantur & per ICtorum sententias deciduntur. Adiectæ sunt binæ dissertationes b. Parentis eadem de mate-

ria &

Geneuæ 1621. 4. De *confessione iudiciali* extat Tractatus IO. SAMVELIS BRVNNERI, *Basileæ 1645. 4.* Ad *cessionem bonorum* faciunt illi Scriptores, qui de debitorum leuaminibus agunt, supra adducti. Separatim de hac scripserunt MATTHÆVS BRVNVS, *Coloniæ 1591. 8. Lugduni 1593. 8.* THOMAS MAVLIVS, *Francofurti 1635. 4.* & qui præcipuus est IOAN. CORASIVS, cuius Tractatus inter Opera alia extat *Witteberga 1603. f.*

Scriptores de cessione bonorum.

§. XCV.

Scriptores ad lib. XLII. tit. de rebus auctoritate iudicis possidendis.

Ad res, quæ auctoritate Iudicis possidentur vel venum dantur, faciunt Scriptores de Subhastationibus supra adducti, & qui de concursu ac priuilegiis creditorum scripserunt. Scripsit de *Iure prælationis creditorum* LVCAS MELONIVS, *Noribergæ 1644. 8.* HERMANNVS MEYERVS, *Francofurti 1607. 8.* HENRICVS HABERKORN, *Lipsiæ 1677. 4.* IO. LEIB *Noribergæ 1647. 12.* OTTO HENRICVS MYLIVS, *Noribergæ 1633. 4* GEORGIVS HENRICVS SPRINGSFELD, *Erfurti 1638. 4.* PAVLVS VALENTINI, *Francofurti ad Viadrum 1622. 4.* IOAN. MICHAEL BEVTHERVS de *Iure Prælationis inter concurrentes creditores*, *Argentorati 1615. 8.* & Germanice

nice *Magdeburgi 1599.* Sic etiam de *Arresto & Priuilegiis creditorum* extat Tractatus Anonymi, *Geræ 1615. 8.* Pleniores sunt AMATVS RODRIQVEZ de *concursu & Priuilegiis creditorum in bona debitoris, Madriti 1616. f. & Geneuæ 1665. fol.* & qui huic est præferendus FRANCISCVS SALGADO de SOMOZA in *Labyrintho creditorum concurrentium, Antwerpiæ 1653. & Francofurti 1663. fol.* qui hanc materiam ex Iure Ciuili plenarie examinauit & creditorum classes studiose distinxit. Inter Germanos habemus IO. BRVNNEMANNI *prælectiones publicas de processu concursus Creditorum*, quas notis & accessionibus necessariis illustrauit SAMVEL STRYKIVS; Accessit IOACHIMI CHEMNITII dissertatio de *Iure prælationis Creditorum*, *Francofurti 1707. 4.* Ad Ius Saxonicum circa hanc materiam illustrandum in primis facit CHRISTOPHORVS PHILIPPVS RICHTERVS de *Iure & Priuilegiis Creditorum*, *Coloniæ 1707. 4.* ubi omnia ex Responsis Dicasteriorum deducit. Controuersiam de hac materia, ICtis celeberrimis, immo ipsi Vlpiano mouit ANTONIVS a MARA, siue qui hoc nomine latet ELIAS SCHNEGAS, in suo de *concursu Creditorum* Tractatu, qui *Brunswigæ 1689. 4.*

R 2 pro-

prodiit. Auctor non solum alios legibus sensus adfingit, sed plane omnes Doctorum auctoritates & sententias in foro receptas, si nulla legum auctoritate nituntur, infirmare conatur. Inde, cum etiam beato parenti aliquoties contradiceret, ipsi olim a me, cum in Academia Francofurtensi degerem, responsum fuit in *Struuio non errante*, qui *Francofurti ad Viadrum* prodiit *1690. 4.* & debitum præreptum, ne oriente concursu creditorum bonis cedere auctor cogeretur. Huic quidem reposuit amarus *Struuium adhuc errantem*, qui tamen tanti æstimatus non fuit, vt aliqua exciperentur, cum Schnegassius semper vna aberret chorda & in prioribus ipsi iam satis fuerit factum.

§. XCVI.

Scriptores ad libr. XLIII. tit. I. de interdictis. De *interdictis* habemus CHRISTIANVM KREMBERGIVM, *Wittebergæ 1612. 4.* DAVIDEM MAGIRVM, *Argentorati 1646. 8.* IO. TAVARDVM de *interdictis & actionibus*, *Francofurti 1600. 8.* MATTHÆVM WESENBECIVM, *Lichæ 1602. 8.* HENRICVS quoque ANDREAS CRANIVS *methodicam tractationem* scripsit de *materia interdictorum*, *Helmstadii 1621. 4.* Optimus vero in hac

hac materia est PETRVS FRIDERVS, MINDANVS de *Interdictis, siue extraordinariis actionibus*, *Francofurti* 1616. 4. De *interdicto vti possidetis, seu manutentione in possessione* egit VIRGINIVS de BOCCATIIS, *Coloniae* 1582. *Ibid.* 1587. 8. atque ex Editione Tertia *Francofurti* 1696. 4. Huc facit ANDREAS CLVDIVS de *rebus quotidianis*, *Francofurti*, ex Editione noua 1701. 8. in quo Tractatu materia de litigiosa possessione & interdicto vti possidetis, pertractatur. De *Remediis Possessoriis* HENRICVS CANISIVS, *Ingolstadii* 1592. 4. De *Possessorio summarissimo* egit CHRISTOPHORVS de PAZ, *Lugduni* 1671. f. HENRICVS PETRVS HABERKORN, *Lipsiae* 1677. 4. & qui omnium est plenissimus LVDOVICVS POSTHIVS de *Possessorio summarissimo, siue de manutenendo*, *Geneuae* 1646. 1658. f. Ipsum vero processum Possessorii summarissimi optime docet GERHARDVS PFANKVCH de *summarissimo Possessorio*, *Coloniae* 1665. 4. De *immissione in feudum* in specie agit ANDREAS KNICHEN occasione Rescripti alicuius a Rudolpho Principe Anhaltino emissi, *Lipsiae* 1620. 4. vbi praesertim de missione Creditorum allodialium in fructus feudi tractat. De *Iure precariae* habemus dissertationem IO-

ANNIS EICHELII, *Helmstadii* 1669. 4. & CHRISTOPHORVM BLVMBACHERVM, *Salisburgi* 1661. 12.

§. XCVII.

Scriptores ad l.br. XLV.tit.I de Verborum obligationibus.

De Scriptoribus ad Titulum de exceptionibus infra dicemus sub practicis, nec minus de Obligationibus & actionibus. De *Verborum Obligationibus* plures Scriptores in Tomo sexto repetitionum videmus congestos, ANDREAM ALCIATVM, BALDVM de BARTHOLINIS, BVLGARINVM de BVLGARINIS, HIERONYMVM BVTIGELLAM & plures alios hodie parum cognitos. Separatim extant ANDREAS BARBATIA, *Venetiis* 1563. *fol.* ALBERTVS BOLOGNETVS, *Romae* 1571. *f.* & *Wittebergae* 1595. 8. MARCVS MANTVA, *Altdorfi* 1585. 4. HECTOR RICHERVS, *Francofurti* 1617. 8. CAMILLVS PLAVTIVS, *Florentiae* 1566. 8. CAROLVS MOLINAEVS, *Ienae* 1588. 8. HVBERTVS GIPHANIVS, *Altdorffi* 1584. 8. BARTHOLOMAEVS CAEPOLLA, *Lugduni* 1551. *fol.* & qui in hac materia optimus est HARDEVICVS DASSELIVS, *Hamburgi* 1592. 4.

ad l. XLV tit. II. de duobus

De *duobus reis* scripsit AEGIDIVS HORTENSIVS, *Francofurti* 1607. 8. & IOANNES RONCHEGALLVS,

LVS, *Lugduni* 1559. 8. qui licet non male hanc materiam persequatur, ordine tamen non satis iusto vtitur, atque multa admiscet aliena, quare pro præcipuo habendus est THEODORVS MOHR in tractatione synoptica de *duobus reis*, *Helmstadti* 1687. 4.

reis constituendis.

§. XCVIII.

De *Fideiussoribus*, *Priuilegiis Creditorum*, *excussione Bonorum* variorum extant Tractatus coniunctim editi *Coloniæ* 1601. *f.* Separatim de iisdem scripsit CASPAR MANZIVS, *Augustæ* 1666. 4. HIPPOLYTVS de MARSILIIS, *Lugduni* 1593. 8. PYRRHVS MAVRVS, *Venetiis* 1622. 4. *Noribergæ* 1655. 4. Optimus vero in materia Iuris Ciuilis est ANTONIVS HERINGIVS, *Francofurti* 1647. 4. & qui ex Iure Saxonico quoque hanc materiam pertractauit VALENTINVS FRANCVS, *Lipsiæ* 1600. 4. De *fideiussore indemnitatis* egit WOLFGANGVS ADAMVS LAVTERBACH, *Tubingæ* 1655. 4. De *Fideiussore in caussa criminali* RODERICVS SVAREZ, *Duaci* 1614. *f.* De *excussione Bonorum* habemus IACOBVM de ARENA, *Coloniæ* 1591. 8. & qui præcipuus est, VINCENTIVM CAROCIVM de *excussione bonorum in-*

Scriptores ad libr. XLVI. tit. de fideiussoribus & mandatoribus.

ciuilibus & criminalibus caussis, *Francofurti 1597. 8.*

§. XCIX.

Scriptores ad libr. XLVI. tit. II. de Nouationibus & delegationibus & III. de solutionibus & liberationibus.

De *Nouationibus* extat Tractatus SEBASTIANI MEDICES, *Coloniæ 1588. 8.* De *solutionibus* libros tres scripsit BARNABAS BRISSONIVS, *Francofurti 1587. f.* ANTONII FABRI Tractatus de *variis nummariorum debitorum solutionibus* eruditus est, prodiit *Lugduni 1598. 8. Noriberga 1622. 8.* Optimus vero IOANNIS GOTHOFREDI FREYERI Tractatus de *solutionibus & liberationibus*, *Erffurti 1668. 4.* Et cum sæpius ratione soluendæ pecuniæ quæratur, an tempus solutionis, an vero contractus sit attendendum, eandem quoque quæstionem deciderunt EOBALDVS FLORIANVS HINCIVS, *Argentorati 1642. 4.* HENRICVS HORMANNVS, qui cum aliis in RENERI BVDELII *Tractatu monetali Coloniæ 1591. 4.* edito, extat. De quibus supra iam fuit dictum. Optima vero est IACOBI ALEMANNI *Palæstra Consultatoria*, *Magdeburgi 1621. 4.* edita, in qua de Iure, valore, mutatione, reprobatione, solutione & variis Monetæ speciebus, intermixtis passim Germaniæ præiudiciis optime agit. Addimus MEL-

CHI-

CHIORIS GOLDASTI *Catholicon rei monetariæ, Francofurti 1662.* 4. Continentur eodem singulares Leges publicæ apud Germanos de re monetaria conclusæ. Cum autem creditores sæpius debitum recusent, debitori libera est oblatio, obsignatio & depositio pecuniæ, præuiis tamen debitis requisitis, de qua egit GEORGIVS SCHVZIVS, *Witteberga 1632.* 12. De *Acceptilationibus* habemus SEBASTIANVM MEDICES, *Coloniæ 1588.* 8.

§. C.

De Scriptoribus ad Librum Quadragesimum septimum & octauum de priuatis & publicis Delictis infra in bibliotheca Criminali dicemus. Hoc loco potius adducemus eos, qui de collegiis & corporibus egerunt. De Corporibus Artificum eruditus extat Tractatus GVIDONIS PANCIROLI de *Corporibus artificum*, qui cum notitia vtriusque imperii prodiit *Lugduni 1593.* & *1608.* f. De *Collegiis Opificum eorumque Statutis* scripsit AHASVERVS FRITSCHIVS, *Rudolphstadti 1669.* 4. *Francofurti & Lipsiæ 1710.* 4. Nemo tamen Ius Opificiarium melius exposuit, quam ADRIANVS BEYERVS, ICtus in hac Salana celeberrimus, antea Syndicus Ciuitatensis hisce in contre-

Scriptores ad lib. XLVII. tit. II. de Collegiis & Corporibus.

trouerſiis probe verſatus, cuius induſtriam & exactam decidendi rationem prædicant omnes, qui in hoc Iure ſunt occupati. Primum quod edidit Scriptum in Iure Opificiario eſt: *Tyro, prudentiæ Iuris opificiariæ præcurſorum emiſſarius, der Lehr-Iung, Ienæ 1683. 4.* recuſus inſigniterque auctus cura FRIDERICI GOTTLIEB STRUVII Viri ampliſſimi, *Ienæ 1717. 4.* Alter ſequebatur Tractatus de *Iure prohibendi, quod competit Opificibus & in Opifices, von der Zünffte Zwang, Ienæ 1683. 4.* Tertius inſcribitur, *Boethus, der Handwercks-Geſell, Ienæ 1685. 4.* & *Ienæ 1692. 4.* tandemque cum Supplementis STRUVII iam laudati *Ibid. 1717. 4.* Quartum periculum agit *de Magiſtro prudentiæ Iuris opificiarii præcurſore primario, ex Editione ſecunda, Ienæ 1692. 4.* & iterum *Ienæ 1719. 4.* Nec minus æſtimandi ſunt Tractatus *de ſpeciebus & interpretatione Iuris opificiarii, Ienæ 1686. 4.* atque alius de *Collegiis Opificum von Werckſtatten und Krahm-Laden der Handwercks-Leute, Ienæ 1691. 4.* Aliud de *varii generis Inſtrumentis, cum maxime Opificum, Ienæ 1691. 4. Commentatio de Artificibus Palatinis, Vratislaviæ 1692. 4.* & *de Domeſticis Opificum, Ienæ 1695. 4.* Antea prodierat: *Relatio actorum, conſultatio item & digreſſio ad argu-*

men-

mentum de conuitiis Opificum vom Schelten der Handwercker, Ienæ 1689. 4. Accessit his demum Eiusdem *Aduocatus rerum Opificialium peritus siue Processus Mechanicarum caussarum forensis absolutus, Francofurti & Lipsiæ 1705. 4.* Hoc non casus solum practicos & Mechanicos, sed etiam mores & Iura Mechanicorum, formulas quoque agendi & defendendi exhibet, ac singula sententiis Iureconsultorum atque Responsis illustrat. Propositum fuit celeberrimo Auctori, „singula quæ de „hoc Iure dicenda, in Syntagma Iuris O- „pificiarii, quod duos Tomos in folio „constituet, redigere, idque quampri- „mum Bibliopol.im nactus fuerit, qui „sumtus ad edendum erogaret. Con- „cinnauit etiam Dictionarium Mechanicum, in quo omnes Termini Mechanici probe illustrantur. Opus sane vtilissimum futurum ex Tractatibus iam editis satis patet. Haut ita pridem b. Parentis GEORGII ADAMI STRUVII *Decisionum Iuris Opificiarii Centum & Aliquot*, curante fratre dilectissimo, FRIDERICO GOTTLIEBIO STRUVIO, prodierunt *Ienæ 1708. 4.* His enim rariores quidam casus examinantur & per ICtorum sententias deciduntur. Adiectæ sunt binæ dissertationes b. Parentis eadem de mate-

ria &

ria & IOANNIS WOLFGANGI TEXTORIS Dissertatio *Heidelbergæ* olim 1654. habita. Addimus etiam FRIDERICI GOTTLIEBII STRUVII dissertationem de *Balneis ac Balneatoribus*, *Ienæ* 1703. 4. qua hancce materiam ex antiquitatibus & legibus Romanorum explicauit & singula ad mores Germaniæ direxit.

§. CI.

Scriptores ad lib. XLIX. tit. XIV. de Iure Fisci. De Adpellationibus qui scripserint, eos infra inter practicos adducemus. Pergimus potius ad eos, qui de Iuribus *Fisci* fuerunt commentati. MATTHÆVS de AFFLICTIS *enumerationes Priuilegiorum Fisci* scripsit, *Basileæ* 1550. f. Præter hunc de *Iure Fisci* commentati ALEXANDER TVRAMINVS, *Venetiis* 1623. f. FRANCISCVS CVRTIVS, *Francofurti* 1610. 8. FRANCISCVS LVCANVS & MARTINVS GARATVS, qui in Tomo XII. Tractatus Tractatuum extant, ANTONIVS OLIBANVS, *Barcinone* 1600. 4. STEPHANVS GVAZZINVS de *Confiscatione Bonorum*, *Priuilegiis & præscriptionibus Fisci*, *Francofurti* 1614. 4. & qui præcipuus est MARCVS ANTONIVS PEREGRINVS, de *Iuribus & Priuilegiis Fisci*, *Coloniæ* 1693. 4. FABIVS GALEOTTA *Responsa Fiscalia selectiora* edi-

edidit, quæ pro defensione regii patrimonii reddita sunt, *Geneuæ 1686. f.* Præstat in hac materia IO. HENRICI BERGERI *Enarratio Legis X. Pandectarum de Iure Fisci & Legis II Cod. qui & aduersus quos in integrum restitui non possint, Lipsiæ 1705. 4.* Accesserunt eiusdem operæ quædam Academicæ, inter quas potiores facit oratio de Iureconsultis Academiæ Wittebergensis, qui proxime superiori seculo vixerunt. De *Successione Fisci* habemus Dissertationem IO. ERNESTI SPIELMANNI Argentorati propositam, *Lipsiæ* vero *1714. 4.* recusam.

§. CII.

Faciunt huc etiam qui de *Regalibus* egerunt, vtpote HENRICVS BOCERVS, *Tubingæ 1608. 8.* MATTHÆVS BORTIVS de *natura Iurium Maiestatis & Regalium Ienæ 1614. 4.* MATTHÆVS CVNO, *Francofurti ad Viadrum 1612. 4.* FRIDERICVS BRüCKMANNVS, *Lipsiæ 1668. 8.* NICOLAVS EVERHARDVS, *Ingolstadti 1684. 4.* SCIPIO GENTILIS, *Altdorffi 1662. 8.* PAVLVS MONTANVS, *Neapoli 1607. f.* Præ cæteris hanc materiam optime deduxerunt CONRADVS ab EINSIDEL, de *Regalibus, Halæ 1619. 8.* & qui huic est præferendus *Scriptores de Regalibus.*

RE-

REGNERVS SIXTINVS, *Hanouiæ 1657. 8.* qui & *Noribergæ 1717. 4.* est recusus. Accesserunt his CONR. & BENEDICTI *Carpzouiorum* de eadem materia Tractatus qui prodierunt iterato ex Bibliotheca *Iohannis Christophori Heroldi*, *Halæ 1678. 8.* Hi tamen omnes ex fundamentis Iuris Ciuilis sua deduxerunt. Potiora petuntur ex Scriptoribus Iuris Feudalis & Publici. Referri huc etiam potest ANDREAE OCKELII Tractatus de *Immemoriali Præscriptione*, supra adductus, quo multa continentur de Regalium præscriptione. Egregia quoque sunt MAXIMILIANI FAVST ab ASCHAFFENBVRG *Consilia pro Aerario*, *Francofurti 1641. f.* in quibus singula, quæ ad Regalia, vel Iura Fisci spectant, per breues Decisiones accurate videmus examinata. IO. THEODORI SCHEFFERI Diss. *de Regalibus tum in genere, tum vero in specie Sacri Romani Imperii Romano Germanici Tubingæ 1719. 4.* exposita, ex recentioribus Scriptis potissimum est collecta.

§. CIII.

Scriptores ad libr. XLIX. tit. XV. de ca-

Ad Titulum de *captiuis & postliminio* facit PETRI CVNÆI *responsum de Iure postliminii*, quod Orationibus Viri additum prodiit *Lugduni Batauorum 1640. 8.*

IO-

8. IOANNES DVRAN de TORRES hunc Titulum quoque suis illustrauit commentationibus *Romæ* 1655. 8. *ptiuis & postliminio.*

§. CIV.

De *Re militari* varii egerunt. Alii ipsam artem & rationem rei militaris ex ipsis antiquitatibus illustrarunt, vti Lipsius, Salmasius, Valtrinus, Schelius & quam plures: alii vero ad Ius militare faciunt, qui tantum nostræ sunt considerationis. Scripsit igitur de *Re militari* PARIS de PVTEO, *Venetiis* 1594. 8. ANDREAS ALCIATVS de *Re militari & militaribus officiis*, *Parisiis* 1651. 8. BALTHASAR AYALA de *Iure & officiis bellicis*, *nec non disciplina militari*, *Antwerpiæ* 1597. 8. Aestimandus præ cæteris est GERHARDI SICHTERMANNI de *pœnis militaribus* eruditus Tractatus *Amstelodami* 1708. 12. quo multæ Leges, variæque antiquitates optime illustrantur. *Corpus Iuris militaris* edidit PETRVS PAPPVS, *Francofurti* 1657. 8. in quo varias constitutiones militares variorum Principum congessit, licet postea varis iuribus adhuc fuerit adauctum. Præferendum itaque IO. FRIDERICI SCHVLZII *Corpus Iuris Militaris* *Scriptores ad librum XLIX. tit. XVI. de re militari.*

ris oder vollkommenes Kriegs-Recht hoher Potentaten, *Berolini 1693. 4.* editum, quod non ſolum varia Iuria militaria Regum & Principum continet, ſed etiam varios caſus deciſos. Habemus alias IOANNEM VOETIVM de *Iure militari*, *Vltraiecti 1670. 8.* IVLIVM FERRETVM de *re & diſciplina militari*, *Venetiis 1575. fol.* IO. FERDIN. BEHAIM, *Francofurti 1678. 8.* IOACHIMI BVRGERI *Obſeruationes militares*, *Coloniæ 1654. 4.* GERARDI FELTMANNI *reſponſa militaria*, quæ decade vna conſtant, & qui ex his optima excerpſit atque vberius explanauit CASPAR MATTHIAS SCHWARZ *im Weg-Weiſer zum Kriegs-Recht*, *Zelle 1681. 4.* qui in hac materia eſt optimus. Edidit quidem SEROTINVS *den Kriegs Auditeur*, qui talem inſtruere conatur, ſed Schwarzio omnino eſt poſthabendus. Nec poſſumus reticere ADRIANI BEYERI binos Tractatus de *Tranſitu & receptu*, *Ienæ 1675. 4.* editos, & Eiusdem *Prudentiam Iuris militaris* in artis formam redactam, *Ienæ 1710. 8.* Ad militiam vero Belgicam facit CAROLI a MANSFELD *magiſterium militare, ſiue de Iurisdictione & Iure militiæ Belgicæ*, *Antwerpiæ 1649. 4.* Anonymi *Schweizeriſches Kriegs-Recht*, *Francofurti ad Mœnum*

num 1704. 12. prodiit. PETRVS PAVLVS BONETVS *Armamentarium* ſcripſit, cuius pars prior prodiit *Mediolani 1688. f.* Continentur eodem varia Edicta de Armis, edita a Mediolani Regentibus, congrue diſpoſita & commentariis illuſtrata. Leges Militares Galliæ refert Domini de SPARRE *Code Militaire, ou Compilation des Reglements & Ordonnances de Louis XIV. Roy de France, a Paris 1708. 12.* quo Leges & Diplomata in cauſſis militaribus ab anno 1651. ad recentiora Regis tempora promulgata ex copioſiſſima illorum multitudine apte collecta referuntur.

§. CV.

Scriptores ad libr. L. tit. I. ad municipalem & de incolis.

Ad Ius municipale facit CAROLI SIGONII Tractatus eruditiſſimus de *antiquo Iure prouinciarum, Venetiis 1568. 8.* & *Francofurti 1609. f.* in quo Municipiorum atque Prouinciarum apud Romanos quæ fuerit ratio & Iura, egregie declarat. De *Iure* vero *municipali* hodierno egit PETRVS PONCETVS, *Lugduni 1595. 4.* BALTHASAR CONRADVS ZAHN in *Ichnographia municipali, ſiue de Iure Municipiorum, Francofurti 1657. 8.* & ex recentiori editione ſub Titulo *Politiæ Municipalis Lippiæ 1713. 4.* qui

S hoc

hoc in argumento præcipuas partes facit, & BERNHARDVS BARILIS in Tractatu de *potestate legis municipalis in advenas & indigenas*, *Lugduni* 1641. 4. De *Decurionibus* scripsit CONRADVS LANCELLOTVS. De *muneribus* habemus PETRVM ANTIBOLVM, GVILIELMVM de CVNEO, NICOLAVM FESTASIVM ÆGIDIVM THOMATVM, qui in Tomo XII. Tractatus Tractatuum extant. De *Collectis & muneribus* PETRVM de VBALDIS de PERVSIO, *Coloniæ* 1586. 8. HENRICVM BOCERVM, *Tubingæ* 1610. 8. BENEDICTVM BONIVM de *Collectis, censibus, æstimo*, *Coloniæ* 1588. 8. De *Collectis bellicis* ad vsum maxime Imperii conducit HENRICI HAHNII *Dissertatio de Collectis bellicis*, *Helmstadii* 1647. 4. Præcipuus est CASPAR KLOCKIVS de *Contributionibus*, *Francofurti* 1655. *fol.* cum additamento THOMÆ MERCKELBACHI. *Ærarii* publici Iura declarant CHRISTOPHORVS BESOLDVS de *Ærario publico*, *Tubingæ* 4. 1615. 1619. 1621. & in Opere eiusdem Politico, *Argentorati* 1641. 4. plenius vero CASPAR KLOCKIVS de *Ærario*, qui cum *Annotationibus* CHRISTOPHORI PELLERI prodiit *Norimbergæ* 1671. *f.* cui iungendæ FRIDERICI GERDESII

De Decurionibus.

Scriptores ad tit. IV. de collectis & muneribus.

SII *Disputatio de Collectis & Contributionibus Imperii & Prouinciarum*, *Grypswaldi 1681. 4.* vbi hanc materiam ex Iuris potissimum ciuilis principiis illustrat & CHRISTIANI WILDVOGELII Dissertatio *de Iure Collectarum von Schoß-und Steuer-Recht*, *Ienæ 1694. 4.* De Immunitate vero a Collectis Conuentionali singulari dissertatione egit FERDINAND. CHRISTOPHORVS HARPRECHTVS, *Tubingæ 1696. 4.* De *munerum largitione regularibus interdicta* MARTINVM BONACINAM, *Geneuæ 1624. f.* inter eius Opera. FRANCISCVM de SOSA *de largitione munerum regularibus interdicta*, *Barcinone 1595. f.* *de excusandis parentibus a publicis muneribus ob numerum liberorum* FERDINANDVM PÆZ in Tomo XII. Tractatus Tractatuum. Optimi vero sunt GEORGIVS CHRISTOPHORVS WALTHERVS in Tractatu de *Iure metationis*, *von Einquartierung*, *Noribergæ 1647. 4.* & præcipue IOANNES OTTO TABOR, de *metatis & epidemeticis*, *Argentorati 1645. 4.* Eiusdem generis est FRIDERICI BINDERI Tractatus de *Iure Albergariæ*, *Argentorati 1668. 4.*

§. CVI.

Scriptores ad Tit. VI. de Administrat. rer. ad ciuit. pertin.

Ad Titulum de Administratione rerum ad ciuitatem pertinentium, præter Zahnii Ichnographiam Municipalem & Meuii Ius Lubecense, in primis referri meretur SAMVELIS STRYKII Dissertatio de *Iure Principis circa rationes Ciuitatum*, *Halæ* 1699. 4. vbi præmissa Tractatione quadam Historica de vrbium origine, hanc materiam ex moralibus & ciuilibus principiis deducit, & dein ad vsum forensem adplicat.

§. CVII.

Scriptores ad lib. L. tit. VII. de Legationibus.

Inter illos, qui materiam de *Legationibus* atque *Legatis* pertractarunt, alii sunt, qui ad Antiquitates saltim faciunt, alii vel ad vulgares politicorum regulas, vel ad Leges ciuiles sunt accommodati. Ad illos faciunt *Eclogæ Legationum ex libris Polybii*, *accedunt & aliæ ex Dionysii Halicarnassensis*, *Diodori Siculi*, *Dionis Cassii & Appiani scriptis congestæ*, *cum notis* FVLVII VRSINI, *Antwerpiæ* 1582. 4. Subsecutæ sunt: *Eclogæ Legationum Dexippi Atheniensis*, *Eunapii Sardiani*, *Petri Patricii*, *Prisci Sophistæ*, *Malchi Philadelphensis*, *Menandri Protectoris*, *cura* DAVIDIS HOESCHELII editæ *Augustæ Vindeli-*

delicorum 1603. 4. Reliquiæ ſunt Excerptorum, quæ ſub Titulo Collectaneorum Hiſtoricorum tribus & quinquaginta Titulis congeſſerat CONSTANTINVS PORPHYROGENITVS, ſingulis in duos Libros diſtinctis, ita vt primus ſemper rerum ab orbe condito memoriam ad Cæſarum tempora; alter vero Cæſarum Hiſtoriam comprehenderet. Ita priorem de legationibus librum edidit Vrſinus, alterum Hoeſchelius, in quibus vltro citroque a Romanis miſſæ legationes, egregiæ conciones & variæ de fœderum & pacis conditionibus diſceptationes ex veteribus Græcis exceptæ exhibentur. Verum hæc ad antiquitates ſaltim faciunt, ita tamen vt exempla præbeant ex priorum temporum Hiſtoriis petita. Inde CAROLVS PASCHALIVS ſuum *de Legatis* Tractatum, *Pariſiis 1613. 4.* editum, potiſſimum ex antiquitatibus depromſit. Sic etiam PETRVS AERODIVS in ſuis Rerum Iudicatarum libris ſpeciatim de Legatis egit, quæ Operi ſuo Politico inſeruit Chriſtophorus Beſoldus. Alii vero ad Leges Ciuiles Legationum Iura accommodarunt. Non moramur iam antiquos illos ANDREAM de BARBATIA, NICOLAVM BOERIVM, AENEAM de FALCONIBVS & PETRVM ANDREAM GAM-

MARVM de CASALI, qui de Legatis a Latere egerunt, & IOAN. BRVNELLVM *de dignitate & potestate Legati*, GONDESALVUM de VILLADIEGO *de Legato*, qui in Tomo XIII. Tractatus Tractatuum continentur. Alii ex regulis Politicis Legatum conantur instruere. Tales sunt CONRADVS BRVNVS de *Legationibus*, *Moguntiæ* 1548. *f.* qui etiam ex Antiquitatibus multa inseruit exempla. FRANCISCVS le VAYER *de Legato, siue de Legatione, Legatorumque priuilegiis, officio & iuribus, Parisiis* 1580. 4. & *Hanouiæ* 1596. 4. OCTAVIVS MAGIVS, de *Legationibus & Legatis*, *Venetiis* 1567. 8. IOANNES a CHOCKIER de *Legato*, 1624. 4. & cum Aphorismis politicis, *Leodii* 1642. 4. HERMANNVS KIRCHNERVS de *Legato*, *Marpurgi* 1613. 4. FRIEDERICVS de MARSELAER de *Legato*, *Antwerpiæ* 1626. 4. & ALBERICVS GENTILIS de *Legationibus*, *Londini* 1585. 8. qui breuis licet sit, elegans tamen est, & lectu iucundus. IO. REBHAN de *Iure Legationis*, *Argentorati* 1672. 4. Præstantior est reliquis ABRAHAMVS WICQVEFORTIVS. Hic enim primum cum a Belgis captiuus detineretur, edidit. *Memoires touchant les Ambassadeurs & Mini-*

stres

stres publics atque sub initialibus hisce litteris L. M. P. *le Ministre Prisonnier* latere voluit. Huic opposuit GALARDIVS *Reflexions faites sur ces Memoires & vne reponse au Ministre Prisonnier*, in quibus Wicquefortio in multis contradicit, contraria Exempla adfert, quædam etiam Discursibus politicis illustrat. Alteram editionem nomine præfixo edidit Wicquefortius. Tandem vero Tertia Editio prodiit hoc Titulo: *L' Ambassadeur & ses fonctions par Monsieur de WICQVEFORT, a la Haye 1681. 4.* Vltima demum Editio prodiit *a Cologne 1690. 4.* Cui accesserunt *GALLARDII Reflexions sur les Memoires pour les Ambassadeurs & discours de l' Empereur & des Electeurs par le même auteur.* In duas Partes opus suum diuisit Wicquefortius, in priori agit de Legato in genere, in altera de eiusdem munere & negotiis. Hoc certum, quod singulas fere quæstiones, quæ occurrere soleant, formauerit, & singula per farraginem Exemplorum confirmare studuerit. Verum, sine ordine & methodo singula sunt pertractata, Exempla sæpe male adplicata, Iura a factis nunquam distincta, ita ut frequentes occurrant contradictiones. Iucundus tamen liber est, nec inutilis, si cum selectu adhibeatur. In pri-

mis Editionibus multa iniquius Auctor scripserat contra Status Fœderati Belgii & alios, quæ in Tertia Editione, quæ etiam priuilegio Statuum Fœderatorum confirmata, plerumque fuerunt omissa. Germanica versio per IOANNEM LEONHARDVM SAVTERIVM malis auspiciis cœpta prodiit *Lipsiæ 1682. 4.* Plura de Wicquefortii libro videri possunt in Christiani Thomasii obseruatione XVII. Tomi secundi obseruationum Halensium & in eiusdem Specimine Iurisprudentiæ Iudicialis Capite Tertio. Post Wicquefortium prodierunt *Memoires & Instructions pour les Ambassadeurs où Lettres & Negotiations de WALSINGHAM*, quæ ex Anglico in Gallicum sermonem versæ prodierunt *Amstelodami 1700. 4.* Epistolæ sunt Walsinghami in aulam Gallicam Legati de diuersis rebus politicis, ipsius negotiationem concernentibus, partim ab ipso, partim ad ipsum perscriptis, quæ tum ad Historiam illorum temporum, tum ad statum politicum noscendum & quid Legato obseruandum, faciunt. His merito adiungendus breuis quidem sed elegans libellus illustris apud Gallos Viri FRANCISCI de CALLIERES, Gallico idiomate perscriptus hoc elogio: *De la Maniere de negocier auec les Souverains, a Paris*

ris 1717. 12. formis impressus, statimque in Belgio & alibi, recusus, unoque tempore bis Lipsiæ in vernaculam nostram translatus, e quibus versionibus ea præstat, quæ sub Titulo: *des Staats-Erfahrnen Abgesandten, Lipsiæ 1717. 12.* prodiit, notisque non inutilibus est illustrata. Agit illustris Auctor de utilitate Legati, qua cautione sit eligendus, quibusque instructus esse dotibus debeat, cumque ipse Regis Galliarum in Pacis Ryswicensis negotiis & alibi Legatum feliciter egerit, multa protulit experientia edoctus, quæ egregia sunt. Ad specialia facit *RICHARDI ZOVCHEI Solutio quæstionis veteris & nouæ siue de Legati delinquentis Iudice competente Dissertatio*, in qua Hugonis Grotii ea de re sententia explicatur, exponitur & adseritur, quæ primum *Oxoniæ 1657. 12.* post cum notis Christiani Henelii prodiit *Coloniæ ad Spream 1669. 12.* Quem Zouchei libellum IOANNES IACOBVS LEHMANNVS Vir Clarissimus, Moralium apuod nos Professor versione Germanica donauit, Præfatione & Notis illustrauit *Ienæ 1717. 8.* *IMMANVEL WEBERVS* dissertatione Inaugurali egit de *Vindiciis aduersus Legatum delinquentem & de iudice eius competente, Giessæ 1698. 4.* Sed primum saltim Caput & genera-

tim tantum absoluit, quod hæc quæstio ex Iure Gentium sit decidenda. Occasione captiuitatis Legati apud Anglos Suecici Comitis de Gyllenborg, & Baronis de Goerz apud Batauos, Quæstio hæc de captiuitate & pœna Legati delinquentis diuersis libellis tractata fuit, e quibus mihi innotuerunt: *Disquisitio Iuris Naturalis & Gentium de Iusto Gyllenborgii & Gærzii Sueciæ Legatorum in Britannia & Confoederato Belgio Arresto*, latine & germanice *Francofurti & Lipsiæ* 1717. 4. successit: *Beweiß daß es nicht wider das Vælcker-Recht sey bey gewissen Vmstænden einen Frembden Gesandten zu arretiren, Guelferbyti 1717. 4.* Post ea STEPHANVS CASSIVS exhibuit: *De Iure & Iudice Legatorum Diatriben, Francofurti ad Mœnum 1717. 4.* qua Legatorum immunitatem & impunitatem, tum ex Iure Naturæ stricte sic dicto, quam ad Gentes adplicato defendit, quid Iuris necessarii, voluntarii & pactitii sit demonstrat, Hugonis etiam Grotii Coniecturas adversus Dissertationem Lüderizio-Cocceianam & Presbeutam vindicat & Wiquefortium supplet. His adiungimus: *Lettre de Mons. N. N. a une Personne de distinction qui lui demande ses sentimens sur les imprimez qui ont paru au sujet de l' Arrêt du Comte de Gyllen-*

Gyllenborg & du Baron de Goerz, Ministres du Roi de Suede a Ratisbonne, le . . . Mai, 1717. 4. reliqua vberiori Tractationi referuans. Controuerfiam celeberrimam de *Franchitia Quarteriorum* illuftrat CHRISTIANI THOMASII *Disquifitio de Iure Afyli Legatorum aedibus competente Halae* 16 4. & fingularis *de Franchitia Quarteriorum feu Iure Afyli apud Legatos* Differtatio OLAI TöRNE, praefide IO. VPMARCKIO, *Vpfaliae* 1706. 8. De *Priuatis Legatorum Sacris* occafione iniuriarum Regis Porussiae Refidenti, Coloniae ob Sacrorum exercitium illatorum, erudita Differtatione egit IVSTVS HENNINGIVS BOEHMER, *Halae* 1713. 4. De Scriptoribus qui ad Legationes Imperii faciunt, infra inter Scriptores Iuris publici dicemus.

§. CVIII.

De *Nundinis* egit HENRICVS PETRVS HABERKORN, *Giessae* 1670. 4. & praecipue AHASVERVS FRITSCHIVS *de regali Nundinarum Iure* 1660. 4. De *Proxenetis* egit BENEVENTVRA STRACHA, *Francofurti* 1593. 8. De *cenfibus* qui egerint, fupra fuerunt adducti ad Titulum quartum. *Scriptores ad libr. L. tit. XI. de nundinis & fqq.*

§. CIX,

§. CIX.

Scriptores ad libr. XVI. de V. S.

Ad Titulum *de Verborum Significationibus* varii sunt, qui egerunt. ANDREAS ALCIATVS *Lugduni 1531. f. Louanii 1565. 8. Lugduni* iterum *1581. 8.* BARNABAS BRISSONIVS, *Francofurti 1578. f.* BARTHOLOMÆVS CÆPOLLA, *Lugduni 1551. f.* ARNOLDVS CORVINVS, *Amstelodami 1668. 12.* IACOBVS CVIACIVS ex Bibliotheca Petri Pithœi editus *Francofurti 1595. 8.* GVILIELMVS FORNERIVS, *Aureliæ 1584. 4.* DAVID MAGIRVS, *Tubingæ 1628. 8.* CAMILLVS GALINIVS, *Venetiis 1582. f.* ALBERICVS GENTILIS, *Hanouiæ 1614. 4.* PETRVS REBVFFVS, *Lugduni 1576. f.* MATTHIAS STEPHANI, *Rostochi 1627. 8.* IOANNES SVEVUS, *Ienæ 1622. 8.* HENRICI WEGNERI de *Verborum & Rerum Significatione* Commentatio, cum Præfatione GEORGII FRANZKII *Gothæ 1655. 8.* prodiit. Optimi tamen sunt IO. GOEDDOEVS in commentario *de V. & R. Significatione Ienæ 1597. 8. Herbornæ 1642. 8.* & qui concisius hæc examinat IOANNES IACOBVS WISSENBACH, *Franeckeræ 1654. 12.* Ad eiusdem Tituli explicationem faciunt etiam qui vel

vel Lexica, vel de particulis Iuris scripserunt, de quibus infra.

§. CX.

Ad Titulum *de Regulis Iuris* quam plures sunt commentati IOANNES CALVINVS, *Francofurti 1612. 8.* IACOBVS FABER, *Lugduni 1590 f.* & *Geneuae 1618. 4.* EVERHARD BRONCHORST, *Lipsiae 1607. 12.* HVBERTVS GIPHANIVS, *Argentorati 1607. 8.* PHILIPPVS HENRICVS HOENONIVS, *Herbornae 1609. 8.* PHILIPPVS MATTHAEI, *Francofurti 1625.* & *1670. 8.* WILHELMVS LVDWELLVS, *Altdorffi 1663. 8.* DYNVS MVXELLANVS *cum notis Boerii, Sarainae & Molinaei, Coloniae 1617. 8.* IOANNES NELDELIVS *Lipsiae 1614. 6.* IOANNES a SANDE, *Lugduni Batauorum 1652. 12.* & praecipue coniunctim editi extant HIERONYMI FRANCI & IACOBI RAEVARDI *Commentarii ad hunc Titulum, Lugduni 1593. f.* Praeter hos inter optimos habendi IO. IACOBI WISSENBACHII Commentarius, *Franeckerae 1654. 12.* IO. EICHELII, *Helmstadti 1684. 8.* PETRI MVLLERI, *Ienae 1679. 4.* & qui accuratissimus est, IACOBI GOTHOFREDI commentarius *de diuersis regulis Iuris antiqui, Geneuae 1653. 4.* Egregium est PETRI

Scriptores ad tit. XVII de R. I.

TRI GVDELINI *Syntagma Regularum vtriusque Iuris, Antwerpiæ 1646. f.* in qua potiores Iuris materias per regulas maxime notabiles multa cura explicauit. Leges Pandectarum & Codicis *notabiliores* in complexu compendioso exhibet ANTONIVS DANIEL SONNEMANNVS *in Prælectionibus publicis ad Leges Notabiliores Digestorum & Codicis Francof. & Lips. 1695. 8.* Addimus CHRISTOPHORI GVNZELII, *Interpretationem Tituli de Regulis Iuris, Francofurti 1697. 12.* quæ inter Compendia præstat.

§. CXI.

Commentarii ad Codicem. A Pandectis pergimus ad Commentatores in Codicem. Inter Commentarios in Codicem ex antiquis habemus AZONEM, BALDVM, BARTOLVM, CYNVM, & plures alios, quos adlegare supersedemus, quia hodie parum sunt vtiles. Inter antiquiores laudem suam adhuc habet BARTHOLOMÆVS SALICETVS, *cuius commentarius in nouem libros Codicis* prodiit *Francofurti 1615. f. 2. Vol.* Hoc autem proprium est antiquorum, vt Tres posteriores Codicis libros communi fere ratione omitterent, idque partim quod ad Statum recentiorem parum conducerent; partim etiam, quod

Ius

Ius Publicum Romanorum, quod iisdem continetur, ipsis plane esset ignotum. AVGVSTINI BARBOSÆ *Collectanea in Codicem*, quæ *Lugduni 1648. f.* prodierunt & *Ibid. 1701. 1702. f.* sunt recusa, pro genio auctoris in farragine auctorum ad singulas leges citatorum consistunt, ita, vt potius Locorum Communium quam Commentarii instar esse possint. IACOBI CVIACII *paratitla in aliquot libros Codicis*, a Dionysio Gothofredo aucta & edita *Francofurti 1605. 4.* ad philologiam tantum Iuris faciunt, docta alias. Sic etiam ANTONII MORNACII *Obseruationes in IV. libros Codicis*, quæ prodiere *Parisiis 1654. f.* ex ipsis antiquitatum fontibus sunt desumtæ, & eruditissimæ, Mornacius enim singulas Leges ex Antiquitatibus & Iure Romano illustrat, vt inter elegantissimos Iureconsultos eundem numerare non dubitemus. Ex Historia conciliorum & ecclesiastica potissimum explicatum videmus *Librum primum Codicis* a PETRO & FRANCISCO PITHOEIS, *Parisiis 1689. f.* labore egregio, ita vt dolendum omnino sit, non ad reliquos libros fuisse perductum. HVGONIS DONELLI *Commentarius ad Codicem*, *Lugduni Batauorum* ex officina Plantiniana *1587. f. Francofurti 1622. f.* ad

ad Titulos Libri Secundi & insignes quasdam & præcipuæ notæ Leges Codicis, Librumque Octauum est directus PETRI GILKENII *Francofurti 1606. f.* IO. SICHARDI prælectiones, *Francofurti 1614. f.* HENRICI ZOESII *Coloniæ 1660. 4.* DIODORI TVLDENI, *Louanii 1656. 1701. f.* editi, non ad leges singulas faciunt, Titulos tamen pro materiarum ratione explicant & laudem merentur, Donellus præsertim, atque Wissenbachius. HVBERTI GIPHANII *Enarrationes & Commentarii in IIX. Librorum Codicis Iustiniani Leges celebriores & difficiliores* prodierunt *Coloniæ 1614. 4.* & *Francofurti ad Mœnum 1631. 4.* Opere postumo, neque tamen adeo magni sunt momenti. Quibus præferendus omnino est ob iudicii grauitatem & solidam Iuris explicationem ANTONIVS PEREZIVS in *prælectionibus suis in Codicem* quæ *Amstelodami 1661. 4.* ab auctore recognitæ & auctæ summariis & Iudicibus locupletatæ, prodierunt, inde *Ibid. 1663. 4.* rursus editæ & subinde recusæ. Ad singulas Leges commentatus est IO. BRVNNEMANNVS, cuius Commentarius per casus atque rationes Legum bene deductus & magna cura, adlegatis etiam fontibus, est elaboratus. Optima est editio, quæ cura

ICto-

ICtorum Principis, SAMVELIS STRYKII prodiit *Lipsiæ 1699. f.* vltima est quæ Ibid. 1712. f. est excusa. Eiusdem IO. BRVNNEMANNI est *Memoriale præcipuarum Legum Codicis* per Quæstiones adornatum, *Francofurti ad Viadrum 1665. & 1710. 12.* ad repetitionem plurimum facit. Brunnemanno iungimus IOANNEM IACOBVM WISSENBACHIVM, cuius *Commentationes Cathedrariæ in VII. Libros Codicis* prodierunt *Franekeræ 1660. 4.* Hic enim commendandus est quam maxime. Commentatur ad Leges, non quidem omnes, verum potiores: in singulis casum Legis proponit, huius decisionem, rationem, responsionem ad argumenta contraria, & quæ ad genuinum alias intellectum faciunt, idque ex ratione non solum iuris Romani, sed etiam praxi, notat insuper diuersorum errores communes. Addimus CYPRIANI REGNERI ab OOSTERGA *Commentaria & Animaduersiones in omnes & singulos Leges quæ Duodecem Libris Codicis continentur, Traiecti ad Rhenum 1666. 4.* Mores quidem Belgicos respexit, multa tamen ex Historicis, Antiquitatibus & aliis eruditionis partibus attulit, quæ eximiam habent vtilitatem. His Eiusdem Auctoris *Disputationes Iuridicæ ad singulas fere Le-*

ges difficiliores Codicis accesserunt. ANTONII DADINI ALTESERRÆ *Recitationes Quotidianæ* extant *in varias partes Digestorum & Codicis*, *Tolosæ 1684. 4.* ex antiquitatibus depromtæ & admodum eruditæ. *In Tres posteriores Codicis* libros ex antiquis saltim fuit commentatus LVCAS de PENNA, *Lugduni 1582. f.* FRANCISCI ab AMAYA commentarius *in tres posteriores libros* extat *Lugduni* editus *1667. f.* atque opus est ex variis consarcinatum. Ex recentioribus huc pertinet ABRAHAMI de PAPE *Commentarius Academicus & forensis in duos libros Codicis Iustinianei*, *Amstelodami 1697. 8.* Libri primi Codicis titulos priores tantum per quæstiones explicauit b. Parens GEORGIVS ADAMVS STRUVIVS in *Progymnasmatibus suis f. Iure sacro Iustinianeo*, *Ienæ 1668. 4.* edito, quibus etiam Commentarius in priores XIII. titulos libri primi Codicis, olim in Academia Ienensi publice prælectus accessit, de cuius vero auctore non satis constat. Proposuerat quidem sibi beatus Parens eadem methodo posteriores Codicis titulos elaborare, sed grauioribus occupatus, absoluere illos non potuit. *Authenticas Codicis* exposuit CHRISTOPHORVS PHILIPPVS RICHTERVS, *Ienæ 1661. 4.* & nouiter ALEXANDER ARN. PAGEN-

PAGENSTECHERVS, *Groeningae 1702.* 4. non tamen vbique pari induſtria. *Ad Titulos de Iurisdictione & Foro Competenti* Commentarium ſcripſit HERMANNVS VULTEIVS *Francofurti 1625.* 8. Ad *Tituli XXXXVIII. Libri VI. de Perſonis Incertis* Conſtitutionem deperditam facit IOANNIS STRAVCHII Diſputatio elegans, quae cura LAVRENTII ANDREAE HAMBERGERI prodiit *Ienae 1714.* 4. Vnicam *Legem quoties C. quando non petentium partes petentibus accreſcunt*, prolixo ſatis Commentatio illuſtrauit LEONORVS, Comes de VALMERANA, *Venetiis 1684.* f. FRANCISCI BALDVINI *Conſtantinus M.* cura IOACHIMI CLVTENI recuſus *Argentorati 1612.* 8. egregie facit ad explicandas Leges Conſtantini M. tam eccleſiaſticas, quam ciuiles, quae ſparſim, maxime vero in Libro primo Codicis continentur. Sic etiam habemus BARNABAE BRISSONII *Commentarium in L. de Spectaculis in C. Theod. & L. omnes dies C. de Feriis* inter Opera iunctim edita.

§. CXII.

A Codice pergimus ad Nouellas. *Commentatores ad Nouellas.* Rarius Iureconſulti antiqui illas adgreſſi ſunt,

sunt, ex recentioribus vero habemus FRANCISCI BALDVINI *Iustinianum*, *s. de Iure nouo* Commentarium, *Basileæ* per Io. Oporinum sine temporis mentione in 8. *Francofurti 1615. 8.* in quo, quid Nouellis immutatum, pereleganter declarat. Quod etiam egit PETRVS GVDELINVS *de Iure Nouissimo*, *Arnhemii 1661. 4.* qui tamen potissimum ad mores Belgii respexit. Ad Statum Germaniæ potius facit CONRADVS RITTERSHVSIVS in *Nouellarum mixtarum Iustiniani & aliorum quorundam Impp. Augg. methodica Expositione*, quæ *Argentorati* ex secunda & auctori Editione *1629. 4.* prodiit, *Ibidemque 1669. 4.* recusa, non tam Commentarius est, quam Introductio potius ad intelligendas Nouellas & explicatio diuersarum authenticarum. Præmittuntur etiam Prolegomena, quibus de Nouellarum nominibus, auctore & caussa impulsiua erudite agitur. Ad ipsum Textum facit MATTHIÆ STEPHANI *expositio* siue *Commentarius Nouellarum*, *Gryphiswaldi 1653. 4.* Cuius noua editio ex Auctoris MSCto multis modis aucto cum Notis IO. BRVNNEMANNI in Collegio priuato huic auctori adiectis, prodiit *Witebergæ 1700. 4.* Ad hasce *Iustiniani Nouellas Exercitationes XXIV.* composuit, atque

atque ex iure antiquo, nouo & hodierno vt & Statu Orientali veteri recentiorique illuſtrauit CAROLVS SCHARSCHMID *Francofurti* & *Lipſiæ* 1675. 4. non tamen eam comprobauit eruditionem & induſtriam quam Nouellarum illuſtratio requirit. Eruditus eſt atque ex antiquitatatibus illuſtratus commentarius IACOBI CVIACII, *Lugduni* 1570. f. Ad praxin tamen potius facit ANTONIVS DANIEL SONNEMANNVS in *Commentario ad Nouellas*, qui *Francofurti ad Viadrum* prodiit 1692. 4. IO. quoque FRIDERICVS HOMBERGK zu VACH, ICtus in Academia Marburgenſi literatisſimus promiſit *Commentarium in Nouellas*, a ſe noua accuratiorique interpretatione donatas, insimul ea quæ REGNERVS SIXTINVS *in Nouellas* reliquit ſe editurum fidem fecit, cui otium & vires precamur. Breuem earum diſpoſitionem præbet DANIEL VENATORIVS in *Enarratione Nouellarum*, *Coloniæ* 1580. 8.

§. CXIII.

Ad *Deciſiones* Iuſtiniani Nouas Codici repetitæ lectionis inſertas facit WILHELMI LVDWELLI Diſputatio inauguralis *de quinquaginta Iuſtiniani deciſionibus*, *Commentatores ad Iuſtiniani Deciſiones*

bus,

bus, quæ adnexa est Eiusdem Exercitationibus XVIII. ad Instituta, *Altdorffi 1663. 4.* Ad easdem illustrandas faciunt PETRI FRANCISCI LINGLOIS *Decisiones L. a II. vsque ad IX. librum Codicis, Antwerpiæ 1661. f.* Sic & ad easdem fuit commentatus EDMVNDVS MERILLIVS, *Parisiis 1618. 4.* IOANNES STRAVCHIVS, easdem quoque adgressus, omnibus subsidiis, quæ labor hic requirit, instructissimus. Edidit quidem *Exercitationes Sex ad Quinquaginta Decisiones Iustiniani, Giessæ 1676. 4.* his tamen Decem solum Decisiones illustrauit, eleganterque & accurate id fecit, reliquas vero intactas reliquit, quod infigniter dolent ICti humaniores. Qui enim post eundem ad eas illustrandas accessit DOMINICVS BASSVS, cuius *Rediuiuus ingenii partus f. D. Iustiniani Imp. Quinquaginta Decisiones præcipuis controuersiis ex uniuerso Iure communi desumtis solide illustratæ Iurique Bauarico passim accommodatæ* prodiere *Viennæ 1708. 4.* a bonis literis & aliis præsidiis imparatus fuit.

§. CXIV.

Ordinationes Camerales. Ab hisce *Iuris Romano-Iustinianei* Commentariis pergimus ad *Iura Germaniæ*

nia recentiora. Primum iure merito locum occupat *Ius Camerale*, vtpote Imperii Commune, cuius Fontes ex *Ordinationibus Cameræ* & variis *Decretis* repetuntur. Quorum omnium qui accuratam desiderat cognitionem, adeat IOANNIS DECKHERRI, *Introductionem in Notitiam Rei Iurisque Cameralis*, cuius Dissertatione Priori de Cultu Iuris Cameralis, *Bibliothecam Iuris Cameralis*, breuem quidem ast neruosam & accuratam exhibet. *Vetustiores Cameræ Ordinationes* ab anno 1549. quo Iudicium Camerale erectum harumque *Editiones* singulatim factas, enumerare, nec possumus, nec nostri est instituti. Insigniter autem nostro tempore, de iis, qui accuratam Iuris Cameralis notitiam, ipsis ex fontibus, Legibus scilicet Imperii & Ordinationibus Cameræ, prout fieri debet, petere cupiunt, meritus est IOANNES WILHELMVS LVDOLFFVS, Cameræ Aduocatus, qui edidit: *Concept der neuen Kayserlichen und Reichs-Cammer-Gerichts-Ordnung, Wezlariæ 1717. f.* quo Opere, nuncupatum sic *Conceptum*, quod temporibus Rudolphi II. & Matthiæ Impp. ex antiquioribus Ordinationibus Cameralibus, excerptum & promulgationi præparatum fuit, hodieque fundamentum

& in easdem commentatores; De rectorum huius Iudicii Collectores.

præbet Iuri Camerali, ad Blumii Editionem exactum, variisque obseruationibus a se illustratum exhibet; tum ad illustrationem huius sic nominati Concepti facientia Acta publica, in primis Dubia Cameralia, variaque quæ ad pernoscendum curatius huius Iudicii Statum pertinent, inprimisque Visitationum Cameralium Recessus, & Decreta communia Ordinationesque Cancellariæ Cameralis adiecit, vt adeo hæc Collectio licet vetustiores Ordinationes, sint prætermissæ, si hodiernam spectes Praxin, *Corporis Iuris Cameralis* nomine venire possit. *Commentariorum in Ordinationem Cameralem* a variis collectorum sub IVLIANI MAGENHORST nomine, *Francofurti 1600. 8.* terse & venuste; postea vero *Moguntiæ 1661. 8.* sordide & vitiosissime excusorum, quæ fata fuerint & quo loco sint habendæ, accuratissime docuit Deckherrus *. *Decretorum Cameræ* inter Collectores primus est RAPHAEL SEYLER cuius *Vrtheil und Bescheid Keyserlichen Cammer-Gerichts cum enchiridio ordinationis & Indice materiarum, vermehrt durch* CHRISTIANVM BARTHIVM,

* *Introductione in Notitiam Rei Iurisque Cameralis p. 42.*

THIVM, prodiere *Francofurti* 1604. *f.* Eiusdem *Selecta Sententiae Camerae ab anno* 1495. *ad annum* 1570. *Francofurti* 1572. *f.* * Hunc secutae: *Relationes, Decisiones & Vota Cameralia cum praefatione THVLEMARII Spirae* 1676. 4. Inde *IACOBI BLVMII Chilias Sententiarum Cameralium*, cum Mantissa & Decretis Communibus Camerae, *Francofurti ad Moenum* 1667. 1676. 4. quo Sententiae Camerales ab anno 1654. ad an. 1665. non tamen omnes ** exhibentur. Post hunc IOANNES DECKHERRVS Sententias Camerales ab Anno 1666. ad Annum 1677. edidit, quem haut ita pridem excepit Illustris Vir GEORGIVS MELCHIOR de LVDOLFF, Camerae Assessor meritissimus, qui *Rerum in Augusto Iudicio Camerali Decisarum* Collectionem nouam dedit, *Francofurti ad Moenum* 1715. 4. qua Sententias Potiores Iudicii Cameralis ab Anno 1588. ad Annum vsque 1688. quarum nulla neque in Blumii Chiliade, neque in Deckherri Periodo Duodecennali reperitur, in lucem produxit, summaque sententiae vnicuique capita praefixit, & Praefatione praemissa, de praecedentibus

T 5 Colle-

* *Compara omnino IO. DECKHERRVM l. c. p.* 57.

** *DECKHERRVS l. c. p.* 70.

ad Titulos Libri Secundi & insignes quasdam & præcipuæ notæ Leges Codicis, Librumque Octauum est directus PETRI GILKENII *Francofurti 1606. f.* IO. SICHARDI prælectiones, *Francofurti 1614. f.* HENRICI ZOESII *Coloniæ 1660. 4.* DIODORI TVLDENI, *Louanii 1656. 1701. f.* editi, non ad leges singulas faciunt, Titulos tamen pro materiarum ratione explicant & laudem merentur, Donellus præsertim, atque Wissenbachius. HVBERTI GIPHANII *Enarrationes & Commentarii in IIX. Librorum Codicis Iustiniani Leges celebriores & difficiliores* prodierunt *Coloniæ 1614. 4.* & *Francofurti ad Mænum 1631. 4.* Opere postumo, neque tamen adeo magni sunt momenti. Quibus præferendus omnino est ob iudicii grauitatem & solidam Iuris explicationem ANTONIVS PEREZIVS in *prælectionibus suis in Codicem* quæ *Amstelodami 1661. 4.* ab auctore recognitæ & auctæ summariis & Iudicibus locupletatæ, prodierunt, inde *Ibid. 1663. 4.* rursus editæ & subinde recusæ. Ad singulas Leges commentatus est IO. BRVNNEMANNVS, cuius Commentarius per casus atque rationes Legum bene deductus & magna cura, adlegatis etiam fontibus, est elaboratus. Optima est editio, quæ cura

ICto-

ICtorum Principis, SAMVELIS STRYKII prodiit *Lipsiæ 1699. f.* vltima est quæ Ibid. 1712. f. est excusa. Eiusdem IO. BRVNNEMANNI est *Memoriale præcipuarum Legum Codicis* per Quæstiones adornatum, *Francofurti ad Viadrum 1665.* & *1710. 12.* ad repetitionem plurimum facit. Brunnemanno iungimus IOANNEM IACOBVM WISSENBACHIVM, cuius *Commentationes Cathedrariæ in VII. Libros Codicis* prodierunt *Franeckeræ 1660. 4.* Hic enim commendandus est quam maxime. Commentatur ad Leges, non quidem omnes, verum potiores: in singulis casum Legis proponit, huius decisionem, rationem, responsionem ad argumenta contraria, & quæ ad genuinum alias intellectum faciunt, idque ex ratione non solum iuris Romani, sed etiam praxi, notat insuper diuersorum errores communes. Addimus CYPRIANI REGNERI ab OOSTERGA *Commentaria & Animaduersiones in omnes & singulos Leges quæ Duodecem Libris Codicis continentur, Traiecti ad Rhenum 1666. 4.* Mores quidem Belgicos respexit, multa tamen ex Historicis, Antiquitatibus & aliis eruditionis partibus attulit, quæ eximiam habent vtilitatem. His Eiusdem Auctoris *Disputationes Iuridicæ ad singulas fere Le-*

ges difficiliores Codicis acceſſerunt. ANTONII DADINI ALTESERRÆ *Recitationes Quotidianæ* extant *in varias partes Digeſtorum & Codicis*, *Toloſæ* 1684. 4. ex antiquitatibus depromtæ & admodum eruditæ. *In Tres poſteriores Codicis* libros ex antiquis ſaltim fuit commentatus LVCAS de PENNA, *Lugduni* 1582. *f* FRANCISCI ab AMAYA commentarius *in tres poſteriores libros* extat *Lugduni* editus 1667. *f.* atque opus eſt ex variis conſarcinatum. Ex recentioribus huc pertinet ABRAHAMI de PAPE *Commentarius Academicus & forenſis in duos libros Codicis Iuſtinianei*, *Amſtelodami* 1697. 8. Libri primi Codicis titulos priores tantum per quæſtiones explicauit b. Parens GEORGIVS ADAMVS STRUVIVS in *Progymnaſmatibus ſuis ſ. Iure ſacro Iuſtinianeo*, *Ienæ* 1668. 4. edito, quibus etiam Commentarius in priores XIII. titulos libri primi Codicis, olim in Academia Ienenſi publice prælectus acceſſit, de cuius vero auctore non ſatis conſtat. Propoſuerat quidem ſibi beatus Parens eadem methodo poſteriores Codicis titulos elaborare, ſed grauioribus occupatus, abſoluere illos non potuit. *Authenticas Codicis* expoſuit CHRISTOPHORVS PHILIPPVS RICHTERVS, *Ienæ* 1661. 4. & nouiter ALEXANDER ARN.

PAGEN-

PAGENSTECHERVS, *Groeningae 1702.* 4. non tamen vbique pari industria. *Ad Titulos de Iurisdictione & Foro Competenti* Commentarium scripsit HERMANNVS VULTEIVS *Francofurti 1625.* 8. Ad *Tituli XXXXVIII. Libri VI. de Personis Incertis* Constitutionem deperditam facit IOANNIS STRAVCHII Disputatio elegans, quae cura LAVRENTII ANDREAE HAMBERGERI prodiit *Ienae 1714.* 4. Vnicam *Legem quoties C. quando non petentium partes petentibus accrescunt*, prolixo satis Commentario illustrauit LEONORVS, Comes de VALMERANA, *Venetiis 1684.* f. FRANCISCI BALDVINI *Constantinus M.* cura IOACHIMI CLVTENI recusus *Argentorati 1612.* 8. egregie facit ad explicandas Leges Constantini M. tam ecclesiasticas, quam ciuiles, quae sparsim, maxime vero in Libro primo Codicis continentur. Sic etiam habemus BARNABAE BRISSONII *Commentarium in L. de Spectaculis in C. Theod. & L. omnes dies C. de Feriis* inter Opera iunctim edita.

§. CXII.

A Codice pergimus ad Nouellas. Rarius Iureconsulti antiqui illas adgressi

Commentatores ad Nouellas.

ſunt, ex recentioribus vero habemus FRANCISCI BALDVINI *Iuſtinianum*, *ſ. de Iure nouo* Commentarium, *Baſileæ* per Io. Oporinum ſine temporis mentione in 8. *Francofurti 1615. 8.* in quo, quid Nouellis immutatum, pereleganter declarat. Quod etiam egit PETRVS GVDELINVS *de Iure Nouiſſimo*, *Arnhemii 1661. 4.* qui tamen potiſſimum ad mores Belgii reſpexit. Ad Statum Germaniæ potius facit CONRADVS RITTERSHVSIVS in *Nouellarum mixtarum Iuſtiniani & aliorum quorundam Impp. Augg. methodica Expoſitione*, quæ *Argentorati* ex ſecunda & auctori Editione *1629. 4.* prodiit, *Ibidemque 1669. 4.* recuſa, non tam Commentarius eſt, quam Introductio potius ad intelligendas Nouellas & explicatio diuerſarum authenticarum. Præmittuntur etiam Prolegomena, quibus de Nouellarum nominibus, auctore & cauſſa impulſiua erudite agitur. Ad ipſum Textum facit MATTHIÆ STEPHANI *expoſitio* ſiue *Commentarius Nouellarum*, *Gryphiswaldi 1653. 4.* Cuius noua editio ex Auctoris MSCto multis modis aucto cum Notis IO. BRVNNEMANNI in Collegio priuato huic auctori adiectis, prodiit *Witteberga 1700. 4.* Ad haſce *Iuſtiniani Nouellas Exercitationes XXIV.* compoſuit,

atque

atque ex iure antiquo, nouo & hodierno vt & Statu Orientali veteri recentiorique illustrauit CAROLVS SCHARSCHMID *Francofurti* & *Lipsiæ 1675. 4.* non tamen eam comprobauit eruditionem & industriam quam Nouellarum illustratio requirit. Eruditius est atque ex antiquitatibus illustratus commentarius IACOBI CVIACII, *Lugduni 1570. f.* Ad praxin tamen potius facit ANTONIVS DANIEL SONNEMANNVS in *Commentario ad Nouellas*, qui *Francofurti ad Viadrum* prodiit *1692. 4.* IO. quoque FRIDERICVS HOMBERGK zu VACH, ICtus in Academia Marburgensi literatissimus promisit *Commentarium in Nouellas*, a se noua accuratiorique interpretatione donatas, insimul ea quæ REGNERVS SIXTINVS *in Nouellas* reliquit se editurum fidem fecit, cui otium & vires precamur. Breuem earum dispositionem præbet DANIEL VENATORIVS in *Enarratione Nouellarum, Coloniæ 1580. 8.*

§. CXIII.

Ad *Decisiones* Iustiniani Nouas Codici repetitæ lectionis insertas facit WILHELMI LVDWELLI Disputatio inauguralis *de quinquaginta Iustiniani decisionibus*, *Commentatores ad Iustiniani Decisiones*

 bus,

bus, quæ adnexa est Eiusdem Exercitationibus XVIII. ad Instituta, *Altdorffi 1663. 4.* Ad easdem illustrandas faciunt PETRI FRANCISCI LINGLOIS *Decisiones L. a II. vsque ad IX. librum Codicis, Antwerpiæ 1661. f.* Sic & ad easdem fuit commentatus EDMVNDVS MERILLIVS, *Parisiis 1618. 4.* IOANNES STRAVCHIVS, easdem quoque adgressus, omnibus subsidiis, quæ labor hic requirit, instructissimus. Edidit quidem *Exercitationes Sex ad Quinquaginta Decisiones Iustiniani, Giessæ 1676. 4.* his tamen Decem solum Decisiones illustrauit, eleganterque & accurate id fecit, reliquas vero intactas reliquit, quod insigniter dolent ICti humaniores. Qui enim post eundem ad eas illustrandas accessit DOMINICVS BASSVS, cuius *Rediuiuus ingenii partus f. D. Iustiniani Imp. Quinquaginta Decisiones præcipuis controuersiis ex uniuerso Iure communi desumtis solide illustratæ Iurique Bauarico passim accommodatæ* prodiere *Viennæ 1708. 4.* a bonis literis & aliis præsidiis imparatus fuit.

§. CXIV.

Ordinationes Camerales. Ab hisce *Iuris Romano-Iustinianei* Commentariis pergimus ad *Iura Germaniæ*

nia recentiora. Primum iure merito locum occupat *Ius Camerale*, vtpote Imperii Commune, cuius Fontes ex *Ordinationibus Cameræ* & variis *Decretis* repetuntur. Quorum omnium qui accuratam desiderat cognitionem, adeat IOANNIS DECKHERRI, *Introductionem in Notitiam Rei Iurisque Cameralis*, cuius Dissertatione Priori de Cultu Iuris Cameralis, *Bibliothecam Iuris Cameralis*, breuem quidem ast neruosam & accuratam exhibet. *Vetustiores Cameræ Ordinationes* ab anno 1549. quo Iudicium Camerale erectum harumque *Editiones* singulatim factas, enumerare, nec possumus, nec nostri est instituti. Insigniter autem nostro tempore, de iis, qui accuratam Iuris Cameralis notitiam, ipsis ex fontibus, Legibus scilicet Imperii & Ordinationibus Cameræ, prout fieri debet, petere cupiunt, meritus est IOANNES WILHELMVS LVDOLFFVS, Cameræ Aduocatus, qui edidit: *Concept der neuen Kayserlichen und Reichs-Cammer-Gerichts-Ordnung*, *Wezlariæ* 1717. *f.* quo Opere, nuncupatum sic *Conceptum*, quod temporibus Rudolphi II. & Matthiæ Impp. ex antiquioribus Ordinationibus Cameralibus, excerptum & promulgationi præparatum fuit, hodieque fundamentum

& in easdem commentatores; De rectorum huius Iudicii Collectores.

præbet Iuri Camerali, ad Blumii Editionem exactum, variisque obseruationibus a se illustratum exhibet, tum ad illustrationem huius sic nominati Concepti facientia Acta publica, in primis Dubia Cameralia, variaque quæ ad pernoscendum curatius huius Iudicii Statum pertinent, inprimisque Visitationum Cameralium Recessus, & Decreta communia Ordinationesque Cancellariæ Cameralis adiecit, vt adeo hæc Collectio licet vetustiores Ordinationes, sint prætermissæ, si hodiernam spectes Praxin, *Corporis Iuris Cameralis* nomine venire possit. ***Commentariorum in Ordinationem Cameralem*** a variis collectorum sub IVLIANI MAGENHORST nomine, *Francofurti 1600. 8*, terse & venuste; postea vero *Moguntiæ 1661. 8.* sordide & vitiosissime excusorum, quæ fata fuerint & quo loco sint habendæ, accuratissime docuit Deckherrus *. ***Decretorum Cameræ*** inter Collectores primus est RAPHAEL SEYLER cuius *Vrtheil und Bescheid Keyserlichen Cammer-Gerichts cum enchiridio ordinationis & Indice materiarum, vermehrt durch CHRISTIANVM BARTHIVM,*

* *Introductione in Notitiam Rei Iurisque Cameralis p. 42.*

THIVM, prodiere *Francofurti 1604. f.* Eiusdem *Selectæ Sententiæ Cameræ ab anno 1495. ad annum 1570. Francofurti 1572. f.* * Hunc secutæ: *Relationes, Decisiones & Vota Cameralia cum præfatione THVLEMARII Spiræ 1676. 4.* Inde *IACOBI BLVMII Chilias Sententiarum Cameralium*, cum Mantissa & Decretis Communibus Cameræ, *Francofurti ad Mœnum 1667. 1676. 4.* quo Sententiæ Camerales ab anno 1654. ad an. 1665. non tamen omnes ** exhibentur. Post hunc IOANNES DECKHERRVS Sententias Camerales ab Anno 1666. ad Annum 1677. edidit, quem haut ita pridem excepit Illustris Vir GEORGIVS MELCHIOR de LVDOLFF, Cameræ Assessor meritissimus, qui *Rerum in Augusto Iudicio Camerali Decisarum* Collectionem nouam dedit, *Francofurti ad Mœnum 1715. 4.* qua Sententias Potiores Iudicii Cameralis ab Anno 1588. ad Annum vsque 1688. quarum nulla neque in Blumii Chiliade, neque in Deckherri Periodo Duodecennali reperitur, in lucem produxit, summaque sententiæ vnicuique capita præfixit, & Præfatione præmissa, de præcedentibus

T 5 Colle-

* *Compara omnino IO. DECKHERRVM l. c. p. 57.*

** *DECKHERRVS l. c. p. 70.*

Collectionibus earumque & præsentis vsu, nec non de Stilo Camerali Iudiciario egregie edisseruit Decreta *Visitationum Cameralium* edidit NICOLAVS CISNERVS *Visitations - Abschiede Keyserlichen Cammer - Gerichts, von Anfang desselben* Francofurti 1570. f.

§. CXV.

Commentarii ad alia Iura Germanica.

Ad *Ius Saxonicum* habemus BENEDICTI CARPZOVII *Definitiones forenses* ab ANDREA MYLIO repurgatas atque editas *Lipsiæ 1702. f.* Ad easdem GOSWINVS ab ESBACH *Notas* dedit & *Obseruationes*, *Francofurti 1703. f.* Huius etiam *Synopsis* extat edita *Ienæ 1668. 8.* Præter hos ad illud Ius quoque faciunt MATTHIÆ BERLICHII *Conclusiones Practicabiles*, *Arnhemii 1644. f. ex Editione Quarta*, *Lipsiæ 1691. f. Ibidemque 1670. f.* & ex recentissima editione, *1698. f.* & DANIELIS MOLLERI *Ordinationes Saxonicæ*, *Lipsiæ 1660. f.* quæ omnes ad Augusti Electoris Constitutiones sunt directæ. Facit ad illud quoque SAMVELIS LVFFTII *Repertorium*, *Dresdæ 1674. 4.* in quo integrum Ius Saxonicum in Locos communes videmus digestum. Ad *Ius Marchicum* commentatus IOACHIMVS

SCHEPLI-

SCHEPLITZIVS, *Lipsiæ 1616. f.* & FRIDERICVS MVLLERVS in *practica ciuili Marchica rerum forensium per Resolutiones demonstrata*, *Berolini 1678. f.* Ad *Consuetudines AustriæSuperioris* facitFINSTERWALDERVS, *Salisburgi 1690. f.* Ad eas vero quæ *in Austria inferiore* valent IO. BAPTISTA SüTTINGER, *Noribergæ 1656. 1669. 4.* Cum hoc non inutiliter conferri possunt IOANNIS FRANCISCI THASSERI *Progymnasmata actionum forensium totum ordinem iudiciarium tam Iuris communis, quam Austriaci populariter explicantia, Viennæ 1708. 4. Ad Ordinationem politicam Ducatus Würtenbergiæ* CHRISTOPHORVS BESOLDVS, *Tübingæ 1662. 4.* GEORGIVS LVDOVICVS LINDENSPVHR, *Tubingæ 1662. 4.* & IOAN. IACOBVS PELBSTIVS, *Francofurti 1614. 4. Marchiæ Baadensis Consuetudines* illustrauit IO. HARPRECHTVS, *Tubingæ 1691. 4. Obseruationes ad Consuedines Leodienses* edidit CAROLVS de MEAN, *Leodii 1670. f. Consuetudines Lüneburgenses* Commentario illustrauitHARDEVICVS a DASSEL, *Lipsiæ 1600. 4. Ad Ius Lubecense* egregius est Commentarius DAVIDIS MEVII, *Francofurti 1664. & 1700. f.* qui etiam ad Statuta reliquarum Ciuitatum, præcipue Hanseatica-

ticarum quæ Iure Lubecensi vtuntur, poterit inseruire. CASPAR SCHMIDTIVS edidit *Commentarium in Ius Prouinciale Bauaricum*, *Monachii* 1695. f. Sic etiam habemus MATTHIÆ SLVTERI *Historisch- und Rechts- gegründeter Tractat von denen Erben in Hamburg*, *Hamburg* 1698. 4.

§. CXVI.

Commentatores ad Iura Belgii.

Ad Consuetudines Flandriæ NICOLAVS BVRGVNDIVS, *Antvverpiæ* 1621. 8. *Aduersaria Iuris subcisiua ad Consuetudines Geldriæ* scripsit *LAMBERTVS GORIS*, *Arnhemi* 1651. 4. qui etiam *ad Consuetudines Velauiæ* fuit commentatus, *Arnhemi* 1664. 4. *Ad Consuetudines Mechlinenses PAVLVS CHRISTINÆVS*, *Parisiis* 1624. 4. & *Antvverpiæ* 1642. 4. *Statuta Diœceseos Vianensis & Ameydensis* commentario illustrauit IO von der MVELEN, *Traiecti* 1684. 4. *Introductionem* vero *in Ius Belgicum* belgice edidit HVGO GROTIVS, *Dordraci* 1644. 4. cuius frater GVILIELMVS *Isagogen* dedit *ad Praxin Fori Batauici*, *Amstelodami* 1655. 4.

CXVIII.

§. CXVII.

Ad Forum Iudiciorum Hiſpanorum præter DIDACVM COVARRVVIAM & IOANNEM LOPEZIVM, quorum labores adhuc in MSCto latent, fuit commentatus RODERICVS SVAREZIVS in *Repetitionibus ſuis* ſiue *Lectu-ris in quasdam Leges Fori Gothici*, *Salmanticæ 1556. f.* Has poſtmodum DIDACVS VALDESIVS auxit atque edidit *Pinciæ 1599. f.* *Ad Partitarum Leges* commentatus fuit BARTHOLOMÆVS de HVMADA, *Madriti 1588. f.* verum, non vltra primum & ſecundum Partitarum Tomum progreditur. Integrum vero Partitarum Corpus Commentariis illuſtrarunt ALPHONSVS DIDACVS de MONTALVO, *Venetiis 1528. Compluti 1542. & Lugduni 1550. f.* GREGORIVS LOPEZIVS & plures alii. *Leges Hiſpanorum Taurinas* illuſtrauit ANTONIVS GOMEZIVS, *Salmanticæ 1555. & 1598. f.* ad quas additiones ſcripſit DIDACVS GOMEZIVS, *Venetiis 1591. 4.* ſeparatim editas, poſt cum Gomezii Senioris commentario, *Francofurti 1591. Lugduni 1602. Geneuæ 1607. Antwerpiæ 1624. f.* Extat præterea DIDACI del CASTILLO *Commentarius in Leges Taurinas*, *Burgis 1527.* poſt *Medinæ Campi 1553. f.* editas. Plures

Commentatores ad Ius Hiſpanicum.

res in leges Hispaniæ Commentarios adducere supersedemus, cum in nostris oris horum notitia non adeo sit magna. Prolixius in iisdem recensendis est GERHARDVS ERNESTVS de FRANKENAV in *sacris Themidis Hispanæ arcanis*, *Hanoueræ 1703. 8.* Ad Leges *Arragonicas* spectat IBANDI BARDAXI *Commentarius in Foros Arragoniæ*, *Cæsaraugustæ 1592. f.* FRANCISCVS HIERONYMVS de LEON *Causarum in Arragoniæ concilio actitarum*, *Tomi*, *Valentiæ 1646. f.* Conferri quoque vtiliter possunt IOSEPHI de SESSE *Decisiones Arragonum Tom. II. Venetiis 1646. f.* CHRISTIANI CRESPI de VALDARONA *Obseruationes in Decisiones Arragoniæ & Valentiæ*, *Antwerpiæ 1667. f.* Obseruantias Senatus *Cataloniæ* collegit SIGISMVNDVS DESPVIOL *Barcinone 1608. f.* IACOBI a MONTE IVICIO *Commentarius in Leges antiquas Barcinonensium*, *Barcinone 1544. f.*

Leges Arragoniæ & Cataloniæ.

§. CXVIII.

Commentatores in Ius Gallicum.

De *Iure Gallico* supra iam fuit actum. ÆGIDIVS BOVRDINVS *Paraphrasin in constitutiones Francisci I. Regis Galliæ 1539.* editas scripsit atque publicauit *Parisiis 1628. 8.* IO. LELETVS vero *obseruatio-*

nes

nes in Consuetudines Pictauienses gallice scripsit, *Pictauii 1683. 4.* Ad *Consuetudines Burdegalenses* BERNARDVS AVTVMNVS, *Burdegalæ 1621. 4.* Ad *Consuetudines Ducatus Britannici* facit BERTRANDI ARGENTRÆI Commentarius, *Parisiis 1608. & 1661. f.* Ad *Consuetudines Burgundicas* erudite fuit commentatus BARTHOLOMÆVS CHASSANÆVS, *Geneuæ 1547. f.* & HENRICVS BOGNETVS, *Lugduni 1664. f.* item TAISAND *Coutume generale des Pays & Duché de Bourgogne, Diion 1698. f.* Consuetudines Parisienses in specie exhibet le GRAND *La Coutume de Paris, Paris 1691. 8.* vbi ordine alphabetico consuetudines Parisienses exponit. Cum hoc potest coniungi NICOLAS la MEE *Institution a la Coutume de Paris, ou l' explication sommaire & perpetuelle de tous ses Articles suivant l' ordre des matieres, Paris 1691. 12.*

§. CXIX.

Ad Iuris Danici explicationem facit CANVTVS, Episcopus Wiburgensis, cuius *expositiones legum Danicarum*, concordantes cum Iure Romano prodierunt *Hafniæ 1508. 4.* accesserunt THORDONIS DEGH *articuli & correctiones Legum*, BLASIVS ECKENBERGERVS ver- *Commentatores ad Iura Regnorum Septentrionalium.*

sioni

sioni suæ Legum Danicarum Saxonicæ subiunxit: *Repertorium Alphabeticum, darin die schweren Denischen Wœrter des Lowbooks, nach Ordnung des Alphabeths erklaret, und mit den Concordantiis Thordonis Deghn, und aller andern Waldemaro II. gefolgten Kœnige Constitutionem, Recessen, Priuilegien &c. den Erb-Vertragen zwischen den beyden Fürstenthümern, Schleswig und Holstein, auch mit der anno 1593. publicirten Landgerichts-Ordnung verglichen worden; welchen auch hinzu gethan ist die Conciliation oder Vergleichung des Iütischen und Seelandischen Lowbookes. Schleswigæ 1603.* 4. Plenius de iisdem egit Io. Mollerus *Isagoge ad Hist. Chers. Cimbr. Parte prima c. XV.* & Nicolaus Petrus Sibbern *Bibliotheca Historica Dano-Norvegica c. VIII. seq.*

§. CXX.

Collationes & Differentiæ Iuris Ciuilis, Canonici, Criminalis & Cameralis.

His statim subiungimus eos, qui Collationes & Differentias Variorum Iurium explicarunt. *Collationem* quidem *Iuris Canonici & Ciuilis* dedit *IOANNES OLDENDORPIVS, Francofurti 1697. 8. Concordiam Iuris Pontificii cum Cæsareo FRANCISCVS VALENS, Parisiis 1654. fol. Concordiam discordem vtriusque Iuris CAROLVS* de *MANSFELD, Luxemburgi*

burgi 1619. 8. De *Differentiis Iuris Canonici & Ciuilis* HENRICVS CANISIVS, IACOBVS BRANDMVLLERVS, *Basileae 1600. 4.* HIERONYMVS ZANNETINVS in Tomo primo Tractatus Tractatuum. HENRICVS HAHNIVS de *differentiis Iuris Ciuilis & Canonici, Helmstadti 1667. 4.* Extant etiam CONRADI RITTERSHVSII *differentiae Iuris Ciuilis & Canonici, Argentorati 1668. 4.* & quae cum eo extant *differentiae* GEORGII LAVTERBECKS, EMERICI a ROSBACH & THEODORI STREITMANNI. Optimum vero est Scriptum CORNELII van ECK, de *differentiis Iuris Ciuilis & Canonici Hodierni*, quod cum adnotationibus eruditis edidit IO. FRIDERICVS BOECKELMANNVS, *Traiecti 1694. 8.* Facit huc etiam IO. PAVLVS WINDECK de *Theologia Iure-Consultorum, Coloniae 1604. 4.* qua diuersa Romanae Ecclesiae dogmata ex Canonibus & traditione veteris Ecclesiae & Iustiniani Legibus comprobare contra Protestantes conatur. In posteriori Libro praecipuos casus recenset, in quibus Canones Pontificii & Iura Ciuilia conueniant aut dissideant, multaque tractantur de Iurisdictione Ecclesiae. *Differentias Iuris Ciuilis & Criminalis* explicauit HIERONYMVS

V BVG-

BVCCARONIVS. *Differentias* vero *inter Ius Commune & Feudorum* illuſtrauit IO. de S. BLASIO. *Iuris Ciuilis & Cameralis Differentias* collegit CHRISTOPHORVS SWANEMANNVS, *Francofurti 1620. 4.*

§. CXXI.

Collationes & Differentiæ Iuris Ciuilis & Saxonici.

Differentias Iuris Ciuilis & Saxonici exhibet ſcriptum aliquod Anonymi, quod olim magnæ fuit autoritatis, cui Titulus: *Differentiæ aliquot Iuris Ciuilis & Saxonici iam tertio auctæ & locupletata per D. R. B.* virum uti Titulo audit, Iuris Saxonici peritiſſimum, *Coloniæ 1573. 8.* & ibidem *1582. 8.* Magis tamen ad hodiernam Praxin faciunt LVDOVICVS FACHSIVS & BENEDICTVS REINHARTVS, *Ienæ 1595. 8.* & CHRISTOPHORVS ZOBELIVS, *Lipſiæ 1610. 4.* qui non ſolum ea, mutato tamen ordine, habet, quæ in Fachſio & Reinhardo reperiuntur, ſed etiam varias Scabinonorum Lipſienſium ſententias, adiectas, ita, vt Iuris antiqui quoque habeat rationem. Fachſii & Reinhardi differentias plerumque in Germanicum ſermonem tranſtulit GEORG. SCHWARZKOPF, *Helmſtadti 1586. 8.* Optima vero eſt tractatio LüDERI MENCKENII de *differentiis*

tiis Iuris Communis & Saxonici, quæ Huberi prælectionibus nouiter *Lipsiæ 1707. 4.* recusis, est adnexa. Dissensum inter ICtos electorales & ducales IO. STRAVCHIVS singulari scripto est persecutus, quod eiusdem dissertationibus est præfixum. IOANNES SCHILTERVS etiam in Indice, Commentario suo ad Pandectas subiecto plures dissensus demonstrauit. Addimus *Ius Saxonicum discrepans, siue differentias Iuris Saxonici Electoralis & Communis, secundum Ordinem Constitutionum Electoralium Saxonicarum, Francofurti 1682. 4.*

§. CXXII.

Diuersarum Germaniæ Prouinciarum Iura cum Iure Romano plures contulerunt PETRVS RVDOLPHVS DEMERATH *Fasciculum* edidit *differentiarum Iuris Communis, & Francorum, vulgo des Land-Rechtens Herzogthums Francken*: adiunctæ sunt nonnullæ S. Rom. Imp. quorundam Regnorum, ditionum & ciuitatum Constitutiones, locales, reformationes & consuetudines, *Herbipoli 1666. 12.* HIERONYMVS WVRFBEIN Tractatum edidit de *Differentiis Iuris Ciuilis & Reformationis Noricæ, Noribergæ 1666. 8. Differentiis Iuris Ciuilis & Lubecani* ex Me-

Collationes & Differentiæ Iuris Prouincialis Germanici cum Iure Ciuili.

Meuiano Commentario excerpſit FRIDERICVS MOVIVS, *Sedini 1666. 12.* Easdem *Differentias* explicauit IOANNES SIBRANDVS, *Roſtochii 1616. 4.* & qui præcipuus eſt ANDREAS BILDERBECK in Diſſertatione de *Differentiis Iuris Lubecenſis patrii* a communi Romano, quam ſub præſidio Lynckeriano habuit *Gessæ 1672. 4.* EHRENFRIED KLOTZ *Differentias* ſcripſit *Iuris Ciuilis & reformationis Francofurtenſis*, *Francofurti 1682. 4.* WOLFGANG ADAMVS LAVTERBACH *Differentias Iuris Ciuilis & Würtenbergici in cauſis Criminalibus* ſcripſit *Tubingæ 1661. 4.* De *Iuris Romani & Boiarii Differentiis quoad proceſſum edictalem*, *vulgo Gand-Proceß* egit IOAN. LVDOVICVS & IOAN. HENRICVS HERWARTVS, *Ingolſtadti 1652. 4.* Melior tamen eſt IOAN. FRANCISCVS BALTHASAR, qui *Reſolutionem Iuris Ciuilis & Bauarici* ſcripſit, *Vlmæ 1663. 4.* FERDINANDI CHRISTOPHORI HARPRECHTI habemus *Differentias Iuris communis & Prouincialis Marchico-Badenſis*, *Tubingæ 1691. 4.* Ius Prouinciale Dithmarſorum cum Iure diuino, Romano, Teutonico, inprimis Saxonum & prouinciarum mari Balthico conterminarum conferre inſtituit HENRI-

RICVS GISEBERTVS in *periculo Statutorum harmoniæ practicæ*, cuius pars prima & ſecunda prodiit *Hamburgi 1652. 4.* Hiſce adiungi poteſt *PAVLI KOCHII Specimen Collationis differentiarum Iuris Romani, Saxonici, Bremenſis & Hamburgenſis, Oldenburgæ 1679. 12.* & *Bremæ 1684. 4.* Prodromum magni operis exhibent *IOANNIS PETRI LVDEWIG Differentiæ Iuris Romani & Germanici, Halæ 1712. 4.* Vbi excellentiſſimus Autor in Præfatione Scriptores de Differentiis Iurium iuxta diuerſas prouincias tam in genere, quam in ſpecie, non tantum recenſet, ſed etiam breue iudicium de ſingulis addit; In opere ipſo primum procemium Inſtitutionum tangit, & occaſione illius quasdam Differentias Iuris Romani & Germanici multa eruditione oſtendit. Progreſſus inde ſingularibus Diſſertationibus Academicis ad Differentias Iuris Romani & Germanici in *Tutelis, Teſtamentaria, legitima, Tutelis Maternis, Attiliana, in fructuum attributione, in primis Tutelæ fructuariæ, in Mutuo, Succeſſione Coniugum, diſſortium Liberorum*, quæ Commentationes, inter Opuſcula illuſtris Viri iunctim edita, comparent. In exhauſti fere laboris opus eſt, quod omnium ſuperabit induſtriam.

§. CXXIII.

Collationes & differentiae iurium exterorum cum Iure Ciuili.

Inter eos, qui Exterorum Iura cum Romano conferunt, habemus etiam varios, e quibus vsus Iuris Ciuilis, qui in diuersis Europae Regnis adhuc superest, facile patebit. IOANNES de ARNONO *differentias* edidit *inter Ius commune vtrumque & inter Ius Regni Neapolitani ac Siciliae, Venetiis 1535. f. Coloniae 1598. f. Iuris Gallici & Romani collationes ac differentias* scripsit *IACOBVS BVCHERELLVS, Parisiis 1577. 12.* De *differentiis Iuris Romanorum & Longobardorum* egit *IVLIVS CAMILLVS FERRETVS. Collationem Iuris Hispanici cum Romano, ANTONIVS GOMEZIVS* edidit *Francofurti 1617. f. Antinomias* vero *Iuris Hispanici & Romani IO. BAPTISTA a VILLALOBOS, Salmanticae 1596. 4.* Sic etiam de *iisdem differentiis* egit *MICHAEL MVNOZ, Hispali 1556. 4.* De *differentiis* vero *Iuris Communis & Bohemici CHRISTIANVS KYBLIN a WAFFENBVRG, Pragae 1664. 8. Collationis Iuris Romani & Hungarici.* Specimen exhibet *IOANNES OTTO TABOR* inter Opera eius Vol. I. edita *Lipsiae 1688. f.* cui iungenda IOANNIS IONY Dissertatio *de Vsu & Auctoritate Iuris Romani in Hungaria, circa*

circa Doctrinam de Patria Potestate, Præside CASPARE ACHATIO BECKIO ICto elegantissimo, *Ienæ 1717. 4.* proposita, qua differentias utriusque Iuris, in argumento quod percolendum sumpsit, declarat. Collationem *Iuris Romani cum Iure Borussico* exhibet *CHRISTIANVS THOMASIVS* in *Dissertatione de Vsu Iuris paterni Romanorum secundum mores Germaniæ & Ius Borussicum reuisum*, *Halæ 1694. 4.*

§. CXXIV.

Scriptores qui de Legibus abrogatis & vsu hodierno egerunt.

Fuere etiam alii, qui vsum Legum modernarum monstrant, & quid legibus vel abrogatum, vel consuetudine introductum, exponunt. Egerunt illud præ cæteris SIMON a GROENEWEGEN de *legibus abrogatis & inusitatis in Hollandia*, *Nouiomagi 1677. 4.* quem ad Germaniæ quoque fora cogunt, dispári tamen ratione. Idem etiam egit pleniori adhuc apparatu SIMON a LEVWEN in *censura forensi*, quæ altera parte auctior prodiit *Amstelodami 1678. fol.* & CYPRIANVS REGNERVS ab OOSTERGA in *censura Belgica, Traiecti 1669. 4.* edita. *Censuram Gallicam in Ius Ciuile Romanorum* scripsit BERNARDVS AVTVMNVS, *Parisiis 1616. 8.* Melior vero & rarus est

Tractatus PHILIBERTI BVGNYONII de *legibus abrogatis & inusitatis in regno Franciæ*, *cum additamento* LIBERTI FRANCISCI CHRISTIANÆI, *Bruxellis 1671. 4.* quibus etiam Belgii aliorumque regnorum leges abrogatæ, vel vsu receptæ, demonstrantur. De *Iure nouissimo* egit PETRVS GVDELINVS, *Arnhemii 1661. 4.* quo quid Nouellis immutatum, tradit. Optimum vero hac in parte scriptum est SAMVELIS STRYKII *specimen Vsus moderni Pandectarum ad V. Libros priores*, *Francofurti 1690. 4.* quo tamen plures Leges pro abrogatis ab aliis habitas, vindicat. Accessit *Continuatio Vsus moderni Pandectarum a Libro VI. vsque ad XIII. Halæ 1704. 4.* Porro Eiusdem Continuatio ad Librum XXII. vsque *Halæ 1710. 4.* Post mortem illustris Auctoris curantibus IVSTO HENNINGO BOEHMERO, atque IACOBO FRIDERICO LVDOVICI ICtis excellentissimis, præfixoque IO. SAMVELIS STRYKII, unici B. Auctoris Filii, nomine, reliqui Pandectarum Libri illustrati prodiere. Opus utilissimum, integrum, ex Editione III. *Halæ 1716. & 1717. 4.* lucem adspexit, cuius subinde Tomi recuduntur. Sic etiam ad vsum & auctoritatem Iuris Germanici egregie facit IOANNIS SCHILTERI *Præ-*

Praxis Iuris Romani in foro Germanico de qua iam supra dictum. Addi potest CHRISTIANI THOMASII *Dissertatio de vsu actionum pœnalium Iuris Romani in foris Germaniæ, Halæ 1693. 4.* idemque illustris Auctor in *Vindiciis Corollarii de exiguo Pandectarum vsu in foris Germaniæ*, quæ 1692. prodierunt & iam Tractatui de Næuis Iurisprudentiæ Iustinianeæ sunt adiectæ. Addimus HENRICI LINCKII Dissertationem de *Iuris Iustinanei receptione in Germania, Altdorfii 1679. 4.*

CAPVT SEPTIMVM

De

SCRIPTORIBVS QVI HISTORIAM IDEAS SYSTEMATA VEL CONTROVERSIAS IVRIS EDIDERVNT.

§. I.

QVi *Historiam Iuris Naturæ & Gentium*, cuius ex fonte humanæ omnes Leges profluxerunt, condidere, sequentes, qui data id egerunt opera nobis sunt cogniti, quos hoc loco indicamus. Primus *Historia Iuris Naturalis & Gentium.*

ni fallor, fuit IACOBVS FRIDERICVS LVDOVICI ICtus Halensis meritissimus, qui *Delineationem Historiæ Iuris Divini, Naturalis & Positiui Vniuersalis* edidit *Halæ 1701. 4.* quæ multæ omnino est frugis, atque ex *Editione II.* auctiori longe & emendatiori prodiit *Halæ 1714. 8.* Eodem tempore summus Theologus & Philosophus IO. FRANCISCVS BVDDEVS, breuem quidem ast elegantem, multo iudicio & selectu concinnauit *Historiam Iuris Naturalis*, Philippi Reinhardi Vitriarii primum Institutionibus Iuris Naturæ & Gentium, præmissam, inde auctam & continuatam, quæ iam in fronte Selectorum Iuris Naturæ & Gentium *Halæ 1717. 8.* iterata Editione evulgatorum, comparet, omnibusque debet esse commendatissima. *Paulo Pleniorem Historiam Iuris Naturalis*, nuper demum dedit illustris Vir, deque hoc Iure immortaliter meritus, CHRISTIANVS THOMASIVS, *Halæ 1719. 4.* eademque huius Iuris fata a primis temporibus ad nostra usque tempora, egregie liberequе exposuit multaque singularia de controuersiis recentiori æuo, Pufendorfio cum primis motis, attulit, Epistolasque summorum Virorum hisce de concertationibus ad Boineburgium scriptas adiecit easdemque notis & ob-

obſeruationibus lectu dignis illuſtrauit. Addi poſſunt doctiſſima Prolegomena IO. BARBEYRACI Verſioni Gallicæ Operis maioris Pufendorfiani præmiſſa, quæ inſignem Hiſtoriæ Iuris Naturalis adferunt lucem.

§. II.

Scriptores Hiſtoriæ Fori Romani.

Inde ad eos qui originem & progreſſum *Iuris Romano Iuſtinianei*, cuius a multis iam Sæculis maxima fuit celebritas, expoſuere, progredimur. Horum autem diuerſas habemus Claſſes, cum alii ſtatum Fori Romani explicauerint, alii ad Titulum de Origine Iuris fuerint commentati, alii Hiſtoriam Iuſtiniani Imp. deſcripſerint, alii Originem & progreſſum Iuris Romani expoſuerint, alii Irnerii errores vel examinauerint, vel eundem defenderint, alii Hiſtoriam Iuris Germanici, vel aliarum Gentium, & vſum atque auctoritatem Iuris Ciuilis tradiderint. Inter illos, qui Forum Romanum illuſtrant primo loco nominari meretur CAROLVS SIGONIVS, qui *de Iudiciis* Libros III. ſcripſit, ediditque *Pariſiis 1576. f.* & *Hanouiæ 1609. f.* quos etiam Tomo ſecundo Theſauri Antiquitatum inſeruit Græuius. Tripartitum fecit Opus, & primo loco egit de Iudiciis priuatis, altero

ro de publicis, tertio demonstrauit, quem admodum ipsa populi iudicia habita. Omnia igitur Iudiciorum substantialia exponit, de Iudice, actore & reo agit, actiones item, earumque formulas accurate persequitur, leges etiam, quæ ad iudiciorum faciant explicationem, rite explicat. Post Sigonium commendandus est FRANCISCVS POLLETVS, in *Historia Fori Romani instituta & illustrata*, *Duaci* 1573. & *Francofurti* 1676. 8. Labor est egregius in quinque libros distributus, quorum priori ipsum forum constituitur, altero de aduocatis, caussidicis & horum classibus agitur, tertius magistratibus, quartus accusatoribus & reis est relictus. Quintus actionibus & formulis iudiciorum priuatorum erat destinatus, quem auctor cœpit quidem, non autem absoluit. Hinc gener ipsius Philippus Broidæus eundem librum ad finem vsque perduxit & prioribus corollaria subinde subiecit. GEORGIVS OBRECHTVS *adumbrationem* dedit *Processus in foro Romano*, *Argentorati* 1585. 4. sed perbreuem istam, atque in haut paucis fallentem. Nec perfectus est IACOBI RÆVARDI *protribunalium liber singularis*, *Burgis* 1565. 8. & *Francofurti* 1601. 8. editus. In primis æstimanda est CHRISTOPHORI

CEL-

CELLARII Iunioris, dissertatio Inauguralis sistens *Processum Iuris Romani antiquum*, quæ præside SAMVELE STRYKIO, *Halæ 1701. 4.* est proposita.

§. III.

Commentatores ad tit. de origine Iuris.

Ad Titulum de *Origine Iuris* habemus commentarium MARCI ANTONII MVRETI cum catalexi VENTVRÆ COECI *Francofurti 1601. 8.* ANTONII GARRONIS *Basileæ 1543. f. Bremæ 1624. 12.* IOANNIS LAVTERBACHI, *Lipsiæ 1606. 4.* IACOBI CVIACII *Coloniæ 1598. 8.* GEORGII EBERLINI, *Witteberga 1513. 4. & Henricopoli 1595. 4.* Sed optimi sunt GERARDVS COCCEIVS, *Græningæ 1660. 12.* CHRISTOPHORVS ADAMVS RVPERTVS, *Noribergæ 1661. 12.* & præcipue GERARDVS van der MVELEN, qui in hanc Pomponii Historiam scripsit *Exercitationes* eruditas, *Traiecti 1691. 8.* Summus Vir elegantissimusque ICtus CORNELIVS van BYNKERSHOECK Opusculis suis varii Argumenti *Lugduni Batauorum 1719. 4.* iunctim editis primo loco Prætermissa ad L. 2. de Origine Iuris, inseruit, quibus erudita & egregia multa continentur. Cum his non sine fructu conferri meretur WERNERI THEODORI MARTINI Disser-

tatio

tatio de *Iure Ciuili Romano ante Iustiniani tempora, vel sub Regibus, vel Magistratibus libera Reipubl. vel Imperatoribus condito*, *Witteberga* 1674. 4. Atque ista quidem ad ipsam Tituli & L. 2. π. de Origine Iuris faciunt explicationem, licet plenior omnino Notitia petatur ex Scriptoribus Historiæ Iuris. (*)

§. IV.

Scriptores qui ad Historiam Iustiniani Imp. faciunt. Sæpius in Iure Romano mentio fit Iustiniani Imperatoris, quare etiam ipsius Historia & de eadem Scriptores erunt considerandi. Inter antiquiores primas fert PROCOPIVS (**) qui de *rebus Iustiniani* octo Libros conscripsit, quorum editio est optima, quæ græce & latine, Interprete *MALTRETO* cum eiusdem variis lectionibus atque emendationibus prodiit *Parisiis* ex Typographia regia 1662. f. His autem octo libris nonum postea supplementi quasi loco addidit, quem ἀνέκδοτα inscripsit. Primus hæc ex MSto protulit NICOLAVS ALEMANNVS, quibus narrat Procopius, quæ scelerate a Iu-

(*) Compara *Historiam Iuris Struvianam*, *Prolegomenis* §. *VII.* & *VIII.*

(**) Adde omnino *Historiam Iuris Struvianam*, *Prolegomenis* §. *XIX.*

a Iustiniano ac Theodora fuerint gesta. Iniurius tamen videtur in Iustinianum, cum ex odio multa scripserit, quæ veritati minus videntur esse consentanea, licet in ambitione, auaritia & ruditate Imperatoris non adeo videatur a veritate esse alienus. Prodiit græce & latine cum Alemanni notis, *Lugduni 1623. f.* & cum aliis Procopii *Parisiis 1663. fol.* Licet autem Alemannus pro defendenda Procopii veritate collatis aliorum Scriptorum locis adlaboret, eandem tamen in dubium vocauit THOMAS RIVIVS in *defensione Iustiniani contra Alemannum*, & prolixius IOANNES EICHELIVS in *Apologia* sua & *animaduersionibus in Procopium*, quæ cum ipso Procopii textu & Riuii defensione prodierunt, *Helmstadti 1654. 4.* Totus in defendendo Iustiniano est Eichelius, nec tamen vbique satis feliciter. Contra eundem Procopium agit quoque GABRIEL TRIVORIVS in *obseruatione apologetica ad inscriptionem orationis ad Antecessores Digestis Iustiniani præpositos*, *Parisiis 1631. 4.* Hac multa illustrat, quæ ad vitam Iustiniani (*) faciunt, & cauillationibus Procopii sæpius

(*) *Historia Iuris Struviana, Prolegomenis* §. *XX.*

pius respondet. IOANNES quoque CHIFLETIVS *apologeticam Dissertationem* scripsit de *Iuris vtriusque architectis, Iustiniano, Triboniano, Gratiano & S. Raymundo*, quæ edita est *Antwerpiæ* 1651. 4. Hos igitur contra diuersorum iniurias defendit, eosdemque minime esse sugillandos concludit. FRANCISCVS BALDVINVS in *Iustiniano*, qui *Geneuæ* 1596. 8. & *Basileæ* per Io. Oporinum non adiecto anno 8. prodiit, Historiam omnium illarum Constitutionum, quæ a Iustiniano sunt publicatæ, explicauit. HVBERTI GIPHANII, FRANCISCI GVINETI Commentarius de *Iustiniano*, cura CHRISTOPHORI ARNOLDI prodiit *Noribergæ* 1665. 12. Guineti alias Liber sub Elogio: *Iustinianus Magnus Parisiis* 1628. 8. formis est excusus.

§. V.

Scriptores Historiæ Iuris Romanæ

Primus, qui Historiam *Iuris Romani* scripsit quem noui, est AYMARVS RIVALLIVS in *Historia Iuris vtriusque*, *Moguntiæ* 1533. & 1539. 8. atque in Tomo Primo Tractatus Tractatuum. Potissimum Riuallii institutum est, vt, postquam breuiter Reipublicæ statum exposuisset, in Leges duodecim Tabularum commentetur, & leuem quandam de reliquis

liquis Romanorum legibus, principum decretis & Iureconsultis antiquis notitiam præbeat. Hunc secutus est DAVID CHYTRÆVS, cuius extat *Oratio de Iurisprudentia Romanæ origine, & studio Iuris recte inchoando 1585. 8.* Breuis est Historia legum Romanarum, cui in fine subiicitur breuis Iurisprudentiæ Romanæ chronologia. VALENTINVS GVILIELMVS FORSTERVS in *Historia Iuris Ciuilis, Moguntia 1607. & 1615. 4.* edita, non solum originem & progressum Iuris, sed etiam Historiam Iureconsultorum exponit, sed parum est accuratus, a Conrado Rittershusio etiam plagii accusatus. Hos excipiunt THOMAS LINDEMANNVS, in *Historia Iuris Romani, Rostochii 1627. 4.* HENRICVS RAHLA, de *origine & progressu Iurisprudentia Romana, Franeckera 1641. 8.* DANIEL KEYSER in *Historia Iuris Ciuilis, Feudalis, Canonici & Publici, Coburgi 1693. 4.* FRANCISCVS BROEVS in *breui totius Iuris Chronologica Historia* quæ Expositionibus ipsius in Institutiones *Mussi-Ponti 1622. 4.* impressis, est præmissa. Sic etiam WOLFGANG FREYMONIVS *Symphoniam* scripsit *Iuris vtriusque Chronologicam, Francofurti 1584. f.* in qua perpetua serie, secundum Olympiades,

annos vrbis conditæ, annos a nato Christo, Iureconſultos & Leges præcipuas enumerat, licet non vltra Iuſtiniani tempora procedat. MARTINVS LIBERGIVS *vniuerſæ Iuris Hiſtoriæ Deſcriptionem* dedit *Pictauii 1567. 4.* Breuis quidem, aſt accuratus eſt IACOBVS GOTHOFREDVS in *Manuali Iuris*, & qui cum eo prodiit IOSEPHVS MARIA SVARESIVS ex editione vltima, *Amſtelodami* apud Elzeuirios *1663. 4.* SIMONIS van LEUWEN libellus de *origine, progreſſu, vſu atque auctoritate Iuris Ciuilis, cum notis Vinnii* editus, *Lugduni Batauorum 1671. 8.* & *Ienæ 1697. 8.* recuſus, quæ legum veterum, librorum Iuris & variarum editionum ſit ratio, erudite perſequitur. IOANNIS DOVIATII *Hiſtoria Iuris Ciuilis Romanorum, Pariſiis 1678. 12.* qua origo & progreſſus Iuris Ciuilis, autoritas & vtilitas, tum etiam Iuris Iuſtinianei partes atque ordo partium demonſtrantur; ſimulque Gallici Iuris origines illuſtrantur. *Breuis Introductio in Hiſtoriam Iuris priuati, quo hodie in terris Germaniæ vtimur*, quæ *Guelferbyti 1687. 12.* edita, modos quidem allegandi docet, alias vero ob breuitatem non ſufficit. (*) Maioris

(*) Adde *Hiſtoriam Iuris Struvianam*,

ioris omnino sunt æstimandæ GEORGII SCHVBARTI de *Fatis Iurisprudentiæ Romanæ exercitationes Academicæ, Ienæ 1696. 8.* His leges & legum actiones, atque magistratus Iuri dicundo præfectos, qui fuerunt sub Regibus & libera Republica, erudite persequitur. Egregius est IOANNIS VINCENTII GRAVINÆ de *ortu & progressu Iuris Ciuilis Liber*, quem Clementi XI. P. R. inscripsit, atque edidit *Neapoli 1701. 8.* recusus *Lipsiæ 1702. 8.* Iterata eademque locupletior editio prodiit *Lipsiæ 1708. 4.* Hæc non Librum primum solum continet, verum libros duos posteriores, qui in priori editione non comprehendebatur. Primo quidem libro, statum ciuitatis & Iuris Romani, huius originem atque progressum, qui fuit vsque ad restauratam per Irnerium Iuris prudentiam Iustinianeam, demonstrat. De Iureconsultis etiam non Romanis solum, sed illis etiam, qui post Irnerii tempora clauerunt, breuiter agit. Alter liber Iuris naturæ & Gentium originem, legum etiam XII. Tabb. explicationem continet. Tertius legibus & Senatus consultis est destinatus. Fateor, elegans esse opus & reliquis facile præferendum; ob

X 2 styli

Prolegomenis §. *XXII.*

ſtyli etiam venuſtatem æſtimandum, in quo Hiſtoria Iuris Romani, quale fuit ante Iuſtiniani tempora concinne illuſtratur. Verum, parcus eſt in Iure Iuſtinianeo, parcus in Iure Græco, parcior in progreſſu Iuris poſt reſtaurationem, de quo nihil agit, niſi quod de potioribus Iureconſultis aliqua proponat. Primordia Iuris Naturæ & Gentium, quæ altero libro aperiuntur, breuia ſunt atque adhuc ieiuna; melior explicatio Iuris Papiriani & LL. XII. Tabb. In legum etiam atque SCtorum explicatione prolixior eſt ac in earundem Hiſtoria. Nova Editio, cum variis emendationibus, adiecto Auctoris de Imperio Romano Tractatu, luci expoſita *Neapoli 1714. 4.* duobus Voluminibus, ad quam,editionem ſuam recentiſſimam adornarunt Lipſienſes, quæ cum emendationibus quibusdam, Orationibusque & Opuſculis Gravinæ, Tres in Tomo diuiſa, *Lipſia 1717. 4.* eſt edita. Ad Hiſtoriam Iuris mediæ Aetatis faciunt potiſſimum Notæ Gothofredianæ ad Codicem Theodoſianum, vna cum adiecta Notitia dignitatum & Proſopographia.

§. VI.

Hiſtoriæ Iuris Ro-

Noſtra autem Aetate, & nuper demum *Tres*, uno anno luci expoſitæ ſunt *Iuris Hi-*

Historiæ. Principem iure merito locum *cautiores.* sibi vindicat Excellentissimi huius Bibliothecæ Auctoris BVRCARDI GOTTHELFFII STRUVII *Historia Iuris*, *Ienæ 1719. 4.* qua Historiam Iuris Romani sub Regibus, & Libera Republica, sub Cæsaribus, Iustinianei, Græci, Gothici & Longobardici, Iustinianei instaurati, Germanici, Canonici, Feudalis, Criminalis, Publici, ordinate, accurate, dilucide, plene, additis obseruationibus quæ refertæ sunt elegantissima eruditione, expositam videmus. Huic vtiliter adiungi potest CHRISTIANI GODOFREDI HOFFMANNI *Historia Iuris Romano-Iustinianei*, *Lipsiæ 1718. 4.* qua, doctissimus Vir, illustris CHRISTIANI THOMASII *Delineationem Historiæ Iuris Ciuilis*, quam & præmisit, Notis & obseruationibus perpetuis illustrauit, iisdemque Romani Iuris fata a Romuli regno ad Iustiniani tempora, in quibus deficit, commemorauit, in primisque Legum Romanarum naturam, ortum & mutationes, næuosque indicauit, FRANCISCI præterea HOTOMANNI elegantissimum libellum, quem *Anti-Tribonianum* inscripsit, adiecit. SAMVELIS REYHERI *Historia Iuris Vniuersalis*, *Lubecæ 1718. 4.* splendido Titulo exposita, inconditam farraginem adnotatio-

num desultoria opera ea de caussa a B. Viro collectarum, vt accedente ordine & selectu, Recitationes de Historia Iuris instituentis, memoriam adiuuarent, refert. Quarum editione memoriæ meritisque doctissimi dum in vivis esset Viri, insignem factam esse iniuriam cum aliis dolemus.

§. VII.

Scriptores de Irnerio & huius erroribus. De *Irnerio* Bononiensium ICto, qui priuatis curis Ius Iustinianeum in Scholas reduxit, multæ inter ICtos fuerunt controuersiæ, quæ Historiam Iuris ex parte illustrant. Irnerium quidem errasse non solum in extrahendis, sed etiam ordinandis authenticis præter Bartolum & Baldum primus speciali scripto docuit IOANNES IACOBVS WISSENBACHIVS in *sylloge errorum Irnerianorum*, *Franeckeræ* 1640. 8. edita. Hunc secutus est GEORGIVS RITTERSHVSIVS, qui *promulsidem* scripsit *errorum Irnerianorum*, *Argentorati* 1669. 4. Caussam Irnerii egit IO. STRAVCHIVS in *Irnerio non errante*, *Ienæ* 1662. & inter alia opera, *Giessæ* 1679. 4. qui tamen ad vnicam saltim facit authenticam, *quas actiones de S. S. ecclesiis*. Deinde plenius ALEXANDER ARNOLDVS PAGENSTECHERVS *Irnerium non vapulantem* edidit, *s. Commen-*

mentarium ad Authenticas Codicis, Gröningæ 1702. 4. in quo Irnerium contra Wissenbachium & Rittershusium ab imputato errore defendit, atque eum non esse auctorem monstrat, eo quod Authenticæ iam a Gregorio M. & Iuone adlegentur, alias cum Nouellis conueniant. Refutauerat quidem eum in dissertatione sua *de auctore, auctoribusue authenticarum* CORNELIVS BYNKERSHOEK, cui tamen per corollarium saltim breuissimis respondet. Exinde AVGVSTVS HOVCKIVS *Breue Anti-Bynkershoeckianum* scripsit, quod cum aliorum, qui Pagenstecheri opinionem defenderunt, accessionibus vna cum ipsius Pagenstecheri Admonitoriis ad Pandectas, prodiit *Coloniæ 1706. 8.*

§. VIII.

Germanici Iuris Historiam quidam data opera fuerunt adgressi. IOANNES SITHMANNVS in *Speculo* suo *Imperii Romani, Stetini 1661. 8.* edito, non solum Historiam Iuris Romani ab origine vrbis describit ad Iustiniani vsque tempora, sed agit etiam de origine Iurium Gothicorum, Longobardicorum, de Iure Doctorum & Academiarum, accessione Iuris Feudalis, Canonici, & Pu- *Scriptores qui faciunt ad Historiam Iuris Germanici.*

 blici

blici introductione, licet mediæ ætatis Historiam per transennam saltim exponat, nec vbique satis sit accuratus. Præstant omnino HERMANNI CONRINGII Tractatus *de Origine Iuris Germanici, Helmstadii 1649. 4. 1665. 4. Ienæ 1719. 4.* me, cui Supplementa huius Bibliothecæ demandata sunt curante, Editione Quinta, recusus. Hic enim Iuris Germanici tam generalis, quam prouincialis & diuersorum populorum ante plane ignotam, aut fabulis contaminatam, ita explicauit, vt satis fecerit eruditis. Et CHRISTIANI GODOFREDI HOFFMANNI *Specimen Coniecturarum Politicarum de Origine & Natura Legum Germanicarum priuatarum antiquarum, earumque ad Statum præsentem Prouinciarum Germaniæ, in primis ad Terras Protestantium Habitu, Lipsiæ 1715. 4.* quo de priscarum Gentium Germanicarum Legibus, harum origine, fatis, conditione ex Historiarum monimentis, iusti æqui, prudentiæque regulis eleganter exponit, dignusque omnino est Liber, cuius cum Conringiano opere lectio coniungatur. Addi utiliter potest IVSTI GEORGII SCHOTTELII Tractatus *von vnterschiedlichen Rechten in Teutschland, Francofurti 1671. 8. & 1702. 8.* quo particularia quædam Iura apud Germanos olim

lim in diuersis prouinciis, partim etiam nunc vsitata, vtpote *das Mann-Recht*, *Gan-Recht*, *Hagestolzen-Recht*; *Baar-Recht*, & similia, secundum originem suam & antiquitates probe illustrat, huius Spicilegium dare voluit IO. WILHELMVS GERIKEN in *Schottelio Illustrato & Continuato*, *Lipsiæ & Guelpherbyti 1718. 8.* quæ autem collegit ex Scriptoribus potissimum recentioribus sunt desumta. Iungi quoque possunt diuersa mediæ Aetatis Glossaria.

§. IX.

Francici Iuris Historiam præter Conringium de Origine Iuris Germanici persecutus insimul est IOANNES DOVIATIVS in *Historia Iuris Ciuilis Romanorum*, *Parisiis 1678. 4.* qua etiam Gallici Iuris origo explicatur. IOANNES BOSCAGERIVS edidit Tractatum *de Iustitia & Iure*, *Parisiis 1689. 12.* In hoc quidem prima iustitiæ initia proponit, potius tamen originem Iuris Ciuilis, Canonici & Francogallici declarat, auctores, interpretes & collectores commendat. MATTHÆI HALE *Historia & Analysis Legum Angliæ*, liber nondum typis exscriptus, adlegatur in Actis Eruditorum mense Iulio 1703. *p. 315.* Ad *Historiam Iuris*

Scriptores qui faciunt ad Historiam Iuris Gallici & gentium aliarum.

Iuris Hispanici facit egregie GERHARDVS ERNESTVS de FRANCKENAV cuius *Sacra themidis Hispanæ arcana*, *Hanouera 1703. 8.* comprehendunt iurium legumque ortus, progressus, varietates & obseruantiam, cum præcipuis glossarum, commentariorumque auctoribus & fori Hispanici praxi hodierna, qui insimul refert binos Historiam *Iuris Danici* sibi proposuisse scribendam, PETRVM IOANNEM RESENIVM atque OTTONEM SPERLINGIVM, quorum iste *Chronologiam Danico-Latinam Iuris Ciuilis & Ecclesiastici Danici, Norwegici, Islandici & Grönlandici*; hic vero *Historiam Iuris Danici* meditetur; neutrum tamen prodiit. Ad *Historiam Iuris Danici* facit IOANNES MOLLERVS in *Isagoge ad Historiam Chersonensi Cimbricæ, Hamburgi 1691. 8.* & cum primis NICOLAVS PETRVS SIBBERN *Bibliotheca Historica Dano-Norwegica Capite VIII.* Speciatim Statum Iurium *Arragoniæ* illustrat MICHAELIS MOLINI f. del MOLINO *Repertorium fororum & Obseruantiarum Regni Arragoniæ, Cæsaraug. 1585. f.* Subnectimus IO. LVCÆ CORTESII *Historiam Iuris Hispanici*. Ad Historiam *Iuris Suecici* præter Loccenium, facit CAROLVS LVNDIVS in *Zamolxi, Vpsaliæ 1687.*

1687. 4. atque alii, quos supra Capite Quinto §. XV. adduximus. (*)

§. X.

Plures sunt, qui de *Vsu & Auctoritate Iuris Ciuilis* scripserunt, GVILIELMVS BENEDICTVS, *Lugduni 1674. 4.* IOACHIMVS HAGEMEIERVS, *Francofurti 1663. 4.* HELFRICVS VLRICVS HVNNIVS *de auctoritate Iuris*, *Giessæ 1615. 12.* & *1629. 8.* IACOBVS RÆVARDVS *de auctoritate prudentum*, *Helmstadii 1660. 4.* *De Libris Iuris Ciuilis & Canonici* tribus dissertationibus egit ALBERICVS GENTILIS, *Hanouiæ 1605. 8.* *De Librorum Iuris Romani quantitate & qualitate* ADAMVS RICCIVS, *Regiomonti 1635. 8.* Omnium vero instar est ARTHVRVS DVCK *de Vsu & Auctoritate Iuris Ciuilis Romanorum in dominiis principum Christianorum*, *Londini 1653. 8.* qui non in genere solum, quæ Iuris Ciuilis fuerit auctoritas, demonstrauit, sed etiam quis eius adhuc in diuersis Europæ regnis atque rebuspublicis sit vsus, licet maiorem nonnunquam Ciuili Iuri *Scriptores qui de vsu atque auctoritate Iuris Ciuilis egerunt.*

(*) Compara *Historiam Iuris Struvianam, Prolegomenis* §. *XXVIII. XXIX. XXX. XXXI. XXXII.*

Iuri auctoritatem tribuat, ac hodie obseruatur. Addi potest IOANNES VOETIVS *de Vsu Iuris Ciuilis & Canonici in vnito Belgio*, *Traiecti 1657. 12.* & CHRISTIANI THOMASII Dissertatio *de Vsu actionum pœnalium Iuris Romani in foro Germaniæ*, *Halæ 1693. 4.* & in *Vindiciis corollarii de exiguo Pandectarum Vsu in foris Germaniæ* anno *1692.* publicatis, & nunc Tractatui de Næuis Iuris prudentiæ Iustinianeæ adiectis. Præcipue nota est controuersia, quæ Iuris Romani ratio sit atque auctoritas in foris Germaniæ. Vulgaris Iureconsultorum est sententia, Ius Ciuile abolitis prioribus Germaniæ legibus in foris Germaniæ solum fuisse receptum. Hanc autem Io. Schilterus Exercitatione I. ad Pandectas §. XI. atque in responso XXX. §. CXXXVIII. ita emendat, vt statuat, præter Ius patrium & veteres Leges Germanicas Francorum, Saxonum, Alemannorum, receptum superioribus seculis fuisse etiam Ius Romanorum, non peculiari constitutione, sed vsu & consuetudine fori, ita, vt fundatam intentionem habeat allegans Legem Romanam Iuris Iustinianei, nec oporteat, vt obseruantiam eius actor probet, sed reo incumbat probare, illam propter contrarium Ius Germanicum non potuisse

se recipi. Hanc & priorem impugnauit CONRADVS SINCERVS, siue potius IOANNES GEORGIVS KVLPISIVS in sua dissertatione epistolica *de Germanicarum Legum Veterum ac Romani Iuris in Republica nostra origine auctoritateque praesenti, Lipsiae 1682. 12.* quam illustris Thomasius Notis suis & Obseruationibus ad Institutiones & Pandectas adiecit, utilissimisque adnotamentis illustrauit. In eadem peculiari dissertatione contendit, Leges Germanicas adhuc esse in vigore, & fundatam allegantibus dare intentionem; Ius vero Ciuile secundario duntaxat & velut instrumentum adhiberi, nec suppeditare intentionem fundatam allegantibus, nisi probent, peculiari constitutione, consuetudine ac re iudicata illud esse receptum. Huic tamen Schilterus respondet in Actis Eruditorum anni 1682. p. 366. Nouiter demum singulari Scripto Kulpisio & Sectatoribus respondit IO. CASPAR HEYDELMANN, sub titulo: *Diatribe Historico-Iuridica de Receptione Iuris Romani, eiusdemque ac Legum Germaniae veterum, vti & Saxonici & Sueuici Speculorum in foris vsu, autoritateque praesenti, Gotha 1713. 8.*

§. XI.

§. XI.

Scriptores qui de Methodo Iuris egerunt.

Methodum Iuris vel docendi, vel discendi commonstrant varii. Collegit tales Scriptores ante separatim editos NICOLAVS REVSNERVS in *Cynosura Iuris*, *Spiræ 1588*. edita. Continet illa REVSNERVM de *arte Iuris Iustinianei*, FRANCISCI DVARENI *de ratione docendi discendique Iuris epistolam*, EGVINARII BARONIS eadem de re *Commonefactionem*, MATTHÆI WESENBECII *de Iuris arte & scientia comparanda Prolegomena*. Eiusdem *epistolam de studio Iuris recte instituendo*, FRANCISCI BALDVINI *fragmentum de optima Iuris docendi discendique ratione*; IACOBVM THOMINGIVM *de modo & ratione discenda Iurisprudentiæ*, SVFFRIDI PETRI *de Iuris arte fragmentum*, HIERONYMI ELENI *de optima facillimaque Iuris Ciuilis perdiscendi ratione*, CLAVDII CANTIVNCVLÆ *paranesin de ratione studii legalis*. CHRISTOPHORI HEGENDORPHINI *epitomen Tyrocinii Iuris Ciuilis*, MATTHÆVM GRIBALDVM *de methodo ac ratione studendi in Iure*, MODESTINI PISTORIS *Locos communes totius Iuris*, CHILIANI GOLDSTEINII *de præcipuis materiarum Iuris*

Iuris sedibus, NICOLAI EVERHARDI *ordinem studendi in Iure Ciuili*, eiusdem *leges* præcipuas perdiscendas; IACOBI MENOCHII *consilium de legendis interpretibus super principaliores Iuris tractatus*, IO. APPELLI *de studio Iuris ac legum*, *Anonymi Librum*, *de Iurisconsulto perfecto*, IVLII PACII *de Iuris Ciuilis difficultate ac docendi methodo*, FRANCISCI HOTTOMANNI *Iurisconsultum, seu de optimo genere Iuris interpretandi*, MARCI ANTONII DELRII *de principiis seu elementis Iuris epitomam*, IOAN. THOMÆ FREIGII *ideam boni & perfecti Iureconsulti*, ANDREÆ ALCIATI & MATTHÆI GRIBALDI *de Iuris interpretibus*, NICOLAVM REVSNERVM *de ICtis Italiæ, Galliæ, Germaniæ*, & STEPHANI BRODÆI *prosopopœiam Iurisprudentiæ*. Post hosce prodierunt MICHAELIS TEVBERI, HERMANNI VULTEII & ÆGIDII MOMMERII Tractatus tres *de modo discendi, docendi & exercendi Iura, Lichæ 1605. 8.* Habemus alias HIERONYMVM HASTÆVM *de Iurisprudentiæ methodis, Venetiis 1615. 4.* IOANNEM CALVINVM *de studio Iuris recte instituendo, Francofurti 1600. 8.* CHRISTOPHORI BESOLDI Dissertationem *de addiscenda & exer-*

exercenda Iuris prudentia, *Tubingæ 1616. 4.* CLAVDII de CHAILLON de CABINOL *methodum breuem ediscendi Iuris*, *Parisiis 1644. 8.* CHRISTOPHORI WALTHERI *methodum studendi Iura*, *Coloniæ 1639. 8.* VDALRICI ZASII *Methodum discendi Iuris* quæ inter Opera extat, OTTONIS PHILIPPI ZEPPERI *cynosuram legalem*, *Bremæ 1664. 8.* ANGELVM MATTHÆACIVM, *Venetiis 1591. 8.* DIODORI TVLDENI *Viam consultissimam ad Iurisprudentiam*, *Coloniæ 1624. 4.* OTTONEM MELANDRVM *de modo discendi & docendi Iura*, *Lichæ 1605. 8.* PETRVM GREGORIVM TOLOSANVM *de Iuris arte & methodo*, *Francofurti 1599. 12.* CHRISTIANI HENELII *Statuam Mercurialem*, *s. viam rectam ad Augusta adyta sacra Themidos*, *Coloniæ Marchicæ 1661. 12.* IO. LOCCENII *de studio Iuris dissertatiuncula* cum dissertationibus variorum extat de studiis instituendis, *Amstelodami 1645. 12.* & plures alii, qui tamen multum adhuc difficultatis habent, nec ad nostra tempora possunt accommodari. Alias pro hodierna Iuris tractandi ratione seligenda HENRICI ERNSTII *Methodus Iuris Ciuilis discendi*, *Soræ 1647. 4.* GEORGII GVILIELMI LEIBNITII *Iuris pru-*

prudentiæ discendæ docendæque Methodus, Francofurti 1668. 12. & PETRVS MVLLERVS *de studio Iuris tractando*, Duderstadti 1670. 4. IOACHIMI MARTINI VNVERFÆRTH *de Pædia Iuris prudentiæ Liber Vnus* Hallis Sax. 1675. 8. Cap. XXI. *de Methodo* docendi & discendi Iurisprudentiam exponit. VLRICVS HVBERVS Digressionibus Iustinianeis *Oratione de Methodo docendi & discendi Iuris* Diatriben edidit per modum Dialogi, in qua contenta Dialogi exhibet inter Georgium Conradum Crausium & Ioannem Fridericum Bœckelmannum, Antecessores Lugdunenses, an per Compendia Iuris melius addiscatur Iurisprudentia, quod adfirmabat Crausius, quam ex ipsis textibus, quæ opinio erat Bœckelmanni. Recentissimus est HENRICI ERNESTI KESTNERI Tractatus *de prudentia studendi Iura*, *Eiusdemque introductio vlterior ad studium Iurisprudentiæ*, Francofurti 1707. 4. in qua methodum studendi Iura præscribit, & ad præcipuos Scriptores introducit. Egregiæ sane & plenissimæ salutarium consiliorum & monitorum de Iuris Studio prudenter instituendo sunt, illustris Viri CHRISTIANI THOMASII *Cautelæ circa Præcognita Iurisprudentiæ* Halæ 1710. 4. quarum Parte Prima Cautelas circa neces-

 sarias

ſarias Iuris Studioſo diſciplinas; Altera vero ampliores circa Hiſtoriam Eccleſiaſticam & Ius Canonicum tradit. Verſione germanica donatæ hæ Cautelæ prodiere *Halæ 1713. 8.* His vtiliter iungendus B. VLRICI MARBACHII Iuridici apud nos Doctoris pii ſolideque docti *Introitus ad Iurisprudentiam apertus Ienæ 1717. 8.* quo non ſolum Methodum ſtudii Iurisprudentiæ in genere commonſtrat, ſed quid circa quamuis Iuris partem, iuueni culturam Iuris prudentiæ adgredienti obſeruandum, fideliter ex Scriptis præſtantioribus collegit, breuemque Hiſtoriam Iurium addidit, cuius vtilisſimi libelli lectionem ſtudioſis Iuuenibus ſub auſpicia ſtudii legalis, de fructu confirmati enixe commendamus. Haut ita pridem celeberrimus Vir IOANNES BARBEYRACIVS, quum ordinariam Iuris publici & priuati Profeſſionem in Academia Grœningo-Omlandica auſpicaretur: *Orationem*, habuit de *Studio Iuris recte inſtituendo* quæ formis impreſſa eſt *Grœningæ 1717. 4.* quam inſigniter laudant qui eandem legerunt, certi etiam ſumus de eorum iudicio, quum ſolidisſima eruditio Viri, aliis iam ſcriptis magno plauſu acceptis, abunde conſtet, cuius Orationis quam primum exemplum fuerimus nacti,

macti, iteratam statim in gratiam iuris studiosorum procurabimus editionem. Addi potest IO. CHRISTOPHORI BARTENSTEINII Oratio *de caussis corruptæ Iurisprudentiæ*, Argentorati habita.

§. XII.

De requisitis Interpretis Iuris.

Quid in Iuris Interprete requiratur, erudite persequitur ALBERICVS GENTILIS, Dialogis Sex *de Iuris Interpretibus*, *Londini* 1582. 4. *Ideam boni ICti, s. de optimo genere docendi & interpretandi Iuris* scripsit HARDEVICVS DASSELIVS, *Hamburgi* 1590. 8. & qui *de Iurisconsulto perfecto* egit VINCENTIVS PLACCIVS, *Hamburgi* 1693. 8. Errores vero in docenda Iurisprudentia proposuit & expendit IOANNES LVDOVICVS PRASCHIVS *in Iurisconsulto vero & personato*, *Noribergæ* 1664. 12. licet plures adhuc possint addi. Idem præstitit PHILIPPVS SEBASTIANVS LIETNIVS in *defensione Iustinianea*, *h. e. demonstratione errorum ICtorum*, *qui Iura Cæsarea corrumpunt*, *Giessæ* 1685. 12. nec tamen eadem industria. Addimus IOACHIMI HOPPERI *Seduardum*, *siue de vera Iurisprudentia libros VII.* qui cura HERMANNI CONRINGII prodierunt *Brunsuigæ* 1656. 4. & non solum ea tra-

dunt, quæ legum condendarum ſcientiam, ſed etiam quæ ad Iuris interpretationem faciunt.

§. XIII.

Scriptores qui nauos Iurisprudentiæ Iuſtinianeæ tangunt.

Nec tamen ICtorum tantum errores ſunt qui tangunt, ſed etiam ipſos Iurisprudentiæ Næuos. Id quod egit CHRISTIANVS THOMASIVS *de Næuis Iurisprudentiæ ante-Iuſtinianeæ, Halæ 1707. 4.* hoc ipſo de Iuris Romani defectibus, legis actionibus & Næuis Codicis Theodoſiani potiſſimum agit. Et cum ex hiſce Iurisprudentia Iuſtinianea quoque fuerit deſumta, illius etiam incertitudinem tradit, quam in præfatione maxime proponit, accesſit Eiusdem Programma de exiguo Pandectarum vſu apud Germanos. PARDVLPHVS PRATEIVS in *Iurisprudentia Media* quæ *Lugduni 1561. 8.* prodiit varias in Iure Iuſtinianeo omisſiones, geminationes, inuerſiones, catapotiſmos & ſimilia ſtringit erudite. IOANNIS GRÖNINGII *Epiſtolica Diſſertatio de Næuis Iuris Romani* prodiit *Hamburgi 1701. 8.* & Næuos in Iure medicos, politicos & ſimiles oſtendit atque modum præſcribit abbreuiandi lites, maiori auſu quam effectu. *Iniuſtitiam quarundam Legum Romanarum* contra Iacobum Mæſtertium defen-

defendit CYPRIANVS REGNERVS, *Lugduni Batauorum 1674. 12.* Cui tamen respondere conatur IACOBVS MÆSTERTIVS *de Legum Romanarum Iustitia, Lugduni Batauorum 1647. 12.* atque ex repetita lectione, *Lugduni Batauorum 1676. 4.* Alias extat PHILIPPI BVRCHARDI *de hodiernæ Iuris prudentiæ Næuis & Remediis* Discursus, *Hanouiæ 1682. 12.* editus, quibus incertitudinem Iuris hodierni ex commentariis ICtorum & communibus opinionibus reprehendit, & methodum proponit, qua ratione Codex Iuris patrii possit conscribi. Huc etiam facit CHRISTFRIEDI WÆCHTLERI *de Vetere Iure enucleando Liber*, in quem notas dedit & animaduersiones NICANOR AVTODIDACTOS, *Veronæ 1686. 12.* Recentissimus est HENRICI ERNESTI KESTNERI *de Defectibus Iuris Communis in Republica Germanica* Liber, quibus prodromus conclusionum ad reformandam Iuris prudentiam spectantium continetur, accedit PHILIPPI BVRCHARDI de *hodiernæ Iuris prudentiæ næuis & remediis discursus, Rinthelii 1708. 4.* Varia sunt problemata, quæ proponit, quæque partim ad Iuris prudentiæ Romanæ reformationem; Iuris Romani auctoritatem & receptionem apud Germanos, huius etiam

Næuos & ſimilia faciunt. Prodiere inde eiusdem KESTNERI *Diſcurſus de Iuris prudentia Papizante, Rintbelii 1711. 4.* vbi multas adducit Leges, in quibus papizans aliquid, aut ſuperſtitioſum, comprehendi notat. Fuerunt alii, qui paſſim in Scriptis ſuis Leges Romanas inſimularent, Guilielmus Ameſius, Antonius Matthæus, Ioannes Iacobus Wiſſenbachius, Simon a Grœnewegen, Bernardus Autumnus atque alii, præ cæteris vero ANTONIVS FABER, in erudito ſuo Scripto de *erroribus pragmaticorum & Interpretum Iuris, Lugduni 1598. 4.* in quo non ſolum declarauit varios errores interpretum, & præcipue eorum, qui in foro verſantur, ſed etiam ipſos nonnunquam errores Iuris tangit. Contra hos tamen VLRICVS HVBERVS *Eunomiam* ſcripſit *Romanam ſiue Cenſuram Cenſuræ Iuris Iuſtinianei.* Quod opus poſtumum, curante ZACHARIA HVBERO, filio, editum *Franeckeræ 1700. 4.* Opus eſt magni laboris, per Diſputationes olim in academia Franeckerana propoſitum, quod tamen Auctor, fato præuentus, abſoluere non potuit, ſed tantum ad Titulum de Ritu Nuptiarum illud perduxit. Non negandum quidem, multas Leges in hac Eunomia explicari, & ab emendatione vindicari

magna

magna eruditione, nec tamen omnes Næui plane ſunt ſoluti & Ius ab incertitudine ſua liberatum. Hanc autem Iuris incertitudinem & rationem a Chriſtianorum moribus nonnunquam alienam ipſe aliquando docebo in *Iurisprudentia Chriſtiana*, cum Gentium Iura & ad ſtatum Romanum accommodata, male adplicentur ad Germaniam, peius ad ſtatum Chriſtianum.

§. XIV.

Scriptores qui Compendia Iuris ediderunt.

Pergimus nunc ad eos, qui minores Iuris Ideas atque prudentias ſcripſerunt. Horum omnium numerum & recenſionem inire vellemus, tempus non ſufficeret. Olim quidem magni fiebat IOANNIS ALTHVSII *Iurisprudentia Romana*, *Herbornæ 1623. 8.* quem ſequebatur HERMANNVS VULTEIVS, *Hanouiæ 1652. 8.* cuius *Iurisprudentiam contractam* edidit IOANNES ARNOLDVS CORVINVS, *Amſtelodami 1665. 12.* & MATTHIAS STEPHANI in *Synopſi Iurisprudentiæ Iuſtinianeæ*, *Roſtochi 1624. 12.* IOANNIS SCHILTERI *Iurisprudentiæ totius tam Romanæ, quam Germanicæ priuatæ, legitima Elementa*, *Argentorati 1698. 8.* IOANNES a RHEDEN *Ideam* ſcripſit *Iuris Romano-Germanici*, *Bremæ 1687. 12.*

 editam

editam, quæ ex Syntagmate beati Parentis est excerpta, & primas tantum iuris lineas continet. Sic etiam IOANNES FERDINANDVS BEHAMB *sciagraphiam Struuianam Iuris priuati* edidit *Linçiæ 1672. 8.* Ad prima quoque Iuris Romani fundamenta facit IOANNIS VOëTII *Compendium Iuris, Lugduni Batauorum 1683. 8.* THEODORI SCHöPFERI *iurisprudentia* & SEBAST. SCHELKENS *elementa Iurisprudentiæ Romanæ, Franequeræ 1681. 8.* ad Ius ciuile tantum faciunt. Optimum tamen est IOACHIMI HOPPII *Examen Institutionum Imperialium, Francofurti 1696. 12.* in quo non solum prima rudimenta, sed etiam solidiora fundamenta typorum diuersitate videmus distincta, singula per Leges & consuetudines Germaniæ probata: additum quoque memoriale actionum, cunctaque ad vsum Iuris studiosorum perquam accommodata. RICHARDI ZOVCHÆI quoque *Elementa Iurisprudentiæ, Lugduni Batauorum 1653. 12.* suam adhuc habent commendationem. PETRI MüLLERI *Iurisprudentia elementaris* ad Institutionum ordinem est disposita, *Ienæ 1673. 4.* Sic etiam IOANNIS OTTONIS TABORIS *partitiones Iurisprudentiæ methodicæ elementaris* eandem rationem habent. Idem institutum fuit IOAN-

IOANNI EISENHARTO, in *doctrina generali Institutionum Iurisprudentiæ, Helmstadii 1683. 4.* & *SAMVELI RACHELIO* in libris quatuor *Institutionum iurisprudentiæ, Kiloni 1684. 4.* quos ex Aristotelis moralibus depromsit. *SAMVELIS PVFENDORFII Elementa Iurisprudentiæ, Hagæ-Comitum 1660. 8.* ex naturalis æquitatis principiis eandem deducunt. Commendanda tamen præ cæteris est *b. Parentis Iurisprudentia Romano Germanica forensis* ad vsum Fori Saxonici præsertim accommodata, quam per additiones suas supplere adgressus fuit *LüDERVS MENCKENIVS*, ICtus Lipsiensis, vt eo melius introduceret in Pandectas. Prodiit hæc *Struuianæ Iurisprudentiæ* ex Duodecima Editione *Ienæ 1718. 12.* correctiores tamen esse solent priores Editiones. Melius tamen ab Institutis aditus paratur ad Pandectas per dictam Iuris prudentiam, si addantur *VLRICI HVBERI Positiones Iuris contractæ secundum Institutiones & Pandectas* ad primordia disciplinæ vsumque attemperatæ, *Franeckeræ 1682. 8.* & *cum scholiis CHRISTIANI THOMASII, Lipsiæ 1685. 8.* qui Liber egregius est ad Ius Iustinianeum, vsumque fori modernum quem addidit Thomasius, optime introducens. Addimus his *IOANNIS*

ORTWINI WESTENBERGII Principia Iuris, secundum ordinem Institutionum Imp. Iustiniani quibus accedunt Dissertationes IV. de portione legitima, liberis, parentibus & fratribus relinquenda, in Opusculi vero Prolegomenis de Compilatione & habitu Iuris Iustinianei erudite agit *Amstelodami 1699. 8.* atque *DANIELIS GALTIERI Theophilus renouatus, siue leuis ac simplex via ad Institutiones Iuris Ciuilis, Tolosæ 1678. 4.* & qui æque ad Ius Ciuile tantum faciunt, IOANNIS van MVYDEN *compendiosa Pandectarum tractatio, Traiecti 1695. 8.* & *CORNELII* van *ECK principia Iuris Ciuilis, Traiecti 1694. 8.* Sic etiam summa Iuris Romani capita in *Hypomnematibus* suis *Iuris* ad seriem Institutionum absoluit *HENRICVS COCCEIVS, Francofurti ad Viadrum 1698. 8.* & *GEORGIVS BEYERVS* in *Positionibus ad Institutiones Lipsiæ 1703. 8.* & ex Editione Secunda auctiori multis obseruationibus *Lipsiæ 1714. 4.* Nouiter prodiit *IOAN. PAVLI KRESSII specimen Iurisprudentiæ Ciuilis forensis Ienæ 1709. 8.* in quo singulari vtitur methodo pro ordine materiarum, relicta vulgata alias secundum Pandectas vel Instituta dispositione. Inserit etiam ea, quæ ad praxin vel mores Germanorum faciunt hodiernos.

§. XV.

§. XV.

Subsequuntur isti, qui Systemata ad Pandectas composuerunt. Illi autem duplices sunt, vel ad Pandectarum ordinem exponunt, vel propria methodo. Illos inter quidem magnæ industriæ est *Collegium Argentoratense*, quod IVSTI MEIERI cura prodiit *Argentorati 1657. 4.* atque ad caussarum methodum est directum, a diuersis auctoribus compilatum. Confert autem Pandectas & Codicem, & collatis textibus ostendit, vbi materia vel extensionem, vel limitationem admittat. Quod dein *enucleatum* edidit GEORGIVS BICCIVS, *Argentorati 1667. 4.* IO. REBHAHN edidit *Paralipomena Meierianorum, siue Quæstionum Iuris Selectarum ad vberiorem Collegii Argentoratensis interpretationem directarum, Decades octo, Argentorati 1672. 4.* Eandem Methodum secutus est AMADEVS ECKOLD in *compendiaria Pandectarum Tractatione, Witteberga 1670. 4.* & FRIDERICVS SCHRAGIVS, in *Introductione sua ad Pandectas, Argentorati 1688. 8.* qui ad docendam iuris connexionem plurimum conducit. IOANNIS a FELDE *elementa Iuris vniuersi & in specie publici Iustinianei, Francofurti 1664. 4.* edita sunt, in quibus vera Iuris principia methodo analytica eruere conatur, ex principiis moralibus, nec tamen adplausu

Scriptores Systematum Iuris Ciuilis ad seriem potissimum π. directorum.

plausu adeo magno. IOANNIS FRIDERICI BOECKELMANNI *Exercitationes ad* π. quæ *Heidelbergæ* prodierunt *1664. 8.* ipsa Iuris fundamenta & controuersias compendiose tradunt. GEORGII ENGELBRECHTI vero *Dissertationes ad Pandectas* ab eo, quod vel plurimas quæstiones illustres & casus speciales ex constitutionibus, præsertim Brunsuico - Lüneburgensibus decidunt, sunt commendandæ, recusæ *Helmstadii 1697. 4.* VLRICI HVBERI *Prælectionum ad Ius Romanum pars secunda & tertia*, *Franeckeræ 1689. & 1690. 4.* edita, ad solidam Iuris Romani prout in Pandectis continetur, rationem, eiusdemque vsu forensi collationem faciunt, singulares etiam casuum decisiones continent. Nouiter demum prodierunt cum scholiis CHRISTIANI THOMASII, cura LVDERI MENCKENII, *Lipsiæ 1707. 4.* In Scholiis Thomasius se contra Huberum defendit, sæpius tamen in ipsius transit sententiam. Menckenius vero differentias Iuris Ciuilis & Saxonici addidit, vt Huberus illis etiam, qui in foris Saxonicis eodem vtuntur, vtilis reddatur. Selectas tantum iuris quæstiones pertractauit IOANNES IACOBVS WISSENBACHIVS in *exercitationibus ad Pandectas*, *Franeckeræ 1661. 4.*

HEN-

HENRICI HAHNII Obseruationes Theoretico-practicæ ad Wesenbecium, quæ prodierunt *Helmstadti 1668. f.* & *1706. f.* ad vsum forensem multum conducunt: Receptum in Academiis plerisque est *SYNTAGMA IVRIS CIVILIS STRUVIANVM.* Hoc postea perpetuis remissionibus ad Pandectas contulit *ADRIANVS BEYERVS*, in *Harmonia Struuiano-Schnobeliana*, *Ienæ 1663. 4.* & *Ibid. 1669. 4.* vt & *1674. 4.* In idem Syntagma prodierunt *HENRICI ERNESTI FLOERCKII* Adfinis amicissimi, *Annotationes*, *Magdeburgi 1707. 4.* Hoc insecutum est *COMPENDIVM LAVTERBACHIANVM* cuius perplures extant Editiones, quarum tamen posteriores multis scatent Erroribus Typographicis. Cœptum quidem ab ipso auctore summo ICto, potior tamen pars ex eiusdem Collegio ad Pandectas a Schützio extractum. Ad celebre hoc Compendium varias & cumulatas fere habemus Annotationes. Quarum tamen agmen merito ducit ipsius *WOLFFGANGI ADAMI LAVTERBACHII Collegium Theoretico-Practicum*, cuius Pars I. *Tübingæ 1690. 4.* Pars II. *Ibid. 1704. 4.* Pars III. *Tübingæ 1711. 4.* prodiit, post modum 1714. 4. Index, lucem adspexit. Hoc etenim Synopsin illam Schüzianam illustrat;

ſtrat, explicat, emendat optimumque Commentarium præſtat. Commendandæ tamen etiam illuſtris SAMVELIS STRYKII *Adnotationes Succinctæ in Compendium Lauterbachianum Lipſiæ 1701.* & ex Editione Poſtrema 1718. 4. quæ faciles ſunt, quæque Iuuenibus Lauterbachium admodum faciunt perſpicuum. ALEXANDRI ARNOLDI PAGENSTECHERI *Sicilimentorum ad Compendium Lauterbachianum Manipuli Tres, Coloniæ 1694. & 1696. 8.* controuerſias tractant huius Compendii. GOTTLIEB GERHARDVS TITIVS *Obſeruationum ratiocinantium in Compendium Iuris Lauterbachianum Centurias V. Lipſiæ 1703. 8.* vulgaria præiudicia euellere conatur. Variæ variorum in *Compendium Lauterbachianum* Notæ & Obſeruationes collectæ ſunt a IO. HENRICO MOLLENBECIO ſub Titulo: *Theſauri Iuris Ciuilis ſ. Succinctæ Explanationis Compendii Digeſtorum Schüzio-Lauterbachiani, Lemgouiæ 1717. 4.* quo non Textum ſolum Compendii, ſed farraginem Obſeruationum ex Strykii, Bergeri, Menckenii, Titii, Pagenſtecheri, Kleinii, Werneri, Ludouici, in hocce Compendium Notis compilatam videmus. BERNHARDI KLEPPERBEINI *Examen & Repertorium Compendii Iuris Lau-*

Lauterbachiani prodiit *Lipsiæ 1705.* 8. singula, quæ in Lauterbachio continentur, per Quæstiones deduxit, atque indicem rerum adiecit, item definitiones actionum forensium cum formulis petendi Germanicis. Inter meliora alias Pandectarum Compendia referenda IACOBI FRIDERICI LVDOVICI *Doctrina Pandectarum*, quæ facili admodum Methodo adlegatis vbique præstantissimis recentiorum scriptis est composita, præmissa est Historia neruosa Pandectarum & Wissenbachii Emblemata Triboniani adiecta, prodiit Halæ 1709. 8. IVSTI HENNINGI BOEHMERI *Introductio in Ius Digestorum; accesserunt Tituli de V. S. & R. I. ad seriem materiarum, Halæ 1704.* 8. quo singulis titulis præter definitionem & diuisionem certa statuit requisita, eademque reiectis inutilibus ex antiquitatibus & praxi hodierna illustrat, subiunctis vbique legibus notabilioribus. Ex Syntagmate Paterno concinnum dedit Compendium, filius, Vir amplissimus FRIDERICVS GOTTLIEB STRUVIVS *Ienæ 1711.* 8. Sic quoque facilitare & selectu se commendat IOANNIS IOACHIMI SCHOEPFERI *Synopsis Iuris Priuati Romani & Forensis, Francofurti ad Viadrum 1713.* 8. Hanc IO. KLEINII,

Anno-

Annotationibus, *Rostochii 1706 4.* editis & in nostra Academia NICOLAVS GVILIELMVS DRESSELIVS Iurium Doctor florentissimus, Notis 1719. 4. illustrarunt. B. GEORGII BEYERI *Delineationem Iuris Ciuilis* secundum Pandectas, Lipsiæ 1714. 4. ob accuratas viri doctrinas & perspicuitatem insigniter commendamus. Huc quoque spectat LVDERI MENCKENII *Tractatio Synoptica Pandectarum Theoretico - Practica Iuri Communi vsuique moderno Imperii & præcipue Saxonico accommodata, ita, vt vice Supplementi Lauterbachiani esse queat, in Tabulas redacta, & axiomatibus applicatis illustrata*, *Lipsiæ 1697. f.* mutatoque titulo *Lipsiæ 1713. f.* quas Tabulas additis variis obseruationibus practicis, ab illustri ICto obseruatis, deinde in Compendium redegit filius GODOFREDVS LVDOVICVS MENCKENIVS & sub *Theoriæ & Praxeos Pandectarum* elogio, duabus Partibus *Lipsiæ 1714. & 1715. 8.* inde mutato saltim titulo *Halæ 1716. 8.* edidit, quod ob excitatas ICtorum Saxonicorum Lipsiensium cumprimis in harum Prouinciarum foris versaturis, insignem adferre poterit vtilitatem.

§. XVI.

§. XVI.

Propria Methodo Systemata Iuris perscripserunt alii, vt OSWALDVS HILLIGER in *Donello enucleato*, *Ienæ* 1627. 4. & *Antwerpiæ* 1642 *f.* qui Liber accuratus est, & ad Iuris Ciuilis principia facit egregie. HENNINGVS RENNEMANNVS in *Iurisprudentia*, *Francofurti* 1651. 4. edita, nimium philosophatur. Inter maiores, qui Systematum more Iura tractant, habemus PETRI GREGOR. THOLOSANI *Syntagma Iuris vniuersi*, *Francofurti* 1611. *f.* in quo tamen plura congessit, quam digessit, methodo etiam vtitur iniusta, dum Ius Rerum, Iuri personarum præferat. FRANCISCI CONNANI *commentaria Iuris Ciuilis*, *Hanouiæ* 1610. *f.* in Iure Ciuili sunt prolixa. HELFRICI VLRICI HVNNII *encyclopædia Iuris vniuersi Coloniæ* 1675. *f.* Singulari Methodo vsus est NICOLAVS VIGELIVS, dum separatim ederet *Methodum Iuris vniuersi*, *Francofurti* 1628. *f.* *Methodum Iuris Pontificii*, *Basileæ* 1616. 8. *Methodum Iuris Ciuilis controuersi*, *Moguntiæ* 1652. *f.* *Methodum Iuris feudalis*, *Hanouiæ* 1597. 8. quibus omnem Iuris prudentiam absoluit, ita, vt certas regulas, harum exceptiones & replicationes per breuia axiomata pro-

Systemata Iuris, propria methodo conscripta

ponat; addita semper lege, qua singula confirmet. Et ne praxis desit, addidit *Praxin forensem*, methodo suæ nouæ adaptatam & *Responsorum Iuris centurias quatuor*, *Francofurti 1620. 8.* *Methodum Obseruationum Cameræ Imperialis*, *Basileæ 1581. & Coloniæ 1601. 8.* Licet autem ipsius methodus a multis adprobaretur, recepta tamen non fuit. Plenius de eodem agit MORHOFIVS *Polyhistore Tom. III. f. V.* Ex Scriptoribus nouissimis huc pertinent GOTTLIEB GERHARD TITII *Iuris Priuati Romano-Germanici Libri duodecim*, *Lipsiæ 1709. 4. 4.* qui singulari plane methodo utitur, omnesque Iuris Partes, Ciuile, Ecclesiasticum, Feudale, secundum genuina Iurisprudentiæ Naturalis fundamenta compositas statuique Reipublicæ Germanicæ attemperatas, exhibet. Elegantissima & communi plausu excepta est IO. HENRICI BERGERI *Oeconomia Iuris ad Vsum Hodiernum accommodata*, *Lipsiæ 1712. 4. 1713. 4.* & tertium, licet Titulus saltim Editionem secundam designet 1719. 4. quæ ob ordinem, neruum, tractandi scribendique accurationem, omnibus esse debet commendata.

§. XVII.

§. XVII.

Alii Paratitla Iuris Ciuilis ediderunt, quibus cuiuslibet Tituli Pandectarum connexionem docent. Hæc autem paratitla, quæ dicantur, explicauit Ægidius Menagius in amoenitatibus Iuris cap. XV. Æstimabantur olim BERNHARDI AVTVMNI *paratitla*, *Parisiis* 1617. 12. IACOBI CVIACII *Coloniæ* 1615. 8. & quæ maximi fiebant MATTHIÆ WESENBECII, quarum repetitionem edidit IOANNES BRVNNEMANNVS, *Francofurti ad Viadrum* 1665. 8. & 1688. 8. Optima vero nunc sunt CLAVDII COLVMBET *Paratitla Digestorum*, *Parisiis* 1683. 12. edita, quæ etiam cum systemate quodam Iuris coniungenda. Huc etiam spectat IO. DOMATI *Legum Delectus ex Libris Digestorum & Codicis*, *Amstelodami* ex Editione Secunda, 1703. 4. CLAVDII IOSEPHI de FERRIERE *Noua & methodica Iuris Ciuilis Tractatio*, *siue noua & methodica Paratitla in quinquaginta Libros Digestorum*, *Parisiis* 1706. 8.

Scriptores qui Paratitla Iuris ediderunt.

§. XVIII.

Sed, non solum latino idiomate Iuris prudentiam exhibuerunt, verum etiam Ger-

Scriptores qui Ger-

§. XIX.

Scriptores Polemici

Succedunt Scriptores Polemici, qui controuerſias Iuris & antimonias enodare conantur. Horum autem habemus quamplures. *Nucleum* quidem *Iuris controuerſi* edidit IOANNES WURMSERVS, *Tubingæ 1643. 4* Alias quoque EVERHARDI BRONCHORSTI extant ἐναντιοφανῶν *Centuriæ VI. Lugduni 1621. 4. Francofurti 1695. 8.* NICOLAI de PASSERIBVS *Liber antinomiarum*, *Coloniæ 1618. 8. Gothæ 1685. 4.* & IVLII PACII *centuriæ X. Coloniæ 1643. 8.* HVBERTI GIPHANII *antinomiæ Iuris Feudalis & Ciuilis, Francofurti 1606. 8.* IACOBI BRANDMULLERI *dubia Iuridica ad Inſtitutionum Librum primum*, *Baſileæ 1663. 4.* nullius ſunt momenti. BERNARDI SCHOTANI *examen Iuridicum* cum diſſertationibus IOANNIS SCHMIDELII *Ienæ 1667. 4.* editum, multas docet argutias diſputatorias. Maioris adparatus & vſus ſunt ANDREÆ FACHINÆI *libri X. Controuerſiarum*, *Ingolſtadii 1600. f.* ex *Tertia Editione*, quæ optima mihi videtur, & *Coloniæ 1669. 4.* ANTONII MERENDÆ *controuerſiæ Iuris*, *Francofurti 1626. 4.* & qui inter Polemicos hodie

die præcipuus habetur REINHARDVS BACHOVIVS in *Notis & animaduersionibus ad Treutleri disputationes, Heidelbergæ 1617. 4.* & *Coloniæ 1658. 4.* & *1675. 4.* 3. Tomis. Eodem tempore in lucem edebantur HELFRICI VLRICI HVNNII *Resolutiones absolutissimæ in Treutlerum*, quæ ex iterata editione prodierunt *Francofurti 1670. 4.* 3. Tomis. Cum autem vno tempore cum Bachouio prodirent, multæ de eo inter vtrosque æmulationes & controuersiæ; Vtrique parum ad statum Iurisprudentiæ hodiernæ conducunt. NICOLAI VIGELII *Methodus Iuris controuersi Libris VI.* ad disceptiones forenses potissimum facit, prodiit *Basileæ 1606. f. Moguntiæ 1652. f.* Ad disputationes Academicas prosunt IOANNIS IACOBI WISSENBACHII *Exercitationes ad Pandectas & Instituta, Franeckeræ 1653. 4.* GEORGII ADAMI STRUVII *Euolutiones* sæpius editæ; editio nouissima de anno 1713. reliquis est correctior & locupletior, atque ad Syntagma directa. In horum supplementum successit FRIDERICI GOTTLIEB STRUVII *Sylloge Controuersiarum Ciuilium, Ienæ 1706. 4.* & B. Parentis *Gothofredi Immo, Francofurti ad Mœnum 1695. 4.* in quo leges obstantes a Gothofredo in notis adlegatæ conci-

ſtrat, explicat, emendat optimumque Commentarium præſtat. Commendandæ tamen etiam illuſtris SAMVELIS STRYKII *Adnotationes Succinctæ in Compendium Lauterbachianum Lipſiæ 1701.* & ex Editione Poſtrema 1718. 4. quæ faciles ſunt, quæque Iuuenibus Lauterbachium admodum faciunt perſpicuum. ALEXANDRI ARNOLDI PAGENSTECHERI *Sicilimentorum ad Compendium Lauterbachianum Manipuli Tres, Coloniæ 1694. & 1696. 8.* controuerſias tractant huius Compendii. GOTTLIEB GERHARDVS TITIVS *Obſeruationum ratiocinantium in Compendium Iuris Lauterbachianum Centurias V. Lipſiæ 1703. 8.* vulgaria præiudicia euellere conatur. Variæ variorum in *Compendium Lauterbachianum* Notæ & Obſeruationes collectæ ſunt a IO. HENRICO MOLLENBECIO ſub Titulo: *Theſauri Iuris Ciuilis ſ. Succincta Explanationis Compendii Digeſtorum Schüzio-Lauterbachiani, Lemgouiæ 1717. 4.* quo non Textum ſolum Compendii, ſed farraginem Obſeruationum ex Strykii, Bergeri, Menckenii, Titii, Pagenſtecheri, Kleinii, Werneri, Ludouici, in hocce Compendium Notis compilatam videmus. BERNHARDI KLEPPERBEINI *Examen & Repertorium Compendii Iuris Lau-*

Lauterbachiani prodiit *Lipsia 1705. 8.* singula, quæ in Lauterbachio continentur, per Quæstiones deduxit, atque indicem rerum adiecit, item definitiones actionum forensium cum formulis petendi Germanicis. Inter meliora alias Pandectarum Compendia referenda IACOBI FRIDERICI LVDOVICI *Doctrina Pandectarum*, quæ facili admodum Methodo adlegatis vbique præstantisſimis recentiorum scriptis est composita, præmissa est Historia neruasa Pandectarum & Wissenbachii Emblemata Triboniani adiecta, prodiit Halæ 1709. 8. IVSTI HENNINGI BOEHMERI *Introductio in Ius Digestorum; accesserunt Tituli de V. S. & R. I. ad seriem materiarum, Halæ 1704. 8.* quo singulis titulis præter definitionem & diuisionem certa statuit requisita, eademque reiectis inutilibus ex antiquitatibus & praxi hodierna illustrat, subiunctis vbique legibus notabilioribus. Ex Syntagmate Paterno concinnum dedit Compendium, filius, Vir amplissimus FRIDERICVS GOTTLIEB STRUVIVS *Ienæ 1711. 8.* Sic quoque facilitare & selectu se commendat IOANNIS IOACHIMI SCHOEPFERI *Synopsis Iuris Priuati Romani & Forensis, Francofurti ad Viadrum 1713. 8.* Hanc IO. KLEINII, *Anno-*

Annotationibus, *Rostochii 1706 4.* editis & in nostra Academia NICOLAVS GVILIELMVS DRESSELIVS Iurium Doctor florentissimus, Notis *1719. 4.* illustrarunt. B. GEORGII BEYERI *Delineationem Iuris Ciuilis* secundum Pandectas, Lipsiae 1714. 4. ob accuratas viri doctrinas & perspicuitatem insigniter commendamus. Huc quoque spectat LVDERI MENCKENII *Tractatio Synoptica Pandectarum Theoretico - Practica Iuri Communi vsuique moderno Imperii & praecipue Saxonico accommodata, ita, vt vice Supplementi Lauterbachiani esse queat, in Tabulas redacta, & axiomatibus applicatis illustrata, Lipsiae 1697. f.* mutatoque titulo *Lipsiae 1713. f.* quas Tabulas additis variis obseruationibus practicis, ab illustri ICto obseruatis, deinde in Compendium redegit filius GODOFREDVS LVDOVICVS MENCKENIVS & sub *Theoriae & Praxeos Pandectarum* elogio, duabus Partibus *Lipsiae 1714. & 1715. 8.* inde mutato saltim titulo *Halae 1716. 8.* edidit, quod ob excitatas ICtorum Saxonicorum Lipsiensium cumprimis in harum Prouinciarum foris versaturis, insignem adferre poterit vtilitatem.

§. XVI.

§. XVI.

Propria Methodo Syſtemata Iuris perſcripſerunt alii, vt OSWALDVS HILLIGER in *Donello enucleato, Ienæ 1627. 4.* & *Antwerpiæ 1642 f.* qui Liber accuratus eſt,& ad Iuris Ciuilis principia facit egregie. HENNINGVS RENNEMANNVS in *Iurisprudentia, Francofurti 1651. 4.* edita, nimium philoſophatur. Inter maiores, qui Syſtematum more Iura tractant, habemus PETRI GREGOR. THOLOSANI *Syntagma Iuris vniuerſi, Francofurti 1611. f.* in quo tamen plura congeſſit, quam digeſſit, methodo etiam vtitur iniuſta, dum Ius Rerum, Iuri perſonarum præferat. FRANCISCI CONNANI *commentaria Iuris Ciuilis, Hanouiæ 1610. f.* in Iure Ciuili ſunt prolixa. HELFRICI VLRICI HVNNII *encyclopædia Iuris vniuerſi Coloniæ 1675. f.* Singulari Methodo vſus eſt NICOLAVS VIGELIVS, dum ſeparatim ederet *Methodum Iuris vniuerſi, Francofurti 1628. f. Methodum Iuris Pontificii, Baſileæ 1616. 8, Methodum Iuris Ciuilis controuerſi, Moguntiæ 1652. f. Methodum Iuris feudalis, Hanouiæ 1597. 8.* quibus omnem Iuris prudentiam abſoluit, ita, vt certas regulas, harum exceptiones & replicationes per breuia axiomata pro-

Syſtemata Iuris, propria methodo conſcripta

 po-

ponat; addita semper lege, qua singula confirmet. Et ne praxis desit, addidit *Praxin forensem*, methodo suæ nouæ adaptatam & *Responsorum Iuris centurias quatuor*, *Francofurti* 1620. 8. *Methodum Obseruationum Cameræ Imperialis*, *Basileæ* 1581. & *Coloniæ* 1601. 8. Licet autem ipsius methodus a multis adprobaretur, recepta tamen non fuit. Plenius de eodem agit MORHOFIVS *Polyhistore Tom. III. f. V.* Ex Scriptoribus nouissimis huc pertinent GOTTLIEB GERHARD TITII *Iuris Priuati Romano-Germanici Libri duodecim*, *Lipsiæ* 1709. 4. 4. qui singulari plane methodo utitur, omnesque Iuris Partes, Ciuile, Ecclesiasticum, Feudale, secundum genuina Iurisprudentiæ Naturalis fundamenta compositas statuique Reipublicæ Germanicæ attemperatas, exhibet. Elegantissima & communi plausu excepta est IO. HENRICI BERGERI *Oeconomia Iuris ad Vsum Hodiernum accommodata*, *Lipsiæ* 1712. 4. 1713. 4. & tertium, licet Titulus saltim Editionem secundam designet 1719. 4. quæ ob ordinem, neruum, tractandi scribendique accurationem, omnibus esse debet commendata.

§. XVII.

§. XVII.

Alii Paratitla Iuris Ciuilis ediderunt, quibus cuiuslibet Tituli Pandectarum connexionem docent. Hæc autem paratitla, quæ dicantur, explicauit Ægidius Menagius in amœnitatibus Iuris cap. XV. Æstimabantur olim BERNHARDI AVTVMNI *paratitla*, *Parisiis* 1617. 12. IACOBI CVIACII *Coloniæ* 1615. 8. & quæ maximi fiebant MATTHIÆ WESENBECII, quarum repetitionem edidit IOANNES BRVNNEMANNVS, *Francofurti ad Viadrum* 1665. 8. & 1688. 8. Optima vero nunc sunt CLAVDII COLVMBET *Paratitla Digestorum*, *Parisiis* 1683. 12. edita, quæ etiam cum systemate quodam Iuris coniungenda. Huc etiam spectat IO. DOMATI *Legum Delectus ex Libris Digestorum & Codicis*, *Amstelodami* ex Editione Secunda, 1703. 4. CLAVDII IOSEPHI de FERRIERE *Noua & methodica Iuris Ciuilis Tractatio*, *siue noua & methodica Paratitla in quinquaginta Libros Digestorum*, *Parisiis* 1706. 8.

Scriptores qui Paratitla Iuris ediderunt.

§. XVIII.

Sed, non solum latino idiomate Iurisprudentiam exhibuerunt, verum etiam

Scriptores qui Ger-

manico idiomate Iurisprudentiam scripserunt.

Germanico idem alii egerunt. ANDREAS PERNEDERVS quidem primum Institutiones in Germanicum idioma transtulit atque edidit *Ingolstadti 1567. f.* Hanc secuta est versio alia in terris electoralibus facta, cuius liber primus *1580. 4.* prodiit, & praeter textum latinum cum translatione, in fine cuiuslibet tituli constitutionem Iuris Saxonici continet, & prout cum Iure Ciuili vel conueniat, vel discrepet, docet. Sic etiam periculum in translatione Pandectarum factum, primis libris quatuor in germanicam linguam translatis atque editis *1584. 4.* Locus impressionis additus non est, insignia tamen electoralia, quae libro praefixa, coniecturam faciunt, auctoritate electorali fuisse factam. Plures libros translatos esse non constat, intermissus fine dubio labor cum adplausum non reperiret. Prodierunt etiam eiusdem Pernederi *processus, ius feudale, criminale, summa Rolandina de contractibus, Regulae Iuris Socini*, in germanicum translata, *Ingolstadti 1567. f.* Idem postea egit NOE MEVRERVS in Libro, cui Titulus: *Liberey Kayserlicher auch Teutscher Nation Land-und Stadt-Recht*, *Heidelbergae 1582. f.* in quo processum, materiam contractuum, testamentorum & successionum pertractauit. Au-

Auctor Anonymus, qui ſub Titulo: *des Teutſchen Iuſtiniani, Auguſtæ Vindelicorum. 1718. 4.* Inſtitutiones Iuris, multa cura in vernaculam tranſtulit, vtiliſſimoque Iuuenibus commentario illuſtrauit, iam ſupra inter commentatores ad Inſtituta eſt laudatus, heic tamen etiam locum promeretur. GEORGII ADAMI STRUVII *Teutſche Iurisprudenz* ſatis eſt nota, olim iuſſu Ernesti Pii compoſita, poſt, variis acceſſionibus aucta, cura *Henrici Erneſti Flœrkii* prodiit *Lipſiæ 1704. 4.* recuſa *1706. & 1711. 4. 1718.* qua non ſolum quid Iuri Ciuili & Saxonico ſtatutum, exponitur, ſed etiam pleraque ex Statutis prouincialibus deducuntur. Addimus HENRICI ANTONII GEISII *Teutſches Corpus Iuris, oder Kern und Auszug aller des Heiligen Rœmiſchen Reichs Kayſerlichen, Teutſchen Bürger- und Peinlichen Lehn-Geiſt-und Weltlicher, Land-See-und Kriegs-Rechten mit gewœhnlichen Proceſſenen 1703.* & IEREMIÆ FRANCKENBERGII *illuſtrium materiarum Iuris praxis moderna, Lipſiæ 1704. 4.* Deciſiones ſunt rerum iudicatarum, quæ potiſſimum in foro occurrunt, ſecundum ordinem Inſtitutionum diſpoſitæ, atque ex ſcriptis recentiorum ICtorum compilatæ.

§. XIX.

Scriptores Polemici

Succedunt Scriptores Polemici, qui controuerſias Iuris & antimonias enodare conantur. Horum autem habemus quamplures. *Nucleum* quidem *Iuris controuerſi* edidit IOANNES WURMSERVS, *Tubingæ 1643. 4.* Alias quoque EVERHARDI BRONCHORSTI extant ἐναντιοφανῶν *Centuriæ VI. Lugduni 1621. 4. Francofurti 1695. 8.* NICOLAI de PASSERIBVS *Liber antinomiarum*, *Coloniæ 1618. 8. Gothæ 1685. 4.* & IVLII PACII *centuriæ X. Coloniæ 1643. 8.* HVBERTI GIPHANII *antinomiæ Iuris Feudalis & Ciuilis*, *Francofurti 1606. 8.* IACOBI BRANDMULLERI *dubia Iuridica ad Institutionum Librum primum*, *Baſileæ 1663. 4.* nullius ſunt momenti. BERNARDI SCHOTANI *examen Iuridicum* cum diſſertationibus IOANNIS SCHMIDELII *Ienæ 1667. 4.* editum, multas docet argutias diſputatorias. Maioris adparatus & vſus ſunt ANDREÆ FACHINÆI *Libri X. Controuerſiarum*, *Ingolſtadii 1600. f.* ex *Tertia Editione*, quæ optima mihi videtur, & *Coloniæ 1669. 4.* ANTONII MERENDÆ *controuerſiæ Iuris*, *Francofurti 1626. 4.* & qui inter Polemicos hodie

die præcipuus habetur REINHARDVS BACHOVIVS in *Notis & animaduersionibus ad Treutleri disputationes, Heidelbergæ 1617. 4.* & *Coloniæ 1658. 4.* & *1675. 4.* 3. Tomis. Eodem tempore in lucem edebantur HELFRICI VLRICI HVNNII *Resolutiones absolutissimæ in Treutlerum*, quæ ex iterata editione prodierunt *Francofurti 1670. 4.* 3. Tomis. Cum autem vno tempore cum Bachouio prodirent, multæ de eo inter vtrosque æmulationes & controuersiæ; Vtrique patum ad statum Iurisprudentiæ hodiernæ conducunt. NICOLAI VIGELII *Methodus Iuris controuersi Libris VI.* ad disceptiones forenses potissimum facit, prodiit *Basileæ 1606. f. Moguntiæ 1652. f.* Ad disputationes Academicas prosunt IOANNIS IACOBI WISSENBACHII *Exercitationes ad Pandectas & Instituta, Franeckeræ 1653. 4.* GEORGII ADAMI STRUVII *Euolutiones* sæpius editæ; editio nouissima de anno 1713. reliquis est correctior & locupletior, atque ad Syntagma directa. In horum supplementum successit FRIDERICI GOTTLIEB STRUVII *Sylloge Controuersiarum Ciuilium, Ienæ 1706. 4.* & B. Parentis *Gothofredi Immo, Francofurti ad Mœnum 1695. 4.* in quo leges obstantes a Gothofredo in notis adlegatæ conci-

ciliantur. Quibus etiam addimus LVDERI MENCKENII, insignis ICti Saxonici *Gymnasium Polemicum Iuris*, *Lipsiæ 1689. 4.* & *1708. 4.* complectens plures quam DCXX. selectas controuersias. Maxime id commendandum cum in hoc vnico scripto plures quam in reliquis leges fuerint conciliatæ. Ad Compendium Lauterbachianum habemus IOANNIS HENRICI BERGERI *Resolutiones legum obstantium*, *Witteberga 1692. 8.* cuius Editio Tertia castigatior & multis rerum accessionibus locupletata accurante Filio illustris Auctoris *Christophoro Henrico Bergero* prodiit *Vitembergæ 1716. 8.* Ad huius quoque Compendii seriem directum est SAMVELIS de COCCEII *Ius Controuersum*, cuius Pars Prima *Francofurti ad Viadrum 1713. 4.* Altera vero *Ibid. 1718. 4.* prodiit. Quò opere illustriores Iuris Ciuilis controversiæ & Quæstiones breuiter & succincte, quandoque & noua ratione, ex sententia & argumentis *Henrici Cocceii*, ICti summi & acutissimi, illustris Auctoris, Parentis, deciduntur. Huc etiam faciunt controuersiæ, quas inter se habent Iureconsulti: vti CASPAR SCHIFERDEGGERVS Libros tres *ad Antonium Fabrum* scripsit, *Oppenheimi 1610. f.* quibus

bus eiusdem Rationalia illustrat, & multorum ICtorum sententias perstringit, atque subtiliter disputat. Contra *Fabri Codicem* scripsit IACOBVS LECTIVS, *Aureliæ Allobrogum 1607. 8.* Eiusdem Fabri coniecturas refutauit HIERONYMVS BORGIAS in *Libris XX. inuestigationum Iuris Ciuilis, Neapoli 1628. f.* Alias etiam defensarum sententiarum decades scripsit aduersus decades errorum Antonii Fabri. IOANNIS ROBERTI & IACOBI CVIACII *scripta contraria* coniunctim edita *Marpurgi 1604. 8.* Cuiacii vero defensionem contra Antonium Fabrum in materia condictionis furtiuæ suscepit ANTONIVS MERCATOR, *Lugduni Batauorum 1616. 8.* Nota præter ea sunt scripta contraria Petri Stellæ & Vdalrici Zasii, Francisci Duareni & Francisci Balduini, Francisci Hottomanni & Iacobi Cuiacii, Claudii Salmasii & Hannibalis Caroli Fabroti.

CAPVT OCTAVUM.

De

SCRIPTORIBVS QVI INTEGRA OPERA IVRIS, DECISIONES ET CONSILIA EDIDERVNT.

§. I.

Scriptores qui integra Opera Iuris ediderunt.

PErgimus nunc ad eos, qui integra Opera Iuris ediderunt, inter quos eminet TRACTATVS TRACTATVVM, iussu Gregorii XIII. Pontificis Romani in vnum congestus a FRANCISCO ZILETTO, *Venetiis 1584. fol. XXVII. Tomis.* In hoc Opere videmus selectos Tractatus secundum ordinem Pandectarum Iuris congestos. Nec inutilis pro statu illorum temporum erat collectio. Hodie vero, cum de singulis materiis recentiores, saepe etiam accuratiores habeamus Scriptores, tantam ac olim aestimationem non habet. Promiserunt quidem Bibliopolae Veneti nouam Editionem Scriptoribus recentioribus adornatam, vix tamen sperandum ob sumtus nimios eos pro-

promissa esse adimpleturos. Sic etiam varios habemus Tractatus de singularibus quibusdam Materiis, congestos. Huic subiungimus *Repetitiones seu Commentarios in varia Iureconsultorum responsa*, *Lugduni 1553.* VIII. Voluminibus, quibus diversi minores Tractatus in certas Leges sunt congesti. *Corpus selectorum Tractatuum de Pignoribus & Hypothecis*, *Francofurti 1586. f. Tractatus variorum de Dote*, *Francofurti 1586. f. Selectos Tractatus in materia Assecurationis & cautionis*, *Coloniæ 1569. f. Selectos Tractatus de Successione*, *Coloniæ 1596. f.* aliosque. Habemus alias Opera integra ANDREÆ ALCIATI *Tomis VI.* comprehensa *Basileæ 1571. f.* VDALRICI ZASII, FRANCISCI HOTTOMANNI, BARTOLI, IVLII CLARI, aliorumque, ANDREÆ TIRAQVELLI *Opera*, *Francofurti 1616. f. II. Tomis* edita multa continent singularia. MARTINI AZPILCVETÆ, *Venetiis 1600. f.* edita, *VI. Tomis.* FRANCISCI de CALDAS PEREYRA, *Lugduni 1661. f. VII. Tomis.* IACOBI CVIACII, quorum optima editio, quæ cura CAROLI ANNIBAL. FABROTI prodiit *Parisiis 1658. fol. X. Tomis. V. Vol.* CARDINALIS de LVCA *theatrum veritatis & iustitiæ*, *Coloniæ 1680. f.* & sequentibus,

VIII.

VIII. Tomis. IOANNIS OTTONIS TABORIS Opera, cura ANDREÆ MYLII edita, *Lipsiæ 1685. f.* FRANCISCI BORDONI *Opera, Parmæ 1688. & 1689. f.* HVLDERICI ab EYBEN *Scripta*, quæ de Iure Ciuili, priuato, publico & Feudali edidit ex MSCtis etiam locupletata & in partes tres digesta cum præfatione Ioan. Nicolai Hertii, *Argentorati 1708. f.* DIODORI TVLDENI *Opera Iuridica omnia*, *Louanii 1702. f.* Tomi *VI.* CASPARIS MANZII *Opera*, *Francofurti 1605 fol.* GERARDI NOODT *Opera Omnia*, *Lugduni Batauorum 1713. 4.* nitido caractere excusa, ICti grauissimi & elegantissimi opuscula erudita sigillatim edita continent, & plura alia. His addi possunt Dissertationes ICtorum iunctim editæ, inter quas eminent Basileensium Volumina Nouem, Disputationes Strykii, Lauterbachii, Hertii, Menckenii, Vlrici Huberi aliorumque

§. II.

Qui Decisiones & Consilia scripserunt.

Subsequitur Decidentium Classis atque Consiliorum, quorum ingens est numerus. De horum antiquitate, vsu & abusu legi meretur breuis quidem, sed iudiciosa IO. STRAVCHII Præfatio *Ioannis Fichardi Consiliis*, *Darmstadii & Giessæ* iterum

rum 1677. *f.* editis, præmiffa. Primum quidem veniunt Generales, qui nulla habita ratione, nec ordine, Confilia congefferunt, vti habentur *Confilia FRANCISCI BVRSATI, Francofurti 1601. Tomis 4. ALEXANDRI TARTAGNI, cum fcholiis Raufcallæ Francofurti 1610. VII. Vol. ERNESTI COTHMANNI Confilia & Refponfa, Francofurti 1609. 1662. II. Tomis, AYMONIS CRAVETTÆ Confilia, Francofurti 1661. fol. MATTHÆI WESENBECII Confiliorum Volumina VII. Wittenbergæ 1619. f. BARTHOLOMÆI* & *MARIANI SOCINI, Venetiis 1580.* & *Argentorati 1607. fol. IOANNIS PETRI SVRDI decifiones, Francofurti 1629. HIPPOLYTI RIMINALDI Confilia, Francofurti 1609. fol. NICOLAI REVSNERI Confilia, Noribergæ 1661. fol. IACOBI MENOCHII Confilia, Francofurti 1628. f. XIII. Tomis. RAPHAELIS FVLGOSII Confilia,* ex recenfione Conradi Rittershufii, *Ambergæ 1607. 4. IOANNIS FICHARDI Confilia*, quorum *Tomus Primus, Francofurti ad Mœnum 1590. f.* Confilia latino fermone fcripta continet; *Tomus Secundus* vero eodem anno impreffus, Teutonica habet. Prodierunt inde cura *Io. Strauchii*, qui & Præfationem præmifit, *Darmftadii & Gieffæ*

1677.

1677. f. *Tertii Tomi* accessione locupletata præmissa etiam Auctoris vita scriptore *Henrico Petreo Herdesiano*, præter ea quæ in priori Editione germanice extabant in latinum fuere sermonem conuersa in gratiam exterorum. *FRANCISCI PFEILS Responsa & Consilia, Centuriæ Duæ, Magdeburgi 1600. f.* in quibus multarum Prouinciarum & Ciuitatum superioris & inferioris Saxoniæ Statuta & Consuetudines illustrantur. Isti vero omnes, varios quidem casus proponunt, raro tamen singulares, quos debili sæpe argumentorum ratione decidunt, & immensis fere adlegatis vtuntur. Fichardus tamen, Wesenbecius & Surdus accuratiores sunt, & præ cæteriis Reusnerus atque Cothmannus. IOANNIS WAMESII *Responsa Iuris Ciuilis, Louanii 1643. f.* edita, admodum rara sunt, & graui iudicio elaborata. Propius ad nostra tempora accedunt *CHRISTOPHORI PHILIPPI RICHTERI Consilia, Ienæ 1665. f.* edita *2. Tomis*, & ex Secunda Editione Volumen *I. Ienæ 1673. f.* Volumen *II. Ienæ 1668. f.* caussasque tractant utiles, quandoque Feudales, etiam illustrium. *IOAN. BRVNNEMANNI Consilia, Francofurti ad Viadrum 1677. f.* edita, ex rationibus, quæ adducunt, com-

men-

mendanda, vti & *IOANNIS STVCKII Consilia, Francofurti 1666. f. DAVIDIS MEVII Consilia, Francofurti 1680. f.* magni sunt iudicii. *FRANCISCVS SADARINVS* nouo more *Responsa* sua *Bononiae 1681. f.* edita, ex ipsis scriptoribus priscis illustrare conatus fuit. Id quod ante eum iamdum egerat PETRVS ÆRODIVS in *Pandectis Rerum Iudicatarum*, quae *Francofurti 1580. 8.* Libris duobus & *Parisiis 1618.* dein iterata editione, cura *PHILIPPI ANDREÆ OLDENBVRGERI* prodierunt *Geneuae 1677. f.* & sola veterum Romanorum in variis casibus facta praeiudicia continent. Exinde ratio etiam fori Romani erit dilucidior. Singulares quinquaginta casus eruit atque decidit *IO. CHRISTOPHORVS HEROLDVS* in *Consiliis Decisiuis, Lipsiae 1686. 4.* Plura etiam ex autographis suis promisit Consultissimus auctor, de quo vero post mortem ipsius vix amplius sperandum.

§. III.

In Germania nostra plures sunt, qui certorum Collegiorum & Iudiciorum Consilia publicarunt. *Decisiones* quidem *Camerales* edidit *IOANNES MEICHSNERVS, Moguntiae 1663. f.* & *RAPHA-*

Decisiones Germaniae

PHAEL SEYLERVS, *Francofurti 1572. f.* & per *CHRISTIANVM BARTH Spiræ 1604. f.* tribus Voluminibus. *CASPARIS KLOCKII Consilia*, quorum Tomi *IV.* prodierunt *Francofurti 1653. f.* & *Noribergæ*, *ex Secunda Editione 1673. f. IV. Voluminibus*, caussas multas easdemque maxime controuersas Iuris publici & Feudalis cumprimis quæ ad Superioritatem Territorialem pertinent, in Camera decisas exhibent, inter quæ tamen illa cæteris præferenda, quæ *THOMAM MERKELBACHIVM* auctorem habent. In istis autem singula per rationes dubitandi & decidendi ex genuinis fontibus videmus declarata. *LAVRENTIVS KIRCHOVIVS* quoque diuersorum ICtorum Germanorum Consilia collegit *Francofurti 1594. f.* & *Augustæ 1603. f.* *DAVIDIS MEVII Decisiones summi Tribunalis Wismariensis* communes hodie sunt practicis, ob casuum multitudinem præ cæteris commendandæ. Nouiter istæ iterum cum additamentis variis prodierunt sub hoc Titulo: *Codex Meuianus*, *h. e. Decisiones summi Tribunalis regii Wismariensis quondam voluminibus nouem a Dauide Meuio repræsentata*, *nunc ad ordinem Librorum ac Titulorum Codicis Iustinianei*, *quantum fieri potuit*, *accommoda-ta*,

tæ, industria quorundam Professorum Moguntinensium, accessit supplementum titulorum ab auctore non attactorum, cum Ottonis Philippi Zaunschleifferi Commentario, Gustaui Scharenhorstii disquisitionibus ac conciliationibus, cura Christiani Leuchtii, Francofurti 1703. fol. Ex quo titulo satis patebit, quid fuerit præstitum. IACOBI BRVNNEMANNI *Decisionum Centuriæ V.* reuisæ & auctæ per SAMVELEM STRYKIVM, *Francofurti ad Viadrum 1684. 4.* & *1704. 4.* CASPAR MANZIVS & IOANNES WOLFFGANGVS TEXTOR ediderunt *Decisiones Palatinas, Francofurti 1693. 4. Tubingensia Consilia* edidit CHRISTOPHORVS BESOLDVS, *Tubingæ 1661. f.* Hæc continuauit FERDINANDVS CHRISTOPHORVS HARPPRECHTVS, cuius *Volumen primum Tubingæ 1695. f.* & *Volumen II. 1696. f. Volumen III. & IV. Tubingæ 1697. f. Volumen V. & VI. Tubingæ 1699. f.* Secuta sunt eiusdem *Responsa Iuris Criminalia & Ciuilia*, quorum *Volumen I. & II. Tubingæ* prodiit *1701. f. Volumen III. Tubingæ 1702. f. Volumen IV. Tubingæ 1706. f. Volumen V. Tubingæ 1707. f. Volumen VI. Tubingæ 1708. f.* Hæc autem tum ob frequentes rationes, tum ob Autores præstantiores, qui adlegantur, vsum sane

præbent non minimum. *Marpurgensia IV. Voluminibus* collegit HERMANNVS VULTEIVS, quorum *Volumina Tria* prodiere *Francofurti ad Mœnum 1629. f. Volumen vero IV.* itidem *Francofurti 1631. f.* impressum, perrarum est, ac inter alia quædam, in Caussis Controuersiisque Personarum illustrium continet Consilia atque Responsa, *Kiloniensia* & *Tubingensia* ERICVS MAVRITIVS edidit, *Francofurti 1693. 4. Altdorffina* CONRADVS RITTERSHVSIVS, *Francofurti 1603. f.* & ex ANDREÆ DINNERI MSCtis locupletata, cura CHRISTIANI LEONHARDI LEVCHTII, *Altdorffi 1690. f.* quibus eiusdem LEVCHTII cura *Volumen II.* accessit *Noribergæ 1704. f.* quo *Henrici Linckii* ICti Altorfini percelebris Centum Consilia, iisque Iuris, tam Ecclesiastici, quam Ciuilis & Feudalis controuersi, quæstiones & Casus difficiles continentur, *Argentoratensia* IO. FRIDERICVS SCHMIDT, *Argentorati 1652. f.* 2. Vol. Tertium etiam promisit neque tamen editum. Huius tamen instar esse poterunt *Consilia Argentoratensia* MARCI OTTONIS, quorum Volumen Nouum curante IO. SCHILTERO prodiit *Argentorati 1701. f.* In quibus multæ etiam quæstiones Iuris publici deciduntur. *Wittebergensia* & quidem quæ

ipse

ipse elaborauit, congessit CASPAR HENRICVS HORNIVS, *Dresdæ & Lipsiæ 1711. f.* quibus diuersi Iuris argumenta probe & graui cum iudicio declarantur. *Ienensia* edidit NICOLAVS CHRISTOPHORVS S. R. I. Lib. Baro & Eques de LYNCKER in *Decisionibus* suis, quarum iam partes Tres, siue Centuriæ XV. prodierunt *Ienæ 1701. 4.* & ex *Secunda Editione Ienæ 1719. 4.* quæ ob multitudinem & varietatem casuum æstimantur. Secutæ sunt Eiusdem Autoris *Decisiones D C C. Disceptationum forensium Ienæ 1713. 4.* eadem methodo perscriptæ. Inde habemus Eiusdem *Consilia & Responsa*, quorum *Volumen Primum Ienæ 1710. f. Alterum, Ibidem 1715. f.* editum, quibus insignes & difficiles casus, rerum tam priuatarum, quam publicarum, maximam partem auspiciis inclitæ Facultatis Ienensis deciduntur. Addimus illustris CHRISTIANI WILDVOGELII *Responsa & Consilia, Ienæ 1717. f.* Ad Terras Electorales Saxonicas spectant *BENEDICTI CARPZOVII Decisiones, Lipsiæ 1690. f. & Responsa Electoralia, Lipsiæ 1683. f. Decisionum illustrium Saxonicarum Synopsin* dedit *PETRVS PANCRATIVS KRAVSE, Lipsiæ 1686. 8. Synopsin* vero *Responsorum Iuris electoralium PAVLVS BAV-*

MANNVS, *Lipsiæ 1683. 8. IO. BVRCARDI RöSLERI Decisionum Iuris Saxo-Coburgicarum Specimen* prodiit *Coburgi 1696. 4.* eodemque Ius successionis hæreditariæ in terris Coburgicis vigens, luci exponitur. His porro adiungi merentur *IOANNIS HENRICI BERGERI Responsa ex omni Iure, quo inprimis Germania vtitur, repetita, Lipsiæ 1708. f.* vbi pleraque Iuris tam Communis, quam Saxonici, capita solide & neruose deciduntur & ad vsum ac praxin moderni fori applicantur.

§. IV.

Scriptores Rotæ Romanæ. Alii certorum tantum Tribunalium vel Collegiorum Consilia ediderunt, vti habemus Decisiones Iudicii, siue Rotæ Romanæ, quarum variæ prodierunt. Sic *practica & decisiones Rotæ Romanæ* prodierunt *Venetiis 1590. f. III. Vol.* & *Lugduni 1618. f. Voluminibus IV.* Ad quæ spectant IOANNIS GALLEMART *declarationes Cardinalium, quæ in IV. voluminibus decisionum Rotæ Romanæ continentur, Duaci 1655. 8. f.* IOANNIS MOHEDANI *decisiones Rotæ Romanæ, Marpurgi 1603. f. Romæ 1589. 4. & Bononiæ 1578. 8.* MARTINI ANDREÆ, *Romæ 1635. 4.* PAVLI ÆMILII, *Francofurti 1587. f.* & *Venetiis 1582.*

1582. f. ÆGIDII de BELLAMERA, MATTHÆI BVRATI, *Lugduni 1661. f.*. IACOBI PVTEI, *Coloniæ 1582. f.* ACHILLIS & CÆSARIS de GRASSIS, *Marpurgi 1601. f.* PETRI CARILLO, *Lugduni 1665. f.* GVILIELMI CASSADORI, *Parisiis 1642. 8.* LVDOVICI CENCII, *Lugduni 1638. f.* PAVLI GVERILII, *Venetiis 1636. f.* IOANNIS GYMNICI cum additionibus Rebuffi, Melli, Papazoni & Realis, *Coloniæ 1581. f.* PAVLI RVBEI *Venetiis 1642. f.* Sic etiam THEODORI RVBEI extant *singularia ex decisionibus Rotæ Romanæ selecta* cum ANTONII AVGVSTINI *Repertorio, Romæ 1637. f.* Ex recentioribus IOANNES BAPTISTA COCCINVS *Decisiones Rotæ Romanæ* edidit, quas argumentis, summariis & indicibus, nec non additionibus ornauit. DOMINICVS de SAVLIS, *Romæ 1672. f.* Sic etiam IOSEPHI DOMITII *nouissimæ Decisiones Sacræ Rotæ Romanæ* prodierunt, quæ cum IO. ANTONII NOVARII Bullario, additis nonnullis additionibus Abbatis MICHAELIS IVSTINIANI prodierunt *Romæ 1667. f.* IOANNIS BAPTISTÆ de LVCA *Relatio Curiæ Romanæ*, in qua omnium Congregationum, Tribunalium & Iurisdictionum vrbis praxin describit, prodiit *Coloniæ 1638. 4.*

§. V.

Scriptores qui Decisiones Gallicas ediderunt.

Ad Regnum Galliæ & in eodem Decisiones faciunt IO. LVCII *Placita Curiæ Gallicæ, Parisiis* 1559. *f.* & *SYLLOGE Decretorum Parlamenti Parisiensis*, quam cum commentariis dedit PETRVS BARDETIVS, cum notis & dissertationibus CLAVDII BERROYERI, *Parisiis 1690. f. 3. Tomis.* Ante annos aliquot bini apud Gallos Iureconsulti CLAVDIVS BLONDELLVS & G. GVERETVS singularem susceperunt laborem, vt Diario Iuridico colligerent præcipuas Parlamentorum & Supremarum Galliæ Curiarum Decisiones, illud autem sub hoc Titulo ediderunt: *Iournal du Palais, ou Recueil des principales Decisions de touts les Parlamens, & Cours souveraines de France.* Huius vndecim iam Tomi prodierunt, quorum nonus *Parisiis 1684.* Decimus *Parisiis 1686.* atque vndecimus *Parisiis 1689.* prodiit 4. recentior & quidem Tertia Editio edita duobus Tomis *a Paris 1713. f.* Tomus vltimus solum Blondellum adgnoscit Auctorem, cum Gueretus sub finem anni 1688. fuerit defunctus. Aliud est *Iournal des principales audiences du Parlemens.* Continet illud Arresta & Decisiones maxime notabiles Curiæ supre-

mæ,

mæ, curiæ rei tributariæ, consilii maioris & consilii procuratorii & multas controuersias illustres decisas. Diarium hoc CAROLVS du FRESNE anno 1680. cœpit, continuauit autem FRANCISCVS IAMET de la GVESSIERE. Tomum quintum edidit NICOLAVS NVPIED, *Parisiis 1707. f.* vti nos docent Noua Litteraria Hamburgensia mensis Decembris 1708. p. 457. Extat quoque LVCIANI SVAVI *Nouveau Recueil de plusieurs questions notables, tant de droit que de contumes, jugées par Arrets d'Audiences du Parlement de Paris Tom. I. II. a Paris 1682. f.*

§. VI.

Belgicas Decisiones edidit PAVLVS CHRISTINÆVS, quæ *Antwerpiæ 1636. f.* prodierunt duobus Tomis, & multos casus singulares ex Iure Ciuili & moribus Belgicis solide decidunt. Sic etiam extant IOANNIS SANDII *Decisiones Frisicæ, Coloniæ 1663. 4.* & ENGELBERTI KETTLERI *Decisiones Ost-Frisiæ, Bremæ 1675. 4.* Plura esse apud Belgas consiliorum volumina docent ABRAHAMI de PAPE *obseruationes ad Consilia ICtorum Batauicorum, Lugduni Batauorum 1702. 12.* Hic enim nonnulla Consilia obseruationi- *Decisiones Belgicæ.*

bus suis illustrare, & quae minus certa videbantur, emendare adgressus est.

§. VII.

Decisiones diuersarum Gentium aliarum.

Nec defuerunt, qui aliarum Gentium Decisiones scriptis illustrarent. NICOLAO DATO debemus *fragmenta historica Tribunalis regiae Camerae Neapolitanae*, *Neapoli 1693. 4.* FRANCISCI MILANENSIS extant *Decisiones Regiae Curiae Regni Siciliae*, *Venetiis 1596. f.* ANTONIVS de GAMMA dedit *Decisiones Supremi Senatus Regni Lusitanici*, *Francofurti 1599. f.* OCTAVII CACHERANI *Decisiones Sacri Senatus Pedemontani* prodierunt *Venetiis 1610. f.* Elegantissimus est ANTONII FABRI *Codex Sabaudicus Lugduni 1606. f.* & *Francofurti 1612. f.* Hic ad ordinem librorum & titulorum Codicis est accommodatus, ita, vt sub singulis titulis eo spectantes materiae per definitiones in Senatu Pedemontano factas illustrentur. Adiectae fuerunt notae, singula per leges & ICtorum auctoritates confirmantes. Recentior editio prodiit *Lipsiae 1706. f.* quae non solum reliquis est emendatior, sed etiam in notis adiectum, quid iuribus Imperii nouissimis & Saxonicis de materiis obuenientibus sit statutum, nec non recentiorum pragmaticorum celebrio-

lebriorum auctoritates, vt ideo hæc editio ad praxin & fora Germaniæ longe sit vtilior. IOSIAS MASTRILLVS edidit *Decisiones Regni Castiliæ, Coloniæ 1660. 4.* IOSEPHVS ROMANVS *consilia & sententias Senatus Regii Cataloniæ, cum obseruationibus* IACOBI BALDVCCI, *Bononiæ 1689. f. Decisiones Sacri Regii Senatus Cathaloniæ* auctore IO. PETRO FONTANELLA, *Tomis Duobus*, prodiere *Geneuæ 1662. f.*

§. VIII.

Scriptores qui Decisiones & Resolutiones variorum in vnum Volumen congesserunt.

Alii Decisiones & Resolutiones aliorum Scriptorum in vnum volumen congesserunt. D. MARTÆ *Digesta nouissima* ex omnibus decisionibus vniuersi orbis fuere collecta, *Francofurti 1621. f. 1680. f.* Hoc opus in sex Tomos est distinctum, ita, vt primus materias Iudiciorum Ciuilium, secundus Criminalium, tertius Contractuum, quartus Feudorum, quintus vltimarum Voluntatum, sextus Spiritualia in se contineat. In singulis sub certis titulis pro ordine alphabetico, quid in diuersis terrarum orbis partibus fuerit decisum, declarat. ARISMINI TEPATI *Decisiones, Francofurti* prodierunt *1682. f.* & non nisi congestas de variis materiis Iuris Decisiones continent. Idem

maiori adhuc adparatu egit Cardinalis TVSCHVS in *Conclusionibus practicis*, quarum optima est editio, quæ *Francofurti 1623. f.* prodiit IV. Voluminibus. Alii Relationes & Consultationes Forenses ediderunt. STEPHANVS quidem GRATIANVS *Disceptationes forenses* edidit cum PAVLI SCHOPPÆ *Obseruationibus*, *Neapoli 1676. f.* FRANCISCVS NIGER *Controuersias Forenses*, *Geneua 1652. f.* PHILIPPI CASTALDI *Consultationum Forensium volumen primum*, *Mutinæ 1681. fol.* & *secundum*, *Parmæ 1688. f.* editum. BARTHOLOMÆI GATTI *Consiliorum volumen Primum*, *Io. Gallianus de Coccapanis*, *Parmæ 1688. f.* edidit. Extant quoque *ALEXANDRI TRENTACINQVII resolutiones*, *Francofurti 1663. f.* *IO. PETRI ACTOLINI resolutiones forenses*, *Geneua 1686. f.* *MARCI ANTONII SABELLI Summa diuersorum Tractatuum ac resolutiones cum indice generali* ex recentiori editione a Guidone Antonio Sabello filio, locupletata, prodiit *Coloniæ 1707 f. Tomis VI.* Hisce addimus *Obseruationes Iuris practicas* ex decisionibus electoralibus Saxonicis casuum Iuris dubiorum anni 1661. collectas, ac præmisso cuiusuis decisionis textu Germanico & Latino celebriorum; ICtorum præiudiciis exor-

exornatas cura IO. PHILIPPI, *Lipsiæ* *1694. 4.*

§. IX.

Scriptores qui certas quæstiones per ICtorum sententias confirmant.

Alii certas quæstiones per rationes explicant, eas decidunt ac prudentum sententiis confirmant. Id quod fecit Meuius, Carpzouius, Richterus. *IO. KÖPPENIVS* in *obseruationibus suis & decisionibus Ienæ 1663. f.* editis. *PETRVS HEIGIVS* in *quæstionibus Iuris Saxonici 1629. 4. DOMINICVS ARVMÆVS libris II. decisionum, Ienæ 1608.* & *1612. 4. DANIEL MOLLERVS V. libris Semestrium, Lipsiæ, 1631. 4. MODESTINVS PISTORIS* in 4. partibus *Quæstionum*, cum additionibus *IACOBI SCHVLTESII, Lipsiæ 1613. 4. HARTMANNVS PISTOR* in *Obseruationibus & Quæstionibus* suis. *GEORGIVS FRANZKIVS* in *tribus Libris Resolutionum*, quarum *Liber Primus ex Editione Secunda, Ienæ 1656. 4. Secundus, Ienæ 1656. 4. Tertius Gothæ 1655. 4.* prodiit, quæ sane egregiæ sunt, grauique cum iudicio elaboratæ, & *IOANNES GEORGIVS NICOLAI* in *resolutionibus casuum Iuris dubiorum practicis*, editis ab Augusto Coselio, *Noribergæ 1695. 4.* Ex Cameralibus idem egerunt Gailius, Mynsingerus, Hartmannus & Wurmserus. Alii ad materiam specialem

lem faciunt, vti *MICHAELIS GRASSI receptæ Sententiæ* extant de Testamentis, *Rostochii 1582. f. GEORGIVS ADAMVS STRVVIVS* in *Decisionibus Sabbathinis* de Contractibus agit, *Ienæ 1677. 4.* & *1717. 4. FABIVS CAPYCIVS GALEOTTA* pro defensione regii patrimonii in Regno Neapolitano *Responsa Fiscalia* dedit selectiora, *Geneuæ 1686. f.*

§. X.

Scriptores qui Communes Opiniones collegerunt.

Alii Sententias receptas & communes Opiniones collegerunt. Habemus *Thesaurum communium Opinionum, Francofurti 1616. f.* In eodem continentur Lucubrationes f. cummunes Opiniones *Francisci Turzani, Io. Bapt. Villalupi, Io. Fichardi, Franc. Viuii, Matth. Gribaldi, Benedicti de Capra, Iulii Clari Reimundi, Pii Fichardi, Emanuelis Soaretzi, Mariani Socini Sen. & Iun. Laurentii Kirchofii, Michaelis Grassi, Hyppoliti Banacossa, Francisci Bursati, Cassiani a Puteo, Rulandi a Valle.* Separatim habemus *IVLII CLARI receptarum Sententiarum* Librum, *Francofurti 1622. f.* Extat porro *LEANDRI GALGANETTI Communium Opinionum Iuris f. Receptarum sententiarum Syntagma. Augustæ Taurinorum 1595. f. Tom. IV. ANTONII* item *GABRIELII Communes Opiniones,*

niones, *Francofurti* 1574. *fol.* Hiſce addendum eſt HIERONYMI de CÆVALLOS *Speculum Aureum Communium Opinionum*, quod denuo *Coloniæ* 1664. *fol.* editum, & communes Opiniones continet contra Communes. Nec minus aliorum Doctorum habemus *Singularia*, qualia coniunctim edita, *Francofurti* 1566. *f.* Alias habemus PAVLI FVSII, *Singularia* in Iure Pontificio & Cæſareo, *Francofurti* 1600. Sed nec alia, nec communes iſtæ Opiniones ad praxin fori hodie multum faciunt, cum ad conſuetudinem potius & præiudicia reſpiciatur. HENNINGI RENNEMANNI *de Abuſuum & quarundam Opinionum Communium, quæ Iurisprudentiæ praxin forenſem conſpurcarunt, ſanitatibus*, *pentas vna* prodiit *Erfurti* 1633. 4. quæ diuerſos Iudiciorum Erfurtenſium monſtrant abuſus.

§. XI.

Collectiones Diſſertationum Selectarum.

Ad particulares Iuris materias illuſtrandas in primis etiam faciunt Collectiones *Diſſertationum* Selectarum, quarum habemus varia iunctim editarum, Volumina. Ita extant ERICI MAVRITII *Diſſertationes ex Iure Publico, Feudali, & Priuato in vnum Volumen collectæ*, *Francofurti* 1692. 4. CASPARIS ZIEGLERI *Diſceptationes ſelectæ varii argumenti*, ex editio-

editione GEORGII BEYERI prodierunt *Lipsiæ 1712. 4.* & potissimum Scripta Ziegleri ad Ius Ciuile facientia, continent. Optandum vt eadem ratione scripta etiam Iuris Canonici coniunctim edantur. LVDERI MENCKENII *Dissertationes Iuridicæ*, quibus accesserunt V. Decades Controuersiarum & XII. Programmata *Lipsiæ 1705. 4.* materias continent, quarum constans in Foro vsus est. Laudem promerentur singularem IO. NICOLAI HERTII *Commentationum atque Opusculorum de selectis & rarioribus ex Iurisprudentia vniuersali, Publica, Feudali & Romana, nec non Historia Germanica argumentis*, Tomi tres, *Francofurti 1700. 4.* Successit Volumen Secundum, *Francofurti 1713. 4.* In hisce Dissertationes Hertianas videmus congestas, de argumentis rarioribus easdemque accurate & solide elaboratas. Alias *Dissertationum* Selectarum *Collectiones* in *Bibliotheca Iuris Publici* enumerabimus.

CA-

CAPVT NONVM

De

SCRIPTORIBVS, QVI REGVLAS, LOGICAS, ANTIQVITATES ET LEXICA IVRIS SCRIPSERVNT.

§. I.

Scriptores Regularum & fallentiarum iuris.

PErgimus ad eos, qui regulas, fallentias & sententias Iuris scripserunt. Quales quidem scriptores varios coniunctim habemus editos *Venetiis* 1592. *fol.* & *Lugduni* 1579. *f.* Separatim extant PETRI CORNELII BREDERODII *repertorium sententiarum & regularum Iuris*, *Francofurti* 1664. 4. DYNVS MVXELLANVS *ad regulas iuris*, *cum notis Boërii*, *Sarainae atque aliorum*, *Coloniae* 1607. 8. IO. BAPTISTÆ NICOLAI *regulae cum suis fallentiis*, *Francofurti* 1586. *f.* CHRISTOPHORI COLERI *sententiae ex vtroque Iure denuo collectae & in ordinem Alphabeti adfabre dispositae*, prodierunt *Argentorati* 1595. 8. BARTHOLOMÆI SOCINI *regulae & fallentiae Iuris*, *Coloniae* 1663. 8. CHRISTOPHORI STVRCII *regulae Iuris* emendatius editae *Helmstadti* 1658. 4. Ex recen-

recentioribus extat PETRI GVDELINI *syntagma regularum Iuris, Antwerpiæ 1646. f.* CHRISTOPHORI PHILIPPI RICHTERI *centuriæ regularum Iuris cum commentariis, Ienæ 1661. 4.* & inter breuiores commendandæ regulæ, quæ in Manuali Gothofrediano continentur. Omnium autem instar est AVGVSTINI BARBOSÆ *thesaurus locorum communium Iuris prudentiæ* per axiomata deductus, atque a IOANNE OTTONE TABORE continuatus, editus cura filii TOBIÆ OTTONIS TABORIS, *Francofurti 1670.* & postea SAMVELIS STRYKII, *Lipsiæ 1690. f.* demum *Editione Quinta* nouis Axiomatibus ex recentioribus Auctoribus magna ex parte auctior factus, ab *Andrea Christophoro Röfenero Lipsiæ 1719. f.* Addimus STANISLAI LOCHOWSKI *regulas Iuris & locos communes forenses*, quorum de iure & praxi communi tritus est & versatus in foro vsus & allegatio, *Cracouiæ 1701. 8.* Æstimandi quoque sunt IO. NICOLAI HERTII de *Paræmiis Iuris Germanici* Libri Tres, qui cum eiusdem Dissertationibus iunctim editis prodierunt. His autem plures centum quinquaginta apud Germanos receptas paroemias erudite satis explicauit. Addimus GEORGII TOBIÆ PISTORII *Thesaurum Paræmiarum Germanicarum*

Iuri-

Iuridicarum quarum *Centuria V. Lipsiae 1715. 1716. 8.* prodiere, quae tamen non eo selectu atque Hertianae sunt collectae ac illustratae.

§. II.

Nec praetereundi sunt, qui dialecticas, logicas & metaphysicas Iuris scripserunt. Olim aestimabatur NICOLAI EVERHARDI *Topica Iuris, siue loci argumentorum legales, Lugduni 1596. 8. Epitomen locorum Euerhardi* edidit ABRAHAMVS MARCONETVS, *Montisbelgartensis* ICtus, *Magdeburgi 1655. 12.* quae melior est ac *synopsis locorum legalium Euerhardi*, cura GEORGII ADAMI BRVNNERI, *Regensburgi 1671. 12.* DANIELIS OTTONIS *dialectica, Heidelbergae 1664. 8.* edita. IO. THOMAE FREIGII, *Basileae 1587. 8.* PETRI CORNELII BREDERODII, *Francofurti 1593. 8.* MARTINI SCHICKARDI *Herbornae 1615. 8.* IO. HENRICI POTT *Compendium dialecticae Iuris, Ienae 1688. 8.* IOAN. SCHILTERI *Analytica Iuris, Ienae 1687. 8.* NICOLAI HARRES *Specimina Iurisprudentiae Analyticae, Francofurti 1691. 8.* & praecipue ADRIANI BEYERI, antecessoris in hac Academia celeberrimi, *Logica Iuris*, quae *Ienae 1696. 8.* prodiit, quam, cum non pro omni parte absoluta, ple- *Scriptores Logicarum Iuris.*

nius edere meditatus fuit. Nec male ad Iurisprudentiam accommodatur CHRISTIANI THOMASII *Introductio ad Philosophiam aulicam, Lipsiæ 1688. 8.* edita, & quæ post hanc prodiit *Introductio ad Logicam cum praxi Logices, Francofurti 1694. 8.* quæ etiam postea germanice edita, *Halæ 1699. 8. Metaphysica* Iuris extat IO. HARTVNGI, *Ienæ 1701. 8.* & quæ mole sua laborat VALENTINI VELTHEMII *Metaphysica* per exempla Iuridica æque deducta. Licet Iurisprudentia hodierna non tam in terminis quæratur ac olim. Conferri etiam potest ALEXANDER RAVDENSIS de *Analogis, Æquiuocis & Vniuocis, Venetiis 1587. f.* Nouiter prodiit ANDR. SIMSONIS BIECHLINGII *notitia terminorum Philosophicorum ad vsum Iuris hodiernum, Ienæ 1714. 8.*

§. III.

Scriptores qui Iuris prudentiam ex antiquitatibus illustrarunt. Fuerunt etiam qui Iuris prudentiam ex antiquitatibus illustrarunt, quos quidem in Syntagmate antiquitatum Romanarum parte generali §. IX. iam adduximus, hic vero breuiter, cum materiæ ratio id postulet, repetemus. Inter Gallos primo loco est commendandus BARNABAS BRISSONIVS, cuius *selectarum ex Iure*

Iure Ciuili antiquitatum Libros quatuor *Francofurti 1587.* cum Lexico ipsius & ex editione quinta, *Heidelbergæ 1664. 8.* facta, habemus. Immo pleraque alia eius opera, quæ *Parisiis 1607. 4.* iunctim edita, ad illustrandum Ius Ciuile ex antiquitatibus faciunt. In primis vero egregium eius opus est de *formulis & solennibus Populi Romani* Libris octo comprehensum, *Parisiis 1583. fol. Francofurti 1592. 4.* & *Moguntiæ 1649. 4.* impressum, quo omnes tum in sacris, tum ciuilibus, tum etiam militaribus occurrentes formulas congessit, adductis ipsis veterum testimoniis quam plurimis. Ex antiquioribus plures Tractatus coniunctim editi reperiuntur in *Nouarum Declarationum, variarum lectionum & resolutionum Iuris Libris XVII. Coloniæ 1609. 4.* Continent istæ VACONII a VACVNA *Nouarum Declarationum Libros VI*, ANTONII GOVEANI *Variarum lectionum Libros II*, ANTONII CONTII *Lectionum subcisiuarum Libros duos*, IACOBI RÆVARDI *Variorum Libros V*, RAINOLDI CORSI *Indagationum Libros tres.* NICOLAI BELLONI *supputationum Libros IV.* Alias ex antiquioribus huc faciunt ALBERICI GENTILIS *Lectionum & epistolarum, quæ ad Ius Ciui-*

 le per-

e pertinent Libri IV, Londini 1584. 8. IANI LANGLÆTI *Semestria cum obseruationibus Autumni, Parisiis 1611. 4.* FRANC. MARTII GORDANI *prætermissorum Iuris Ciuilis Liber primus, Parisiis 1629. 4.* FRANCISCVS SARMIENTVS in *Selectarum Interpretationum Libris tribus, Romæ 1571. 4.* IOANNES ROBERTVS in *sententiarum Libris quatuor, Lutetiæ 1588. f.* EMVNDVS MERILLIVS, in *Quæstionum* Libris tribus, *Parisiis 1638. 4.* CAROLVS IALLONGVS in *racemationibus, Messanæ 1605. f.* CONSTANTINVS LANDVS in *Libello sparsim contentarum Exercitationum in Ius Ciuile, Placentiæ 1549. f.* GVILIELMVS FORNERIVS in *selectionum* Libris duobus, *Hanouiæ 1597. 8.* Ex recentioribus huc spectant DOMINICI MARTVCII *Variarum Explanationum Iuris Libri III*, quæ cum præfatione GEORGII ADAMI STRUVII prodierunt *Ienæ 1683. 4.* Nec non HIERONYMI de ROSIS *Selectæ Iuris Obseruationes, Neapoli 1689. f.* Inter hos vero egregii sunt VINCENTII CABOTII *Variarum Iuris publici & priuati disputationum Libri duo, Parisiis 1598. & Hanouiæ 1598. 8.* quibus diuersæ leges aliæque Iuris materiæ ex ipsis antiquitatum & pragmaticæ histo-

riæ

riæ fontibus deducuntur. MICHAELIS NIZOLII *Allegationes* prodierunt *1602. 4.* in quibus leges noua consideratione explanantur doctrina Interpretum & Responsa prudentum perpenduntur vel declarantur, vel quandoque confutantur; ANTONII AVGVSTINI *Emendationum & Opinionum Libri IV, Lugduni 1591. 8. Heidelbergæ 1594. 8.* omnium habent æstimationem. Omni quoque laude dignissimus est IACOBVS CVIACIVS, cuius elegantiorem litteraturam non solum omnia eius opera, tum vel maxime *obseruationum Libri XXIV,* quos ad XL. vsque perducere decreuerat, *Coloniæ 1596. 8.* qui dein ad *XXVIII.* vsque fuere aucti *Coloniæ Agrippinæ 1598. 8. Vrsellis 1651. 8.* & sæpius editi testantur. Eius discipulus PETRVS FABER, scripsit nunquam satis commendandos *Semestrium Libros tres*, successiue editos, Lutetiæ, Lugduni & Coloniæ impressos, *Semestrium* Liber Primus & Secundus *Lugduni 1590. 4. Lugduni 1598. & 1601.* Liber Tertius *Lugduni 1595. 4.* & *Coloniæ 1610. 4.* optima vero videtur *Lugdunensis* editio anni *1595. 4.* quibus, maxime vero Libro tertio, ad ductum quarundam legum, in amœnissimum hunc antiquitatum campum digreditur, & tum leges, tum antiquitates, quæ

ad illas pertinent e ſcriptoribus Romanis Græcisque eleganter illuſtrat. Ex recentioribus præſtat DESIDERIVS HERALDVS in *quæſtionibus ſuis quotidianis, Pariſiis 1650. fol.* editis, quibus aliquas Iuris partes de legitimatis maxime, expoſitione infantum, nothis ſpuriisque ex antiquitatibus hiſce explicat. Idem quoque egit in *animaduerſionibus ſuis in Ius Atticum & Romanum* cum iisdem editis. HVGO GROTIVS *florum ſparſionem ad Ius Iuſtinianeum* edidit, cuius prima & optima editio *Pariſiis 1642. 4.* prodiit, dein *Amſtelodami 1643. 12.* recuſa, in qua peculiares quasdam leges ex vniuerſo Iure Iuſtinianeo, Inſtitutis, Pandectis, Codice & Edictis iuſto ordine ex antiquitatibus illuſtrat. Inter Italos primus laudari meretur GVIDO PANCIROLLVS, qui *Theſaurum variarum lectionum vtriusque Iuris* conſcripſit in *IV.* Libros diſtinctum, in quo intricatiſſimas leges ex ipſo antiquitatum fonte eruditiſſime explicat, editus eſt *Venetiis 1611. f.* & *Lugduni 1617. 4* Diſcipuli eius LAVRENTII PIGNORII *Symbolarum Epiſtolicarum Liber*, in quo nonnulla ex antiquitatum Iuris Ciuilis & Hiſtoriæ penu depromuntur & illuſtrantur, *Patauii* prodiit *1628. 8.* Elegantiſſima ſunt IANI VINCENTII GRA-

GRAVINÆ *Opuscula*, *Romæ 1696. 12.* habentur iam etiam inter Opera Viri eruditissimi *Lipsiæ 1717. 4.* His iungendi IOSEPHI AVERANII ICti Pisani *Interpretationum Iuris*, Libri Duo *Lugd. Batau. 1716. 8.* quibus multa ex Antiquitate Romana Græcaque doctissime pertractantur. VLRICI HVBERI *Digressiones Iustinianeæ*, *Franeckeræ 1688. 4.*, sunt florum sparsiones in varias Iuris Ciuilis partes, quas erudite explicat. ZACHARIÆ HVBERI *Dissertationes Iuridicæ & Philologicæ Pars I. Franequeræ 1701. 4.* Altera *Franequeræ 1706. 4.* in quibus plura legum capita obseruationibus humanioribus illustrantur. Nouiter GVILIELMVS BEST, *rationem* scripsit *emendandi Leges*, *Vltraiecti 1707. 12.* quo libello secundum certas regulas plurimæ leges emendantur, nonnullæ explicantur & Pandectarum Florentinarum auctoritas stabilitur. Post hunc ex Belgis GERHARDVS NOODT scripsit *Obseruationum* Libros duos, in quibus complura Iuris Ciuilis, aliorumque veterum Scriptorum loca aut illustrantur, aut emendantur, *Lugduni Batauorum 1706. 4.* Eadem fere ratione plures Leges contrarias illustrat, emendat & componit PETRVS DVIRSEMA *Coniectanealium Iuris Ciuilis*

Libris Duobus, *Græningæ 1714. 8.* Sic quoque in PETRI de TOVLLIEV *Dissertationum Iuridicarum Triade*, quæ *Traiecti ad Rhenum 1706. 8.* prodiit, Leges quædam difficillimæ erudite explicantur. His addendi iure merito CORNELII van BYNKERSHOEK, *Obseruationum Iuris Romani Libri Quatuor, Lugduni Batauorum 1710. 4.* qui humanissimus ICtus & *Opusculis Varii Argumenti, Lugduni Batauorum 1719. 4.* iunctim editis, varia Iuris Romani capita ex antiquitatibus & meliori literatura eruditissime illustrauit. Ex Gallis hæc præstitit ÆGIDIVS MENAGIVS, in *amœnitatibus Iuris*, Tractatu elegantissimo, quæ *Parisiis 1664. & 1677.* tandem etiam *Lipsiæ 1680. 8.* prodierunt. M. ANTONII MVRETI *Variarum Lectionum Libri XV.* prodierunt ex Plantiniana *Antwerpiæ 1580. 8.* Hisce accesserunt *Variarum Lectionum Libri IV, & Obseruationum Iuris liber singularis, Augustæ Vindelicorum 1600. 8.* iisdemque multa continentur singularia. Ex Hispanis vnicum nouimus FRANCISCVM ab AMAYA, qui scripsit *Obseruationes Iuris, Geneuæ 1633. 4.* quibus sæpius quidem ad illustrandas peculiares Iuris materias, quas proponit, in antiquitatum hunc campum descendit, plura tamen sub Titulis promittit, quam

præ-

præſtat, farraginem præterea ſcriptorum Hiſpanorum, rudi mole conſarcinat. E noſtris, non tamen eodem, quo priores adparatu, habemus CHRISTOPHORI COLERI *Parergorum ad varios π. & Codicis locos librum ſingularem*, *Altdorfi* ex editione ſecunda *1664. 8.* Non inutilis quidem eſt Liber, arrident tamen magis SCIPIONIS GENTILIS *Parergorum ad π. Libros II. & Originum liber ſingularis*, *Francofurti 1588. 8. Altdorfi 1664. 8.* Excerpta Litterarum CHRISTFRIDI WÆCHTLERI ICti Dreſdenſis doctrinæ elegantiſſimæ, quæ Actis Eruditorum Lipſienſium ſubinde ſunt inſerta, etiam argumenta ex Iuris prudentia Romana Critica & antiquaria tractant. Huc etiam referri merentur vivo Auctore excellentiſſimo ſcripta GVNDLINGIANA, quæ *Halæ* ab anno *1715.* usque ad annum *1718. XX.* Partibus *8.* prodiere, in quibus quandoque variæ Iuris Romani Materiæ ex Hiſtoriarum & antiquitatum fontibus erudite illuſtrantur. Addimus ANTONIVM MORNACIVM, qui in *Obſervationibus* leges ex fontibus ſuis ſolidiſſime explicat. Laudandus inſigniterque Iuvenibus Inſtitutiones tractaturis commendandus eſt labor IOANNIS GOTTLIEB HEINECCII quem com-

probauit edito: *Antiquitatum Romanarum Iuris prudentiam illustrantium Syntagmate, secundum ordinem Institutionum Iustiniani digesto, Halæ 1719. 8.* quo Institutiones Iustiniani scita ratione, ex humanissimorum ICtorum scriptis, quandoque & ipsis veterum Auctorum locis illustrantur, multamque frugem adferet iuuenibus legalis doctrinæ studiosis, si ante Institutionum tractationem, vel sub interpretationem habeant in manibus oculisque hocce Syntagma. Faciunt huc etiam PETRI ÆRODII *Pandectæ rerum Iudicatarum* & IACOBI GOTHOFREDI *Codex Theodosianus.*

§. IV.

Scriptores Locorum Communium & Lexicorum Iuris.

Succedunt illi, qui Lexica, Locos communes iuridicos, Thesauros practicos vel similia collegerunt. Inter Thesauros quidem CARDINALIS TVSCHI habemus *conclusiones practicabiles, Francofurti 1623. f.* IV. Volum. quibus practicorum sententias congessit. Eodem anno prodierunt HIERONYMI FERDINANDEZ de OTERO *Romanæ Lucubrationes seu Miscellaneæ Iuris Disputationes, Romæ 4.* ubi variæ Doctorum opiniones ad casus singulares, tam ciuiles, quam criminales applicantur. ARNOLDVS de REY-

GER

GER in *Thesauro Iuris*, qui per AHASVERVM FRITSCHIVM auctus atque editus *Francofurti 1668. f.* sub certis Titulis & auctoribus multa excerpsit & in Iure Ciuili quantum ad remissiones varias est aestimandus. Sic etiam habemus CHRISTOPHORI BESOLDI, PAVLI MATTHIÆ WEHNERI & IOANNIS IACOBI SPEIDELII *Thesauros*, quos continuauit AHASVERVS FRITSCHIVS & CHRISTOPHORVS LVDOVICVS DIETHERRVS, in *Thesauro Besoldo-Speideliano*, qui *Noribergae 1686. f.* prodiit, nec tamen adeo rara sunt, quae sub Titulis continentur, nisi quod quandoque aliqua ad antiquitates Germanicas facientia, fuerint inserta. Huc etiam facit PAVLI MATTHIÆ WEHNERI & IOANNIS RVDINGERI *Obseruationum Practicarum Editio noua*, cum augmentatione IOANNIS SCHILTERI *Argentorati 1701. f.* Hisce addi possunt EHRENFR. GEYERI *Obseruationes ad Ius & Antiquitates Germanorum*, curante *FRIED. GOTTLIEB STRUVIO*, 1710. 4. IO. BECHTOLDVS in *Locis Communibus Iuridicis*, *Argentorati 1656. 4.* Quaestiones multas ad Scriptores tantum remittendo tractat. Quas postea pluribus in locis auxit atque emendauit AN-

DRE-

DREAS CHRISTOPHORVS ROESNERVS, *Lipsiæ 1689. 4.* Huc etiam spectat AVGVSTINI BARBOSÆ *Thesaurus Locorum Communium*, idemque egregius ad regulas & brocardica Iuris faciens, atque ad recentissimos scriptores remittens. *Lipsiæ 1719. f.* Nouissime ad vsum Iuris Imperialis huc pertinet IOANNIS IACOBI a GOPPOLDT *Ius Imperiale seu Cæsareum Nouissimum Ferdinandeum ac Leopoldinum*, in Tres Partes diuisum, ex Nouellis Imperii Legibus Recessu de a. 1654. Ordinatione Consilii Aulici Imperialis ac denique ex Capitulatione Cæsarea Leopoldina, *Giessæ 1708. 8.* vbi contenta Legum harum nouissimarum ad rationes minoris Lexici cuiusdam Iuridici reuocat. *Sententias ex vtroque Iure* collegit & in ordinem Alphabeti disposuit CHRISTOPHORVS COLERVS, *Argentorati 1595. 8.*

§. V.

Lexica Iuris.

Inter Lexica vero, quæ ipsos in iure occurrentes terminos explicant, habemus *IOANNIS BERTACHINI Repertorium, Venetiis 1488. f.* & opera *IOANNIS TIERTII, Basilea 1573. f. NICOLAI de MILIS Repertorium aureum, Francofurti 1581. 8. MARTINI DOBER-*

CINI

CINI Repertorium Iuris, cura Arnoldi Reygeri *Helmſtadti 1589. f. ÆLII ANTONII NEBRISSENSIS, Coloniæ 1597. 8. BARNABAE BRISSONII Lexicon Iuris* ſæpius fuit recuſum. Præſtantior vero eſt editio, quam Franciſcus Modius procurauit *Francofurti 1587. fol.* ex Wæcheliana. Acceſſerunt huic editioni varia Briſſonii & Franciſci Hottomanni ſcripta, quæ ad antiquitates Iuris faciunt. Ex antiquitatibus multa illuſtrat *PARDVLPHVS PRATÆVS*, in *Lexico*, *Lugduni 1574. fol.* edito. Ex his ſua deſumſit *SIMON SCHARDIVS*, cuius lexicon prodiit *Coloniæ 1616. f.* & qui omnium eſt locupletiſſimus *IO. CALVINVS*, in *Lexico*, *Francofurti 1600. f. 1610. f. Geneuæ 1670. f.* licet in Romanorum antiquitatibus nonnunquam labatur. In primis Studioſis magnopere commendatum volo *Lexicon Iuridicum*, quod *Geneuæ 1599. 8.* apud *Iacobum Stoer* prodiit, atque in Titulo Fontis ſignum præfert, ex Briſſonii, Hotomanni, Prateii elegantiſſimorum ICtorum Lexicis atque Cuiacii obſeruationibus concinnatum. Quod quidem in maioris molis Lexicorum adparatu negligi ſolet, eximiam tamen utentibus eo adferet utilitatem. Præter regulas & ſententias Iuris, Lexicon quoque

que addidit *PETRVS CORNELIVS BREDERODIVS*, quo rariores locutiones, quæ in Iure occurrunt, indicat, labore non inutili, prodiit *Francofurti 1571. fol.* Insecutum est Eiusdem *Specimen nouum Iuris totius ordine Litterario in artem familiarem redigendi selectum, ex Titulis singularibus, Institutionum, Digestorum & Codicis de Vsufructu, Vsu & habitatione operis & ministerio Seruorum, Geneuæ 1588. 4.* Hoc ipso ordine litterario primum verborum in dictis Titulis occurentium significatio, inde regulæ & sententiæ Iuris exponuntur. De *Nominibus propriis Pandectarum* eruditissimo libro exposuit, qui tamen nostris in oris rarissime reperitur, *ANTONIVS AVGVSTINVS, Tarracone 1579. f.*

§. VI.

Scriptores de verbis & particulis Iuris. Huc etiam spectant *NICOLAI CHRISTOPHORI LYNCKERI*, ICti consummatissimi; *Concordantiæ Iuris Feudalis, Ienæ 1688. f.* & quas in Ius Ciuile meditatur perillustris Auctor, in quibus & rerum & verborum indicem reperimus accuratissimum. *IOANNES STRAVCHIVS particulas Iuris* in Lexico explicauit laboriose: accessit *ALBERTI* de *BERGAMO* tractatus de *præpositionibus*, *Francofur-*

cofurti 1671. 4. meaque qui supplementa adieci, cura *Ienæ 1719. 4.* Huc facit etiam *OCTAVIVS VULPELLVS* de *Aduerbiorum & Præpositionum significationibus, Vrbini 1595. fol. AVGVSTINVS BARBOSA* de *dictionibus, aduerbiis, &c. Lugduni 1644. f.* & præcipue *CHRISTOPHORVS PHILIPPVS RICHTERVS de significatione Aduerbiorum* in Iure tam Ciuili quam Canonico vsitatorum, *Ienæ 1666. 4.* Facit huc etiam *FRANCISCI HOTTOMANNI de verbis Iuris* Tractatus, *Lugduni 1569. fol.* quo rariores locutiones, quæ in Iure occurrunt, explicat satis eleganter. *ANTONIVS CORSETTVS de verbis geminatis, IOANNES PETRVS MOLIGNATVS, de adpellatiua verborum significatione & extensione, Papiæ 1588. 4.* & elegantissimus Tractatus *BARNABÆ BRISSONII de formulis & solennibus populi Romani*, supra iam adductus. Addimus eruditum Tractatum *ADRIANI BEYERI de orthographia, Ienæ 1691. 4.* cui accessit quoque *prosodia Iuris.* Eiusdem extant varia programmata de *Rhetorices cum Iure adfinitate & in eodem Vsu, Ienæ 1698. 4. GEORGIVS CASPAR KIRCHMAIERVS* singulari dissertatione *Latinitatem vel præter meritum, vel merito suspectam e Pandectis Iuris* eruit, *Witteber-*

gæ

ge 1690. 4. Addimus *AVGVSTINI LEYSERI* eruditam dissertationem inauguralem, de *Logomachiis in Iure, Witteberga 1707. 4.* Alias habemus *SEBASTIANI ALMERS Manuale Iuris, Bremæ 1672. 8.* & *NEHRINGS Manuale, Francofurti 1701. 8.* eiusdem *Lexicon* Iuridicum sermone vernaculo compilatum *Gothæ 1714.* quo terminos in praxi occurrentes, explicant, illis tantum proficua, qui proletaria amant. Huc etiam pertinet Scriptum Anonymi, cui Titulus: *Salomon & Marculphus Iustiniano-Gregoriani, h. e. Sapida & insipida, sana atque insana utroque ex Iure collecta & edita Autore D. X. A. Francofurti & Dresdæ 1678. 8.* Libellus hic varias formulas ridiculas, fabulosa, soloecismos, grammaticalia &c. quæ in Iure tam Ciuili, quam Canonico occurrunt, ordine alphabetico exhibet. Autorem putat Placcius *CHRISTIANVM RHEBOLDVM* in *Appendice c. 3. n. 981.*

CA-

CAPVT DECIMVM
De
SCRIPTORIBVS PRACTICIS.

§. I.

A Theoreticis pergimus ad Practicos, de quibus Scriptoribus præmonuit aliqua illustris SAMVEL STRYKIVS in fronte Collegii *Introductioni ad Praxin Forensem* adiecto. Hæc *Introductio* ad *Praxin Forensem* in Processum Iuris Ciuilis & Saxonici optime introducit. Prodiit ex vltima Editione *Wittembergæ 1714. 4. Processus Ciuilis & Criminalis* IOANNIS BRVNNEMANNI, laudem quoque eximiam habet, excusus editione Septima *Francofurti ad Viadrum 1697. 4.* & ibid. *1716. 4.* Plenius Processum Iuris Communis instruit LVDOVICI GILHAVSEN *Arbor Iudiciaria, Francofurti 1604. f. 1662. f.* & *1694. f.* & FRIDERICI HILTROPII *Processus Iudiciarius*, ex iterata editione, *Coloniæ 1705. 4.* Processum Iuris Ciuilis in compendio neruose & solide exhibet IOANNIS WOLFGANGI TEXTORIS *Praxis Iudiciaria, Francofurti 1678. 4.*

Scriptores qui Introductiones in Praxin ediderunt.

Collationem Proceſſus communis cum aliis proceſſuum ſpeciebus exhibet IOANNIS GROENINGII *Noua Inſtituta Practica*, quibus Proceſſus communis cum Paralelifmo Iudicii Aulici, Cameralis, ſiue Tribunalis Wiſmarienſis, & Fori Saxonici ex prudentiæ practicæ principiis & præiudiciis nouiſſimis III. Libris exhibetur. His additur Catalogus Scriptorum Practicorum ad ordinem Inſtitutorum digeſtus, *Hamburgi 1702. 12.* Addimus etiam GOTHOFREDI FIBIGII *Proceſſum* a BARTHOLOMÆO LEONHARDO SVENDENDOERFERO auctius *Lipſiæ 1695. 4.* & *1710. 4.* editum. CHRISTOPHORI LANGII *Iſagogen ad Proceſſum Iuris Ciuilis & Saxonici*, quæ cura IOANNIS CHRISTOPHORI HEROLDI prodiit *Lipſiæ 1682. 4.* variis ICtorum reſponſis & conſiliis firmatam. MICHAELIS HENRICI GRIEBNERI ICti celeberrimi, *Principia Proceſſus Iudiciarii*, quas adiectis *Differentiis Iuris Magdeburgici*; & Diſſertatione Epiſtolica: *De Litium Ambagibus in Foro Saxonico reſcindendis*, poſt Primam *Halæ 1716. 8.* expoſitam, *Editione Secunda* publicauit IO. CHRISTOPHORVS FRANCK ICtus doctiſſimus, *Halæ 1719. 8.* magno ſunt exceptæ adplauſu, & ad eorundem ſeriem, ob ordinem & concinni-

tatem,

tatem, adlegatosque optimæ notæ Scriptores, Recitationes de Processu Forensi Academicæ cum fructu instituuntur. Elegantissimus iisque cum primis qui caussarum in Saxonicis foris patronos agere cupiunt singulariter commendandus GOTHOFREDI BARTHII ICti Lipsiensis practici felicissimi, *Hodegeta Forensis Ciuilis & Criminalis, Lipsiæ 1715. 4.* quo Processus Ordinarii & Summarii, Executiui, Cambialis, Arestatorii & Possessorii, nec non Defensionum Criminalium, Regulæ principiis Iuris fundatæ longoque vsu probatæ; Formulæque Practicæ, stylo curiali & forensi germanico satis scito, Actionum, Exceptionum, Leuterationum, Appellationum, Supplicationum, & Registraturarum Iudicialium, referuntur, & omnia ICtorum Responsis, magnæ vtilitatis, Præiudiciis & Obseruationibus Fori, confirmantur. Insigniter quoque laudanda *IACOBI FRIDERICI LVDOVICI* ICti Halensis excellentissimi *Einleitung zum Ciuil-Proceß, Halæ ex Editione V. 1716. 4.* qua methodo & alias Processus species exposuit, quæ ordine, selectu & concinnitate omnibus est commendanda. Ad stylum forensem Imperii maxime conducunt *THOMÆ FRIDERICI RING Progymnasmata Praxeos Iuridica, Francofurti ad Viadrum*

drum 1694. 4. vbi per singulas Iuris Ciuilis partes, quæstiones & casus proponit & adiecto stylo forensi elaboratos deducit. Tacemus infinitum fere numerum antiquorum, quorum Scripta excussit *ILLICO VMMIVS* in *Processu* suo, qui cum notis *MARTINI RVMELINI* prodiit.

§. II.

Scriptores qui Processum fictis nominibus illustrant.

Nec defuerunt etiam, qui per Historias Sacras Processum fori illustrare fuerunt conati. Inter hos Bælius voce *Wechel* memorat: BARTOLI *Processum Sathanæ contra D. Virginem, coram iudice Iesu*, & IACOBI de ANCHORANO *processum Luciferi contra Iesum, coram iudice Salomone*, & ANTONII CORNELII *exactissimam infantium in limbo clausorum querelam aduersus diuinum iudicium apud æquum iudicem propositum. Apologiam diuini iudicii contra querelam infantium. Infantium ad apologiam diuini iudicii responsionem. Aequi iudicis super hac re sententiam, Lutetiæ 1531. 4.* Qui sub sacris hisce personis ipsum Processum formant. Notior alias est IACOBI AYRERI *historischer Proceß, Francofurti 1600. f.* & cum Additionibus *Ahasueri Fritschii Francofurti 1680. 4.* & *Noribergæ 1717. 4.* editus

editus, quo ipsum Processum sub Persona Luciferi Christum accusantis, historice exhibet & practice. Huc etiam referri meretur GVILIELMI GOES *Pilatus Iudex, Hagæ 1677, 4.*

§. III.

Scriptores ad Praxin Fori Saxonici & aliarum Terrarum.

In Foro Saxonico præter iam memoratos, qui simul cum ciuili Saxonicum Processum iungunt, valet BENEDICTI CARPZOVII *Processus, Ienæ 1692. fol.* & *Lipsiæ 1708. f.* cuius *Synopsis* prodiit per PAVLVM BAVMANNVM, *Ienæ 1694. 8.* & IO. PHILIPPI *considerationes Iuridicæ in nouam Ordinationem Processus Iudicialis Saxonici de anno 1622. Lipsiæ 1686. 4.* in quo singula videmus celebriorum Dicasteriorum præiudiciis corroborata. Vtiliter cum hoc coniungitur CASPARIS ZIEGLERI ad *Processu Saxon. Ordinationem Commentarius & Introductio. Accessit de successione Coniugum siue portione superstitis coniugis statutaria Tractatus, Lipsiæ 1693. 4.* Optimus vero habetur LVDOVICI GVNTHERI MARTINI *Commentarius ad Ordinationem Processus Electoratus Saxonici*, qui *Dresdæ 1696. f.* & *1710. f.* prodiit. Accessit *Processus Continuatus seu Analecta forensia, Dresdæ 1710. f.*

Recentiora ſunt eximiæ tamen vtilitatis QVINTI SEPTIMII FLORENTIS RIVINI *Enunciata Iuris ad Ordinationem Proceſſus Saxonico-Electoralem*, edita ex ſchedis paternis a *Io.Florente Riuino, Lipſiæ 1705.* 4. Præter ea Iudicibus, cauſſarum patronis, rerumque forenſium Saxonicarum cumprimis notitia inſtruendis, vtilisſima longe & fere neceſſaria ſunt Summi Viri IO. HENRICI BERGERI *Electa Diſceptationum Forenſium*, ſecundum Ordinationem Proceſſus Electoralis Saxonici concinnata, *Lipſiæ 1704.* 4. quibus Ius idemque partim conſtituendum, partim conſtitutum receptumue expenditur & egregiis Conſultationibus, Quæſitis, Reſponſis, Præiudiciisque illuſtratur. Quibus acceſſere *Supplementorum ad Electa Diſceptationum forenſium, Pars I. Lipſiæ 1707.* 4. cui Centuria I. Conſiliorum & Miſcellaneorum Iuris ex parte huc etiam ſpectantium adiecta; ſubſequuta horum *Supplementorum* Pars II. *Lipſiæ 1709.* 4. additis Centuria I. & II. Conſiliorum & Miſcellaneorum Iuris, quibus adiungi merentur Eiusdem *Electa Proceſſus Executiui, Poſſeſſorii, Prouocatorii & Matrimonialis, Lipſiæ 1705.* 4. & ex editione auctiori cum ſupplementis & Tractatu de Iure Fiſci, *Lipſiæ 1707.* 4. Quibus adiicienda Perilluſtris huius

Aucto-

Auctoris *Philocalia Fori* seu *Miscellanea Iuris Forensis* accurante Filio *Christophoro Henrico Bergero*, *Lipsiæ* 1713. 4. edita quibus variæ Viri exquisitissimi Commentationes & Responsa, quæ Processum quoque Saxonicum illustrant, adiecta. Singula hæc Bergeriana Scripta ob graue accuratumque Iudicium, elegantem scribendi rationem rerumque ac caussarum varietatem æstimanda. Ad Fora Pomeranica & Megapolensia potissimum facit CONRADI FRIEDLIEB de FRIEDENBERG *Practica forensis compendiaria ciuilis, cum formulis in praxi vsitatis*, *Gryphiswaldi*, 1697. *f.* quæ simul ad processum Cameralem & Iudicii Aulici est directa. Ad Fora Austriaca spectant IO. FRANCISCI THASSERI *Progymnasmata actionum forensium totum ordinem iudiciarium tum Iuris communis, quam Austriaci populariter explicantia*, *Viennæ* 1708. 4. Ad Forum *Bauaricum* facit SEBASTIANI KHRAYSERI *Processus Ordinarius Romano-Bauaricus Ingolstadti* 1650. 8. *ARNOLDVS RATH*, de *potissima Iuris Romani & Boiarici differentia in Processu Edictali*, *Ingolstadti* 1645. 4.

§. IV.

Scriptores ad Processum Iudicii Aulici.

Ad Processum Iudicii Aulici facit I. F. C. *Manuale Processus Imperialis, siue compendiosa introductio ad praxin Iudicii Cæsarei Imp. aulici, Noribergæ 1704. 8.* & præ cæteris *IOANNES CHRISTOPHORVS* ab *VFFENBACH* de *Consilio Cæsareo Imperiali aulico, vom Kayserlichen Reichs-Hof-Rath, Viennæ 1683. & 1700. f.* qui omnium instar est, non enim statum solum & historiam Iudicii Aulici, eiusdemque præstantiam & prærogatiuas, sed etiam processum, decreta, taxæ ordinationes, vota aulica & reliqua describit, eademque singula ex ordinatione iudicii aulici & sententiis in eodem iudicio latis illustrat. Ad hanc etiam illustrandam facit *IOAN. DECKHERRI Concordia Supremorum Tribunalium Sacri Romani Imperii, Francofurti 1691. 4.* Hoc enim libro breues quædam notæ atque accessiones ad Vffenbachii tractatum continentur. Commendanda quoque *ERNESTI GOECKELII Methodica Tractatio de Iurisdictione suprema, in primis ad stylum & praxin Cæsareo-Imperialis Iudicii aulici, Vlmæ 1682. 4.* Nouiter prodierunt: *Notæ perpetuæ ad Ordinationem Iudicii Imperialis aulici nouissimam, huius dicasterii*

praxin indicantes cum indice particulari 1709. 8. quæ Textui ordinationis Iudicii Imperialis Aulici Ferdinandi III. sunt subiectæ. His adiungendæ *Singulares Obseruationes circa Processum præcipue Cameræ Imperialis & Iudicii Aulici*, Præside *IO. PAVLLO KRESSIO* a *IO. GERHARDO KOPMANN* propositæ, *Helmstadii 1718. 4.*

§. V.

Scriptores ad Processum Cameralem.

Illorum qui summi in Germania Dicasterii quod Spiræ olim, iam Wezlariæ sedem habet, Processum instruunt, Antesignanus merito habendus, recentissimus laudatissimusque scriptor illustris *GEORGIVS MELCHIOR* de *LVDOLF* Imperialis huius Cameræ Assessor meritissimus. Is edidit primum *Delineationem Iuris Cameralis, Francofurti 1714. 4.* quam excepit *Eiusdem De Iure Camerali Commentatio Systematica, Francofurti ad Mœnum 1719. 4.* edita, ex fontibus Legum publicarum & Recessus Visitationis nouissimæ concinnata, singulariterque Iuris Cameralis studiosis commendanda. Præfatione præmissa de Studii Cameralis Methodo agit, deque Scriptoribus Iuris Cameralis celebratissimis, *Blumio* cum primis atque *Deckherro* probe iudicat. Hu-

ius *IACOBI BLVMII Processus Cameralis summi in Germania, Dicasterii, quod est Spira, ex Ordinationibus Cameralibus, Recessibus Imperii & praecipuis rerum Cameralium Scriptoribus propositus, Francofurti ad Mœnum 1664. 4.* & ex secunda, eademque auctiori editione, *Francofurti 1676. 4.* & *Coloniae 1695. 4.* editus, eximiæ fuit commendationis. Ad eundem *Blumii* Processum faciunt IO. DECKHERRI *Relectiones Vindiciarum pro veritate & iustitia rei iurisque Cameralis, Francofurti 1691. 4.* Praeterea huc pertinent GVILIELMI RODINGII *Pandecta Camerales cum Notis Gambsii & Braweri, Spirae 1665. 4.* quæ per tot Supplementa auctæ, varias quidem materias continent, sed non iusto semper ordine. & IO. DECKHERRI Liber singularis *Relationum Votorum & Decisionum Cameralis Iudicii, Spirae 1681. 4.* Subsecuta fuerunt Eiusdem *Monumenta Lectionis Cameralis antiquae*, quibus continentur Casparis & Werneri Kochiorum, Ioachimi Mynsingeri Assessorum & Conradi ab Offenbach Notae ad Ordinationes Cameræ anno 1648. & 1654. olim a Iulio Magenhorstio truncatim editæ: Memorati ab Offenbach Commentatio de Reuisione Actorum & Sententiarum Cameræ Imperialis, Philippus Tenna-

Tennagel de decernendis Processibus: Obseruationes Anti-Marillianæ & Centuria Obseruationum Cameralium, *Francofurti 1691. 4.* Alii Obseruationes Camerales practicas ediderunt, inter quas *ANDREÆ GAILII Obseruationes Camerales* ad processum & caussarum merita plurimum conducunt. Optima est editio, quæ *Coloniæ* prodiit *1661. 4.* In hunc commentatus est *IOANNES GRÆVE*, *Francofurti 1611. f.* & *GOTHOFREDVS ANTONIVS*, *Marpurgi 1629. 4.* Ad eundem facit egregie *EVERHARDI FABRICII Gailius enucleatus*, *Coloniæ 1697. 4.* qui dissentientes aliorum opiniones satis accurate obseruat. *IOACHIMI MYNSINGERI Obseruationes* extant cum *Wiperti Ludouici Fabricii* commentariis, *Francofurti 1661. 4. Darmstadii 1669. 4.* quibus adiungenda *IOANNIS DIEDERICHI* von *GüLICH Continuatio Mynsingero - Fabriciana*, *Francofurti 1690. 4.* Gailio tamen sunt post habendæ. Huc faciunt etiam *BERNHARDI WVRMSERI* & *HARTMANNI Obseruationes practicæ*, *Francofurti 1658. 4.* quæ plerumque in Iudicio Camerali collectæ. Ad Praxin & Stylum Curiæ Cameralis addiscendum maxime faciunt *CASPARIS KLOCKII Relationum Cameralium Liber singularis* quo Relatio-

nes

nes variæ pro Adſeſſoratu habitæ & inſigniora Vota ab Anno MDC. referuntur, *Francofurti 1653. f.* & *Noribergæ 1680. f.* *IOANNIS* item *MEICHSNERI Deciſiones Camerales* a *NICOLAO THESMARO* editæ *Francofurti 1688. f.* *ADRIANI GYLMANNI Deciſiones Cameræ Imperialis, Francofurti 1602. f.* Eiusdemque *Symphoremata Supplicationum Tom. V. Francofurti 1630. f.* Editorem huius Collectionis ferunt *PAVLVM MATTHIAM WEHNERVM* qui iſta compilata a Gylmanno auxit & edidit. *HERMANNVS ESAIAS ROSENCORB Practicarum forenſium Cameræ Imperialis Opus* dedit *Francofurti 1625. f.* *De Mandatis & Monitoriis Iudicialibus ſine Clauſula* Tractatum ſcripſit *THOMAS MAVLIVS Francofurti 1635. 4.* eodemque ad normam Part. II. Tit. XXIII. Ordinationis Cameralis expoſuit, cui addimus *Eiusdem Expoſitionem Conſtitutionis Imperii de Pignerationibus von Pfandungen, Francofurti 1635. 4.* qua de Mandatis ſuper hac Conſtitutione agit.

§. VI.

Scriptores ad Proceſſum Fori Romani. Pontificii hodienum potiſſimum æſtimant Fratris *PETRI MARIÆ PASSERINI Tribunal, ſeu praxin formandi Proceſſus, Romæ 1677. f.* & quæ huic præfer-

fertur CAROLI ANTONII de LVCA *praxis iudiciaria in ciuilem diuisa & criminalem* atque edita *Geneuae 1686. f.* Huic tamen addi adhuc poteſt PETRI RVDOLPHINI *praxis Curiae Romanae* recentior, quae & formulare & obſeruationes varias continet, prodiit *Coloniae 1680. f.* Praxin *Sanctae Inquiſitionis*, vti quidem apud ſuos illa audit, breui opuſculo complexus IO. BAPTISTA NERI Ordinis Minimorum S. Franciſci de Paula, *Florentiae 1685. 4.* quo Proceſſum famoſi huius Tribunalis explanatum videmus.

§. VII.

Ad Proceſſum Fori Belgici facit GVILIELMI GROTII *Iſagoge ad Praxin Fori Batauici illuſtrata paraphraſi ac Supplemento, auctore* ABRAHAMO de PAPE *Lugduni Batauorum 1694. 4.* Item PAVLI MERVLAE *Synopſis Praxeos Ciuilis in Hollandia, Hagae 1654. 12.* Inprimis vero Scriptum Anonymi, cui titulus: *De Papegey, Amſtelodami 1683. 4.* Autorem huius ſcripti Placcius facit, SIMONEM von ALPHEN, continet vero varias formulas, quibus in litibus forenſibus & Proceſſibus Belgae vtuntur. *Methodum procedendi iudiciariam ſecundum forum Arragoniae* deſcripſit MICHAEL FERRERIVS *Caeſaraugustae 1554.* *Scriptores ad Proceſſum aliarum Gentium.*

1554. 4. Eodem pertinet IOSEPHI de SESSE *Tractatus Inhibitionum & Magistratus Iustitiæ Arragonum, Barcinone 1608. f.*

§. VIII.

Scriptores de Iudiciis & officio Iudicis.

De Iudiciis scriptores supra iamdum ad libri quinti titulum primum fuerunt adducti, inter quos præcipui ANTONIVS MATTHÆI *cum obseruationibus b. Parentis* & SIGISMVNDVS SCACCIAS de *Iudiciis Causarum ciuilium Criminalium & hæreticalium, Francofurti & Lipsiæ 1669. f. De Priuilegiis eligendi & variandi forum MARCELLVS CALA, Francofurti 1693. 4.* Erudita est ELIÆ AVGVSTI STRYKII *disquisitio forensis de efficacia in Renunciationis foro hodierno ad l. 29. Cod. de pactis, Francofurti ad Viadrum 1688. 4.* quam contra communem practicorum Germanorum & Italorum opinionem defendit. De *Officio Iudicis* egit MATTHIAS STEPHANI, *Francofurti 1625. 4.* PAVLVS BVSIVS, *Amstelodami 1603. 4.* PAVLVS BVRION, *Parisiis 1682. 12.* NICOLAVS BELLONVS *de officio Iudicis & delegati vicarii adsessoris, Coloniæ 1609. 4.* & præ cæteris CASPAR ZIEGLERVS in *Dicastice sua, s. de officio Iudicum, Witteberga 1672. 8.* qua etiam Iudicum nequitiam tangit. De

officio

officio Iudicis suppletorio erudite egit OTTO PHILIPPVS ZAVNSCHLEIFFERVS, *Marpurgi 1682. 4.* De *arbitrariis Iudicum quaestionibus* optime egit IACOBVS MENOCHIVS libris duobus, *Francofurti 1676. f.* recusis, vbi docet, quando ad arbitrium Iudicis quoque decisiones quæstionum redigi possint. Æstimandum quoque est NICOLAI VIGELII *Richterbüchlein*, quod fratris mei natu maioris IOANNIS WILHELMI cura *Francofurti 1686. 8.* auctius *Coloniae 1707. 8.* prodiit, atque ab additis casibus rarioribus laudem habet. Addimus IVSTI HENNINGI BöHMERI dissertationem *de Iudice procedente ex officio in Processu Ciuili*, *Halae 1712. 12.*

§. IX.

Scriptores de Actionibus.

De *Actionibus* habemus ex antiquis IASONEM *de Actionibus* cum additionibus Eiusdem, cum apostillis Benedicti de Vadis & Antonii Carcassonæ Sardi. Quibus adiuncti IO. CRISPIMONTANI *termini actionum.* AMANTIVS DIONYSIVS *de diuisionibus actionum.* PLACENTINVS *de varietate actionum.* ANGELVS a GAMBILIONIBVS *de exceptionibus* & IO. FABER *de interdictis*, *Francofurti 1609. f.* De iisdem extat

REIN-

REINHARDI BACHOVII Tractatus, *Francofurti 1657.* 4. ARNOLDVS ab HÆRSOLT, *Antwerpiæ 1583.* 8. prodiit IOANNIS OLDENDORPII *actionum forensium progymnasmata. Noribergæ 1657.* 8. GEORGII MACKENZEI *Idea eloquentiæ forensis hodierna, vna cum actione forensi ex vnaquaque iuris parte, Edenburgi 1682. in 12* Solide Actiones examinat in Exercitationibus suis IO. FRIDERICVS BöCKELMANNVS, quæ prodierunt *Lugduni Batauorum 1687.* 4. Recusa nuper fuit HENNINGII HAMELII *Repetitiones ad Titulum Institutionum de Actionibus, Guelferbyti 1707.* 4. quæ reiectis antiquis, nouis atque vsitatissimis libellandi & supplicandi formulis fuit adornata. Ad praxin potius facit BARTHOLOMÆVS LEONHARDVS SVENDENDöRFFERVS in *Summaria Actionum Forensium expositione*, quæ ex iterata editione *Lipsiæ 1685.* 4. prodiit, atque multas Actionum species subnectit. Quod etiam in *Collegio Practico* egit QVIRINVS SCHACHERVS ad ordinem Pandactarum directo, prodiit *Lipsiæ 1694.* 4. & IOANNES PHILIPPI in *vsu practico Institutionum.* Des *Spaten Teutscher Aduocat* ad processus formalia, horumque pleniorem explicationem facit stylo tamen

vtitur

vtitur adfectato, recusus est *Francofurti 1694. f.* Ad vsum forensem egregie facit SAMVELIS STRYKII tractatio de *actionibus forensibus inuestigandis & caute eligendis*, vt & de actionum praescriptione, *Halae* ex emendatiori editione *1698 4.* & *Wittebergae 1718. 4.* singulis qui ad praxin tendunt, merito est commendanda, quidquid etiam contendant alii. Quod & de IVSTI HENNINGII BOEHMERI *Succincta Delineatione Doctrinarum de Actionibus, Gradibus Matrimonialibus & Successione ab Intestato* dicendum, quae neruose scripta prodiit *Halae 1710. 8.* & *1718. 8.* auctior longe & illustrior. PETRI ab EYNDHOVEN *Dissertatio de inani actione propter inopiam ad l. 6. ff. de dol. mal. Trai. ad Rhen. 1688. 8.* De *actionibus successoriis* tractationem theoretico-practicam edidit BARTHOLOMAEVS LEONHARDVS SVENDENDÖRFFERVS, *Lipsiae 1703. 4.* & IOANNES BRVNNEMANNVS, *de cessione actionum, Francofurti ad Viadrum 1662. 12.* & *Francofurti 1697. 4.* qui Tractatus etiam recentiori eiusdem editioni Processus accessit & ALPHONSVS de OLEA *de cessione iurium & actionum, Geneuae 1665. f.* IO. BRVNNEMANNI Tractatus *de concursu, cumulatione*

& transmissione actionum, ipso præside anno 1666. publici Iuris factus, reuisus, emendatus & responsis quibusdam Halensibus illustratus ex editione tertia prodiit *Francofurti* 1703. 4.

§. X.

Scriptores de Exceptionibus. De *Exceptionibus* extat IO. ANDREAS CISNERVS *de actionibus & exceptionibus*, *Spiræ* 1588. 8. Præcipui vero sunt MATTHÆVS COLERVS *de exceptionibus & præscriptionibus*, *Ienæ* 1602. *f.* IO. ZANGERVS ad Titulum Institutionum *de exceptionibus*, *Wittebergæ* 1705. 4. ANDREÆ RIVINI *specimen Exceptionum*, *Lipsiæ* 1686. 8. & præ ceteris IO. OLDENDORPII *sylloge exceptionum forensium*, *in progymnasmatibus fori*, quam necessariis supplementis adauxit atque ad vsum fori accommodauit ANDREAS CHRISTOPHORVS RöSENERVS, *Lipsiæ* 1692. 4. Optime etiam huc facit Q. SEPT. FLORENTIS RIVINI *Specimen exceptionum forensium*, exhibens dilatorias, ad vsum fori Saxonici accommodatus, *Lipsiæ* 1701. 8.

§. XI.

§. XI.

De *Adpellationibus* optimi ſunt PETRVS CORNELIVS BREDERODIVS, qui etiam varias admixtas habet ordinationes *Francofurti 1592. f. 1660. f.* De *Appellationibus* itemque de *Attentatis Appellatione pendente*, extant Tractatus Tres GVIDONIS PAPÆ, HIERONYMI MANFREDI & FRANCISCI de HERCVLANIS *Coloniæ 1573. 8.* SIGISMVNDVS SCACCIAS *de Appellationibus, Francofurti 1614. f. Vratislauiæ 1663. 4.* IVLII CÆSARIS RVGINELLI enim *Commentarius ad Titulum de Appellationibus*, *Coloniæ 1635. 1683. f.* ad Statum prouinciæ Mediolanenſis potiſſimum eſt directus, licet etiam ad generalem ſtatum, quibus in cauſis licite adpelletur, & quæ ſint nullitates adpellationum prolixe faciat. *De ſolennibus Adpellationum* egit IO. FVCHS, *Kiloni 1675. 1705. 4.* Elegans eſt LVDOLPHI HVGONIS *de abuſu Adpellationum tollendo & Cameræ Imperiali immenſo earum cumulo leuando*, *Conſultatio: accedunt* HERMANNI CONRINGII *diſſertationes tres de Iudiciis in republica recte ordinandis*; editio altera, cum præfatione IO. NICOLAI HERTII, *Fran-*

Scriptores de Adpellationibus

cofurti 1706. 4. De *attentatis & innouatis lite pendente* scripsit ROBERTVS LANCELOTTVS, *Francofurti* 1680. *f.* De *Grauamine extraiudiciali, & quatenus ab eo prouocare liceat*, utilis est Tractatus NICOLAI CHRISTOPHORI LYNCKERI, *Giessæ* 1672. 8. & *Ienæ* 1697. 8. quo Remedia contra sententias & ausus Iudicum, aliarumque personarum publicarum & multa de processu Imperiali continentur. De *Appellationibus in caussis criminalibus* egit IVSTVS OLDECOP, *Bremæ* 1664. 4. *Halberstadii* 1692. 4. De *Appellatione ad vallum Iosaphat* egit IOANNES LVDOVICVS HANNEMANNVS in Scripto, quod inscribitur: *Zacharias Pontifex* i. e. *Commentarius de appellatione ad vallum Iosaphat*, *Hamburgi* 1696. 8. De *Nullitatibus sententiarum* egit SEBASTIANVS VANTIVS, *Coloniæ Allobrogum* 1664. 8. & ALTIMARVS, *Neapoli* 1678. *f.* NICOLAI CHRISTOPHORI LYNCKERI habemus *Dissertationem de absolutoria*, *Ienæ* 1695. 8. IO. CHRISTIANI SCHRöTERI dissertationem *de sententia inter volentes lata*, *Respondente Gerhardo Nicolao Richtero*, *Ienæ* 1711. 4. De *cautione de non offendendo* FRANCISCVS HERCVLANVS, cum adnotationibus ANDREÆ CHRISTOPHO-

PHORI RöSENERI, *Lipsiæ 1661. 4.* Eiusdem Röseneri extat utilis Tractatus *de reseruatione Iuris competentis, Lipsiæ 1690. 4.*

§. XII.

Scriptores ad Processum Arresti & Executiuum.

Singulariter porro huc pertinent, qui ad Processum *Arresti & Executiuum* faciunt Scriptores. Ex quibus ad intellectum Iuris communis in primis faciunt PETRVS PECKIVS *de Iure Sistendi s. de Arrestis.* Extat inter Opera eius iunctim edita *Antwerpiæ 1697. f.* FRANCISCI MERADEI *Praxis Vniuersalis Processus Executiui, Neapoli 1701. f.* Nec non DAVID MEVIVS *de Arrestis, Rostochi 1708. 8.* Processum Executiuum in Foro Saxonico insigniter illustrat MATTHIÆ COLERI *Tractatus de Processibus Executiuis, Ienæ 1586. f. 1595. f.* & *Ibid. 1602. f.* IOANNIS HENRICI BERGERI *Electa Processus Executiui, Possessorii, Prouocatorii & Matrimonialis, Lipsiæ 1705. 4. Processum Cambialem* eleganter & concinne *in der Einleitung zum Wechsel-Proceß* exposuit IACOBVS FRIDERICVS LVDOVICI, *Halæ 1715. 4.* ex *Tertia Editione*, eundemque ex celebratissimis Ordinationibus cambialibus illustrauit.

§. XIII.

Scriptores Processus Possessorii. Processum Iudicii *Possessorii* maxime instruunt IACOBVS MENOCHIVS de *Adipiscenda, Retinenda & Recuperanda Possessione, Coloniae 1624. f.* Nec non LVDOVICI POSTII *Tractatus Mandati de Manutenendo siue Summarissimi Possessorii, Geneuae 1658. f.* Scriptores duo in Praxi receptae autoritatis & vtilissimi. His non inutiliter adiungitur CÆSARIS ARGELI *Tractatus de acquirenda Possessione ex remedio l. fin. Cod. de Ed. Diu. Hadr. toll. Coloniae 1692. f.* conferantur superius relati Autores in Titulo Pandectarum de Interdictis & CASPARIS HENRICI HORNII *Disputatio de Processu summario ex §. VIII. Resolutionum Electoralium Saxonicarum nouissimarum, Wittebergae 1709. 4.*

§. XIV.

Scriptores de modo referendi. De *modo referendi in caussis ciuilibus* disseruit CHRISTOPHORVS BESOLDVS, *Tubingae 1632. 4.* De *officio* vero, *requisitis & eminentia Referendariorum* egit IOANNES MAZIENZVS, *Francofurti 1623. 4.* & praecipue FRANCISCVS STYPMANNVS *de Referendariis &*

& eorum Officio in legendis Actis, *Stralsundi* 1663. 12. & nouiter *Nordhusæ* 1704. 8. quæ editio priori est auctior atque emendatior. Accesserunt enim Eiusdem dissertationes *de sincerationibus*, *de homicidio*, *de tutela & cura*, *ad verum & natiuum L. Lecta* 40. π. *de rebus creditis*, *intellectum*, *de antichresi*, & denique IOANNIS POMERESCHI *oratio in Stypmanni mortem.* De relationibus & litteris informatoriis potissimum in iudicio Camerali editus est: *Summarum Tribunalium in Germania Processus informatiuus s. von Schreiben um Bericht, denen Berichten und Gegenberichten*, *delineatus a I. C. L. B. C. I. A. & informatus a I. D. D. C. I. A. Francofurti* 1684. 8. Cuius auctor postea se prodidit IOANNES DECKHERRVS Cameræ Imperialis Assessor. De *Reuisione Actorum* ad normam Constitutionum Imperialium commentatus est IO. LVDOVICVS BENDER, *Francofurti* 1589. 8. De *Transmissione* vero *Actorum* breuis quidem, ast accuratus extat HENNINGI RENNEMANNI Tractatus, *Erfurti* 1670. 12. qui denuo prodiit cum notis Io. Schmidelii & IO. GVIL. WVNSCHII *Tractatu de actis iudicialibus*, *Lipsiæ* 1705. 8. FRIEDERICI BARONIS a SCHENCK *Progymnasmata*

fori & de Actis Iuditiorum Ciuilium, Coloniæ 1589. 8. IOACHIMVS KRATZ *Enchiridion* dedit *de remissionibus legislatorum, Güstrouiæ 1629. 8.*

§. XV.

Scriptores de Cautelis. De *Cautelis* habemus diuersorum ICtorum Tractatus, *Lugduni 1572. f.* a IO. FICHARDO editos, inter quos etiam BARTHOLOMÆI CÆPOLLÆ *Cautelæ* antea separatim editæ, reperiuntur. Denuo prodierunt cum Præfatione IO. FICHARDI *de recto veroque Cautelarum Vsu*, curante *G. von Stöcken, Hannoueræ 1699. 8.* Sic etiam PETRVS CORNELIVS BREDERODIVS *Eurematikōn* siue *Cautelarum* Tomos Tres edidit *Basileæ 1590. 8.* & CHRISTIANI RITTMEYERI *Cautelarum Centuria I. & II. Brunsuigæ 1681. 4.* De *Cautelis Contractuum* egregius est Tractatus SAMVELIS STRYKII, *Wittebergæ 1698. 4.* & *Witteberga 1717. 4.* In vernaculam quoque linguam translatus sub Titulo, *von vorsichtiger Schließung der Contracten, Francofurti 1770. 4.* Ad Eiusdem imitationem alium de *Cautelis Testamentorum* edidit *Halæ 1703. 4.* & *recusum 1708. 4. Halæ Magdeburgicæ 1716. 4.*

Ea-

Eadem ratione prodiit Tracta us Eiusdem *de Cautelis Iuramentorum Halæ 1706. 4.* & *Halæ 1719. 4.* Aduocatorum nequitiam in *Rabulistica* tangit CASPAR ZIEGLERVS, *Dresdæ 1685. 4.* IVSTI OLDECOPS *Cautelæ Criminales*, *Brunsuigæ 1633. 8.* & cum appendice *Hildesiæ 1659. 8.* CHRISTHOPHORI HIERONYMI MüHLPHORT *Cautelæ Iuris feudalis*, *Erfurti 1698. 8.* Ad matrimoniales cautelas spectat G. D. T. *Tractatus de Contractibus matrimonialibus, continens epitomen regularum & clausularum Iuris caute adhibendarum, secundum disciplinam Prouinciarum Gallicarum*, *Parisiis 1708. 12.*

§. XVI.

Faciunt huc etiam Clausulæ, & qui scripserunt. Coniunctim tales prodierunt *Francofurti 1578. f.* Inter quos præcipui VITALIS de CAMBANIS atque CELSVS HVGO. Optimi vero sunt GEORGIVS BARSCHAMP in *radice clausularum*, *Witteberga 1620. 4.* & AVGVSTINVS BARBOSA de *clausulis Vsu frequentibus*, *Lugduni 1644. f.* & *Ibid. 1699. f.* & qui rarus D. MARTÆ Tra-

Scriptores de Clausulis.

Tractatus *de clausulis*, cum variis resolutionibus & decisionibus. *Geneuae 1617. 4.* De *clausulis conuentionalibus* egit IO. BAPTISTA COSTA, *Venetiis 1616. 4.* De *clausulis concessionum principum* GEORGIVS ENGELBRECHT, *Helmstadti 1678. 4.* De *clausulis rescriptorum* ALEMANNVS, *Altdorfi 1680. 4.* & HENRICI COCCEII *dissertatio de clausulis instrumentorum mutui*, *Francofurti ad Viadrum 1684. 4.* Huc porro pertinet ANDREÆ CHRISTOPHORI RöSENERI *Tractatus de Reseruatione Iuris competentis*, *Lipsiae 1690. 4.*

§. XVII.

Scriptores de Attentatis. In Foro ac Praxi Iudiciorum saepissime etiam caussa de *Attentatis* iudicum incidit. De hac proinde videri possunt FRANCISCVS HERCVLANVS *de Attentatis appellatione pendente*, *Coloniae 1649. 8.* Et qui eiusdem est materiae HIERONYMVS MANFREDVS *Coloniae 1573. 8.* Plenissime vero hanc materiam exequitur ROBERTVS LANCELLOTTVS *de Attentatis & innouatis*, *Francofurti 1652. f.*

§. XVIII.

§. XVIII.

Notarios instruunt *Maximiliani I. Constitutio de Notariis in Comitiis Coloniensibus anni 1512. Magdeburgi 1607. 8.* & plures de Arte Notariatus Scriptores, hodie minime vtiles. Inter recentiores eminet ADAMI VOLCKMANNI *Notariat-Kunst, Lipsiæ 1689. f.* reuisa atque emendata per GEORGIVM BEYERVM, *Lipsiæ 1696. f.* & *1708. f.* itemque *1715. f.* qui locutiones & formulas antiquiores ad stylum hodiernum accommodauit, & NEHRINGS *Manuale Notariorum*, quod ex eo Compendium est *Francofurti 1687. 8.* Nec contemnendus BENIAMIN SALOMON SCHLEGELS *Allzeit fertiger Notarius, Lipsiæ 1715. 8.* De *Notariorum erroribus* egit ANTONIVS TASSARA, *Francofurti 1511. f.* *Scriptores de Arte Notariatus.*

§. XIX.

Litium abbreuiandarum modos alii aperire tentarunt, præcipue IVRGEN VALENTINVS WINTHERVS sub nomine VENTVRÆ de VALENTIIS in *Parthenio litigioso*, *Argentorati 1637. 4.* edito. Sic etiam OCTAVIVS PISANI breuiorem viam ad decisionem præscribit in *Lycurgo* suo, qui Italice edi- *Scriptores qui varios litium abbreuiandarum modos proposuerunt.*

tus

tus primum; post germanice versus, prodiit *Sulzbaci 1666. 12.* in quem dein commentatus est HERMANNVS HOFMANNVS, *Baruthi 1669. 4.* Talia quoque præscribit PHILIPPVS BVRCARDVS in Tractatu suo de *nauis Iurisprudentiæ.* De *caussis & remediis corruptorum Iudiciorum* egit DIODORVS TVLDENVS, *Coloniæ 1654. 4.* Breue quidem scriptum est GOTTFRIEDI WARLEFII, sub Titulo: *Discursus de abbreuianda lite, oder von Zeitigung der Gerichts-Hændel, Schaaffhausen 1676. 12.* sed multa proponit, quibus omnino medela adferri possit. Facit huc etiam STEPHANI NATHEN condicti SPORMÆCHER *Iustitia vulnerata, christiane, Iuridice & politice curata, Coloniæ 1646. 4.* quæ iudici est perutilis. IOANNES CHRISTIANVS BOINEBVRGIVS Opus meditabatur de *Vsu errorum in Republica*, cuius ipse rationem exhibet Epistola ad Prüschenckium, quam olim Actis Litterariis fasciculo tertio inserui, talis est: *Totum Opus, quod exædifico, de Vsu errorum in Republica in quinque libros distribuitur. Quorum primus errores exhibet committi solitos & emendari dignos circa Imperium, seu rectionem status vniuersim.* Al-

Alter curabit negotium Libertatis. Tertius religionis & ordinis ecclesiastici, vbi de ludis litterariis, Academiis, cultu omnis eruditionis, pietatis, virtutis, educatione pubis &c. Quartus curam geret Iuris; vbi de emendatione iudiciorum & id genus necessariis speculationibus & vsibus agendum, quod argumentum in infinitas ambages laxum est. Hic præter Parthenium litigiosum, Diodorus Tuldenius, Cuiacii & Oldendorpii deinde extantiora huc attinentia vsurpari conueniet. Quintus decerpet sibi ad tractandum, quæ de Iure Pacis & Belli occurrunt in medio rerum actu, rectitudine collaudata & ostensa, obliquis ostensis, vt vitabunda prudentia eorum discrimine rite defungatur. Recentissima huius argumenti Scripta sunt: *GEORG PAVL HOENNS nœthige Aufmunterung und Vorschlag zu Verkürzung der langwürigen Rechts-Processe, nebst einem darüber vom Herrn Samuel Stryken gestellten Bedencken, Coburg 1708. 8. BERNHARDI KLEPPERBEINS Zufællige vnd vnuorgreiffliche Gedancken von Verminderung derer Processe, Lipsiæ 1714. 4.* Hos pluresque longe alios recenset illustris Vir CHRISTIANVS THOMASIVS elegantissima Dissertatione, *Halæ 1717. 4.* qua *Emendationem Administrationis Iustitiæ*

stitiæ neque facilem, neque impossibilem, valde tamen difficilem esse & caute suscipiendam docuit, & qualia a Seculo XVI. hac in re a diuersis prolata Consilia recenset eademque accurate & expendit & diiudicat, accesserunt postea Eiusdem Dissertatio: *De Charactere & circumspectione Medici ad curandam tadiositatem Processuum adhibendi*, *Halæ* 1717. 4. & *De Emendandis quibusdam litium protractionibus, in Materia Iuramenti Parti a Parte in Iudicio delati hactenus receptis*, *Halæ* 1717. 4. & cultissimæ in MELCHIORIS ab OSSA *Testamentum* Adnotationes. Addimus CHRISTOPHORI IO. CONRADI ENGELBRECHT Dissertatiunculam: *De Causis impediti hactenus felicis successus tentatæ in Germania Emendationis administrationis Iustitiæ*, *Helmstadii* 1718. 4.

CA-

CAPVT VNDECIMVM

De

BIBLIOTHECA CRIMINALI.

§. I.

Historia & Fontes Iuris Criminalis.

H*istoriam Iuris Criminalis* apud Germanos cum primis recepti, neruosam dedit Excellentissimus huius Bibliothecæ Auctor, *Historiæ Iuris Capite IX. p. 735.* cui adiungenda omnino egregia CHRISTIANI THOMASII, *de Occasione, Conceptione & Intentione Constitutionis Criminalis Carolinæ, Halæ 1711. 4.* Scriptores vero ipsi qui *Ius Criminale* exponunt duplices sunt, vel Theoretici, vel Practici. Inter Theoreticos primo loco veniunt Fontes, *Ordinatio scilicet Criminalis CAROLI V.* sive *Peinliche Halß-Gerichts-Ordnung* in Comitiis Ratisbonensibus 1532. habitis, publicata, quæ inter Recessus Imperii extat. Prodiit illa cum Commentariis *CASPARIS MANZII, Ingolstadii 1650. 4. MATTHIÆ STEPHANI, Francofurti 1650. 4.* & *DANIELIS CLASENII*, cura *IOANNIS ANDREÆ MIN-*

MINNERI, *Helmſtadii 1685. 4.* & *Lipſiæ 1718. 4.* addita Conſtitutione Criminali Bambergenſi. Notis quoque optimæ frugis eandem illuſtrauit *IACOBUS FRIDERICUS LUDOVICI* præmiſſa Præfatione: de exiguo uſu Iuris Romani in Materiis Criminalibus, acceſſit *IO. HENICHII Conſilium de Iure circa pœnam homicidii, nec non præfatio de exiguo uſu iuris Romani in materiis criminalibus*, *Halæ 1707. 4.* Iterata & auctior Editio prodiit *Halæ 1716. 4.* cui adiecta Ordinatio Criminalis Bambergenſis mater Carolinæ, cum remiſſionibus ad ſororem Carolinam Ordinationem Brandenburgenſem. Carolina etenim cum Bambergenſi quæ ad latus eſt poſita confertur Notæque ſubiiciuntur in Praxi Criminali admodum proficuæ. Hos pluresque Commentarios magna cura recenſuit, iudiciumque maturum de laboribus eorum tulit *B. GEORGIUS BEYERUS* ICtus dum viveret doctiſſimus, perelegantis & utiliſſimæ *Delineationis Iuris Criminalis ſecundum Conſtitutionem Carolinam*, Præfatione, quæ etiam *Delineatio Lipſiæ 1714. 4.* edita, Conſtitutionem præclare illuſtrat, iisque qui perſpicuitatem & iudicium amant, eſt commendanda. Aliæ quoque extant Conſtitutiones Criminales, vt *die Bambergiſche Halß-Gerichts-*

richts - Ordnung, quæ *Moguntiæ* per *Io. Schœffer* 1508. *f.* primum impressa *ibidemque* 1510. *f.* recusa, ex qua non solum *Ordinatio Criminalis Brandenburgica* 1516. promulgata, sed ipsa Carolina maximam partem desumta.

§. II.

Scriptores Systematici Iuris Criminalis.

Inter Systematicos extat PETRI MVLLERI *Iurisprudentia Criminalis*, quam cum auctor fato præuentus absoluere non potuisset, mihi hæc cura ab hæredibus fuit demandata, eademque necessariis supplementis aucta & edita, *Ienæ* 1701. 4. in qua breuiter Iuris Criminalis principia tradita secundum vsum Iuris Ciuilis & praxeos hodiernæ. Plenioris commentarii instar est PETRI THEODORICI *Collegium Criminale*, quod adiunctis dissertationibus beati parentis prodiit *Ienæ* 1671. 4. quo quibus in Casibus Scabini Electorales a Saxonicis Ducalibus dissentiant commonstratur. Huic addi etiam potest ANTONII MATTHÆI Tractatus de *Criminibus*, *Traiecti* 1644. 4. editus, qui tamen ad Ius Ciuile potissimum est accommodatus. Extat quoque WERNERI THEODORI MARTINI *Iurisprudentia Criminalis* tam publicorum,

quam priuatorum Delictorum, *Witteberga 1699. 4.* edita. IACOBI DOEPLERI *Schau - Platz derer Leibes - vnd Lebens-Straffen*, cuius Tomus Prior *Sondersbusa 1693. 4.* editus, varias species Pœnarum & Suppliciorum, quæ corpus adfligunt, non æque vitam hominis, exponit, horum antiquitatem & Iura docet, immo de ipsa Iudicii criminalis constitutione, Iudice & Scabinis agit. Tomus Posterior de suppliciis maioribus & capitalibus prodiit *Lipsiæ 1697. 4.* eademque Methodo est digestus, in vtroque tamen selectum & iudicium accuratus requiret Censor. Elegans & vtilis est Liber CHRISTIANI IACOBI HEIL, quem *Iudicem & Defensorem in Processu Inquisitionis s. Tractatum Criminalem Theoretico - Practicum* inscripsit *Lipsiæ 1717. 4.* editum, quo modum procedendi criminaliter ex probatissimis Scriptoribus delineat, cautelas Iudici & Defensori in omnibus Iudicii Criminalis partibus obseruandas inculcat, doctrinasque suas, ex Iuribus in Imperio vsitatis, constitutione Carolina, Saxonicis cumprimis Electoralibus, ICtorumque sententiis confirmat, exemplisque practicis & formulis vernaculo sermone eleganti cultaque ratione formatis, illustrat. Laudem quoque ob ordinem, concinnitatem & perspicuitatem singu-

ſingularem promeretur IACOBI FRIDERICI LVDOVICI *Einleitung zum Criminal-Proceſs*, quæ *Halæ 1707. 4.* prodiit, inde aliquoties recuſa.

§. III.

Succedunt illi, qui *Opera Criminalia* ediderunt, atque vulgo dicuntur *Criminaliſtæ*. Quales ſunt FRANCISCI MODII *rerum Criminalium praxis & variorum tractatus Criminales*, *Francofurti 1587. f.* editi, in quo varii Scriptores congeſti, vtpote IODOCI DAMHOVDERI, IACOBI de BELLOVISV, HIPPOLYTI de MARSILIIS, CLAVDII de BATTANDIER *Praxis Criminalis*, ANTONII de CANARIO tractatus de *excuſatione in cauſſis Criminalibus ſiue mandato.* BONICONTVS de *accuſationibus & inquiſitionibus*, GONDISALVUS de VILLADIEGO *contra hæreticam prauitatem*, IACOBVS de ARENA *de bannitis*, IO. ANTONIVS RVBEVS de *poteſtate procuratoris & defenſoris in cauſa Criminali*, IO. FRANCISCVS de PONZINIBVS *de lamiis*, IOAN. NICOLAVS. ARELATANVS *de hæreticis*, IO. THIERRY *de fuga*, LVDOVICVS CARERIVS *de hæreticis*, MARTINVS GARRATVS *de*

Scriptores qui Opera Criminalia ediderunt.

crimine læsæ maiestatis, NELLVS a S. GEMINIANO *de bannitis*, NICOLAVS BOËRIVS, *de seditiosis*, NICOLAVS PLOVIUS *de irregularitate*, ODOFREDVS *de percussionibus*, PAVLVS GHRILANDVS *de sortilegiis*, *de hæreticis & eorum pœnis*, PLACENTIVS *de accusationibus publicorum Iudiciorum*, *Incerti Auctoris tractatus de crimine læsæ Maiestatis & modo procedendi contra Apostatas.* *IVLII CLARI Opera Criminalia* cum notis *GIACHARI*, *GOVEANI*, *GVIOTTII* & *BAIARDI*, *Francofurti 1636. f.* *TIBERII DECIANI Criminalia*, *Francofurti 1591. f.* *ÆGIDII BOSSII practica Criminalis*, *Basileæ 1578. f.* Præ cæteris æstimantur *PROSPERI FARINACII Opera Criminalia*, *Francofurti 1616. f.* edita, quorum succum exhibuit *IOANNES BAPTISTA VULPINIVS Lugduni 1663. & 1687. f.* & *SEBASTIANI GVAZZINI Opera Criminalia*, *Antwerpiæ 1682. f.* & *Lipsiæ 1716. f.* Quibus addimus *IACOBI OTTONIS Corpus Iuris Criminalis*, *Vlmæ 1685. 4.* In Terris Saxonicis valet *BENEDICTI CARPZOVII Practica Criminalis*, *Wittebergæ 1665. f.* & *Lipsiæ 1709. f.* quæ singula penitius declarat, licet nonnulla in eadem hodie non amplius vsu veniant.

Hanc

Hanc in compendium redegit *PETRVS BORTIVS, Hagæ-Comitum 1681. 8.*

§. IV.

Pergimus ad eos, qui *Consilia, Quæstiones & Obseruationes Criminales* ediderunt, vbi habemus *diuersorum Consilia Criminalia, Francofurti 1587. f. PETRI CABALLI centurias tres resolutionum Criminalium, Francofurti 1662. f. GEORGII BEATI sententias Criminales, Stettini 1652. 4. THEODORI PETREII thesaurum conclusionum Criminalium, Marpurgi 1597. 4. MARII GIVRBÆ consilia, siue decisiones Criminales, Geneuæ 1671. f. HIERONYMI* de *FEDERICIS resolutiones Criminales, Francofurti 1616. f. NICOLAI FERMOSINI consilia Criminalia, Lugduni 1670. f. BARTHOLOMÆI CÆPOLLÆ consiliorum Criminalium libros tres,* & præcipue *IOAN. OTTONIS TABORIS racemationes Criminalium definitionum, Argentorati 1651. 4. Quæstiones Criminales* scripsit *HIERONYMVS BONACOSSA, DIDACVS CANTERVS, FRANCISCVS CVSONVS, PETRVS PAVLINVS* atque alii. *IVSTVS OLDEKOP, obseruationes* suas *practicas* aduersus Carpzouium edidit *Bremæ 1654. 4.* Facit etiam huc *GEORGII ADAMI STRUVII Commentarius ad*

Scriptores qui Consilia, Quæstiones & Obseruationes Criminales ediderunt.

Librum quintum Decretalium de Delictis, *Ienae 1691. 4.* atque ex Editione auctiori *Ienae 1712. 4.* in quo per varias obseruationes quid circa poenas Delictorum iuris sit, demonstratur. Egregia sunt *IOANNIS HENRICI BERGERI Electa Iurisprudentiae Criminalis*, *Lipsiae 1706. 4.* quibus Auctor illustris certa proponit Iuris Criminalis axiomata eademque Responsis & praeiudiciis solide elaboratis illustrat.

§. V.

Scriptores de furtis & vi armata.

Alii *Delicta* quaedam *specialia* scriptis illustrarunt. De *furtis & rapinis*, *bonorumque poenis* egit *HENRICVS BOCERVS*, *Tubingae 1652. 8.* & *IO. BONIFACIVS*, *Francofurti 1600. 8.* & *Ibid. 1627. 8.* *ANDREAS CLVDIVS*, de *condictione furtiua*, *Lipsiae 1679. 4.* De *furto apud tertium reperto VINCENTIVS CAROCIVS*, *Francofurti 1609. 8.* De *vi & vi armata* scripsit *PETRVS FRIDERVS*, *Gieffae 1600. 4.* & *HENRICVS BOCERVS*, de *depraedationibus*, *diffidationibus & latrociniis*, *Tubingae 1625. 8.*

§. VI.

Scriptores de Iniuriis.

De *Iniuriis & famosis libellis* scripsit *LVDOVICVS GILHAVSEN*, *Francofurti 1607. 8.* *MARCVS MANTVA*, *Moguntiae 1589.*

1589. 8. HENRICVS BOCERVS, *Tubingae* 1588. 8. AVRELIVS de VERGERIIS, 1564. 4. *Ad L. Diffamari* commentatus est BARTHOLOMAEVS BLARERIVS, *Basileae* 1579. 8. CAESAR CONTARDVS, *Coloniae* 1593. 8. *Spirae* 1586. 8. & praecipue de *diffamationibus*, *horumque remediis* egit GEORGIVS MVNDIVS a RODACH, *Hanouiae* 1628. 8. De *vindicatione iniuriarum Status immediati contra statum aeque immediatum* GEORGIVS CHRISTOPHORVS STIRN, *Stutgardiae* 1664. 4. Iniustam esse Iniuriarum actionem nec Christianis conuenientem demonstrauit IOANNES SAMVEL STRYKIVS in scripto, cui titulus: *Bedencken eines Christlichen ICti von Iniurien-Processen*, *Leipzig* 1701. 4. IOAN. DAVID THOENNIKERVS *Lucrum Processus iniuriarum inane*, occasione iniuriati studio vindictae flagrantis edidit *Francofurti* 1703. 4. CHRISTIANVS WILDVOGELIVS, de *Iure Retorsionis inter Status Imperii* egit Dissertatione *Ienae* 1700. 4.

§. VII.

Scriptores de diuersis Delictis.

De *Scopelismo* extat Dissertatio inauguralis GEORGII THEBESII, *Argentorati* 4. & BERNHARDI ZIERITZII *Collectanea*, *Francofurti* 1629. 4. item

MICHAELIS RHODII *Francofurti ad Viadrum* 1705. 4. Ad crimen *violati sepulcri* facit *LAVRENTII BELI repetitio de mortuis cœmiterio restituendis*, *Venetiis* 1587. 4. & *GOTHOFREDI LVDOVICI STEINII* Dissertatio de *sepulcro violato*, *Argentorati* 1653. 4. De *prauaricatione* extat Dissertatio *ADRIANI BEYERI*, *Ienæ* 1674. 4. De *termino moto* extat disputatio inauguralis *IO. ADAMI GOLII*, *Argentorati* 1657. 4. De *accusationibus & inquisitionibus* egit *BONICONTIVS*, *Francofurti* 1587. *fol. FRANCISCVS CASONVS*, *Coloniæ* 1603. 8. & *GVIDO PAPA*, *Coloniæ* 1590. 8. De *crimine læsæ maiestatis* scripsit *HENRICVS BOCERVS*, *Tubingæ* 1606. 8. *GABRIEL* de *BELLIS*, *Lugduni* 1646. 4. *ANTONIVS CONTIVS*, *Spiræ* 1594. 1598. 8. *ALBERICVS GENTILIS*, *Hanouiæ* 1607. 8. & *FRANCISCVS BALDVINVS*, *Parisiis* 1563. 8. Ad *legem Iuliam de adulteriis* commentatus est *BARNABAS BRISSONIVS*, *Heidelbergæ* 1664. 8. qui ipsa capita legis explicauit & *HENRICVS BOCERVS*, de *adulterio*, *Tubingæ* 1625. 8. De *mitiganda Adulterii pœna ob denegatum debitum coniugale* extat Dissertatio *IO. FRIDERICI TROPPANEGER* *Lipsiæ* 1713. 4. De *Sodomitica immanitate* *HIERONYMVS MAGIVS*. Qui ad Titulum de *vi publica* fuerunt

fuerunt commentati, in *Bibliotheca Iuris Publici* recensebimus.

§. VIII.

De *triplici genere Homicidii* scripsit IACOBVS AYRERVS, *Francofurti 1646.* 4. ANTONIVS AFFELMANNVS de *homicidio*, *Rostochi 1622.* 4. HENRICVS BOCERVS de *omnis generis homicidio*, *Tubingæ 1629.* 8. PETRVS CABALLVS de *omni genere homicidii*, *Florentiæ 1606.* f. & MATTHÆVS GRIBALDVS, *Spiræ 1592.* 8. HELFRICVS VLRICVS HVNNIVS, de *homicidio*, *eiusque pœna*, *Marpurgi 1625.* 4. PETRVS FRANCISCVS PASSERINVS, de *occidente vnum pro altero*, *Parmæ 1693.* f. IO. ADAMI *Tentamen de Avtochiria*, *Londini 1700.* 8. in hoc scripto Autor Avtochiriam secundum naturæ principia illicitam esse probat. IO. ZEITHOFF, de *iure occidendi adulterio prehensum*, *quantum patri & marito competit*, *Lipsiæ 1668.* 4. *Scriptores de Homicidio.*

De *necessaria defensione* habemus *resolutiones quæstionum* CHRISTIANI KREMBERGII, *Witteberga 1622.* 8. GEORGII OBRECHTI, *Argentorati 1617.* 4. & FRIDERICI REBHVNS de *defensione* & *inculpata tutela*, *Argentorati 1625.* 4.

§. IX.

Scriptores de veneficiis & Magia.

De *Veneficiis* habemus *GABRIELEM* de *BELLIS*, *Lugduni 1646. 4. LAMBERTVM DANÆVM*, de *veneficiis*, *sortilegiis*, *& sortiariis*, *Coloniæ 1596. 8. HERMANNI GOEHAVSENS decisionem trium quæstionum de veneficiis*, *Rintbelii 1629. 4.* De *Magia & Maleficis* plures extant Tractatus. Coniunctim exhibentur Auctores aliquot in Libro, cui titulus: *Malleus Maleficarum*, *de lamiis & strigibus & sagis aliisque magis & Dæmoniacis*, *eorumque arte & potestate & pœna:* prodiit cura *IO. FICHARDI*, per Lazarum Zeznerum, *Francofurti 1620. 8.* Continet iste *Malleum maleficarum IACOBI SPRENGERI* & *HENRICI INSTITORIS*, *IO. NIDERI formicarium de maleficiis*, *earumque præstigiis ac deceptationibus M. BERNHARDI BASIN opusculum de artibus magicis ac magorum maleficiis*, *VLRICI MOLITORIS dialogum de Lamiis & Pythonicis mulieribus*, *HIERONYMI MENGI flagellum dæmonum*, *seu exorcismos efficacissimos & remedia probatissima ad malignos spiritus expellendos*, *eorumque facturas & maleficia effugienda*, *IOANNIS GERSONIS libellum de probatione spirituum*, *THOMAE MVRNERI libellum de* Pytho-

Pythonico contractu, FELICIS MALLEOLI *tractatus duos exorcismorum seu adiurationum*, Eiusdem Tractatum de *crudelitate dæmonibus adhibenda*, BARTHOLOMÆI de SPINA tractatum de *strigibus seu maleficis eiusdemque apologiam quadruplicem de Lamiis contra Ioannem Franciscum Ponzinibium*, in quibus Tractatibus varia de Magiæ crimine, abusu & pœnis ad principia maximam partem Pontificiorum dicuntur. Hoc opus postea recusum fuit *Lugduni 1669. 4.* Primus Tomus continet SPRENGERVM, INSTITOREM & NIDERVM. Tomi secundi pars prior MOLITOREM, GERSONEM, MVRNERVM & BARTHOLOMÆVM de SPINA. Pars secunda IOANNIS ANANIÆ de *natura Dæmonum libros IV*, BERNHARDI COMMENSIS Tractatum de *Strigibus cum Notis* FRANCISCI PENNÆ SACRÆ, AMBROSII de VIGNATE *quæstionem de Lamiis seu Strigibus & earum delictis cum commentariis Francisci Pennæ*, IO. GERSONIS Tractatum de *erroribus circa artem Magicam & articulos reprobatos*. IOAN. FRANCISCI LEONIS *libellum de sortilegiis*, IACOBI SIMANCÆ *titulum vnicum de Lamiis*, ALPHONSVM a CASTRO de *impia sortilegarum, maleficarum & Lamiarum hæresi, earum-*
que

que punitione, PAVLI GRILLANDI Tractatum de *Sortilegiis & horum pœnis*. Tomus tertius refert MENGI *flagellum dæmonum*, *fugam dæmonum* & PETRI ANTONII STAMPÆ *fugam Satanæ*. Recens additi: *flagellum maleficarum*, HENRICI de GORCHEM *Tractatus de superstitiosis quibusdam casibus*. In fine additur *complementum Artis Exorcisticæ*. Malleum maleficarum cum aliis in germanicum sermonem transtulit IOANNES REICHE, *Halæ 1704. 4*. Sic etiam ad Magorum actiones faciunt IOANNES BODINVS, de *magorum dæmonomania*, *Francofurti*, *1590. 8*. & germanice per IO. FICHARDVM, *Argentorati 1586. 8*. Contra quem *extasin de magicis actionibus* scripsit MARTINVS BIERMANNVS, *Henricopoli 1591. 4*. MARTINVS DELRIO in libris sex *disquisitionum magicarum*, *Moguntiæ 1628. 4*. & *Coloniæ 1678. 4*. & præcipue *Theatrum Operationum magicarum & maleficarum*, *Francofurti 1622. 4*. PAVLVS GRILLANDVS de *sortilegiis & lamiis*, *Francofurti 1592. 4*. qui omnes dari magos, non solum rationibus, sed etiam exemplis firmant. Primus, qui existentiam fœderis diabolici in dubium vocauit, est IOANNES FRANCISCVS de PONZINIBVS in suo tractatu, de *Lamiis*,

Fran-

Francofurti 1587. 8. quem insecutus est IO. WIERIVS in tractatu suo de *praestigiis daemonum*, qui prodiit *Amstelodami* 1660. 4. Secutus fuit eiusdem liber apologeticus seu *Pseudomonarchia daemonum*, aliusque liber de *Lamiis*, in quibus non sine ratione ostendit, multas esse illusiones, quae pro magicis actionibus habeantur. PETRVS POMPONATIVS in libro suo de *incantationibus*, qui *Basileae* 1569. 8. prodiit, pleraque fraudibus & deceptationibus, vel naturae saltim efficaciae adscribit, neque tamen omnia pro talibus adserere audet. CHRISTIANVS THOMASIVS de *Crimine magiae* theses inaugurales edidit *Halae* 1701. 4. quibus ab omnium opinionibus recedit, atque arbitratur, dari diabolum extra hominem, eumque ab extra, intrinsece tamen inuisibiliter operari in hominibus improbis: negat autem dari sagas & magos pacta cum diabolo ineuntes, quin potius arbitratur, hanc fabulam ex Iudaismo, Gentilismo ac Papatu esse conflatam, & iniquissimo processu stabilitam, vti ipse sententiae suae summam §. VI. proponit, id quod posterioribus thesibus latius demonstrare nititur, & quidem plerosque processus contra sagas institutos, esse iniustos. Prodierunt Theses eius postea germanice, *Halae*

Halæ 1703. 8. Haut ita pridem prodierunt Eiusdem THOMASII *kurze Lehr-Satze von dem Laster der Zauberey, nach dem wahren Verstand des lateinischen Exemplars ins Teutsche versezt von* IOANN REICHEN, *Halæ 1704. 4.* adnectitur GABRIELIS NAVDÆI, *Schutz-Schrifft, worinnen alle vornehme Leute, die der Zauberey fælschlich beschuldiget sind, vertheidiget werden*, ex Gallico in Latinum. *Die Historie von dem Teufel zu Loudun, und von dem Laster Ludwig Goffredi.* De *pœnis sagarum* autem, prout iure criminali stabilitæ, egit FRANCISCVS TORREBLANCA in *epitome delictorum, Lugduni 1578. 4.* IOANNES GEORGIVS GOEDELMANNVS, de *magis, veneficis & lamiis, deque his recte cognoscendis & puniendis, Francofurti 1601. 4.* qui alias concessit, pactum cum diabolo, negauit pactum lamiarum. Ad *Processum contra Sagas* in primis facit: *Cautio Criminalis seu de Processu contra Sagas liber, Magistratibus Germaniæ hoc tempore summe necessarius, præprimis Consiliariis & Confessariis Principum, Inquisitoribus, iudicibus, aduocatis, Confessoribus reorum, Concionatoribus, aliisque lectu vtilissimus*, qui primum *1632. 8.* post, *Solisbaci 1695. 4.* prodiit. Autorem libri FRIDERICVM SPEIVM

SPEIVM prodiit Placcius, S. I. Presbyterum, qui multo ſtudio in ſagarum rationes inquirens, pleroſque magiæ immerito notari contendit. Hinc etiam Ll. dubia contra inordinatum in Sagas Proceſſum mouet & elegantiſſima CHRISTIANI THOMASII Diſſertatio *De Origine ac Progreſſu Proceſſus Inquiſitorii contra Sagas, Halæ 1712. 4.* qua de Scriptoribus longa ſerie ſupra a nobis recenſitis iudicat iniquitatesque Proceſſus aperit. His nuper demum acceſſit GOTTFRIED WAHRLIEBS *Deutliche Vorſtellung der Nichtigkeit derer vermeynten Hexereyen und des Vngegründeten Hexen - Proceſſes. Amſterdam, nach Erfindung der Hexerey im Dritten Seculo und nach Einführung des Hexen - Proceſſes im Iahr 236.* ſ. potius *Halæ 1720. 4.* quo Scripto doctrinas Thomaſianas defendit Auctor egregiamque de Scriptis hac in cauſſa editis præbet Notitiam, adiungendæ HERMANNI ADOLPHI MEINDERS ICti doctiſſimi apud Weſtphalos: *Vnvorgreiffliche Gedancken und Monita wie ohne blinden Eyfer und Vbereilung mit denen Hexen - Proceſſen und der Inquiſition wegen der Zauberey, an Seiten des Richters ſowohl, als des Kœniglichen Fiſcalis und Defenſoris in denen Kœniglich - Preuſſiſchen und Churfürſtlichen*

Bran-

Brandenburgischen Landen ohnmaßgeblich zuverfahren; auf Kœniglichen Special-Befehl laut Edicti vom 13. Decembris 1714. zusammen getragen, und aufgesetzet. Lemgo 1716. 4. quibus monitis politicis & iuridicis ex celeberrimi BÆLII *Responsis ad Quæsita cuiusdam Prouincialis datis*, elegantissimum de origine, crimine & pœna Magiæ Discursum, & alia ad hoc argumentum spectantia, adiecit. Extat præter ea FRANCISCI AGRICOLÆ *Bericht von der Zauberey und Hexerey, und derselben Straffe, Ingolstadti 1618.* 4. & CASPAR MANZIVS, de *Magia*, *Dillingæ 1635.* 4. IOAN. SEYFERTS *Gewissens-Buch von Processen gegen die Hexen, Bremæ 1647.* 8. *De Hæreseos* crimine extat CHRISTIANI THOMASII Dissertatio qua *Problema Iuridicum: An Hæresis sit crimen, Halæ 1697.* 4, examinat,vbi per modum dialogi naturam criminis hæreseos exponere, atque a principiis papizantibus vindicare, annititur, quam insecuta alia: *De Iure Principis circa Hæreticos, Halæ eodem anno* proposita, 4. quibus iungenda HENRICI COCCEII Dissertatio *de Iure circa Hæreticos, Francofurti ad Viadrum 1699.* 4. Huc etiam referri potest, Liber qui sub MINI CELSI, Senensis, nomine de *Hæreticis capitali supplicio non afficien-*

De Hæreticis.

dis

dis prodiit, atque adiectis *Theodori Bezæ* & *Andreæ Duditii* Epistolis duabus contrariis, de eodem argumento *1684. 8.* est editus, cuius auctorem *Sebastianum Castellionem*, alii *Lælium Socinum* faciunt. Qui occasione adfecti Geneuæ ultimo supplicio *Michaelis Serueti* fuit perscriptus, rationibusque quidem maximam partem Theologicis & Philosophicis pugnat, ita tamen est comparatus, ut & hic locum habere possit. IOACHIMVS quoque CLVTENIVS multorum tum veterum, tum potissimum recentiorum Theologorum Sententias: *De Hæreticis an sint persequendi & quomodo cum iis agendum, Argentorati 1610. 8.* collegit, qui fere omnes mitius cum Hæreticis agendum pronunciant. Addimus IACOBI SCHVLTES *Quæstionem singularem: An Rex vel Princeps aliquis Christianus & Catholicus, datam Hæretico fidem seruare teneatur, ex Iure diuino & humano, maxime autem e Pontificio ac Cæsareo accurate examinata, 1599. 8.* Apud Pontificios ANSELMI DANDINI Liber *de Suspectis de Hæresi, Romæ 1703. f.* promulgatus, diritatem Ecclesiæ Pontificiæ in Hæreticos apertissime docet, suspectorumque de Hæresi culpam & pœnam considerat.

§. X.

Scriptores de aliis Delictis.

Ad *Legem Pompeiam de Parricidiis* commentatus est HIPPOLYTVS de MARSILIIS, *Francofurti 1594. 8.* *Errores* vero *Triboniani circa pœnam Parricidii* ostendit IOANNES RAMOS del MANZANO, *Mediolani 1659. 4.* de *Partus Expositione* extat GERARDI NOODT *Iulius Paulus siue de Partus Expositione & nece apud Veteres Liber singularis*, *Francofurti 1700. 4.* Ad *Legem Corneliam de Falsariis* HIPPOLYTVS de MARSILIIS, *Francofurti 1584. 8.* De *crimine repetundarum* extat dissertatio IOANNIS OTTONIS TABORIS, *Argentorati 1653. 4.* De *peculatu & maleficis* BONIFACIVS de VITALINIS, *Francofurti 1604. 8.* De *sacrilegiis & sacrilegiorum pœnis* ADRIANVS SERAVIA, *Londini 1590. 4.* De *plagiariis & scriptorum alienorum compilatoribus* egit FRANCISCVS DVARENVS, qui Tractatus inter Opera eius extat. De *Incendii* crimine commendanda ENOCH GLÆSERI *Dissertatio de Incendiis Helmstadii 1663. 4.* & qui ex antiquitatibus & Iure Romano illam materiam egregie illustrauit LAVRENTIVS ANDREAS HAMBERGERVS, in dissertatione *de Incendiis*, præside IO.

PHI-

PHILIPPO SLEVOGTIO habita, *Ienæ 1712. 4.* MENTETVS KETTWIG *de ambitu antiquo & hodierno Bremæ 1696. 8.* vbi fraudes maxime Aduocatorum perstringit. De *confiscatione bonorum* GVAZZINVS, *Francofurti 1614. 4.* De *exilii iure* NICOLAVS ANTONIVS, *Antwerpiæ 1659. f.* IOSEPHVS FERNANDVS de RETES *de interdictis & relegatis, Lugduni 1660. 4.*

§. XI.

Inter practicos illi veniunt considerandi qui ad Processum Criminalem faciunt, vtpote BENEDICTI CARPZOVII *peinlicher Achtsproceß & Processus Criminalis Altenburgensis.* De *Cautione Criminali* contra Sagas in superioribus iamdum fuit dictum. De *sagarum denunciatione* & iis quæ ad eam recte intelligendam faciunt, e contrario scripsit ERICVS MAVRITIVS, *Tubingæ 1666. 4.* *Origines Processus Inquisitorii* luculenta Dissertatione commonstrauit CHRISTIANVS THOMASIVS *Halæ 1711. 4.* quam eandem ex Iure Pontificio, atque a Clero Romano repetit. De *Inquisitione Criminali* alias egit HENRICVS MICHAELIS, *Lubecæ 1676. & 1689. 4.* & præcipue IO. BRVNNEMANN cuius *Processus* *Scriptores qui ad Processum Criminalem commentati.*

Inquisitorius, cum Ciuili extat. Ad hunc etiam IO. IACOBVS WINZIGER notas dedit & obseruationes germanicas, *Halae 1706. 4.* Egregia est IACOBI FRIDERICI LVDOVICI *Einleitung zum Peinlichen Proceß*, *Halae 1716. 4.* cum cura & iudicio scripta. De *Indiciis delictorum generalibus & specialibus*, *nec non de processu Iudiciorum Criminalium* optime egit CHRISTOPHRVS CRVSIVS, *Francofurti 1668. 4.* denuo prodiit cum *Obseruationibus & Notis specialibus* IACOBI ANDREÆ CRVSII *Francofurti 1704. f.* Ad *defensionem Reorum* facit IACOBI NOVELLI *Tractatus criminalis*, *Venetiis 1565. 8.* IACOBI BOVRICII *captiuus*, *seu enchiridion defensionum*, *Leouardiae 1644. 12.* Accuratissima vero est TOBIÆ GRANZII *Defensio Reorum*, quae *Lipsiae 1702. 4.* prodiit, & ex *Secunda* Editione insigniter locupletata *Francofurti & Lipsiae 1718. f.* in qua quidquid ad inquisitorum defensionem facit, exacte praescribit, atque singula ICtorum illustrium decisionibus illustrat. De *Ergastulis* extat FRIDERICI KRAVSOLDI *Tractatus Iuridico-Politicus de miraculis & egregiis vsibus S. Raspini* i. e. *Ergasteriorum publicorum*, *Martisburgi 1698. 4.*

§. XII.

§. XII.

De *Indiciis Delictorum & Tortura* egit IOANNES OTTO TABOR, *Giessæ* 1667. 4. Extant variorum antiquorum Tractatus coniunctim editi *de Indiciis & Tortura, Lugduni* 1547. 4. FR. HIERONYMI IOHANNINII *ex Capugnano, Decisiones criminales super Quæstionibus de Indiciis & Tortura ex Practica Farinacii collectæ*, editæ *Romæ* 1603. 4. Optimus vero in hac materia est IO. ZANGERVS *de Torturis reorum, Witteberga* 1665. 4. IVSTVS OLDEKOP in *cautelis criminalibus, Hildesiæ* 1639. 8. quibus accessit appendix iniuste tortorum. *Torturam in rebus publicis Christianis tolerandam non esse*, demonstrauit IACOBVS SCHALLERVS, in dissertatione *Argentorati* 1658. habita, *Ienæ* vero recusa 1688. 4. cui adiungenda Dissertatio, CHRISTIANI THOMASII *de Tortura ex Foris Christianorum proscribenda Halæ* 1705. 4. Præ cæteris vero *Petrus Balius* Dictionario Historico p. 1399. commendat *TRIBVNAL REFORMATVM, in quo sanioris & tutioris iustitiæ via iudici Christiano in processu criminali commonstratur, reiecta & fugata Tortura, cuius iniquitatem, multiplicem fallaciam, atque illicitum in-* De Indiciis delictorum & tortura.

ter Christianos vsum libera & necessaria dissertatione aperuit IOANNES GREVIVS Clivensis, quam captiuus scripsit in ergastulo Amstelodamensi, Hamburgi 1624. Illustris tamen CHRISTIANVS WILDVOGELIVS De Arbitrio Iudicis circa Torturam Dissertatione Ienæ 1710. 4. proposita, eandem cum circumspectione adhibitam, contra eosdem defendit. De Iudicio antiquo Duellico optime egit EPHRAIM GERHARD Dissertatione Iuris Germanici de Iudicio Duellico, Ienæ 1711. 4.

§. XIII.

Scriptores de Execu-tione. De Pœnis & variis Pœnarum generibus conferri potest IACOBI DÜPLERI Schauplaz derer Leibes-und Lebens-Straffen, welche vor Alters und heute zu Tage gebräuchlich, cuius Pars I. Sondershusæ 1693. 4. Altera, Lipsiæ 1697. 4. prodiit. Ad Ius Romanorum pertinet H. F. SALOMON de iudiciis & pœnis & de officio vitæ Ciuilis Romanorum, Burdigalæ 1695. 8. De executione in vestibus habemus ANTONIVM MONACHVM, Coloniæ 1620. 8. De confrontatione Disputationes quinque extant IO. OTTONIS TABORIS, Giessæ 1663. 4. De expensis executionum criminalium, bonis damnato-rum

rum & cadaueribus punitorum egit *ADRIANVS BEYERVS*, *Ienæ 1679. 4.* & qui post modum eiusdem Tractatus prodiit, *de eo quod iustum est circa Carnifices, excoriatores*, *Ienæ 1702. 4.* De *confiscatione* bonorum ex crimine magiæ egit *MELCHIOR GOLDASTVS Rechtlichen Bedencken von Confiscation der Zauberer und Hexen-Güther*, *Bremæ 1661. 4.* Nouiter prodierunt *IO. DANIELIS THOENNIKERI aduocatus prudens in foro Criminali*, *siue succincta instructio Aduocati circa inculpati defensionem*, *Francofurti 1703. 4.* & *SALOMONIS AVGVSTI CLAVDERI Inquisitus ex vario crimine defensus*, *Altenburgi 1709. 4.* Ad Processum criminalem contra *Academicos* cognoscendum pertinet Responsum Iuris in casu Academiæ Rostochiensis anno 1611. obueniente datum, cui Titulus: *Responsum Iuris in criminali casu Castriciano* s. *gründliche und ausführliche Rechts Belernug, welcher gestalt in Criminal von einer studierenden und in matriculam Vniuersitatis einuerleibten Person begangenen Missethat, dem Senatui Academiæ der Angriff, Verhafftung und Condemnation der mißthätigen Person vor-mit oder ohne den Ciuil oder Stadt-Magistrat zustehe und gebühre*, *Rostochii 1618. 4.*

§. XIV.

Scriptores de Abolitione criminum. De *Abolitionibus* criminum extat IOANNIS ALOYSII CATALANI *Tractatus Criminalis Amnestiæ præsertim Abolitionis & indultus, Venetiis 1605. 1644. f.* De *Iure aggratiandi* extat OTTO PHILIPPUS ZEPPERUS de *aggratiandi Iure, Bremæ 1661. 4.* & plenius DANIEL CLASEN *de Iure aggratiandi, Magdeburgi 1668. 4.* & quibus iungenda CHRISTIANI THOMASII *De Iure aggratiandi Principis Euangelici in Causis Homicidii* Dissertatio *Halæ 1714. 4.* qua illud Principi tribuit.

CAPUT DUODECIMUM

De

BIBLIOTHECA FEUDALI.

§. I.

Bibliotheca Iuris Feudalis. Bibliothecæ *Iuris Feudalis* inseruit ERICI MAURITII *Nomenclator Scriptorum in Ius Feudale*, qui cum aliis eiusdem Opusculis prodiit *Francofurti 1692. 4.* in quo præcipui Auctores Feudales ordine alphabetico, additis plerumque iudiciis &

& librorum ratione recensentur. GOTHOFREDI ANTONII quoque Iuri Feudali præmissa est *Notitia Auctorum Iuris Feudalis*, sed in solis Titulis librorum consistit.

§. II.

Scriptores ad Historiam Feudalem.

Historia Iuris Feudalis concinna & elegans extat in Excellentissimi huius Bibliothecæ Auctoris *Historia Iuris*, *Capite Octauo*. Ad eam quoque illustrandam, præclare faciunt *Selecta Feudalia Thomasiana*, *Halæ 1708.* & *1719. 8.* Hæc autem continent selecta Capita Historiæ Iuris Feudalis Germanici, Auctorem Veterem de Beneficiis diu hactenus desideratum ab ICtis, Dissertationem de libri Veteris de beneficiis auctore, fato, vetustate ac raritate aliisque ad hanc eius editionem pertinentibus, Dissertationem de vsu huius Libri veteris de Beneficiis. Inter hæc præcipuam laudem habet historia Iuris feudalis, qua non tam Ius commune, quam potius Germanicum, ex medii æui antiquitatibus egregie illustrat. Plura etiam promisit illustris auctor, vtpote constitutionem de expeditione Romana cum nouis scholiis & dissertatione de vero eiusdem auctore, quæ t[illegible]n nouo reseruauit specimini. Eadem methodo perscripta eiusdem Au-

 toris

toris *Differtatio de Originibus feudalibus* prodiit *Halæ 1710. 4.* qua diuerfas de iisdem recenfet opiniones easdemque demum Germanis Francisque variis adductis teftimoniis tribuit, & diuerfos Interpretum Iuris Feudalis næuos declarat. Hic preterea referri meretur *DANIELIS KEYSERI Hiftoria Iuris* nec non *SCHILTERI Præfatio ad Ius Alamannicum*; De *Methodo* Iuris Feudalis egit *NICOLAVS VIGELIVS* in *methodo Iuris Feudalis, Hanouiæ 1597. 8.*

§. III.

Fontes Iuris Feudalis. In ipfo Iure primo loco confiderandi veniunt Fontes Iuris Feudalis, & quidem *Ius Feudale Commune*, quod Corpori Iuris additum, fub collationis decimæ Titulo. Collectum illud ex *GERARDI NIGRI* & *OBERTI* de *ORTO* (*) compilatione variorum conftitutionum Feudalium & rerum iudicatarum ab *HVGOLINO*, priuata tamen auctoritate, atque confuetudine in fora & Academias Germaniæ eft introductum. *Gloffas Iuris Feudalis* fcripferunt *BVLGARVS, PYLÆVS,*

(*) Compara *Hiftoriam Iuris Struvianam Cap. VIII. §. 18. 19. feq.*

VS, HVGOLINVS, VINCENTIVS & qui præcipuus *IACOBVS COLVMBINVS*. Reformationem quidem Iuris Feudalis ſub Sigiſmundo Imperatore tentauit MINCVCCIVS de PRATO VETERI, ſed vſu recepta non eſt. Idem eodem fere tempore conatus BARTHOLOMÆVS BARATERIVS, vtroſque cum Iure Alemannico edidit Schilterus. IACOBVS quoque CVIACIVS Nouam Iuris Feudalis Collectionem fecit *Libris Quinque de Feudis, Lugduni* 1566. *f.* & *Coloniæ* 1588. *8.* quorum primus eſt GERARDI NIGRI, ſecundus & tertius OBERTI de ORTO, quartus ex variis & incertis auctoribus antiquis eſt collectus, quintus Imperatorum conſtitutiones, quæ ad feuda pertinent, complectitur. *IVS ALEMANNICVM FEVDALE* in Comitiis Noricis 1208. publicatum fuit, atque Argentorati primum, cum interpretatione latina, typis fuit excuſum. *IVS SAXONICVM FEVDALE* ab EPKONE de REPKAV fuit compoſitum. Vtrumque cum Mincuccio, Bararerio & commentariis eruditiſſimis edidit IOANNES SCHILTERVS, *Argentorati* 1697. 4. in quibus etiam varias antiquitates feudales egregie videmus illuſtratas. Acceſſit ANTONIVS DADINVS ALTESERRA *de origine feudorum Gallicorum*,

&

& ANTONII DOMINICI *Disquisitio de prærogatiua Allodiorum.* Extat etiam in Bibliotheca Salana egregium *Manuscriptum Iuris Saxonici feudalis.* (*) Quibus addendæ variæ constitutiones feudales prouinciales, ordinationes & similia. Ad Fontes Iuris Feudalis spectat quoque *Constitutio Caroli III.* f. Crassi de Feudis, ad quam extat commentatio MARQVARDI FREHERI *Hanouiæ 1699. 8.* qua non solum illam Constitutionem antiquitati vindicare nititur, sed etiam illustrat. GVILIELMI FORNERII & ANTONII CONTII *Tractatus de Feudis* denuo prodierunt *Francofurti 1678. 12.* ex editione MAGNI WEDDERKOPFFI.

§. IV.

Commentatores ad Ius Feudale.

Veniunt post hos, qui commentati fuerunt in Libros Feudorum. Qualis ex antiquis est IO. ANTONIVS de S. GEORGIO, vulgo PRÆPOSITVS nominatus *Lugduni 1545. f. Francofurti 1629. f.* ANDREAS de RAMPINIS dictus de ISERNIA, *Francofurti 1629. f.* IACOBVS de BELLOVISV, *Lugduni 1511. f.* BALDVS de PERVSIO, *Lugduni 1593. f.* FRI-

(*) Adhibe *Historiam Iuris Struvianam cap. VI. §. XXII. pag. 466.*

FRIDERICVS SCHENCK, Dynasta de Tautenburg, *Heidelbergæ 1584. f.* EGVINARIVS BARO, *Coloniæ 1574. 8.* IO. BORCHOLT, *Helmstadii 1581. 4. Wittebergæ 1608. 8.* IO. SCHNEIDEWINI *epitome in vsus feudorum* cum notis LEOPOLDI HACKELMANNI, *Magdeburgi 1604. 4.* & qui præcipui sunt MATTHÆVS AFFLICTIS *Lugduni 1548. f. Francofurti 1598. f. 1629. f.* IACOBVS ALVAROTTVS *in vsus Feudorum, Venetiis 1477. f. Lugduni 1535. f.* & *Francofurti 1589. f.* in quibus singula videmus optime explicata. Ex recentioribus habemus CYPRIANI REGNERI *censuram in consuetudinem Feudorum, Vitraiecti 1669. 4.* qui tamen ad feuda Belgii potissimum facit. Ex nostris CASPARVM BITSCHIVM, cuius commentarius *Argentorati 1673. 4.* prodiit, cui tamen præferendus est IO. FRIDERICI RHETII Commentarius, qui *Francofurti ad Viadrum 1681. 4.* prodiit, sed ad Librum saltim primum Feudorum est directus, ut adeo *Secundus Feudorum Liber* eruditum inque Longobardicis & Germanicis Antiquitatibus versatum adhuc expectet Interpretem. ERNESTI THEOPHILI MAIERI *Commentarius Theoretico-Practicus ad Ius Feudale Commune, Tubingæ*

1714.

1714. 4. magno quidem labore ex interpretibus Feudalibus cum antiquis, tum recentioribus est collectus, variasque de Controuersiis Iuris Feudalis sententias refert, secundum caussarum Methodum tamen digestus, multisque Metaphysicorum terminis obscuratus; nec ex fontibus semper & antiquitatibus deductus, Iusque quod vocamus commune ad Feuda Imperii Regalia subinde non adeo iuste applicat.

§. V.

Scriptores de Feudis diuersarum Germaniæ Regionum.

Naturam Feudorum, quæ in diversis *Germaniæ nostræ Prouinciis* obtinet, varii exposuerunt. His præmittendus omnino illustris Viri IOANNIS PETRI LVDEWIG elegans & pereruditus Tractatus de *Iure Clientelari Germanorum in Feudis & Coloniis*, *Halæ 1717. 4.* quo generalia primum Iuris Feudalis eleganti ratione tractat, eademque ab aliis Iuribus & contractibus distinguit, tandemque de Iuribus Feudis vicinis sigillatim *von dem Erb-Pacht*, *Laßgütern*, *Curmeden*, *Landsideleibe*, *Meiergütern*, *Schillingsbaver-Recht*, ex moribus medii æui antiquitatibus Germanicis & vsu hodierno exponit. Ad Feuda Tractus inferioris Rheni potissimum facit WERNERVS THVMMER-

MVT

MVT *in votiua relatione compromissi feudalis Krumbstab schleust niemand aus*, inter Ferdinandum Archi Episcopum & Electorem Coloniensem & Nobilitatem *1643. f.* qua potissimum demonstrare conatur, Feuda Coloniensia esse mere hereditaria. Hunc Tractatum cum rarissimus esset, IOANNES PAVLLVS KRESSIVS ICtus Helmstadtiensis celeberrimus, variis Feudorum Ecclesiasticorum Germaniae Actis locupletatum, edidit *Lipsiae 1718. f.* Praefationemque praemisit, qua de auctore & fatis libri, Feudisque Ecclesiasticis erudite agit. Thummermutio singulari scripto ab Electoralibus responsum. Ad aliorum Episcopatuum Germaniae in primis Magdeburgensium & Halberstadtiensium Feuda quaedam collegit LEOPOLDVS ALBERTVS SCHOPPIVS in *Thesauro Feudali practico*, *Halberstadti 1670. 4.* PETRVS TORNOVIVS *de Feudis Mecklenburgicis*, *eorumque Iure Tractatu* cuius pars prior *Güstrouiae 1708. 4.* posterior *Güstrouiae & Lipsiae 1711. 4.* prodiit prolixius statum & naturam Megapolitanorum Feudorum, quae Iura habent plane eximia, declarat. Ad Feuda *Pomeraniae* illustranda facit SAMVELIS STRYKII Dissertatio *de Feudis Pomeranicis*, Respondente *Matthia Moeller*, *Francofurti* ad

ter Christianos vsum libera & necessaria dissertatione aperuit IOANNES GREVIVS Clivensis, quam captiuus scripsit in ergastulo Amstelodamensi, Hamburgi 1624. Illustris tamen CHRISTIANVS WILDVOGELIVS De Arbitrio Iudicis circa Torturam Dissertatione Ienæ 1710. 4. proposita, eandem cum circumspectione adhibitam, contra eosdem defendit. De Iudicio antiquo Duellico optime egit EPHRAIM GERHARD Dissertatione Iuris Germanici de Iudicio Duellico, Ienæ 1711. 4.

§. XIII.

Scriptores de Executione. De Pœnis & variis Pœnarum generibus conferri potest IACOBI DÜPLERI Schauplaz derer Leibes-und Lebens-Straffen, welche vor Alters und heute zu Tage gebräuchlich, cuius Pars I. Sondershusæ 1693. 4. Altera, Lipsiæ 1697. 4. prodiit. Ad Ius Romanorum pertinet H. F. SALOMON de iudiciis & pœnis, & de officio vitæ Ciuilis Romanorum, Burdigalæ 1695. 8. De executione in vestibus habemus ANTONIVM MONACHVM, Coloniæ 1620. 8. De confrontatione Disputationes quinque extant IO. OTTONIS TABORIS, Giessæ 1663. 4. De expensis executionum criminalium, bonis damnatorum

rum & cadaueribus punitorum egit *ADRIANVS BEYERVS*, *Ienæ* 1679. 4. & qui poſt modum eiusdem Tractatus prodiit, *de eo quod iuſtum eſt circa Carnifices, excoriatores*, *Ienæ* 1702. 4. De *confiſcatione* bonorum ex crimine magiæ egit *MELCHIOR GOLDASTVS Rechtlichen Bedencken von Confiſcation der Zauberer und Hexen-Güther*, *Bremæ* 1661. 4. Nouiter prodierunt *IO. DANIELIS THOENNIKERI aduocatus prudens in foro Criminali*, *ſiue ſuccincta inſtructio Aduocati circa inculpati defenſionem*, *Francofurti* 1703. 4. & *SALOMONIS AVGVSTI CLAVDERI Inquiſitus ex vario crimine defenſus*, *Altenburgi* 1709. 4. Ad Proceſſum criminalem contra *Academicos* cognoſcendum pertinet Reſponſum Iuris in caſu Academiæ Roſtochienſis anno 1611. obueniente datum, cui Titulus: *Reſponſum Iuris in criminali caſu Caſtriciano ſ. gründliche und ausführliche Rechts-Belernug, welcher geſtalt in Criminal von einer ſtudierenden und in matriculam Vniuerſitatis einuerleibten Perſon begangenen Miſſethat, dem Senatui Academiæ der Angriff, Verhafftung und Condemnation der mißthätigen Perſon, vor-mit oder ohne den Ciuil oder Stadt-Magiſtrat zuſtehe und gebühre*, *Roſtochii* 1618. 4.

§. XIV.

Scriptores de Abolitione criminum.

De *Abolitionibus* criminum extat IOANNIS ALOYSII CATALANI *Tractatus Criminalis Amnestiæ præsertim Abolitionis & indultus*, *Venetiis 1605. 1644. f.* De *Iure aggratiandi* extat OTTO PHILIPPUS ZEPPERUS *de aggratiandi Iure*, *Bremæ 1661. 4.* & plenius DANIEL CLASEN *de Iure aggratiandi*, *Magdeburgi 1668. 4.* & quibus jungenda CHRISTIANI THOMASII *De Iure aggratiandi Principis Euangelici in Causis Homicidii* Dissertatio *Halæ 1714. 4.* qua illud Principi tribuit.

CAPUT DUODECIMUM

De BIBLIOTHECA FEUDALI.

§. I.

Bibliotheca Iuris Feudalis.

Bibliothecæ *Iuris Feudalis* inseruit ERICI MAURITII *Nomenclator Scriptorum in Ius Feudale*, qui cum aliis eiusdem Opusculis prodiit *Francofurti 1692. 4.* in quo præcipui Auctores Feudales ordine alphabetico, additis plerumque iudiciis &

& librorum ratione recensentur. *GOTHOFREDI ANTONII* quoque Iuri Feudali præmissa est *Notitia Auctorum Iuris Feudalis*, sed in solis Titulis librorum consistit.

§. II.

Historia Iuris Feudalis concinna & elegans extat in Excellentissimi huius Bibliothecæ Auctoris *Historia Iuris*, *Capite Octauo*. Ad eam quoque illustrandam, præclare faciunt *Selecta Feudalia Thomasiana*, *Halæ 1708.* & *1719. 8.* Hæc autem continent selecta Capita Historiæ Iuris Feudalis Germanici, Auctorem Veterem de Beneficiis diu hactenus desideratum ab ICtis, Dissertationem de libri Veteris de beneficiis auctore, fato, vetustate ac raritate aliisque ad hanc eius editionem pertinentibus, Dissertationem de vsu huius Libri veteris de Beneficiis. Inter hæc præcipuam laudem habet historia Iuris feudalis, qua non tam Ius commune, quam potius Germanicum, ex medii æui antiquitatibus egregie illustrat. Plura etiam promisit illustris auctor, vtpote constitutionem de expeditione Romana cum nouis scholiis & dissertatione de vero eiusdem auctore, quæ t[illegible]n nouo reseruauit specimini. Eadem methodo perscripta eiusdem Au-

Scriptores ad Historiam Feudalem.

toris *Differtatio de Originibus feudalibus* prodiit *Halæ* 1710. 4. qua diuerfas de iisdem recenfet opiniones easdemque demum Germanis Francisque variis adductis teftimoniis tribuit, & diuerfos Interpretum Iuris Feudalis næuos declarat. Huc prterea referri meretur DANIELIS KEYSERI *Hiftoria Iuris* nec non SCHILTERI *Præfatio ad Ius Alamannicum*; De *Methodo* Iuris Feudalis egit NICOLAVS VIGELIVS in *methodo Iuris Feudalis*, *Hanouiæ* 1597. 8.

§. III.

Fontes Iuris Feudalis.

In ipfo Iure primo loco confiderandi veniunt Fontes Iuris Feudalis, & quidem *Ius Feudale Commune*, quod Corpori Iuris additum, fub collationis decimæ Titulo. Collectum illud ex GERARDI NIGRI & OBERTI de ORTO (*) compilatione variorum conftitutionum Feudalium & rerum iudicatarum ab HVGOLINO, priuata tamen auctoritate, atque confuetudine in fora & Academias Germaniæ eft introductum. *Gloffas Iuris Feudalis* fcripferunt BVLGARVS, PYLÆVS,

(*) Compara *Hiftoriam Iuris Struvianam Cap. VIII.* §. 18. 19. *feq.*

VS, HVGOLINVS, VINCENTIVS & qui præcipuus *IACOBVS COLVMBINVS.* Reformationem quidem Iuris Feudalis sub Sigismundo Imperatore tentauit MINCVCCIVS de PRATO VETERI, sed vsu recepta non est. Idem eodem fere tempore conatus BARTHOLOMÆVS BARATERIVS, vtrosque cum Iure Alemannico edidit Schilterus. IACOBVS quoque CVIACIVS Nouam Iuris Feudalis Collectionem fecit *Libris Quinque de Feudis, Lugduni 1566. f.* & *Coloniæ 1588. 8.* quorum primus est GERARDI NIGRI, secundus & tertius OBERTI de ORTO, quartus ex variis & incertis auctoribus antiquis est collectus, quintus Imperatorum constitutiones, quæ ad feuda pertinent, complectitur. *IVS ALEMANNICVM FEVDALE* in Comitiis Noricis 1208. publicatum fuit, atque Argentorati primum, cum interpretatione latina, typis fuit excusum. *IVS SAXONICVM FEVDALE* ab EPKONE de REPKAV fuit compositum. Vtrumque cum Mincuccio, Bararerio & commentariis eruditissimis edidit IOANNES SCHILTERVS, *Argentorati 1697.* 4. in quibus etiam varias antiquitates feudales egregie videmus illustratas. Accessit ANTONIVS DADINVS ALTESERRA *de origine feudorum Gallicorum,* &

& ANTONII DOMINICI *Disquisitio de prærogatiua Allodiorum.* Extat etiam in Bibliotheca Salana egregium *Manuscriptum Iuris Saxonici feudalis.* (*) Quibus addendæ variæ constitutiones feudales prouinciales, ordinationes & similia. Ad Fontes Iuris Feudalis spectat quoque *Constitutio Caroli III.* f. Crassi de Feudis, ad quam extat commentatio MARQVARDI FREHERI *Hanouiæ 1699. 8.* qua non solum illam Constitutionem antiquitati vindicare nititur, sed etiam illustrat. GVILIELMI FORNERII & ANTONII CONTII *Tractatus de Feudis* denuo prodierunt *Francofurti 1678. 12.* ex editione MAGNI WEDDERKOPFFI.

§. IV.

Commentatores ad Ius Feudale.

Veniunt post hos, qui commentati fuerunt in Libros Feudorum. Qualis ex antiquis est IO. ANTONIVS de S. GEORGIO, vulgo PRÆPOSITVS nominatus *Lugduni 1545. f. Francofurti 1629. f.* ANDREAS de RAMPINIS dictus de ISERNIA, *Francofurti 1629. f.* IACOBVS de BELLOVISV, *Lugduni 1511. f.* BALDVS de PERVSIO, *Lugduni 1593. f.* FRI-

(*) Adhibe *Historiam Iuris Struvianam cap. VI. §. XXII. pag. 466.*

FRIDERICVS SCHENCK, Dynasta de Tautenburg, *Heidelbergæ 1584. f.* EGVINARIVS BARO, *Coloniæ 1574. 8.* IO. BORCHOLT, *Helmstadti 1581. 4. Witteberga 1608. 8.* IO. SCHNEIDEWINI *epitome in vsus feudorum* cum notis LEOPOLDI HACKELMANNI, *Magdeburgi 1604. 4.* & qui præcipui sunt MATTHÆVS AFFLICTIS *Lugduni 1548. f. Francofurti 1598. f. 1629. f.* IACOBVS ALVAROTTVS *in vsus Feudorum, Venetiis 1477. f. Lugduni 1535. f.* & *Francofurti 1589. f.* in quibus singula videmus optime explicata. Ex recentioribus habemus CYPRIANI REGNERI *censuram in consuetudinem Feudorum, Vltraiecti 1669. 4.* qui tamen ad feuda Belgii potissimum facit. Ex nostris CASPARVM BITSCHIVM, cuius commentarius *Argentorati 1673. 4.* prodiit, cui tamen præferendus est IO. FRIDERICI RHETII Commentarius, qui *Francofurti ad Viadrum 1681. 4.* prodiit, sed ad Librum saltim primum Feudorum est directus, ut adeo *Secundus Feudorum Liber* eruditum, inque Longobardicis & Germanicis Antiquitatibus versatum adhuc expectet Interpretem. ERNESTI THEOPHILI MAIERI *Commentarius Theoretico-Practicus ad Ius Feudale Commune, Tubingæ*

1714.

1714. 4. magno quidem labore ex interpretibus Feudalibus cum antiquis, tum recentioribus est collectus, variasque de Controuersiis Iuris Feudalis sententias refert, secundum caussarum Methodum tamen digestus, multisque Metaphysicorum terminis obscuratus; nec ex fontibus semper & antiquitatibus deductus, Iusque quod vocamus commune ad Feuda Imperii Regalia subinde non adeo iuste applicat.

§. V.

Scriptores de Feudis diuersarum Germaniæ Regionum.

Naturam Feudorum, quæ in diversis *Germaniæ nostræ Prouinciis* obtinet, varii exposuerunt. His præmittendus omnino illustris Viri IOANNIS PETRI LVDEWIG elegans & pereruditus Tractatus de *Iure Clientelari Germanorum in Feudis & Coloniis*, *Halæ* 1717. 4. quo generalia primum Iuris Feudalis eleganti ratione tractat, eademque ab aliis Iuribus & contractibus distinguit, tandemque de Iuribus Feudis vicinis sigillatim *von dem Erb-Pacht*, *Laßgütern*, *Curmeden*, *Land-fideleihe*, *Meiergütern*, *Schillingsbauer-Recht*, ex moribus medii æui antiquitatibus Germanicis & vsu hodierno exponit. Ad Feuda Tractus inferioris Rheni potissimum facit WERNERVS THVMMERMVT

MVT *in votiua relatione compromissi feudalis Krumbstab schleust niemand aus*, inter Ferdinandum Archi Episcopum & Electorem Coloniensem & Nobilitatem *1643. f.* qua potissimum demonstrare conatur, Feuda Coloniensia esse mere hereditaria. Hunc Tractatum cum rarissimus esset, IOANNES PAVLLVS KRESSIVS ICtus Helmstadtiensis celeberrimus, variis Feudorum Ecclesiasticorum Germaniae Actis locupletatum, edidit *Lipsiae 1718. f.* Praefationemque praemisit, qua de auctore & fatis libri, Feudisque Ecclesiasticis erudite agit. Thummermutio singulari scripto ab Electoralibus responsum. Ad aliorum Episcopatuum Germaniae in primis Magdeburgensium & Halberstadtiensium Feuda quaedam collegit LEOPOLDVS ALBERTVS SCHOPPIVS in *Thesauro Feudali practico*, *Halberstadti 1670. 4.* PETRVS TORNOVIVS *de Feudis Mecklenburgicis*, *eorumque Iure Tractatu* cuius pars prior *Güstrouiae 1708. 4.* posterior *Güstrouiae & Lipsiae 1711. 4.* prodiit prolixius statum & naturam Megapolitanorum Feudorum, quae Iura habent plane eximia, declarat. Ad Feuda *Pomeraniae* illustranda facit SAMVELIS STRYKII Dissertatio *de Feudis Pomeranicis*, Respondente *Matthia Moeller*, *Francofurti* ad

ad Viadrum a 1679. habita, quæ Volumine III. Dissertationum iunctim editarum N. XXI. reperitur & anno 1714. fuit recusa, atque *MARCI RHODII Dissertatio de Seruitiis feudalibus Vasallorum Pomeraniæ orientalis, Francof. ad Viadrum* 1706. 4. Naturam & Prærogatiuas *Feudorum Bohemiæ* exponere adgressus est *WENCESLAVS XAVERIVS NEVMANNVS* a Pucholz, ICtus Pragensis, Dissertatione *de Iurisdictione Feudali & Superioritate Territoriali Pragæ* 1716. 4. edita, in multis tamen confutatus ab *Henrico a Bünau*, Equite Misnensi doctissimo, *Examine* peculiari harum Dissertationum *Lipsiæ* 1718. 4. sub literis nominis initialibus formis impresso. Ad *Feuda Silesiaca* cum primis pertinet *IACOBI SCHICKFVSII de Feudis Silesiacis Commentarius* manu exaratus, qui in diuersis Bibliothecis inque Excellentissimi huius Bibliothecæ Iuridicæ Auctoris, quoque extat, Silesiæque Feudalia Iura ex documentis domesticis egregie exponit. Huic adiungenda *SAMVELIS STRYKII Dissertatio de Feudis Ducatuum Silesiæ Schwidnicensis & Iaurensis, Halæ* 1704. 4. & alia *ADAMI BALTHASARIS WERNERI de Ciuium Suidnicensium Iure emendi Feuda Nobilia, Altorfii* 1703. 4. duabus sectionibus proposita

poſita. *Luſatiæ Feuda* multa habent ſingularia. Quorſum ſpectant *SAMVELIS STRYKII*, *De Feudis Luſatiæ Superioris* Diſſertatio, Reſpondente *Nicolao L. B. de Gersdorff*, *Halæ 1709. 4.* habita, & *IO. PETRI LVDEWIG Differentiæ Iuris Feudalis Communis atque Luſatici*, *Halæ 1714. 4.* quas deinde exceperunt *Differentiæ Iuris Communis atque Luſatici in Legitima atque Dote*, *vom Lehns-Pflicht-Theil*, Reſpondente *Io. Gothofredo Steudnero*, *Halæ 1716. 4.* propoſitæ, quibus ex parte iungenda *IOANNIS FRIDERICI TROPPANEGER* Diſſ. *de Iure reluendi Feudum ſub Haſta venditum*, *occaſione Ord. Proc. & Iud. Luſat. Sup. Part. II.* §. 4. Reſpondente *Daniele Riech Lipſiæ 1712. 4.* Quæ Opuſcula ad Iuris prudentiam Feudalem Luſaticam facientia *Chriſtianus Gothofredus Hoffmannus* Vir doctiſſimus, Volumini Scriptorum Rerum Luſaticarum Tomo. inſeruit. De *Feudis Fuldenſibus* habemus Diſſertationem *HENRICI COCCEII*, *Francofurti ad Viadrum 1685. 4.* aliamque *SAMVELIS STRYKII.*

§. VI.

Alii in Ius Feudale certarum terrarum atque Prouinciarum fuerunt commentati. ANTONIVS DADINVS ALTESERRA *Scriptores qui ad v. ſus feudorum vari-* *de*

arum regionum commentati. *de origine & statu feudorum* scripsit ad mores Galliæ, *Argentorati 1697. 4.* extat cum Schiltero. FRIDERICVS SANDE *Commentarium* edidit *in Gelriæ & Zutphaniæ Consuetudines Feudales*, *nec non de Effestucatione cum collatione Iurium & Consuetudinum, quæ in Gelriæ vicinis ditionibus obtinent*, *Arnhemi 1658. 4. & Coloniæ 1698. f.* qui etiam in omni Iure Feudali locum habet. Ad *Feuda Angliæ & Scotiæ* facit THOMAS CRAGIVS, de *Riccartoun Londini 1655. f.* qui multas feudorum antiquitates eruit variasque Feudorum species accurate demonstrat & perquam rarus fuit, iam vero cura *Lüderi Menckenii* qui Præfatione præmissa singularia nonnulla Feudorum Britannicorum recensuit, in Germania editus, prostat *Lipsiæ 1716. 4.* Addi potest RICHARDI ZOVCHÆI *Descriptio Iuris Feudalis pro introductione ad Iuris prudentiam Anglicanam*, *Oxoniæ 1634. 8.* Eiusdemque, nisi cum priori eadem est, posteriorem enim tantum ad manus habui, *Descriptionem Iuris & Iudicii temporalis secundum Consuetudines Feudales & Normannicas*, *Londini 1683. 8.* Sic etiam inter alias, Regum Scotiæ *Leges Feudales* quoque refert IO. SKENÆI Liber, quem *Regiam Maiestatem Scotiæ* inscripsit, quique *Edinburgi 1609. f.* pro-

prodiit, ac noſtris in oris eſt rariſſimus, ad feudorum antiquitates eruendas plurimum conducit. *GVILIELMVS* quoque *LAMBARDVS de Priſcis Anglorum Legibus* Tractatu *Cantabrigiæ 1644. f.* edito, quasdam etiam Feudales Scotiæ Regum Leges inſeruit. Singularia ſunt, quæ *Franciſcus Hottomannus* de verbis Feudalibus, *voce Feudum* profert dicens: *Stephanus Paſquerius excellenti vir ingenio, & inter Pariſienſes cauſidicos dicendi facultate præſtans, libellum mihi Anglicanum Liteltonium dedit, quo feudorum Anglicorum Iura exponuntur: ita incondite, abſurde, & inconcinne ſcriptum, vt facile appareat, veriſſimum eſſe, quod Polyd. Virgil. in Anglica Hiſt. de Iure Anglicano teſtatus eſt, ſtultitiam in eo libro cum malitia & calumniandi ſtudio certare.* Ad *Sicula MARIVS GIVRBA* in *repetitionibus de ſucceſſione feudorum inter adſcendentes & deſcendentes maſculos, Lugduni 1679. f.* Ad Feuda Belgii facit *CORNELII NEOSTADTII* Tractatus *de ſucceſſione feudi ſcripti Hollandici, Amſtelodami 1603. 4.* Ad *Hiſpaniæ* vero *atque Portugalliæ* Feuda *MICHAEL* ab *AGVIRRE* in *Reſponſo de Succeſſione Portugalliæ pro Philippo Hiſpaniarum Rege, aduerſus Bononienſium, Patauinorum & Peruſinorum Collegia, Venetiis 1581. & 1599. f.* In

In Hiſpaniarum Regnis potiſſimum obtinent *Maioratus*, quos defendit *LVDOVICVS MOLINA*, in ſuo de Iuſtitia & Iure tractatu eorundemque Iura copioſius expoſuit *MELCHIOR PEREZ* a *MERES de Maioratibus*, *Lugduni 1678. f.* Ad *Ducatum & Vicariatum Ferrarienſem* pertinet ſpeciale *Reſponſum Feudale* in quo præter plurimas quæſtiones de primatu, prærogatiua & Iurisdictione Pontificis oſtenditur Ducatum & Vicariatum Ferrarienſem donatum eſſe pleno Iure, non autem in Feudum conceſſum, *Francofurti 1616. 4. Pruſſiæ Feuda* expoſuit *ZACHARIAS HESSE*, Diſſertatione peculiari, eademque prima, quæ *Regiomonti 1712. 4.* habita; *Differentias* vero *Iuris Feudalis atque Porußici* luculenta Diſſertatione commonſtrauit *IO. PETRVS LVDEWIG Halæ 1716. 4.*

§. VII.

Scriptores qui Compendia vel Syſtemata Iuris Feudalis ſcripſerunt.

Succedunt illi, qui *Compendia* vel *Syſtemata Iuris Feudalis* ſcripſerunt. Ex antiquis habemus IO. CALVINI *Iurisprudentiam Feudalem*, *VI.* Libris compreheniam, *Francofurti 1611. 8.* FRANCISCI CVRTII *Tractatum Feudalem*, *Papiæ 1506. f. Coloniæ 1571. 8. 1600. 8.* ARNOLDI BAERT *Nucem Feudalem*, *Coloniæ 1582. 12.* GVILI-

GVILIELMVM FORNERIVM, ANTONIVM CONTIVM, IO. GEMMELIVM *Ambergæ 1598. 8.* GVILIELMVM HANNETONIVM, LIBORIVM HATTYSERVM, MATTHÆVM WESENBECIVM, GVERNERVM PISONEM SOACIVM. Quibus tamen adhuc meliores sunt CONRADI RITTERSHVSII *Partitiones Iuris Feudalis, Hanouiæ 1659. 8.* & HERMANNI VULTEII *Libri II. de Feudis*, horumque Iure, *Francofurti 1629. 8.* & qui prolixior est FRANCISCVS HOTTOMANNVS in *Commentatione de Feudis tripartita*, e quibus prima disputationem de Iure Feudali, secunda commentarium in vsus feudorum, tertia dictionarium verborum feudalium continet, prodiit *Lugduni 1573. f.* FRANCISCI DVARENI *Commentarius in consuetudines feudorum, Coloniæ 1564. 8.* & *Spiræ 1595. 8.* PETRI NICOLAI MOZZII *Tractatus nouus de Feudis, Coloniæ 1581. 8.* HENRICI BOCERI *Synopsis Feudalis Tubingæ 1597. 4.* Olim quoque magni æstimabatur IACOBI ab ARDIZONE *summa in Ius Feudale, Coloniæ 1562. 8.* Inter recentiores est IO. VOLCKMARI BECHMANNI *vsus practicus Feudalis, Ienæ 1671. 4.* IO. ARNOLDI CORVINI *Ius Feudale* per aphorismos explicatum,

prodiit *Amstelodami 1660. 12.* BENEDICTI CARPZOVII *Synopsis Feudalis, Lipsiae 1651. 4.* edita, non omnia exhaurit, plenius cum aliis eius operibus prodiit *1666. f.* WILHELMI LVDWELLI *Synopsis Iuris Feudalis, Altdorfi 1653. 8.* minoris est momenti, vti & GEORGII SCHVLTZII, *Francofurti 1652. 12.* edita. Melius est IO. STVCKII *Systema Iuris prudentiae Feudalis, Basileae 1620. 8.* EVERHARDI BRONCHORSTI *methodus feudorum*, cum Notis CYPRIANI REGNERI recusa est *Vltraiecti 1652. 8.* in quibus tamen potissimum ad mores Galliae atque Belgii respexit. Inserta etiam est breuis interpretatio Iuris Transisulanici. IO. IACOBI WISSENBACHII *Compendium Iuris Feudalis, Franeckerae* editum *1666. 4.* ad controuersias tantum feudales facit. Extant etiam HENRICI ZOëSII *praelectiones de Iure Feudorum, Louanii 1641. 4.* Item cum PETRI GVDELINI *Commentariis cum Iure Feudorum & Pacis, Coloniae 1663. 8.* PAVLVS FRANCISCVS ROMANVS *de Feudis, Francofurti & Lipsiae 1712. 4.* HENRICI GüNTHERI THVLEMARII *Systema Iuris Feudalis, Francofurti 1641. 4.* IACOBI RITTERI *lucubrationes Iuris Feudalis, Lipsiae 1686. 12.* HENRICI COCCEII *hypomnemata Iuris*

ris Feudalis, quæ *Francofurti ad Viadrum 1693. 12. & 1702. 8.* prodierunt, nimis breuia sunt. *IO. SCHILTERI Institutiones ad Ius Feudale vtrumque Germanicum & Longobardicum, seu Institutiones ex genuinis principiis succincte concinnatæ, & ad Fori Feudalis hodierni vsum directæ, Argentorati 1695. 8.* Breues istæ quidem sunt, sed ex Antiquitatibus petitæ atque ad mores hodiernos directæ. Germanico idiomate prodiit GOTTLIEB GERHARDI TITII *Teutsches Lehnrecht, nach seiner eigenen Beschaffenheit und Verfassung des Teutschen Staats, Leipzig 1707. 8.* qui licet diuersas foueat opiniones singulares, quid tamen in Foro hodie obtineat Feudali haut incongrûe declarauit. IO. EHRENFRIED ZSCHACKWITZ edidit *eine Grundlegung zu dem Lehn-Rechte des Teutschen Reiches, Leipzig 1714. 8.* vernaculo itidem sermone, quo insimul quasdam Iuris Publici Quæstiones tractat. In gratiam eorum qui prædia feudalia possident, Romanorumque linguam haut callent *Ius Feudale* Germanice, facili methodo concinnauit, & ad naturam Feudorum Saxonicorum cumprimis direxit IOANNES CAROLVS NÆVIUS, *Lipsiæ 1715. 8.* Adpendicis loco Literæ ac Formulæ diuersæ Feudales atque Responsa ad

argumentum hoc facientia, acceſſere. His tamen omnibus præferendum eſt B. Parentis, GEORGII ADAMI STRUVII *Syntagma Iuris Feudalis*, quod ex Editione Decima prodiit *Francofurti 1717.* 4. Acceſſerunt Supplementi loco *Obſeruationes Feudales*, *Conſilia & Reſponſa feudalia & Centuria deciſionum*, *quænam res feudales*, *quænam allodiales*, *cum ſemicenturia obſeruationum de feudo hæreditario.* Sane hoc ſolum Syntagma in Iure Feudali ſufficere poteſt, nec aberrabimus, ſi illud præcipuum inter ſcripta paterna habeamus, ex Antiquitatibus enim non tantum Germanicis eſt petitum, ſed vſum etiam modernum egregie refert. Ad illud Syntagma *Notas* edidit IOANNES SCHILTERVS, *Argentorati 1704.* 4. & *ex Editione Secunda* accurante *Io. Chriſtiano Simone*, *Argentorati 1711.* 4. quibus adiecit nonnulla *Io. Wolffgangi Pfeilii* & *Iuſti Meieri* Reſponſa & Conſilia Iuris Feudalis antehac inedita, ac denique Marci Ottonis & quorundam aliorum Relationes rem feudalem concernentes, adiecit. His tamen vtilitate præſtant *Analecta* periluſtris NICOLAI CHRISTOPHORI L. B. de LYNCKER, *Ienæ 1698.* 4. edita. Breuem epitomen facit SAMVELIS STRYKII *Examen Iuris Feudalis*,

dalis, poſt plures Editiones editum *Francofurti ad Viadrum 1719. 12.* atque per quæſtiones diſpoſitum, quibus ſæpius etiam ad Syntagma Struuianum remittit: acceſſerunt variæ relationes de cæremoniis inueſtiturarum feudalium. Annotationes ad hoc examen feudale ſcripſit IOANNES WINTZIGERVS, *Lipſiæ 1708. 8.* *Animaduerſiones* præter hunc dedit IOANNES WOLFFGANGVS TRIER *Lipſiæ 1716. 12.* quæ breues quidem, bonæ tamen ſunt frugis. Commentarius quoque in hoc Examen extat CASIMIRI GOTTFRIED de BEVST *Lipſiæ 1715. 4.* quo quidem ad Scriptores plurimos potiſſimum tamen recentiores remittit, multa autem aliorum diligentiæ e genuinis antiquitatis Germanicæ & Prouinciarum particularium monumentis illuſtranda & examinanda relinquit. Commentarii amplioris inſtar eſſe poterit CASPARIS HENRICI HORNII *Iurisprudentia Feudalis Longobardico-Teutonica*, *Witteberga 1705. 4.* & ex *Secunda Editione Ibidem 1719. 4.* qui eandem cum Strykio methodum ſequitur, atque ad vſum hodiernum probe reſpexit, adiecit etiam varia conſilia de caſibus haut adeo obuiis. Magno autem deſiderio illuſtris Viri IO. PETRI LVDEWIGII *Syſtema*

Iuris Feudalis ad mores medii æui directum Diplomatibusque illustratum expectamus, quod in Præfatione ad Scriptores Wirzburgicos, inque Commentario de Iure Clientelari Germanorum, promisit.

§. VIII.

Scriptores qui maiora opera feudalia ediderunt.

Succedunt, qui maiora Opera feudalia congesserunt, atque communiter dicuntur Feudistæ. Quales ex antiquis ALVAROTTVS & ISERNIA. LVDOLPHVS SCHRADERVS in *Tractatu Feudali*, studio & opera *Io. Brandis, Francofurti 1594.* edito, farraginem quidem coaceruat adlegatorum, Iusque Ciuile nimis admiscet, quæstiones tamen in foro maxime obuenientes quandoque etiam arduas, quibus tractandis & decidendis fuit adhibitus, proponit. PARIDIS de PVTEO *opera feudalia* recusa *Noribergæ 1677. 4.* IO. MELONI *thesaurus Iuris Feudalis, Ciuilis & Criminalis* germanice editus *Noribergæ 1645. f.* Inter hos vero optimus habetur HENRICVS a ROSENTHAL in Tractatu *de Feudis, Francofurti 1662. f. Ibidemque 1682. f.* recuso, qui in congerendis Feudistarum opinionibus, sententiis cumprimis Cameræ in caussis Feudalibus, est operosus, ad quem hodie recurrunt communiter. Idem institutum fuit CAMILLO

de

de la RATHE in *Theatro Feudali*, quod *Neapoli 1637. f.* prodiit, nec tamen vbique pari iudicio eſt elaboratum, licet differentias feudorum Italiæ videamus probe declaratas. Neque omittendus eſt PETRI GVDELINI *Commentarius de Feudis*, *Lugduni 1641. 4.* 4. in quo potisſimum mores Belgii reſpexit.

§. IX.

Scriptores Quæstionum, Obſeruationum & Controuerſiarum Iuris Feudalis.

Alii Quæſtiones & Controuerſias Feudales pertractarunt, vt IOANN. RVDINGERVS, *Argentorati 1608. 8.* quas etiam Tractatibus ſuis Feudalibus inſeruit VVILHELMVS LVDVVELLVS, *Altdorfi 1665. 8.* IOANNES GOEDDEVS in *Medulla Iuris Feudalis*, *Coloniæ 1655. 8.* *STATII BORCHOLT Diſputationes Feudales*, *Ienæ 1600. 4.* *CASPARIS GOLDSTEIN*, *Centuria Concluſionum Feudalium Coloniæ 1592. 4.* *GOTHOFREDVS SVEVUS* in *exercitationibus feudalibus*, *Witteberga 1655. 4.* & *ERNESTVS FRIDERICVS SCHROETERVS* in *Commentario ad Ius Feudale*, *Ienæ 1654. 4.* *GEORGIVS DANIEL LOCAMERVS*, in *Harmonia Struuio-Schnobeliana*, *Ienæ 1669. 4.* in qua Struuii doctrinam feudalem cum Schnobeliana confert. *GEORGII BEATI* anti-

antinomiarum feudalium decisiones, *Lipsiæ 1606.* 4. *HVBERTI GIPHANII antinomiæ Iuris*, *Francofurti 1606.* 4. *IOANNIS NIELLI Controuersiæ Iuris Feudalis*, *Lipsiæ 1629.* 4. *DOMINICI ARVMÆI Disputationes Ienæ 1613.* 4. *VALENTINI ARITHMÆI Velitationes Feudales*, *Francofurti 1619.* 4. *CASPARIS FRIDERICI HORNII exercitationes feudales*, *Witteberga 1695.* 4. *OTTONIS MELANDRI Loci Communes Iuris Feudalis controuersiarum*, *Lichæ 1601.* 8. Præcipuum vero eſt *GOTHOFREDI ANTONII Ius Feudale*, antea per exercitationes editum, poſt vero ſuccinctis additamentis ex nouiſſimis feudorum interpretibus auctum, cura *IO. SAMVELIS STRYKII*, *Halæ 1699.* 4. in quo nihil videmus intactum, quod adduci mereatur, idque maxime per additas notas egregias ad vſum hodiernum eſt accommodatum. Huc etiam faciunt *ERICI MAVRITII Poſitiones Iuris Feudalis controuerſi*, *Kiloni 1643.* 4. & inter Opuſcula cum Præfatione IO. NICOLAI HERTII edita *Francofurti 1692.* 4. HVLDERICI vero EYBENII *Electa Iuris Feudalis*, *Gieſſæ 1669.* 4. edita, interque alia Viri ſummi Scripta *Argentorati f.* recuſa, ſelectiora tractant, ea præſertim, quæ ad originem, antiquitates & feuda imperii faciunt, at-

que

que multa illustrat egregie. Eruditæ sunt IACOBI CAROLI SPENERI, doctissimi Viri, *Primitiæ Obseruationum Historico-Feudalium*, quæ *Halæ 1719. 4.* prodiere, quarum prior, prima vestigia Feudorum in antiquitate Germanica commonstrat, altera Feudalis Iuris prudentiæ Næuos Historiarum ignorantiæ tribuendos esse docet; tertia vero Origines Feudalis Iuris ad Consuetudinem, minime vero ad Caroli M. instituta referendas esse contendit, Thomamque Franzium id adserentem confutat. B. CASPARIS HENRICI HORNII *Decas Obseruationum Feudalium, Wittebergæ 1717. 4.* sententias varias de casibus Feudalibus singularibus in Collegis Wittebergensium Iuridicis agitatas, continet. Quæ nouiter prodiere IO. ANDREÆ VVESTPHAL *Quæstiones Feudales, Lipsiæ 1719. 4.* tritissimas materias, obsoletasque Quæstiones, more antiquorum Feudistarum, qui nullum antiquitatibus pretium statuunt vulgariter, pertractant. GEORGII ÆGIDII von SICKENHAVSEN *Obseruationes Feudales Iuridico - Politico - Practicæ, Norimbergæ 1689. 8.* germanico idiomate conscriptæ singulares quosdam casus accurate decidunt.

§. X.

§. X.

Scriptores qui Decisiones & Consilia feudalia scripserunt.

Succedunt nunc, qui Decisiones & Consilia feudalia scripserunt, vti de *Feudis* extant *Consilia variorum*, *Spiræ 1603. f.* atque alia *Francofurti 1573. f.* OCTAVII CORSETTI *Consilia feudalia*, *Venetiis 1617. f.* IOANNIS KOEPPENS *Obseruationes Iuris Feudalis*, *Francofurti 1630. 8.* IACOBI CRAMERI *Consilia feudalia*, *Venetiis 1567. f.* SIGISMVNDI LOFFREDI, *Francofurti 1573. f.* IACOBI KLEISTI, *Feudalium Constitutionum Decades IV. Francofurti 1668. 8.* IANI ab ARCEDVRA *conclusiones feudales*, *Francofurti 1605. 4.* Præ cæteris ad Feuda Germaniæ egregie facit *Tomus II. Consiliorum* CASPARIS KLOCKII, inque Consiliis Lynckeri, Bergeri, Hornii aliorumque, Consilia reperiuntur egregia, quæ ad caussas Feudales spectant.

§. XI.

Scriptores de Specialibus Feudorum Materiis.

Tandem etiam non prætermittendi, qui speciales Feudorum Materias scriptis illustrarunt, quod in primis per Dissertationes Selectas ab Eruditissimis Viris factum est, quarum præstantiores quæ ad manus sunt, enumerabimus. De *Origine Feudorum* scripsit IOANNES GEORGIVS BESOLDVS *Tubingæ 1621. 4.* cui tamen præ-

præferenda est oratio THOMÆ FRANZII, Syntagmati Struuiano subnexa. Primas quoque Feudorum origines erudite illustrat CASPAR ACHATIVS BECK ICtus doctissimus, *Dissertationibus de paribus Reipublicæ Ministri & Vasalli Iuribus*, *Ienæ 1716. 4. De Ortu* & Retractu *Feudali* elegans & pererudita extat Dissertatio CAROLI SCHENCKEN *Altorfii 1717. 4.* habita. *Genera & Qualitates feudorum* exposuit IO. THOMAS MARINVS de MARINIS, *Coloniæ 1582. 8.* De *natura, qualitate & differentia feudorum* HENRICVS BOCERVS, *Tubingæ 1600. 8.* Huc etiam pertinet IO. PETRI LVDEVVIGS *Dissertatio* exhibens *Iura Feudis vicina*, *Halæ 1708. 4.* De *Feudo solari* egit AHASVERVS FRITSCHIVS, *Ienæ 1674. 4.* & HVLDERICVS ab EYBEN *Helmstadii 1677. 4.* & inter Scripta iunctim edita ac E. HARTMANNVS ab ERFFA Dissertatione *de Bonis Germaniæ Feuda Solaria*, *Germanice*, *Sonnen - Lehn dictis*, *Lipsiæ 1716. 4.* De *Feudis oblatis* extat b. Parentis GEORGII ADAMI STRUVII in hac Academia habita dissertatio, Respondente *Theophilo Friderico Borries*, *Ienæ 1678. 4.* & CHRISTIANI THOMASII de eadem materia dissertatio, *Lipsiæ 1687. 4.* Præstat vero IO. NICOLAI HER-

HERTII de *Feudis oblatis* liber, qui primum *Giſſæ 1680. 12.* prodiit, poſtea Tomo ſecundo Commentationum acceſſit, qui hiſtoriam, conſtitutionem & naturam feudorum oblatornm declarat, chartas quasdam ad hoc argumentum facientes adnectit, atque multa, quæ ad antiquitates non ſolum, ſed etiam ſtatum hodiernum & feuda Imperii faciunt, proponit. In eodem Tomo ſecundo extat eiusdem Diſſertatio *de Feudo Nobili.* Subnectimus Eiusdem Diſſertationem de *Feudis ex illis, quæ data & oblata dicuntur mixtis & de pecunia vaſallitica, vulgo Statumgeld, Gieſſæ 1710. 4.* De *Feudis Eccleſiaſticis, vom Krumſtäbiſchen Lehn* habemus elegantisſimam Diſſertationem IVSTI HENNINGII BOEHMERI *Halæ 1717. 4.* Iuris Eccleſiaſtici Tomo II. poſt ex parte inſertam. *De Feudis in Curte & extra Curtem vom Lehen in-und außer dem Lehen-Hoff* Diſſ. *AVGVSTI CHRISTIANI RHEFELDTI Argentorati 1697. 4.* De *Feudo Pignoratitio* egit *ARNOLDVS KRVPP, Gieſſæ 1689. 4.* & alia Diſſertatione *VLRICVS MARBACHIVS,* Pater, *Argentorati 1710. 4.* De *Feudo in pecunia conſiſtente vom Lehn-Stamm* egit *ANDREAS MYLIVS, Lipſiæ 1693. 4.* De *Feudo Franco* HERMANN. RICHAR-

RICHARDVS POLMANN, *Gieſſæ* 1699. 4. De *Feudo ex pacto & prouidentia & Feudo hereditario CAROLVS* a *KIRCHBERG*, *Auguſtæ* 1616. 4. De *Feudis impropriis IOANNES WVRMSERVS* , *Tubingæ* 1675. 8. *De Feudo Clypeari vom Adlichen Schild - Lehn* Diſſertatio *HENRICI HILDEBRANDI Altorfii* 1719. 4. *Iura Prædiorum & Feudorum Nobilium in primis Saxonicorum*, eleganti Diſſertatione expoſuit Præſide *AVGVSTINO LEYSERO*, *Io. Adamus Laurentius*, *Helmſtadti* 1718. 4. De *recta Feudorum interpretatione ANTONIVS MONACHVS*, *Taurini* 1635. *f.* De *veſtiturarum Pactionibus* Tractatum dedit *ANDREAS KNICHEN Hanouiæ* 1607. 4. & inter opera Viri *Hanouiæ* 1613. *f.* impreſſa, addita Tertia Parte auctiorem. De *Feudi conceſſione PETRVS GREGORIVS* cum additionibus *Garſiæ Maſtrilli*, *Moguntiæ* 1600. 8. De *Particulari territorio ſubinfeudato GEORGIVS HENRICVS BRVCKNERVS*, *Erfurti* 1686. 4 *ROMANVS TELLERVS*, de *Feudo pluribus promiſſo* egit *Lipſiæ* 1675. 4. *FRANCISCVS* de *AMICIS de his* expoſuit, *qui Feuda dare poſſunt*, *Venetiis* 1600. *f.* De *ProDomino Feudi directo IO. SAMVEL STRYKIVS*, *Halæ* 1711. 4. *De Inueſtitura Prælati Feudali circa Bona Eccleſiaſtica* Diſſertatio

CHRISTOPHORI VVERTHERI MüHL-PFORT *Ienæ 1690.* 4. PETRVS VRSINVS de *Feudorum ſucceſſione*, *Neapoli* 1639. *f.* CORNELIVS NEOSTADIVS de *Succeſſione Feudi ſcripti & Hollandici*, *Amſtelodami* 1603. 4. De *Teſtamento Feudali* VLRICVS MARBACHIVS, *Argentorati* 1709. 4. Ad Succeſſionem ſpecialem *Feudi Hohenbergici* controuerſam, ſpectat *Deductio* Regimini Auſtriaco Inſprugæ exhibitum, cui Titulus: *Schiedliche Gegen-Nothdurfft im Namen Herrn Carl Ioſeph von Neuhauſen zu Hoven*, *in puncto ſuccesſionis feudalis des von den communi ſtipite Wernero II. Tucher genannt, beſeſſenen, und von ſeinen Söhnen Wernero V, und Reinhardo I, zu gleicher Helffte Lehnweiſe innen gehabten Stamm- und Nahmen-Guthes Neuhauſen*, 1702. *f.* HENRICVS BOCERVS, de *Inueſtitura Feudorum*, *Tubingæ* 1608. 8. & de eadem ANTONIVS CAPYTIVS, *Neapoli* 1573. *f.* Decadem Selectarum Controuerſiarum de *Inueſtitura Feudi* collegit PETRVS MASCOVIVS *Gryphiswaldiæ* 1708. 4. IACOBVS ALEMANNVS, de *Iure ſimultaneæ inueſtituræ*, *Magdeburgi* 1606. 8. *De abuſiua Feudi Inueſtitura* occaſione, 2. F. 2. pr. egit IO. PHILIPPVS STREIT *Erffordiæ* 1706. 4. De *Inueſtitura Saxonica in rebus allo-*

allodialibus Immobilibus egit ANDREAS MEYERVS, *Francofurti 1667. 4.* cui adiungendum pereruditum Schediasma IO. BVRCARDI VERPOORTENN *de Inuestitura Allodiorum eiusdemque originibus vsu auctoritateque præsente*, *Coburgi 1715.* 4. *De Renouatione Inuestituræ Vniuersitatis Nomine regulariter non in casu mortis unius ex pluribus Feudi Curatoribus, sed demum cunctis iis deficientibus, petenda* egit Dissertatione IO. WILHELMVS ENGELBRECHT *Helmstadii 1716.* 4. *De ProVasallo vom Lehn-Träger* exposuit ANDREAS MYLIVS, *Lipsiæ 1688.* 4. & alia Dissertatione IOAN. CHRISTIANVS SCHROETER ICtus exquisitissimus, de *Curatore Feudi*, *Ienæ 1707.* 4. De *reuocatione Feudi alienati* IO. de ANANIA, *Lugduni 1546.* 4. LAVRENTIVS SYLVANVS, de *feudi recognitione*, *Coloniæ 1596.* *De Iure Vasalli in Feudo* Dissertationem proposuit LüDERVS a RHEDEN, *Marburgi Cattorum 1701. 4.* *De eodem Vasalli Iure* Specimen Controuersiarum cum rationibus decidendi Præside IO. PHILIPPO SLEVOGTIO, disputauit *Io. Melchior Hinüber Ienæ 1694. f.* De *Excadentiis s. subinfeudatione* Dissertatio agit ZACHARIÆ PRVESCHENCKII *Ienæ 1639. 4.* recusa

1698. 4. De *Fructibus Feudi* alia GABRIELIS SCHWEDERI *Tubingæ 1703. 4. De Necessitate Consensus Vasalli in Expectantiam Feudi a Domino concedendam* scripsit Dissertationem SIGISMVNDVS GOTTLIEB HILLIGER, *Lipsiæ 1717.* 4. BENEDICTVS CARPZOVIVS de *oneribus vasalli feudalibus*, *Lipsiæ 1655.* 4. ANTONIVS BORRINIVS, de *Caualcata & Vasallorum seruitiis, pacis & belli tempore præstandis*, *Spiræ 1614.* 8. ANDREAS KOHL, de *seruitiis feudalibus & subfeudis cum notis* GVILIELMI ANTONII de FREVNDEBERG, *Marpurgi 1631.* 4. qui priori longe est præferendus. *De Hostenditiis* egregiam scripsit Dissertationem IO. STRAVCHIVS *Ienæ 1671.* 4. propositam, quæ in Excellentissimi huius Bibliothecæ Auctoris *Bibliotheca Librorum Rariorum, Theca Prima* fuit recusa. De Adoha *der Heer-Steuer, Reise-Geld, Fahrt-lösung, Lehn-Dienst-Tax* Dissertatio extat HENRICI COCCEII *Francofurti ad Viadrum 1692.* 4. habita, recusa *1699.* 4. *De Equo Sequelæ & ad alia Seruitia destinato, atque de Equo Equestri & Feudali vom Heer-Dienst-Ritter-und Lehen-Pferde* disseruit HENRICVS HILDEBRANDVS *Altdorfii 1718.* 4. qui & alia Disputatione *Ibid. 1700.* 4. quæ recusa *1719.* 4. *De*

De-

Denegatione Seruitiorum Feudalium von Versagung der Ritter-und Lehn-Dienste egit, & IO. DAVID LVEDECKE *de Adaratione Seruitiorum Equestrium von dem Roß-Dienst-Gelde oder Anschlag de Ritter-Pferde, Altdorfii 1708. 4. De Corredo* Seruitii Feudalis specie, extat Dissertatio ERHARDI SPIZ *Altdorfii 1716. 4. De Seruitiis Feudalibus Vasallorum Pomeraniæ Orientalis* Diss. MARCI RHODII, *Francofurti 1706.* 4. SAM. STRYKII *Vasallus desertor*, commonstratus Dissertatione *Francofurti 1679.* 4. *Vasallum Epichære cacum den Lehnmann als einen Schadenfroh* demonstrauit SAMVEL FRIDERICVS WILLENBERG, *Francofurti ad Viadrum 1700.* 4. BARTHOLOMÆVS CAMERARIVS de *prohibita feudi alienatione* scripsit *Romæ 1561. f. De caussis prohibitæ Alienationis Feudi* aperuit Dissertatione CHRISTIANVS THOMASIVS *Halæ 1709.* 4. qua multos Doctorum Iuris Feudalis næuos demonstrauit. Hanc excepit alia *Halæ 1709.* 4. proposita, *De Feudo Alienabili. De Consensu Domini in Alienatione Feudi* Dissertatio THEODORI BOLZ *Regiomonti 1707.* 4. *De Retractu Filiorum Gentilitio in Feudis* disseruit LüDERVS MENCKENIVS, Respondente *Iulio Bernhardo de Rohr*, *Li-*

psiæ 1710. 4. PETRI SCHWENNERS Diss. de *Retractu Gentilitio, vom Erb-Freund-Recht Regiomonti 1703.* 4. DAVIDIS STAVINSKI Dissertatio *de Feudi Alienati Reuocatione ex Iure Protimiseos, Regiomonti 1698.* 4. CHRISTIANI LVDOVICI STIGLIZ Diss. *de Iure succedendi Agnatorum in Feudum alienatum viuo Alienatore, inprimis Iure Saxonico, Lipsiæ 1714.* 4. De *Feudo ab vxore marito in dotem dato* egit PAVLVS CHRISTIANVS SCHROETERVS, *Wittebergæ 1712.* 4. De *Felonia* habemus FRIDERICI GEISLERI dissertationem, *Lipsiæ 1673.* 4. cui iungenda CHRISTIANI THOMASII Dissertatio *de Felonia Domini, Halæ 1710.* 4. qua eandem a Dominis directis committi posse, negat. *De tacita Remissione Feloniæ* nuper prodiit Disputatio IACOBI CAROLI SPENERI, *Wittebergæ 1719.* 4. De *Laudemio* GEORGIVS FRANZKIVS, ex instituto & egregie scripsit *Ienæ 1664.* 4. De *coniugio feudalitio* GEORG. HINZKE, *Ienæ 1690.* 4. Idem institutum plenius persequitur PHILIPPVS KNIPSCHILD, de *obligatione Domini & Vasalli, Vlmæ 1687.* 12. ubi stylo germanico hanc materiam ad vsum maxime hodiernum exponit. *De Feudi Consolidatione temporaria* Dissertatio IO. GOTHOFREDI BAVER *Altdorfi 1718.* 4. De *Transmutatione Feu-*

Feudi in allodium peculiari dissertatione egit IACOBVS BORNIVS, *Lipsiæ 1693.* 4. De *Debitis feudalibus* IO. EICHELIVS, cui iungenda SAMVELIS STRYKII Diss. *de Obligatione Feudi consensu munita, von consentirten Lehn-Schulden 1678.* 4. habita, quæ Volumine *III.* Dissertationum Num. XX. extat & a. 1714. fuit recusa. De *Hypotheca Feudali expressa* Dissertatio IVSTI HENNINGII BOEHMERI *Halæ 1718.* 4. & alia GEORGII ADOLPHI SCHVBERTHI *de Consensu Agnatorum & simultaneæ inuestitorum temporario, in Hypothecam Feudi, Lipsiæ 1718.* 4. In Feudis quoque Illustrium de Debitis Antecessoris & Obligatione Successoris disceptatur, quas controuersias illustrant B. GEORGII BEYERI, Dissertatio *de Obligatione Successoris Illustris, Witteberga 1714.* 4. proposita, & elegantissima Dissertatio IO. PETRI LVDEWIG *de Obligatione Successoris in Principatus & Clientelas, Halæ 1714.* 4. quibus omnino addi meretur GOTTHARTT NVNNROOD *Disceptatio Forensis: An Successor in Primogenio teneatur de exsoluendis Antecessorum debitis? Francofurti & Wezlariæ 1710.* 4. Qua pro utraque sententia argumenta adducuntur. De *Excussione allodii ante feudum* HEN-

RICVS HILDEBRANDVS Altdorfi 1712. 4. cui addi poteſt *IO. PHILIPPI SLEVOGTII Diſſertatio de Executione in bona feudalia*, *Ienæ* 1692. 4. De *Vaſallorum grauaminibus IOANNES MARIA NOVARIVS*, *Geneuæ* 1686. *f.* *De Iuriſdictione Feudali* illuſtres Controuerſias tractauit *WENCESLAVS XAVERIVS NEVMANN de PVCHOLZ*, ICtus Pragenſis, Diſſertationibus, plurimis diplomatibus inſtructis, *de Iuriſdictione Feudali & Superioritate Territoriali, in SubFeudis Imperii, tam datis, quam oblatis*, quæ editæ *Pragæ* 1716. 4. cui doctiſſime reſpondit Generoſiſſimus Dominus *HENRICVS de BüNAV* qui ſub literis B. D. H. E. M. latere voluit *Examine Diſſertationum Pucholzii Lipſiæ* 1718. 4. edito, huc etiam pertinet *LüDERI MENCKENII* Diſſertatio *de Foro Competente Vaſallorum ſimultaneeque inueſtitorum* Reſpondente *Nicolao Henrico de Tilemann Lipſ.* 1718. 4. propoſita. Huc etiam referri poteſt *De Primo Foro Sub Feudorum Imperii in Reichs-Affter-Lehn* Parium curiæ exemplo in Haſſiæ Comitatu Rittbergenſi, Diſſertatio IO. PETRI LVDEWIG, *Halæ* 1715. 4. & aliæ plures, quas in Bibliotheca Iuris Publici ubi de *Landſaſſiatu* agitur, enumerabimus. *De Vaſallo contra Dominum*

num

rum auctoritate propria sibi Ius dicente exposuit *SIGISMVNDVS GOTTLIEB HILLIGER*, *Lipsiæ* 1717. 4. *De Testimonio Vasalli in Causa Domini* egit *IACOBVS FRIDERICVS LVDOVICI Halæ* 1719. 4. *ERASMVS a CHOCKIER*, de *Aduocatiis Feudalibus*, scripsit *Coloniæ* 1624. 4. & qui in hac materia optimus est *MARTINVS MAGERVS a SCHOENBERG*, de *Aduocatia armata, seu clientelari patronorum Iure & potestate, clientumque officio & obligatione, Francofurti* 1625. *f.* cumque esset perrarus, recusus fuit *Francofurti* 1719. *f.* cum eruditissima Præfatione *BVRCARDI GOTTHELFFII STRUVII*, *de Aduocatia Maiestatica*, adiectoque *CHRIST. FRANCISCI PAVLLINI* Discursu Historico-Politico: *De Aduocatis Monasticis*. IOANNIS HENRICI BERGERI *quæstio, vtrum & quousque surdi ac muti feudorum sint capaces, Lips.* 1707. 4. exposita. *De eo, quod iustum est circa Rusticos in materia Feudali* HENRICVS COCCEIVS egit in *Dissertatione* habita *Francofurti* 1693. 4. De *Feudis* vero *Imperii* eruditus est Tractatus IOANNIS WILHELMI ITTERI, *Francofurti* 1685. 8. & *Francofurti & Lipsiæ* 1714. 8. quem non solum ex Iure feudali Langobardico, sed etiam publicis & pragmaticis sanctionibus atque Historia

Germanica deduxit. Inde IO. WOLFF-GANGVS TEXTOR Dissertatione auspicali *Feuda Imperii Propria non Oblatis annumeranda esse* demonstrare voluit, *Altdorfii 1717.* 4. *De Feudis Vexilli* siue *Fahn-Lehn* elegans & erudita extat Diatriba excellentissimi Viri NICOLAI HIERONYMI GVNDLINGII, *Halæ Magdeburgicæ 1715.* 4. *De Ligia Principum Imperii Fide* Dissertatiuncula STEPHANI KüHNLEIN *Altdorfii 1705.* 4. De *Expectatiuis in Feuda Imperii* Diss. IO. IACOBI MASCOV *Lipsiæ 1719.* 4. De *Refutatione Feudorum Imperii* Dissertationem habemus IMMANVELIS WEBERI *Giessæ 1711.* 4. & aliam de *Alienatione Immediati Feudi Imperii*, MATTHIÆ STEIN, *Rostochii 1709.* 4. *Examen Longobardicæ Doctrinæ de Felonia ad Status Imperii communiter adplicatæ* erudite suscepit IACOBVS CAROLVS SPENER *Vitembergæ 1718.* 4. Ad Vasallos Italos facit elegans *Dissertatio de Vasallo non Statu Imperii* sub præsidio CHRISTIANI SCHROETERI habita *Ienæ 1704.* 4. De *Bonis Laudemialibus* extat Dissertatio IOANNIS SCHILTERI, *Argentorati 1690.* 4. De *Iure Castrensi, siue von Burg-Rechten* Præside ADRIANO BEYERO, di-

disputauit *Gothofredus Appoldus, Iena* 1694. 4.

§. XII.

Processum in Caussis Feudalibus egregie commonstrauit IACOBVS FRIDERICVS LVDOVICI *in der Einleitung zum Lehns-Processe, Halæ* 1718. 4. qua non Prossum solum, secundum Longobardici Iuris placita, sed & Iura Germaniæ Feudalia cum antiquiora, tum recentiora, prouincialia, eleganter & utiliter instruit. Accessit *der Richt-Steig über das Sæchsische Land- und Lehn-Recht*, quam ex MSCto Thomasiano primus edidit. *Processus Feudalis.*

§. XIII.

Ad solidam Feudalis Iuris interpretationem faciunt potissimum Glossaria, quæ diuersos terminos Iuris Feudalis ex moribus antiquitatibusque Gentium repetendos, probe illustrant. Principem inter hæc locum meretur *CAROLI du FRESNE Glossarium ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis, Parisiis* 1678. *f.* & *Francofurti* 1681. *f.* & *Ibid.* 1710. *f. HENRICI SPELMANNI Glossarium Archailogicum, ex Editione Tertia auctiori & correctiori Londini* 1687. *f.* quo voces potissimum *Glossaria & Concordantia ad Ius Feudale.*

mum Anglicas illuſtrauit & ad ſupplendum du Freſnii Gloſſarium facit. *STEPHANI SKINNERI Etymologicon Linguæ Anglicanæ, Londini 1671. f. MENAGII Dictionarium Etymologicum Originum Linguæ Francicæ, Pariſiis 1694. f.* gallico ſermone, quo & vetuſtas voces Francicas rem Feudalem probe illuſtrantes, explicat. *GOTTEFRIDI WENDELINI Gloſſarium Salicum Vocum Atuaticarum*, adiectum ipſius *Legibus Salicis illuſtratis, Antwerpiæ 1649. f.* & cum primis *OCTAVII FERRARII Origines Linguæ Italicæ, Patauii 1676. f.* qui voces quasdam Longobardicas inter alias explicauit. Huc facit etiam *Gloſſarium* quod Codici Legum Antiquarum ſubiecit *LINDENBROGIUS*, quem ſecutus eſt *STEPHANUS BALUZIUS*, qui Capitularibus regum Francorum tale quid ſubiunxit. Simile adiectum videmus *MARQUARDI FREHERI* Scriptoribus Rerum Germanicarum, quod in recentiori horum Scriptorum Editione, ab Excellentiſſimo huius Bibliothecæ Auctore, magna cura fuit auctum, & aliud *MATTHÆI PARISII* Hiſtoriæ, Maiori additum. Quæ ſane lucem præferunt haut minimam verbis, terminis atque antiquitatibus Feudalibus. Optandum

dum esset, vt locupletissimum *IOANNIS SCHILTERI Glossarium Saxonicum*, in quo tot annis desudauerat, aliquando lucem adspiceret, quod apud consultissimum Virum *IOAN. PHILIPPVM SCHMIDIVM* Argentoratensem, Bibliothecæ Schilterianæ possessorem, extat, qui sumtus ad imprimendum utilissimum opus necessarios, expectat. Ad Ius Longobardicum maximam partem facit *FRANCISCI HOTTOMANNI Dictionarium Verborum Feudalium, Lugduni 1575. f.* & *NICOLAI CHRISTOPHORI LYNCKERI Concordantiæ Iuris Feudalis*, cum Præfatione de Vsibus illorum egregiis, *Ienæ 1688. fol.*

CAPVT DECIMVM TERTIVM

De

BIBLIOTHECA IVRIS CANONICI.

§. I.

Scriptores de Histo- ria, Natu- ra & Vsu Iuris Ca- nonico Ec- clesiastici.

BIbliotheca alia est Iuris Canonici, alia Iuris Ecclesiastici. Istius fontes sunt Canones Veteris Ecclesiæ. Horum collectores recenset PETRVS de MARCA de *Veteribus Canonum collectionibus*, qui cum aliis eiusdem opusculis, cura STEPHANI BALVZII editis, prodiit *Parisiis 1681. 8.* quæ Opuscula eiusdem illustrissimi Auctoris Commentariis de Concordia Sacerdotii & Imperii, Editionis Bœhmerianæ *Lipsiæ 1708. f.* accesserunt. Egregia est GERHARDI von MASTRICHT *Historia Iuris Ecclesiastici*, *Duisburgi 1676. 8.* edita, quæ *cum Præfatione* CHRISTIANI THOMASII *de neglectu studii Iuris Canonici*, *eiusque vsu frequente & methodo* denuo prodiit *Halæ 1705. 4.* & *Ibidem 1719. 8.* Liber est præclarus

clarus, in quo fontes Iuris Canonici a prima sua origine, a Canonibus scilicet Conciliorum, per subsequentia secula declarat, ita vt singulos Canonum Collectores, Iuris Canonici compilatores, dilucidissime exponat auctor celeberrimus. Huic iungi meretur accurata *Historia Iuris Canonici* Excellentissimi huius Bibliothecae Auctoris, quae *Capite VII. Historiae Iuris* comparet. Illustris CHRIST. THOMASIVS *Cautelis circa praecognita Iurisprudentiae Ecclesiasticae Halae 1712. 4.* defectus maxime Iuris Canonici in Historia ecclesiastica demonstrat. Huc quoque pertinet IO. STRAVCHII hoc in Iure egregie plane versati *Exercitationum Canonicarum* quae *Ienae 1673. 4.* prodiere prima, de *Origine, Libris, nec non Auctoritate Iuris Canonici*, cui iungenda CASPARIS ZIEGLERI *Dissertatio praeliminaris de ortu & progressu Iuris Canonici*, pereleganas, quae Notis & Animaduersionibus in Lancelottum *Witteberga 1669. 4.* editis, est praemissa. Nec praetermittendus HENRICI LINCKII *Discursus Praeliminaris, De Iuris Canonici Origine & Auctoritate* quae in fronte Tractatus *de Iuribus Templorum*, comparet. Ex Pontificiis HVNOLDVS PLETTENBERGIVS in *Introductione* sua *ad Ius Canonicum*, quae *Hil-*

psiæ 1710. 4. PETRI SCHWENNERS Diff. de *Retractu Gentilitio, vom Erb-Freund-Recht Regiomonti 1703.* 4. DAVIDIS STAVINSKI Differtatio *de Feudi Alienati Reuocatione ex Iure Protimiseos, Regiomonti 1698.* 4. CHRISTIANI LVDOVICI STIGLIZ Diff. *de Iure succedendi Agnatorum in Feudum alienatum viuo Alienatore, inprimis Iure Saxonico, Lipsiæ 1714.* 4. De *Feudo ab vxore marito in dotem dato* egit PAVLVS CHRISTIANVS SCHROETERVS, *Wittebergæ 1712.* 4. De *Felonia* habemus FRIDERICI GEISLERI differtationem, *Lipsiæ 1673.* 4. cui iungenda CHRISTIANI THOMASII Differtatio *de Felonia Domini, Halæ 1710.* 4. qua eandem a Dominis directis committi posse, negat. *De tacita Remissione Feloniæ* nuper prodiit Disputatio IACOBI CAROLI SPENERI, *Wittebergæ 1719.* 4. De *Laudemio* GEORGIVS FRANZKIVS, ex instituto & egregie scripsit *Ienæ 1664.* 4. De *coniugio feudalitio* GEORG. HINZKE, *Ienæ 1690.* 4. Idem institutum plenius persequitur PHILIPPVS KNIPSCHILD, de *obligatione Domini & Vasalli, Vlmæ 1687. 12*, ubi stylo germanico hanc materiam ad vsum maxime hodiernum exponit. *De Feudi Consolidatione temporaria* Differtatio IO. GOTHOFREDI BAVER *Altdorfi 1718.* 4. De *Transmutatione*

Feu-

Feudi in allodium peculiari dissertatione egit IACOBVS BORNIVS, *Lipsiæ 1693.* 4. De *Debitis feudalibus* IO. EICHELIVS, cui iungenda SAMVELIS STRYKII Diss. *de Obligatione Feudi consensu munita, von consentirten Lehn-Schulden 1678.* 4. habita, quæ Volumine *III.* Dissertationum Num. XX. extat & a. 1714. fuit recusa. De *Hypotheca Feudali expressa* Dissertatio IVSTI HENNINGII BOEHMERI *Halæ 1718.* 4. & alia GEORGII ADOLPHI SCHVBERTHI *de Consensu Agnatorum & simultanee inuestitorum temporario, in Hypothecam Feudi, Lipsiæ 1718.* 4. In Feudis quoque Illustrium de Debitis Antecessoris & Obligatione Successoris disceptatur, quas controuersias illustrant B. GEORGII BEYERI, Dissertatio *de Obligatione Successoris Illustris, Witteberga 1714.* 4. proposita, & elegantissima Dissertatio IO. PETRI LVDEWIG *de Obligatione Successoris in Principatus & Clientelas, Halæ 1714.* 4. quibus omnino addi meretur GOTTHARTT NVNNROOD *Disceptatio Forensis: An Successor in Primogenio teneatur de exsoluendis Antecessorum debitis? Francofurti & Wezlariæ 1710.* 4. Qua pro utraque sententia argumenta adducuntur. De *Excussione allodii ante feudum* HEN-

RICVS HILDEBRANDVS Altdorfi 1712. 4. cui addi poteſt *IO. PHILIPPI SLEVOGTII Diſſertatio de Executione in bona feudalia, Ienæ* 1692. 4. De *Vaſallorum grauaminibus* IOANNES MARIA NOVARIVS, *Geneuæ* 1686. *f.* De *Iurisdictione Feudali* illuſtres Controuerſias tractauit *WENCESLAVS XAVERIVS NEVMANN de PVCHOLZ*, ICtus Pragenſis, Diſſertationibus, plurimis diplomatibus inſtructis, *de Iurisdictione Feudali & Superioritate Territoriali, in SubFeudis Imperii, tam datis, quam oblatis,* quæ editæ *Pragæ* 1716. 4. cui doctiſſime reſpondit Generoſiſſimus Dominus *HENRICVS de BüNAV* qui ſub literis B. D. H. E. M. latere voluit *Examine Diſſertationum Pucholzii Lipſiæ* 1718. 4. edito, huc etiam pertinet *LüDERI MENCKENII* Diſſertatio *de Foro Competente Vaſallorum ſimultaneeque inueſtitorum* Reſpondente *Nicolao Henrico de TilemannLipſ.* 1718. 4. propoſita. Huc etiam referri poteſt *De Primo Foro Sub Feudorum Imperii in Reichs-Affter-Lehn* Parium curiæ exemplo in Haſſiæ Comitatu Rittbergenſi, Diſſertatio IO. PETRI LVDEWIG, *Halæ* 1715. 4. & aliæ plures, quas in Bibliotheca Iuris Publici ubi de *Landſaſſiatu* agitur, enumerabimus. *De Vaſallo contra Dominum*

num auctoritate propria sibi Ius dicente exposuit *SIGISMVNDVS GOTTLIEB HILLIGER*, *Lipsiæ 1717.* 4. *De Testimonio Vasalli in Causa Domini* egit *IACOBVS FRIDERICVS LVDOVICI Halæ 1719.* 4. *ERASMVS a CHOCKIER*, de *Aduocatiis Feudalibus*, scripsit *Coloniæ 1624.* 4. & qui in hac materia optimus est *MARTINVS MAGERVS a SCHOENBERG*, de *Aduocatia armata, seu clientelari patronorum Iure & potestate, clientumque officio & obligatione*, *Francofurti 1625. f.* cumque esset perrarus, recusus fuit *Francofurti 1719. f.* cum eruditissima Præfatione *BVRCARDI GOTTHELFFII STRUVII*, *de Aduocatia Maiestatica*, adiectoque *CHRIST. FRANCISCI PAVLLINI* Discursu Historico-Politico: *De Aduocatis Monasticis.* IOANNIS HENRICI BERGERI *quæstio, vtrum & quousque surdi ac muti feudorum sint capaces*, *Lips. 1707.* 4. exposita. *De eo, quod iustum est circa Rusticos in materia Feudali* HENRICVS COCCEIVS egit in *Dissertatione* habita *Francofurti 1693.* 4. De *Feudis* vero *Imperii* eruditus est Tractatus IOANNIS WILHELMI ITTERI, *Francofurti 1685. 8.* & *Francofurti & Lipsiæ 1714. 8.* quem non solum ex Iure feudali Langobardico, sed etiam publicis & pragmaticis sanctionibus atque Historia

Germanica deduxit. Inde IO. WOLFF-GANGVS TEXTOR Dissertatione auspicali *Feuda Imperii Propriis non Oblatis annumeranda esse* demonstrare voluit, *Altdorfii 1717.* 4. *De Feudis Vexilli* siue *Fahn-Lehn* elegans & erudita extat Diatriba excellentissimi Viri NICOLAI HIERONYMI GVNDLINGII, *Halæ Magdeburgicæ 1715.* 4. *De Ligia Principum Imperii Fide* Dissertatiuncula STEPHANI KüHNLEIN *Altdorfii 1705.* 4. De *Expectatiuis in Feuda Imperii* Diss. IO. IACOBI MASCOV *Lipsiæ 1719.* 4. De *Refutatione Feudorum Imperii* Dissertationem habemus IMMANVELIS WEBERI *Giessæ 1711.* 4. & aliam de *Alienatione Immediati Feudi Imperii*, MATTHIÆ STEIN, *Rostochii 1709.* 4. *Examen Longobardicæ Doctrinæ de Felonia ad Status Imperii communiter adplicatæ* erudite suscepit IACOBVS CAROLVS SPENER *Vitembergæ 1718.* 4. Ad Vasallos Italos facit elegans *Dissertatio de Vasallo non Statu Imperii* sub præsidio CHRISTIANI SCHROETERI habita *Ienæ 1704.* 4. De *Bonis Laudemialibus* extat Dissertatio IOANNIS SCHILTERI, *Argentorati 1690.* 4. De *Iure Castrensi, siue von Burg-Rechten* Præside ADRIANO BEYERO, di-

disputauit *Gothofredus Appoldus, Iena 1694. 4.*

§. XII.

Processum in Caussis Feudalibus egregie commonstrauit IACOBVS FRIDERICVS LVDOVICI *in der Einleitung zum Lehns-Processe, Halæ 1718. 4.* qua non Prossum solum, secundum Longobardici Iuris placita, sed & Iura Germaniæ Feudalia cum antiquiora, tum recentiora, prouincialia, eleganter & utiliter instruit. Accessit *der Richt-Steig über das Sechsische Land- und Lehn-Recht*, quam ex MSCto Thomasiano primus edidit. *Processus Feudalis.*

§. XIII.

Ad solidam Feudalis Iuris interpretationem faciunt potissimum Glossaria, quæ diuersos terminos Iuris Feudalis ex moribus antiquitatibusque Gentium repetendos, probe illustrant. Principem inter hæc locum meretur *CAROLI* du *FRESNE Glossarium ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis, Parisiis 1678. f.* & *Francofurti 1681. f.* & *Ibid. 1710. f. HENRICI SPELMANNI Glossarium Archailogicum, ex Editione Tertia auctiori & correctiori Londini 1687. f.* quo voces potissimum *Glossaria & Concordantiæ ad Ius Feudale.*

mum Anglicas illuſtrauit & ad ſupplendum du Freſnii Gloſſarium facit. *STEPHANI SKINNERI Etymologicon Linguæ Anglicanæ, Londini 1671. f. MENAGII Dictionarium Etymologicum Originum Linguæ Francicæ, Pariſiis 1694. f.* gallico ſermone, quo & vetuſtas voces Francicas rem Feudalem probe illuſtrantes, explicat. *GOTTEFRIDI WENDELINI Gloſſarium Salicum Vocum Atuaticarum*, adiectum ipſius *Legibus Salicis illuſtratis, Antwerpiæ 1649. f.* & cum primis *OCTAVII FERRARII Origines Linguæ Italicæ, Patauii 1676. f.* qui voces quasdam Longobardicas inter alias explicauit. Huc facit etiam *Gloſſarium* quod Codici Legum Antiquarum ſubiecit *LINDENBROGIVS*, quem ſecutus eſt *STEPHANVS BALVZIVS*, qui Capitularibus regum Francorum tale quid ſubiunxit. Simile adiectum videmus *MARQVARDI FREHERI* Scriptoribus Rerum Germanicarum, quod in recentiori horum Scriptorum Editione, ab Excellentiſſimo huius Bibliothecæ Auctore, magna cura fuit auctum, & aliud *MATTHÆI PARISII* Hiſtoriæ, Maiori additum. Quæ ſane lucem præferunt haut minimam verbis, terminis atque antiquitatibus Feudalibus. Optandum

dum esset, vt locupletissimum *IOANNIS SCHILTERI Glossarium Saxonicum*, in quo tot annis desudauerat, aliquando lucem adspiceret, quod apud consultissimum Virum *IOAN. PHILIPPVM SCHMIDIVM* Argentoratensem, Bibliothecæ Schilterianæ possessorem, extat, qui sumtus ad imprimendum utilissimum opus necessarios, expectat. Ad Ius Longobardicum maximam partem facit *FRANCISCI HOTTOMANNI Dictionarium Verborum Feudalium, Lugduni 1575. f.* & *NICOLAI CHRISTOPHORI LYNCKERI Concordantiæ Iuris Feudalis*, cum Præfatione de Vsibus illorum egregiis, *Ienæ 1688. fol.*

CAPVT DECIMVM TERTIVM

De

BIBLIOTHECA IVRIS CANONICI.

§. I.

Scriptores de Historia, Natura & Vsu Iuris Canonico Ecclesiastici.

BIbliotheca alia est Iuris Canonici, alia Iuris Ecclesiastici. Istius fontes sunt Canones Veteris Ecclesiæ. Horum collectores recenset PETRVS de MARCA de *Veteribus Canonum collectionibus*, qui cum aliis eiusdem opusculis, cura STEPHANI BALVZII editis, prodiit *Parisiis 1681. 8.* quæ Opuscula eiusdem illustrissimi Auctoris Commentariis de Concordia Sacerdotii & Imperii, Editionis Bœhmerianæ *Lipsiæ 1708. f.* accesserunt. Egregia est GERHARDI von MASTRICHT *Historia Iuris Ecclesiastici*, *Duisburgi 1676. 8.* edita, quæ *cum Præfatione* CHRISTIANI THOMASII *de neglectu studii Iuris Canonici*, *eiusque vsu frequente & methodo* denuo prodiit *Halæ 1705. 4.* & *Ibidem 1719. 8.* Liber est præclarus

clarus, in quo fontes Iuris Canonici a prima sua origine, a Canonibus scilicet Conciliorum, per subsequentia secula declarat, ita vt singulos Canonum Collectores, Iuris Canonici compilatores, dilucidissime exponat auctor celeberrimus. Huic iungi meretur accurata *Historia Iuris Canonici* Excellentissimi huius Bibliothecæ Auctoris, quæ *Capite VII. Historiæ Iuris* comparet. Illustris CHRIST. THOMASIVS *Cautelis circa præcognita Iurisprudentiæ Ecclesiasticæ Halæ 1712. 4.* defectus maxime Iuris Canonici in Historia ecclesiastica demonstrat. Huc quoque pertinet IO. STRAVCHII hoc in Iure egregie plane versati *Exercitationum Canonicarum* quæ *Ienæ 1673. 4.* prodiere prima, de *Origine, Libris, nec non Auctoritate Iuris Canonici*, cui iungenda CASPARIS ZIEGLERI *Dissertatio præliminaris de ortu & progressu Iuris Canonici*, perelegans, quæ Notis & Animaduersionibus in Lancelottum *Witteberga 1669. 4.* editis, est præmissa. Nec prætermittendus HENRICI LINCKII *Discursus Præliminaris, De Iuris Canonici Origine & Auctoritate* quæ in fronte Tractatus *de Iuribus Templorum*, comparet. Ex Pontificiis HVNOLDVS PLETTENBERGIVS in *Introductione* sua *ad Ius Canonicum*, quæ

Hil-

Hildesiæ 1692. 8. prodiit, de collectoribus canonum & conciliis generalibus egit. Addimus ZEGERI BERNHARDI von ESPEN *Tractatum Historico-Canonicum exhibentem Scholia in omnes Canones Conciliorum, tam Græcos, quam Latinos vnanimi vtriusque ecclesiæ græcæ & latinæ consensu probatos, nec non famosiores Canonum Codices siue Collectiones, tam veteres, quam recentiores, quibus modernum Corpus Canonicum constat. Vna cum variis reflexionibus, regulis & principiis perueniendi ad veram & vtilem sacrorum Canonum & Iuris Canonici notitiam, Leodii 1693.* 4. & inter Opera *Coloniæ 1715. f.* iunctim edita. De *emendatione Gratiani* erudita est commentatio ANTONII AVGVSTINI, quam cum notis STEPHANI BALVZII denuo edidit GERHARDVS von MASTRICHT *Duisburgi ad Rhenum 1676. 8. Arnhemii 1678. 8.* De *origine & vsu Iuris Canonici in Terris protestantium* erudita est dissertatio HVLDARICI EYBENII, *Helmstadii 1672.* 4. ADAMVS RICCIVS de *Librorum Iuris Canonici quantitate & qualitate* egit *Regiomonti 1637. 8.* Sed melior est ALBERICI GENTILS Tractatio de *Libris Iuris Canonici, Helmstadii 1674.* 4. Alias *Historiam Iuris Canonici* publicauit IOACHIMVS CLVTENIVS, *Ar-*

Argentorati 1609. 4. contra quem tamen ſcripſerunt Colonienſes *1621. 4.* Erudita eſt *Hiſtoria Iuris Canonici* a IOANNE DOUIATIO gallice ſcripta & *Pariſiis 1677. 8.* cum explicatione locorum, in quibus celebrata fuerunt concilia, perrara tamen noſtris in oris eſt. Idem DOVIATIVS, eruditiſſimis *Prænotionum Canonicarum Libris Quinque, Pariſis 1687. 4.* editis, Iuris Canonici Naturam, Definitionem, Diuiſionem, Proprietates, a cognatis Materiis Differentiam, fontes Corporis Iuris Canonici, adminicula, luculenter exponit maximeque IurisCanonici ſtudioſis veniret commendandus, niſi in Germania noſtra rarus eſſet.

§. II.

Fontes Iuris Eccleſiaſtici antiqui.

Fontes *Iuris Eccleſiaſtici Antiqui* priorum Seculorum aperuit eruditiſſimis *Iuris Eccleſiaſtici Antiqui ad Plinium Secundum & Tertullianum Diſſertationibus*, IVSTVS HENNINGIVS BOEHMERVS ICtus limati iudicii & ſolidiſſimæ doctrinæ, *Lipſiæ 1711. 8.* quibus origines materiarum præcipuarum Iuris Eccleſiaſtici præclare demonſtrantur. Hunc excepit qui cum eodem omnino iungendus CHRISTOPHORI MATTHÆI PFAFFII, Theologi Tubingenſis doctiſſimi, Liber Singularis *de Ori-*

ginibus Iuris Ecclesiastici, veraque eius indole, *Tubingæ 1719.* 4. eleganti eruditione refertus. His in Plinii & Tertulliani de primitiuis Christianis Testimonia Commentatores, ad latus ponendi.

§. III.

Collectores Canonum. Fontes *Iuris Canonici* sunt Canones, de quibus horumque Collectoribus iam exponendum. Primo loco veniunt *Canones Apostolorum* vulgo dicti, licet tales non sint. Hos edidit IO. TILIVS Græce *Lutetiæ Parisiorum 1540.* & cum Commentario THEODORVS BALSAMO, *Parisiis 1620. f.* IOANNES BOVIVS, *Parisiis 1564. 8.* FRANCISCVS TVRRIANVS, *Venetiis 1563. 4.* qui eosdem contra Centuriatores Magdeburgenses defendere conatus, & DIONYSIVS GOTHOFREDVS, *Lugduni 1583. 4.* Eosdem vna cum Canonibus Concilii Niceni, Ancyrani, Neo-Cæsariensis, Gangrensis, Antiocheni, Laodiceni, Constantinopolitani I, Ephesini, Chalcedonensis, Sardicensis, Carthaginensis, Constantinopolitani III. in Trullo, Niceni II. e Canonicorum Diui Hilarii Pictauiensis & Augustana Bibliotheca edidit ELIAS EHINGERVS, *Witteberga 1614. 4.* Licet autem hi Cano-

Canones Apostolis a Binio Labbeoque adscribantur, a Protestantibus tamen satis est explosum, iisdem non deberi, immo inter Pontificios ipsi Natali Alexandro. Huic tamen P. ANTONIVS CONSTANTINVS *a Castroxillare*, Ord. Minimorum S. Francisci de Paula Ex-prouincialis opposuit *Dissertationem de Canonibus Apostolorum*, *Romæ 1697. 4.* Verum, suppositicias easdem iterum innuit THOMAS COMBENVS, qui *fraudes Romanas* in editione Conciliorum priorum quatuor seculorum commissas, detexit *Londini 1689. 4.* Cum GVILIELMVS WHISTONVS, Anglus, in *Tentamine* peculiari, Constitutiones has omnibus Noui Testamenti Libris præferendas, nescio quibus temerariis assertis putasset ROBERTVS TVRNER *Dissertationem de Constitutionibus Apostolicis vulgo dictis* anglice scriptam *Londini 1715. 8.* edidit, qua argumenta contraria examinat & confutat.

§. IV.

Post hos cœperunt Collectiones siue Codices Canonum, inter quos primus est *Codex Canonum ecclesiæ vniuersæ.* Hic post concilium Nicenum fuit collectus, vt certam regulam haberent, qua *Canones Ecclesiæ vniuersæ.*

vterentur in ecclesia, & quidem auctore incerto, post ex diuersis Conciliorum Canonibus auctus. Hunc primum edidit CHRISTOPHORVS IVSTELLVS, *Parisiis 1610. 8.* postea recusum cura GEBHARDI THEODORI MEYERI, *Helmstadii 1643. 4.* Demum eundem Iustellus filius in Bibliotheca Iuris Canonici veteris denuo publicauit *Parisiis 1661. f.* additis Canonibus Ephesinis & Chalcedonensibus. Ex hoc potissimum desumtus est *Codex Canonum ecclesiæ Africanæ*, quem CHRISTOPHORVS IVSTELLVS edidit, *Parisiis 1615. 8.* Inde secutus fuit *Codex Canonum veterum ecclesiæ Romanæ Lutetiæ Parisiorum 1669. 8.* editus, post maiori cura a FRANCISCO PITHOEO ad veteres manuscriptos Codices restitutus & notis illustratus, quem edidit CLAVDIVS PELLETIERVS, *Parisiis 1687. f.* Accesserunt PETRI PITHOEI *miscellanea ecclesiastica*, ABBONIS FLORIACENSIS *apologeticus*, *epistolæ & formulæ antiquæ Alsaticæ.* Licet quam maxime dubium sit, an hic ipse Codex sit, quo ecclesia Romana olim fuit vsa. Alium Canonum ecclesiasticorum Codicem congessit DIONYSIVS EXIGVVS, *Parisiis 1642. 8.* editum, qui post illum veterem Codicem collectus, in quibus-

dam

dam ab eo discrepat, præcipue vero circa Canonum dinumerationes. Faciunt huc etiam *Capitularia Regum Francorum*, de quibus in superioribus, quæ multa etiam ex Canonibus excerpta in se continent, Hos atque similes Canones collegit HENRICVS IVSTELLVS & GVILIELMVS VOëLLVS in *Bibliotheca Iuris Canonici veteris*, *Parisiis 1661. f.* Duobus Tomis ista absoluitur, quorum priori continetur *Codex Canonum ecclesiæ vniuersæ a concilio Chalcedonensi & Iustiniano Imper. confirmatus, græce & latine emendatior quam in prima patris, Christophori Iustelli, editione, cum ipsius notis, Codex Canonum Ecclesiasticorum DIONYSII EXIGVI, Epistolæ Synodicæ S. CYRILLI & Concilii Alexandrini contra Nestorium a Dionysio Exiguo in latinum sermonem translata, Collectio Decretorum Pontificum Romanorum, auctore DIONYSIO EXIGVO, Prisca Canonum editio latina, complectens Canones Conciliorum Ancyrani, Neocæsariensis, Nicæni, Sardicensis, Gangrensis, Antiocheni, Laodicensis, Constantinopolitani & Chalcedonensis ex vetustissimo Codice edita, Codex Canonum Ecclesiæ Africanæ, græce & latine ex editione Christophori Iustelli, cum eiusdem notis, FVLGENTII FERRANDI Breuiarium Canonicum, Indiculi*

duo in Ferrandum & Crisconium, *MARTINI BRACARENSIS collectio orientalium Canonum*, cura Ioan. Douiatii edita, *CRISCONII liber Canonum.* Secundo Tomo continentur *IOANNIS ANTIOCHENI collectio Canonum in quinquaginta titulos distributa*, *Ei. Nomocanon græce & latine*, *ALEXII ARISTINI Synopsis Canonum, græce & latine*, *SIMEONIS MAGISTRI & LOGOTHETÆ epitome Canonum, græce & latine, ARSENII Monachi, diuinorum Canonum synopsi siue Nomocanon gr. & lat. PHOTII Nomocanon cum Theodori Balsamonis Commentariis græce & latine. PHOTII Opusculum de septem synodis œcumenicis gr. & lat. NILI Metropolitæ Rhodii de sanctis & œcumenicis synodis enarratio synoptica gr. & lat. Auctoris anonymi de sex œcumenicis synodis opusculum gr. & latine. Anonymi Libellus synodicus, omnes synodos tam orthodoxas quam hæreticas a tempore apostolorum ad octauam œcumenicam complectens gr. & lat. THEODORI BALSAMONIS collectio constitutionum ecclesiasticarum ex Codice, Digestis & Nouellis Iustiniani congesta, CAROLI ANNIBALIS FABROTTI notæ perpetuæ in eadem collectione THEODORI BALSAMONIS*, *IO. LEVNCLAVII in paratitla Notatorum libri duo.* Post hanc,

GVI-

GVILIELMVS BEVEREGIVS Synodica edidit, *seu Pandectas Canonum, Conciliorum & Apostolorum ab ecclesia Graeca receptorum, Oxonii 1676. f.* in quibus variorum Conciliorum Canones, quos ecclesia Graeca adprobauit, nec non canonicas Patrum epistolas, vna cum scholiis antiquorum, quae plerumque ex Bibliotheca Bodleiana sumsit & congessit. Cum autem Anonymus *obseruationes in Eiusdem Canones Apostolorum*, quos seculo secundo & tertio demum compositos putat Beueregius, edidisset *Rotomagi 1674. 8.* ipse *Codicem Canonum* publicauit *ecclesiae primitiuae vindicatum ac illustratum, Londini 1678. 4.* in quo sententias Turriani & Dallaei examinat, suamque defendit. Sic etiam paucos ante annos prodiit *Delectus Actorum Ecclesiae Vniuersalis seu Noua Summa Conciliorum, Epistolarum, Decretorum, SS. Pontificum, Capitularium &c. quibus ecclesiae fides & disciplina niti solet*, cum Notis ad Canones, *Lugduni 1706. f.* Tomis II. Continetur eodem Collectio potiorum Canonum ex Labbei Conciliorum Tomis, quibus Collector notas quasdam adiecit. Licet haec Collectio prolixior sit circa Concilium Tridentinum, atque ea quae Statum recentiorem concernant.

§. V.

Ius Canonicum Græcorum Ex his Conciliorum Canonibus, adiectis quibusdam Imperatorum Constitutionibus collectum est Ius Canonicnm Græcorum. Ad hoc facit *PHOTII Nomocanon*, quem ex Constitutionibus Imperatorum Græcis, Basilicis & Canonibus ecclesiasticis congessit, quod breuiarium est Iuris Canonici Græcorum. Hunc deinde Constantinus Porphyrogenitus repetita lectione edidit, repurgauit & promulgauit. In hunc aliosque Conciliorum canones commentarium dedit *THEODORVS BALSAMO*, quem græce & latine edidit *GENTIANVS HERVETVS*, *Parisiis 1620. f.* Continetur etiam in Bibliotheca Iuris Canonici Iustelli. Inter recentiores *ENIMVNDVS BONEFIDIVS Iuris Orientalis digestionem* græce edidit, addita latina versione & notis, *Parisiis 1573 8.* In eadem pleraque, quæ ad Ius Ecclesiasticum faciunt, videmus collecta. Post hunc *MARQVARDVS FREHERVS* edidit *Ius Græco-Romanum* duobus Tomis gr. & latine, quod magna solertia collegerat & Freheri curæ commiserat *IOANNES LEVNCLAVIVS.* Tomus eiusdem primus totus pertinet ad Ius Canonicum. Continetur in eodem *CON-*

CONSTANTINI HARMENOPVLI epitome Iuris Canonici Græcorum, Nouellarum Augustalium de rebus ecclesiasticis liber vnus, Decretorum Synodalium libri duo, Responsorum libri duo, THEODORI BALSAMONIS meditata siue responsa, MATTHÆI MONACHI quæstiones & causæ matrimoniales, Iustiniani Imp. edictum de fide orthodoxa, CONSTANTINI HARMENOPVLI de Sectis, & veræ fidei confessione liber vnus. Alter vero Tomus ad Ius Ciuile spectat. Extant porro *Canones Græci Concilii Laodiceni, cum versionibus GENTIANI HERVETI, DIONYSII EXIGVI, ISIDORI MERCATORIS & Obseruationibus WOLFFGANGI GVNDLINGII Norimbergæ 1684. 8.*

§. VI.

Collectores Conciliorum.

Ad Fontes Iuris Canonici spectant præterea *Concilia*, quorum diuersos tum Compilatores, tum Commentatores habemus. Varii equidem sunt Conciliorum Collectores, atque Editores, quos in Compendio recensent Acta Eruditorum Lipsiensium mensis Augusti 1684. p. 348. e quibus quædam excerpsimus. Primum autem IACOBVS MERLINVS Ecclesiæ Parisiensis Pœnitentiarius, *Lutetiæ* anno *1524.* duos Conciliorum Tomos edidit a

Petro Quentelio *Coloniæ 1530.* demum *Parisiis 1535.* recusos; vno quidem Tomo Concilia vna cum Romanorum Pontificum epistolis decretalibus ab Isidoro quondam compilata, altera vero acta duorum Constantinopolitanorum, nec non Constantiensis & Basileensis Conciliorum complectitur. Hunc secutus fuit PETRVS CRABBE, Mechliniensis, Ordinis Franciscani, qui anno 1538. duos conciliorum Tomos longe ampliores edidit, in quibus præter appendices & Supplementa Concilii Constantiensis & Basileensis, variasque Synodos & epistolas, gesta concilii Chalcedonensis ex recensione Rustici, Romanæ Ecclesiæ Diaconi, Liberati Carthaginensis Breuiarium, Concilium Lateranense sub Innocentio III. celebratum, gesta Concilii Florentini ex interpretatione Bartholomæi Abrahami Cretensis & vitas Romanorum Pontificum adiecit. Cum vero ne sic quidem Conciliorum Historiæ satisfecisse sibi videretur, anno 1551. *Nouum Conciliorum Opus* tribus Tomis comprehensum, Niceno II. Lateranensi V, plurimisque aliis Conciliis additis, in publicum emisit. Inde FRANCISCVS IOVERIVS *tripartitum Sanctionum Ecclesiasticarum Opus, Parisiis 1555.* edidit, quarum Prima Classis Synodos vniuersales, altera particulares,

Tertia

Tertia Pontificum Decreta continet. Hic tamen potius de contrahendo volumine, ne vltra modum excresceret, fuit sollicitus. Post hunc LAVRENTIVS SVRIVS Quatuor volumina Conciliorum edidit *Coloniæ 1567. f.* in quibus non solum aliquot locorum millia ad MSCtorum fidem emendauit, sed etiam diuersis ecclesiasticæ antiquitatis monumentis hunc Conciliorum Thesaurum locupletauit. Surianam editionem excepit *Veneta*, quæ in quinque Tomos distributa *a. 1585.* ex Dominici Nicolini officina prodiit, actis quibusdam Conciliorum auctior, adnotationibus etiam hinc inde adiectis. Hinc SEVERINVS BINIVS Canonicus Coloniensis, Nouam Conciliorum editionem, *Coloniæ 1606. f. V. Tomis* procurauit, scholiis & adnotationibus ex Baronio maxime depromptis, & ad Curiæ Romanæ placita accommodatis, Latina tantum continet. Nouam igitur *anno 1618. Nouem voluminibus* procurarunt Colonienses, priori longe ampliorem atque illustriorem, cui etiam Græca, quæcunque reperiri potuerunt, accesserunt, singulis Tomis in duo vel tria volumina distributis. Quanquam postea Parisienses, cum posteriorem Binii editionem *anno 1638.* prelo iterum subiicerent, totum Opus in nouem Tomos,

mos, septimo in duo volumina diuiso, digesserunt. Huic etiam Binianæ editioni insertа videmus GARSIÆ LOAISÆ *Consilia Hispanica*, quæ cum eiusdem Scholiis atque adnotationibus prodierunt *Madriti 1593. f.* & *Tomos IV. Græco-Latinos Conciliorum Generalium*, quæ Pauli V. auspiciis *anno 1608. Romæ* ex Vaticana Bibliotheca prodierunt. Omnes vero anteriores & Voluminum numero, & augustæ chartæ ac typorum apparatu antecellit REGIA, quæ *Parisiis 1644.* prodiit in XXXVII. Tomos diffusa. In hac autem collectione præter Iacobi Sirmondi Concilia Gallicana, Horatii Iustiniani Concilium Florentinum, quod paulo ante id tempus Romæ excusum fuerat, Vigilii Epistola pro confirmatione Synodi V. & appendix ad Concilium Claromontanum, cum dissertationibus Petri de Marca, antiqua Angliæ Concilia Concilium Lemouicense ex MSto Bibliothecæ Thuaneæ Codice suppletum, aliaque quæ priores Collectores latuerunt, reperiuntur. Inde nominanda *Conciliorum Collectio*, quam PHILIPPVS LABBEVS in se suscepit, & operi immortuus, GABRIELI COSSARTIO perficiendum reliquit, quæ *Parisiis 1670. f. XVII. Tomi* fuit absoluta. Hæc equidem Regiæ editio-

tioni cedit voluminum numero, eidem tamen adhuc plenior longe & quarta parte auctior, græca etiam quæ omissa erant, adiecta, atque ita comparata, vt hodie Collectionis Conciliorum optimæ, laudem mereatur, typis quidem minutioribus, elegantibus tamen est expressa. Successit tandem, cuius pleniorem titulum refero: *Conciliorum Collectio Regia Maxima ad P. Philippi Labbei & P. Gabrielis Cossartii e Societate Iesu labores, haut modica accessione facta, & emendationibus plurimis additis, præsertim ex Codicibus Manuscriptis; cum nouis & locupletissimis Indicibus, studio P. IOANNIS HARDVINI ex eadem Societate Iesu Presbyteri, Tomis Duodecim, Parisiis ex Typographia Regia, 1715. f.* Hæc caractere minutiori quidem multo, quam Labbeana, eleganti tamen & nitido est excusa diuersasque accepit accessiones, quas Editor Præfatione, longa serie enumerauit; sed quod insigniter dolendum, plurima quæ in Patrum Societatis Iesu rem, doctrinæque Pontificiæ caussam, facere haud videbantur, cumprimis Acta Synodalia, Epistolæ Synodales, quæ magnam rebus in Conciliis gestis lucem adfundunt, sunt omissa. * *Nouam* quoque *Conciliorum Editionem.*

* *De hac Conciliorum Collectione Vir Summus GODOFREDVS GVILIEL-*

tionem procurauit STEPHANVS BALVZIVS, *Parisiis* 1683. *f.* Supplementum hoc est superiorum Collectionum, cuius Tomus

MVS LEIBNITIVS in Epistola ad Excellentissimum huius Bibliothecæ Auctorem, Hannoueræ XXIX. Decembris 1715. perscripta, ita iudicat: Conciliorum Collectio, quam Iohannes Harduinus curauit, absoluta est, sunt ni fallor duodecim Volumina. Non pauca inseruntur, quæ in priore illa Labbeana omissa sunt, quæ ad Concilia proprie non spectabant. Sed cum Constitutionem Vnigenitus, aliaque displicentia in fine Operis adiecta sint, Parisiensis ArchiEpiscopus effecit, vt distractio prohiberetur, donec hoc quicquid esset, emendatum. Et alia ad Eundem Hanouera XXVII. Septembris 1716. exarata: Editio Conciliorum Harduiniana si non plane supprimetur, certe multis modis reformabitur, dederat enim vnice operam, vt placerent Romæ, quas fecisset fabulas, nulla non Gallicanæ tantum, sed & vniuersalis Ecclesiæ libertatum & sententiarum cura. Editio Conciliorum, non Harduino aut alteri Iesuitæ Gallo, (neque enim hodie Sirmondos habent, sed Baluzio committenda erat,

mus iste primus ab A. C. 123. ad sexti vsque Seculi medium pertingit, in quo præter Concilia in prioribus plane omissa, aliorumque appendices, Syntagma Epistolarum Lupi, aliaque complectitur. Commentarium atque Historiam Conciliorum adgressus est CHRISTIANVS LVPVS, qui *Synodorum Generalium & Prouincialium Statuta & Canones* congessit, cuius pars prima & secunda prodiit *Louanii 1665. f. 2. Vol.* In quibus octo priorum Concilia generatim saltim persequitur. Alii Conciliorum diuersarum prouinciarum Collectionem nobis procurarunt. Inter hos IACOBVS SIRMONDVS, *Galliæ antiqua Concilia* congessit *Parisiis 1639. f. III. Tomis*, quæ etiam in Regia continentur. Accesserunt postea PETRI *de la* LANDE *Conciliorum Antiquorum Galliæ Supplementa*, *Lutetiæ Parisiorum, 1666. f. Hispaniæ Concilia*, prout antea diximus, GARSIAS LOAYSA congessit, *Madriti 1593. f.* quæ etiam in Biniana reperiuntur editione. Nouam Collectionem longe maiori apparatu procurauit IOSEPHVS SAENTZ de AGVIRRE Benedictinus, Cardinalis, qui primum *Notitiam Conciliorum Hispaniæ atque noui orbis, epistolarum decretalium & aliorum monumentorum sacræ antiquitatis ad ipsam spectan-*

ſpectantium, magnam ex partem ineditorum, Salamanticæ 1686. 8. Hunc tanquam prodromum præmiſit, in eodemque Sciagraphiam integri Operis, quod meditabatur, delineauit. Tandem vero prodiit Eiusdem *Collectio Maxima Conciliorum omnium Hiſpaniæ & Noui Orbis, Epiſtolarumque Decretalium, nec non plurium monumentorum ad illos ſpectantium, cum notis & diſſertationibus, quibus S. Canones, Hiſtoria & diſciplina Eccleſiaſtica, & Chronologia illuſtrantur*, cuius *Tomus primus* prodiit *Romæ 1693. f.* in quo ad annum 569. procedit. *Tomus ſecundus Romæ 1694. f.* in Concilio Toletano *XVIII.* anno 701. celebrato, deſinit. *Tomus tertius Romæ 1694. f.* In ſingulis eruditas de ſingulis rebus immiſcuit diſſertationes. Tandem *quartus & vltimus Tomus* prodiit *Romæ 1695. f.* in qua nuda Conciliorum Acta, ſine Auctoris diſſertationibus ad Synodum vsque Limenſem dioeceſanam X. in Peruuia anno 1604. coactam, procedit. Inde conſideranda HENRICI SPELMANNI *Concilia & Conſtitutiones Eccleſiæ Britannicæ, ab initio Chriſtianæ Religionis itidem ad noſtram vsque ætatem celebrata, Londini 1639. f.* Nolumus iam omnes coaceruare Scriptores, qui ſingula Concilia ſcriptis

ptis suis illustrarunt; quorum magna est copia, de iis saltim dicemus qui notitiam Conciliorum in Compendio exhibuerunt. Huc, præter FRANCISCVM QVERIVM superius iamdum memoratum, facit BARTHOLOMÆI CARANZÆ *Summa omnium Conciliorum*, *Antwerpiæ 1564. 8. Lugduni 1600. 4.* & *Francofurti 1671. 8.* quæ tamen est perbreuis. Præstant omnino FRANCISCI LONGI a CORIOLANO *Summa Conciliorum omnium*, quæ a Petro ad Gregorium XV. fuerunt celebrata, *Antwerpiæ 1623. f.* In qua præmissis Præludiis, in quibus Catholicam religionem ex Conciliorum Canonibus illustrare conatur, decreta singulorum Conciliorum exhibet, adiectis hinc inde variis adnotationibus; & IO. LVDOVICI RVELII ac IO. LVDOVICI HARTMANNI *Concilia omnia illustrata, cum Historia Hæresium Tomis IV. Noribergæ 1675. 8.* Addimus IO. CABASSVTII *Notitiam Ecclesiasticam Historiarum, Conciliorum & Canonum inuicem collatorum, veterumque iuxta ac recentiorum ecclesiæ rituum, ab ipsis Ecclesiæ Christi incunabulis ad nostra vsque tempora, secundum cuiusque seculi seriem accurate digesta, Lugduni 1685. f.* & *1690. f.* Licet hoc Opus

Kk poti-

potius ad Hiſtoriam faciat Conciliorum, quam horum Canones. Ad eandem facit EDMVNDI RICHERII *Hiſtoria Conciliorum Generalium in Quatuor Libros diſtributa*, *Coloniæ* ſiue potius *Amſtelodami* 1683. 4.

§. VII.

Pœnitentialia Veteris Eccleſiæ.

Poſt Canonum Collectores veniunt veteris Eccleſiæ Pœnitentialia, e quibus multa fuerunt hauſta, prout Decretorum Rubricæ nos docent, Tria potiſſimum memorat Burcardus Wormatienſis, *Romanum*, *Theodori* quod, editore IACOBO PETIT, cum præclaris Eccleſiaſticæ Diſciplinæ monumentis aliis, prodiit *Pariſiis* 1677. 4. & *Bedæ*. Tales etiam *Canones pœnitentiales* edidit ANTONIVS AVGVSTINVS, *Tarracone* & *Venetiis* 1584. 4. *Pariſiis* 1641. f. Sed iſti plane alii ſunt ab iis, qui a Burcardo fuerunt adlegati. Acceſſit etiam RABANI MAVRI *Liber pœnitentium*, in quo de variis pœnis eccleſiaſticis egit.

§. VIII.

Fontes Iuris Pontificii.

Separatim a Iure Canonico eſt *Pontificium*, quod ex Decretalibus Pontificum epiſtolis, reſcriptis & conſtitutionibus

bus consistit. (*). Ad eiusdem fontes referuntur omnes Pontificum constitutiones, decreta, Epistolæ Decretales & quæ sunt similia. Inter antiquissimos Collectores a quibusdam pontificiorum refertur ISIDORVS MERCATOR, cuius *collectio Conciliorum & Decretalium* extat, qua primis Romanis Pontificibus a Clemente vsque ad Siricium epistolas Decretales supposuit, cum tamen tales supra Siricii tempora haut reperiantur; FRANCISCVS TVRRIANVS quidem in sua defensione contra Centuriatores Magdeburgicos, eandem collectionem omni modo conatur defendere. Verum DAVID BLONDELLVS scripsit *Pseudo-Isidorum & Turrianum vapulantes, seu epistolas suppositititias, quas aliquibus ex Papis Romanis tribuebat Isidorus Mercator & defendere conatus est Turrianus, cum censura & notis in eadem, Geneuæ 1628. 4.* Idem demonstrauit Caue Histor. litteraria Script. Eccles. p. 369. & Gerhardus von Mastricht Historia Iuris Eccles. n. 22.

(*) *Vberius hæc omnia sunt exposita in* Historia Iuris Cap. VII. p. 637. *seqq.*

§. IX.

Fontes Iuris Pontificii. Antiquiſſimus Pontificii Iuris Collector habetur IARLANDVS CHRYSOPOLITANVS, quem ſe MSCtum vidiſſe ait Ericus Mauritius de Libris Iuris Communis §. XXVIII. in Bibliotheca Canonicorum ad S. Victorem. Opus inſcribitur *Candela*, atque e pontificum decretis & patrum ſcriptis eſt conſarcinatum. Seculo vndecimo BVRCARDVS, Wormatienſis Epiſcopus, rogatu Brunichonis, præpoſiti Eccleſiæ Wormatienſis ad vtilitatem ſuæ eccleſiæ digerere cœpit Iura eccleſiaſtica & quidem ex Canonibus, Pontificum Decretis, ſacra Scriptura, Patribus, Pœnitentiali Romano, Theodori & Bedæ. Hanc collectionem inſcripſit *magnum Canonum volumen*, eandemque in XX. Libros diſtinxit *Coloniæ 1548. f. & Pariſiis 1550. f.* In colligendo tamen non adeo magno iudicio fuit vſus, cum multa ex Pſeudo-Iſidoro ſuppoſititia inſereret. Poſt hanc prodiit ANSELMI Lucenſis *Collectio Canonicarum ſententiarum*, quam ab Antonio Auguſtino editam memorat Schottus Bibl. Hiſpan. pag. 313. qua tamen æque multa ſuppoſititia fuerunt inſerta. Sub finem eiusdem ſeculi vndeci-

mi

mi Opus adgreſſus eſt IVO Carnotenſis. Huic bina tribuuntur, *Liber Decretorum*, & *Panormia* ſiue *Pannomia.* Ille in XVII. partes eſt diſtinctus, in quibus Burcardum potiſſimum ſequitur. Prodiit cum Eiusdem epiſtolis, *Louanii 1561. f.* Altera *Panormia* Decretorum eccleſiaſticorum quaſi ſumma quædam eſt, in *VIII.* partes diuiſa. Hanc plures Iuoni abiudicant, atque inter hos Gerhardus von Maſtricht Hiſtoria Iuris eccleſ. num. 267. verum Iuoni vindicat Baluzius & cum eo Caueus. Secutus Iuonem fuit GRATIANVS, qui volumen illud Decretorum compoſuit, quod hodie primam partem facit Corporis Iuris Canonici, quem Eugenio *III.* Pontifici obtulit. Hoc quidem primo ſtatim tempore publice receptum non eſt, magnæ tamen ſemper fuit auctoritatis, & quidem ipſe Opus ſuum inſcripſit *Concordiam diſcordantium Canonum*, eo quod diſſentientia a canonibus eccleſiaſtica decreta inuicem conciliare eſſet conatus. Hæc autem collectio continet dicta Patrum, canones Conciliorum, verba Gratiani, Paleas ſiue varias Doctorum ſententias & opiniones atque excerpta ex Iure Ciuili.

§. X.

Decretales Pontificum Epiſtolæ poſt *Epiſtolæ* Gra-

Pontificum Decretales. Gratiani collectionem sequuntur, quæ integræ insertæ sunt Iuri Canonico. Hæ enim in synodo Romana anno 494. sub Gelasio habita Canonibus fuerunt æquiparatæ. Primi quidem Canonum Collectores ex iisdem etiam multa collectionibus suis inseruerunt. Postea Decretales a Canonibus cœperunt separari & singulatim colligi. Prima compilatio est BERNHARDI CIRCÆ, qui priuata opera Pontificum, Lucii *III.* & successorum vsque ad Cœlestinum Decretales collegit, & sub iisdem fere Titulis digessit, quibus Gregoriana collectio constat, qua hodie vtimur. Edidit eandem ANTONIVS AVGVSTINVS in *antiquarum Decretalium collectione*, vbi primo loco habetur. Prodiit ista cum eruditis notis, *Ilerdæ 1576. f. & Romæ 1683. 4.* INNOCENTII *III. Epistolas Decretales* cum perpetuis Commentariis edidit ANTONIVS DADINVS ALTESERRA, *Parisiis 1666. f.* quas tamen auctius edidit atque emendauit STEPHANVS BALVZIVS, *Parisiis 1682. f.* 2. Tomis. Nouam demum ex his Decretalibus Collectionem fieri fecit Gregorius *IX.* Papa, quæ nunc partem facit Iuris Canonici.

§. IX.

Corpus Ex dictis ergo fontibus collectum fuit

Iuris Canonici.

fuit, quod nunc communi nomine adpellamus CORPVS IVRIS CANONICI. Constat illud ex Decreto, quinque Libris Decretalium a Gregorio IX. collectorum, Libro Sexto Decretalium Bonifacii *VIII.* cui in recentioribus editionibus accessit etiam Liber Septimus, qui primum Gregorii *XIII.* iussu compositus, tempore Clementis *VIII.* tamen suppressus fuit, Constitutionibus Clementis *V.* Extrauagantibus Iohannis *XXII.* & Extrauagantibus Communibus. Hoc Corpus maximam partem Gregorii *XIII.* iussu a mendis est repurgatum & publica auctoritate in terris Pontificiis, in Germania vero consuetudine est receptum. Inter editiones Iuris Canonici, quarum habemus varias, optima est PETRI & FRANCISCI Fratrum PITHOEORVM, quae *Parisiis 1687. f.* prodiit, post *Lipsiae* recusa *1695. f. & 1705. f.* quae satis est emendata. Post hanc alia est commendanda, quae *Coloniae Munatianae 1661. 1696.* & *1716. 4.* prodiit, & quae aeque emendata est PETRI MATTHAEI Editio, *Francofurti 1590. 8.*

§. XII.

Glossa Iuris Canonici.

Postquam editum esset Opus Gratiani, statim orti fuerunt varii, qui De-

cretum ab illo collectum notis illustrarent (*) Inter hos fuerunt LAVRENTIVS CREMENSIS, VINCENTIVS CASTELLIONÆVS & HVGO VERCELLENSIS, quem secutus fuit IOANNES SEMECA, Halberstadiensis Præpositus, qui anteriorum glossas reformauit & paucis adiectis suas fecit. Ideo sequens illi epitaphium in Cathedrali apud Halberstadtienses templo datum fuit:

Est, erit atque fuit, qui desiit esse Ioannes,
dogma tuum viguit, florebit omnibus annis
Lux Decretorum, Dux Doctorum, viamorum
hic iacet, & placet, vt vacet a pœnis miserorum.

Hanc glossam postea auxit BARTHOLOMÆVS BRIXIENSIS atque edidit ÆGIDIVS FORSCHERARIVS, *Bononiæ 1589. f.* & STEPHANVS DAOYS, *Antwerpiæ 1624 f.* Alia editio Corporis glossati prodiit *Venetiis 1490. f. 4. vol.* & *Lugduni 1618. f. 3. Vol.* quæ optima est & emendatissima. Huc pertinet WENCESLAI STEIGERI *Corporis Iuris Cano-*

(*) *Historia Iuris Cap. VII. §. XXI.*

Canonici medulla, *Norinbergæ 1713. f.* Lexicon eſt aliquod Iuris Canonici, vbi ordine alphabetico regulæ, definitiones ac Canones Decreti & Decretalium iuxta ſeriem materiarum referuntur.

§. XIII.

Commentatores ad Decretum paucos habemus. Inter antiquos huc facit ÆGIDIVS BELLAMERA, *Lugduni 1550. f.* IOANNES de TVRRECREMATA, *Venetiis 1578. f.* atque AZO, *Venetiis 1578. f.* GVILIELMVS de PAISO, *Venetiis 1580. f.* Secutus hoſce eſt AVGVSTINVS BARBOSA, qui *Collectanea Doctorum* edidit *in Decretum*, *Lugduni 1637. & 1656. f.* ſed pro more in citandis ſcriptoribus plerumque ſubſiſtit. In iisdem etiam ad Libros ſex Decretalium, Clementinas & Extrauagantes omnes fuit commentatus, IO. DARTIS doctiſſimi ICti *Commentarii in vniuerſum Gratiani Decretum* varia elegantiſſimaque eruditione ſunt repleti, extant inter Opera Eiusdem *Pariſiis 1656. f.* edita, quæ in Germania raro reperiuntur. IOANN. STRAVCHIVS vtriusque Iuris peritiſſimus *Lucubrationes Canonicas* ſub *Gratiani Conciliatoris* elogio, *Gieſſæ 1677. 4.* cœpit, quas tamen fato præpeditus abſoluere haut potuit,

Commentatores in Decretum.

ſpectantium, magnam ex partem ineditorum, Salamanticæ 1686. 8. Hunc tanquam prodromum præmiſit, in eodemque Sciagraphiam integri Operis, quod meditabatur, delineauit. Tandem vero prodiit Eiusdem *Collectio Maxima Conciliorum omnium Hiſpaniæ & Noui Orbis, Epiſtolarumque Decretalium, nec non plurium monumentorum ad illos ſpectantium, cum notis & diſſertationibus, quibus S. Canones, Hiſtoria & diſciplina Eccleſiaſtica, & Chronologia illuſtrantur*, cuius *Tomus primus* prodiit *Romæ 1693. f.* in quo ad annum 569. procedit. *Tomus ſecundus Romæ 1694. f.* in Concilio Toletano *XVIII.* anno 701. celebrato, deſinit. *Tomus tertius Romæ 1694. f.* In ſingulis eruditas de ſingulis rebus immiſcuit diſſertationes. Tandem *quartus & vltimus Tomus* prodiit *Romæ 1695. f.* in qua nuda Conciliorum Acta, ſine Auctoris diſſertationibus ad Synodum vsque Limenſem dioeceſanam X. in Peruuia anno 1604. coactam, procedit. Inde conſideranda HENRICI SPELMANNI *Concilia & Conſtitutiones Eccleſiæ Britannicæ, ab initio Chriſtianæ Religionis itidem ad noſtram vsque ætatem celebrata, Londini 1639. f.* Nolumus iam omnes coaceruare Scriptores, qui ſingula Concilia ſcriptis

ptis suis illustrarunt, quorum magna est copia, de iis saltim dicemus qui notitiam Conciliorum in Compendio exhibuerunt. Huc, præter FRANCISCVM QVERIVM superius iamdum memoratum, facit BARTHOLOMÆI CARANZÆ *Summa omnium Conciliorum*, *Antwerpiæ 1564. 8. Lugduni 1600. 4.* & *Francofurti 1671. 8.* quæ tamen est perbreuis. Præstant omnino FRANCISCI LONGI a CORIOLANO *Summa Conciliorum omnium*, quæ a Petro ad Gregorium XV. fuerunt celebrata, *Antwerpiæ 1623. f.* In qua præmissis Præludiis, in quibus Catholicam religionem ex Conciliorum Canonibus illustrare conatur, decreta singulorum Conciliorum exhibet, adiectis hinc inde variis adnotationibus, & IO. LVDOVICI RVELII ac IO. LVDOVICI HARTMANNI *Concilia omnia illustrata, cum Historia Hæresium Tomis IV. Noribergæ 1675. 8.* Addimus IO. CABASSVTII *Notitiam Ecclesiasticam Historiarum, Conciliorum & Canonum inuicem collatorum, veterumque iuxta ac recentiorum ecclesiæ rituum, ab ipsis Ecclesiæ Christi incunabulis ad nostra vsque tempora, secundum cuiusque seculi seriem accurate digesta, Lugduni 1685. f.* & *1690. f.* Licet hoc Opus

Kk poti-

potius ad Historiam faciat Conciliorum, quam horum Canones. Ad eandem facit EDMVNDI RICHERII *Historia Conciliorum Generalium in Quatuor Libros distributa*, *Coloniæ* siue potius *Amstelodami* 1683. 4.

§. VII.

Pœnitentialia Veteris Ecclesiæ.

Post Canonum Collectores veniunt veteris Ecclesiæ Pœnitentialia, e quibus multa fuerunt hausta, prout Decretorum Rubricæ nos docent. Tria potissimum memorat Burcardus Wormatiensis, *Romanum*, *Theodori* quod, editore IACOBO PETIT, cum præclaris Ecclesiasticæ Disciplinæ monumentis aliis, prodiit *Parisiis* 1677. 4. & *Bedæ*. Tales etiam *Canones pœnitentiales* edidit ANTONIVS AVGVSTINVS, *Tarracona* & *Venetiis* 1584. 4. *Parisiis* 1641. *f.* Sed isti plane alii sunt ab iis, qui a Burcardo fuerunt adlegati. Accessit etiam RABANI MAVRI *Liber pœnitentium*, in quo de variis pœnis ecclesiasticis egit.

§. VIII.

Fontes Iuris Pontificii.

Separatim a Iure Canonico est *Pontificium*, quod ex Decretalibus Pontificum epistolis, rescriptis & constitutionibus

bus consistit. (*) Ad eiusdem fontes referuntur omnes Pontificum constitutiones, decreta, Epistolæ Decretales & quæ sunt similia. Inter antiquissimos Collectores a quibusdam pontificiorum refertur ISIDORVS MERCATOR, cuius *collectio Conciliorum & Decretalium* extat, qua primis Romanis Pontificibus a Clemente vsque ad Siricium epistolas Decretales suppofuit, cum tamen tales supra Siricii tempora haut reperiantur; FRANCISCVS TVRRIANVS quidem in sua defensione contra Centuriatores Magdeburgicos, eandem collectionem omni modo conatur defendere. Verum DAVID BLONDELLVS scripsit *Pseudo-Isidorum & Turrianum vapulantes, seu epistolas suppostititias, quas aliquibus ex Papis Romanis tribuebat Isidorus Mercator & defendere conatus est Turrianus, cum censura & notis in eadem, Geneuæ 1628. 4.* Idem demonstrauit Caue Histor. litteraria Script. Eccles. p. 369. & Gerhardus von Mastricht Historia Iuris Eccles. n. 22.

(*) *Vberius hæc omnia sunt exposita in* Historia Iuris Cap. VII. p. 637. *seqq.*

§. IX.

Fontes Iuris Pontificii. Antiquissimus Pontificii Iuris Collector habetur IARLANDVS CHRYSOPOLITANVS, quem se MSCtum vidisse ait Ericus Mauritius de Libris Iuris Communis §. XXVIII. in Bibliotheca Canonicorum ad S. Victorem. Opus inscribitur *Candela*, atque e pontificum decretis & patrum scriptis est consarcinatum. Seculo vndecimo BVRCARDVS, Wormatiensis Episcopus, rogatu Brunichonis, praepositi Ecclesiae Wormatiensis ad vtilitatem suae ecclesiae digerere coepit Iura ecclesiastica & quidem ex Canonibus, Pontificum Decretis, sacra Scriptura, Patribus, Poenitentiali Romano, Theodori & Bedae. Hanc collectionem inscripsit *magnum Canonum volumen*, eandemque in XX. Libros distinxit *Coloniae 1548. f. & Parisiis 1550. f.* In colligendo tamen non adeo magno iudicio fuit vsus, cum multa ex Pseudo-Isidoro suppostitia insereret. Post hanc prodiit ANSELMI Lucensis *Collectio Canonicarum sententiarum*, quam ab Antonio Augustino editam memorat Schottus Bibl. Hispan. pag. 313. qua tamen aeque multa suppostitia fuerunt inserta. Sub finem eiusdem seculi vndeci-

mi

mi Opus adgressus est IVO Carnotensis. Huic bina tribuuntur, *Liber Decretorum*, & *Panormia* siue *Pannomia*. Ille in XVII. partes est distinctus, in quibus Burcardum potissimum sequitur. Prodiit cum Eiusdem epistolis, *Louanii 1561. f.* Altera *Panormia* Decretorum ecclesiasticorum quasi summa quædam est, in *VIII.* partes diuisa. Hanc plures Iuoni abiudicant, atque inter hos Gerhardus von Mastricht Historia Iuris eccles. num. 267. verum Iuoni vindicat Baluzius & cum eo Caueus. Secutus Iuonem fuit GRATIANVS, qui volumen illud Decretorum composuit, quod hodie primam partem facit Corporis Iuris Canonici, quem Eugenio *III.* Pontifici obtulit. Hoc quidem primo statim tempore publice receptum non est, magnæ tamen semper fuit auctoritatis, & quidem ipse Opus suum inscripsit *Concordiam discordantium Canonum*, eo quod dissententia a canonibus ecclesiastica decreta inuicem conciliare esset conatus. Hæc autem collectio continet dicta Patrum, canones Conciliorum, verba Gratiani, Paleas siue varias Doctorum sententias & opiniones atque excerpta ex Iure Ciuili.

§. X.

Decretales Pontificum Epistolæ post *Epistola*

Pontificum Decretales. Gratiani collectionem sequuntur, quæ integræ insertæ sunt Iuri Canonico. Hæ enim in synodo Romana anno 494. sub Gelasio habita Canonibus fuerunt æquiparatæ. Primi quidem Canonum Collectores ex iisdem etiam multa collectionibus suis inseruerunt. Postea Decretales a Canonibus cœperunt separari & singulatim colligi. Prima compilatio est BERNHARDI CIRCÆ, qui priuata opera Pontificum, Lucii *III.* & successorum vsque ad Cœlestinum Decretales collegit, & sub iisdem fere Titulis digessit, quibus Gregoriana collectio constat, qua hodie vtimur. Edidit eandem ANTONIVS AVGVSTINVS in *antiquarum Decretalium collectione*, vbi primo loco habetur. Prodiit ista cum eruditis notis, *Ilerdæ 1576. f. & Romæ 1683. 4.* INNOCENTII *III. Epistolas Decretales* cum perpetuis Commentariis edidit ANTONIVS DADINVS ALTESERRA, *Parisiis 1666. f.* quas tamen auctius edidit atque emendauit STEPHANVS BALVZIVS, *Parisiis 1682. f.* 2. Tomis. Nouam demum ex his Decretalibus Collectionem fieri fecit Gregorius *IX.* Papa, quæ nunc partem facit Iuris Canonici.

§. IX.

Corpus Ex dictis ergo fontibus collectum fuit

fuit, quod nunc communi nomine ad- pellamus CORPVS IVRIS CANONICI. Constat illud ex Decreto, quinque Libris Decretalium a Gregorio IX. collectorum, Libro Sexto Decretalium Bonifacii *VIII.* cui in recentioribus editionibus accessit etiam Liber Septimus, qui primum Gregorii *XIII.* iussu compositus, tempore Clementis *VIII.* tamen suppressus fuit, Constitutionibus Clementis *V.* Extrauagantibus Iohannis *XXII.* & Extrauagantibus Communibus. Hoc Corpus maximam partem Gregorii *XIII.* iussu a mendis est repurgatum & publica auctoritate in terris Pontificiis, in Germania vero consuetudine est receptum. Inter editiones Iuris Canonici, quarum habemus varias, optima est PETRI & FRANCISCI Fratrum PITHOEORVM, quae *Parisiis 1687. f.* prodiit, post *Lipsiae* recusa *1695. f.* & *1705. f.* quae satis est emendata. Post hanc alia est commendanda, quae *Coloniae Munatianae 1661. 1696.* & *1716. 4.* prodiit, & quae aeque emendata est PETRI MATTHAEI Editio, *Francofurti 1590. 8.* *Iuris Canonici.*

§. XII.

Postquam editum esset Opus Gratiani, statim orti fuerunt varii, qui De- *Glossa Iuris Canonici.*

 cre-

cretum ab illo collectum notis illustrarent (*) Inter hos fuerunt LAVRENTIVS CREMENSIS, VINCENTIVS CASTELLIONÆVS & HVGO VERCELLENSIS, quem secutus fuit IOANNES SEMECA, Halberstadiensis Præpositus, qui anteriorum glossas reformauit & paucis adiectis suas fecit. Ideo sequens illi epitaphium in Cathedrali apud Halberstadtienses templo datum fuit:

Est, erit atque fuit, qui desiit esse Ioannes,
dogma tuum viguit, florebit omnibus annis
Lux Decretorum, Dux Doctorum, via morum
hic iacet, & placet, vt vacet a pœnis miserorum.

Hanc glossam postea auxit BARTHOLOMÆVS BRIXIENSIS atque edidit ÆGIDIVS FORSCHERARIVS, *Bononiæ 1589. f.* & STEPHANVS DAOYS, *Antwerpiæ 1624 f.* Alia editio Corporis glossati prodiit *Venetiis 1490. f. 4. vol.* & *Lugduni 1618. f. 3. Vol.* quæ optima est & emendatissima. Huc pertinet WENCESLAI STEIGERI *Corporis Iuris Cano-*

(*) *Historia Iuris Cap. VII. §. XXI.*

Canonici medulla, *Norinbergæ 1713. f.* Lexicon est aliquod Iuris Canonici, vbi ordine alphabetico regulæ, definitiones ac Canones Decreti & Decretalium iuxta seriem materiarum referuntur.

§. XIII.

Commentatores ad Decretum paucos habemus. Inter antiquos huc facit ÆGIDIVS BELLAMERA, *Lugduni 1550. f.* IOANNES de TVRRECREMATA, *Venetiis 1578. f.* atque AZO, *Venetiis 1578. f.* GVILIELMVS de PAIISO, *Venetiis 1580. f.* Secutus hosce est AVGVSTINVS BARBOSA, qui *Collectanea Doctorum* edidit *in Decretum*, *Lugduni 1637. & 1656. f.* sed pro more in citandis scriptoribus plerumque subsistit. In iisdem etiam ad Libros sex Decretalium, Clementinas & Extrauagantes omnes fuit commentatus, IO. DARTIS doctissimi ICti *Commentarii in vniuersum Gratiani Decretum* varia elegantissimaque eruditione sunt repleti, extant inter Opera Eiusdem *Parisiis 1656. f.* edita, quæ in Germania raro reperiuntur. IOANN. STRAVCHIVS vtriusque Iuris peritissimus *Lucubrationes Canonicas* sub *Gratiani Conciliatoris* elogio, *Giessæ 1677. 4.* cœpit, quas tamen fato præpeditus absoluere haut potuit,

Commentatores in Decretum.

tuit, credoque pauculas tantum editas fuisse pagellas, cum Strauchianorum scriptorum cupidi exempla huius *Gratiani Conciliatoris* frustra usque huc quæsiuerint.

§. XIV.

Commentatores in Decretales Plures autem habemus in Decretales. vt *SINIBALDVM FLISCVM*, seu *INNOCENTIVM IV*, in *Libros Decretalium*, *Lugduni 1535. f.* *ÆGIDIVM BELLAMERAM*, *Lugduni 1548. f. 3. vol.* *PETRVM de ANCHORANO*, *Lugduni 1535. f.* *HENRICVM BOICH Venetiis 1576. f.* *IOANNEM ANDREÆ*, *Venetiis 1505. f.* & *1583. f.* atque plures alios, inter quos tamen vsum adhuc aliquem habent Commentarii *HENRICI HOSTIENSIS*, *Romæ 1512. f. 3. Tomis.* *FELINI SANDÆI*, *Lugduni 1630. f.* & præcipue *NICOLAI de TVDESCHIS*, vulgo dicti *PANORMITANI*, *Lugduni 1635. fol.* qui iudicio adhuc vtitur accurato, atque ad variorum obiectiones respondet. Horum omnium instar esse possunt *PROSPERI FAGNANI Commentaria in quinque Libros Decretalium* quæ nouissime prodiere, *Coloniæ 1704. f.* Inter recentiores breuior est *HENRICI ZOËSII Commentarius a Valerio Andrea, Dessel'o, Louanii 1647. f.* editus, & fere ad

ad ſyſtematis formam eſt directus: prodiit poſtea cum GEYSMARI additionibus, *Coloniæ 1692. 4.* ERASMI VNGEPAVERI *Commentarius ſuper Decretales*, *Ienæ 1660.* & *Ibidem 1672. 4.* opere poſtumo editus, breuis eſt, ſed eruditus, cuius auctor ni fallor, primus, qui Lutheranæ Eccleſiæ addictus Ius Canonicum integre ſecundum ordinem Decretalium explicauit. CASPARIS ZIEGLERI *Prælectiones Publicæ in Decretales*, poſt mortem ſummi Viri ex MSCto eiusdem publicatæ *Dreſdæ 1699. 4.* quibus ita ſe geſſit, vt ſtatum cauſſæ cuiuscunque ex Decretalium capitulis, quod explicandum ſumſit, exponat, Pontificum ſententias cum rationibus dubitandi & decidendi neruoſe explicet, iudicium deinde ſuum interponat, praxinque tandem Conſiſtorialem & Forenſem adiiciat. Neque tamen diſſimulare poſſum, in quibusdam ultimum manum requiri. Optimi ſunt ex Pontificiis ERNRICVS PIRHING & EMANVEL GONZALEZ de TELLEZ. Illius quidem Commentarius, *Dilingæ 1674. fol.* prodiit 3. Tomis, cuius etiam *ſynopſin* Dillingenſes dederunt *1693. 4.* Iſte textus ſuppleuit, horum verba explicauit, vſumque demonſtrauit, adeoque ad decidendas quæſtiones Canonicas adprime eſt vtilis,

tilis. Huius Commentarius cum in Germania rariſſimus eſſet *Francofurti* recuſus fuit *1690. Tomis f.* atque ad explicationem Capitulorum, quam ex antiquitatibus eccleſiaſticis & hiſtoria conciliorum depromſit, egregie facit. Ad vſum & praxin fori eccleſiaſtici Pontificii multum conducit HENRICI WAGNERECK *Commentarius Exegeticus Canonum* opere poſtumo, ſed ab auctore typis parato, *Dillingæ 1672. f.* vbi ſingulorum capitulorum ſenſum maxime practicum & forenſem iuxta ordinem Decretalium exhibet.

§. XV.

Commentatores in ſpeciales quosdam Decretalium libros.

Alii ſeparatim in certos tantum Libros fuerunt commentati. Quam ad Claſſem referendi IANI a COSTA Anteceſſoris Tholoſani eruditiſſimi *Summaria & Commentarii in quosdam Libri I. II. & III. Decretalium Titulos* prodiere *Lutetiæ Pariſiorum 1676. 4.* inque Germania rariſſime inueniuntur. Titulos Iuris Pontificii, quos ornandos ſumſit, non vulgari more, ſed humaniſſima & accuratiſſima ratione illuſtrat, Epiſtolas Decretales cum Romano Iure confert, iisdem ex omnis ævi hiſtoria lumina adfert, Græcis Latinisque literis, electiſſimisque Patrum ſententiis ornat, iureque optimo eruditiſſimi Com-

Commentarii laudem promeretur, ut nihil fere deficiat, quam ad Libros Titulosque reliquos Continuatio. Additus eſt eiusdem Auctoris Commentarius ad Nouellas *III.* & *IV.* Iuſtiniani de Rebus Eccleſiaſticis. IO. ZANGERVS *librum ſecundum Decretalium, Witteberga 1620. 4.* expoſuit. *In Tertium* HENRICVS CANISIVS, *Ingolſtadti 1643. 8.* In *Librum quintum Decretalium*, qui agit *de Delictis*, commentatus fuit GEORGIVS ADAMVS STRVVIVS, *Ienæ 1691. 4.* In *Librum ſextum* ALEXANDER TARTAGNVS, dictus IMOLENSIS, *Lugduni 1585. fol.* PETRVS de ANCHORANO, *Lugduni 1535. f.* In *ſeptimum* PETRVS MATTHÆI, *Francofurti 1590. 4.* In Libros *Clementinarum* poſt Gloſſas *Ioannis Andreæ* Commentarios ſolida eruditione refertos dedit ANTONIVS DADINVS ALTESERRA *Pariſiis 1680. 4.* eosque perraros.

§. XVI.

Compendia Iuris Canonici Pontificiorum.

Pergimus nunc ad eos, qui *Compendia Iuris Canonici* ſcripſerunt. Inter antiquos PETRVS BAYSIVS *definitiones* ſcripſit *Iuris Ciuilis & Canonici, Cadomi 1586. 8.* PETRI CRESPETII habemus *ſummam Iuris Canonici, Lugduni 1590. 8.* NICOLAVS FERROTIVS ſcripſit *paratitla*

titla seu *synopsin Iuris Canonici, cum notis Caroli Molinai, Parisiis 1603. 8.* Sic etiam extat IO. HONORII ab AXEL *compendium Iuris Canonici, Coloniæ 1630. 4. 1656. 4.* PETRI ALAGONÆ *compendium Iuris Canonici, Lugduni 1623. 4.* HENRICI CANISII *summa Iuris Canonici, Ingolstadti 1600. 8.* ANTONII CVCCHI *Institutiones Iuris Canonici* cum Notis SAMVELIS MARESII prodierunt *Groningæ 1660. 4.* CLAVDII FLEVRII *institutio Iuris Canonici* gallice scripta atque edita *Parisiis 1688. 8.* in qua, licet ipse pontificius, multos tamen errores suæ Ecclesiæ & concilii Tridentini reprehendit. Per Erotemata Iuris Canonici doctrinam tractat BIARNOY de MERVILLE in *examine Iuris Canonici, Parisiis 1685. 12.* quo etiam praxin fori Gallicani vbique subnectit, vti & FRANCISCVS de ROYE *Institutionum Iuris Canonici* Libros Tres ad ecclesiarum Gallicarum Statum accommodauit, prodierunt *Parisiis 1681. 12.* post adnotationibus CASPARIS ZIEGLERI illustrati, *Lipsiæ 1699. 8.* LVDOVICI du BOIS *Præcepta Iuris Canonici* per *Dionysium Simonem*, variis obseruationibus aucta, ex *Editione Quinta* prodierunt *Parisiis 1703. 8.* & ad vsum potissimum Ecclesiarum Gallicarum sunt directa. Inter recen-

recentiores habemus HVNOLDI PLETTENBERGII *Introductionem ad Ius Canonicum*, *Hildesii 1692. 8.* quæ tamen, vt antea fuit monitum, ad historiam potius Iuris Canonici facit. Potissimum est, vt de fontibus Iuris Canonici agat, vbi simul declarat, Papam esse supra Concilium & differentias Iuris Ciuilis & Canonici exponit. ROBERTI KOENIGII *Principia Iuris Canonici ad Libros V. Decretalium redacta*, *Salisburgi 1701. 8.* Optimum vero compendium præbent VALERII ANDREÆ, *Desselii*, *Erotemata Iuris Canonici*, *Coloniæ 1660. 12.* iuxta ordinem librorum Decretalium. Hoc postmodum cum animaduersionibus, quibus vsum Consistoriorum commonstrauit, edidit beatus Parens, idque cum noua præfatione ex editione quarta denuo edi curauit, *Ienæ 1709. 8.* Accesserunt IVLII PACII *Isagogica in Decretales*, EBERHARDI SPECKHAHNII *exegesis Decretalium Gregorii IX.* HAGEMEYERVS, de *Iure Canonico*, IO. SERPILII *delineatio Iuris Ciuilis & Canonici in allegando & abbreuiando*, *Rubricæ Digestorum & Codicis.* Prodierunt etiam in eadem Erotemata *Analecta Lynckeriana*, *Ienæ 1691. 4.* quibus Praxin Consistoriorum sæpius videmus explicatam.

§. XVII.

§. XVII.

Compendia Iuris Canonici Protestantium.

Nec defuere inter Protestantes, qui Iuris Canonici doctrinam in Compendium redegerunt. Inter hos reperitur REGNERVS SIXTINVS, qui *exegesin Iuris Canonici* edidit *Francofurti 1617. 8.* IOACHIMVS STEPHANI *institutiones Iuris Canonici* scripsit *1604. 8.* ARNOLDI CORVINI a BELDEREN *Ius Canonicum* per aphorismos explicatum, & methodo Institutionum dispositum, prodiit *Amstelodami 1663. 8.* ob vtilitatem vero quam præstant curante SAMVELE STRYKIO additis Præfatione & *Ioannis Iacobi Wissenbachii Contradictionibus Iuris Canonici* & *Ioachimi Hassæi Differentiis Iuris Romani & Canonici*, recusum *Halæ 1704. 8.* demum cultissimis instructum Notis IVSTI HENNINGII BOEHMERI, *Halæ 1717. 8.* CAROLVS ANNIBAL ARTNERVS *Nucleum* edidit *Iuris Canonici*, *Coloniæ 1700. 8.* Cui etiam addidit vsum Protestantium, licet non omnem rem exhauriat. ANTONII MATTHÆI *Manuductio ad Ius Canonicum*, quæ *Lugduni Batavorum 1676. 8.* fuit edita, per est erudita ac multa illustrat ex antiquitatibus ecclesiasticis. GERHARDVS GOTTLIEB TITIVS dedit *eine Probe des Teutschen*

ſchen Geiſtlichen Rechts, *Lipſiæ 1709. 8. ex Editione Secunda*, quo utiliſſimo Compendio Ius Eccleſiaſticum, ordine concinno in vſum Eccleſiarum Proteſtantium, miſſis Pontificiis principiis, ac vtriusque Iuris confuſione evitata, multo iudicio exhibuit multasque veritates breuiter infimul propoſuit. Erudiciſſimæ ſunt IOANNIS SCHILTERI *Inſtitutiones Iuris Canonici*, quæ primum *Ienæ 1681. 12.* prodierunt, poſt, ex quarta editione, eademque correctiore & magna parte auctiore prodierunt *Ienæ 1708. 8.* Acceſſit *Quinta* cum præfatione Iuſti Henningii Bœhmeri, *Ienæ 1713. 8.* & nuper *Sexta Ienæ 1719. 8.* Hæ autem ad Eccleſiæ veteris & hodiernæ Statum fuerunt accommodatæ, præcipue veram Iuris Canonici rationem ex eccleſiaſticis antiquitatibus probe demonſtrant. Acceſſerunt FRANCISCI DVARENI de *ſacris eccleſiæ miniſteriis ac beneficiis Libri VIII.* & *Concordata Nationis Germanicæ* cum Notis Schilteri. Cum vero hæ Inſtitutiones Schilteriano more, conciſo quandoque obſcuro ſcribendi genere ſint conceptæ, vtiles quædam materiæ omiſſæ, ſententiaeque ad ſeculi genium, quo vivebat Schilterus, quoque varia adhuc regnabant præiudicia, propoſitæ, magno ſtudioſorum Canonico-Eccleſiaſtici Iuris

commodo, illuſtris Vir IVSTVS HENNINGIVS BOEHMERVS *Schilterum* edidit *ſuppletum & continuatum Halæ 1712.* 8. Hunc excepit CASPAR HENRICVS HORNIVS, ICtus grauiſſimus præmaturo nimis fato defunctus, qui *Additamenta* in has Inſtitutiones dedit *Witteberga 1718.* 8. iisdemque vtiles quasdam ac elegantes Obſeruationes cum in Schola tum Foro verſantibus, profuturas, expoſuit, documentisque publicis & reſponſis ICtorum quandoque illuſtrauit, compendioſam praeterea Expoſitionem Doctrinæ de Computatione & Prohibitione Graduum intuitu rei matrimonialis, adiecit. In compendio etiam iuxta ordinem Decretalium Ius Canonicum exhibent IVSTI CHRISTOPHORI WILLERDINGII *Fundamenta Iuris Canonici in Nucleo exhibita, Francofurti & Lipſiæ 1707. 8.*

§. XVIII.

Syſtemata Iuris Canonici. Alii fuerunt, qui *amplioribus Syſtematibus* Ius Canonicum expoſuerunt. IO. STREINIVS in *ſumma Iuris Canonici* tribus partibus comprehenſa, *Coloniæ 1658.4.* ſingulari vtitur methodo, & perſonarum eccleſiaſticarum ſtatum ex Iure Pontificio accurate deſcribit. Præterea habemus ANDREÆ VALLENSIS *Ius Canonicum,* Co-

Coloniæ 1651. 4. BAPTISTÆ VIVIANI *rationale Iuris Pontificii, Coloniæ 1628. 4.* FRANCISCI ZYPÆI *analysin Iuris Pontificii Noui, Coloniæ 1640. 4.* NICOLAI VIGELII *methodus Iuris Pontificii, Basileæ 1618. 8.* plane singularis eſt. Æſtimatur apud Pontificios PAVLI LAYMANNI *Ius Canonicum*, notis illuſtratum, *Dillingæ 1670. 4.* ANTONII AVGVSTINI *Epitome Iuris Pontificii veteris* in tres partes diuiſa, agit de perſonis, rebus & iudiciis, quarum prima pars edita fuit *Tarracone 1586. f. Romæ 1614. Venetiis 1616. Pariſiis 1641. f.* de cuius vtilitate atque excellentia multa præfatus fuit homonymus Antonius Auguſtinus, Ieſuita, noſtris in oris paucisſimis viſa. Maximi apud Pontificios fiunt IO. PAVLI LANCELOTTI *Inſtitutiones Iuris Canonici*, quæ pleriſque editionibus antiquioribus Corporis Canonici fuerunt adnexæ. Hæ etiam ſuum vſum habent inter Proteſtantes ob ordinem accuratum & formulas quas explicant Canonicas. In has primum commentarium ſcripſit CASPAR ZIEGLERVS, *Wittebergæ 1669. 4.* quo Ius Canonicum doctisſime exponit, inſimul vero, oſtenſis eiusdem næuis & iniquitatibus deſtruit. IOANNIS HENRICI BERGERI in has *Inſtitutiones*

Annotationes, *Wittebergæ 1710. 4.* maximam partem remiſſiones tantum ad ſcriptores antiquos continent. Omnium optime de iisdem meritus eſt ſummus Vir CHRISTIANVS THOMASIVS, qui easdem cum Notis variorum, potiſſimum Ziegleri, quas fere omnes exhibet, aliasque multas obſeruationes, ex huius Viri ſcriptis Ius Canonicum illuſtrantibus, deſumtas, adiecit, reliquas ex Brunnemanni Iure Eccleſiaſtico inque illud Strykianis Notis, Mareſianis ad Cucchi Inſtitutiones, Boehmeri Iure Eccleſiaſtico aliisque bonæ notæ ſcriptoribus deſumſit, propriasque demum & Ziegleri de origine & incrementis Iuris Canonici Diſſertationem, elegantemque Præfationem addidit, iisque omnibus arcana dominationis papalis, epiſcopalis & clericalis eleganter magnoque ſine ſententiis præconceptis, legentium cum fructu aperuit, prodiit præclarum Opus *Halæ 1716. & 1717. 4.* Eruditiſſimus quoque Galliæ ICtus IOANNES DOVIATIVS, easdem Inſtitutiones notis illuſtrauit, *Pariſiis 1685. 12.* quibus Ius eccleſiaſticum Regni Gallicani optime declarat. Inter Italos in easdem commentatus fuit IO. BAPTISTA NERI a PETRA SANCTA, *Florentiæ 1686. 4.* IO. CABASSVTIVS *Iuris Canonici theoriam*

&

& praxin ſcripſit ad forum cum ſacramentale, tum contentioſum, tum eccleſiaſticum tum ſeculare, *Lugduni 1679. 4.* Huc porro referri poſſunt PHILIPPI BRAVN *Principia Iuris Canonici.* Scriptor ordinem Decretalium ſequitur, neque Proteſtantibus inutilis. Inter omnia Iuris Canonici Syſtemata quæ ad mentem praxinque Pontificiorum ſcripta ſunt optimum eſt LVDOVICI ENGELII *Collegium vniuerſi Iuris Canonici*, *Salisburgi ex Editione Tertia 1688. 4.* quod ſæpius recuſum *Editione Decima* prodiit *Salisburgi 1710. 4.* quod & ab ordine qui ad Decretalium ſeriem dirigitur & quæſtionum Canonicarum ſolida deciſione ſingulariter eſt commendandum. Ad vſum fori Proteſtantium conducit, HENRICI LINCKII *Commentarius in Decretales*, *Norimbergæ 1697. 4.* ex *Editione Secunda*, iuxta ordinem Decretalium materias Iuris Canonici exequitur, nouiſſimumque Ius Canonicum Romano-Germanicum quod in Foro obtinet facili ratione exponit. Omnium autem curas ſuperauit eruditiſſimus ICtus deque Iure Canonico-Eccleſiaſtico immortaliter meritus IVSTVS HENNINGIVS BOEHMERVS elegantiſſimo opere, cui *Iuris Eccleſiaſtici Proteſtantium* titulum præſcripſit, cuiusque *Volumen I.*

Halæ 1714. 4. Volumen II. Halæ 1717. 4. quibus fere Libri Tres Decretalium illustrantur, prodiit. Ad Decretalium feriem directum eſt, quod multi qui Iuris Eccleſiaſtici Proteſtantium inſcriptionem reſpiciunt, dolent, atque alium & ad naturam Eccleſiæ Euangelicæ directum ordinem peroptant, accuratisſima tamen ratione Iuris Canonici, Pontificii, demum Iuris Eccleſiaſtici moderni Proteſtantium doctrinas tradit, atque ex probatisſimis antiquitatis ſacræ, & hiſtoriarum omnis æui monimentis, eſt illuſtraſtratum, reſponſis quoque & obſeruationibus magnæ vtilitatis refertum, atque itaque comparatum, ut omnibus qui ſolidam amant Iuris prudentiam & eruditionem, debeat eſſe commendatiſſimum. Huic iungi poſſunt eiusdem excellentiſſimi Auctoris Diſſertationes, vna: *De Praxi Iuris Canonici in Terris Proteſtantium. Halæ 1712. 4.* qua eandem ante & poſt Reformationis Eccleſiæ tempora demonſtrat & altera: *de Obſeruantia Eccleſiaſtica, Halæ 1707. 4.*

§. XIX.

Conſilia & Reſponſa Iuris Canonici. Succedunt nunc, qui *Conſilia & Reſponſa* Iuris Canonici ediderunt, IOANN. GVTTIEREZ quidem *Quaeſtiones*

nes Canonicas scripsit *vtriusque Fori, Francofurti 1607. f.* quæ etiam æstimantur. Meliores tamen sunt FRANCISCI ZYPÆI *Consultationes Canonicæ, Antwerpiæ 1640. f.* & *Responsa de Iure Canonico, Antwerpiæ 1645. f.* atque IACOBI PIGNATELLI *Consultationes Canonicæ, Tomis III. Romæ 1675. f.* Omnibus tamen ob neruum atque accuratum iudicium palmam præripiunt IOANNIS WAMESII *Consilia Canonica, Louanii 1643. fol.* duobus Tomis. Huc etiam faciunt Canonica, quæ in Operibus Cardinalis de Luca continentur, atque ad Statum Pontificium plurimum spectant.

§. XX.

Alii sunt, qui de *Regulis Iuris Canonici* exposuerunt, vti diuersas *Regulas Iuris Ciuilis & Canonici* coniunctas videmus *Venetiis 1572. f. & Lugduni 1550. 8. 1579. f.* In ipsas Iuris Pontificii Regulas, quæ in Libro sexto Decretalium continentur, commentati fuerunt varii, vtpote IOANNIS ANDREÆ, *Venetiis 1583. f.* GEORGIVS VIVIENNVS, *Coloniæ 1571. 8.* DAMASVS, *Coloniæ 1663. 8.* & in Tractatu Tractatuum Vol. IV. f. 137. HENRICVS CANISIVS, *Ingolstadii 1600. 4.* & qui Summæ Streinii additus **Regulæ Iuris Canonici.**

Commentarius. Optimæ vero ſunt IO. BRVNNEMANNI *Prælectiones publicæ in Regulas Iuris Canonici*, quæ Iuri Eccleſiaſtico adiectæ & præ cæteris PETRI PECKII *Commentarius in regulas Iuris Canonici*, *Helmſtadti* 1588. *f.*

§. XXI.

Scriptores de Regimine Eccleſiaſtico Pontificii.

De *Regimine* Eccleſiaſtico e Pontificiorum magno numero egit HIERONYMVS GARZIAS de *Politia eccleſiaſtica regulari & ſeculari*, *Cæſaraugustæ* 1652. 8. NICOLAVS SANDERVS, de *Monarchia Eccleſiæ*, *Antwerpiæ* 1580. *fol.* & præ cæteris MARCVS ANTONIVS de DOMINIS de *Republica Eccleſiaſtica*, *Heidelbergæ & Francofurti* 1618. *fol.* 2. *Tomis.* Hic licet multa minus neceſſaria prolixius deduxiſſet, plurima tamen arcana aulæ Papalis detexit. Hinc, cum non in omnibus adplauderet Sedi papali, cenſuram in eum dedit FIDELIS ANNOSVS, ſiue potius IOANNES FLOYDVS, *Antwerpiæ* 1620. 8. & NICOLAVS COEFFETAV *pro Monarchia Eccleſiæ Catholicæ*, *Pariſiis* 1624. 8. AVBERTVS MIRÆVS in *Politia* ſua *Eccleſiaſtica* admodum breuis eſt, atque Hierarchiam pontificiam potiſſimum deſcribit, prodiit *Lugduni* 1620. 8. *Ius Publicum Romano-Eccleſiaſticum* Diſſertatio-

tionibus Quinque Statum Romanæ Ecclesiæ complectentibus exposuit IO. FRANCISCVS BESSELIVS, *Erfurti 1714. 4.* quibus ad mentem Pontificiorum, sed non adeo solide & erudite egit. Controuersias, quæ inter Monasteria & Episcopos circa Iurisdictionem intercedunt, illustrat CAROLVS ANTONIVS de MANENTIBVS, in Tractatu de *Potestate Iurisdictionis, Romæ 1708. 4.*

§. XXII.

Scriptores Protestantes de Regimine ecclesiastico.

Ex Protestantibus de *Sacra Politia Forensi* scripsit RENATVS CHOPPINVS, *Parisiis 1577. 4.* & præcipue ROBERTVS PARKERVS de *Notitia ecclesiastica, Francofurti 1616. 4.* cuius tamen editionem mutilatam esse docet Iohannes Hornbeck in summa controuersiarum Libri *XVII.* p. 762. Conferendus cum eodem est SAMVEL PARKERVS de *Regimine Christianæ Ecclesiæ, Londini 1683. 4.* Præterea huc faciunt CHRISTOPHORVS LIEBENTHAL de *Regimine Ecclesiastico, Giessæ 1622. 4.* THEODORVS REINCKING de *Regimine Seculari & Ecclesiastico, Francofurti 1659. 4.* & quod melius adhuc est scriptum Germanicum sub Titulo: *Biblische Policey*, quod *Francofurti 1656. 4.* prodiit. HENRICVS

GEBHARDVS alias WESENERVS, de *potestate seu regimine ecclesiastico* egit *Francofurti 1627. 8.* Praecipui tamen sunt IO. OTTO TABOR de *Regimine Imperantium ecclesiastico, Argentorati 1656. 4.* HENRICVS ISELBVRGIVS de *Iure Protestantium contra Pontificem, Bremae 1616. 8.* & IOAN. SITHMANNVS, in *Idea Iuris moderni episcopalis.*

§. XXIII.

Scriptores de Iure Principum circa Sacra

Iura Principum circa Sacra alii vel defenderunt, vel impugnarunt. Praecipue vero nota est controuersia, hac de re in Belgio vel ante vel post Synodum Dordracenam mota. Non deerant enim, qui Maiestati Ciuili omnem denegarent potestatem, cum alii e contrario eandem nimium quantum defenderent, prodiit inde longa libellorum series, e quibus praecipuos notabimus. Primum sine dubio scriptum erat IOANNIS VYTENBOGARTI *van t' Ampt ende Autoriteyt eener hoogen Christeliken Overheyd in kerkerlike Zaaken*, quod sub initia dissidiorum Arminianorum prodiit, post in latinum sermonem translatum prodiit sub Titulo de *auctoritate Magistratus in rebus ecclesiasticis, Roterodami 1647. 4.* Subsecuta est HVGONIS GROTII *Pietas Ordinum*

dinum Hollandiæ & Westfrisiæ, qua Ius statuendi in rebus Ecclesiasticis Magistratui Ciuili non tribuit solum, sed etiam laudat, & illo ipso Sibrando Lubberto respondet. Hic autem SIBRANDVS LVBBERTVS *responsionem* dedit *ad pietatem Grotii, Francofurti 1614. 4.* Cui Grotius obiecit *Pietatem vindicatam*, reposuit LVBBERTVS *bonam fidem, demonstratam ex libro, quem inscripsit Responsionem ad pietatem Hug. Grotii, Lugduni-Batauorum 1615. 4.* Scripserat etiam IO. BOGERMANNVS *notas in Grotii Pietatem illustrium Ordinum Hollandiæ*, cui respondet CASPAR BARLÆVS in *Bogermanno elenchomeno, Lugduni-Batauorum 1615. 4.* in quo potissimum epistolam Bogermanni dedicatoriam examinat. IO. ARNOLDVS CORVINVS etiam *admonitiones* scripsit *in pietatem Ord. Hollandiæ, Lugduni-Batauorum 1616. 4.* Postquam autem e custodia euasisset Grotius, scripsit *Apologeticum eorum, qui Hollandiæ Westfrisiaque & vicinis quibusdam nationibus ex legibus præfuerunt ante mutationem, qua euenit anno 1618. Parisiis 1620. 1622. & 1665. 12.* Vltimo demum scripsit *de Imperio summarum potestatum circa Sacra*, quod Opus postumum est & priora saltim repetit, prodiit cum scholiis DAVIDIS BLON-

BLONDELLI, quibus de *Regimine plebis in Ecclesia* egit, *Parisiis 1648. 8. ex Editione IV. Hagæ 1661. 8.* editioni quoque Becmannianæ Grotii de Iure Belli & Pacis fuit adnexum. Immiscuit sese controuersiæ NICOLAVS VEDELIVS, edita dissertatione Theologica de *Magistratu aduersus Bellarmini Librum de Laicis, Franeckeræ, 1638. 4.* qua Magistratus auctoritatem circa res sacras nimium extollit. Cum autem permultis ipsius sententia displiceret, secundam procurabat disputationis suæ editionem hoc Titulo: *de Episcopatu Constantini Magni, seu de potestate Magistratuum Reformatorum circa res ecclesiasticas, dissertatio repetita cum responsione ad interrogata quædam, Franeckeræ 1642. 12. & Delphis 1661. 12.* Hunc Tractatum & viuo ipso & mortuo varii fuerunt adgressi. Scripsit enim contra eundem IACOBVS REVIVS *examen dissertationis Vedelii de Episcopatu Constantini Magni, Amstelodami 1642. 12.* & IACOBVS TRIGLANDIVS, de *Episcopatu contra Vedelium, Amstelodami 1642. 12.* Antequam autem respondere posset Vedelius, moriebatur, quod ipsum moribundum adhuc cruciabat. Post Vedelii mortem ipsius doctrinis ex auctoritate & iussu Classis Walachrianæ se opposuit GVILI-EL-

ELMVS APOLLONIVS in libro de *Iure Maiestatis circa Sacra, Medioburgi Zelandorum 1642. 8.* Defensionem tamen Vedelii susceperunt Amici quidam hoc Titulo: *Gralla seu vere puerilis cothurnus sapientiæ, quo se iactat apud imperitos Guilielmus Apollonius, Franeckeræ 1646. 8.* Prodiit postea: *Grallopæus detectus, seu Epistola ad Iodocum Larenum de Grallarum auctore, Medioburgi 1647. 8.* cui tamen opponitur: *Grallator furens, seu responsio ad epistolas Guilielm. Apollonii & Iodoci Lareni, Franeckeræ 1647. 8.* Addi potest GERARDI IO. VOSSII *Dissertatio Epistolica, de Iure Magistratus in Ecclesiasticis, Amstelodami 1669. 4.*

§. XXIV.

Scriptores recentiores de Iure Principum circa Sacra.

Præter dictos, sunt etiam alii qui in hac materia fuerunt occupati. Inter hos ALEXANDER PRVINVS scripsit *de summarum potestatum auctoritate in Sacra, Helmstadti 1671. 4.* Inde nota quoque sunt scripta THOMASIANA *de Regimine ecclesiastico*, quæ postea coniunctim in Germanicum idioma translata a IOAN. GOTHOFREDO ZEIDLERO prodierunt *Francofurti ad Mœnum 1701. 4.* Titulus libri est *Dreyfache Rettung des Rechts Euangelischer Fürsten in Kirchen Sachen.*

Et

Et quidem primo continet THOMASII Disputationem de hac materia. Deinde *Weitere Untersuchung der einfältigen Anweisung, wie die protestirende Kirche unter sich zu vereinigen und zu verbessern sey.* Tertio defensionem Thomasii contra apologiam regiminis Ecclesiæ. Singulis scriptis regimen Ecclesiasticum, quantum in coactiua, quæ dicitur gubernatione consistit, principibus, excluso clero, concedit, atque variis argumentis firmat. Idem celeberrimus Vir CHRISTIANVS THOMASIVS Iura Principum Euangelicorum in decidendis controuersiis Theologicis adserere nititur in Tractatu suo, cui Titulus: *Das Recht Euangelischer Fürsten in Theologischen Strittigkeiten, Halæ 1696. 4.* Eodem conducit eiusdem Autoris Dissertatio: *Vindiciæ Iuris Maiestatis circa Sacra, Halæ 1699. 4.* composita potissimum est aduersus Autorem Consilii, quo modo Ecclesiæ Protestantium sint vniendæ. Prodiit postea *Disputatio Theologi Lipsiensis, IO. BENEDICTI CARPZOVII de Iure decidendi controuersias Theologicas cum scholiis Iurisconsulti Halensis, CHRISTIANI THOMASII, Halæ 1701. 4.* in qua sententiam suam magis adhuc explicat. Addimus *IVSTI HENNINGII BOEHMERI Dissertationem de Iure Episco-*

ſcopali Principum Euangelicorum, *Halæ* 1712. 4. atque aliam Diſſertationem plenam bonæ frugis *IO. PETRI LVDEWIGII*, illuſtris Viri *de Præcipuo Principis Euangelici*, *Halæ* 1719. 4. qua præcipua Principum Euangelicorum Iura circa Perſonas & Res Eccleſiaſticas exponit. Nouiter quoque prodiit Anonymi, feliciſſimi tamen ingenii & præclaræ doctrinæ Auctoris: *Vnterſuchung des wahren Grundes aus welchen die hœchſte Gewalt eines Fürſten über die Kirche herzuleiten iſt*, *Halæ* 1719. 8. qua culta ſcribendi ratione celeberrimorum de hoc argumento ſcriptorum ſententiæ, eleganti compendio, referuntur, quibus multa de ſuo addidit doctiſſimus Auctor, iisdemque ingenium & eruditionem commonſtrauit.

§. XXV.

Scriptores Iuris Eccleſiaſtici Proteſtantium.

Ad *hodiernum* vero *Ius Proteſtantium Eccleſiaſticum* facit *AHASVERI FRITSCHII Ius Eccleſiaſticum*, quod prodiit *Ienæ* 1682. 4. quo plures minores Tractatus, qui ad Ius Conſiſtoriorum faciunt, videmus congeſtos. Continent autem *HENRICI GEBHARDI* Tractatum *de poteſtate ſeu Regimine eccleſiaſtico*, *religione*, *miniſteriis*, *HERMANNVM CONRINGIVM de auctoritate & officio Maieſtatis*

Ciui-

Ciuilis circa sacra, *MICHAELEM HAVEMANNVM de Iure episcopali*, *CASPAREM VNRATH de Iure Patronatus*, *CHRISTIANVM WEBERVM de Iure consistoriorum*, *AHASVERVM FRITSCHIVM de Iure visitandi ecclesias*, *IO. CALOVIVM de Iure decimarum*, *Transactionem Passauiensem & Pacem religiosam*, *Instrumenti Pacis Articulum V. de statu religionis cum WILHELMI IGNATII SCHÜTZII manuali*, *ABRAHAMI CALOVII* Tractatum *de natura ac indole pacificationis religiosæ*. *Consilia quædam Ius ecclesiasticum concernentia*, *& Ordinationem de rebus Ecclesiasticis Gothanam*, *aliasque*. In *Manuale* vero *Schützianum* separatim prodierunt *Notæ & Animaduersiones*, auctore *HEYDERO BORROMÆO RICCRVNTO*, sub quo nomine latet *HIERONYMVS BRÜCKNERVS*, *Veronæ 1689. 12.* in quibus potissimum quæ ad Pacem faciunt religiosam, proponit. Hodierni vsus sunt *BENEDICTI CARPZOVII Definitiones Consistoriales*, seu *Iurisprudentia Ecclesiastica*, *Lipsiæ 1695. f. 1708. f.* Hanc suppleuit, Rescriptis, Decretis & Responsis recentioribus ad caussas Consistoriales pertinentibus auxit ac emendauit quandoque *ANDREAS BEYERVS Additionibus ad Benedicti Carpzouii Iuris prudentiam Ecclesiasti-*

asticam, Dresdæ 1718. f. quæ in Saxonia cum primis agentibus perutiles esse possunt & qui præ cæteris huc facit IOANN. BRVNNEMANNI Tractatus egregius *de Iure Ecclesiastico*, notis & supplementis adauctus a SAMVELE STRYKIO, *Francofurti & Lipsiæ 1686. 4.* & ex *Editione V.* reuisa & emendata *Francofurti ad Viadrum 1709. 4.* in quo quidquid ad statum Ecclesiarum Euangelicarum & Iura Consistoriorum facit, egregie declarat, multosque ingenue commonstrat morbos, quibus res ecclesiastica laborauit ipsius tempore, & adhuc laborat. Hisce addi potest MARTIN SCHRADERVS *de caussis Fori ecclesiastici Euangelicorum*, *Hildesiæ 1692. 12. & Guelpherbyti 1710. 4.* ex secunda Editione eademque auctiori & emendatiori.

§. XXVI.

De Iure Ecclesiastico ecclesiæ Anglicanæ.

Ad Ecclesiam Anglicanam facit RICHARDI COSINI *Ecclesiæ Anglicanæ Politia in tabulas digesta*, *Oxonii 1684. f.* Sedecim constat tabulis, quæ in vsum cleri potissimum fuerunt concinnatæ, vt exactiorem regiminis ecclesiastici typum ante oculos haberent. Post hanc prodiit MOCKETI *Politia Ecclesiæ Anglicanæ.* Hic liber aliquando flammis fuit traditus eo quod editus fuerat cum IVEL-

LI *Apologia ecclesiæ Anglicanæ*, & aliis quibusdam libris, qui cum suspecti quid & Statui Ecclesiastico minime conueniens continere credebantur, flammis subiiciebantur. Describit autem & hierarchiam & statum ecclesiæ Anglicanæ satis dilucide. Cum eodem prodiit RICHARDI ZOVCHÆI descriptio *Iuris & Iudicii ecclesiastici* secundum canones & constitutiones Anglicanas, *Londini 1683.* 8. Hac tamen adhuc plenior est FRANCISCI CLARKE *praxis fori ecclesiastici* per THOMAM BLADEN *Londini 1684.* 4. Præ cæteris vero æstimandum est Scriptum, quod sub Titulo: EDVARDI DIDOCLAVII *Altare Damascenum, siue Ecclesia Anglicanæ Politia Ecclesiæ Scoticanæ obtrusa, a Formalista quodam delineata, illustrata & examinata*, prodiit *1623.* 4. Sub hoc nomine latet DAVID CALDERWOOD, qui dum Iacobus Stuartus Scotiæ, Angliæ Liturgiam vellet obtrudere, hoc scriptum publicauit, in quo omnem Politiam Anglicanæ Ecclesiæ exponit, hoc simul demonstrans, multum illam a praxi veteris Ecclesiæ discrepare, id quod multis argumentis ex Scriptura sacra & Patrum scriptis depromptis, declarat. Denuo hoc Opus prodiit *Lugduni Batauorum 1708.* 4. cui locis suis inserta *Con-*

futa-

futatio Paraneseos Tileni ad Scotos, *Genevensis disciplinae Zelotas*, quae eiusdem est Calderwodii, & adiecta epistola HIERONYMI PHILADELPHI *de regimine Ecclesiae Scoticanae*, *eiusque vindiciae contra calumnias Ioannis Spotsuodi*, *Tuni Andreae Pseudo-Archiepiscopi*, *per Anonymum*. Breuiter Ecclesiae Anglicanae Politiam describit HENRICVS LVDOLPHVS BENTHEIM *im Engellandischen Kirchen- und Schul-Staat*, *Lüneburg 1694. 8.*

§. XXVII.

Ad Ius Ecclesiasticum Pontificiorum tendit ANTONII PAVLVTII *Iurisprudentia sacra*, *Romae 1684. f.* BERNHARDVS SANNIG in *scholis Canonicis*, *seu uniuerso Iure Canonico*, *noua methodo digesto*, *Pragae 1692. f.* Commendandum autem maxime est volumen AVGVSTINI BARBOSAE *de Iure Ecclesiastico*, *Lugduni 1654. f.* & *Ibid. 1699. f.* editum; quod tamen alieno labore partum esse testatur Erythraeus in Pinacotheca p. II. n. 18. & Morhofius in Polyhist. lib. I. c. IX. eademque laude dignum ZEGERI BERNHARDI van ESPEN *Ius Ecclesiasticum uniuersum hodiernae disciplinae*, *praesertim Belgii*, *Galliae*, *Germaniae & vicinarum Pro-* *Scriptores de iure ecclesiastico Pontificii.*

uinciarum accommodatum, *Louanii* 1700. *Coloniæ* 1703. & *Coloniæ* 1715. *f.* cum aliis operibus ex *Editione Germanica secunda*, qua quæ Gallici Idiomatis in prioribus extabant, versione latina donata. Hoc autem Opus ex Canonibus, Iure Decretalium, Synodis, potissimum Belgicis, Principum Edictis, & Magistratus tam Ecclesiastici quam Ciuilis iudicatis depromptum, egregiumque plane est & ad pernoscendum Ius Pontificium hodiernum in regionibus præsertim quæ in titulo sunt memoratæ, apprime conducit. Facit etiam huc FRANCISCVS SALGADO *de supplicatione ad Sanctissimum*, *Lugduni* 1664. *f.* PYRRHVS CORRADVS in *Praxi Dispensationum Apostolicarum*, *Coloniæ* 1691. *f.* & præcipue CLAVDIVS BLONDEAV, cuius *Bibliotheca Canonica*, sub Titulo: *La Bibliotheque Canonique, contenant par ordre alphabetique toutes les matieres ecclesiastiques & beneficiales, qui ont etè traitées par Mr. le Bouchel, Auocat au même Parlament, dans la somme beneficiale a laquelle ont etè aioutés dans la même ordre plusieurs traités, arrets, reglements, ordonnances & notes sur les memes matieres*, *a Paris* 1689. *f.* 2. *vol.* De *foro ecclesiæ* egit FELICIANVS de OLIVA, 1676. *f.* Præ cæteris vero huc facit PETRVS de MARCA *de Concordia*

cordia Sacerdotii & Imperii, cuius prima Editio lucem adſpexit *Pariſiis 1641. 4.* altera *1664.* & *Tertia 1669. f.* *cum additionibus* STEPHANI BALVZII, *Pariſiis 1693. f.* Hic enim Ius Eccleſiaſticum Pontificiorum egregie declarat, Iura Pontificis, Epiſcoporum, Vicariorum & Principum circa ſacra probe diſtinguit, & libertatem Eccleſiæ Gallicanæ vindicat. Recuſum ob præſtantiam & vtilitatem in Germania hoc opus *Francofurti 1708. f.* cura *Iuſti Henningii Bœhmeri*, Acceſſerunt huic editioni Eiusdem Marcæ *Diſſertationes* quædam *Selecta* hunc Tractatum de Concordia ſacerdotii & Imperii illuſtrantes, atque inter has illa de veteribus collectionibus Canonum, additæque IVSTI HENNINGII BöHMERI *ſelectæ Obſeruationes Eccleſiaſticæ* dictum Tractatum eruditiſſime illuſtrantes. Referri etiam huc merentur doctiſſimæ & cordatiſſimæ LVDOVICI ELLIES du PIN *de antiqua Eccleſiæ Diſciplina Diſſertationes*, quæ *Pariſiis 1686. 4.* primum prodiere, dein apud Batauos *1691. 4.* ſunt recuſæ, quæ potiores quasdam Iuris Eccleſiaſtici Pontificii Materias, non tamen ſemper ea ratione, quæ ad palatum Curiæ Romanæ, exponunt.

§. XXVIII.

Scriptores de Hierarchia Ecclesiastica Pontificiorum.

Pergimus ad Hierarchiam & Statum ecclesiasticum Pontificiorum. De *Hierarchia* quidem *ecclesiastica* egit SEBASTIANVS CÆSAR, *Conimbriæ 1628. f.* ALEXANDER TVRRIANVS libris X. *hierarchiæ ecclesiasticæ*, *Venetiis 1664. 4.* Accuratiores tamen sunt ALBERTVS PIGHIVS in Libris VI. *de hierarchia ecclesiastica*, *Coloniæ 1572. f.* & præcipue IOANNES CARAMVEL LOBKOWITZ *de Hierarchia ecclesiastica deque Pontificis, Archiepiscoporum, Episcoporum &c. electione & promotione*, *Pragæ 1653. f.* THEOPHILVS BANOSIVS *de Politia ciuitatis Dei & hierachia Romana, Francofurti 1592. 4.* *De Ecclesiasticæ Hierarchiæ originibus* extat *Dissertatio* BENEDICTI BACHINII *Mutinæ 1703. 4.* Diuisum est opus in tres partes; In prima examinat & reiicit illorum sententiam, qui putant, Apostolos in fundanda Ecclesiæ hierarchia Imperii Rom. statum pro norma habuisse, & tandem in caussas inquirit, ob quas serius in Occidente Hierarchia Ecclesiæ ad recentiorem Imperii formam componere tentatum fuerit. In secunda parte ad Italicarum Metropoleων origines descendit, quas demum Seculo IV. natas asserit.

Tan-

Tandem in Tertia de Rauennatensis Ecclesiæ Metropolitanæ Iure eiusque initiis agit. *De Hierarchia Ecclesiastica enucleanda* Tractatum pereruditum vt omnia huius sunt Viri, scripsit IOANNES DARTES, qui inter Opera *Parisiis 1656. f.* edita *Parte III. p. 25.* comparet. Facit huc etiam HVNOLDI PLETTENBERGII *Notitia Congregationum & Tribunalium Curiæ Romanæ*, *Hildesii 1693. 8.* qua de Cardinalibus, horum iuribus, officiis, Titulis agit, de Legatis & Nuntiis sedis papalis, de Conclaui & electione pontificis, de Consistoriis, de sacra pœnitentiaria, dispensationibus matrimonialibus, absolutione papali, Signatura, Dataria, Cancellaria, Camera, Rota Romana, Tribunali Inquisitionis, & diuersis Congregationibus Romanis, vt exinde multa Status Romani hodierni petatur notitia.

§. XXIX.

Plures de *Pontificum Electione* expo- *Scriptores* suerunt. Minorem talium Scriptorum col- *de Electio-* lectionem dedit summus Vir HERMAN- *ne & Po-* NVS CONRINGIVS *de Electione Vrba- testate* *ni VIII. & Innocentii X. Pontificum* sub *Pontificis* Titulo: *Commentariorum Historicorum* cum *nec non* luculenta præfatione, *Helmstadti 1651. 4. Cardina-* Accessit Bulla Gregorii XV. de Conclaui, *libus.*

IO. FRANCISCI LOTTINI *de sacris Cardinalium Comitiis, siue de Conclaui Dissertatio.* Anonymi dissertatio de Creatione Pontificum, ONVPHRIVS PANVINIUS *de Comitiis Pontificalibus*, Pii *IV.* & Gregorii XV. Bullæ de Conclaui eiusque Cæremoniis, Gregorii XV. Cæremoniale Conclauis. Ex hac igitur collectione statum & formam electionis Pontificialis optime perspicimus. Huc quoque pertinent *de Conclauibus* in quibus Electio Pontificum peragi solent *Narrationes*, quæ separatim post Electionem Pontificum prodeunt, varioque idiomate cum singulatim, tum iunctim editæ, prostant. *Tria Conclauia, siue Historicæ Narrationes de Vrbani VII. Gregorii XIV. & Clementis VIII. Electionibus*, ex Italico translatæ, excusæ sunt *Francofurti ad Mœnum 1617. 4.* Talia quoque Electionum Pontificiarum *Conclauia* a Clemente *VII.* ad Alexandrum *VII.* italico sermone descripta, sine loci impressionis adnotatione prodiere *1668. 12.* nitido caractere. Hæc excepit HENRICI ab HVYSSEN illustris Viri, *Historia Conclauium (Histoire des Conclaues)* Gallice scripta, quæ ex *Editione Tertia* prodiit *Colonia*, siue potius apud *Batauos 1703. 8.* duobus Tomis, atque Narrationes eiusmodi a Clemente V. ad Clementem

tom XI. vsque continet, cum ab Huyssenio aliis ex linguis translatas, tum ab ipsomet concinnatas, præmisso sermone de Cærimoniis, quæ post mortem Pontificis & in Electione noui adhiberi solent, & Notitia Cardinalium ac Familiarum illustrium Romanarum. Sub Cardinalis AZZOLINI nomine prodiit Scriptum: *Candidatus Papalis dignitatis* siue, *quid in Conclaui obseruandum*, *Osnabrugæ 1691. 4.* His iungimus IO. CHRISTOPHORI WAGENSEILII *dissertationem de electione Romani Pontificis*, *Altdorfi 1670. 4.* & qui huius curas superauit IO. FRIDERICVM MAYERVM in Commentario suo *de Pontificis Romani electione Hamburgi 1670. 4. & Hamburgi 1700. 4.* nouis accessionibus locupletatum, quo multa cura ex Scriptoribus tum antiquis, tum recentioribus, quæ ad electionem Paparum & Historiam Conclauium faciunt, congessit. Licet fabulam de Ioanna Papissa mordicus defendere conetur, cui tamen ab aliis haud immerito contradicitur. Accesserunt binæ Dissertationes, quarum prior de Titulo papali agit: *Seruus seruorum Dei*; altera *an dogma Papistarum sit: Pontificem Romanum esse Deum.* Sic etiam ad Pontificum electionem & Cardinalium statum, immo vniuersam Papalem Hierarchiam

Mm 5 facit

facit scriptum quod sub Titulo prodiit: *der Cardinals-Huts 1667. 12.* tribus Tomis. CAROLI BARTHOLOMÆI PIAZZÆ *Hierarchia Ecclesiastica*, Italico sermone perscripta & *Romæ 1700. f.* excusa, inter alia Ecclesiarum potissimum, quæ Tituli audiunt, singulis Cardinalibus concreditarum, statum antiquum & hodiernum eleganter & accurate exponit. Adriani VI, Conclaue ex MSCto Actis litterariis fasciculo tertio inseruit Excellentissimus huius Bibliothecæ Auctor. IVLIVS vero LAVORINVS de LAVRINO *de Conclaui & Conclauistis* librum conscripsit.

§. XXX.

Scriptores de Potestate & Iuribus Pontificis Romani, & contra Primatum eiusdem.

De Potestate & Iuribus Pontificum Romanorum amplissima Scriptorum & adulatorum series, quorum enumeratio peculiarem Bibliothecam requirit. Collegit tales Scriptores opere vasto, ordine Alphabetico IO. THOMAS ROCABERTI ArchiEpiscopus Valentinus & Hispaniarum Inquisitor Generalis in *Bibliotheca Maxima Pontificia, Romæ 1695. 1697. 1698. & 1699. Folio XXI. Tomis*, qua Auctores, qui usque huc pro Romana Sede & Pontificia potestate, cum theologice, tum historice & canonice scripserunt, fere omnes continentur. Contra *Primatum Papæ* egerunt

gerunt perplures quorum e numero notamus CLAVDIVM SALMASIVM *Lugduni Batauorum 1645. 4.* Egregium quoque laborem præſtitit DAVID BLONDELLVS in Opere ſuo eruditiſſimo *de la Primaute en l' Egliſe*, quod *Geneuæ 1641. f.* prodiit, in quo ex hiſtoria eccleſiaſtica & conciliorum doctiſſime confirmatur, ignoraſſe eccleſiam antiquam hunc Primatum. MARCVS ANTONIVS MARCELLVS *de Iure ſeculari Pontificis Romani* egregius eſt, *Francofurti 1627. 4.* examinat enim poteſtatem ſecularem Pontificis Romani, quam in diuerſa regna Europæ prætendit, & talem non eſſe probat, atque quidem Genebrardus aliique contendant. Contra Papæ adfectatam poteſtatem quoque facit LEONHARDI WARAMVNDI *admonitio in Anathematiſmum Gebhardi Truchſeſſi a Gregorio XIII. factum*, *Lugduni 1583. 4.*

§. XXXI.

De Epiſcopis horumque poteſtate Scriptores Pontificii.

Epiſcoporum & Presbyterorum Differentiam erudite eleganterque demonſtrauit IOANNES DARTES, egregio *de Ordinibus & Dignitatibus Eccleſiaſticis* commentario, qui *Pariſiis 1646. 4.* eſt impreſſus & rarus eſt. De *Poteſtate Epiſcoporum*, *Abbatum* aliorumque ſcripſit STE-

PHA-

PHANVS de ALVIN, *Parisiis* 1614. 8. præcipue AVGVSTINVS BARBOSA *de officio & potestate Episcopi*, cum formulario episcopali, *Lugduni* 1644. *f* *Coloniæ* 1681. 4. Commendari etiam meretur, quod tamen in Germania rarius reperitur IOANNIS FONTANÆ, Episcopi Cæsenatis, *Tyrocinium Episcoporum*, seu *Methodus tenenda Episcopis recens inauguratis*, *Venetiis* 1717. 8. quo de Episcopi Electione, vita, munere, œconomia, variisque officiis exponit & Cautelas Episcopo Pontificio variis in negotiis præscribit. Huic iungimus FRANCISCI PRIVITERÆ *Manuale Antistitum*, seu *de Dextera & Sinistra Episcoporum* *Catanea*, 1683. 4. ex Bullis Papalibus & Canonistis Italis collectum, in quo quid possit quidue non possit Episcopus fere qualibet in causa, ordine Abecedario, proponuntur. *De Adiutoribus Episcoporum* seu *Coadiutoribus & Vicariis* binas Disputationes easdemque egregias & eruditas dedit ANTONIVS DADINVS ALTESERRA, Antecessor Tholosanus, quæ dimidiam partem Dissertationum Iuris Canonici faciunt, *Tolosæ* 1657. 4. editarum. De *Reseruatione mensium & alternatiua Episcorum* egit HIERONYMVS GONZALEZ, *Francofurti* 1619. *f.* De *Iurisdictione Episcopo-*

ſcoporum FRANCISCVS VARGAS, *Romæ* 1563. 4. *Iurisdictionis inter Epiſcopos & Monaſteriorum Prælatos* controuerſæ lites expoſuit CAROLVS ANDREAS de MANENTIBVS Tractatu *De poteſtate Iurisdictionis ac de Iurisdictione contentioſa an & quo modo Prælatis inferioribus ex Privilegio & Præſcriptione competere valeat, Romæ* 1708. 4. De *ordine*, *Iurisdictione & reſidentia Epiſcoporum* M. ANTONIVS PAGANVS, *Venetiis* 1570. 4. De *neceſſaria reſidentia Epiſcoporum* BARTHOLOMÆVS CARANZA, *Venetiis* 1592. 8. De *Epiſcoporum inueſtitura* WALTRAMVS, Epiſcopus Numburgenſis. Ex ſacris poteſtatem epiſcopalem illuſtrat CHRISTIANI WEBERI *Introductio Epiſcopalis* 1638. 4. nec non FRIDERICVS GRICKIVS *in Epiſcopo bono & vere chriſtiano* 1621. 4. In controuerſa electione Colonienſi prodiit *Innocentius III. Papa Romanus Dn. Cardinali Fürſtenbergio propter Archiepiſcopatum Colonienſem valde aduerſus, Coloniæ* 1688. 4. id quod ex Innocentii III. Epiſtola de Electione Patriarchæ Conſtantinopolitani, quam exhibet Stephanus Baluzius Epiſtolarum Tomo II. ep. CLVI. demonſtrare conatur. Sic etiam extat *Relation, was in der Chur-Cölniſchen Wahlſache ſeithero auf*

auf gegenwärtigen Reichs-Conuent in Regensburg vorgangen. Præ cæteris vero hanc controuerſiam ex fundamento eruit ZACHARIAS de BONA CASA *in Conſultatione ſuper controuerſo Archiepiſcopatu & Electoratu Colonienſi, Coloniæ 1690. 4.* in qua grauiſſimæ Quæſtiones de electionis & poſtulationis iuſtitia vel iniuſtitia, Cæſaris poteſtate; ſummi Pontificis arbitrio, Chriſtianiſſimi regis conatu; & Cardinalis Fürſtenbergii moderamine iuxta genuinas hiſtoriæ, politices; Iuris publici & Canonici fundamenta deciduntur. Quibus adiungenda: *Exacta Facti Species cum ſolida Remonſtratione*, non exiſtentis prætenſæ Electionis Sereniſſimi Principis Ioſephi Clementis Bauariæ Ducis; iuncta reſolutione diuerſarum Quæſtionum pro firmanda eminentiſſimi Cardinalis Landgrauii de Fürſtenberg &c. in Archi-Epiſcopum & Principem Electorem Colonienſem ſolemni Poſtulatione a maiori & saniori parte Illuſtriſſimi Capituli Metropolitani Colonienſis die 19. Menſis Iulii 1688. canonice celebrata Anno 1689. quo Scripto in fauorem Fürſtenbergi publicato, diuerſa quæ ad hoc argumentum pertinent, reperiuntur. De *Iure & Priuilegiis Abbatum, Prælatorum, Abbatiſſarum & Monialium* ampliſſimum volumen collegit AS-

CANIVS TAMBVRINVS *Coloniæ 1691. f.* cui adiungendus *de Iure Abbatis* Tractatus ANDREAE DALNERI, *Ingolstadti 1600. 4.*

§. XXXII.

Scriptores de Episcopis & Presbyteris Protestantes.

De *Episcopis*, *eorumque Iuribus & Priuilegiis* ac viuendi ratione eruditus liber commentarius CASPARIS ZIEGLERI, ex variis veteris ecclesiæ monumentis collectus, *Noriberga 1686. 4. Episcopum militem in veteri ecclesia inuisum* erudite demonstrauit idem ZIEGLERVS, *Witteberga 1672. 4.* & *ex Editione iterata Witteberga 1719. 4.* cui accessit Eiusdem de *Tonsura Clericorum* elegans Dissertatio. Idem etiam *Superintendentem ad Normam constitutionum ecclesiasticarum* in electoratu Saxonico descripsit *Dresdæ 1688. 4.* & *Witteberga 1712.* De *Presbyteris Veteris Ecclesiæ* egit MATTHIAS ZIMMERMANNVS *Annaberga 1681. 4.* Ad forum Protestantium spectat HENRICI LINCKII *Tractatus de Iure Episcopali, Francofurti & Lipsiæ 1697. 4.* vbi materiam hanc & diuersas functiones ex principiis pariter Iuris Canonici ac perpetua ad Protestantium Ecclesias applicatione, deducit. Ad Iura etiam & Regimen Episcoporum pertinet erudita Dissertatio IOANNIS PAV-

LI

LI KRESSII qua expoſitio continetur *Paroemiæ: Vnter dem krummen Stabe iſt gut wohnen, Ienæ 1712. 4.* Ex Antiquitatibus eccleſiaſticis eruta IO. PHILIPPI ODELEMI diſſertatio *de Diaconiſſis primitiuæ Eccleſiæ, Lipſiæ 1700. 4.*

§. XXXIII.

Scriptores de Canonicis, & Capitulo. De *Eccleſiis cathedralibus, harumque priuilegiis & prærogatiuis* ſcripſit ANTONIVS FRANCVS de VRRADICOITTII, *Lugduni 1665. f.* Huc pertinet Anonymi *kurtzgegründetes Bedencken, ob in heiligen Römiſchen Reich, die Ertz-hohe und andere Stiffter beſtändiglich in ihren Eſſe und Weſen zu erhalten? Halberſtadt 1617. 4.* Eiusdem materiæ eſt ſcriptum *ad Sacram Cæſaream Maieſtatem Iudicium duorum Theologorum ſuper translatione reſtituendorum in Imperio Monaſteriorum ab antiquis ordinibus ad Societatem Ieſu,* vbi rationibus partim politicis, partim moralibus euincere conatur, non eſſe ex re Imperii Rom. Monaſteria tollere. *De poteſtate Capituli ſede vacante* NICOLAVS RODRIQVEZ FERMOSINVS, *Lugduni 1666. f.* De eodem egit IVSTI HENNINGI BöHMERI diſſertatio *de Iuribus Capituli ſede impedita, Halæ 1704. 4.* De *origine Canonicorum* ſcripſit IOANNES

NES CAPETIVS *Antwerpiæ 1592. 8.* Hiſtoriam eorundem explicauit PENOTTVS, *Romæ 1624. f.* IO. MOLANVS Libros Tres ſcripſit *de Canonicis eorum vita, officiis, de Dominio Canonicorum & Seruis Eccleſiarum, Louanii 1670. 8.* AVBERTI MIRÆI *de Collegiis Canonicorum* Tractatus, vt alia omnia Viri, eruditus eſt, prodiit *Coloniæ 1615. 8.* De *ordine & ſtatu Canonico* IOANNES BAPTISTA SIGNIVS, *Bononiæ 1605. 8.* De *Canonicis regularibus, eorumque ordine & diſciplina* IO. TRVLLVS *Bononiæ 1605. 4.* Horum tamen ex parte labores excuſſit AVGVSTINVS BARBOSA in Tractatu ſuo *de Canonicis & dignitatibus, aliisque beneficiariis, eorumque officiis in Choro & Capitulo, Lugduni 1640. f.* & *Ibid. 1700. f.* Quam *de Vita Moribusque Canonicorum* Caroli M. ſucceſſorumque æuo ad Seculi usque XIV. tempora, ex antiquitatibus germanicis eruendam promiſit Commentationem, eruditiſſimus Vir IO. GEORGIVS ECCARDVS, eam magno deſiderio expectamus. De *electione Canonica* habemus PETRVM PASSERINVM, *Romæ 1661. f.* De *Inſtitutione, obligatione & religione Horarum Canonicarum* ſcripſit OLIVERIVS BONARTIVS, ſiue CLAVDIVS SCRIBANIVS Ieſuita, Libros Tres, *Duaci*

Nn 1625.

1625. 8. cui adiungendi ALBERTVS de FERRARIIS *de Horis Canonicis* in Tractatu Tractatuum *Vol. VI. f. 212.* & BRVN. NEVSER, Minorita, de *Horis Canonicis*, *Moguntiæ 1669. 8.*

§. XXXIV.

Scriptores de Monasteriis. Quantum ad origines pertinet *Monasteriorum*, commendari merentur ANTONII DADINI ALTESERRÆ Ἀσκετικῶν *siue Originem Rei Monasticæ libri decem*, *Parisiis 1674. 4.* quos ex antiquitatum ecclesiasticarum atque canonicarum monumentis egregie declarauit. RENATI CHOPPINI, *Monasticon seu de Iure Cœnobitarum*, *Parisiis 1601.* post *Francofurti 1709. f.* excusum cum variis documentis, diplomatibus & priuilegiis Monasteriorum. In quo originem & priuilegia potissimum Monasteriorum illustrata videmus. Addimus hisce MICHAELIS GALENI *Origines Monasticas Dillingæ 1563. 4.* easdemque perraras quidem, sed tales quæ ad Alteserræ labores non attingunt. Ex nostratibus habemus HENRICI PETRI Tractatum, *quo maiores primum Consilio fundarint Cœnobia, qua deinceps ratione creuerint, qua a prisca veterum sanctimonia degenerarint, quo tandem modo alicubi vastata, non vero nusquam*

quam reformata sint, grauibus adiunctis rationibus; cur semel res Deo dicata ad vsus profanos non sint transferenda 1699. 4. LVDOVICI ENGELII *de Priuilegiis Monasteriorum* Tractatus accessit Eiusdem Collegio Vniuersi Iuris Canonici, quod *Salisburgi 1688. 4.* & deinde sæpius prodiit. *Iura Statuum Protestantium circa Monasteria Catholicorum* elegantissima Dissertatione exposuit IVSTVS HENNINGIVS BOEHMER, Respondente *Io. Frickio. Halæ 1719. 4.*

§. XXXV.

De *Anniversariis & Capellaniis* extant ALPHONSI PEREZ de LARA, Libri Duo *Moguntiæ 1610. 4.* & *Lugduni 1672. 4.* perrari. De *Iuridica potestate confessariorum* egit CLAVDIVS SOLERIVS, *Lugduni 1618. 8.* De *vita & honestate Clericorum* ad Titulum Decretalium Gregorii IX. egregius & eruditus est Tractatus CAROLI ANNIBALIS FABROTTI, *Parisiis 1651. 4.* & propter raritatem ab illustri hujus Bibliothecæ auctore *Bibliotheca Rariorum Librorum* Thecæ I. insertus. De *Clericorum institutione* LÆLIVS de ZANCHIS, *Veronæ 1588. 8.* ALEXANDER PEREGRINVS *constitutiones clericorum regularium* edidit *Romæ 1628. 8.* De *exemtionibus* vero *& subiectionibus clericorum* **Scriptores de Clericis.**

ſcripſit IOANNES FRIDERICVS KARG, *Herbipoli 1682. 12.* De *Tonſura Clericorum* iuxta principia canonum egit CASPAR ZIEGLERVS *Witteberga 1685. 4.* Addi poteſt AVGVSTINI BARBOSÆ ſcriptum de *officio & poteſtate Parochi*, *Venetiis 1705. 4.*

§. XXXVI.

Scriptores de Canonicis Proteſtantes. Ex Lutheranis quoque ſunt, qui in hac materia elaborarunt. IO. HIMMELIVS de *Canonibus & Canonicatibus* Tractatum ſcripſit, ſed perbreuem. De *Canonicis*, *Canonicatu*, & *Canonicorum Capitulo* diſſertationem propoſuit PETRVS MASCOVIVS, *Gryphiswaldi 1693. 4.* Abuſum bonorum eccleſiaſticorum ſub nudis officiorum titulis Romano-Papalibus demonſtrauit ANDREAS ESSENIVS in *defenſione Conſilii Theologici Vltraiectini*, *Vltraiecti 1685. 4.* Huc etiam MARTINI SCHOOCKII de Bonis vulgo Eccleſiaſticis Liber ex parte ſpectat, *Grœningæ 1651. 4.* editus, quo de *Canonicis* ſpeciatimque *Vltraiectinis* agit. Ad vſum Imperii & Capitula Proteſtantium facit GOTTLIEBII GERHARDI TITII Diſſertatio de *Iure Nobilitatis Lutheranæ ad immediata Germaniæ Capitula & Canonicatus*, *Lipſiæ 1709. 4.*

§. XXXVII.

§. XXXVII.

Scriptores de Clericis Protestantes.

Ad ſtatum Clericorum Proteſtantium commendanda præ cæteris ſunt Scripta egregia CASPARIS ZIEGLERI, cuius eſt *Superintendens ad normam Conſtitutionum Eccleſiaſticarum in Saxonia deſcriptus Dreſdæ 1688. 4.* & *Witteberga 1712. 4.* Eiusdem eſt Tractatio de *Diaconiſſis Veteris eccleſia, Witteberga 1678. 4.* De *exemtione & ſubiectione Clericorum* egit HENNINGVS ARNISÆVS, *Argentorati 1648. 4.* De *Exemtione Clericorum Euangelicorum* Liber prodiit *Witteberga 1657. 8.* qui IOANNEM BRVNNEMANNVM adgnoſcit auctorem, adiungenda elegans CHRISTIANI THOMASII Diſſertatio *de Foro Competente & Subiectione Clericorum ſub poteſtate Ciuili, Hala 1709. 4.* De *clerico renitente* CASPAR ZIEGLERVS, *Witteberga 1684. 12.* expoſuit, in quo tractatu potiſſimum Leonis Imp. Conſtitutionem, repetitam a Iuſtiniano in *l. 31. C.* de Epiſcopis & Clericis explicat, atque docet, in quantum munera eccleſiaſtica fugere liceat, idque ea occaſione, dum Martinus Geierus delatum munus Concionatoris aulici ſupremi, detrectaret, vt hiſtoria Welleriana docet p. 116. Huc facit etiam IVSTI HENNINGII BOEHMERI Tra-

ſtatus Iuris Eccleſiaſtici de *Iure Parochiali*, *Halæ 1701. 4.* Secunda Editione auctior & emendatior *Halæ 1716. 4.* ac Volumini II. Iuris Eccleſiaſtici adiici ſolet quo parochorum ſtatum, iura, bona & priuilegia probe illuſtrat. Huc facit etiam IO. CAROLI NÆVII *Ius Clericorum oder das Priester-Recht*, *Witteberga 1708. 8.* & ex *iterata Editione Witteberga 1712. 8.* De *Expectatiua Eccleſiaſtica* in officia Clericorum concessa extat *Diſſertatio* CASPARIS HENRICI HORNII, *Wittebergæ 1712. 4.* De *Sorte Suffragatoria Eccleſiæ vom Priester-Loß* erudita Diſſertatione IO. PETRVS LVDEWIG excuſſit Quæſtionem: *Vtrum Electio Eccleſiæ Miniſtrorum fieri queat iudicio ſortis, Halæ 1704. 4.* De *Succeſſione Clerici in Geradam Maternam* Diſſertationem propoſuit MARTINVS LANGE, *Lipſiæ 1708. 4.* ex Iure Saxonico deductam. Cui adiungenda IVSTI HENNINGII BOEHMERI elegans Diſſertatio De *Succeſſione in Bona Clericorum ſingulari*, *Halæ 1716. 4.* habita quæ ad Clericos tum veteris Eccleſiæ, tum Pontificiæ & Proteſtantium ſpectat. De *Anno Deſeruito* ſeu *Salario Promerito* quoque extat Diſſertatio eiusdem IVSTI HENNINGII BOEHMERI, *Halæ 1715. 4.* cuius Capite II. de Anno deſeruito Clericorum præ-

præclare agitur, qui eruditissimus vir & de *Clerico Debitore* singularem dedit Dissertationem *Halæ* 1715. 4. De *Incarceratione* vero *Clericorum cum & sine Carena* disputauit IOANNIS GÆRTNER *Altorfii* 1715. 4. De *Iure* Principis circa Dimissionem Clericorum Dissertatio IVSTI HENNINGII BOEHMERI *Halæ* 1716. 4. habita, de Dimissione Clericorum Aulicorum potissimum agit. SIGISMVNDI GOTTLIEB HILLIGERI *De Foro Clerici Delinquentis* Dissertatio *Lipsiæ* 1715. 4. exposita ad vtriusque quoque Religionis Clericos est directa, vt & MICHAELIS GRASSI de *Negotiatione Clericorum prohibita*, *Tubingæ* 1705. 4. nec minus CHRISTIANI THOMASII De *Desertione Ordinis Ecclesiastici* Dissertatio, quam *Halæ* 1707. 4. edidit.

§. XXXVIII.

Scriptores de Beneficiis Ecclesiasticis.

Qui *Ius Rerum* Scriptores illustrant speciales, materiam de Beneficiis præsertim plenius exposuerunt. *Praxin Beneficiorum* PETRVS REBVFFVS, *Lugduni* 1579. *f.* & *Coloniæ* 1610. 4. commemorauit. Huic posteriori Editioni accesserunt Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. cum glossa Petri Rebuffi & Georgii Branden Commentariis in Concordata Nationis Ger-

manicæ, & de iisdem ANTONIVS BENGEVS, *Parisiis* 1654. *f.* FRANCISCVS DVARENVS de *sacris ecclesiæ ministeriis & beneficiis Libros VIII.* scripsit *Lutetiæ* 1551. 4. nitide editos plenosque præclara eruditione & contra Pontificum ausus libertate, quos inde *Ioannes Schilterus* Institutionibus Iuris Canonici suis subiecit. De *Resignatione Beneficiorum* FLAMINIVS PARISIVS, *Romæ* 1581. & *Coloniæ* 1583. *f.* recusus, qui etiam ad omnem Beneficiorum materiam facit. IOANNES SAMVEL HERINGIVS Discussione eleganti & docta Quæstionem; *An vendita Præbenda pro Simoniaca habenda in Terris Protestantium?* exposuit *Stettini* 1717. 4. qua hanc Quæstionem ex Protestantium principiis negatiue decidit. De *Re Beneficiaria* s. *de non possidendis simul pluribus Beneficiis* Libri Tres prodiere *Parisiis* 1710. 8. quibus egregia multa exponuntur. De *Beneficiis Ecclesiasticis sine Deminutione conferendis* luculenta Dissertatione ad Titulum Decretalium huius argumenti, commentatus fuit CASPAR HENRICVS HORNIVS *Vitembergæ* 1717. 4. *Beneficii* Ecclesiastici species est *Prabenda Equestris die Reit-Pfründe*, de qua singulari Dissertatione Respondente *Ioachimo Friderico Hanses* egit Vir

Vir Amplisſimus FRIDERICVS GOTT-LIEB STRUVE *Ienæ 1716. 4.* De *Permutatione Beneficiorum* commentatus IOANNES CHOCKIER, qui ex iterata editione prodiit *Romæ 1700. fol.* Sic etiam optimus fere eſt NICOLAVS GARZIAS in Tractatu de *Beneficiis*, *Geneuæ 1658. f.* & qui vitia, quæ in beneficiis conſueta tangit PAVLVS SARPIVS de *Materiis beneficiariis* in Latinam translatus atque editus, *Ienæ 1681. 12.* ARNOLDI CORVINI Tractatus geminus de *Perſonis* & *Beneficiis eccleſiaſticis*, *Francofurti 1709. 4.* De *Beneficiis eccleſiaſticis & ſecularium officiorum coadiutoriis* ſcripſit NICOLAVS REMOCAMPVS, *Leodii 1651. 4.* qui rarus eſt. Omnium vero curas ſuperat LVDOVICI THOMASSINI *Vetus & Noua Eccleſiæ Diſciplina*, *circa Beneficiarios*, *Lugduni 1706. f.* tribus Tomis, quibus hæc ipſa materia tota abſoluitur, Clericorum Ordines declarantur, immo, quidquid fere facit ad ſtatum eccleſiaſticum, ex genuinis fundamentis illuſtratur. Huic omnino coniungendus IOANNIS DARTIS de *Beneficiis Eccleſiaſticis* Tractatus qui Secundam Operum *Pariſiis 1556. f.* iunctim editorum doctiſſimi Iure Conſulti Partem implet, atque eruditiſſime eſt perſcriptus.

§. XXXIX.

Scriptores de Decimis Bonis Ecclesiasticis, & Salariis Clericorum.

De *Decimis* habemus PETRVM REBVFFVM, *Lugduni 1564. f. Francofurti 1670. f.* De *Censibus, Decimis, Oblationibus* Dissertationes binas elegantissimas perscripsit ANTONIVS DADINVS ALTESERRA, quæ dimidiam partem faciunt Dissertationum ipsius Iuris Canonici *Tolosæ 1651. 4.* editarum, & iam rarissimarum. Sic quoque HERMANNVS ADOLPHVS MEINDERS ICtus Bielfeldensis Westphalus perdoctus, singulari Dissertatione *de Origine & Iure Decimarum in VVestphalia*, quæ ipsius de Statu Religionis & Rei publicæ in Westphalia Opere subiungitur, præclara de iisdem exposuit. *De Origine Decimarum & obligatione eas soluendi* extat *C. B. Traité touchant l' origine des dixmes & l' obligation de les payer, à Paris 1687.* Propius ad Praxin hodiernam facit IAC. BLVMENS *nützlicher Unterricht vom Zehend-Recht, Leipz. 1696. 4.* De *Clerico Clericum non decimante* ad Cap. II. X. de Decimis habemus Dissertationem elegantem CASPARIS HENRICI HORNII, *Vitembergæ 1713. 4.* De *Dote ecclesiæ* eruditus est Tractatus CASPARIS ZIEGLERI, *VVitteberga 1676. 4.* & iterum *VVittebergæ 1717. 4.* addimus

mus CASPARIS HENRICI HORNII *Capita quadam Iuris Ecclesiastici circa Præstationes Parochianorum & Dotalium, Vitembergæ 1713. 4.* De *Natura* vero & *Iure bonorum ecclesiasticorum* egit MICHAEL BVSCIVS, *Franeckeræ 1666. 12.* & MARTINVS SCHOOCKIVS de *Bonis Ecclesiasticis, Grœningæ 1651. 4.* De *Bonis Ecclesiæ eorumque reditibus in alieno territorio debitis* IOANNES WILHELMVS ITTERVS, *Francofurti 1687. 4.* De *Bonis Parochialibus* Tractatum vtilem dedit PETRVS MüLLERVS *VValdenburgi 1714. 4.* *Augmenta Salarii & Honorum Ministrorum Ecclesiæ* illustris ICtus CHRISTIANVS THOMASIVS commendat Dissertatione *De Officio Principis circa augenda Salaria & Honores Ministrorum Ecclesiæ, Halæ 1707. 4.*

§. XL.

Scriptores de Alienatione Rerum Ecclesiasticarum.

De *Alienatione* Rerum ad Ecclesiam pertinentium commentati sunt MARTINVS BONACINA de *Alienatione Bonorum Ecclesiasticorum.* Extat in Tractatu de Clausura, *Lugduni 1628. 4.* PETRI REBVFFI *de Alienatione Rerum Ecclesiæ* Tractatus, cum ipsius de Decimis & aliis Iuris Canonici Scriptis prodiit *Lugduni 1564. f.* BENEDICTVS CANOPHILVS de

de *Rebus Ecclesiæ non alienandis*, *Venetiis* 1587. *f.* FERDINANDVS MVNNOZ, de *Rebus Ecclesiæ alienandis vel non*, *Bononiæ* 1622. 4. MARTINVS NAVARRVS de *Alienatione rerum Ecclesiasticarum, & de spoliis Clericorum*, *Romæ* 1573. 8. *ALPHONSVS VILLAGVT de Rebus Ecclesiæ non rite alienatis recuperandis atque in integrum restituendis vna cum fructibus inde perceptis nec non de Bonis immobilibus cuiusque vniuersitatis Coloniæ* 1609. 8. Et in primis GVIL. REDOANVS, de *non alienandis rebus Ecclesiæ* prodiit cum notis PETRI ANTONII a PETRA, *Venetiis* 1572. 1589. *fol.*

§. XLI.

Scriptores de vnione & diuisione Ecclesiarum. Elegantissimus est Tractatus IOAN. PHILIPPI SLEVOGTII, Antecessoris in hac academia celeberrimi, de *vnione ecclesiarum & beneficiorum*, *Ienæ* 1678. 4. & qui hunc insecutus est Tractatus alius de *diuisione ecclesiarum & beneficiorum*, *Ienæ* 1681. 4. olim per disputationes propositus, in quibus rarissimum argumentum de matribus ac filiabus ecclesiis, & de vnione ac diuisione bonorum ecclesiasticorum ex Iuris Canonici principiis, antiquitatibus ecclesiæ atque vsu consistoriorum accurate eruuntur & multi textus Iuris Canonici

nonici solide explicantur. Ante eum eodem de argumento exposuerant IO. BAPTISTA CACCIALVPVS *de Vnionibus Ecclesiarum & Beneficiorum* qui in Tractatu Tractatuum extat *Vol. VI. f. 200.* & NICOLAVS THILEN breui Dissertatione de *Vnionibus Ecclesiarum atque Beneficiorum Ecclesiasticorum, Argentorati 1671. 4.* Sed quae a Sleuogtiana tractatione longissime recedunt. Successit ERNESTI COLERI Dissertatio Inauguralis de *Vnione Ecclesiarum, potissimum Protestantium, Altdorfi 1688. 4.*

§. XLII.

Scriptores de Libertate Ecclesiarum.

De Libertate Ecclesiarum egerunt alii, *Libertatem ecclesiarum Gallicarum* defendit PETRVS PITHOEVS, *Parisiis 1609. 4.* Circa id tempus & alius Tractatus prodiit sub Titulo: *Traité des Libertez de l'Eglise Gallicane* a *Paris 1608. 12.* Secutus eundem fuit PETRVS de MARCA de *Concordia Sacerdotii & Imperii*, de quo supra iam dictum fuit. His iungimus PETRI ZORNII breuem Dissertationem de *Libertatibus Ecclesiae Gallicanae antiquae & hodiernae* in qua cum de Capitibus Libertatum Ecclesiae illius, tum de Scriptoribus Gallis antiquis & recentissimis, qui vel Libertates Ecclesiae suae defende-

fenderunt, vel oppugnarunt, agitur, commemoratis passim præcipuis Curiæ & Facultatis Parisiensis Decretis huc spectantibus, *Rostochii* 4. sine temporis annotatione. Demum IOANNES SCHILTERVS in elegantissimo suo tractatu de *Libertate ecclesiarum Germaniæ, Ienæ 1683. 4.* hanc materiam ex historia & antiquitatibus Germanicis ita illustrauit, vt laudem promereatur eximiam. Statum enim Ecclesiarum Germaniæ vsque ad tempora pacis Osnabrugensis egregie declarat.

§. XLIII.

Scriptores de Caussis Matrimonialibus Protestantes.

Ad Matrimonialia, præter *Consilia Theologorum VVittebergensium*, & GEORGII DEDEKENNI, quæ auctiora edidit IOANNES ERNESTVS GERHARDVS, *Ienæ 1671. f. 3. Tomis* ad vsum consistoriorum optima sunt *HIERONYMI BRÜCKNERI Decisiones Iuris Matrimonialis controuersi, Francofurti 1692. 4. & Gothæ 1705.* edita, multos casus rariores continent. *IOANNIS BECHSTADII Collatio Iurium Connubialium, Coloniæ 1627. 4.* Ius commune cum Iuribus quibusdam municipalibus confert. Sic etiam pereruditus est Tractatus *HENRICI CHRISTOPHORI HOCHMANNI* de *benedictione Nuptiarum*, quam ex ipsis fontibus illustrat & per

per Consistoriorum vsum declarat; prodiit *Altdorfi 1685. 4.* iungenda *PETRI MüLLERI* De *Hierologia siue Benedictione Sacerdotali* Dissertatio *Ienæ 1708. 4.* recusa. De *Matrimonio Compriuignorum* extat *Disquisitio IOANNIS HENRICI BERGERI, Lipsiæ 1708. 4.* quæ potissimum historica est, eademque quæ circa celebrem de hoc matrimonio controuersiam diuersis placuerint, neruose recensentur. *IOANNIS GEORGII NICOLAI* Tractatus de *repudiis & diuortiis* egregius est; prodiit *Dresdæ 1685. 4.* Communes opiniones de causis Matrimonialibus in quibusdam euertere conatur *IO. SAMVEL STRYKIVS* Dissertatione de *reliquiis Sacramenti in matrimonialibus*, Respondente *Io. Philippo Odelem*, *Halæ 1704. 4.* & ex *Secunda Editione*, *Halæ 1706. 4.* cui autem in quibusdam accurate respondit *MICHAEL HENRICVS GRIEBNERVS* eleganti. Dissertatione *De his quæ ex Iure Protestantium Matrimoniali ad Reliquias Sacramenti perperam referuntur*, *VVittebergæ 1715. 4.* Huic tamen & *Valentino Ernesto Loeschero* quædam reposuit Dissertationis Respondens vel Auctor *Odelemius* Scripto: *De Reliquiis Sacramenti in Matrimonialibus*, *Brunsuigæ 1716. 4.* edito. Adiungimus *IO. IOACHIMI SCHOEPFFERI*

ſtatus Iuris Eccleſiaſtici de *Iure Parochiali*, *Halæ 1701. 4.* Secunda Editione auctior & emendatior *Halæ 1716. 4.* ac Volumini II. Iuris Eccleſiaſtici adiici ſolet quo parochorum ſtatum, iura, bona & priuilegia probe illuſtrat. Huc facit etiam IO. CAROLI NÆVII *Ius Clericorum oder das Prieſter - Recht*, *Witteberga 1708. 8.* & ex *iterata Editione Witteberga 1712. 8.* De *Expectatiua Eccleſiaſtica* in officia Clericorum conceſſa extat *Diſſertatio* CASPARIS HENRICI HORNII, *Witteberga 1712. 4.* De *Sorte Suffragatoria Eccleſiæ vom Prieſter - Loß* erudita Diſſertatione IO. PETRVS LVDEWIG excuſſit Quæſtionem: *Vtrum Electio Eccleſiæ Miniſtrorum fieri queat iudicio ſortis*, *Halæ 1704. 4.* De *Succeſſione Clerici in Geradam Maternam* Diſſertationem propoſuit MARTINVS LANGE, *Lipſiæ 1708. 4.* ex Iure Saxonico deductam. Cui adiungenda IVSTI HENNINGII BOEHMERI elegans Diſſertatio De *Succesſione in Bona Clericorum ſingulari*, *Halæ 1716. 4.* habita quæ ad Clericos tum veteris Eccleſiæ, tum Pontificiæ & Proteſtantium ſpectat. De *Anno Deſeruito* ſeu *Salario Promerito* quoque extat Diſſertatio eiusdem IVSTI HENNINGII BOEHMERI, *Halæ 1715. 4.* cuius Capite II. de Anno deſeruito Clericorum

præ-

præclare agitur, qui eruditissimus vir & de *Clerico Debitore* singularem dedit Dissertationem *Halæ 1715. 4.* De *Incarceratione* vero *Clericorum cum & sine Carena* disputauit IOANNIS GÆRTNER *Altorfii 1715. 4.* De *Iure* Principis circa Dimissionem Clericorum Dissertatio IVSTI HENNINGII BOEHMERI *Halæ 1716. 4.* habita, de Dimissione Clericorum Aulicorum potissimum agit. SIGISMVNDI GOTTLIEB HILLIGERI *De Foro Clerici Delinquentis* Dissertatio *Lipsiæ 1715. 4.* exposita ad vtriusque quoque Religionis Clericos est directa, vt & MICHAELIS GRASSI de *Negotiatione Clericorum prohibita*, *Tubingæ 1705. 4.* nec minus CHRISTIANI THOMASII De *Desertione Ordinis Ecclesiastici* Dissertatio, quam *Halæ 1707. 4.* edidit.

§. XXXVIII.

Scriptores de Beneficiis Ecclesiasticis.

Qui *Ius Rerum* Scriptores illustrant speciales, materiam de Beneficiis præsertim plenius exposuerunt. *Praxin Beneficiorum* PETRVS REBVFFVS, *Lugduni 1579. f.* & *Coloniæ 1610. 4.* commemorauit. Huic posteriori Editioni accesserunt Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. cum glossa Petri Rebuffi & Georgii Branden Commentarius in Concordata Nationis Ger-

manicæ, & de iisdem ANTONIVS BENGEVS, *Parisiis* 1654. *f.* FRANCISCVS DVARENVS de *sacris ecclesiæ ministeriis & beneficiis Libros VIII.* scripsit *Lutetiæ* 1551. 4. nitide editos plenosque præclara eruditione & contra Pontificum ausus libertate, quos inde *Ioannes Schilterus* Institutionibus Iuris Canonici suis subiecit. De *Resignatione Beneficiorum* FLAMINIVS PARISIVS, *Romæ* 1581. & *Coloniæ* 1583. *f.* recusus, qui etiam ad omnem Beneficiorum materiam facit. IOANNES SAMVEL HERINGIVS Discussione eleganti & docta Quæstionem; *An vendita Præbendæ pro Simoniaca habenda in Terris Protestantium?* exposuit *Stettini* 1717. 4. qua hanc Quæstionem ex Protestantium principiis negatiue decidit. De *Re Beneficiaria s. de non possidendis simul pluribus Beneficiis* Libri Tres prodiere *Parisiis* 1710. 8. quibus egregia multa exponuntur. De *Beneficiis Ecclesiasticis sine Deminutione conferendis* luculenta Dissertatione ad Titulum Decretalium huius argumenti, commentatus fuit CASPAR HENRICVS HORNIVS *Vitembergæ* 1717. 4. *Beneficii* Ecclesiastici species est *Præbenda Equestris die Reit-Pfründe*, de qua singulari Dissertatione Respondente *Ioachimo Friderico Hanses* egit

Vir

Vir Amplisſimus FRIDERICVS GOTT-LIEB STRUVE *Ienæ 1716. 4.* De *Permutatione Beneficiorum* commentatus IOANNES CHOCKIER, qui ex iterata editione prodiit *Romæ 1700. fol.* Sic etiam optimus fere eſt NICOLAVS GARZIAS in Tractatu de *Beneficiis*, *Geneuæ 1658. f.* & qui vitia, quæ in beneficiis conſueta tangit PAVLVS SARPIVS de *Materiis beneficiariis* in Latinam translatus atque editus, *Ienæ 1681. 12.* ARNOLDI CORVINI Tractatus geminus de *Perſonis* & *Beneficiis eccleſiaſticis*, *Francofurti 1709. 4.* De *Beneficiis eccleſiaſticis & ſecularium officiorum coadiutoriis* ſcripſit NICOLAVS REMOCAMPVS, *Leodii 1651. 4.* qui rarus eſt. Omnium vero curas ſuperat LVDOVICI THOMASSINI *Vetus & Noua Eccleſiæ Diſciplinæ, circa Beneficiarios, Lugduni 1706. f.* tribus Tomis, quibus hæc ipſa materia tota abſoluitur, Clericorum Ordines declarantur, immo, quidquid fere facit ad ſtatum eccleſiaſticum, ex genuinis fundamentis illuſtratur. Huic omnino coniungendus IOANNIS DARTIS de *Beneficiis Eccleſiaſticis* Tractatus qui Secundam Operum *Pariſiis 1556. f.* iunctim editorum doctiſſimi Iure Conſulti Partem implet, atque eruditiſſime eſt perſcriptus.

§. XXXIX.

Scriptores de Decimis Bonis Ecclesiasticis, & Salariis Clericorum.

De *Decimis* habemus PETRVM REBVFFVM, *Lugduni* 1564. *f. Francofurti* 1670. *f.* De *Censibus, Decimis, Oblationibus* Dissertationes binas elegantissimas perscripsit ANTONIVS DADINVS ALTESERRA, quæ dimidiam partem faciunt Dissertationum ipsius Iuris Canonici *Tolosæ* 1651. 4. editarum, & iam rarissimarum. Sic quoque HERMANNVS ADOLPHVS MEINDERS ICtus Bielfeldensis Westphalus perdoctus, singulari Dissertatione *de Origine & Iure Decimarum in VVestphalia*, quæ ipsius de Statu Religionis & Rei publicæ in Westphalia Opere subiungitur, præclara de iisdem exposuit. *De Origine Decimarum & obligatione eas soluendi* extat *C. B. Traité touchant l'origine des dixmes & l'obligation de les payer*, a *Paris* 1687. Propius ad Praxin hodiernam facit IAC. BLVMENS *nützlicher Unterricht vom Zehend-Recht*, *Leipz.* 1696. 4. De *Clerico Clericum non decimante* ad Cap. II. X. de Decimis habemus Dissertationem elegantem CASPARIS HENRICI HORNII, *Vitembergæ* 1713. 4. De *Dote ecclesiæ* eruditus est Tractatus CASPARIS ZIEGLERI, *VVitteber gæ* 1676. 4. & iterum *VVitteberg æ* 1717. 4. addimus

mus CASPARIS HENRICI HORNII *Capita quædam Iuris Ecclesiastici circa Præstationes Parochianorum & Dotalium, Vitemberga* 1713. 4. De *Natura* vero *& Iure bonorum ecclesiasticorum* egit MICHAEL BVSCIVS, *Franeckeræ* 1666. 12. & MARTINVS SCHOOCKIVS de *Bonis Ecclesiasticis, Groeningæ* 1651. 4. De *Bonis Ecclesiæ eorumque reditibus in alieno territorio debitis* IOANNES WILHELMVS ITTERVS, *Francofurti* 1687. 4. De *Bonis Parochialibus* Tractatum vtilem dedit PETRVS MüLLERVS *VValdenburgi* 1714. 4. Augmenta *Salarii & Honorum Ministrorum Ecclesiæ* illustris ICtus CHRISTIANVS THOMASIVS commendat Dissertatione *De Officio Principis circa augenda Salaria & Honores Ministrorum Ecclesiæ, Halæ* 1707. 4.

§. XL.

Scriptores de Alienatione Rerum Ecclesiasticarum.

De *Alienatione* Rerum ad Ecclesiam pertinentium commentati sunt MARTINVS BONACINA de *Alienatione Bonorum Ecclesiasticorum.* Extat in Tractatu de Clausura, *Lugduni* 1628. 4. PETRI REBVFFI *de Alienatione Rerum Ecclesiæ* Tractatus, cum ipsius de Decimis & aliis Iuris Canonici Scriptis prodiit *Lugduni* 1564. *f.* BENEDICTVS CANOPHILVS

de

de *Rebus Ecclesiæ non alienandis*, *Venetiis* 1587. f. FERDINANDVS MVNNOZ, de *Rebus Ecclesiæ alienandis vel non*, *Bononiæ* 1622. 4. MARTINVS NAVARRVS de *Alienatione rerum Ecclesiasticarum*, *& de spoliis Clericorum*, *Romæ* 1573. 8. *ALPHONSVS VILLAGVT de Rebus Ecclesiæ non rite alienatis recuperandis atque in integrum restituendis vna cum fructibus inde perceptis nec non de Bonis immobilibus cuiusque vniuersitatis Coloniæ* 1609. 8. Et in primis GVIL. REDOANVS, de *non alienandis rebus Ecclesiæ* prodiit cum notis PETRI ANTONII a PETRA, *Venetiis* 1572. 1589. *fol.*

§. XLI.

Scriptores de vnione & diuisione Ecclesiarum.

Elegantissimus est Tractatus IOAN. PHILIPPI SLEVOGTII, Antecessoris in hac academia celeberrimi, de *vnione ecclesiarum & beneficiorum*, *Ienæ* 1678. 4. & qui hunc insecutus est Tractatus alius de *diuisione ecclesiarum & beneficiorum*, *Ienæ* 1681. 4. olim per disputationes propositus, in quibus rarissimum argumentum de matribus ac filiabus ecclesiis, & de vnione ac diuisione bonorum ecclesiasticorum ex Iuris Canonici principiis, antiquitatibus ecclesiæ atque vsu consistoriorum accurate eruuntur & multi textus Iuris Canonici

nonici ſolide explicantur. Ante eum eodem de argumento expoſuerant IO. BAPTISTA CACCIALVPVS *de Vnionibus Eccleſiarum & Beneficiorum* qui in Tractatu Tractatuum extat *Vol. VI. f. 200.* & NICOLAVS THILEN breui Diſſertatione de *Vnionibus Eccleſiarum atque Beneficiorum Eccleſiaſticorum, Argentorati 1671. 4.* Sed quæ a Sleuogtiana tractatione longiſſime recedunt. Succeſſit ERNESTI COLERI Diſſertatio Inauguralis de *Vnione Eccleſiarum, potiſſimum Proteſtantium, Altdorfi 1688. 4.*

§. XLII.

Scriptores de Libertate Eccleſiarum.

De Libertate Eccleſiarum egerunt alii, *Libertatem eccleſiarum Gallicarum* defendit PETRVS PITHOEVS, *Pariſiis 1609. 4.* Circa id tempus & alius Tractatus prodiit ſub Titulo: *Traitè des Libertez de l' Egliſe Gallicane a Paris 1608. 12.* Secutus eundem fuit PETRVS de MARCA de *Concordia Sacerdotii & Imperii*, de quo ſupra iam dictum fuit. His iungimus PETRI ZORNII breuem Diſſertationem de *Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ antiquæ & hodiernæ* in qua cum de Capitibus Libertatum Eccleſiæ illius, tum de Scriptoribus Gallis antiquis & recentiſſimis, qui vel Libertates Eccleſiæ ſuæ defende-

fenderunt, vel oppugnarunt, agitur, commemoratis passim præcipuis Curiæ & Facultatis Parisiensis Decretis huc spectantibus, *Rostochii 4.* sine temporis annotatione. Demum IOANNES SCHILTERVS in elegantisſimo ſuo tractatu de *Libertate eccleſiarum Germaniæ, Ienæ 1683. 4.* hanc materiam ex historia & antiquitatibus Germanicis ita illustrauit, vt laudem promereatur eximiam. Statum enim Eccleſiarum Germaniæ vsque ad tempora pacis Oſnabrugenſis egregie declarat.

§. XLIII.

Scriptores de Cauſis Matrimonialibus Proteſtantes.

Ad Matrimonialia, præter *Conſilia Theologorum VVittebergenſium*, & GEORGII DEDEKENNI, quæ auctiora edidit IOANNES ERNESTVS GERHARDVS, *Ienæ 1671. f. 3. Tomis* ad vſum conſiſtoriorum optima ſunt *HIERONYMI BRüCKNERI Deciſiones Iuris Matrimonialis controuerſi, Francofurti 1692. 4.* & *Gothæ 1705.* edita, multos caſus rariores continent. *IOANNIS BECHSTADII Collatio Iurium Connubialium, Coloniæ 1627. 4.* Ius commune cum Iuribus quibusdam municipalibus confert. Sic etiam pereruditus eſt Tractatus *HENRICI CHRISTOPHORI HOCHMANNI* de *benedictione Nuptiarum*, quam ex ipſis fontibus illuſtrat & per

per Consistoriorum vsum declarat; prodiit *Altdorfi 1685. 4.* iungenda *PETRI MüLLERI* De *Hierologia siue Benedictione Sacerdotali* Dissertatio *Ienae 1708. 4.* recusa. De *Matrimonio Compriuignorum* extat *Disquisitio IOANNIS HENRICI BERGERI, Lipsiae 1708. 4.* quae potissimum historica est, eademque quae circa celebrem de hoc matrimonio controuersiam diuersis placuerint, neruose recensentur. *IOANNIS GEORGII NICOLAI* Tractatus de *repudiis & diuortiis* egregius est, prodiit *Dresdae 1685. 4.* Communes opiniones de causis Matrimonialibus in quibusdam euertere conatur *IO. SAMVEL STRYKIVS* Dissertatione de *reliquiis Sacramenti in matrimonialibus*, Respondente *Io. Philippo Odelem*, *Halae 1704. 4.* & ex *Secunda Editione*, *Halae 1706. 4.* cui autem in quibusdam accurate respondit *MICHAEL HENRICVS GRIEBNERVS* eleganti. Dissertatione *De his quae ex Iure Protestantium Matrimoniali ad Reliquias Sacramenti perperam referuntur*, *VVittebergae 1715. 4.* Huic tamen & *Valentino Ernesto Loeschero* quaedam reposuit Dissertationis Respondens vel Auctor *Odelemius* Scripto: *De Reliquiis Sacramenti in Matrimonialibus*, *Brunsuigae 1716. 4.* edito. Adiungimus *IO. IOACHIMI SCHOEPFFERI*

FERI De Dispensatione Matrimoniali Dissertationem *Francofurti ad Viadrum 1719. 4.* Perfrequens est materia de *Matrimonio ad Morganaticam*, quam tractauit erudito & pleno bonæ frugis Discursu *HENRICVS LINCK*, *de Matrimonio Lege Salica contracto von der Vermæhlung zur Lincken Hand, Altdorffii 1676. 4.* proposito. Coniungendæ Dissertationes *GABRIELIS SCHVVEDERI De Matrimonio ad Morganaticam, Tubingæ 1684. 4.* Altorffi haut ita pridem recusam; aliamque *PETRI MARCELLI RICCII De Matrimonio ad Morganaticam donationem contracto, Argentorati 1703. 4.* & *IO. CAROLI NÆVII* Dissertatiunculam: *An Matrimonium ad Morganaticam a Principibus & Personis Illustribus tantum; an vero etiam a Nobilibus rite contrahi possit? VVittebergæ 1702. 4.* cum aliis editam. *De Coniugio inæquali Personarum illustrium* exposuit Dissertatione *HENRICVS COCCEIVS Heidelbergæ 1687. 4.* recusa *1714. 4.* & *SAMVEL FRIDERICVS VVILLENBERG* de *Matrimonio Imperium, Gedani 1717. 4.* De *Matrimonio Personarum diuersæ Religionis* extat Dissertatio *THEODORI PAVLI Regiomonti 1712. 4.* elegans quoque est *IO. NICOLAI HERTII* Dissertatio de *Matrimonio instaurato & Conscientia*

(Maria-

ariage de Conſcience, quod in Gallia vſu
iit) *Gieſſæ 1703. 4.* & in Opuſculis
lum. I. De *Matrimonio Coacto* habe-
s Diſſertationem IVSTI HENNINGII
EHMERI *Halæ 1717. 4.* quo etiam
inent: *Acta Curioſa in Puncto Nulli-*
Matrimonii Tullii & Tulliæ welche ob
leich 12. Iahr im Eheſtande gelebet und
Kind mit einander gezeuget, dennoch
es ob defectum liberi Conſenſus pro nul-
eclariret worden, quæ luci publicæ ex-
iit PETRVS ELIAS TRAVTMANN
1715. 4. De *Coniugio illicito* extat
ertatio HENRICI BODINI *Halæ 1703.*
ropoſita, quæ multo ingenio eſt per-
ta; adiungendæ aliæ eiusdem Auctoris
De *reſtringenda Libertate Matrimonii*
adi Halæ 4. & altera qua: *Erro-*
uosdam circa Matrimonialia commo-
it, *Halæ 1696. 4.* quæ recuſa eſt *Halæ*
4. De Iure *diſpenſandi* in prohibitis
giis egit IOANNES IOACHIMVS
LLERVS docto ſcripto: *Das Di-*
tion-Recht in verbothenen Ehen der
Fürſten und Stände wie auch andern
ttelbaren Reichs-Gliedern ſamt aller.
Vnterthanen Papiſtiſch-und Proteſtan-
r Religion, quo, cui id ante & poſt
ri Reformationem competierit, com-
ſtrauit *Ienæ 1706. 4.* Ad caſum in do-

Oo mo-

mo Oettingensi controuersum de matrimonio cum defunctæ vxoris sorore pertinet Scriptum sub Titulo: *Vnterschiedliche Streit-Schrifften*, *Responsa und Gutachten, sammt den Actis eines in der Fürstlichen Residenz zu Oettingen den 10. Octobr. anno 1681. gehaltenen Colloquii, über die Frage: Ob Gott verboten oder zugelassen habe, daß einer seines verstorbenen Weibes Schwester heyrathen mœge? Oettingen.* Quæ collectio non vbiuis est obuia, cum Principis sumptibus fuerit formis expressa, & ab eodem, quibus voluit, donata. Ad Iura *Diuortiorum* pertinent AVRELII AVGVSTINI *Libri duo de Adulterinis coniugiis, quibus dogma Ecclesiæ de matrimonii dissolutione illustratur*, cum notis IOANNIS SCHILTERI, *Ienæ 1698. 4.* Addimus IVSTI HENNINGII BOEHMERI Dissertationem *de Iure Principis Euangelici circa Diuortia*, Respondente *Io. Friderico Käyser Halæ 1715. 4.* cui ob doctrinas quasdam oppositæ sunt a Theologis quædam schedæ, quas commemorare nostri non est instituti. HENRICVS quoque BODINVS de *Iure & Erroribus circa Diuortia* exposuit, *Halæ 1711. 4.*

§. XLIV.

Scriptores *Praxin Dispensationum matrimonialium*

lium in curia Romana optime explicauit, *de causis* VINCENTIVS de IVSTIS, *Lucæ 1691. f. matrimo-* IO. LAVNOIVS *regiam in Matrimonium nialibus potestatem* vindicauit, siue Tractatum de *Pontificii Iure secularium Principum Christianorum in sanciendis impedimentis matrimonium dirimentibus, Parisiis 1675. 4.* edidit, eodemque more suo, multas egregias veritates eandide proposuit. Quod tamen Scriptum perrarum est. Contra hunc, ecclesiasticam in matrimonia potestatem defendit, siue de *Iure ecclesiæ in sanciendis legibus matrimonium impedientibus & dirimentibus,* exposuit DOMINICVS GALESIVS, *Romæ 1679. 4.* Singularem casum diiudicat Scriptum, quod sub Titulo prodiit: *Arrestum siue Placitum Parlamenti Tholosani continens Historiam in casu matrimoniali admodum memorabilem, Francofurti, 1576. 8.* in quo impostoris cuiusdam, qui se pro vero viro iactauerat, factum examinatur.

§. XLV.

Inter illos, qui Polygamiam defen- *Scriptores de Polygamia.* dunt, primus ni fallor, fuit BERNARDINVS OCHINVS, in *Dialogis*, præcipue dialogo XXI. de quo plenius fuit dictum Tomo V. obseruationum Halensium obs. I. §. XV. & seqq. Ochino re-

ſpondit THEODORVS BEZA de *polygamia & diuortio*, *Geneuæ 1576. 8.* licet non in omnibus Ochini mentem adſequatur Beza. Reſpondet etiam Io. Gerhardus Loco de Coniugio, art. poſt §. XX. & ſeqq. Superiori ſeculo iterum hæc quæſtio agitata fuit, cum Caroli Ludouici, Palatini Electoris amores innoteſcerent. IOANNES FRIDERICVS BOECKELMANNVS enim primum diſſertatione auſpicali per triduum magna contentione ventilata, Polygamiam defendebat, *Heidelbergæ 1661. 4.* Dein prodiit DAPHNÆI ARCVARII *kurze doch unpartheyiſche und gewiſſenhaffte Betrachtung, des heiligen Eheſtandes, von Ehbruch, der Ehſcheidung und ſonderlich von dem vielen Weiberneh-men, 1679. 4.* Auctorem Libri eſſe LAVRENTIVM BEGERVM vel apud omnes in propatulo eſt. Huic ſe oppoſuit SEVERINVS WALTHERVS SLüTERVS, qui ſcripſit *Pyrrhon i & Orthophili Unterredung von der in den nechſten Iahren unter dem Namen Daphnæi Arcuarii ans Licht gekommenen Betrachtung des heiligen Eheſtandes, Frankfurt 1680. 8.* Alias prodiit SINCERI WARENBERGII *kurzes Geſprach von der Polygamie*, cui adiectum eſt BALTHASARIS MENZERI *Bedencken*, *Francofurti 1672. 4.* Sub Warenbergii no-

nomine latere Fratres Pufendorfios quidam olim ſuſpicabantur; quos tamen defendit Ioan. Deckherrus de ſcriptis adeſpotis pag. 341. & ipſe ſui vindex Samuel Pufendorfius in apologia ſua §. 2. & 3. IOANNI LYSERO, de quo ſtatim dicemus, tribuit Kulpiſius Collegio Grotian. Exercit. IV. th. 6. Contra eandem prodiit CHRISTIANI VIGILIS, *Germani ad Sincerum Warenbergium Suecum epiſtola, ſeu diſſertatio ſuper polygamia ſimultanea Germanopoli 1677. 4.* Sub Vigilis nomine latere FRIDERICVM GESENIVM demonſtrauit Placcius de Pſeudonymis pag. 677. Inde in forum prodiit THEOPHILVS ALETHÆVS, qui primum edidit *Diſcurſum politicum de Polygamia, 1674. 12.* quo eandem omni modo conatur defendere. Sub hoc nomine latere IOANNEM LYSERVM, Saxonem, inquieti animi hominem, declarauit plenius Maſius in epiſtola ſua ad Allixium, quæ reperitur in Nouellis Reipublicæ litterariæ, & Placcius de Pſeudonymis pag. 88. Idem auctor eſt libri vernaculi, qui inſcribitur *das Kœnigliche Mark aller Lander*, quem tamen nunquam videre contigit. Primus, qui contra Lyſerum calamum ſtringeret, erat IOANNES MVSÆVS, in *diſſertatione ſua contra Alethæum, de quæ-*

stione: An Coniugium inter plures quam duos esse possit, *Ienae* 1675. 4. Alter erat SEVERINVS WALTHERVS SLüTERVS, qui scripsit *Theologische Gedancken von der Polygamia*, *Rostochi* 1677. 8. Secutus est GERHARDVS FELTMANNVS, qui edidit *Gespraech von der Vielweiberey*, *Leipzig* 1677. 8. Prodiit etiam *die Goettliche Ordnung des heiligen Ehstandes zwischen einem Mannlein und Fraulein*, *gegen die Vnflater der heutigen viel Weibernehmer oder Polygamisten*, *Helmstadt* 1677. 4. Sic etiam IO. DIECMANN *vindicias* dedit *Legis Monogamicae contra Lyserum de Polygamia*, *Stadae* 1678. 4. Subsecuta demum est IOAN. BRVNSMANNI *Monogamia victrix*, *seu orthodoxa ecclesiae Christianae sententia de vnis duntaxat eodem tempore concessis Christiano nuptiis*, *a criminationibus vindicata quibuscuis*, *Francofurti ad Moenum* & *Hafniae* 1679. 8. Post tot aduersarios nouam opinioni suae lucem adferre conatus fuit Lyserus, dum priorem Tractatum nouis accessionibus edi curaret, hoc Titulo: *Polygamia victrix*, *id est Discursus politicus de Polygamia*, *cum notis* ATHANASII VINCENTII, *omnibus antipolygamis vbique locorum*, *terrarum*, *insularum*, *pagorum*, *vrbium*, *modeste & pie oppposita*,

Londini Scanorum 1682. 4. Lyſerum auctorem eſſe vtriusque ſcripti, ſub Athanaſii Vincentii quoque nomine latere, plenius declarauit Maſius in epiſtola ante adlegata. Reſpondet vero huic Tractatui *IO. MEYERVS in vxore Chriſtiana, Amſtelodami 1688. 4.* Præter hoſce *C. CORNELIVS VYTHAGIVS* diſputationem ſcripſit de *Polygamia, Roterodami 1680. 8.* qua probare contendit, eam nec Iuri diuino, nec naturali eſſe contrariam. Contra eandem faciunt *DIDACVS GARZIAS de TRASMIERA de polygamia, Panormi 1638. fol. EDMVNDVS BANNIVS de diuortiis ob adulterium, adulteriis & polygamia, ſecundis nuptiis, Oxonii 1610. 4. ABRAHAMVS CALOVIVS de Polygamia, Witteberga 1676. 4. LAMBERTVS VELTHVYSEN* in Tractatu *morali de naturali pudore & dignitate hominis, in quo agitur de inceſtu, ſcortatione, voto cœlibatus, coniugio, adulterio, polygamia & diuortiis, Traiecti 1676. 4.* & *Roterodami 1680. 4.* Paucis abhinc annis nouæ de *Polygamia* exortæ controuerſiæ. Propoſuerat celeberrimus Vir SAMVEL FRIDERICVS WILLENBERGIVS vnius plagulæ Diſſertationem *De Finibus Polygamia Gedani 17 4.* eademque adſeruerat Polygamiam quidem nec Iuri naturæ, nec

Oo 4

nec diuino esse contrariam, Iure tamen humano, bono consilio, prohibitam. Huic sententiæ se opponebant Theologi Gedanenses Schelwigius & Weickhmannus diuersisque ab utraque parte libellis agitata est controuersia, vsque dum auctoritate Senatus Gedanensis Dissertatiuncula Willenbergiana prohiberetur. Tribunal in Polonia Petricouiense, autem Auctorem cum Respondente & Opponentibus ad infamiam, laqueum & rogum condemnabat, quæ tamen sententia quemadmodum iniquitate sua perridicula est, ita & executione destituta. Libellos, in hac caussa editos, quorum plerique sunt ad manus, alia occasione enumerabimus.

§. XLVI.

Scriptores de Iure Patronatus.

De *Iure Patronatus* iuxta principia Iuris Canonici solide egit SIGISMVNDVS FINCKELTHAVS, *Lipsiæ 1639.* & Ibid. *1680. 4.* cui accesserunt Conclusiones juridicæ de Iure *Sepulturæ*. Speciatim etiam materiam tractat MATTHIAS STEPHANI de *Iure Patronatus*, *Gothæ 1672. 4.* vbi non tantum ad beneficia ecclesiastica descendit, verum etiam Ius patronatus Academiarum & Scholarum inferiorum examinat. *Præcipua Iuris Patronatus Ecclesiarum Protestantium vulgaris Iura*

ra Præside CHRISTIANO THOMASIO breuibus complexus Thesibus exposuit IO. GOTHOFREDVS NEVBER *Halæ* 1715. 4. De *Nominatore Heretico ad Parochiam vom Vorschlagungs-Recht* erudita egit Dissertatione IO. PETRVS LVDEWIG *Halæ* 1716. 4. qua de Iure Patronatus Catholici in Euangelica Parochia agit, huiusque Dissertationis *Cap. III.* §. *1. n. 0.* plures de *Iure Patronatus* Scriptores enumerat.

§. XLVII.

Scriptores de Censuris Ecclesiasticis in specie de Excommunicatione.

De *Censuris Ecclesiasticis* habemus varios Tractatus; inter quos primo ponimus loco BARTHOLOMÆI VGOLINI Tractatum de *Censuris Ecclesiasticis*, quo de Excommunicatione, Suspensione, Interdictis tum vniuerse, tum sigillatim, accurate differitur, eorundemque natura, caussæ, species, effectusque explicantur, *Venetiis* 1597. *f.* MARII ALTERII *Disputationes, de Censuris Ecclesiasticis Tom II. Romæ* 1619. *f.* STEPHANVS de AVILA de *Censuris Ecclesiasticis*, *Lugduni* 1608. 4. *Coloniæ* 1623. 4. GEORGII SAVRI *Thesaurus Casuum Conscientiæ continens Praxin de Censuris Ecclesiasticis aliisque pœnis & Canonicis impedimentis*, *Venetiis* 1619. *f.* De *pœnis ecclesiasticis* praxis extat CARO-

LI ANTONII THESAVRI, *Romæ 1675. f.* Ad fora tamen Protestantium potissimum facit IOANNIS FRIDERICI KNORRII Tractatus de *Pœnitentia Ecclesiastica Ienæ 1700. 4.* ex antiquitatibus, Iure ecclesiastico atque vsu Consistoriorum deductus. Addimus CHRISTIANI THOMASII *Bedencken über die Frage wie weit ein Prediger gegen seinen Landes-Herrn, welcher zugleich summus Episcopus mit ist, sich des Binde-Schlüssels bedienen kœnne? Wolffenbüttel, 1707. 8.* qua eam facultatem, iis qui Principibus sunt a confessionibus, denegat.

§. XLVIII.

De Sepulturis & Cœmeteriis.

De *Sepulturis Ecclesiasticis Praxim* ex Pontificiis edidit Fr. MARIA SAMVELLI *Taurini 1678. 4. De Sepultura Denegatione* duabus exposuit Dissertationibus REINHOLDVS FRIDERICVS SAHME, *Regiomonti 1710. 4. Ius denegandi Communionem Coemeteriorum vom Todten-Bann* erudita Dissertatione egit IVSTVS HENNINGIVS BOEHMER, *Halæ 1717. 4.* qui & de *Iure erigendi Coemeterium* Respondente IOAN. GEORGIO PERTSCHIO, *Halæ 1716. 4.* disputauit, *Iura Principis* vero *circa Solennia Sepulturæ* vindicauit eleganti Dissertatione.

CHRI-

CHRISTIANVS THOMASIVS *Halæ* 1702. 4.

§. XLIX.

De *Sacramentis* extant binæ *Dissertationes* NICOLAI CHRISTOPHORI LYNCKERI. Vna, de *eo quod iustum est circa sacram Cœnam*, *Ienæ* 1690. 4. Altera de *eo*, *quod iustum est circa Baptismum* eodem anno habita. Cui addimus IACOBI FRIDERICI LVDOVICI De *Effectu Baptismi Iuridico* Dissertationem, *Halæ* 1713. 4. De *Baptismate non iterando* habemus Tractationem CASPARIS ZIEGLERI, *Witteberga* 1661. 4. De *Susceptoribus Infantium e Baptismo* eruditus est Tractatus GERARDI von MASTRICHT 1670. 8. *Scriptores de Sacramentis.*

§. L.

Speciales quoque Iuris Canonico Ecclesiastici Materiæ singularibus Scriptionibus, selectis potissimum Dissertationibus probe sunt excussæ, quarum quasdam memorabimus. De *Consistoriis* Dissertationes Quinque proposuit THEODORVS BOLZ *Regiomonti* ab an. 1705. ad an. 1713. 4. editas. Quibus iungimus ERNESTI GOTHOFREDI NORIMBERGII *Ius Consistoriorum in Ecclesiis Augustana* *Scriptores Materiarum specialium.* *Scriptores de Consistoriis.*

stanæ Confessionis usitatorum, Erphordiæ 1613, 4. breuem quidem illam, quæ tamen quæstiones quasdam singulares attingit. CHRISTIANVS quoque FRIDERICVS PLATHNER *Oeconomiam Iuris Consistorialis* ex sanæ Philosophiæ & Iuris prudentia vniuersalis principiis concinnauit, *Goslariæ 1715. 4.* editam. De *Denunciatione Euangelica huiusque vsu Practico* Dissertationem plenam bonæ frugis edidit CHRISTIANVS THOMASIVS *Halæ 1712. 4.*

Scriptores de Templis. De *Iuribus Templorum* egregius & vtilis extat HENRICI LINCKII Tractatus, *Ienæ 1674. 4.* editus. De *Potestate* vero *Ciuili in Templa* elegantissimam habemus IVSTI HENNINGII BOEHMERI Dissertationem, Respondente *Conrado Friderico Reinhardo, Halæ 1719. 4.* occasione nuperorum de Templis in Palatinatu inferiori motuum, propositam. *Iura Altarium* Præside CHRISTIANO WILDVOGELIO exposuit auspicali Dissertatione GOTTLIEB SLEVOGTIVS, *Ienæ 1716. 4.*

Eleemosynis. De *Eleemosynis* extant B. CASPARIS HENRICI HORNII *Obseruationes circa Iura Eleemosynarum & aliarum Collectarum, Templorum & Betularum Pentecostalium* Dissertatione *Vitembergæ 1716. 4.* propositæ, cui Dissertationem aliam addimus illustris CHRISTIANI WILDVOGELII

de

de Oblationibus quae fiunt per Sacculum sonantem Ienae 1705. 4. Beati parentis GEORGII ADAMI STRUVII de *inuocatione nominis diuini*, Tractatus egregius atque eruditus, prodiit *Ienae 1682.* 4. quem, cum iam rarescere incipiat, Deo dante, adiectis obseruationibus quibusdam selectis, auctiorem recudi faciam. Eruditus quoque est Tractatus ADRIANI BEYERI de *Sigillo confessionis*, *Ienae 1675.* 4. Egregiae plane sunt IOANNIS STRAVCHII *amoenitates Iuris Canonici*, *Ienae 1675.* 4. ibidemque *1718.* 4. recusae, quae multa continent singularia, atque ad illustrationem Iuris Canonici ex historia & antiquitatibus ecclesiasticis faciunt. De *Iure Liturgico* eruditissimam dedit Dissertationem IVSTVS HENNINGIVS BOEHMERVS *Halae 1717.* 4. De *Concionibus funebribus* singulari dissertatione egit CHRISTIANVS WILDVOGELIVS, *Ienae 1701.* 4. De *Iure Sabbathi* commentatus est IO. SAMVEL STRYKIVS, *Halae 1715.* 4. ex *Editione Quinta*, vbi de instituto Sabbathi agit, opus operatum, quod plerique exinde faciant exponit, & diuersos naeuos ecclesiasticos maxime circa caeremonias taxat. De *Vsu & Abusu Elenchi Ecclesiastici eiusque Praemiis & Poenis* disseruit IO. IOACHIMVS SCHOEPFFERVS,

Ro-

Rostochii 1699. 4. De *Iure Precum publicarum* extat IVSTI HENNINGII BOEHMERI dissertatio, *Halæ* 1705. 4. aliaque idem eruditissimus ICtus: *de eo quod circa Luctum publicum iustum est*, exposuit *Halæ* 1716. 4. Elegans & erudita est Commentatio IOANNIS GEORGII PERTSCHII De *Crimine Simoniæ*, quam primum sub elogio Dissertationis de *Involucris Simoniæ detectis*, Præside IVSTO HENNINGIO BOEHMERO proposuit *Halæ* 1715. 4. post immutatam & locupletatam edidit *Halæ* 1719. 4. qua Fata Simonis & Criminis ab eo commissi, ex antiquitatibus ecclesiasticis eruuntur, tradita Iuris Canonici circa hanc doctrinam enucleantur & inuolucra Papalia, quibus Simonia inuolui solet, docte deteguntur. Præmittitur Dissertatio Epistolica Boehmeriana: *De Intentione Patrum circa Doctrinam de Simonia.* ADAMI CORTREII *Meditatio Singularis de Iudicio Dei permissiuo, Probatorio, ac eruditiuo*, prodiit *Ienæ* 1683. 4. Adnectimus carissimi adfinis VLRICI MARBACHII Dissertationem Inauguralem de *Deo Commissis*, *Ienæ* 1712. 4. in qua hæc materia ex principiis moralis & iurium doctrinæ, probe examinatur.

CA-

CAPVT DECIMVM QVARTVM.

De

BIBLIOTHECA IVRIS PVBLICI.

§. I.

Qui de scriptoribus Iuris publici egerunt.

AD Bibliothecam Iuris publici facit SAMVELIS RACHELII *Otium Noviomagense*, *Amstelodami 1685. 4.* editum, quod iam sub *Introductionis ad Ius Publicum Germanicum* elogio *Amstelodami 1680. 12.* prodierat. In quo non solum ex quibus fontibus petendum sit Ius publicum, declarat, sed etiam potiores Scriptores, qui ad fontes faciunt, adducit. Melior vero est IOANNIS GEORGII SVLPICII, siue potius KVLPISII dissertatio de *studio Iuris publici recte instituendo, & de scriptoribus eo pertinentibus*, cuius editio secunda, recognita prodiit *1700. 8.* Agit in eadem celeberrimus vir de Scriptoribus, qui acta publica, compendia & systemata Iuris publici euulgarunt, & de singulas iudicat accurate. Accessit epistola

ſtola de ſtudiis Academicis iuuenis nobilis recte inſtituendis, quæ tamen hodie paruum vſum habet. Extat quoque de *Scriptoribus Iuris publici præcipuis conſignatio* a BOECLERO conſcripta, quæ Vitriario illuſtrato addita eſt, in qua etiam ſcriptores ſpeciales recenſentur, addita breui criſi, plures tamen in eadem videmus omiſſos. Recentior eſt CHRISTOPHORI LAVRENTII BILDERBECKS *Bibliotheca Iuris Publici* præfixa dem Teutſchen Reichs-Staat, *Lipſiæ 1709. 4.* atque ex recentiori, eademque auctiori editione, *Lipſiæ 1715. 4.* Pleraque ex Bibliothecis ante iam editis hauſit, ita, vt eadem cum ipſis iudicaret de Scriptoribus, nec ſatis perfecta. Facit huc etiam EVCHARII GOTTLIEBII RINKII *Programma inaugurale*, dum Iuris publici profeſſionem auſpicaretur, *Altdorfi 1709. 4.* in quo de plerisque ad Ius publicum pertinentibus Scriptoribus egregie iudicat, & IO. CHRISTIANI SCHELLII Oratio inauguralis de *ortu & progreſſu doctrinæ Imperii Germanici Lipſiæ 1709. 4.* Licet hic præter generales Iuri publici Scriptores parum adducat. Cum autem inter Scriptores Iuris publici plures reperiantur perſonati & anonymi, hos detexit IOANNES DECKHERRVS in Coniecturis ſuis de *Scri-*

ptis

ptis adespotis, pseudepigraphis & suppositiis, Amstelodami 1686. 12. & VINCENTIVS PLACCIVS in *Theatro Pseudonymorum atque Anonymorum*, quod locupletius longe prodiit *Hamburgi 1708. f.* Insignem Iuri Publico lucem adfundunt, de illustrium Controuersiis editæ, vt vocant, Iurium *Deductiones*, quæ plerumque perraræ sunt. Harum copiosum catalogum dedit amplissimus & diligentissimus Vir IO. CHRISTIANVS LüNIGIVS in *Bibliotheca curiosa Deductionum Lipsiæ 1717. 8.* edita. Nudos quidem tantum horum libellorum Titulos non semper ordine adeo iuste obseruato, recensuit, nullo vel de præstantia vel auctoribus, quorum tamen varii sunt detecti, iudicio addito, multæ tamen viro optimo habendæ sunt gratiæ, quod vel inscriptiones horum libellorum, quæ in arcano sæpius delitescunt, collegerit, ad easque conquirendas harum rerum intelligentes, excitauerit. Præter hos, quos memorauimus, mutationes doctrinæ Iuris Publici exposuere IOANNES SCHILTERVS De *Natura & Origine Iuris Publici* breui quidem, sed erudita Dissertatione Codici ipsius Iuris Feudalis Alemannici præmissa. Maiori cura & accuratione fecit Excellentissimus huius Bibliothecæ Auctor, cum *in dem kurtzen Bericht von Veranderungen des* *Historia Iuris Publici.*

Teutschen Reichs, *Ienæ* 1711. 4 tum in Historia *Iuris Publici*, quæ Capite X. Historiæ Iuris reperitur. Addimus IVSTI CHRISTOPHORI DITHMARI de *Origine Iuris Publici* Dissertationem *Francofurti ad Viadrum* 1719. 4. propositam.

§. II.

Scriptores de Principiis & Fundamentis Iuris Publici. Quæ Iuris Publici sint principia, præter Rachelium & Kulpisium docuit etiam ERICVS MAVRITIVS in *specimine Dissertationm de principiis Iuris publici*, quod *Tubingæ* prodiit 1665. 4. & inter Opuscula Viri summi ab *Hertio* collecta, primo loco, in quo illa potissimum in Iure Naturæ putat consistere, vbi de variarum gentium & philosophorum sententiis de Iure Naturæ egit. Prodromus hic erat maioris operis Iuris publici, quod meditabatur Mauritius, cuius autem non nisi singulares quædam Dissertationes, de quibus suo loco, prodierunt. Idem Institutum fuit IOANNI WERLHOFIO, viro doctissimo, cuius *Notitia Sacri Romani Imperii enucleata & in succinctas Theses memoriales digesta*, *Specimen primum*, prodiit *Helmstadti* 1695. 4. in quo genium, disciplinam, fontes & periodos Iuris Publici examinat & singula obseruationibus haut proletariis illustrat. *Vsum* quoque *Iuris Roma-*

Romani in Iure Publico Romano-Germanico, huiusque variis controuersiis decidendis demonstrare voluit GEORGIVS ENGELBRECHT, singulari Dissertatione, *Helmstadti 1620. 4.* habita, qua secundum Iura personarum, rerum & actionum procedit. Licet Henricus Ernestus Kestnerus in Dissertationibus de defectibus Iuris communis in Republica Germanica probl. V. demonstrare voluerit, nullum plane vsum habere Ius Ciuile in Iure Publico.

§. III.

Fontes Iuris Publici.

Fontes Iuris Publici consistunt vel in Legibus Fundamentalibus vel in Obseruantia. Hanc colligimus ex Scriptoribus Rerum Germanicarum & Actis publicis. Ad Leges Imperii in genere facit IOAN. WERLHOFII *Iuris, maxime quo in Foro Germani vtimur Enucleati Specimen Primum, de Iure Germanis Patrio Helmstadti 1705. 4.* in quo & Recessus Imperii & Leges Imperii exponit, & quid de iisdem in genere sit dicendum tradit. Primum locum sine dubio occupant RECESSVS IMPERII, de quibus in genere disputauit ERICVS MAVRITIVS, *Tubingæ 1664. 4.* quæ Commentario inter Opuscula Viri exquisitissimi, ab *Hertio* iunctim

 edita,

edita p. 123. comparet. Coniunctim hosce habemus editos, cum aliis Sanctionibus pragmaticis, Imperium Romano-Germanicum concernentibus. Prima inter has est AVREA BVLLA CAROLI IV, quam secuta est MAXIMILIANI I. *Ordinatio de Notariis*, *Ordinationes Cameráles*, *Capitulationes Caesareae*, *Caroli V. Ordinatio Criminalis*, *Constitutio Pacis profanae & Religiosae*, atque *Recessus variorum Comitiorum* secundum seriem temporum, digesti, quorum vltimus est de anno 1654. Horum Editiones sunt variae, pleraeque tamen non adeo accuratae. Antiquiores horum Recessuum Editiones collegit Mauritius de Recessibus §. XXXVI. ex quo aliqua excerpemus. Primum quidem vno volumine typis exscripti sunt *Spirae 1527. 8.* sub Titulo: *Alle und iede des Reichs-Ordnungen, sammt der gülden Bull und Abschieden &c. aus Befehl Kayserl. Maiestat Stadthalter und Regiments im H. Reich zusammen gelesen durch* PETER DRACHEN, *Schultheissen zu Speier*. Insecutae Editiones *Moguntinae* anno *1548, 1552, 1559, 1567, 1599, 1607, 1614, 1615, 1621.* PETRI OSTERMANNI *1642. f.* atque alia de anno *1660.* quae admodum mendosa est. Sed omnes hasce Editiones imperfectas esse iudicat Mauritius, eo quod nulles

los Recessus ante annum 1356. contineant, cum tamen multa fuerint comitia anteriora. Ea tamen videtur ratio, cur editores Recessuum ab Aurea Bulla, quæ anno 1356. promulgata, cœperint, quod anteriores Recessus, quos sub Nomine Constitutionum Imperialium edidit Goldastus, non ad hodiernam Imperii formam faciant, ista vero Aurea Bulla sanctio sit pragmatica, quæ adhuc hodie suum valorem habet præcipuum. Maior defectus in eo latet, quod ab anno 1356. ad annum vsque 1442. nulli exhibeantur Recessus, cum tamen plures fuisse testetur Lehmannus in Chronico Spirensi. Quare etiam Goldastus *von Hexen-Gütern* pag. 140. Scriptum promisit sub Titulo: *Warnung vor denen zu Mayntz bey Behem, Albin und Strobecken gedruckten Reichs-Abschieden*, sed, quantum quidem constat, non prodiit. Quidquid tamen sit, cum non omnes Recessus extent, sufficere possunt quos habemus editos. Accuratior est editio, quæ *Francofurti 1707. f.* recusa, & cum vltimos etiam Recessus contineat, hodienum optima. Neo tamen male quis aget, si Exempla Recessuum statim finitis Comitiis publicata, cum hisce coniunctim editis, contulerit. Multos enim errores irrepsisse in hosce

 notat

notat Mauritius §. 37. Qui in hacce Collectione desiderantur *Recessus* ex Dattii de Pace Publica opere, Schilteri Institutionibus Iuris Publici & amplissimi Mülleri Theatro Comitiorum commode suppleri possent, si quis manum admoueret, Editionem procuraret auctiorem & correctionem. Alii, Recessus in Locos communes digerere fuere conati, quales olim prodieruut sub Titulo: *Loci Communes aller Reichs-Ordnungen, Maynz, 1578. f.* Inde NOë MEVRER edidit librum, cui titulus: *Hand-Büchlein aller Reichs-Abschiede vom ersten Rœmischen Keyser biß auf Rudolphum II. Mayntz 1680. 8.* Pleniori adparatu illud egit FRANCISCVS FRIDERICVS ab ANDLER in *Corpore Constitutionum Imperialium, Ratisbonæ 1675. f.* edito. Ast, licet hoc labore, quid de quauis materia in Recessibus fuerit decretum, doceatur, ordo tamen interrumpitur. Publico iussu Serenissimi Landgrauii Hassiæ prodierunt: *Sacri Romani Imperii Leges Fundamentales, Pacificationes principaliores, Recessus nouissimus, diuersæ sanctiones pragmaticæ, Cassellis 1701. 4.* Continentur hisce præcipuæ saltim Leges Fundamentales, Aurea Bulla, Pax profana & religiosa, Instrumenta Pacis Westphalicæ, Nouiomagensis & Rys-

Ryswicenſis, Capitulatio Leopoldi & Ioſephi. Matricula Imperii & Ordinatio Criminalis Caroli V. Separatim quoq; prodierunt diuerſi Receſſus Imperii, vel Leges aliæ Fundamentales. Latino ſermone IVSTINVS GEBLERVS edidit *Imperialis Iudicii Cameralis Conſtitutionem, Pacem Publicam, Tranſactionem Paſſavienſem, Auream Bullam*, vna cum ſummariis titulorum & Paragraphorum Indice & quibusdam interpretationibus, *Francofurti 1564. f.*

§. IV.

Goldaſti Collectiones Actorum Publicorum.

Alii ſunt, qui varias Imperatorum Conſtitutiones & Acta publica congeſſerunt, vſu quidem non recepta, ad demonſtrandam tamen Imperii obſeruantiam perutilia. Vtilem quidem operam nauauit MELCHIOR GOLDASTVS ab HAIMINSFELD, qui Latino primum idiomate edidit *Statuta & Reſcripta Imperialia, Francofurti 1607. f.* Continentur iisdem Conſtitutiones Imperatorum a Carolo M. vsque ad Rudolphum II. Additum his *Rationale*, quod commentarii inſtar eſſe poteſt, quo etiam Iura Imperii contra Baronium defenduntur. Licet, vti ipſe in Præfatione monet, acrem de eodem apud pontificios expertus fuerit cenſuram. Idem

Opus etiam cum germanico Titulo prodiit: *des Heyligen Römischen Reichs Keyser, Künig und Churfürsten, Constitution, Reformation, Ordnungen und Ausschreiben von Anbeginn der Regierung Keyser Carle des Großen bis auf Carolum den Fünfften, Francofurti 1607. f.* Secutus hunc fuit Tomus secundus, *Hanouiæ 1609. f.* quo diuersi alii Recessus, Constitutiones Imperatoriæ, Acta Comitialia, Transactiones cum Statibus vsque ad tempora Rudolphi II. continentur, cui etiam breue accessit *Rationale*, siue commentarius in constitutiones aliquot. Tertius Tomus prodiit *Offenbachi 1610. f.* Continet ille constitutiones Alarici, aliorumque Regum Gothorum, Francorum, Imperatorum Romano-Germanicorum, vsque ad tempora Rudolphi II, vt ideo Tres isti Tomi se inuicem suppleant. In his tamen notandum, quod, licet laborem egregium præstiterit Goldastus, colligendo has Imperatorum constitutiones, quæ alias sparsim apud Scriptores vel adhuc in MStis extabant, multas tamen immiscuit Constitutiones supposititias, & quod dolendum, auctores non commemorauit, ex quibus sua hauserit. Noua postea prodiit: *Collectio Constitutionum Imperialium, Francofurti 1613. f.* vno Tomo. Hæc comprehendit illas Constitutiones,

nes, quæ a primis Germanorum temporibus fuerunt decretæ, ita, vt etiam Tuistonis, Hermionis, Marcomiri, Antenoris aliorumque antiquissimorum Germaniæ Ducum simul contineat, licet ipse Goldastus non diffiteatur, hasce antiquiores vulgari hominum opinione saltim niti. Eodem anno prodiit Eiusdem GOLDASTI *Collectio Consuetudinum & Legum Imperialium, Francofurti 1613. f.* Hæc comprehendit generales & receptas in Imperio consuetudines ac Leges Capitulares, vtpote consuetudines veterum Gallorum Germanorumque in moribus & institutis generalibus, Leges Longobardorum Regias & Imperatorias, Lotharii Imperatoris Capitularia in Imperio promulgata, Speculum Saxonicum, Weichbildum, siue Ius Municipale Magdeburgense, Ius Feudale Saxonicum, & denique Ius Camerale nouissimum. Sequenti anno Eiusdem prodierunt *Politica Imperialia*, siue Discursus Politici, Acta Publica & Tractatus generales, *Francofurti 1614. f.* Continentur iisdem varia Scripta, quæ concernunt Imperatoris, Regis & Pontificis Romanorum electionem atque coronationem, inuestituram feudorum regalium, abdicationem Imperii Romano-Germanici, Reformationem, Vnionem Electoralem & comitia Imperii. Acta

cum diuersis Regibus & Rebus publicis, Grauamina contra Pontificem & varia Acta pacem religionis concernentia, quæ a diuersis auctoribus concinnata. Ita vt insertos quoque videamus diuersos Tractatus huc facientes. Eiusmodi quoq; Scripta germanico idiomate fuerunt congesta, sub titulo: *Politische Reichs-Händel, Francofurti 1614. f.* Ab his diuersa sunt: *Politische Reichs-Satzungen, des Heil. Reichs, Constitutions-Ordnung, Rescript vnd Ausschreiben auf den Reichs-Tagen und Keyserlichen Höffen statuiret, so in den publicirten Reichs-Abschieden und Constitutionen nicht gefunden werden, von Hoheit des Kayserthumbs, Würde des Pabstthumbs, Herrlichkeit der Chur-Fürsten Hanau 1609. f.* Quæ solum Constitutiones Imperiales continent. Ab his iterum differunt Eiusdem *Reichs-Handlungen, Hanau 1605. f.* in quo Opere Decreta quædam & Acta publica Imperii ab Ottonis III. temporibus & diuersa Scripta politica Imperium concernentia vsque ad Maximilianum I. continentur. Haut ita pridem prodiit CHRISTOPHORI ZIEGLERI *Corpus Sanctionum Pragmaticarum Sacri Romani Imperii, oder des Heil. Röm. Reichs vornehmste Grund-Gesetze, Franckfurt 1712. 4.* In hac collectione comprehenduntur diuersæ Leges

atque

atque Acta Publica Imperii, quæ tamen in aliis Collectionibus præcipue Lünigii copiosius reperiuntur.

§. V.

Præclare de Iure Publico meritus est IO. CHRISTIANUS LÜNIGIUS noua sua Collectione quam sub Titulo *des Teutschen Reichs-Archivs* multa cum industria, nec minus vtilitate euulgauit, Primus amplissimi Operis Tomus generalia continens prodiit *Lipsiæ 1710. f.* Hic Acta Publica Imperii complectitur. Auream Bullam, atque alias Leges Imperii, Placita & Decreta, quæ vel ex authenticis editionibus desumta emendatius euulgantur, vel in Corpore Recessuum Imperii haut reperiuntur, idque ad finem Seculi decimi sexti vsque. Altera huius Tomi Primi Pars, varia continet, quæ ad illustrationem Iuris Publici faciunt vtpote Examen Iuris Publici Germanici nouissimi, siue breue Compendium Iuris Publici per Quæstiones. Descriptiones Electionis atque Coronationis Imperatoriæ & præcipue Iosephi & Eleonoræ Magdalenæ Theresiæ, Augustæ, Relationem de Comitiis in genere, & Discursus de Comitiis adhuc

Lünigii Archiuum Imperii & alia eiusdem Collectiones Germanico Idiomate potissimum facta.

huc durantibus, vna cum Schematibus Sessionis Statuum, Discursus de Iudiciis Imperii, Relationes de Comitiis Deputatorum Imperii, de Visitatione Camerali, de Inuestitura diuersorum Principum atque Comitum, feudorum etiam minorum, de introductione Comitiali, & banno Imperiali præcipue Coloniensis atque Bauari Electoris. Eiusdem Partis Generalis Continuatio, *Lipsiæ 1713. f.* edita, diuersa Acta Imperii secundum Ordinem Imperatorum, ea maxime, quæ in Corpore Recessuum non extant, complectitur. Subsecuta *des Teutschen Reichs - Archius Pars Specialis*, quæ Impp. & Domus Austriacæ, Electorum & Statuum Imperii, demum singulorum Electorum speciatim, Acta & Documenta Publica, Recessus, Priuilegia atque alia Scripta quæ ad illorum Ius Publicum faciunt Particulare, comprehendunt. Hanc excepit *des Teutschen Reichs - Archius Partis Specialis Continuatio I. Lipsiæ 1711. f.* quæ Acta publica Imperatores, a Rudolphi Habsburgici temporibus ad nostra vsque, & Prouincias Austriacorum hæreditarias, Electores atque Status Imperii, & speciatim Electores & Principes Ecclesiasticos concernentia, comprehendit. Sequitur *des Teutschen Reichs - Archius Partis Specialis Continuatio II. Li-*

II, Lipsiæ 1712. f. continens Recessus & Acta Electorum, Ducum ac Principum secularium, Prælatorum atque Abbatissarum, Comitum æque, Baronum atque quorundam Imperii officialium. Huius Continuationis II. prodiit *erste und andere Fortsetzung.* Inde *partis specialis Continuatio III, Lipsiæ 1713. f.* Acta comprehendit Nobilitatem Immediatam concernentia, & Partis Specialis *Quarta atque Vltima Continuatio* duabus Partibus edita *Lipsiæ 1714. f.* qua Acta Ciuitatum immediatarum Imperii, Hanseaticarum atque Municipalium quarundam continentur. Demum *Partis Specialis IV. & Vltima Continuationis Pars II.* qua itidem Ciuitatum Immediatarum, Hanseaticarum & Municipalium aliarum Diplomata referuntur. Hæc excepere *Spicilegium Ecclesiasticum des Teutschen Reichs Archivs s. Germania Sacra Diplomatica* quo Pontificum, Imperatorum, Regum, Principum aliorumque Diplomata & Chartæ, Statum Religionis Christianæ in Germania non tantum, sed Fundationes & Res Archi- & Episcopatuum Germaniæ, Teutonici & Iohannitici Ordinis, Abbatiarumque concernentes, sunt collecta, prodiit *Lipsiæ 1716. f.* Tribus Partibus; tandemque editum: *Spicilegium Seculare des*

Teut-

Teutschen Reichs-Archivs Lipsiæ 1719. f. eodemque variæ Chartæ cum ad Partem Generalem Operis, tum eiusdem Partem Specialem huiusque Continuationes pertinentes, referuntur. Promisit Collector & Editor præterea Indicem Vniuersalem in omne opus, quem summæ vtilitatis esse, qui Archiuum hocce inspexerit quilibet iudicabit, quem ea de caussa anxie expectamus. Multa sane præstitit Autor Amplissimus, qui indefessa industria ex Archiuis hinc inde, atque virorum doctissimorum communicatione hoc Opus congessit, & quæ inter arcana antea fuerant habita, produxit, facemque Iuri Publico, potissimum particulari Germaniæ prætulit eximiam. Bina tamen in vtilissimo alias hoc Opere reprehendi posse mihi videntur. Primo quidem, quod distinctio Operis non in certos Tomos, librosque fuerit facta, sed tot reperiantur Continuationum Continuationes, harum diuersæ Sectiones; Supplementorum Supplementa, quæ nimiam reddunt adlegandi difficultatem. Quod vero potissimum est, reperiuntur in hoc opere quædam Acta Publica, quæ fidem omnino habent suspectam, quæque virgula censoria notari meruissent. Addimus, quod in Recessibus Diuisionum nomina quædam propria

cor-

corrupta fuerint propoſita, id quod in Actis Saxonicis ſæpius licebit deprehendere. Idem quoque Vir Nobiliſſimus & aliis Collectionibus quæ ad Iuris Publici argumentum pertinent, de publicis commodis egregie eſt meritus. Quorſum ſpectant: *Europæiſche Staats-Conſilia, oder wohleingerichtete Bedencken, welche von großen Herren, hohen Collegiis, vornehmen Miniſtern, und berühmten Männern in Religions-Staats-Kriegs- und andern wichtigen Sachen, die ſo wohl gantz Europam, als auch vornehmlich das Heil. Röm. Reich Teutſcher Nation, concerniren, und zur Illuſtration der geiſt- und weltlichen Hiſtorie, ingleichen des Iuris Publici ohnentbehrlich ſind, ſeit dem Anfange des XVI. Seculi, nach beſchehener Reformation der Kirchen bis auf das 1715. Iahr abgefaſſet worden, Leipzig 1715. f.* Nec conquieuit his induſtria viri laudati, addidit quoque: *Grundfeſte Europæiſcher Potenzien Gerechtſame worinnen durch auserleſene Deductiones, Informationes, Repræſentationes, Demonſtrationes und andere merckwürdige Schrifften, ausführlich dargethan wird, wie es ſowohl um der Ræmiſch-Kayſerlichen Maieſtæt, als auch Churfürſten und Stænde des Heiligen Ræmiſchen Reichs, ingleichen auswærtiger Kænige Republiquen und freyer Fürſten-*

Fürstenthümer vnterschiedene hohe Iura, Ansprüche vnd Praecedenz-Streitigkeiten eigentlich beschaffen sey. Lipsiae 1716. f. hocque opere Deductiones iurium controuersorum potissimum recentiorum conduxit, vt adeo diligentissimo Viro multa Volumina rariorum huiusmodi libellorum colligenda restent, quorum seriem quandam & Catalogum dedit in *Bibliotheca Curiosa Deductionum*, quorumque exempla ex Archiuis, Bibliothecis administrorum summorum, atque quorundam nostri temporis celebratissimorum ICtorum extant. Nec reticenda heic Eiusdem *Teutsche Reichs-Cantzley, Lipsiae 1714. 8. VIII. Tomis* edita, qua selectissimae illustrium Personum diuersae dignitatis Epistolae, a temporibus conclusae Pacis Westphalicae annoque 1648. ad Pacem Rastadto-Badensem Germanico idiomate exaratae, Iuris Publici tamen caussas quandoque egregie illustrantes, fuerunt collectae & digestae.

§. VI.

Collectores alii Actorum publicorum lin-

Inter Collectores Actorum publicorum latina lingua conscriptorum eminet quoque GODOFREDVS GVILIELMVS LEIBNITVS *qui Codicem Iuris Gentium Diplomaticum, in quo Tabulae authen-*

thentica Actorum Publicorum, Tractatuum, aliarumque rerum maioris momenti per Europam gestarum, pleraque inedita vel selecta, ipso verborum tenore expressa ac temporis serie digesta, continentur; a fine seculi vndecimi ad nostra vsque tempora. Hanouera 1693. f. collegit. In hoc opere continentur Tractatus pacis, fœdera, instrumenta dotalia, testamenta principum, donationes, cessiones, renunciationes, inuestiturae, homagia & quaeuis Acta publica alia, ab initio seculi XI. vsque ad 1500. Ista autem non Germaniam saltim concernunt, sed quosuis etiam Status Europae atque ad historiarum & Iuris publici illustrationem plurimum conducunt, eo maioris etiam aestimanda, quod ex Archiuis depromta. Subsecuta est *Mantissa Codicis Iuris Gentium Diplomatici, Hannouerae 1700. f.* Hac etiam multa continentur singularia, quae ad Iura Imperii, Regnum Galliae & Angliae faciunt, Heluetica etiam & Nouo-Castrensia varia. IOANNES CHRISTIANVS LüNIGIVS Collectionum suarum primordia coepit *Publicorum Negotiorum Sylloge* edita *Francofurti 1694.4.* in qua litteras cuiuscunque fere generis, varia decreta, saluos conductus, memorialia, propositiones, resolutiones, protestationes, vota, pacta, fœdera, instrumen- *qua latina & gallica.*

ta pacis, aliaque latinis verbis concepta, & intra proximum vicennium inter varios Reges & Status Imperii ab anno 1674. ad 1694. Acta, secundum annorum seriem congessit. Huius postea *Continuatio & supplementum* ab anno 1674. vsque ad *1697.* prodiit, *Francofurti 1702. 4.* negotia recentiora continens. Eiusdem *Litteræ Procerum Europæ ab Imperatoribus, Electoribus, Principibus, Statibusque S. Imperii Romano-Germanici ad Reges, Principes, Respublicas Liberas, & vice versa in multifariis tam lætitiæ quam tristitiæ casibus, nec non belli ac pacis negotiis itemque Religionis causa ab anno 1552. vsque ad annum 1712. latina lingua exaratæ in Tres Partes diuisæ, Lipsiæ 1713. 8.* Eiusdem curis prodierunt: *Orationes Procerum Europæ, eorundemque Ministrorum ac Legatorum, vt & Virorum Celeberrimorum, in multifariis, tam lætitiæ, quam tristitiæ casibus, nec non Belli ac Pacis negotiis, itemque religionis causa, ab aliquot seculis vsque ad Annum 1713.* Tribus Tomis *Lipsiæ 1713. 8.* VLRICVS OBRECHTVS ex Archiuo Argentoratensi euulgare cœpit *Adparatum Iuris Publici, Argentorati 1696. 4.* Prima eiusdem pars, quæ prodiit, comprehendit Acta depositionis Wenceslai & electionis Ruperti, quam tamen plures non fuerunt

secu-

ſecutæ. Gallica Lingua FRIDERICVS LEONARDVS, Pariſienſis Bibliopola edidit: *Recueil de tous les Traités modernes, conclus entre les Potentats de l' Europe, de tous les Memoires, qui ont ſerui a faire la Paix de Nimegue, & de tous les arrêts de la Chambre Royale de Mets relatifs aux Traités de Nimegue & de Münſter, à Paris 1683. 4.* Inſecutum fuit aliud Opus, *Recueil des Traités de Paix &c. à Paris 1693. 4.* VI. Tomis, quod tamen Galliæ ſaltim Acta comprehendit, de quo infra pluribus. Tandem vero editum: *Recueil des Traités de Paix, de Trêve, de Neutralité, de ſuſpenſion d' armes, de confederation, d' alliance, de commerce, de Garantie, & d' autres Actes Publics comme Contracts de Mariages, teſtaments, manifeſtes, declarations de guerre &c. faits entre les Empereurs, Rois, Republiques, Princes, & autres puiſſances de l' Europe à Amſterdam 1700. f.* IV. Tomis. Primus Tomus Acta continet ab anno 536, vsque ad 1501. ita, vt initium fiat a Theodati Gothorum regis pactis cum Iuſtiniano Imper. cui regnum, promiſſa ipſi annua penſione, cedit. Alter Tomus Acta continet ab anno 1501. ad 1601. Tertius Tomus ab anno 1601. ad 1661. Quartus Tomus finit cum Tractatu Commercio-

rum inter Gallorum Regem & Belgas Fœderatos conclusō XXIX. Maii 1699. Præmissæ sunt binæ Dissertationes, quarum altera agit de templo Iani & pacis, altera de diuersis cæremoniis, quæ apud varias gentes, circa pacem & fœdera occurrunt. Accedit Tabula Chronologica omnium actorum in his Tomis contentorum & Amelot de la Houssaye obseruationes historicæ & Politicæ. Insignis sane est collectio Actorum ex Leibnitio, Leonardo, Theatro Pacis, Leone ab Aitzema, Goldasto, Guichenonio aliisque facta, quæ etiam vsum præstat haut exiguum. Verum, licet amplum satis opus sit, imperfectum tamen adhuc est, cum plures vel in integris Operibus, vel hinc inde sparsi supersint Tractatus, qui supplementa possint præbere. Sæpe etiam ipsi Tractatus & Recessus non originaria lingua, qua conscripti, sed ex translatione saltim inserti reperiuntur. Curam operis gessit IACOBVS BERNHARDVS, vt ipse profitetur Nouu. de la Republique des lettres p. 34. De quo vtilissimo opere emendando, supplendo ac præmissa breui Pacificationum Historia insigniter augendo, consilia exposuit, Excellentissimus huius Bibliothecæ Auctor, *De Magno Pacis Fœderumque Theatro* Epistola *Ienæ 1717.* 4. edita,

edita, qua virorum illuſtrium & eruditorum ſubſidia rogauit. Tacemus iam Diaria Hiſtorico-politica menſtrua, quæ de rebus nouis eduntur, qualia ſunt *Hiſtorie abregée de l' Europe*, quæ anno 1686. edi cœpit, paulo poſt deſiit. *Mercure Hiſtorique & Politique*, qui *Hagæ Comitum* proſtat, cuius hoc anno Tomus Sexageſimus Octauus prodiit, atque ita eſt digeſtus, vt quoduis Semeſtre Tomum faciat. *La Clef du Cabinet des Princes d' Europe*, quod Luxenburgi ab homine Gallicarum partium in 8. publicatur, cuius nunc Tomus XXXII. cœpit, *Lettres Hiſtoriques* apud Batauos collectæ & editæ, quarum iam LVI. Tomi 12. proſtant, quouis ſemeſtri Tomum conſtituente, & ſimilia Scripta, quibus etiam diuerſa ſcripta publica, quæ præſentia Europæ negotia concernunt, deprehendimus inſerta.

§. VII.

Collectores Actorum Publicorum Lingua Germanica.

Plures adhuc ſunt, qui Acta Publica Lingua Germanica collegerunt. Inter hos primas fert FRIDERICVS HORTLEDERVS, qui edidit *Handlungen und Ausſchreiben von Vrſachen des Teutſchen Krieges, Francofurti 1617. f.* Locupletior editio curante genero ipſius, Zacharia

Prüſchenkio, *Gothæ 1645. f.* prodiit, licet in ea aliqua ad Ordinum quorundam inſtantiam fuerint immutata, de quo teſtantur Electa Iuris Publici Tomo quinto. Continent autem Acta Principum circa reformationem magna fide ex archiuis exhibita, quæ additis vbique breuibus, & eruditis notis explanantur, vt ſimul hiſtoriæ loco ex actis publicis petitæ inſeruire poſſit. Immo integri ſæpe Tractatus, quæ Reformationem, Bellum Smalkaldicum, turbas illorum temporum, hiſtoriam Saxonicam, præcipue Ioannis Friderici Electoris concernunt, conſilia atque ſimiles Tractatus diuerſorum ICtorum ſimul ſunt inſerti. Continuationem operis ſuſceperat Prüſchenkius, ita, vt Alphabethum iamdum eſſet typis expreſſum, in quo potiſſimum Acta Belli Gothani collecta, ſed pergere fuit prohibitus. Hunc imitatus eſt CHRISTOPHORVS LEHMANNVS, qui Acta publica, quæ ad Transactionem Paſſauienſem atque Pacem Religioſam faciunt, collegit, prodierunt *Francofurti 1631. 4. 1640. & 1707. fol.* Hortlederum quaſi continuauit MICHAEL CASPAR LONDORPIVS. Hic primum varia *Acta publica* diuerſis Tomis in 4. compilauit. Inde latino ſermone *Acta publica* congeſſit *inter inuictiſſimos & glorioſiſſimos*

Im-

Imperatores Matthiam felicissimae recordationis & Ferdinandum II. Rom. Impp. atque Fridericum eius nominis V. Sac. Rom. Imperii Elect. aliosque eius Imp. Ordines, Francofurti ad Moenum 1622. litteris Io. Frid. Weisii. Hi cum magno adplausu acciperentur, ansam hoc dedit Londorpio, vt maiori forma atque apparatu haec *Acta Publica* vernaculo sermone euulgaret *Francofurti ad Moenum 1627. apud Io. Theobaldum Schoenwetterum.* Hic Tomus Acta, Bellum Tricennale potissimum concernentia ab initio Seculi XVII. ad annum 1617. vsque complectitur. Insecutus fuit *Alter Tomus* ab anno 1617. ad a. 1629. *Francofurti 1629. f.* Post hanc editionem Eiusdem Londorpii prodierunt *Actorum Publicorum Tomi IV. ad a. 1641. vsque. Francofurti 1641. fol. apud Ioan. Gotfriedum Schoenwetterum*, quibus Acta quaedam meliori ordine fuerunt congesta, plura tamen ex priori editione omissa. Noua eademque ordinatior atque locupletior prodiit editio sub Titulo: MICHAELIS CASPARI LONDORPII *Opera, seu Actorum Publicorum augmentatorum cum eorundem Continuatione Tomi Octo, ab anno 1608. vsque ad annum 1664, Francofurti 1608. f. VIII. Tomis.* In hac autem editione non solum omnia, quae in prioribus continebantur, sed etiam

iam multa alia augmenta, Nouos etiam quatuor Actorum Publicorum Tomos, ab aliis congestos, videmus. Successit *Tomus nonus*, *Francofurti 1686. f. Tomus decimus*, *Francofurti 1687. f. Tomus vndeci. Francofurti 1697. f.* Subsecutus *Tomus duodecimus*, *Francofurti 1699. f.* qui ad annum 1686. vsque producitur. Promiserat equidem in Præfatione Tomi duodecimi Bibliopola, quintum, sextum, & Acta ad finem seculi vsque, sed non nisi *Tomus decimus tertius* prodiit *Francofurti 1708. f.* Inde vero cura potissimum CHRISTOPHORI LEONHARDI LEVCHTII prodiere *Tomus Decimus Quartus 1714. f. Tomus Decimus Quintus*, *Francofurti 1717. f.* cum Præfatione excellentissimi huius Bibliothecæ Auctoris *Tomus Decimus Sextus Francofurti 1718. f.* procurante amplissimo Viro IO. IOACHIMO MüLLERO, iamque *Tomus Decimus Septimus* sub prælo sudat, totusque in eo est, IO. FELIX BIELCKIVS Vir de re libraria optime meritus, vt amplissimam hanc Actorum Publicorum Collectionem ad finem vsque Seculi XVII. perducat, coniungatque deinde cum Thuceliana Collectione quæ Acta Seculi XVIII. complectitur. In priores duodecim Tomos vero *Index generalis* prodiit *Francofurti*

1702.

1702. f. Farraginem ſane Actorum Publicorum in hoc Opere ſumtuoſo collectam videmus, illa autem quæ Londorpius congeſſit, ſelectiora ſunt, non æque ſubſequentia, niſi quod Tomus decimus tertius ac recentiores etiam Tomi varia adhuc comprehendat ſingularia. Sæpe autem Scripta connexa in diuerſis Tomis ſunt quæda. Poſt hæc MARTINVS MEYERVS edidit Londorpium *Suppletum & Continuatum*, cuius *Tomus primus* prodiit *Francofurti 1665. f. Tomus II. 1666. f. Tomus Tertius & Quartus 1667. f.* quibus diuerſa Acta publica a Londorpio omiſſa, videmus inſerta, eademque ſingularia. Opus eſt perquam rarum. Varia quoque Acta Publica congeſta videmus in THEATRO EVROPÆO, quod ab anno 1617. incipit atque per varios collectum, nunc XV. Tomis conſtat, qui tamen non omnes eiusdem ſunt momenti. Præſtat omnino DIARIVM EVROPÆVM. Anſam ſine dubio operi dedit IO. AVGVSTVS PASTORIVS. Hic enim *Acta Publica* ab anno 1618. ad 1659. cœpit colligere, ſub Titulo: *Europæiſcher Neuer Teutſcher Florus*, cuius Primus Tomus *Francofurti 1620. 12.* prodiit, quem ſecutæ fuerunt quatuor continuationes & quidem quarta prodiit *Francofurti 1661. 12.* Inde ſecuta

Eiusdem *Continuatio Actorum Publicorum vom Augusto 1658. biß 1659. Regensburg und Francofurt 1659. 4.* Hanc statim excepit PHILEMERI IRENICI ELISII *Diarium Europæum 1659. 4.* Collectorem esse MARTINVM MEYERVM docet nos Placcius pag. 501. Primum hoc specimen statim insecutum est *Continuatio I. 1659. 4.* & hanc plures aliæ vel semestri vel annuo spatio promulgatæ. Noua huius Diarii Periodus cœpit cum Tomo 30, atque ita per 45. Tomos continuatum fuit vsque ad annum 1681. Bina hoc Diarium in se comprehendit. Historiam singulorum annorum & quæ vel partem alteram faciunt cuiuslibet Tomi vel Appendicem, Acta Publica. Quantum ad Historiam attinet, negandum non est, talem eandem non esse, vt multam laudem promereatur, plerumque enim ex nouellis relationibus saltim est collecta. Quantum vero ad Acta publica attinet, hæc sane multam lucem præferunt Iuri publico. Inserta enim videmus diuersa Scripta, quæ controuersias Statuum non Germaniæ solum, sed vniuersæ Europæ concernunt, negotia belli pacisque, diuersa pacis Instrumenta, Recessus, acta Comitialia, deductiones, & scripta quædam politica, quæ ad statum singulo-

gulorum annorum faciunt. In prioribus quidem Tomis desideratur fides & diligentia, immo, quod multa sæpe in partium præindicium addita, meliores tamen sunt ob præstantiam Actorum publicorum recentiores. Inter omnes rarissimus est Tomus vigesimus nonus. Prodiit post hæc *Collectio Actorum Imperii publicorum insigniores, rariores & Iuris Germanici Publici cultori necessarias controuersias, pacificationes & constitutiones, aliaque huius generis vtilia ob oculos ponens, magno studio & labore instituta ab* ADOLPHO FREIMVNDO, *Ratisbonæ 1705. 8.* Auream Bullam continet, Pacem Religionis, Westphalicam, Nouiomagensem, vna cum Actis quibusdam Comitiorum & Excerptis ex Scriptoribus. Facit huc etiam AHASVERVS FRITSCHIVS in *Manuali Iuris Publici Romano-Germanici*, quod *Ienæ 1690. 8.* prodiit. In hoc congessit Auream Bullam, Instrumentum Pacis Westphalicæ, Capitulationem Leopoldinam, Constitutiones Pacis Religiosæ, Instrumentum Pacis Nouiomagensis & tabulas Induciarum Vicennalium, cum appendice Philippi Andreæ Oldenburgeri.

§. VIII.

§. VIII.

Collectores recentiores Actorum Publicorum.

Inter recentiores fuerunt etiam alii, qui Acta publica, quæ vel in Comitiis, vel inter Status Europæ aguntur, collegerunt. Inter hæc primo loco memorandum est Scriptum, quod sub Titulo: *Monathlicher Staats-Spiegel* prodiit *Augustæ Vindelicorum, ab Anno 1698. ad A. 1709. 8. XI. Voluminibus.* Cœpit cum mense Maio 1698. atque continuabatur singulis mensibus per annum 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. Intermissum quidem ex parte fuit institutum, dum Bauari Augustam Vindelicorum occuparent, restitutum tamen liberata Augusta, per octo Menses Anni 1708. continuatum indeque additus Annus 1709. Multa sane selecta atque egregia Acta publica his mensibus continentur, quibus intermixta Historia rerum in Europa potiorum, relationes prœliorum, diaria obsidionum & similia, vt ideo ob selectum suum potissimum sit æstimandum. Huius quidem erat Continuatio *der Neu-Eröffnete Staats-Spiegel, Haga,* siue potius vti omnes sciunt *Lipsiæ*, ab anno 1710. 1716. *8. Voluminibus*, quod quidem Speculum potissimum est Historicum, nec tamen pari semper cura scriptum, quædam etiam Acta Publica refert

refert. His coniungimus quæ tamen prius cœpit ANTONII FABRI, (sub quo nomine latet CHRISTOPHORVS LEONHARDVS LEVCHTIVS, Consiliarius Noribergensis) *Europaische Staats-Canzelley*, cuius primus Tomus prodiit *1697. 8.* qua multa, quæ ad statum Comitiorum, abusus opificiorum, commercia, monetas, militaria, Curialia Germanorum, statum Poloniæ & alia spectant, continentur. Eodem anno insecutus est *Tomus secundus*, quo varia, quæ statum ecclesiasticum concernunt, electionem pontificiis, Regis Daniæ Iura ad episcopatum Lubecensem, Grauamina Religionis Protestantium contra Pontificios, Feudalia varia, Militaria, consilia de securitate Imperii, præparatoria pacis Rysvicensis, Iura opificiaria, Commercia & controuersiam de successione Mecklenburgensi comprehendit. *Tertius Tomus 1698. 8.* comprehendit Acta successionis Megapolitanæ, controuersiarum inter episcopum & vrbem Wormatiensem, Acta varia pacis Rysvvicensis, militaria, scripta de commerciis, de Iure collectandi, de Iure pascui & molarum, de translatione Iudicii Cameralis. *Quartus Tomus 1700. 8.* comprehendit grauamina de pressa Protestantium religione, diuer-

diuersa Acta vrbis Wormatiensis, Aquisgranensis, Heilbrunnensis & Hamburgensis Iura concernentia. Edicta varia de Cingaris, & eiusmodi furfuris hominibus, de duellis, commerciis, feudalia, acta de controuersia inter Abbatissam Quedlinburgensem & Electorem Brandenburgensem de Aduocatia, Cessionem fortalitii Kehl Marchioni Badensi factam, acta controuersiæ inter Status Catholicos & Euangelicos de clausula quarti articuli pacis Ryswicensis, acta controuersiæ inter Comites de Lippe & Iesuitas Paderbornenses, varia acta iudicium Camerale concernentia, reformationem Calendarii, diuersa scripta quæ Iura buccinatorum & pugilum concernunt. *Quintus Tomus 1701. 8.* comprehendit grauamina religionis Protestantium contra Pontificios, acta excommunicationis papalis Capituli Wormatiensis, continuationem actorum controuersiæ inter Comites de Lippe & Iesuitas Paderbornenses, acta nonum Electoratum concernentia, Scripta, quæ ad prætensionem Ducissæ Aurelianensis ad hæreditatem Palatinam faciunt. Scripta de successione Veldentini Palatinatus, Scripta inter Landgrauios Hasso-Cassellanæ lineæ & Landgrauios Rheinfelsanæ lineæ de castro Rheinfels controuersa, scripta de causa

ſi Razeburgenſi & eiusdem vrbis munimentis, acta monetarum & Cameralia varia, Deſcriptionem Cimeliarchii Imperialis Vindobonenſis & Saxonici, Inſtrumentum Pacis Trauenthalenſis, acta electionis Clementis XI. in Pontificem, Scripta varia de ſucceſſione Hiſpanica. *Sextus Tomus 1702. 8.* comprehendit continuationem grauaminum de religione, controuerſiæ inter Comitem de Lippe & Ieſuitas Paderbornenſes, actorum de nouo Electoratu. *Septimus Tomus 1703. 8.* continet, quæ de Wormatienſi & Lippienſi cauſſa in priori exhibita, controuerſiam Würzburgenſem contra Michaelem Carolum Wigandum, Cameræ Aſſeſſorem, acta Guelferbytana, acta controuerſam in Ducatu Coburgenſi ſucceſſionem concernentia, acta controuerſiæ Nobilitatis immediatæ cum diuerſis Germaniæ Statibus, aſſociationis Imperatoriæ cum diuerſis Circulis, controuerſiæ Colonienſis cum Capitulo Hildesheimenſi & Colonienſi, motuum Bauaricorum, diuerſa decreta Imperii contra Galliarum Regem cum ſociis. *Tomus Octauus 1704. 8.* comprehendit Scripta varia Bauariæ Electoris motus concernentia, diuerſa decreta de milite Germanico, acta declarationis Caroli III. in Hiſpaniarum Regem, acta controuerſiæ No-

Nobilitatis immediatæ cum diuersis Statibus de Iure collectandi, Iura controuersa in domo Luneburgensi. *Tomus nonus, 1705. 8.* comprehendit præter continuationem caussæ Wormatiensis, diuersa grauamina religionis Protestantium, initia controuersiarum inter Camerales, continuationem controuersiæ Würtzburgensis cum assessore Wigando, diuersa scripta traditionem vrbis Passauiensis concernentia, continuationem motuum Bauaricorum, controuersiæ Nobilitatis immediatæ de Iure collectandi, prohibita Commercia cum Gallis Hispanisque, continuationem actorum de milite Germanico. *Tomus decimus 1706. 8.* comprehendit grauamina religionis Protestantium contra pontificios, scripta varia de controuersiis Cameralibus, scripta de controuersa successione in terris Mecklenburgensibus, acta receptionem vrbis Donavvertensis in Comitia & Conuentus Circulares concernentia, de Statu militari Germaniæ contra Gallos, acta de moderatione Matriculæ quantum ad vrbem Francofurtensem, acta monetaria, acta prohibitum commercium cum Heluetis Catholicis concernentia, controuersiæ inter Comites Tecklenburgicos & Comitem Solmensem, controuersiæ inter Regem Daniæ & Domum Gottorpiensem ob

ob Episcopatum Lubecensem. *Tomus vndecimus 1707. 8.* comprehendit Acta controuersiæ inter domum Holsaticam & Comites Ranzouienses de Præfectura Barnstedt, controuersiæ Abbatiæ Thorn, contra Nuntium papalem Coloniensem, moderationis matriculæ, quantum ad abbatiam Berchtesgaden & Ciuitatem Memmingensem, Visitationis Cameralis, Iura quædam ordinis Iohannitici circa peregrinos, Acta Reuisionis Actorum in causa Monasteriensi contra Erbmannos, Acta Introductionis Ducis Marloborougii in Collegium Principum, Acta quæ ad Renouationem Capitulationis inter Heluetos Catholicos & Ducatum Mediolanensem pertinent, scripta, quæ statum militarem Germaniæ contra Gallos concernunt, Acta banni Imperialis contra Bauarum & Coloniensem Electores, Instrumentum pacis inter Regem Suecorum & Augustum, acta electionis episcopalis Monasteriensis, grauamina Euangelicorum in Palatinatu. *Tomus duodecimus 1708. 8.* comprehendit Grauamina Religionis Silesiorum & Nassouiorum, Acta iurisdictionem Iudicii aulici concernentia, acta controuersum dominium directum in Comitatum Rittberg illustrantia, controuersiæ inter Regem Borussiæ & Domus Nassouicas de Comitatu Mœurs, scripta varia, quæ

Statum militarem Germaniæ concernunt, grauamina diuerſorum Statuum contra Regem Auguſtum ob milites ipſorum territoriis immiſſos, acta controuerſiæ Monaſterienſis cum Erbmannis, acta diuerſorum Principum nouorum introductionem in Collegium Principum concernentia. *Tomus decimus tertius 1709. 8.* comprehendit præter grauamina Religionis, acta controuerſiæ nobilitatis immediatæ cum Statibus ratione Superioritatis, controuerſiæ inter Landgrauium Haſſiæ & incolas vallis Buſſeck, controuerſiæ Monaſterienſis cum Erbmannis, admiſſionis Bohemicæ & introductionis Hanoueranæ in Collegium Electorale, acta infeudationem Palatini Electoris dePalatinatu ſuperiori concernentia, ſcripta, quæ quatuor noua vota a Rege Auguſto petita, concernunt, Iura domus Mecklenburgicæ in LandgrauiatumLeuchtenburgenſem, acta controuerſiæ inter Comitem de Lippe & moniales Lemgouienſes, acta electionis nouæ Abbatiſſæ Quedlinburgenſis, acta Catholicam religionem Hiſpanicæ reginæ, eiusdemque matrimonium concernentia, Iura inter papam Clementem XI. & Ioſephum Imperatorem controuerſa, acta monetaria, acta de Iure Præcedentiæ Electoris Hanouerani in Circulo Saxonico inferiori, diplomata dignitatem

uitem Comitis Imperii, Comiti Wattenbergico conferentia, demum Acta religionis Silesiaca. *Tomus decimus quartus* prodiit 1710. 8. *Tomus decimus quintus*, 1710. 8. *Tomus decimus sextus*, 1711. 8. *Tomus decimus septimus*, 1711. 8 *Tomus decimus octauus*, 1712. 8. *Tomus decimus nonus*, 1713. 8. *Tomus vigesimus*, 1713. 8. *Tomus vigesimus primus*, 1713. 8. *Tomus vigesimus secundus*, 1714. 8. *Vigesimus tertius* 171. 8. *Vigesimus quartus* 1715. 8. *Vigesimus quintus* 1716. 8. *Vigesimus sextus* 1716. 8. *Vigesimus septimus* 1717. 8. *Vigesimus octauus* 1717. 8. *Vigesimus nonus* 1717. 8. *Trigesimus* 1718. 8. *Trigesimus Primus* 1718. 8. In priores duodecim Tomos prodiit Index Generalis 1713. 8. & in posteriores alius 1716. 8. Idem Diligentissimus Vir Nouam *Actorum Publicorum Collectionem* adsumto CASSANDRI THVCELII nomine, coepit, quae cum Actis Londorpianis ad finem Saeculi XVII. perductis (quod destinauerat optimus Vir, iam vero promittit, vt supra monuimus laudatus BIELCKIVS) possit iungi, cuius Tomus Primus hoc elogio prodiit: *Des Heiligen Römischen Reichs Staats - Acta Publica, welche nicht allein bey annoch währendem Reichs - Tage, durch eingereich - te Staats - Schrifften, und nach dem Reichs - Stylo verfertigten Memorialien, sammt denen darauf erfolgten Reichs - Gut-*

achten, und der Rœmis. Keyserlichen Maiestat Approbations- und Commisions-Decretis, sondern auch was in Ecclesiasticis und andern Staats- Kriegs- Iustiz- Policey- Commercien- Münz- und Post- Wesens halber in diesen neu-angetretenen Seculo de Anno 1701. und sodann von Jahren zu Jahren passirt, und in das Rœmische Reich ausgefertiget worden. Insonderheit was vor Acta so wohl in denen Chur-Pfälzischen Landen, wegen vorgenommener Verænderung in dem Religions-Wesen, als auch bey der Stadt Worms mit der Bischœfflichen Regierung daselbst fürfallenden Processions- und Iurisdictions-Differentien, ferner in der Spanischen Successions-Sache des Erz-Hauses Oesterreich contra Franckreich, ingleichen in der Neunten Chur-Sache, mit dem Hoch-Fürstlichen Hause Hannover, dann, was ratione des Churfürsten zu Brandenburg, der Crœnung halber, als Kœnig in Preussen, wie auch verschiedener Reichs-Creyse Association- und Allianzen, und was im übrigen in denen Bayrischen, Schwæbischen und Ober-Rheinischen Creyß-Conuenten, auch sonsten an curiœsen Materien expedirt und abgehandelt worden, Francofurti 1715. f. Tomus Secundus, Ibidem 1716. f. Tomus Tertius 1717. f. Tomus Quartus 1719. f. Quilibet statim videbit, vsum egregium habere

bere hanc Collectionem, quibus ipsa Acta publica, quæ ad recentiora negotia Europæ faciunt, continentur. Dolendum tamen imperfectum adhuc opus esse, omissa enim diuersa Scripta, quæ se inuicem referunt; vt ideo Iura sæpe vtriusque partis non satis possint diiudicari. Insigniter autem inter recentiores Actorum Collectiones commendanda: *Electa Iuris Publici, oder die vornehmsten Staats-Affaires von Europa, besonders aber von Teutschland in einem Anszug vorgestellet 1709. 8.* quorum iam XIV. *Tomi* hoc anno *1720.* prostant, *Tomusque Decimus Quintus* sub prelo sudat. Recentissima Acta publica potissimum Comitialia continent, eademque sæpe singularia, nullo tamen seruato ordine, vbi vero Deductiones & Scripta maiora obueniunt excerpta saltim tradunt. Singulis scriptis etiam breuis Historia præmittitur, ad illustrandam, de qua agitur, controuersiam, nexumque ex superioribus Tomis demonstrandum, perutilis. Cœptum opus ab illustri Viro GEORGIO MELCHIORE LVDOLFO & continuatum a celeberrimo IO. IOACHIMO MüLLERO, quædam tamen quandoque inseruntur, quæ tecto nomine submittuntur.

§. IX.

Scriptores qui Acta Publica Anglicani Regni collegerunt.

Neque tamen reticendi sunt etiam illi Scriptores qui Acta Publica diuersorum Europæ Regnorum collegerunt. Ad publicum Angliæ Statum facit egregium Opus THOMÆ RYMERI quod comprehendit: *Fœdera, Conuentiones, Literas & cuiuscunque generis Acta Publica inter Reges Angliæ & alios quosuis Imperatores, Reges, Pontifices, Principes, vel communitates ab ineunte Seculo duodecimo, videlicet ab anno 1101. ad nostra vsque tempora habita, aut tractata; ex autographis infra secretiores archiuorum regiorum thesaurarias per multa secula reconditis, fideliter expressa.* Excitatus Leibnitiano labore Rymerus opus iam plures ante annos adgressus fuit, cum eiusdem iam Leibnitius in præfatione Mantissæ suæ faciat mentionem. Regio iussu sumtibusque hoc opus prodiit, ad quod regiorum archiuorum patuerunt thesauri. *Tomus Primus* equidem prodiit *Londini 1704. f.* in quo ab Henrico I. & Seculo XII. facit initium, finitque in anno primo Eduardi I. 1272. Huic reliquisque singulis Index lemmatum chronologicus fuit præmissus, nominum propriorum vero subiunctus. *Tomus Secundus, Lon-*

Londini 1705. f. Acta sub Eduardo I. ab anno 1272. ad a. 1307. continet *Tomus Tertius, Londini 1706. f.* & *quartus, Londini 1707. f.* Acta Eduardi II. complectuntur. *Tomus Quintus & Sextus, Londini 1708. f.* res sub Eduardo III. gestas ab anno 1340. ad a. 1366. comprehendunt. *Tomus Septimus & octauus, Londini 1709. f.* ad finem vitae Eduardi III. regimen Richardi II. & initium Henrici V. facit. *Tomus nonus, Londini 1709. f.* cuntinet acta ad Historiam Henrici V. ab anno 1416. ad a. 1420. pertinentia. *Tomus decimus, Londini 1710. f.* spatium viginti & vnius anni ab 1420. ad 1441. vsque complectitur. Insecutus demum est *Tomus vndecimus.* Itidem *Londini 1710. f. Tomus duodecimus, Londini 1711. f. Tomus decimus tertius & quartus, Ibid. 1712. f. Tomus Decimus quintus, 1713. f. Tomus decimus sextus 1715. f. Tomus decimus septimus 1718. f.* quos binos posteriores Tomos post mortem Collectoris procurauit ROBERTVS SANDERSON. Opus sane est magni laboris, magnae aeque vtilitatis, multa tamen aeque inserta fuerunt proletaria. Nostris in oris est rarissimum inque Anglia ipsa rarum cum non adeo multa typis expressa fuerint exempla.

§. X.

§. X.

Petri Saxii Pontificium Arelatense.

Illis qui Galliæ Acta Publica congessere præmittimus PETRI SAXII *Pontificium Arelatense, Aquis Sextiis 1629. 4.* formis impressum, atque ex Actis Publicis illustratum. Rarissimum librum esse docet nos Petrus Gassendus Libro quarto Vitæ Peirescii Edit. Quedlinb. dum ait: *vt mentem diuerteret, tandem legit per id tempus Peirescius quod tum e prelo primum prodibat, Arelatense Pontificium, auctore Petro Saxio, eius Ecclesiæ Canonico. Plurimum vero fuit indignatus, quod illo studio, nescio quid adfectasset eleuare Principum nostrorum (Comitum scil. Prouinciæ & Regum Galliæ) Iura & non modo, non reposuisset, quæ opponi poterant, sed interdum etiam tentasset præter fas illa eneruare. Quamobrem non interquieuit, donec Placito Curiæ exulgatio libri prohibita fuit.* Primus ni fallor huius ex Germanis mentionem fecit Christianus Matthias Knesebeck in Prodromo Iuris Publici vniuersalis, dum ita loquitur: *quæsiui aliquando ex Morhofio, Historiæ litterariæ scientissimo, aliisque, an vnquam legissent P. Saxii Pontificium Arelatense, sed librum illum se vidisse negarunt omnes. Quare mihi gratulor, vehementerque lætor, quod auctor iste ad manus*

manus meas peruenit; qui cum iam carceres morderet, publico Decreto in Gallia prohibitus Manuscripti rarissimi ad instar merito haberi debet. Neque tamen post fatalem Knesebeckii mortem compertum fuit, quorsum hoc Saxii Pontificium fuerit delatum. In oculis manibusque tamen habuit Auctor Articuli XXXIX. qui p. 148. Tomi *VII. Bibliothecae Historicae Hamburgensis* extat, quo breuem, accuratam tamen huius libri recensionem dedit. Sic etiam in Scriptis inter IOANNEM IACOBVM CHIFLETIVM & DAVIDEM BLONDELLVM controuersis, multa Diplomata ad Historiam Gallicam facientia, videmus inserta.

§. XI.

Collectores Actorum Publicorum Regni Gallicani.

Alii fuerunt, qui vel Scriptis Historicis, vel separata opera, Acta publica Gallicani Regni collegerunt. Huc referendi potissimum Collectores Analectorum veteris aeui IOANNES MABILLONIVS, LVCAS DACHERIVS, STEPHANVS BALVZIVS, aliique, de quibus inter Scriptores Historicos diximus, & Collectores Capitularium. Vnicum saltim addimus ex Knesebeckii Discursu de studio Iuris Publici vniuersali Lit. B. dum ait: *Antonius Schonhouius misit aliquando ad Cornelium*

Gualterum magnum volumen Legum Francicarum Caroli Magni, quod insigne vetustatis monumentum vocat in Dissertatione de Origine Francorum, qua extat in veteris aeui Analectis, s. veteribus antiquis monumentis ab Antonio Matthaeo collectis & editis a 1698. Lugduni Batauorum. Quid postea Collectioni huic factum sit, nescio. Multa etiam Caroli M. Diplomata rara & nunquam publicata hodie latitant in monasteriis Casinensi, qua tamen propter singulares causas a monachis, tanquam aurum a Gryphis custodiuntur ac premuntur. Inter illos primo loco memorandus erit IOANNES TILIVS vulgo TILLET. Huius enim Tomo secundo Collectionis de Regibus Galliae, s. *Recueil des Royes de France*, qui *Parisiis 1586. f.* prodiis accesserunt diuersae Pacificationes, induciae, & foedera inter Reges Galliae atque Angliae inita. Ministerio quoque Cardinalis Mazarini subnexa est farrago Pactorum, Transactionum & Confoederationum inter Galliam & Principes exteros ictarum. Sic etiam DIONYSIVS GOTHOFREDVS nouae suae editioni Historiae Philippi Cominaei, quae *Haga Comitum* prodiit *1682. 8.* adiecit *divers Traittés, Contracts, Testamens & autres Actes & obseruations, seruans de preues & illustrations aux Memoires de Philippe de Comines.*

Acta

Acta sunt Publica, quæ Historiam Galliæ sub Ludouici XI. potissimum & Caroli VIII. temporibus concernunt, a medio Seculi decimi quinti vsque ad eiusdem finem. Inde prodiit: *Recueil des Traittés de Paix, Trêues & Neutralité entre les Couronnes d' Espagne & de France, à Anvers 1645. 12.* Successit: *Recueil des Traités de Confœderation & d' Alliance entre la Couronne de France, & les Etats & Princes Etrangers, de puis l' an. 1621. iusques à present, avec quelques autres piéces apartenantes à l' Histoire, à Amsterdam 1672. 12.* Demum FRIDERICVS LEONARDVS, Typographus Regius, edidit *Recueil des Traités de Paix, de Trêve, de Neutralité, de Confederation, d' Alliance, & de. Commerce, faits par les Rois de France, avec tous les Princes & Potentats de l' Europe & autres, depuis pres de trois siecles, en six Tomes, assemblé, mis en Ordre & imprimé par* FREDERIC LEONARD, *premier Imprimeur du Roy, & de Monseigneur le Dauphin, à Paris 1693.* VI. Tomis. Incipit a famoso illo Tractatu Atrebatensi anno 1435. inter Carolum VII. Gallorum Regem & Philippum Bonum Burgundiæ Ducem, concluso, qui fere fundamentum præbet omnium Tractatuum subsequentium & ordine chronologico, licet non vbique rite obserua-

seruato, progreditur ad alios etiam cum Principibus Germaniæ conclusos. Accesserunt AMELOT de la HOVSSAYE *Obseruationes Historicæ & Politicæ* atque Decreta Reunionum Cameræ Metensis & Vesontinæ. Compara omnino P. *le Long Bibliothecam Historicam Galliæ*.

§. XII.

Collectores Actorum publicorum Belgii Fœderati.

Inter illos, qui Acta Publica Belgii collegerunt, alii ad Fœderatum faciunt, alii ad Hispanicum. Inter illos primo loco nominandus erit LEO ab AITZEMA Ciuitatum Hanseaticarum Residens, Hagæ Comitum, qui muneris, quod gerebat, ratione, quidquid erat actorum publicorum, colligere necessum habebat, vt ea Dominis suis mitteret. Primum, quod edidit, *Historia Pacis est, a Fœderatis Belgis ab anno 1621. ad hoc vsque tempus tractatæ, Lugduni Batauorum 1654. 4.* Hac potissimum continentur publica Belgarum Acta, quæ finitis indutiis cum Hispanis, ratione Pacis vsque ad pacem Westphalicam, fœdera cum Anglis, Danis aliisque conclusa, Immo ipsa rerum Historia memoratur, quæ inter hæc Acta connexionem monstrat. Inde prodiit eiusdem Scriptum, hoc Titulo *t' Herstelde Leeuw*, Leo Restitutus, *Lugduni Batauorum 1654. 4.* quo Historiam rerum anno 1650. & 1651. in Belgio fœderato gestarum

ſtarum, exponit. Hunc inſecutum eſt vaſtum opus, quod Titulum fert: *Hiſtorie of verhael van Saken van Staet en Orlogh, in ende omtrent de Vereenigde Nederlanden &c. door den Heer Liewe van Aitzema.* Hoc Opus primum *Lugduni Batauorum Quatuordecim* Tomis in Quarto prodiit qui ab anno 1657. ad 1671. fuerunt editi, & comprehendunt Tractatus Pacis, Inſtructiones legatorum, horum Scripta publice exhibita, reſponſa Regum & Rerumpublicarum & quæuis alia Acta Publica partim Belgico, partim etiam alio ſermone. *Primus Tomus* incipit a fine Induciarum & anno 1621. deſinit cum anno 1625. *vltimus* comprehendit Hiſtoriam anni 1668. Altera editio *Septem* voluminibus in Folio prodiit. Priores *quatuor* Tomi prodierunt anno 1669. & quidem *Primus* Acta continet ab anno 1621. ad 1632. *Secundus*, ad a. 1644. vsque, *Tertius* ad annum 1656. *Quartus*, ad annum 1663. *Quintus*, qui editus 1670. ad annum 1666. *Sextus*, qui prodiit 1672. ad annum 1669. *Septimus* demum continet tabulam generalem omnium eorum, quæ in ſex prioribus Tomis continebantur, Hiſtoriam Pacis antedictam & Leonem Reſtitutum. Iniquum quidem cenſorem agit Wicquefortius de l'Ambaſſa-

deur

deur Tomo I. p. 172. qui præter Acta quæ his Tomis continentur, reliqua quæ Aitzema connexionis gratia de suo addiderat, reprehendit, & stylum eiusdem tanquam barbarum taxat. Vtilissimum nihilominus est Opus, atque ob hæc ipsa Acta, quæ potissimam omnino partem faciunt, adprime commendandum. Continuationem Operis dedit L. SYLVIVS hoc elogio, *Historien onses Tyds, behelzende Saken van Staet en Oorlogh*, cuius *Primus Tomus* prodiit *Amstelodami 1685. f.* atque complectitur res gestas ab anno 1668. ad 1679. huiusque Tomi *f. Altera Pars*, quæ anno 1688. edita est, Historias ab anno 1678. vsque ad 1687. refert. Hisce Historia potiorem partem facit, inseruntur tamen Acta Publica, quæ ad eandem illustrandam conducunt. Prodiere post ea *Tweede Vervolg van Saken van Staet, Amstelodami 1698. f.* quæ res ab an. 1687. ad ann. 1692. habet, indeque *Derde Vervolg* ab a. 1692. ad Annum 1697. Acta complectens, *Amstelodami 1699. f.* Pleniorem de Aitzema notitiam præbet Bayle Dictionario & Recueil des Traittés de Paix in præmissa Dissertatione de Scriptoribus.

§. XIII.

§. XIII.

Præter Leonem ab Aitzema diuersa Acta Publica Historiæ Belli Belgici addidit PETRVS BOR. Hic enim edidit *Oorspronck, Begin, ende Vervolg der Nederlandsche Oorloghen, a Amsterdam 1621. f.* 1679. *f.* Sic etiam EMANVEL METERANVS Historiæ suæ Belli Belgici, quæ primum Belgice prodiit, post in Germanicum & Gallicum sermonem fuit translata atque sæpius edita, diuersa Acta inseruit. Alia Acta Publica Belgii sub hoc Titulo generali fuerunt consarcinata: *Recueil van de Tractaten gemaeckt ende geslossen tvvisschen de HoogMog. Heeren Staten Generael der vereenigde Nederlanden ter eenre ende verscheyde Konigen, Princen, ende Potentaten, ter andere Syte. In s' Gravenhage.* Vltimo demum huc faciunt: *Decreta Statuum Hollandiæ Frisiaeque Occidentalis notatu digniora a die II. Augusti* CIↃ IↃC *LIII. cum Ioannes de Witt Status Pensionarii spartam ornare cœperit, vsque ad diem XIX. Decembris* CIↃ IↃC *LXVIII. Traiecti ad Rhenum 1717. 4.* Belgico idiomate edita, quibus sane multa, eademque insigniora Acta, quæ ad Statum Belgii publicum faciunt, continentur.

Collectores Actorum Publicorum Belgii Foederati als.

§. XIV.

§. XIV.

Collectores Actorum publicorum Belgii Hispanici.

Nec desunt, qui Acta publica Belgii Hispanici collegerunt. Inter hos primas sine dubio fert AVBERTVS MIRÆVS. Hic enim dedit *Codicem Donationum Piarum, in quo Testamenta, Codicilli, Litteræ Fundationum, Donationum, Immunitatum, Priuilegiorum & alia piæ liberalitatis monumenta à Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, Ducibus ac Comitibus, in fauorem ecclesiarum, præsertim Belgicarum, edita continentur*, *Bruxellis* 1624. 4. Subsecuti sunt *Diplomatum Belgicorum Libri duo, in quibus Litteræ fundationum & donationum piarum, Testamenta, Codicilli, Contractus antenuptiales, fœdera principum & alia tum sacra tum politicæ antiquitatis monumenta, ad Germaniam inferiorem, vicinasque prouincias spectantia, continentur*, *Bruxellis* 1628. 4. Inde prodierunt: *Donationum Belgicarum Libri duo, in quibus Ecclesiarum & Principatuum Belgii origines, incrementa, mutationes, & alia cum sacræ tum politicæ antiquitatis monumenta, ex ipsis tabularum publicarum fontibus hausta, proponuntur, notisque illustrantur*, *Bruxellis* 1629. 4. tandemque edita est: *Eiusdem Notitia Ecclesiarum Belgii, in qua tabulis dona-*

natio-

nationum piarum longa annorum serie digestis, sacra & politica Germaniæ inferioris vicinarumque prouinciarum Historia; explosis fabulis, recensetur; Antwerpiæ 1630. 4. His igitur egregia monumenta ab industrio hoc collectore videmus inserta. Subsecutus est CHRISTOPHORVS BVTKENS qui edidit: *Trophées tant Sacrés que Prophanes de la Duché de Brabant, Tome I. contenant l'Origine, Succession, & descendance des Ducs & Princes de cette Maison, avec leurs actions plus signalées. Ensemble les Genealogies de plusieurs Ducs, Princes, Comtes, Barons, Seigneurs & Nobles, leurs Vassals & subiects, avec les Preuves servantes à entiere verificantion, à Anvers 1641. f.* Volumen est mediæ magnitudinis, cum multis figuris Insignium, textui impressis tabulisque Genealogicis adiectis. In fine adiiciuntur Probationes ex Archiuis Ecclesiarum, & Principum, bonæque notæ Historicis collecta, figuræque sigillorum. Opus sane perrarum.

§. XV.

Collectores Actorum publicorum Pontificum Romanorum Diplomata hinc inde latent. Varia *Pontificum diplomata* CHRISTOPHORVS GEWOLDVS publicauit *Monachii 1611. 4.* Idem in

Pontificum, Sabaudiæ & Lotharingiæ. recentiori editione *Metropolis Salisburgensis, Monachii 1620. f.* & nuper *Ratisponæ 1719. f.* repetita, diuersorum Pontificum Diplomata inseruit. Speciales quasdam Pontificum epistolas & Diplomata a priuatis quibusdam collecta, memorat Knesebeckius discursu de studio Iuris publici vniuersalis lit. B. Sabaudiæ Diplomata multa collegit SAMVEL GVICHENON hic enim edidit *Histoire Genealogique de la Royale Maison de Savoye, à Lyon 1660. f.* VI. Libris, quorum Sextus comprehendit Acta publica, quæ vniuersam Sabaudiæ Historiam illustrant, istaque ex Archiuis Sabaudicis, Burgundicis, aliisque deprompta. Certe, egregius labor est qui Historiam Sabaudicam non solum, sed etiam connexam satis poterit illustrare, cum vel mille Diplomata contineat. Immo integrum Opus Guichenonii ob accuratam deductionem non solum, sed etiam inserta antiquitatis monumenta egregium plane est. FRANC. de ROSIERES *Stemmatum Lotharingiæ ac Barri Ducum* edidit Tomos Septem *Parisiis 1580. f.* quibus præmisit exemplaria Diplomatum Cæsarum, Regum & Principum, quibus vsus fuit. Plenius de hoc opere actum fuit in Bibliotheca Antiqua mense Ianuario 1705. p. 11.

§. XVI.

§. XVI.

Scriptores Historici, qui scripta sua Diplomatibus illustrant.

Præter hos Actorum Collectores laudem habent præcipuam Historici, cui partim sua ex actis & documentis publicis hauserunt, quod & ipsum fidem satis dignam habet; partim etiam scripta sua documentis illustrarunt. Inter hos referendi sunt SIMON SCHARDIVS, IOANNES PISTORIVS, HENRICVS CANISIVS, IVSTVS REVBERVS, CHRISTIANVS VRSTISIVS, MARQVARDVS FREHERVS, MELCHIOR GOLDASTVS, ERPOLDVS LINDENBROGIVS, HENRICVS MEIBOMIVS, IO. SCHILTERVS, GODOFREDVS GVILIELMVS LEIBNITIVS, IO. PETRVS LVDEWIG IOANNES MICHAEL HAYNECCIVS & IO. GEORGIVS LEVKFELDIVS, qui vel Diplomatum fide scripserunt, vel istis Scripta sua illustrarunt. Sic etiam PETRVS LAMBECIVS in *Rerum Germanicarum Syntagmate*, quod molitus est, multa Diplomata se publicaturum Catalogo librorum a se compositorum, promisit. Idem fecit Eiusdem successor DNN. NESSELIVS, & nuper R. P. BERNARD. PEZ Benedictinus Mellicensis eruditissimus. Vt taceam alios qui Scriptores diuersorum regnorum colle-

gerunt. Insignem laudem promeruit IO. HENRIC. BOECLERVS, qui, dum edere vellet Aeneæ Sylui Historiam, omnia collegit, quæ reperire potuit Diplomata, Sigilla aliaque monumenta, quibus illustraretur historia Friderici III. Licet autem Boeclerus labori immortuus, curam tamen suscepit IO. GEORGIVS KVLPISIVS, qui idem opus demum *Argentorati 1685. f.* in lucem protulit; cui demum nouus Titulus cum Præfatione Io. Schilteri fuit præmissus, *Argentorati 1702. f.* Egregium est CHRISTOPHORI LEHMANNI *Chronicon Spirense*, cuius prima atque optima editio prodiit *Francofurti 1612. f.* recusa *1662. 4.* Recentissima a Io. Michaele Fuchsio fuit continuata, quæ prodiit *Francofurti 1698. f.* Hoc Chronicon plus in recessu habet, quam in fronte promittit. Continentur enim in eodem fontes Iuris publici & origo variorum rituum ex historiis petita, ipse etiam Status Germanicus, prout per tempora fuit immutatus; vsque ad Maximiliani I. tempora, quem vlterius quidem pertexere voluit Lehmannus, sed morte fuit præuentus. Licet autem sæpe proponat genuina Iuris publici fundamenta in Francicis rebus & Germanicis, eademque ex scriptoribus antiquioribus confirmet, errat tamen non-

nunquam in iisdem, accuratior est in historia recentiori, quam ex diuersis sumsit tabulariis. Adiecta recentissimae editioni continuatio tanti momenti non est. Addimus IOANNIS PHILIPPI DATTII *Volumen Rerum Germanicarum nouum, siue de Pace imperii publica Libros V, Vlmae 1698. f.* Scriptum singulis Iuris Publici cultoribus adprime est commendandum, in quo non solum historia & antiquitates Pacis publicae, sed etiam ipsam constitutionem, & quae inde profluunt Iura, ex historicis & monumentis publicis, quae ex archiuis desumsit, accurate deduxit. Praecipue vero Statum Germaniae nostrae, quatenus ab Henricorum temporibus degenerauit ex veris Historiarum & Iuris Publici fontibus accuratissime videmus expressum, Historiam pacis publicae, foederis Sueuici, Nobilitatis immediatae, atque alia iustissime exposita, vt haut male iudicemus, si hoc Opere fundamenta Iuris publici Germanici contineri dicamus.

§. XVII.

Sequuntur hos, Commentatores in Aureum Bullam. Facit ad eius nomen & Historiam egregie HENRICVS GüNTHERVS THVLEMARIVS, in Tractatu suo *de Bulla Aurea, argentea, plumbea* *Commentatores in A. B.*

& cerea, *Heidelbergæ* edito, *1682.* 4. & ex *recentiori & optima Editione 1697. f.* in quo non solum ipsum textum ex autographo Francofurtensi accurate exhibet, sed etiam plura Bullarum Imperatoriarum exempla adducit. IACOBI BRVNNEMANNI Dissertatio *de A. B. mutatione*, proposita *Halæ 1700. 4.* Inter Commentatores primus est GERLACVS BVXTORFIVS, qui ad priora XVII. capita commentatus fuit suasque conclusiones *Basileæ 1612. 4.* loco disputationis auspicalis proposuit alias quoque Nucleo Giessensi insertæ ac pro temporis ratione quo scripsit haut contemnendæ. Integram Bullam Auream commentario illustrauit DOMINICVS ARVMÆVS in *Discursu* suo *Academico*, *Ienæ 1660. 4.* MARTINVS RVMELINVS hunc excipiebat cuius *Dissertationes Academicæ in A. B. Tübingæ 1619. 4.* editæ, in quas Additiones dedit IOANNES IACOBVS SPEIDELIVS *Tübingæ 1631. 4.* atque NICOLAVS MYLERVS ab EHRENBACH, *Stutgardiæ 1655. 4.* & *1702. 4.* cum additionibus SCHWEDERI quæ tamen leues sunt. Ad seriem Titulorum A. B. IO. VOLCKMARVS BECHMANNVS *Disputationes suas Exotericas*, *Ienæ 1670. 4.* editas, disposuit.

Bre-

Breuiores ſunt IACOBI ANDREÆ CRVSII notæ, *Mindæ 1668. 4.* & GEORGII THEODORI DIETRICHI, *Francofurti 1658. 4.* *Epitomen Bullæ Aureæ methodicam* per tabulas dedit IOANNES OTTO TABOR, *Ienæ 1691. 4.* Præcellit ſingulis hiſce IO. LIMNÆI *Commentarius*, *Argentorati 1662.* & *1666. 4.* editus, qui ad ſingulos paragraphos directus, multa tamen ſæpe ſine iudicio inſeruit. NICOLAI CHRISTOPHORI, L. B. de LYNCKER *Series Aureæ Bullæ Carolinæ cum introductione præmiſſa & obſeruationibus Tabulæ ſubiectis*, prodiit *Ienæ 1711.* Omnium autem curas ſuperauit IOANNES PETRVS LVDEWIG ICtus excellentis doctrinæ & magni nominis *in der Vollſtændigen Erläuterung der Güldenen Bulle* vernaculo ſermone conſcripta, cuius *Pars Prima Francofurti*, vel potius *Lipſiæ 1716. 4.* *Pars Secunda* & *Vltima Ibid. 1719. 4.* prodiit. Quo in luculento Commentario cumprimis illuſtres Controuerſias circa Aureæ Bullæ diſpoſitiones ortas, ex documentis & libellis controuerſiarum neruoſe recenſet, ſingulares quandoque doctrinas adfert, lectoremque multa cum voluptate dimittit. Inſertæ quidem, præſertim Parti Primæ quandoque materiæ, quæ ad A. B. illuſtrationem fa-

cere haut videntur, variam tamen & diffusam ICti eruditissimi lectionem, & ingenium, demonstrant. Parti Secundæ elegans præmittitur Præfatio, qua de Commentatoribus Aureæ Bullæ graui iudicio sententiam dicit, ad quam hoc loco Lectorem Beneuolum omnino dimittimus.

§. XVIII.

Scriptores ad Caput primum A. B.

Ad certa tantum Capita A. B. commentati quidam fuerunt. Ad primum, extat IOANNIS HENRICI BOECLERI *Conductor Carolinus, Argentorati 1663. 4.* editus, in quo de securitate publica agit, quæ electoribus ad electionem commeantibus, præstanda. Facit huc etiam IOAN. GEORGIVS BECHT de *securitate publica* inter Dissertationes Iuris Publici *Francofurti 1669. 4.* editas, & THOM. MAVLIVS de *Iure conducendi*, de quibus infra.

§. XIX.

Scriptores de Iure Primogeniture ad Cap. XII. A. B.

Maxima apud Germanos controuersia fuit de *Iure Primogeniture.* MARQVARDVS FREHERVS de *successione principum in Primogenitis* scripsit *Heidelbergæ 1614. 4.* quo facit ad Caput XII. de successione principum electorum & qui ad idem commentatus est ARNOLDVS ENGELBRECHT, *Halæ 1614. 4.* in quo Tra-

Tractatu Iura Domus Altenburgicæ in controuersia de prærogatiua in Electoratu & præcedentia, defendit. Huic vero se opposuit a parte Vinariensium MELCHIOR GOLDASTVS *Libris III. de Maioratu, Francofurti 1615. 4.* in quibus prærogatiuam Senioris in familiis regiis, electoralibus & illustribus ex moribus primorum temporum & historiis demonstrat & mentem Bullæ Aureæ declarat. Accessit discursus de *Iure Repræsentationis in Primogenitura Imperii Germanici*, cui accesserunt MATTHÆI WACKERI a WACKENFELS *vota aulica pro* parte Vinariensi, cui a parte Altenburgensi respondent IO. RVDOLPHI HEGENMVLLERI vota, *Francofurti 1620. 4.* edita. Præcipuum scriptum est, quod sub Titulo: *Wahrhaffter und eigentlicher Bericht, was in nechst abgewichenen Iahren in dem von Altenburgischer Seiten erlangten Præcedenz-und Primogenitur-Streit vorgelauffen, 1613. 4.* Auctorem Goldastus lib. IV. de R. Bohemiæ cap. VI. §. 2. in notis facit FRIDERICVM HORTLEDERVM, atque aliud a Limnæo adlegatum: *Abtheilung der Grund-Feste Sæchsischer Weimarischer Præcedenz.* Tota res eo redit, in præcedentia, an proximitas gradus, an vero senioratus seu primogenituræ prærogatiua sit

attendenda vti argumenta, quæ ab vtraque parte proponuntur, in summam cogit Iacobus Andreas Crusius de Iure præcedentiæ Libr. IV, cap. IX. Licet in ista controuersia caussa præcedentiæ & Iura successionis in Electoratum, quæ tamen nexum inter se non habent, fuerint confusa. Vinariensem alias caussam defenderunt Ioannes Limnæus, Ioannes Zeschlinus, Vlricus Obrechtus & Andreas Knichen. Controuersia ista, mortuo Duce Altenburgensi per Recessum inter domum Vinariensem & Gothanam de anno 1672, pro isto tempore, fuit composita. Cum autem Primogenituræ etiam Ius in Principum successionibus, vel moribus, vel Lege, vel Pactis obtineat, ad illas quoque Scriptores se accommodarunt. NICOLAVS BETSIVS enim scripsit Tractatum Nomico-politicum de *Statutis, pactis & consuetudinibus familiarum illustrium & nobilium, illis præsertim, quæ Ius Primogenituræ concernunt*, qui cum præfatione, summariis, notis & indice denuo prodiit cura IOANN. SCHILTERI, *Argentorati 1699. 4.* In hoc Tractatu præter Generalia agit de pactis adquirendæ hæreditatis inter adgnatos, pactis illustrium, & quod potissimum est, Iure primogenituræ, cui subiungit materiam de dispo-

diſpoſitione matris inter filios. Inſigne eſt Opus ad mores etiam Germaniæ directum, dolendum ſaltim, quod non exemplis fuerit illuſtratum. Quidnam proprie ſit Ius primogenituræ, quo modo diuidatur, num naturali Iuri conueniat, quo modo idem conſtituatur, quibus perſonis competat, in quibus rebus locum habeat, quis ſit modus ſuccedendi, quinam eiusdem ſint effectus, tractatur in diſputatione inaugurali de *Iure Primogenituræ* præſide IOANNE MEHLBAVM, Reſpondente *Bernhard Schulze*, *Helmſtadii* 1611. 4. propoſita. Laudandus inprimis hic labor, quod non tantum generalem huius materiæ doctrinam contineat, ſed & ſingulares caſus ex legibus Imperii tam vniuerſalibus, quam prouincialibus deciſos, exhibeat, plures quæſtiones haud inutiles, incidentes ſolide tamen ſoluat, adſcriptis vbique fontibus, vnde plura haurire licet. Aliam diſputationem inauguralem de *Iure Primogenituræ & Maioratus* ſub Præſidio IOANNIS PHILIPPI SLEVOGTII, Anteceſſoris noſtri celeberrimi, *Ioh. Iuſtus Bœttiger*, *Ienæ* 1694. 4. defendit. Recentior eſt GEORGII MELCHIORIS LVDOLPHI Tractatus nomicopoliticus de *Introductione Iuris Primogenituræ*, *Ienæ* 1703. 4. Inſtitutum potiſſimum eſt doctiſſimo auctori,

ri, vt modos demonſtret, quibus introduci poſſit Ius Primogenituræ, ita tamen, vt priori Tractatus parte generalia etiam huius Iuris exponat. Opus ideo commendandum, quod ſingula per rationes ex Iure naturæ & Moribus Germaniæ deducta per exempla fuerint confirmata. De *Emolumentis Territoriorum in primis Germaniæ ex Iure Primogenituræ deſcendentibus*, eleganti Diſſertatione expoſuit Generoſiſſimus Dominus FRIDERICVS CAROLVS VOIT a SALZBVRG, *Lipſiæ 1718. 4.* Introducto autem Iure Primogenituræ, reliqui dicuntur *Apanagiati vel Paragiati.* Egit de *Apanagio* GEORGIVS HENRICVS SPRINGSFELD, ex Editione poſteriore *Halæ 1663. 4.* quæ tamen pluribus erroribus typographicis ſcatet, & præcipue IOANNES SCHILTERVS, de *Paragio & Apanagio*, *Argentorati 1701. 4.* acceſſit de *Feudis Iuris Francici* diſſertatio, & IVSTI MEIERI de *Rei feudalis vindicatione.* Præcipue vero de ſucceſſione lineali velitationes, huc pertinent. Hæ inter Schilterum & Io. Wolfgangum Textorem fuerunt actæ, cum enim Schilterus in cauſſa Succeſſionis in Electoratu Palatino demonſtraſſet, ſucceſſionem linealem adgnaticam Iure Longobardico ignorari, immo nec A. B. de eadem eſſe intelligendam,

dam, idque in fauorem Principis Veldentini, eidem se opposuit Textor, ex quo dictæ velitationes fuerunt ortæ. Cum vero SCHILTERVS; quæ apud Gallos est, Paragii & Apanagii distinctionem ad Romano-Germanici Imperii principatus & comitatus applicaret, eidem sese opposuit IOAN. NICOLAVS HERTIVS in dissertatione de *Commentitia Apanagii & Paragii distinctione; in Romano-Germanici Imperii Principatibus profanis & Comitatibus*, quæ est *Dissertat. III. Tom. II. Comment. & Opusc. 1713. Francofurti 4. editorum*, sed pro doctrina Schilteri paratæ sunt: *Vindiciæ distinctionis inter paragia & apanagia*, dissertatione inaugurali Præside CHRISTIANO THOMASIO a *M. Ephraim Gerhard, Halæ 1709. 4.* propositæ. Huius etiam est argumenti IO. HENRICI LOMBARDI *Trutina trium Quæstionum controuersarum*, (1.) *An principes paragiati sint status Imperii?* (2.) *An commentum sit distinctio inter paragium & apanagium?* (3.) *An Comitatus inferior Cattimelibocensis Serenissimis Principibus Hasso-Rheinfelsensibus in paragium vel apanagium datus sit? Francofurti & Lipsiæ 1710. 4.*

§. XX.

§. XX.

Contro-uersia de Electoratu Bauariæ.

Alia, occasione A. B. controversia agitata fuit inter Bauaros & Palatinos, quibus debeatur Electoratus. Cum enim MARQVARDVS FREHERVS in Tractatu suo de *legitima tutela curaque Electorali Palatina, Heidelbergæ 1611. 4.* edita, Electoratum Palatinis proprie quatenus Palatinis, non vero vt Bauariæ Ducibus deberi, adseruisset, opposuit eidem CHRISTOPH. GEWOLDVS *antithesin ad Freheri assertionem de Palatino Electoratu, Monachii 1612. 4.* Contra hanc FREHERVS *epistolam responsoriam* scripsit de *Electoratu Sac. Romani Imperii, Comitiuæ Palatini Rheni antiquitus adnexo & cohærente, Heidelbergæ 1612. 4.* alios inde libellos ab vtroque editos accurate recenset doctissimus Vir GEORGIVS CHRISTIANVS JOANNIS Præfatione *Historiæ Bauarico-Palatinæ* Danielis Parei præmissa p. 63. Post hasce velitationes iussu Heri sui Ducis Maximiliani iustum de *Septemviratu* edidit Gevvoldus Librum *1616. 4.* typis impressum, auctiorem inde *1621. 4.* recusum, quo Electoratum Bauaris cum quibus communem Stipitem habent Palatini, ratione Ducatus Bauariæ, non ratione Comitiuæ Palatini deberi, confirmare, conabatur. Recrudait

duit controuersia durante bello tricennali, postquam Palatini Electoratus in Bauaricam domum esset translatus. Bauari enim caussam suscepit NICOLAVS BVRGVNDVS in *Apologia de electoratu Bauarico, Ingolstadti 1634. 4.* Contra quem prodiit IOANNIS CONRADI BLARERI a GEYERSBERG *Electoratus Palatinus oppositus Nicolai Burgundi Chimeræ Electuræ Bauaricæ, Hagæ Comitum 1642. 4.* Eandem pro Palatino sententiam propugnat: *Epistola de Iure Electorali gentis Palatino-Bauaræ 1637. 4.* Immo ipsa hac in caussa prodiit: *Manifestum, seu deductio Caroli Ludouici ad Sacr. Cæsar. Maiestatem, continens Ius Successionis in Electoratu 1637. f.* quod etiam vernaculo extat sermone, cuius auctor habetur GOTTFRIED MELLEN, cui quidem opposuit Bauariæ Elector *Antimanifestum*, siue *eine gründliche Ableinung und Widerlegung des Pfalzischen Manifests 1639.* sed IO. IOACHIMVS RVSDORFIVS *Vindicias* dedit *caussæ Palatinæ, seu adsertionem & deductionem Iuris inuiolabilius successionis Caroli Ludouici in Electoratum & Comitatum Palatinum, Lugduni Batauorum 1640. f.* in quibus simul feudorum Imperii ratio erudite & solide examinatur. Contra hasce Vindicias scripsit IO. ADLZREITTERVS

RVS

RVS *Assertionem Electoratus Bauarici pro Maximiliano Principe electore, duce Bauariæ &c. nec non tota Guilielmina stirpe*, *Francofurti 1644. f.* cui tamen cum Rusdorfii industriam non adæquet, multa etiam intermisceat conuitia, responsum fuit per *Euersionem Electoratus Bauarici*, Amstelodami editam. Compara adlegatam V. C. IOANNIS Præfationem p. 65. 66. Sopita quidem hæc controuersia fuit per Instrumentum Pacis, dum Palatino octauus Electoratus cederetur, nihilominus ista Scripta ad res Imperii & Iura electoralia multum conducunt.

§. XXI.

Controuersia de Vicariatu Palatino. Inter vtrosque controuersia quoque fuit de Vicariatu, an Bauaris competat, an vero Comitibus Palatinis, ratione Comitiuæ Palatii. Res ista, dum adhuc in possessione & Vicariatus & Electoratus essent Palatini, iam in dubium vocabatur, ita, vt Electoris Palatini iussu, ederetur: *kurzer Bericht von des Heiligen Römischen-Reichs, der Chur-Fürstlichen Pfalz zustehenden Vicariat, Heidelberg 1614. 4.* in quo varia documenta ex Archiuo Palatino inseruntur. Cum autem contra hoc Scriptum ederetur: *kurzes Gegen-Bedencken und Bericht von der Churfürstlichen Pfälzischen Vi-*

Vicariats-Gerechtigkeit 1614. 4. in quo illud Ius in dubium vocabatur Palatinis Electoribus, horum iussu opposita est: *Rettung des Churfürstlichen Vicariats, Heidelberg 1615. 4.* in quo Scripto Iura Palatinatus adhuc magis videmus adserta. Huic libello Boii respondent Scripto hoc Titulo: *Wohlgegründete Widerlegung vermeinter Heidelbergischer Rettung des Vicariats, Ingolstadt 1615. 4.* Magis recruduit ista controuersia, translato in Bauaros electoratu, vbi disputabatur, an Vicariatus Ius competat ratione Electoratus, an vero ratione Comitiuæ Palatini Rheni. Illud adserente Bauaro, hoc Palatino. Hinc mortuo a. 1657. Ferdinando III. tam Bauarus quam Palatinus idem exercere conati sunt, quod probant Scripta ab vtraque parte prodita, quorum referenda: *Churfürstl. Bayerisches Notifications Patent auf der Röm. Keyserlichen Maiestat Hœchstseligsten Ableiben Dero zustehenden Reichs-Vicariats 1657. 4.* Caussam Palatinam in hac controuersia defenderunt varii. *Schediasma* quidem de *Vicariatu Palatino* sub nomine GRATIANI PHILOECI scripsit IOANNES FREINSHEMIVS *1658. 4.* licet Burgoldensis Conringio adscribat. Huic tamen Conringio aliud Scriptum debetur, sub Titulo: *Vicariatus*

Imperii Palatinus defensus 1658. 4. Germanico idiomate publicoque nomine Palatini Iura defenduntur in Libro, cui Titulus: *kurzer und summarischer Bericht, daß das Vicariat in Landen des Rheins, Schwaben und Franckischen Rechtens des Herrn Pfalz-Grafen und Vicarii Carl Ludwigen Churfürstl. Durchl. zustehen und gebühren thut, Heidelbergæ 1657.* editum. Cui opponebatur: *Wohlgegründeter Chur-Bayerischer Gegen-Bericht, Monachii 1657.* Secuta est: *Ablaihnung des ohnlængst von Chur-Bayerischer Seiten in Druck ausgesprengten Gegen-Berichts &c. Heydelberg 1657. 4.* Quam anno sequente a Boiorum parte excepit: *Fernere wohlgegründete Anzeigung wegen des Ihrer Chur-Fürstl. Durchl. in Bayern zustehenden Reichs-Vicariats über ein unlængst an Seiten Chur-Pfalz in Druck ausgesprengte übelfundirte Ablaynungs-Schrifft, Franckfurt an Mayn, 1658. 4.* Huius refutationem prolixam continet: *die wohlgegründete Abfertigung einer Chur-Bayerischen Theils ohnlængst in Druck gegebenen also genannten Ferneren Anzeig wegen des am Rhein, Schwaben und Franckischen Rechtens-Reichs-Vicariats, darinnen nochmahls klarlich und gründlich dargethan wird, daß solches Vicariat-Amt des Herrn Pfalz Grafens Churfürstl. Durchl.*

von

von Rechts wegen zustehen und gebühren thue, *Heydelberg* 1658. 4. Gallico idiomate, tecto tamen nomine, EZECHIEL SPANHEMIVS scripsit *discours sur les Affaires d' Allemagne & sur le Vicariat de l' Empire.* Recentiori aeuo, cum pristini Electoratus Iura Palatino fuissent restituta, prodiit: *Vicarialis Iuris Palatini Sciagraphia per A. D. L. I. W. F. an.* 1711. 4. Scripta quoque aliqua de hac controversia congessit Londorpius Tomo *VIII.* lib. *VIII.* c. *XLI.* & seqq. Fundamenta vtrorumque exposuit Burgoldensis discurs. ad instrument. *II.* pag. *I.* dissertat. *XXVI.* Ioannes Theodoru Sprengerus libr. *II.* Institut. *I.* Public. cap. *XXX.* & Limnaeus obseruat. *V.* ad A. B. cap. *VII.*

§. XXII.

Controuersiae de Tutela Electorali. Alia de Tutela Electorali in A. B. definita, orta fuit quaestio, Legitima an Testamentaria valeret, cum 1610. Fridericus IV. Elector, praeterito proximo adgnato, Philippo Ludouico, Neoburgico, tutorem filiis Ioannem II. Ducem Bipontinum dedisset. A parte Neoburgicorum & tutelae legitimae prodiit: *Compendiosa & breuis demonstratio, quod administratio Electoratus Palatini Philippo Ludouico*

Tt 2 com-

competat, *Dusseldorpii 1610. 4.* & *Kurtze Anzeig daß Philipp Ludvvig Pfalzgrauen die Tutel zustandig sey? Laugingen 1610. 4.* Extat etiam ipsius *Philippi Ludouici Comitis Palatini refutatio eorum, quæ contra Ius suum adferuntur*, *Dusseldorpii 1611. 4.* & *Bestandige Ableinung des Heidelbergischen Berichts in Sachen Friderichs unzulässiger Vormundschafft*, *Lauingen 1611. 4.* Sic etiam GEORGIVS CLEMINIVS *pro Iure & administratione Tutelæ Electoralis Palatinæ* orationem scripsit *Lauingæ 1611. 4.* sine nomine editam. Bipontini autem causam, ideoque & Testamentariæ Tutelæ gessit DIONYSIVS GOTHOFREDVS *Libris VI. de Tutelis Electoralibus Testamentariis legitimas excludentibus*, *Heidelbergæ 1611. 4.* quibus non solum Testamentum Friderici IV. Electoris defendit, sed etiam Scriptis contra illud editis respondet. Idem egit MARQVARDVS FREHERVS in Tractatu suo de *legitima Tutela curaque Electorali Palatina*, *Heidelbergæ 1611. 4.* qua potissimum demonstrare voluit, textum A. B. tum demum locum habere, cum sine vlla prouisione mortuus fuerit Elector. Deinde prodiit: *Gründliche Wiederlegung etlicher in offenen Druck ausgesprengten Neuburgischen Schrifften sammt ferneren Bericht und Ausführung,*

führung, die Vormundschafft und Administration in der Churfürstlichen Pfalz betreffend 1611. 4. & *kurze beständige Ableinung der iüngst zu Düsseldorf gedruckten fernern vermeinten Neuburgischen Information und Wiederlegung, die Administration in der Churfürstlichen Pfalz betreffend, Heidelberg 1611. 4.* Sed contra hæc Scripta mox prodiit: *de Tutela Electorali legitima, semper & soli Agnato Seniori, atque proximiori, nullo obstante Testamento, ex Lege publica debita, Liber vnus oppositus Sex Dionysii Gothofredi Libris & Marquardi Freberi Commentariis, contrarium asserentium,* Auctore IOANNE ZESCHLINO, *Lauingæ 1613. 4.* Huic successit ZACHARIAS FRIEDENREICH *in synopsi controuersiæ quæ hodie in S. R. I. de Tutela & Administratione Electorali Palatina agitatur, Freberi & Gothofredi Scriptis opposita, Coloniæ 1613. 4.* Huc etiam spectat Quæstio: An post annum decimum octauum impletum princeps Elector ipse Terras suas ab Electoratu non dependentes administrare possit, & natu minorum principum Tutor legitimus fiat, an vero illius Tutori, vi A. B. hæc sint concedenda; quæ mota fuit anno 1592. a Richardo Simmerensi Comite Palatino, dum mortuo Ioh. Casimiro Fridericus IV. qui XVIII.

ætatis annum nondum plene compleuerat ipse administrationem muneris Electoralis atque terrarum suæ ditionis auspicaretur, qua occasione prodiit: *kurze Verzeichniß deßienigen, was der Durchlauchtig Hochgebohrne Fürst und Herr, Herr Reichard Pfalz-Grafe bey Rhein, Herzog in Beyern, den 18. Ianuarii 1592. und die nachfolgende Tage bey dem auch Durchlauchtigsten Hochgebohrnen Fürsten und Herrn, Herrn Friederichen, Pfalz-Grafen bey Rhein, des Heil. Rœmischen Reichs Erz-Truchseßen und Chur-Fürsten, Herzogen in Bayern, ob einer vermeinten Tutel und Curatel wegen, zu Heidelberg gesucht; daraus greifflich abzunehmen, daß S. F. G. Ihres Suchens und Fürnehmens ganz und gar unbefugt. Allen Chur-Fürsten und Stænden Heil. Rœm. Reichs, insonderheit aber Churfürstl. Pfalz Lehen-Leuten, Angehœrigen und Unterthanen, zum Bericht aus den damahln gehaltenen Protocollis gezogen, Heidelberg 1592. 4.* Contrarium asseritur *in der kurzen, wohlgegründeten und beständigen Wiederlegung des Durchlauchtigsten Hochgebohrnen Fürsten und Herrn, Herrn Reicharden, Pfalz-Grafen bey Rhein, der Churfürstlichen Pfalz Curatorn und Administratorn, Herzog in Beyern &c. Auf den ohnlangst zu Heidelberg in Druck*

Druck ausgegangenen vermeinten Bericht und Gedancken: darinn klærlich dargethan wird, daß dem auch Durchlauchtigsten, Hochgebohrnen Fürsten und Herrn, Herrn Friederichen dem IV. Pfalz-Grafen bey Rhein, des Heiligen Rœm. Reichs Erz-Truchsessen und Churfürsten, Herzog in Beyern, &c. Ihr. Churfürstl. Gn. anererbten Land-Regierung, nach den Alter 18. Iahren, von Rechtswegen nicht gebühre, sondern deren Administration, biß nach des Herrn Chur-Fürsten 25. Iahren Hæchstgedachter Herzog Reichards Pfalz-Grafen Fürstl. Gnaden in Krafft Legitimæ Curatelæ überlassen werden soll, Tubingæ 1594. 4. Plures hac in caussa prodiere Libelli, quos memorauit accurate Cl. Vir IOANNIS excitata iam Præfatione §. 2. a. p. 55. ad 59. Addimus saltim MARQVARDI FREHERI *Adsertionem propriæ Gubernationis Friederici IV. Elect. Palatini, duabus Orationibus in XIX. natalem eius Principis comprehensa, adiecta Aurea Bulla Sigismundi Imperatoris integra, Heidelbergæ* 1592. 4.

§. XXIII.

Commentatores ad Recessus Imperii.

Commentatores in Recessus Imperii proximi sunt, in quos veluti introducit IOAN. WERLHOFIVS, in *Specimine primo Iuris Germanorum enucleati*, quod

Helmſtadti 1705. 4. prodiit. ANTONIVS GüNTHERVS FRITZIVS, *Ius Cæſareum nouiſſimum*, ſeu *Commentarium Receſſuum Imperialium ab anno 1442. ad a. 1654. Gryphiswaldi* edidit *1656. 4.* quod Exercitationibus XXIV. conſtat. Sed, nec ſatisfaciunt omnibus, vti nec eiusdem *Paratitla Receſſuum*, *Gryphiswaldi 1663. 4.* in quibus ad lectionem Receſſuum conatur introducere. Succeſſit IOANNES WOLFGANGVS TEXTOR qui *XL. Diſſertationibus Academicis Receſſum de anno 1654.* illuſtrauit, quæ prodierunt *Altdorfi 1699. 4.* atque ex editione locupletiori, *Heidelbergæ 1686. 4.* & multa continent ad controuerſias publicas & ciuiles decidendas, vtilia. Bini Commentarii in eundem Receſſum haut ita pridem *Francofurti 1695. 4.* editi, quorum prior VLRICO OBRECHTO ab editore tribuitur, alter PAVLO GAMSIO, qui ad praxin potiſſimum & emendationem ProceſſusCameralis faciunt, qui vltimus ſeparatim alias excuſus *1701. 4.* HENRICVS HAHNIVS ea tantum, quæ ad proceſſum forenſem in dicto Receſſu ſpectant, explicauit *Helmſtadti 1657. 4.*

§. XXIV.

§. XXIV.

Scriptores qui ad Historiam Pacis generalem faciunt.

Poſt hos, breuiter indicandi qui Hiſtoriam Pacis ſcripſerunt, vel in Pacis Inſtrumenta fuere commentati. ADOLPHVS BRACHELIVS & CHRISTIANVS ADOLPHVS THVLDENVS, *Hiſtorias noſtri temporis* ediderunt ab anno 1618. ad 1660. atque varios Pacis Tractatus addiderunt. Sic etiam Diario Europæo, de quo ſupra iam dictum fuit, varios Pacis Tractatus videmus additos. In ſpecie hic nominanda: *Succincta Narratio omnium eorum, quæ ab vltimis Comitiis ſeptemuiralibus & eligendo Romanorum Regi Ratisbonæ habitis in Pacis cum corona Sueciæ negotio, vsque ad exitum anni 1637. ſunt geſta. Ex Actis collecta & edita, vt cuiuis liqueat, ab vtra parte retardatorum hactenus Pacis Tractatuum culpa hæſerit. E Germanico Idiomate Latina, 1637. 4.* THEATRVM PACIS, quod *Noribergæ* prodiit *1660. 4.* omnes Pacis Tractatus, qui ab anno 1647. ad 1661. fuere concluſi, exhibet. Acceſſit alter Tomus, *Noribergæ 1684. 4.* Debetur hæc Collectio CHRISTOPHORO PELLERO, & quidem Tomus prior XVI. Tractatus Latino, Germanico, Belgico & Gallico ſermone exhibet, quorem primus eſt Monaſterienſis, vlti-

mus Oliuenſis. Poſterior LIX. Tractatus complectitur, quorum Primus eſt P eiſſe-mundanus Sueco - Ruſſicus, poſtremus Gallo-Genuenſis. Prodiit poſt hæc *Pacis & paciſcentium Leges Imperii fundamentales & inprimis Inſtrumenta Pacis Weſtphalicæ & Armiſtitii Ratisbonenſis, cum aſteriſcis ſeu auctuariis Clariſſimorum Iuris Publici & Priuati, politicæ prudentiæ & Hiſtorices ſcriptorum iuncta proponens & exhibens, Francofurti 1688. 8.* ſed Notæ, quas auctor ex locis ſuis communibus congeſſit, nullo cum iudicio additæ, hoc vnicum vſum habere videtur, quod Synopſin in eodem reperiamus Pacis articulorum eosdemque inuicem collatos. Huc etiam facit GEORGII BRAVTLACHTI *Hiſtoria Pacificationum ab annis plus quam ducentis, Lipſiæ 1687. 8.* Hac autem breuis Hiſtoria omnium Pacificationum, quæ inter Auſtrio-Hiſpanos atque Gallos fuerunt pertractatæ, breuiter, aſt eleganter exponitur, vsque ad Pacificationem Ratisbonenſem anno 1630. concluſam. Haut ita pridem prodiit: *Chronologie des allgemeinen Staats - Archivs: vvorinnen die Friedenſchlüſſe, Neutralitäts- und Stillſtands - Handlungen, Vereinigungs- Verbündniſſe, Kriegs - Declarationen und andere Manifeſte, vvie auch Guarantien*

und

und Handels - Tractaten sammt Vermählungs - Vergleichen, Testamenten und anderen öffentlichen Abhandlungen derer Kayser, Könige, Hertzogen, Fürsten, Republiquen und übrige Stände, so vvohl in Europa als andern Theilen der Welt von 1536. bis 1703. angezeiget vverden, Hamburg 1704. 8. Ad hoc autem inseruire potest, vt chronologiam Pacis Instrumentorum & Tractatuum ad nostra tempora vsque celebratorum, exinde hauriamus. Habuit in animo WICQVEFORTIVS, vt omnia Pacis Acta ederet a Pace Veruiniensi ad sua vsque tempora. Verum interrupit hoc propositum ipsius captiuitas. Idem institutum erat DANIELIS NESSELII, qui edere voluit *Corpus Historico - Politicum publicarum Pacificationum, Confœderationum, Ligarum, Conuentionum, Transactionum, Pactorum, Tabularum Fœderis, Instrumentorum Pacis, Neutralitatis, Commercii, Associationis, Prouisionis, Guarantiæ, Recessuum interimisticorum ab A. C. 1400. ad sua vsque tempora per totum terrarum Orbem sancitorum & conclusorum.* Hinc etiam vt de methodo ipsius plenius pateret, edidit: *Prodromum Historiæ Pacificatoriæ, Vindobonæ 1690. f.* Præcipuum opus est: *Recueil de Traités de Paix, a Amsterdam 1700. f. IV. Tomis*, quod & Germaniæ aliorumque

que Regum Tractatus Pacis varios continet, de quo supra iam fuit dictum, vti & de Consilio excellentissimi huius Bibliothecæ Auctoris, hoc in argumento, exposuimus.

§. XXV.

Scriptores qui faciunt ad Historiam Pacis Pragensis.

Hos excipiant, qui particularis cuiusdam Pacis Historiam scripserunt. Ad præparatoria Pacis Westphalicæ referenda est Pax Pragensis. Hanc alii vel adprobabant vel detestabantur. Inter hosce BERNHARDVS COMENIVS scripsit *prodromum exequiarum funesta pacificationis Pragensis, Roterodami 1619. 4.* qui etiam Germanico sermone prodiit sub Titulo: ***Vortrab der Leich-Bestattung des unseligen Pragischen Friedenschlusses, nach dem ersten Roterdammischen Druck ins Teutsche gegeben 1640. 4.*** Potissimum auctoris institutum est, vt demonstret, Pacem Pragensem aduersari Paci Religionis, Iuribus Imperii & Protestantium vtilitati, hinc illam potius esse fugiendam, ab eademque singulis cauendum. Et quidem hac occasione Scriptum hoc Auctor composuit, cum Hassiæ Landgrauius ad acceptandam hanc Pacem Pragensem vrgeretur. Dein IVSTVS ASTERIVS edidit *Deplorationem Pacis Germaniæ, siue Dissertationem de Pace Pragensi, tam infauste, quam iniuste inita, Parisiis 1636. 4.* quod Scriptum etiam Germani-

manice versum prostat. Sub Asterii nomine primum Grotius quærebatur, verius tamen est, IOANNEM STELLAM esse Christianissimi Regis Residentem apud Argentinenses. Verum, contra eosdem prodiit; *der Schwedische Stöhrenfriede, oder gewisser Grund und Beweis, daß die Schwedische Waffen nach geschlossenen Pragischen Frieden in Teutschland unrecht, durch* INNOCENTIVM EHRENFRIED von CREVTZLAG *1637. 4.* sub quo nomine latere dicitur: PETRVS OSTERMANNVS. Prodierunt etiam pro Pace: *Vindiciæ Pacis Pragensis, aufgesetzt durch einen getreuen Chur-Sächsischen Patrioten, 1635. 4. Gegründete Ablehnung etlicher wider den Pragischen Friedensschluß mouirter Dubiorum, von einem Liebhaber des Friedens 1636. 4.*

§. XXVI.

Durante adhuc Tricennali Bello, plura euulgabantur Scripta, quæ ad illius Historiam conducunt. Ita prodierunt primum *Præliminaria Pacis*. Inde LAVRENTII FORERI *Rationes pro Amnestia facienda & argumentum contra Amnestiam & Pacem 1640. 4.* qua Bellum non nisi cum Protestantium suppressione continuandum esse suadet. Dein prodierunt Scripta mutua Electoris Saxoniæ & Ducum Brunsuicen-

Scriptores qui Historiam Pacis, vel durante adhuc Bello, concernunt.

censium de causa Religionis. Post Tractatus præliminares Hamburgenses prodiit ERASMI IRENICI *Bibliotheca Gallo-Suecica, Vtopiæ*, 4. Continet illa satyricos Titulos librorum quorundam fictitiorum, quibus Gallorum Suecorumque ista tempestate, Belli proferendi, Pacis euertendæ studia, publico exhibuerunt. Contra hanc *Monarchiam Gallicam*, tecto tamen nomine scripsit IO. STELLA. Et cum circa ipsum Pacis negotium multa machinarentur Pontificii, contra Pacem Protestantibus dandam, ea de re prodibat ERNESTI de EVSEBIIS *Iudicium Theologicum super Quæstione, an Pax, qualem desiderant Protestantes, sit secundum se illicita*, *Ecclesiopoli* 1647. 4. Hoc Scriptum in Conuentu Osnabrugensi & Monasteriensi fuit disseminatum, in quo demonstrare contendit, talem Pacem & Sacræ Scripturæ & Ecclesiastico statui contrariari. Auctor aliis dicitur HENRICVS WAGNEREKIVS, Iesuita Dillinganus, aliis P. BIBER, confessionarius Electoris Moguntini. Reposuit eidem IO. GEORGIVS DORSCHÆVS *Nothwendige Entdeckung des blutdürstigen Vrtheils, welches der vermummete Ernst von Ensebiis, über die Frage: Ob der Friede, wie ihn die Protestirende begehren, vor sich selbst unerlaubt und unrecht sey?*
Huic

Huic libro personatus quidam Iesuita opposuit: *Crisin Anticriseos* quam & Dorschæi Discipulus ANDREAS RHVNÆS & DORSCHÆVS ipse confutauit. Hic enim postea scripsit: *prodromum anticriseos Theologicæ seu inuectiuam in vehiculum iudicii Theologici*, *Argentorati 1648. 4.* Hunc insecuta est ipsa *Anticrisis & Triga Syndromos anticriseos Theologicæ, h. e. pro Pace Religionis ICtorum Patauinorum Marci Mantuæ, Philippi Iacobi Portii, Tiberii Deciani consilia casibus istis adplicata*, *Argentorati 1648. 4.* Alias ex ipsis Pontificiis IO. CARAMVEL LOBKOWIZ scripsit *Pacem S. Rom. Imperii licitam*, *Viennæ 1649. f.* Ex Protestantibus HERMANNVS CONRINGIVS sub nomine IRENÆI EVBVLI, in *Consultatione pro Pace perpetua Protestantibus danda*, quæ primum *Friburgi 1648. 8.* prodiit, post nomine ipsius præmisso hoc Titulo: *de Pace Ciuili inter Ordines Imperii circa Religionem dissidentes*, *Helmstadii 1657. & 1677. 4.* Alias ad Pacis etiam præparatoria egregie faciunt CHRISTOPHORI FORSTNERI *Epistolæ Negotium Pacis Osnabrugo-Monasteriensis concernentes*, *Montpelgardi 1656. 12.* editæ, quæ multa continent notabilia. Similis momenti est: *Exemplum Litterarum ad Serenissimum Daniæ & Norwegiæ Regem a Gallico per Germaniam Legato* CLAVDIO de

de MESMES *scriptarum circa Tractatus Pacis, Amstelodami 1624. 4.* Cui addi possunt: *Literæ siue Declaratio Regis Hungariæ ad Regem Daniæ super tractatu præliminarium Hamburgi conclusо, prout Latine conceptæ prodierunt e Cancelliaria Vinariensi 4.* & *Tractatus de Præliminaribus Pacis vniuersalis. 4.*

§. XXVII.

Scripta, quæ integram Historiam Pacis Westphalicæ declarant.

Primus ni fallor, Pacis Westphalicæ Historiam sine nomine exposuit TOBIAS PFANNERVS, *Irenopoli 1679. 8.* & *tertium Gothæ 1697. 8.* addito Auctoris nomine, insignique augmento, quam ex archiuo Vinariensi illustrauit, in quo nihil desideres, nisi quod obscuro loquendi genere vtatur, de quo iam controuersias habuit cum Tenzelio atque Ludewigio. Inde prodierunt: *Arcana Pacis Westphalicæ siue plenior & ex secretioribus Actis & congressibus deprompta Relatio Historica de S. Rom. Imperii Pacificatione Osnabrugo-Monasteriensi, auctore A. A. Francofurti 1698. 4.* Paulo post Titulus eiusmodi fuit præfixus: ADAMI ADAMI *Relatio Historica, siue breuis atque succincta Narratio eorum, quæ in Pacificatione Osnabrugo-Monasteriensi ex arcana ratione Status inter Pacificentes gesta fuere,*

Fran-

Francofurti 1707. 4. Auctor in Præfatione se dicit, episcopum, quem Fabius Chisius de Siena, in illa Pacificatione Innocentii X. P. R. Nuncius, vel testem sibi adsciuerit vel adiutorem, qui a primis initiis Pacis negotio ad finem vsque interfuerit, & secretiora singula litteris mandauerit, plerique tamen Protestantem eundem esse volunt. Rem autem a primis initiis repetit, a Transactione Passauiensi scilicet, Bellum Germanicum exponit, & demum, quæ in ipsa Pace concilia fuerint agitata, tradit. Non omnem quidem Pacis Historiam expedit, ast multa proponit quæ notatu digna, atque alibi haut reperiuntur. Quod vltimum etiam dicere possumus: *de Memoires & Negotiations secretes de la Cour de France touchant la Paix de Munster contenant les Lettres, Reponses, Memoires, Auis secrets envoiez de la part du Roi, de S. E. le Cardinal Mazarin, & de Mr. le Comte de Brienne Secretaire d'Etat, aux Plenipotentiaires de France à Munster, afin de leur seruir d'Instruction pour la Paix Generale, auec les depêches & les réponses des dits Plenipotentiaires.* Quod opus tribus Tomis distinctum lucem aspexit *Amstelodami 1710, 8.* In hoc continentur potissimum Epistolæ, quæ a Plenipotentiariis Gallicis ad Regem eiusdemque Ministros fuerunt

missæ, vel ad eosdem datæ, vna cum quibusdam Instructionibus, ex quibus Pacis negotium licebit animaduertere. His adiungendi omnino Commentarii Historici siue *Memoires de Mr. D. touchant la Negotiation du Traité de Paix de Münster 12.* quorum auctorem Dominum de DIDIER designant, adduntque in iisdem concinnandis eundem usum schedis Seruientii Gallici in his Pacis Tractibus Legati. Statim post Pacem Ryswicensem prodierunt: *Memoires Politiques pour seruir à la parfaite intelligence de l' Histoire de la Paix de Rysvvick par Mr. DV MONT, à la Haye 1699. 12. 4. Vol.* Incipit auctor ab Historia Pacis Westphalicæ, & quidem a prima subscriptione Tractatuum Hamburgensium, quæ facta fuit anno 1641. & progreditur primo libro vsque ad pacem Westphalicam conclusam. Hanc autem Historiam licet breuiter saltim narret & satis imperfecte, aliqua tamen singularia proponit circa cæremonias legatorum. Pergit inde reliquis libris ad Pacem Pyrenæam, Aquisgranensem, tentatam Pacem Coloniensem, atque vltimo præparatoria addit ad Pacem Nouiomagensem. Desumsit pleraque ex relationibus quibusdam ipsi ad hunc vsum suppeditatis, vt ipse in Præfatione monet, vbi simul addit, prodromum hoc esse debere

bere maioris operis, quod meditaretur hoc Titulo: Histoire Politique de dix-septieme Siecle. Iniquius tamen deDumontio ex effato Legati Coloniensis iudicat Dn. Ludevvig de Iure adlegandi Statuum Imperii p. 158. Nec omittendum ISAACI VOLMARI Liberi Baronis de RIEDEN *Diarium*, siue *Protocollum ActorumPublicorum Instrumenti Pacis Westphalicæ, Francofurti 1710. f.* in quo quidquid a Septembri mense 1643. vsque ad Ianuarium 1648. fuit pertractatum recensetur, cæremoniæ inter Legatos describuntur & Scripta quædam singularia inferuntur. Extat in *Adami Cortreii Corpore Iuris Publici Tom. IV.*

§. XXVIII.

Commentatores in ipsos Articulos Pacis.

Plures in ipsos Pacis Articulos fuerunt commentati. Inter hos primus est PHILIPPVS ANDREAS BVRGOLDENSIS, qui *Notitiam rerum illustrium Imperii Romano-Germanici* edidit, siue *Discursus in Instrumentum Pacis Osnabrugo-Monasteriensis, Freistadii 1668. 8.* postea auctius *Secunda Editione* editos *Freistadii 1669. 4.* in quibus originem & fontes controuersiarum, quæ per Pacem Westphalicam fuere compositæ, magna cum libertate immo potius audacia explicat, atque multa eruit haut vbiuis cognita, licet

nonnunquam peruerso ordine, sæpe etiam sine selectu, intermixtis vbique vanis multis & dicteriis Germanicis. Iniquus etiam est nimium in Pontificios. Idem Burgoldensis sub nomine FRANCISCI IRENICI scripsit *collegium Iuris Publici*, quod *1670. 4.* prodiit, & supplementum est in discursus priores, in quo magis adhuc Instrumentum pacis explanat. AHASVERI FRITSCHII, *Annotationes ad instrumentum Pacis* admodum steriles sunt. GODOFRED. FERDINANDVS de BVCKISCH & Löwenfels *Obseruationes Historico-politicas* scripsit *in Instrumentum Pacis*, *Viennæ 1696. 4.* Neque tamen vltra Art. VII. progressus fuit. Inter Protestantes hic educatus, verum ad castra Romana transiens, Viennæ commendatione PatrumSocietatis I. munusProfessorium fuit adeptus. Verum odium demum Iesuitarum incurrens, Vienna cum omni familia expulsus, Coloniæ egenus admodum mortuus. In hoc scripto Statum ecclesiasticum Principum Imperii sibi maxime proposuit, sed nimium fauet Imperatori, cuius auctoritatem extollit. Immo etiam Protestantium religioni sæpius est contrarius, his talem, qualis vulgo explicetur Religionis libertatem non esse concessam, contendens. Postquam au-

autem a Iesuitis eiectus, Ratisbonæ se ad auita sacra reuersurum, ea, quæ in fraudem Pacis Westphalicæ scripserat, se retractaturum, immo fraudes Pontificiorum detecturum promisit, morte tamen, antequam hæc executioni mandarentur, fuit præuentus. Plura de huius Auctoris fatis scriptisque videri possunt in præfamine Meditationum ad Instrumentum pacis, de quibus statim dicendum. IACOBVS OTTO Adnotationes quoque ad *Instrumentum Pacis Westphalicæ & Nouiomagensis* dedit *Francofurti 1697. 8.* sed potius istæ ex Iure Ciuili sunt desumtæ, insertis adlegatis nimiis. Haut ita pridem prodiit VLRICI OBRECHTI *breuis & succincta expositio Instrumenti Pacis Cæsareo-Suecici 1701. 4.* verum breuis est & ieiuna. Tandem prodierunt *Meditationes ad Instrumentum Pacis Cæsareo-Suecicum*, quarum *Specimen Primum 1706. 4.* prodiit. *Specimen Secundum & Tertium 1707. 4. Specimen Quartum & Quintum 1708. 4. Specimen Sextum & Septimum 1709. 4. Specimen Octauum 1710. 4. Specimen Nonum 1711. 4. Decimum & Vltimum 1712. 4.* quo IOANNIS HIERONYMI FELICIS CRANZII Dissertatio *De eo quod circa reditus Bonorum Ecclesiasticorum ex alieno Territorio debitos, in-*

Imperio inter Status hodie Iuris est, aliique Libelli ad sensum Articuli V. Instrumenti Pacis pertinentes, referuntur, addito in omne Opus Indice perbreui. Auctor est HENR. de HENNIGES, Legatus Borussicus, in Comitiis nuperæ electionis Carolinæ defunctus. Sane, dilucidum præbet Commentarium ex Actis Imperii illustratum, Maxime vero varia negotia publica in Comitiis adhuc durantibus pertractat, & de diuersis materiis, vtpote Iure Sacrorum, Iuribus Statuum, Superioritate Territoriali, Commerciis & eiusmodi ex publicis Imperii Actis prolixe satis atque egregie agit. Ad Articulum Quintum saltim facit IO. SCHILTERI Dissertatio egregia de *Termino, a quo Restitutio Bonorum Ecclesiæ petenda, Argentorati 1687. 4.* quæ Specimini Decimo ad I. P. & Historiæ Pacis Religiosæ Schilterianæ quoque est adiecta. Plures ad Articulum Octauum, §. de indaganda fuerunt commentati, de quibus iam Capite Nono.

§. XXIX.

Iudicia de Pace Westphalica. Conuellere quidem conabatur dictam Pacem Innocentius X. per solennem bullam d. 3. Ianuarii 1651. editam, quam tamen examinauit IOANNES HORNBECK,

BECK, *Vltraiecti 1652. 4.* & sub nomine AMANDI FLAVIANI, DAVID BLONDELLVS, *1651. 4.* Ex Lutheranis egregie hoc persecutus est LVDOVICVS de MONTESPERATO, ICtus Germanus, qui *Vindicias Pacis Osnabrugensis* dedit contra Innocentii X. Bullam, quem Thulemarius de Octouiratu cap. XX. auctorem facit BENEDICTVM CARPZOVIVM, cui adstipulatur Schwederus in Introduct. ad Ius Publicum p. spec. sect. 2. §. 5. idque ex disputatione, quae sub Carpzouii praesidio *Lipsiae 1674.* habita de coercitioce haereseos §. 8. & Placcius pag. 44. Prodiit etiam germanice sub Titulo: *Rettung des Osnabrügischen und Münsterischen Friedens wider Innocentii X. Nullitats-Erklärung.* Post Pacem varii extant Panegyrici, de eadem restaurata Germaniae gratulantes. Quales quinque collegit TOBIAS OELHAFEN von SCHOELLNBACH in *Templo pacis in Imperio Romano-Germanico extructo, Francofurti 1657. 8.*

§. XXX.

Ad Pacis Nouiomagensis praeparatoria faciunt primum *Lettres de Mr. le Chevalier TEMPLE & autres Ministres d'Etat, publiees par Ionathan Swisft, à la* *Scriptores qui vel Historiam vel Notas*

in Pacem Nouiomagensem scripserunt.

Haye 1700. 8. Accesserunt *Lettres du Comte d' ARLINGTON au Chevalier Temple, à Vtrecht 1701. 8.* Licet igitur hæ Epistolæ ad præparatoria saltim atque initia Belli ante Pacem Nouiomagensem gesti faciant, cum Historiam saltim rerum in Belgio ab anno 1665. ad 1671. gestarum declarent, plura tamen, quæ & ipsam Pacem illustrant, in iisdem reperimus inserta, præcipue vero ea, quæ ad pacem Bredanam, Aquisgranensem & alia faciunt, eademque plerumque inter summos viros agitata, cum Temple apud Belgas fuerit Legatus. Postea prodierunt *Memoires de ce qui s' est passé dans la Chretienté depuis le commencement de la Guerre an. 1672. iusques à la Paix conclue en 1679. par le Chevalier TEMPLE à Amsterdam 1708. 8.* Conclusa Pace prodiit: *Histoire des Negotiations de la Paix de Nimegue, par le Sr. de DISDIER, à Paris 1680. 12. & à la Haye 1697. 12.* Elegans est Historia & nitido sermone scripta, nec tamen perfecta, nec a partium studio aliena, cum Legationis Secretarium egerit Disdier, in ipsa Pacis tractatione alias non contemnenda. Durante Pace prodiit *Recueil des Preliminaires*, quo Tractatu Scripta quædam continebantur, quæ durante Tractatione fuerunt exhibita, verum satis imperfecte. In-

de

de prodierunt: *Actes & Memoires des Negotiations de la Paix de Nimegue, à la Haye 1679, 12. & 1697.* & *a Amſterdam 1680. 12.* Verum, nec ordinatum eſt Opus, nec perfectum, licet Scripta varia fuerint inſerta, quæ multam omnino lucem præferant. Hæc Acta in Germanicum ſermonem tranſtulit IOANNES LEONHARDVS SAVTERVS, *Lipſiæ 1680. 4.* malo autem omine, cum peruerſa admodum ſit translatio. Inter Commentatores primus eſt AHASVER. FRITSCHIVS, cuius *Adnotationes ad* hanc *Pacem Nouiomagenſem, Francofurti 1697. 4.* editæ, breues ſunt atque eruditorum expectationem non adimplerunt. Haut ita pridem prodierunt ADAMI CORTREII *Obſeruationes ad pacem Nouiomagenſem Cæſareo-Gallicam & Cæſareo-Sueticam, Francofurti 1707. f.* His autem ad ſingulos articulos commentatur & quidem ea potiſſimum immiſcet, quæ Pacis tractationem concernunt, quæque ex Actis publicis fuerunt depromta. Ex dictis autem patet, male in Titulo Operis Cortreiani haberi, hanc Pacificationem a nemine antehac fuiſſe illuſtratam.

§. XXXI.

Ad Rysvvicenſis Pacis Hiſtoriam *Scriptores*

 pri-

qui Historiam Pacis Ryswicensis scripserunt, vel ad eandem fuerunt commentati.

primum faciunt *Les Actes & Memoires des Negotiations de la Paix de Ryswick, à la Haye 1699. 12. 4. Vol.* Continentur iisdem diuersa Scripta in Pacis tractatione proposita, nec ista tamen vbiuis obuia. Accessit in altera editione *a la Haye 1707. 12. Tomus Quintus.* Inde prodierunt *Tabulæ Pacis Ryswicensis* cum notis AHASVERI FRITSCHII, *Francofurti 1699. 4.* Ipsæ quidem Adnotationes adeo magni momenti non sunt, verum inserta fuerunt quædam Acta publica, licet hæc etiam obuia. His postea accessit Eiusdem FRITSCHII *Supplementum Adnotationum ad Tabulas Pacis Ryswicensis; Francofurti & Lipsiæ 1700. 4.* Subsecutæ fuerunt ADAMI CORTREII *Obseruationes in Pacificationem Ryswicensem, Francofurti 1707. f.* quæ prolixiora sunt, atque ad Historiam potius Pacis conducunt, quidque inter Legatos hinc inde fuerit actum exponunt, licet alias parum sint ordinata. Accessit prolixa Recensio locorum, quæ sub clausula quarti Articuli Pacis Ryswicensis continentur. Dominus quoque du MONT Pacis Historiam condere voluit, verum præter Præparatoria ista ad Pacem Ryswicensem, de quibus superius iam dictum, quantum mihi quidem constat, nihil fuit editum. Noua post Pacem conclusam

exorta

exorta fuit controuersia de Clausula Quarti Articuli, quam abolitam volebant Status Protestantes, quorsum spectant ADAMI CORTREII *Obseruata Historico-Politico-Iuridica ad Articulum Quartum Pacificationis Ryswicensis, Magdeburgi 1705. 4.* qua Religionis Catholicæ obseruantiam iuxta normam Pacificationis Osnabrugensis non vero Ryswicensis putat esse diiudicandam. In Tomo quinto obseruationum Halensium extat consideratio ad clausulam Articuli Quarti Pacis Ryswicensis, qua Auctor dictam Clausulam ita interpretatur, catholicam Religionem quidem simultaneo Iure exerceri debere in Locis a Gallis restitutis, saluis tamen ecclesiis atque reditibus Protestantium. Alias Acta controuersa comprehenduntur in *Antonii Fabri* Staats-Canzelley Parte quarta cap. X. pag. 507.

§. XXXII.

Scriptores ad Historiam Pacis Rastadiensis.

Pacis Rastadtiensis Instrumenta diuersimode prodierunt. Ad Historiam vero Pacis eiusdemque Articulorum explorationem facit: *Historie Rastadeischer Friedens-Handlungen, benebst zweyen Friedens-Proiecten und dem Friedens-Instrument zwischen Sr. Kayserl. und Allerchristl. Maiest. Maiest. den 6. Martii 1714.*

errich-

errichtet. Alles aus authentischen Piecen gezogen, und mit nœthigen Anmerckungen erlæutert, nebst einen Discours von der Reichs-Deputation zu Friedens-Schlüssen. Jena 1714. 4. quam ex Actis publicis concinnauit eruditissimisque obseruationibus illustrauit Excellentissimus huius Bibliothecæ Auctor. Ex parte aliqua quoque huc spectat *Histoire du Congres & de la Paix d' Vtrecht comme aussi de celle de Rastadt & de Bade, a Vtrecht 1716. 12.* Maiorem lucem quoque iis quæ in Pacificatione Rastadtensi gesta sunt adfundunt *Actes & Memoires, & autres Pieces authentiques concernant la Paix d' Vtrecht, a Vtrecht 1712. ad a. 1715. 12. VI. Voluminibus.*

§. XXXIII.

Scriptores de Matricula & Capitulationibus.

De Matricula egerunt plerique Iuris Publici commentatores, eandemque interpretantur. Separatim extat ERICI MAVRITII *Dissertatio de S. Romani Imperii Matricula, Kiloni 1667. 4.* qui etiam Matriculam Cameræ de anno 1654. adnexuit, licet nondum receptam. Diuersas diuersorum annorum *Matriculas Statuum Imperii, Collectarum Imperialium & Cameræ Imperialis* cum commentariis Zachariæ Geizkoflers edidit ADAMVS CORTREIVS, *Francofurti 1707. f.* Facit huc et-

etiam SEBASTIAN ALMERS *Grund-Seule der dem Heil. Rœm. Reich Teutscher Nation hochzutræglichen Sicherheit, erbauet aus der Reichs-Matricul, Franckfurt 1697. 4.* qui Tractatus Matriculam recentiorem & diuersas supputationes pro modo Collectarum Imperii exhibet. IO. CHRISTOPH. WAGENSEILII dissertatio de *Imperii Matricula, Altdorfi 1673. 4.* perbreuis est. De *Moderatione Statuum Imperii Matriculari* pro Licentia disputauit IOANN. LVDOVICVS KOEBEL, *Altdorfi. 1705. 4.*

§. XXXIV.

De *Capitulationibus* in genere egit BENEDICTVS CARPZOVIVS in Commentario suo in *Legem Regiam siue de Capitulatione Cæsarea Germanorum, Hanouiæ 1669. f. Ienæ 1697. f.* quam tamen male cum Lege Regia Romanorum confert & nimium Statibus fauet. SAMVELIS RACHELII dissertatio de *Capitulationibus Regni Germanici* prodiit *Kiloni 1675. 4.* generalia potissimum, quæ ad vsum politicum spectant, tractat. Melior omnino est IOANNES LIMNÆVS, cuius Commentarius *Argentorati* prodiit *1658. 4.* & ex Editione locupletiori *Lipsiæ 1691. 4.* qui dein Tomo II. additionum *Scriptores de Capitulationibus.*

num Ferdinandi IV. Capitulationem cum notis exhibet, quæ tamen cum iudicio sunt seligendæ. Nouum Tomum *additionum ad Limnæum* edidit AHASVERVS FRITSCHIVS, *Lipsiæ 1691. 4.* in quo Capitulationem perpetuam exhibet, atque ad Capitulationem Leopoldinam & Iosephinam commentatur. Caroli V. quæ prima est, interpretatus fuit Ioannes Strauchius in Exoterica IV, quæ agit de illustribus controuersiis circa electionem Caroli V. *Leopoldinam* explicatam videmus ab ERICO MAVRITIO inter Opuscula *Francofurti 1692. 4.* coniunctim edita, & a GEORGIO CHRISTIANO STIRNIO in Nomothesia Germanica tit. IV. P. III. pag. 75. *Ordinationem Consilii Aulici & Capitulationem Leopoldinam* ordine alphabetico dispofuit IOANNES IACOBVS a GOPPOLD, *Viennæ 1680. 8.* *Iosephinæ Capitulationis explicationem* suscepit IO. DIETERICVS von GüLICH, *Francofurti 1691. 4.* qui tamen Rachelium plerumque fuit secutus. Quid noui Iosephinæ capitulationi accesserit expendit LVDOVICVS GVSTAVUS FINCKLER in Dissertatione sua inaugurali, cui Titulus: *Iosephi gloriosissimi nuperæ Capitulationi insertarum nouiter additionum considerationes* in Vniuersitate *Altdorfiana 1692. 4.* propositæ.

Ean-

4. Eandem hanc capitulationem in tabellas redactam atque commentatione solida ornatam, iuxta cum Aurea Bulla exhibet L. B. NICOLAVS CHRISTOPHORVS de LYNCKER, sub rubrica, *Series Aureæ Bullæ Carolinæ cum Introductione præmissa, obseruationibus tabulæ subiectis: item Capitulationis Iosephinæ cum doctrina communi præeunte, de Capitulatione Cæs. & Commentatione Iosephinæ subiecta, Ienæ 1711. f.* Neque prætermittendus est eruditus FRIDERICI NITZSCHII ad Capitulationem Iosephinam Commentarius, qui cum præfatione IO. NICOLAI HERTII & Supplemento post Art. XL. incipiente, ac præcipuarum rerum indice AVGVSTI HOFFMANNI prodiit *Francofurti ad Mœnum 1711. 4. Meditationes ad Capitulationem Iosephi Halæ 1711. 4.* editæ, auctorem adgnoscunt, summum Virum HENRICVM ab HENNIGES plenæque sunt optimæ frugis. *Adnotamenta ad Capitulationem Iosephi* AHASVERI FRITSCHII, *Lipsiæ 1691. 4.* edita, Acta saltim quædam eandem illustrantia exhibent. Augustissimi Caroli VI. *Capitulationem* in multis a reliquis diuersam *Notis* haut contemnendis, instruxit IO. CHRISTIANVS LüNIGIVS, quæ omisso tamen nomine, prodiere *Lipsiæ 1712. 4.*

Aliam

Aliam vero præstantioremque multo Editionem procurauit BERNHARDVS Nobilis Dominus de ZECH Iunior, *Lipsiæ 1713. 4.* qua Textus accurate exhibetur, Capitulationis Perpetuæ Proiectum ad latus ponitur, atque Acta selectiora & eximia Capitulationem hanc præclare illustrantia, ab illustri Auctore, qui Legationi Saxonicæ ad Electionis negotium missæ a secretis fuit, sunt adiecta, elegansque prætera de controuersiis circa Capitulationem Præfatio est adiecta. His adiungendum: *Spicilegium Obseruationum ad Capitulationem Augustissimi Imperatoris Caroli VI, cuius instituta collatione cum capitulatione Iosephina, Commentario Nitzschiano haud ita pridem illustrata, momenta singula Ius Publicum Imperii, statumue eius alternantia ingenue notantur, a G. H. W. C. S. Francofurti ad Mœnum 1714. 4.* sub quibus literis GEORGIVS HENRICVS WEGELIN latet. Ad HOFFMANNI quidem commentationem subinde Autor sese refert, plura tamen ex genuinis fontibus petita, historica libertate vsus, haud exiguo legentium commodo, adiecit. CAROLI vero OTTONIS THYLLII *Commentatio ad Capitulationem Caroli VI. Francofurti ad Mœnum 1717. 4.* edita, plene ad principia & mentem eorum qui

omnia

omnia in Imperio Cæsari tribuunt est scripta, maximamque Partem ex Lynckerianis Scriptis desumta. Additæ sunt omnes a Carolo V. Capitulationes. Vniuersim ad Capitulationes egregie facit IOANNIS CHRISTIANI MüLDENERI *Capitulatio Harmonica*, quæ omnes Capitulationes a prima Caroli V. iuxta Iosephinam ad se inuicem collatas continet, Capitulationem perpetuam in Comitiis exhibitam, nondum vero adprobatam, varia Acta Publica ex protocollis electoralibus desumta, & quæ Iura conficiendæ Capitulationis, quæ adhuc dum inter Electores atque Principes controuersa concernunt, atque alia, prodiit *Halæ 1697. 4.* quæ certe eximiæ est vtilitatis. Eiusmodi collationem instituit æque CHRISTOPHORVS ZIEGLERVS, cuius *Wahl-Capitulation Ræmischer Kayser und Kænige*, prodiit *Francofurti 1711. 4.* quibus adiicienda GABRIELIS SCHWEDERI *Collatio Succincta Capitulationum Cæsarearum post Pacem Westphalicam huc usque publicatarum, cum Proiecto Perpetuæ Capitulationis Comitiali, Tübingæ 1716. 4.* instituta.

§. XXXV.

Restant illi, qui ad varias Constitu- *Scriptores*

ad Pacem Publicam. tiones alias Imperii fuerunt commentati. In his sequuntur *PAX PVBLICA*, *der Land-Friede*, & *PAX RELIGIOSA.* Ad illam doctus est commentarius ANDREÆ GAILII, qui cum eiusdem Obseruationibus Cameralibus imprimitur. Secutus eundem fuit GEORGIVS BECHTIVS, de *Securitate Publica* quæ Tractatio extat in Tomo II. Iuris Publici Giessensium & THOMAS MAVLIVS *de Pace Publica siue Profana Imperii*, *Francofurti ad Mœnum 1634. 4.* Omnium vero curas superat IOANNES PHILIPPVS DATTIVS, cuius *Volumen Rerum Germanicarum Nouum, siue de Pace Imperii Publica Libri V. Vlmæ 1698. f.* prodierunt, de quo superius §. XV. iam dictum fuit. Nuperrime demum prodiit *Constitutio Pacis Profanæ, cum Obseruatis ADAMI CORTREII, Francofurti ad Mœnum 1709. f.* In Obseruatis aliqua inseruit, quæ Ius declarandi in bannum illustrant.

§. XXXVI.

Scriptores qui faciunt ad Concordata Nationis Germanicæ. Maxime in Episcopatibus Germaniæ adhuc vsum habent Concordata Nationis Germanicæ inter Fridericum III Imperatorem & Nicolaum V. Papam anno 1448. erecta. Hæc Goldastus Tomo Primo Constitutionum Imperatoriarum inseruit, Ioannes

annes Limnæus Mantissæ subiunxit, Andlerus Corpori suo Constitutionum addidit. Commentatus in eadem fuit ex Pontificiis HENRICVS CANISIVS, *Ingolstadii 1600. 4.* Sic etiam GEORGIVS BRANDEN *Collectanea* edidit *super Concordatis Sedis Apostolicæ & Nationis Germanicæ, Coloniæ 1600. 8.* & cum Rebuffi praxi Beneficiorum, qui tamen Romanæ curiæ artes dissimulant. Præstantior est HENRICI LINCKII dissertatio de *Concordatis Nationis Germanicæ, Altdorfi 1680. 4.* & *Ienæ 1718. 4.* Nouissime prodierunt ADAMI CORTREII *Obseruata Historico-Politico-Iuridica ad Concordata Imperatoris Friderici III. & Nicolai V Papæ de Collatione Beneficiorum Ecclesiasticorum, Magdeburgi 1705. 4.* postea cum aliis eiusdem *Francofurti 1707. f.* Hoc Scriptum licet parum ordinatum, inter omnia tamen Cortreii optimum esse puto, eo quod multa inserta fuerint singularia ex Archiuis Ecclesiarum Cathedralium desumta. In his Concordatis Ius Annatarum etiam Papæ tribuitur in Episcopatibus Germaniæ. Extat de eodem IOAN. PETRI LVDEWIGS erudita Dissertatio, *Halæ 1707. 4.* qua originem, caussas & iustitiam Annatarum illustrat & eorundemque etiam Ius Principibus Euangelicis tribuit.

§. XXXVII.

Scriptores qui vel Historiam scripserunt vel Commentarios ad Transactionem Passauiensem & Pacem Religiosam.

Transactio Passauiensis sæpius quidem cum aliis Imperii Constitutionibus fuit edita, pauci vero eandem illustrarunt. Inter hos vnus est IOAN. STRAVCHIVS, cuius Dissertatio Iuris Publici decima quarta agit de *Transactione Passauiensi, Pacificatione Augustana & Reseruato Ecclesiastico.* Hinc ADAMVS CORTREIVS, *Obseruata* collegit *Historico-Politico-Iuridica in eandem*, *Francofurti 1707. f.* Ad Pacem vero Religionis plures faciunt. In Tomo Primo Dissertationum ad Ius Publicum extat BERNHARDI BERTRAMI & PETRI LEOPOLDI Dissertatio de *Pace Religiosa* & in Tomo Secundo QVIRINI CVBACHII Tractatus de *Constitutione Pacis Religiosæ.* WILHELMVS IGNATIVS SCHüTZIVS edito *Manuali Pacifico Articulum quintum Instrumenti Pacis Westphalicæ* quæque æquissime sunt constituta subuertere conatus fuit, antea 1688. separatim editum, exhibet Ahasuerus Fritschius in Iure suo Ecclesiastico, postea prodiit cum Notis HEIDERI BORROMÆI RVCKRVNTI siue HIERONYMI BRüCKNERI, *Veronæ 1689. 12.* in quibus eiusdem doctrinas castigauit. Sic etiam in Fritschii Iure Ecclesiastico reperitur ABRAHAMI

HAMI CALOVII Tractatus de *Natura & Indole Pacificationis religiosæ*, IVSTVS SPRINGERVS sub nomine PETRI SYRINGII scripsit de *Pace religiosa*, *Witteberga 1607.* 4. & addito vero nomine *Francofurti 163.* 8. GODOFREDVS quoque SVEVUS Dissertationes conscripsit de *Pace Religiosa*, *VVitteberga 1656.* 4. quibus appendicem subiecit Transactionis Passauiensis de Religione & Iustitia, deque Iuribus Statuum Protestantium. Sic & HENRICVS ANDREAS CRANIVS *Dissertationem Iuridico Politicam* dedit eandemque satis amplam *de Pace Religionis in Romano Imperio seruanda*, *Helmstadii 1619.* 4. qua potissimum Priuilegia immediate Imperio subiectis competentia late examinat, & quæstiones de hac Pace olim occurrentes satis dilucide decidit variaque Excepta Actorum publicorum huc facientia adiecit. Cui adiungendus FRIDERICI ALBERTI MAVLII Thomæ Filii, Tractatus: *De Pace Religiosa ex Constitutionibus Imperii, votis Cameralibus & Germaniæ ICtis collectus*, *Francofurti ad Mœnum 1633.* 4. quo variæ Quæstiones & Controuersiæ, quæ de hac Imperii Lege ab a. 1555. ad tempus publicati huius Scripti sunt exaratæ, traduntur, & subinde non

inepte explicantur & resoluuntur, vt adeo hic libellus, & in hodiernis controuersiis, quæ hac ex Pace sunt exortæ vsum præstare possit. Facit huc etiam *Epistola Exegetica de retinenda Pace publica Imperii, & fugiendis infidelium & Heterodoxorum fœderibus 1621. 4.* Sic etiam SIMONIS GOGREVEN extat *Discursus Academicus de Quæstione illa, an Exercitium Religionis contra superiorem, illud vi impedientem, armis defendi iure possit? Giessæ 1620. 4.* Optimi vero hac in parte sunt Schilterus, Deckherrus & Cortreius. IO. SCHILTERVS enim in Commentario de *Pace Religiosa, Argentorati 1700. 8.* edito, omnem Historiam Pacis Religiosæ egregie declarat. Accessit eiusdem Dissertatio de *Termino restitutionis ad art. V. §. 2. Pacis Westphalicæ* & diuersa Consilia Pacem Religiosam illustrantia. IOANNIS DECKHERRI *Consultationum Libri Duo; Francofurti 1697. 4.* prodierunt, in harum Libro primo reperitur Consultatio vnica de *Pace Civili Religioni Germanorum data.* Singulares casus, qui ex Pace Religiosa profluunt examinat, eosdemque decidit, idque occasione diuersarum litium in Camera motarum. Dolendum saltim, quod obscuro admodum & tædioso vtatur genere scribendi. Vltimum demum Scriptum

præ-

præbent ADAMI CORTREII *Obseruata Historico-Politico-Iuridica ad Pacem publicam Religiosam, Francofurti 1709. f.* In quibus potissimum id æstimandum, quod pleraque Acta publica, quæ circa Pacis tractationem fuerunt agitata, locis conuenientibus fuerint inserta. Et cum Catholici Status Paci Religiosæ certam clausulam inseruerint, circa mutationem Religionis Episcoporum, quæ Reseruatum Ecclesiasticum adpellabatur, idque superiori Seculo maxime vrgerent Pontificii, prodiit SCIPIONIS ARETINI *Gründliche Deduction; wie es mit dem Kayserlichen Religions-Edict, und dem geistlichen vermeinten Vorbehalt eigentlich bewandt, und was dieselbe beyderseits vor Krafft und Würckung haben, Franckfurt 1633. 4.* Sub hoc nomine latere IACOBVM LAMPADIVM omnino certum est. AHASVERI FRITSCHII *Dissertatio de Reseruato Ecclesiastico* Electis Ejusdem I. P. Cap. VII. inserta est. Recentior est VLRICI OBRECHTI *Dissertatio de Reseruato Ecclesiastico, Argentorati 1675. 4.* quæ etiam inter collecta Viri summi opuscula comparet.

§. XXXVIII.

Conclusa licet Pace Religiosa, fremebant Pontificii, eandemque omni modo euer- *Scriptores Pontificii, qui Pacem*

Religiosam impugnare conati fuerunt.

euertere conabantur. Primum, quod in lucem euulgabatur Scriptum est, quod sub nomine FRANCISCI BVRCARDI prodiit *Autonomia s. von Freystellung der Religion, München 1601. 4.* cuius Scripti Wahremundus ab Ehrenbach lib. II. de Fœderibus c. II. p. 221. ANDREAM GAILIVM & ANDREAM ERNSTENBERGERVM auctorem facit, licet alii potius Iesuitas Colonienses auctores putent. Hac cum auctor, quisque sit, omnibus iis, qui a pontifice secesserunt, locum non dari concludat, contra eum scripserunt BARTHOLOMÆVS GÆRICIVS, sub nomine ANTONII BEMBELLONÆ de GODENTIIS *Commentationem Iuridico-politico-Historicam ad Pragmaticam constitutionem de Pace Religionis, Francofurti 1612. 8.* in qua Autonomiam defendit, Ius libertatis Ecclesiasticæ & conscientiarum declarat; tum etiam IVSTVS SPRINGERVS sub *Syringii* nomine de *Pace Religiosa* Commentationem supra iam adductam. Vid. etiam Hortlederus lib. I. de caussis Belli Germanici c. XXXVII. p. 556. Contra eandem Burcardi Autonomiam disputauit quoque DOMMAREIN von DISSINGHAM, *Christlingæ 1610. 4.* Cum autem gliscerent magis magisque dissidia inter Protestantes atque pontificios, CASPAR

SPAR SCIOPPIVS, homo nefarius, *Claßicum Belli Sacri* cecinit atque vulgauit *Ticini 1619. 4.* qua auctor est Imperatori de extirpandis rebellibus vt putat Ecclesiæ principibus. Huic tamen MATTHIAS BERNEGGERVS sub nomine THEODOSII BERENICI opposuit primum *Proaulium Tubæ Pacis occentæ Scioppiano Belli Sacri Claßico, Argentorati 1620. 4.* & ex alia Editione *Argentorati 1624. 4.* quæ tamen primæ de pagina ad paginam respondet. Quo nihil continetur, nisi commonefactio ad Principes de praxi ac institutis Patrum Iesuitarum, a quodam Religioso conscripta, quam ex Italico in latinum sermonem transtulit. Adiecta fuerunt quædam loca ex Euphormionis Satyrico de artibus Iesuitarum. Subsecuta est Eiusdem *Tuba Pacis occentæ Scioppiano Belli Sacri Claßico, Augustæ Trebocorum 1621. 4.* qua plerumque variæ artes promouendi Religionem deteguntur. Subsecuta est: *Iuris Publici Quæstio Capitalis, sintne Protestantes Iure Cæsareo Hæretici, & vltimo supplicio afficiendi contra sanguinarium Casparis Scioppii Claßicum, tractata, a* IVSTO MEIERO, *Argentorati 1621. 4.* vbi potissimum disquirit, quinam secundum leges Codicum Iustinianei & Theodosiani dicantur Hæretici, eademque ad

ſtatum Proteſtantium adplicat. Poſtea Pacem hanc varie oppugnarunt Ieſuitæ, vt Ioannes Nordermann de Iuris Principiis §. XXIX. & præcipue Ieſuitæ Dillingenſes *in Compoſitione Pacis inter Ordines Imperii Catholicos & Auguſtana Confeſſionis addictos, Dillingæ 1655. 4.* quam LAVRENTIO FORERO adſcribunt communiter, ita, vt magis magisque incitarent ad Bellum illud Germaniæ ferale. Paucis abhinc annis res iſta mota iterum fuit a Cardinali LEOPOLDO COLLONITSCHIO in *Confeſſione Auguſtana atque Antiauguſtana*, quam tamen ex mandato Sereniſſimæ Domus Saxonicæ refutauit VALENTINVS ALBERTI, *Lipſiæ 1684. 4.* Huc etiam facit Ioannes Deckherrus in Vindiciis Cameralibus tit. XXVIII. & ſeqq. Goldaſtus in Politiſchen Reichs-Händeln p. XX.

§. XXXIX.

Commentarii ad Ordinationem Executionis.

Inter Leges Imperii reperitur quoque *Ordinatio Executionis*, quæ in Comitiis Auguſtanis anni 1555. fuit publicata. Extat iſta in Corpore Receſſuum & ſeparatim prodiit cum Commentariis ADAMI CORTREII, *Francofurti 1707. f.* acceſſerunt etiam diuerſæ Ordinationes Circulorum.

§. XL.

§. XL.

Scriptores qui Synopses Iuris Publici ediderunt.

Ex his fontibus profluxerunt Synopses, Systemata & reliqua Scripta Iuris Publici. DANIELIS OTTONIS inauguralis Dissertatio *de Iure Publico* primum inter Discursus Arumæi prodiit, post separatim *Ienæ 1616. 8.* Quia primum erat scriptum, quod certa methodo Ius publicum exponeret, in Academias recipiebatur; in quibus illud priuatim explicarunt Ericus Mauritius & Ioannes Otto Tabor. In idem Compendium Notas scripsit IOANNES LIMNÆVS, *Witteberga 1668. 8.* & IO. HENRICVS BOECLERVS, edente Vlrico Obrechto, *Argentorati 1675. 8.* HENRICI CHRISTOPHORI a GRIESHEIM *Iurisprudentiæ publicæ Romano-Germanicæ breuis delineatio sex Disputationibus comprehensa*, prodiit *Rostochii 1620. 4.* Vulgaris industriæ sunt IOACHIMI CLVTENII *sylloge rerum quotidianarum &* CHRISTOPHORI BESOLDI *Tractatus postumus Iuris Publici*, *Augustæ Vindelicorum 1659. 12.* GEORGII BRAVTLACHTI *Epitome Iurisprudentiæ publicæ*, *Gothæ 1661. 12.* edita, atque aucta cura CHRISTOPHORI LEONHARDI LEVCHTII, ob studium partium non vbiuis satisfacit. Huius quæstiones plenius xposuit IOANN. WVRM-

WVRMSERVS in *Exercitationibus Iuris publici*, *Tübingæ 1649. 4.* IACOBI LAMPADII *de Republica Romano-Germanica* Liber, cum Notis HERMANNI CONRINGII, ad Libri tertii caput septimum vsque productis, *Helmstadii 1671. 4.* vsum quidem habet, sed nec in originibus, nec in materiis specialibus plene est perfectus, immo nec ad recentiora tempora in omnibus accommodatus. Singularia tamen quædam in Notis proposuit Conringius. Idem in Additionibus suis & Notis egit IOANNES GEORGIVS KVLPISIVS, quas edidit *Argentorati 1686. 8.* in quibus potissimum ad Scriptores remittit, & quæ post Pacem Westphalicam accessere, addit. WILHELMVS BECKERVS in *Iure Publico*, quod cum Notis *Io. Henrici Reutter*, *Viennæ 1668. 12.* prodiit, ex odio partium, pontificius, multis agit contra Imperium, Animaduersiones in eundem dedit HENRICVS HENNIGES, *Francofurti 1680. 12.* qui tamen nimio sæpe contradicendi studio abripitur. In eundem quoque adnotata extant IOANNIS STRAVCHII a Fritschio sæpius citata, nondum tamen edita. GEORGIVS LVDOVICVS LINDENSPVR in Tractatu *de successionibus & mutationibus Imperiorum*, qui *Ingolstadii*

stadti 1638. 4. prodiit, publici Iuris fundamenta iecit, multa autem continet singularia, quæ praxi repugnant. CASPARIS MANZII *Summa Iuris Publici* breuis est, nec adeo sincera, prodiit *Ingolstadti 1623. 12.* ANTONIVS PEREZIVS *de Iure Publico* scripsit *Amstelodami 1657. 12.* qui ex practica Philosophia principia magis generalia proponit. IOANNIS THEODORI SPRENGERI *Opuscula Iuris Publici quatuor*, *lucerna moderni status Romani Imperii*, *perspicillum orbis Christiani*, *fontes Iuris Publici*, *ellychnia ad lucernam*, quæ antea separatim prodierant, post coniunctim edita *Francofurti 1666. 12.* in quibus tamen nec iusto ordine, nec certa methodo fuit vsus, aliqua autem vel ex propria experientia, vel ex archiuorum monumentis inseruit, nullo tamen seruato ordine, nec selectu. Eiusdem autem *Institutiones Iurisprudentiæ Publicæ*, quæ *Francofurti 1659. 4.* & *1692. 4.* prodierunt, tanti non æstimantur ac scripta ista minora quippe sine ordine, sine selectu congestæ. IO. VOLCKMARI BECHMANNI *Institutiones Iuris Publici axiomatica*, *Ienæ 1689. 8.* iuxta ordinem analyticum compositæ, leues admodum sunt. Nec multum vsum præbet IO. FRI-

FRIDERICI BöCKELMANNI *Synopsis Iuris Publici*, *Grœningæ 1698. 8.* *Anonymi Notitia Imperii Romano-Germanici*, *Cosmopoli 1679. 8.* edita CAROLVM SCHARSCHMIDIVM auctorem habet, quæ etiam in solis fere indicibus consistit, & licet commentarium esse velit in Bœcleri Notitiam, diuerso tamen vtitur ordine. CHRISTIANI WEIDLINGII *principia Iuris Publici Romano-Germanici* prodierunt *Lipsiæ 1703. 12.* atque per erotemata traduntur, & exemplis illustrantur. Hæc postea insecutum est *Ius Publicum Imperii Romano-Germanici hodierni methodo facillima per definitiones, diuisiones, causas, quæstiones & axiomata*, *Lipsiæ 1706. f.* Ius publicum in tabulis comprehendit, quarum tamen vsus haut adeo magnus videtur. Ad normam & ordinem Institutionum Iustiniani per Iura personarum, rerum & actionum Ius publicum deducere adgressus IOANNES STRAVCHIVS, qui quidem pleniores *Institutiones* meditabatur, morte tamen præuento eo, specimen ex iisdem euulgauit IO. GEORGIVS KVLPISIVS, *Francofurti 1683. 8.* Plenius adhuc ad ipsos fere Institutionum Titulos Ius Publicum accommodauit IOANNES FRIDERICVS RHETIVS in *Libris IV. Iurisprudentiæ Romano-Germanicæ*, *Fran-*

Francofurti 1683. 8. Acceſſit Aurea Bulla, Capitulatio Leopoldi, atque Inſtrumentum Pacis Weſtphalicæ. IACOBI BRVNNEMANNI *Iurisprudentia publica, Halæ* 1701. 4. publicis diſſertationibus in Academia Halenſi fuit propoſita verum admodum imperfecta. CASPARIS HENRICI HORNII *Iuris Publici Romano-Germanici eiusque Prudentiæ Liber vnus, ſecundum LL. fundamentales & formam Imperii præſentem conſcriptus, Berolini* 1707. 8. manca hinc inde eſt, nec vbique ſolide deducta.

§. XLI.

Vſitatiora hodie Compendia Iuris Publici.

Inter vſitatiora Iuris Publici Compendia reputatur hodie IOANNIS HENRICI BöCLERI *Notitia S. R. Imperii*, quæ primum *Argentorati* 1670. 4. prodiit, poſt neceſſariis additamentis aucta fuit & recuſa, *Argentorati* 1682. 8. Multas quidem continet quæſtiones, quæ tamen rarius deciduntur, cum hæc Notitia, vti Titulus etiam præfert, per Titulos ſaltim memoriales diſpoſita, ita, vt locorum communium iſtar ad Ius Publicum haberi poſſit, cum plerumque tantum ad Scriptorum loca remittat. In vſu frequenti eſſe ſolet GABRIELIS SCHWEDERI *Introductio in Ius Publicum Imperii Romano-Germanici*, quæ primum prodiit *Tübingæ* 1681.

1681. 8. post ex editione sexta eademque auctiore, *Tübingæ 1701. 8.* denuo *1711. 8.* & nuper *1719. 8.* Hæc Introductio ob ordinem suum, communem fere adplausum promeruit, cum tyronibus satis sit apta. Ipsam etiam materiam multa industria ex actis Imperii & Scriptoribus præcipuis explicauit, ad illos frequentius remittendo. Dolendum tamen, quod stylo nonnunquam vtatur difficiliori, quem per varias parentheses reddit adhuc obscuriorem. Alias diuagatur nonnunquam, prolixius nimium est in Reseruatis Imperatoris ex Iure Ciuili declarandis, nec vbique ad fontes satis recurrit. Analecta ad eandem scripsit Perillustris LYNCKERVS. Quæ sub NICOLAI DANCKWERTHII nomine prodiere *Institutiones Iuris Publici, Spiræ 1683. 8.* Collegium erant, quod in MScto primum circumferebatur, post, curante Mauritio edebatur. Cum autem plena hæc Editio esset errorum, nouam ipse earundem Auctor PHILIPPVS REINHARDVS VITRIARIVS procurauit *Lugduni Batauorum 1686. 12.* Ad methodum Institutionum Iustiniani hæ Institutiones fuerunt directæ, & breues admodum, parum etiam perfectæ. Commentatus postea in easdem fuit IO. FRIDERICVS PFEFFINGERVS in *Vitriario illustrato*, *Fri-*

Friburgi 1691. 8. post, maiori cum adparatu *Gotha 1698.* & *1699. 4.* Notæ quas addidit, sunt egregiæ, ex tabulis aliisque monumentis publicis desumtæ, quibus varias controuersias inter Status Imperii nostri Romano-Germanici ortas ex ipsis fontibus decidit. Hoc certum est, Notas textu esse præstantiores. Dolendum saltim, quod dum ad ipsum Vitriarii textum se accommodauit, paulo sint confusiores. Addidit etiam Iosephi Capitulationem, Instrumentum Pacis Ryswicensis & Tabulas Genealogicas præcipuorum Statuum. Tertia tandem editio Vitriarii *Institutionum Iuris Publici nouis Notis illustratarum Tomus Primus* prodiit Libri I. Titulos XV. exhibens *Gotha 1712. 4.* subsequutus *Tomus Secundus*, *Gotha 1718. 4.* ad Libri II. Tit. VI. pertingit Indicesque in vtrumque Tomum continet copiosos, inque primum quædam Supplementa. Hæc editio triplo est auctior, atque ob Historiam Germanicam, quæ multo cum adparatu inibi pertractatur, Scriptorumque testimoniis confirmatur, adprime est commendanda. Multo plausu excepta HENRICI COCCEII *Iuris Publici prudentia* *Francofurti ad Viadrum 1695. 8. 1700. 8.* atque ex tertia editione, *Francofurti 1705. 8.* & *1719. 8.* Peculiari vtitur methodo,

ita, vt primo agat de Territorio Imperii Germanici, post, de Officialibus Imperii, inde de Imperatore huius & Imperii Iuribus. Hæc methodus licet tyronibus multam faciat difficultatem, prouectioribus tamen haut inutilis est. Singula declarat ex fontibus, facem potissimum præferente Lehmanno in Chronico Spirensi, ita, vt ipse lucem attulerit Iuri Publico haut minimam. Materiam etiam de Imperii Officialibus demonstrauit egregie. Licet negandum non sit, vbi de Territorio Germanico agit, eum non satis esse accuratum. Sic quoque GOTTLIEB GERHARDVS TITIVS edidit *Specimen Iuris Publici Romano-Germanici* adæquata breuitate restituti, *Lipsiæ 1698. 8.* Ordo ipsius est, vt præter Generalia, de Statibus primum agat, dein de Imperatore, demum de Forma Imperii. In hoc, cum sæpius refutasset Vitriarium, & maxime reprehendisset, quod Institutionum methodo incedat, edidit *I. I. V. L. S. Vindicias pro Vitriario*, quas vero adnotationibus castigauit idem Titius *1699. 12.* In recentiori huius Speciminis editione *Lipsiæ 1708. 8.* facta, adiecta Dissertatio *de Habitu Territoriorum Germanicorum.* Circa eadem tempora prodierunt IOANNIS SCHILTERI *Institutionum Iuris*

Pu-

Publici Romano-Germanici Tomi duo, *Argentorati 1697. 8.* Harum primus Tomus ipſam continet Introductionem Iuris Publici ad methodum Inſtitutionum conſcriptam, quæ licet ex fontibus ſit deducta, perfecta tamen non eſt. Alter varias Leges Fundamentales Imperii, Acta publica, reſponſa & conſilia quædam Iuris Publici continet.

§. XLII.

Poſt medium ſuperioris Seculi prodiit SEVERINI de MONZAMBANO *de Statu Imperii Germanici ad Lalium Fratrem Liber*, qui primum prodiit *Geneuæ 1667. 12.* poſtmodum a Pacifico a Lapide *Vtopiæ 1668. 8.* editus, inde cum variis Notis & ſtricturis. De Auctore Libri amplius non eſt diſceptandum, cum certo ſit certius, partum genuinum eſſe illuſtris Viri SAMVELIS PVFENDORFII, qui eundem conſcripſit impellente indignatione præreptæ ab altero profeſſionis, quam ſibi deberi crediderat. Licet etiam ex Epiſtola, a Placcio Theatro Pſeudonymorum p. 450. inſerta, pateat, cum fratrem Eſaiam, apud Gallos eo tempore Succorum negotia tractantem reuidiſſe, tum etiam ſapientiſſimum Electorem, Carolum Ludouicum cenſura ſua illum adprobaſſe,

Monzambano cum aduerſariis & ſectariis.

& symbolas suas adiecisse. Statim autem ac prodiret libellus, diuersa hominum sensa prodebantur. Prout enim hominum animi huc vel illuc abripiebantur, iudicabant de hoc libello. Erant, quibus libellus mirum in modum adrideret, eo quod ex eodem integra Status Germanici cognitio, vitia & morbi satis clare detecti paterent, vt singulis oculi aperirentur ad medelam corpori tam morbido adhibendam. Alii e contrario nimiam scribendi libertatem & quod tam facile morbos Imperii detexerit, Germanosque irrisui exposuerit, in eodem reprehendebant. Exinde plures fuerunt, qui strictu ras potius quam Notas in dictum libellum conscriberent. Primus erat MARTINVS SCHOOCKIVS, qui tecto nomine scripsit *Exercitationes XII. quibus Seuerini de Monzambano ad modum promulsidis Tractatus de Statu Imperii Germanici discutitur & quaedam Chresimo, plura Obelo notantur, cis Veronam apud Seuerum Misosycophantum 1668. 12.* Alter erat PHILIPPVS ANDR. OLDENBVRGERVS, qui recuso Monzambani Scripto, sub nomine PACIFICI a LAPIDE *Notas* addidit & *strictur as, Geneua 1668. 8.* qui tamen pro more diuagatur, saepe etiam aliqua reprehendit, quae minima erant

repre-

reprehensione digna. Prodierunt posthæc Seuerini de Monzambano *de Germana Imperii Germanici forma ad Lælium fratrem Litteræ secretiores*, quibus Auctor in sententiis suis sibimet ipsi diffidens inducitur, cuius auctorem faciunt IOANNEM LVDOVICVM PRASCHIVM. CHRISTIANVS a TEVTEBVRG in *solida & necessaria disquisitione de forma imperii Romano-Germanici* caput sextum potissimum de forma imperii refutauit *1668. 12.* IOANNES VLRICVS ZELLERVS publica declamatione in Academia Tübingensi disquisitionem *de statu Imperii Germanici contra Monzambanum* instituit. Singulis hisce respondet Pufendorfius in *Dissertatione* sua *de Republica irregulari*, in qua latius sententiam suam exponit. Contra hanc CAROLVS SCHARSCHMIDIVS peculiarem disquisitionem publicauit *de Republica monstrosa*, cui autem sub nomine IOANNIS ROLETI, Palatini, oppositus est *Scharenschmidius Vapulans*, *Straisundæ 1678. 8.* satyrice nimis scriptus. Alii vero dictum librum Commentariis suis illustrarunt. Inter hos primus est VLRICVS OBRECHTVS, qui duas aut tres Exercitationes sub Titulo *speciminis* publicauit *Argentorati 1684. 8.* & *1687. 4.* IOANNIS GEORGII

KVLPISII Commentarius prodiit *Stutgardiæ 1682. 8. 1688. 8.* Post eum CHRISTIANVS THOMASIVS Monzambanum cum Notis edidit, *Halæ 1695. 8.* atque ex recentiori editione, *Halæ 1714. 8.* quibus multa obscurius dicta illustrat, ipsius autem aduersariis hinc inde respondet. Aliqua etiam in textu emendat, idque ex autographo Pufendorfiano. Haut ita pridem IACOBVS PAVLVS GVNDLINGIVS Textum saltim Monzambano edidit *Coloniæ ad Spream 1706. 8.* eundemque ad exemplar ab ipso Pufendorfio paullo ante obitum emendatum. Hinc GOTTLIEB GERHARDVS TITIVS eundem librum cum Notis edidit *Lipsiæ 1708. 8.* Quantum ad textum emendatum, Gundlingii editionem fuit secutus, ita tamen, vt vncis includeret, quæ in prioribus Editionibus reperiebantur. In Notis potiora ex Kulpisio, Obrechto, Oldenburgero & Thomasio selegit, paucis de suo adiectis. Germanico Idiomate idem Liber prodiit, hoc Titulo: *Kurtzer doch gründlichen Bericht von dem Zustand des H. R. R. Teutscher Nation, Leipzig 1709. 8.* Versio non semper adeo est accurata, notæ tamen textui subiectæ, eundem illustrant. Præmissa est Historia Libri, & subnexa Dissertatio de vita, fatis & Scriptis Pufendorfii, quæ hunc Libellum etiam

iam probe illuſtrat. Poſt Monzambanum bini fuerunt Scriptores, qui ad eiusdem exemplum ſimilia tentarent, neque tamen felici ſatis ſucceſſu. Primus eſt CONSTANTINVS GERMANICVS ſiue OLDENBVRGERVS in *Itinerario Germaniæ politico*, in quo magna cum libertate vitia aularum Germaniæ perſtringit, ſed diffuſum eſt ſcriptum, ſæpe etiam ineptum. Alter eſt PAVLVS MARCKMANNVS, ſub quo nomine MECHOVIVM quendam latere compertum eſt. Hic enim *Binas Epiſtolas* edidit, in priori ex vnionis Hiſpaniæ & Galliæ molitionibus occultis, ſed plane periculoſis, quippe ad monarchiam Europæ nitentibus *de futuro Germaniæ ſtatu* iudicat, *Veronæ 1702. 8.* Altera, quam ſub DIETERICI MARCKMANNI nomine publicauit, demonſtrare voluit, vnionem Galliæ & Hiſpaniæ inſtitutum Pontificium eſſe, *Cremonæ 1704. 8.* Multa ex hiſtoriis priorum temporum proponit, neque tamen eodem iudicio, nec eodem ſelectu ac Puſendorfius.

§. XLIII.

Inter Compendia Germanice edita habemus EITEL FRIDERICH von HERDEN **Grund-Veſte des Heiligen Rœmiſchen** *Compendia Iuris Publici.*

Germanico & Gallico Idiomate scripta.

Reichs, Teutscher Nation, Ratisbonæ 1663 8. Francofurti 1688. 8. cuius verus auctor est RVDOLPHVS HEIDEN Consiliarius Vinariensis, non Gothanus, vt Placcius contendit. Hæc autem ad Historiam, solennitatem & Iura Comitiorum, quibus ipse interfuit, multum conducit. Recentissimæ & septimæ editioni, quæ *Francofurti 1714. 8.* prodiit, accessere *Bedencken über der Grund-Veste des Heil. Ræmischen Reichs*, cuius auctor est perillustris LYNCKERVS, quo in Scripto de Statu & Forma Imperii summus Vir egregie iudicat, & IO. HENRICI BOECLERI *Bericht von dem Heil. Ræmisch. Reich Teutscher Nation dessen Verfaßung und Regierung*; Capitulatio Iosephi & Caroli VI; vtriusque Actus Electionis & Coronationis, & Matricula Imperii vsque in Februarium 1714. reuisa. Auctor *der Beschreibung des Heiligen Ræmischen Reichs Teutscher Nation*, quæ *Francofurti 1670. 8.* edita, quem GEORGIVM ACHATIVM HEER vulgo faciunt, alii autem vero similius VITVM LVDOVICVM a SECKENDORFF designant, non omnia exhaurit. ABRAHAMVS BENEDICTVS RAVTNERVS scripsit *Anführung zur Teutschen Staats-Kunst, Sultzbach 1672. 8.* quam ad filium scripsit; quem intro-

instruere cupit in omnibus, quæ ad prudentiam politicam & Iuris Publici spectant; sed prima tantum sunt fundamenta, quæ adducit. Capitulationes tamen varias & Matriculam inseruit. Paucis abhinc annis prodiit; *Teutscher Reichs-Staat oder ausführliche Beschreibung des Heiligen Römischen Reichs Teutscher Nation, nebst præfigirter Bibliotheca Iuris Publici, Leipzig 1716. 4.* Successit pars secunda *des Reichs-Staats, Leipzig 1707. 4.* qua speciatim recenset Principes & Status Imperii, quæ plerumque ex Zechianis commentariis fuerunt desumta, Hanc primam editionem altera secuta fuit, *Lipsiæ 1709. 1710. 4.* in qua præfixo Pseudonymo IO. SYLVERIO Germano, Bibliotheca CHRISTOPHORO LAVRENTIO BILDERBECKIO tribuitur. De Bibliotheca iam in superioribus dictum; quantum ad ipsum Tractatum, collectio est inordinata, non ex fontibus, verum ex compendiis Iuris Publici, potissimum Zechii Heroldo Europæo depromta. Adiecit hinc inde breues quasdam Notas Bilderbeckius. Huius iteratæ Editionis Tomo secundo Bilderbeckius Præfationem præmisit, in qua contra hancce censuram disputat. Verum, licet non omnem scripto laudem denegare ausim, sic cuilibet

Lectori facile patebit, an ex veris fontibus fuerit depromtum. Interim nec Autori nec aliis quibuslibet iniuriam facere animus est, nec libri bonitati quidpiam derogare. Si qui meliora de hoc Scripto iudicent, meis vero derogent, mihi perinde erit. *Tertia Editio* excusa *Lipsiae 1718.* 4. Gallico idiomate prodierunt *du MAY douze Dialogues sur l' Etat de l' Empire, imprimé a Montbeliard 1665. 12. 2. Vol.* & *Sr. HEIS Histoire de l' Empire à Paris 1684. 4.* & *Hagae Comitum 1685. 12.* vtrique tamen parum sunt vtiles. Haut ita pridem prodiit MEYERI *Nouueau Pregout de Droit Public, qui traitte de l' Election & du Couronnement des Rois Romains & de Prusse, des Regales reserueés & communiquées, de la forme du Gouvernement, avec encor beaucoup d' autres choses remarquables, à Bareit 1708. 8.* Gallice & Germanice. Sed potius Dialogi sunt ad perdiscendam Linguam Gallicam vtiles, quam vt aliqua illustrent in Iure Publico.

§. XLIV.

Scriptores Systematum Iuris Publici.

Inter Systemata referuntur primo Scriptores illi, qui sub elogio Commentariorum de Iurisdictione Ius Publicum exposuere, inter quos est TOBIAS PAVRMEISTERVS, qui olim magni fiebat,

bat, cuius editiones anteriores meliores ſunt illa, quæ *Helmſtadti 1670. 4.* prodiit. Multa quidem ex Archiuis proponit, varios tamen errores quoque committit. Sic etiam de rebus Imperii in Tractatibus ſuis de Iurisdictione differunt MATTHIAS & IOACHIMVS STEPHANI, atque CHRISTOPHORVS BESOLDVS qui tamen ad Politicam potius faciunt. THEODORVS REINKING de *Regimine Seculari & Eccleſiaſtico* vniuerſum complexum Iuris Publici ſibi proponit, aſt a nimio vſu Iuris Ciuilis & partium ſtudio notatur, & quod Monarchiam Imperatoris adſerere non dubitat, eius editio eſt optima, quæ *Francofurti 1669. 4.* prodiit. Iſti autem ad illuſtrationem Iuris Publici quodammodo faciunt, iuſtum vero ſyſtema non conſtituunt. Primus, qui in artis formam, Ius Publicum redegit, DOMINICVS eſt ARVMÆVS. Qui in Quinque Voluminibus de *Iure Publico Imperii*, & ſuos & aliorum labores congeſſit *Ienæ 1617. 1620. 1621. 4.* editos. Diſſertationes ſunt in omnes Iuris Publici materias ſuo ordine diſpoſitæ, quæ tamen cum a Reſpondentibus elaboratæ, non vbique parem induſtriam ferunt. Secutus eundem eſt IOANNES LIMNÆVS, qui Nouem Libros

bros de *Iure Imperii Romano-Germanici* ſcripſit, *Argentorati 1629. 4.* quibus deinde duos Additionum Tomos ſubiecit, vt ſuppleret, quæ in prioribus omiſſa, in varias Imperatorum Capitulationes quoque fuit commentatus. Tertium Additionum Tomum adiecit AHASVERVS FRITSCHIVS, *Noribergæ 1680. 4.* editum, ex recentioribus potiſſimum actis, quibus etiam adnotationes ad inſtrumentum Pacis addit. Edidit eadem Limnæi Opera cum nouis additionibus IOANNES SCHILTERVS. Quod ſi laborem Limnæi inſpiciamus, multa congeſſit, pauca digeſſit, ſæpe etiam aliena & extera intermiſcens, alias Iura Statuum plenius adſtruit, vtilis tamen & locorum communium inſtar eſſe poterit. Monzambano in præfatione ita de eodem iudicat: *vti exteriorem Imperii Germanici faciem ſic ſatis inde licet cognoſcere, ita illud abſurdum valde videtur, quod, cum vbique febriculoſam Iuris Ciuilis notitiam oſtentaret, ac quidquid vſpiam legiſſet, audiſſetque, eodem compingeret, nihil ibidem deprehenderetur, quod vel mediocrem politices ſolidioris cognitionem ſaperet.* PHILIPPVS ANDREAS OLDENBVRGERVS ex operibus hiſce *Limnæum Enucleatum* edidit *Geneuæ 1670. fol.* aſt ſine iudicio, cum

alia,

alia, quæ vel maxime necessaria, omiserit, superflua alia addiderit, aliorumque labores expilauerit, alias magnæ molis Opus est, in quo multifariam rerum Notitiam licet reperire. IVSTI SINOLTI, vulgo dicti SCHÜZII, *Collegium Iuris Publici de statu Rei Romanæ* ex variis dissertationibus, ipso præside ventilatis, est compositum. Auctior atque emendatior est editio, quæ per CAROLVM SCHARSCHMIDIVM edita *Francofurti 1682. 4.* Et licet ob Auctorum diuersitatem imparem animaduertere liceat industriam, varia tamen ex propria experientia & rerum gestarum praxi adnotauit Schüzius, frequentius autem, ac par est, ad Ius Ciuile prouocat. Ex Pontificiis HERMANNVS HERMES *Fasciculum Iuris Imperii Rom.* edidit *Salisburgi 1663. 4.* & *1674. 4.* qui tamen in plerisque papizat, alias Limnæi aliorumque labores compilauit, atque ad Ius Ciuile quam sæpissime prouocauit. Eundem fere morem seruauit PETRVS OSTERMANNVS in *Disputationibus Iuris Publici, Coloniæ 1629 4.* Qui nuper *Ius Publicum Imperii Romano-Germanici* compilauit IOANN. ERNESTVS OLYMPIVS de HEIN *Francofurti 1717. 4.* quæ bona habet ex Scriptoribus Protestantibus Iuris Publici recentioribus & melioribus descripsit. Magnæ

gnæ molis opus est CHRISTIANI GASTELII de *Statu Publico Europæ, Norimbergæ 1675. f.* quod, licet non adeo singularia contineat, quæ non apud alios maiori cum iudicio reperiantur, multa tamen inseruit Acta Publica, quæ Principum Iura inter se varie illustrant. Varia etiam intermiscet, quæ ad Ius Publicum aliorum Regnorum ac Statuum Europæ faciunt. ERICI MAVRITII & IOANNIS STRAVCHII summorum Virorum hac in parte Specimina extant, quæ tamen, cum morte præuenti, continuare non potuerunt. Idem institutum fuit IOANNI WERLHOFIO, ICto doctissima qui integram Iuris Publici prudentiam certis Dissertationibus absoluere constituit. Edidit enim *Notitiæ Sacri Rom. Imperii enucleatæ & in succinctas theses memoriales digestæ, Specimen primum, Helmstadti 1695. 4.* quo generalia Iuris Publici principia absoluit. Insecutum est *Specimen secundum, Helmstadti 1695. 4.* quo de Germania antiqua, populisque Germaniæ, initiis & incrementis Regni Francici agit. Materiam de ortu & nominibus Imperii Romano-Germanici tertio specimini destinauit. Hæc excepit *Iuris Publici enucleati Caput primum, de Iuris Publici prudentia & secundum de Origine*

gine Imperii Germanici, Helmstadtii 1706. 4. prodiit. IO. WOLFGANGI TEXTORIS *Ius Publicum Statuum Imperii, Tübingæ* 1701. 4. Statuum saltim Iura illustrat. Haut ita pridem prodiit ADAMI CORTREII *Corpus Iuris Sacri Romani Imperii Germanici*, cuius *Tomus Primus* prodiit *Francofurti ad Mænum* 1707. *f.* Continet iste Pacificationem Cæsareo-Gallico-Nouiomagensem, Pacificationem Cæsareo-Suecico-Nouiomagensem, pacificationem Cæsareo-Gallicam-Rysvvicensem, Sacri Imperii Ordinationem Executionis, Matriculas diuersas, Concordata Nationis Germanicæ, cum obseruatis Historico-Politicis. *Tomus Secundus* sistit Transactionem Passauiensem cum obseruationibus, & prodiit *Francofurti* 1707. *f.* Successit *Tertius Tomus*, *Francofurti* 1709. *f.* quo comprehenditur Constitutio Pacis profanæ & religiosæ cum obseruatis Historico-Politico-Iuridicis, plures etiam promittuntur. Postumo Opere prodiit *Tomus Quartus*, sistens obseruata Historico-Politico-Iuridica ad materiam de Nono Electoratu, de Statu Ciuitatis Bremensis & de Regali Postarum Iure, Electoribus & Principibus Imperii competente, qui curante filio, Ernesto Ludouico Cortreio prodiit *Lipsiæ* 1710. *f.* Pleraque desumta sunt

sunt ex Collectaneis Io. Krullii, qui Cancellarius olim Magdeburgicus & Legatus ad pacis Westphalicæ negotium fuerat. Huius enim Manuscripta cum filia adeptus Cortreius, postmodum continuauit. Negandum non est, inserta esse multa lectu dignissima ex Protocollo Krulliano, verum integrum opus inordinatum est, sine selectu consarcinatum.

§. XLV.

Collectores diuersarum Iuris Publici Materiarum & Selectarum Dissertationum.

Alii fuerunt, qui variorum de diuersis Iuris Publici Materiis congesserunt labores. CONRADVS BIERMANNVS primus ni fallor illud egit. Hic suæ Collectioni elogium *Iuris Publici S. R. I.* præscripsit, cuius *Tomus Primus Francofurti ad Mænum 1614.* & mutato saltim Titulo *1620. 4.* prodiit & subsequentes, Westphalicorum potissimum IureConsultorum, Scriptiones continet, nimirum: ANONYMI ICti Westphali Dissertationem *de Iure Principatus*; *GERLACI BVXDORFFII* Dissertationem *in XVII. Priora Aureæ Bullæ Caroli IV. capita*; *THOMÆ MICHAELIS* Conclusiones: *De Cæsaris, Cameræ, Statuum Imperii & aliorum Magistratuum Iurisdictione*; *CASPARIS GLOCKENS* Conclusiones *De Contributionibus Imperii*; *HENRICI BRVNINGI de Variis Vniuersita-*

sita-

ſtatum Speciebus earumque Iuribus. Tomus Secundus, qui *Francofurti 1615. 4.* editus ſubſequentes refert: *IOACHIMI CLVTEN de Parchun, Syllogen Rerum Quotidianarum de Statu Romani Imperii; ETHERII MOHR* Diſſ. de *Iurisdictione; ARNOLDI ENGELBRECHT* Diſſ. *de Iurisdictione Imp. Ordinis Eccleſiaſtici, Cameræ Imperialis, Statuum Imperii, Ciuitatum Inferiorum; ANTONII COLERI* Diſſ. *de Iure Imperii Germanici, Cæſari, Electoribus Principibus ſingulari & controuerſo; MICHAELIS SCHIFERER* Diſſ. de *origine & Poteſtate moderna Electorum in Imperio Romano-Germanico; RICHARDI DITERI De Summa Summi Imperii Poteſtate ſ. Maieſtate, Concluſiones; CASPARIS LEIPOLDI De concurrentia Iurisdictionis in Imperio Romano Germanico; IOANNIS DAVTH* Iun. Quæſtiones *de Ciuitatibus Imperii Liberis; Appellatione a Cæſare male informato ab alius informandum; THEOBALDI HÆNINGII De Dignitatibusc variisque Titulis Eccleſiaſticis; LAVRENTII OHM* Tr. *de Iure Epiſcopali; PETRI CALEFATI* Tr. *de Equeſtri Dignitate, & de Principibus; IO. GEORGII BECHTII De Securitate & Saluo Conductu, eiusque variis Speciebus; ELIÆ SCHROEDERI Delineationem Iuris Bellici;*

CHRISTOPHORI BESOLDI Dissertationes *de Successione qua Regni sit Iure & Regia Electione. FRIDERICI HORTLEDERI* Diss. *de vero sensu L. non omnium π. de LL. ſ. De ratione Legis Publica. Tomus Tertius , Francofurti 1618. 4.* ex quo cum perplures referat, has tantum memorabimus, quæ ad Ius Publicum cum primis pertinent: *HENRICI POELNERI* Diss. *de Regis Rom. Electione, Designatione & Iurisdictione; ARNOLDI ENGELBRECHTI de Successione in Electoratibus ex Iure Primogenitura; ZACHARIÆ VIETORIS de Caussis Exemptionum Imperii; FRIDERICI LENTII De Priuilegiatis Immediatorum S. R. I. Procerum instantiis, vulgo die Austræge; LEONHARDI BECMANNI De Iudicii Cameralis Iurisdictione eamque ratione personarum & conuentionis fundantibus caussis; HERMANNI zur MEGDEN, De Delictis & causis cum feudalibus, tum Spiritualibus Cameræ Iurisdictionem in prima & secunda instantia fundantibus; BARTHOLOMÆI MVSCVLI de Confraternitate siue Pacto Successorio illustrium Personarum; IO. HENSLERI de Cura Magistratus religiosa, vbi de Pacificatione Passauiensi; IVSTI ZINZERLING de Adpellationibus, vbi de Priuilegiis de non appellando. PETRI*

TRI FRIZII & SINIBALDI VBALDI De Nobilitate Ciuili. Inter Disputationes quoque Basileenses variæ ad Ius Publicum spectantes extant. Inde *IO. ERASMVS SEIFFART* sub Titulo: *Nuclei Discursuum hactenus in Iure Publico editorum Francofurti ad Mœnum 1669. 4.* conduxit alios, qua in Compilatione plures, qui in priori sunt enumerati Tractatus extant hinc illos tantum qui de nouo huic accesserunt, indicabimus; comparent inter alios *IVSTI GEBHARDI de Sacro Romano Nationis Germanicæ Imperio; GEORGII CHRISTOPHORI METFISCH von Kranchspurg* Diss. *de Potestate & Iurisdictione Imperatoria; HENRICI ZOLNERI De Regis Romanorum Electione, Designatione & Iurisdictione; IVSTI SINOLTI SCHüZII de Vicariis Imperii R. G. IO. NORDERMANN de Iure Principatus, CHRISTOPHORI BESOLDI de Comitibus & Baronibus, Ordine Equestri Libero, Imperioque immediate subiecto; Iure & Imperio Imperialium Ciuitatum harumque in immutanda Religione Iure*, Disquisitiones. *IOSIÆ NOLDEN de Statu Nobilium Ciuili eorumque Iuribus, Priuilegiis & Immunitatibus; HELFRICI VLRICI HVNNII De Confraternitatibus s. Pactis Successoriis Illustrium Familiarum;*

BERNHARDI BERTRAM de Comitiis Imperii Romano-Germanici; DOMINICI ARVMÆI de Sessionis Prærogatiua; CHRISTOPHORI MYNGII de Superioritate Territoriali & eiusdem Iuribus adfinibus; HENRICI KLOCKEN De Iure vectigalium moribus hodiernis & Praxi maxime Imp. R. accommodata; PETRI STRINGII Tr. *de Pace Religiosa.* Talis etiam Collectio sub *Nuclei* Titulo *Gieſſæ* 4. prodiit, quam tamen hac vice conferre haut potui. Scriptores hiſce Collectionibus congeſti, antiquiores ſunt, Iurisque Publici argumenta vulgariter tractant, multa ex Iure admiſcent Ciuili, quædam tamen quandoque inſerunt, quæ iudicium adhibentibus & noſtro æuo vſui eſſe poterunt. Nouam Compilationem ſub inſcriptione: *Repræſentationis Reipublicæ Romano-Germanicæ* procurauit *TOBIAS OELHAFEN*, quæ edita, *Noribergæ* 1657. 4. melioresque ſuperioribus refert Scriptores. Extant eadem *PETRVS* de *ANDLO* de *Imperio Romano-Germanico*, cum Notis Marquardi Freheri. *GERLACVS BVXTORFIVS* in *ſeptem capita priora Aureæ Bullæ. MARQVARDI FREHERI Commentarius ad Auream Bullam Caroli IV. de Legitima Tutela cumque electorali. CHRISTOPHORI GEWOLDI antithe-*

tithesis ad Marquardum Freherum. MARQVARDI FREHERI *epistola responsoria ad Christophorum Gewoldum.* CHRISTOPHORI GEWOLDI *ad responsoriam epistolam Freheri replicatio.* Eiusdem *ad Freherum epistola monitoria.* MARQVARDI FREHERI *ad Christophori Gewoldi epistolam monitoriam de suscepta siue Recepisse.* MARQVARDI FREHERI *de tutela Testamentaria curaque electorali libera & integra commentatio. Sigismundi Imper. Bulla integra, cum Notis perpetuis Freheri. Rupertorum, Senioris & Iunioris, qui postea Rex Romanorum, disquisitio de Minorennibus anno 1398.* MARQVARDI FREHERI *Commentariolus ad Caput VII. Aureæ Bullæ Carolinæ de successione Principum in primogenitis & hæredibus eorum.* Eiusdem de *Principum iuniorum Electoralibus Domibus natorum institutione in Grammatica, seu lingua latina. Constitutio Adolphi, Romanum Regis de Insulis Rheni & diuersis aliis capitulis cum commentario Marquardi Freheri.* Eiusdem FREHERI *φιλοπόνημα* de *statura Caroli M.* CHRISTOPHORI GEWOLDI commentarius de *Electoratu.* GEORGII HORNII disputatio de *Palatinatu Superiore & electoratu Rheni.* IOACHIMI CLVTENII *dissertatio de Comitiis Sac. Rom. Imperii electoralibus.* AHASVERI FRITSCHII

SCHII Electa Iuris Publici Romano-Germanici, prodierunt *Francofurti 1672. 4.* His continentur variæ de diuersis materiis dissertationes, de adflicto Reipublicæ Germanicæ statu, de securitate Imperii domi forisque conseruando, de æqualitate inter ordines Imperii seruanda, de quibusdam Comitum Imperii grauaminibus, de tuenda Iurisdictione Imperii, aduersus exterorum Principum molimina, de confœderationibus Principum Imperii cum exteris, de vulgato illo axiomate: cuius est Regio, eius etiam est Religio, de Reseruato Ecclesiastico, vulgo *Geistlicher Vorbehalt*, de Parificatione votorum ratione diuersitatis Religionis, de erectione noui dicasterii Imperialis & Translatione Cameræ Spirensis ac eius sustentatione, de executione sententiarum in Aulico Iudicio Imperii latarum, de fundatione octaui Electoratus, de nouis Statibus Imperii, de auxilio Turcico, de Titulatura, de Reformatione Calendarii, de statu rei monetariæ, de prætensione Regis Galliæ in Flandriam. Succedunt IOANNIS STRAVCHII *Dissertationes Iuris Publici de controuersiis quibusdam illustribus superiori Seculo Scriptis publicis agitatis*, quarum optima & locupletissima Editio prodiit *Francofurti ad Mœnum*, siue *Giessæ*

Gieſſæ 1679. 4. Hæ antehac ſub Titulo *Exotericarum* prodierant, & continent diſſertationem de Statu totius Europæ currente Seculo XVI. de cauſſis & controuerſiis illuſtrium familiarum circa electionem Imperatorum, de trium ſecularium Electorum controuerſiis circa electionem Imperatoris, de illuſtribus circa ſtatum Eccleſiaſticum controuerſiis, de Lutheri excommunicatione & proſcriptione, de cauſſa proteſtationis, appellationisque Ordinum Proteſtantium, de conciliis & colloquiis Religionis controuerſæ cauſſa habitis, de tumultu Packiano, impreſſione in epiſcopatum Moguntinum, Herbipolenſem & Papæbergenſem, eorumque expilatione, de eiectione & reſtitutione Ducis Würtenbergenſis, de Iuribus quibusdam Saxonicæ Domus in controuerſiam fruſtra adductis, de controuerſiis quibusdam inter Landgrauium Haſſiæ & alios Principes exercitis, de recuſatione Iudicii Cameralis, de ſtatu Germaniæ poſt debellatos Smalcaldici fœderis ſocios; de tranſactione Paſſauienſi, pacificatione Auguſtana & reſeruato Eccleſiaſtico, de partibus Romani Pontificis circa electionem Imperatoris, graui omnes & ſincero iudicio ſcriptæ & ex ſcriniis Archiuorum Vinarienſium inſigniter illuſtratæ. HERMANNI CON-

RINGII *Exercitationes Academicæ de Republica Imperii Germanici*, post ea in vnum volumen redactæ prodierunt *Helmestadii 1674.* & *Lipsiæ 1677. 4.* Continent autem Exercitationes Nouem de *Germanici Imperii Ciuibus*, *Imperatore*, *Vrbibus*, *Ducibus & Comitibus*, *Septemuiris*, *Iudiciis*, *Constitutione Episcoporum Germaniæ*, *Comitiis*, *Negotiis præcipuis in Conuentibus Imperii Germanici Ordinum olim & hodienum tractari solitis*, *Officialibus Imperii Romano Germanici* multa cura elaboratas. IOANNIS FRIDERICI RHETII *Disputationes Iuris Publici Vndecim*, *Francofurti 1678. 4* agunt de Statuis Rolandinis, de Iure Statuum Imperii circa sacra, de secularisatione, de statu Germaniæ circa subditos, de Iure portionis alimentariæ, de dignitatibus Imperii Germanici, de absoluta Principis potestate, de Accisa, de Pace, de Iure portuum, de sarcina emigrantium. AHASVERVS FRITSCHIVS in *Exercitationibus Iuris Publici*, *Rudolstadii 1667. 4.* variorum in diuersis Academiis traditas Dissertationes congessit. IOANNIS VOLCKMARI BECHMANNI *Exotericæ Exercitationes Iuris Publici*, *Ienæ 1670. 4.* has, quæ ipso Præside fuerunt ventilatæ, continet. VLRICI OBRECHTI *Opera Academica Argento-*

rati

rati 1704, 4. iunctim edita, diuersas etiam Iuris Publici Commentationes continent. IO. GEORGII KVLPISII *Dissertationum Academicarum Volumen, Argentorati 1705. 4.* comprehendit præter alia dissertationem de Obseruantia Imperii, de Placitis Ordinum Imperii, de Adoptionibus & Emancipationibus Principum, de Origine & Constitutionibus Iuris Publici Germanici, de vnitate Reipublicæ in Sacro Romano Imperio & Tractatum de Legationibus Statuum Imperii. ERICI MAVRITII *Dissertationes & Opuscula de Selectis Iuris Publici, feudalis & priuati argumentis* edidit IOANNES NICOLAVS HERTIVS, *Francofurti ad Mœnum 1692. 4.* Alias speciales quasdam Iuris Publici quæstiones examinauit NICOLAVS CHRISTOPHORVS LYNCKERVS in Dissertatione, qua exprimuntur *fontes Decisionum illustrium ad Ius Publicum, Ienæ 1695. 4.* in quo etiam opinio ipsius de forma Monarchica defenditur. Talia etiam sunt GEORGII HENRICI BRVCKNERI *Curiosa Iuris Publici, Erfordiæ 1688. 4.* quæ multa industria sunt elaborata. IO. NIC. HERTII, summi ICti, *Commentationum atque Opusculorum Volumen Primum, Tribus Tomus* distinctum, quod *Francofurti ad Mœnum 1700. 4.* & immutato saltim

Titulo *1716. 4.* prodiit de selectisſimis & rarioribus ex Iuris prudentia vniverſali, Publica cumprimis, feudali & Romana nec non Germanica Hiſtoria argumentis, ſolidisſima eruditione refertas ſcriptiones, continet. Subſecutum inde Volumen *Alterum Tribus* itidem *Tomis Francofurti 1713. 4.* IO. PETRI LVDEWIG ICti exquiſitisſimi, *Opuſcula Miſcella, duobus* nuper *Tomis* nitide *Hala Magdeburgicæ 1720. f.* edita, quorum *Tomi I. Libro Primo* Iuris Publici cum vniuerſalis, tum Germanici Imperii *de Iure* ſcilicet *Reges adpellandi; de Auſpicio Regum, Nenia Pontificis de Iure Reges adpellandi; Formula Ducatus Brandenburgici; Arauſio ſupremo Imperio vindicata; de Iure adlegandi Ordinum S. R. I. de Ciuitatum diſpari nexu cum S. R. I. Imperio; De Obligatione Succeſſoris in Principatus & Clientelas S. R. I. ex facto deceſſoris;* Commentationes eruditisſimæ, referuntur. Separatim prodierunt Diſſertationes quædam WAGENSEILII, LYNCKERI atque COCCEII quæ præcipuas materias illuſtrant egregie.

§. XLVI.

Scriptores de Maieſtate & Qui ſingulares Iuris Publici Materias peculiaribus expoſuere Scriptionibus plures

res sunt, quorum hos primum qui de *Ratione Status Imperii.* Maiestate eiusque Iuribus cumprimis Imperii egerunt, exponemus. RICARDVS DIETERVS de ea *decades XII.* proposuit *Hanouiæ 1614. 4.* HENNINGVS inde ARNISÆVS, *Argentorati 1635. 4.* eodem de argumento exposuit & præ cæteris CASPAR ZIEGLERVS de *Iuribus Maiestatis*, quod scriptum plane est egregium, prodiit *Witteberga 1668. 4.* & recusum *Ibidem 1710. 4.* De *Ratione status Imperii Romano - Germanici* notum est scriptum HIPPOLYTI a LAPIDE, quod primum *Stettini* licet non nominato hoc loco *1646. 4.* post *Freystadti 1647. 12.* editum, cuius BOGISLAVS PHILIPPVS CHEMNITIVS auctor est. Hic Liber olim inter prohibitos habebatur, eo quod de extirpanda domo Austriaca ageret. Hoc tamen certum, quod Liber hicce multo cum iudicio sit conscriptus, atque ex Legibus Imperii declaratus. Iniurius tamen in domum Austriacam. Contra hoc scriptum prodierunt *Unpassionirte Gedancken wider des Hippolyti de Lapide von dem Hochlœblichen Hause Oesterreich*, quod scriptum accessit Comitiologiæ Ratisbonensi, *Francofurti 1657. 4.* Animaduersiones contra scriptum illud edidit *IOANNES SLVTERVS*, *Hamburgi 1653. 12.* & post

post eum *FRIDERICVS CHRISTIANVS BRVGGEMANNVS* de *statu & scopo Reipublicæ Germanicæ*, *Ienæ 1667. 4.* qui veritate quidem vincit Hippolytum a Lapide, non æque iudicio. Adnotationes autem *IOANNIS HENRICI BOECLERI*, *Argentorati 1674. 4.* editæ a profundiore argumentorum indagatione commendantur, ex quibus contra Hippolytum disputat. Melius *Rationem Status Germaniæ* expressit *IOANNES WOLFGANGVS TEXTOR* in scripto peculiari, *Altdorfi* edito *1667. 4.* qui præferendus est *ARNOLDO MAVRITIO HOLTERMANNO* de eadem materia, *Marpurgi 1677. 4.* Partibus Austriacis nimium fauere videtur *Consilium oder kurzer Vnterricht, darinn klærlich aus vier Argumenten und sechs politischen Ursachen dargethan und bekræfftiget wird, daß Teutsch-Land nunmehr nicht ein Frey-Wahl-Reich, besondern nur einig und allein dem Lœblichen Hause Oesterreich Lineæ Germanicæ zustandig seye, dasselbe auch hinführo keinen Competitorem mehr habe*, *Authore AVSTRIACO POLITICO 1625. 4.* Ruinam e contrario atque casum domui Austriacæ minatur auctor Scripti, cui est titulus: *Sonderliche Frage, ob nicht des Erz-Herzoglichen Hauses Oesterreich Ruin, Fall, Aus- und Abschaffung von des*

Ræmi-

Ræmischen Reichs Cron und Scepter dar, und für der Thür, 1633. 4. cuius auctor IOANNES GREISLAVIVS dicitur. Sed hic Autor subinde ad decisionem causarum publicarum Imperii nostri Leges Romanas inepte adlegat, vnde quid de eodem iudicandum, harum rerum periti facile æstimarint.

§. XLVII.

Scriptores de Statu & Iuribus Imperii Romano-Germanici.

De Imperio Romano-Germanico plures habemus Tractatus. PETRVS de ANDLO Libros duos scripsit *de Imperio Romano*, quos cum præclaris Notis edidit MARQVARDVS FREHERVS, *Heidelbergæ* 1603. 4. qui statum pristinum Imperii & quid circa electionem Imperatoris iuris olim fuit, declarauit, multa tamen in eo contra Historiæ fidem animaduertere licet. LVPOLDVS de BEBENBVRG *de Iuribus Regni & Imperii*, *Argentorati* 1664. 4. In hoc autem de Origine & Progressu Imperii agit, de Iure eligendi Imperatorem, & quod iste a Papa non dependeat. Denuo prodiit cum Notis Marquardi Freheri, curante Matthia Berneggero, *Heidelbergæ* 1664. 4. Adiectus est HIERONYMI BALBI *de Coronatione Liber*. ANTONIVS AFFELMANNVS *de Imperii Romano-Germani Capite & eius Membris* scripsit *Rosto-*

chi

ebi 1624. 4. IANI VINCENTII GRAVINÆ Tractatus de *Imperio Romano* inter Opera ipsius *Lipsiæ 1717. 4.* tribus Tomis edita comparet, cultissimo quidem scribendi genere exaratus est, in ipsa tamen tractatione opiniones quasdam absurdas fæcesque Aulæ Romanæ olentes admiscet. De *Origine & Progressu Romani Imperii* varios Auctores congessit IOACHIMVS CLVTENIVS, *Offenbachi 1612. 8.* ANTONII COLERI & IVSTI GEBHARDI Tractatus *de Iure Imperii Germanici* extant in Nucleo Iuris Publici. ATTALARIVS EGENOLPHVS *pro Sacra Regia Maiestate, pro libertate, salute & gloria Germaniæ* scripsit, *Francofurti 1632. 8.* IOANNES THEODORVS SPRENGERVS *de Statu S. R. Imperii*, *Francofurti 1665. 12.* De *Imperiali Iurisdictione, auctoritate & praeminentia Imperii atque Iuribus Regni Syntagma Tractatuum* extat a *SIMONE SCHARDIO*, *Basileæ 1566. f.* congestum, atque denuo editum *Argentorati 1609. f.* Continentur in eodem WALTRAMI Naumburgensis Episcopi *de Vnitate Ecclesiæ conseruanda, & schismate, quod fuit inter Henricum IV. & Gregorium VII.* Eiusdem Tractatus *de Inuestitura Episcoporum per Imperatores facienda*, *DANTIS ALIGHERII Monarchia*, *Chronica* Magistri *IORDANIS*, *qualiter Romanum Imperium translatum fuit in Ger-*

Germanos, Fr. *IOANNIS de PARISIIS* Tractatus *de potestate regia & papali*, *MARSILII PATAVINI* Tractatus *de Translatione Imperii*, *RUDOLPHUS* de *COLUMNA de Translatione Imperii*, *LUPOLDUS* de *BABENBERG de Iuribus Regni & Imperii Romani*, Eiusdem *Libellus de zelo catholicæ fidei Veterum Principum Germanorum*, *FRANCISCUS* de *ZABARELLIS de Schismatibus Auctoritate Imperatoris tollendis*, *THEODORICUS* a *NIEM de Privilegiis & Iuribus Imperii circa Inuestituras Episcopatuum & Abbatiarum*, *NICOLAUS* de *CUSA de Concordantia Catholica*, *ÆNEAS SYLVIUS de Ortu & auctoritate Imperii Romani*, *LAURENTIUS VALLA de falso credita & ementita Constantini donatione*, *MICHAEL COCCINIUS de Imperii a Græcis ad Germanos Translatione*, *SIMON SCHARDIUS de Electorum origine*. Hoc igitur Opere iura Imperatoris supra Papam potissimum videmus defensa. Eiusdem fere argumenti est *MELCHIORIS GOLDASTI Monarchia S. Rom. Imperii s. Tractatus de Iurisdictione Imperiali seu Regia, & Pontificia seu Sacerdotali, deque potestate Imperatoris ac Papæ, cum distinctione utriusque Regiminis, Politici & Ecclesiastici.* Primus Tomus, qui *Hanouiæ* 1612. *f.* prodiit, continet:

AGO-

AGOBARDI epistolam de Monarchia Imperii Francici. HINCMARI admonitionem de potestate regia & pontificia. EVTROPII Tractatum de Iuribus ac Priuilegiis Imperatorum in Imperio Romano, PETRI CASSIODORI Epistolam de tyrannide Pontificis Romani in Iura Regni & Ecclesiæ Anglicanæ. GVILIELMI OCKAMI disputationem super potestate Prælatis Ecclesiæ, atque Principibus terrarum commissa. HENRICI CHACHEMII informationem de Nullitate Processuum Papæ Iohannis XXII. contra Ludouicum Imp. GVILIELMI OCKAMI Tractatum de Iurisdictione Imp. in caussis matrimonialibus. ANONYMI Tractatum de ætatibus Ecclesiæ, contra primatum & superioritatem Papæ, NILI de Primatu Papæ libros II. RVDOLPHI PRALLEI Tractatum de potestate Pontificali & Imperiali seu Regia, PHILOTHI ACHILLINI Somnium viridarii de Iurisdictione Regia & Sacerdotali. Parisiensis, Oxoniensis, Pragensis & Romanæ Academiarum epistolam de auctoritate Imperatoria & schismate Paparum tollendo, IO. HVSSI determinationem de ciuili dominio Clericorum, ANONYMI cuiusdam Græci disceptationem cum Cardinalibus Romanis, de Primatu Papæ libros II. IO. CHARLE-

RII

RII opusculum de excommunicationis valore. Ei. resolutionem circa materiam excommunicationum & irregularitatum, ANTONII ROSELLI *Monarchiam*, GREGORII HEIMBVRGII *admonitionem de iniustis vsurpationibus Paparum Rom. ad Imp. Reges & Principes Christianos*, M. WESSELII *Tractatum de dignitate & potestate ecclesiastica, Ei. propositiones de potestate Papæ & ecclesiæ, Ei. responsionem de potestate Papæ & materia indulgentiarum*, IACOBI ALMAINI *expositionem de suprema potestate ecclesiastica & laica*, BEATI RHENANI *præfationem in Marsilii Ficini defensorem Pacis*, GEORGII WICELII *adhortatiunculam ad Archiepiscopum Moguntinum, vt vocetur Concilium.* STEPHANI, *Episcopi Wintoniensis orationem de vera obedientia*, IO. BEKINSAV *de supremo & absoluto Regis Imperio Librum vnum*, CLAVDII GOVSTÆI *Tractatum de Potestate Regia in Ecclesia*, ISAACI CASAVBONI *de libertate ecclesiastica Librum singularem, Narrationem verissimam eorum, quæ in disputatione publice proposita Parisiis de absoluta Papæ potestate.* Secundus Tomus prodiit *Francofurti 1614. f.* qui continet AMBROSII *epistolam de potestate Imperiali & Episcopali*, HIERONYMI *Epistolam ad Euagrium*,

um, de differentia episcopi & presbyteri, L1. *Tractatum de correctione, vita & conuersatione Episcopi & Clericorum.* GREGORII M. *epistolas de obedientia erga Imperatorem, & de nomine vniuersalis Papæ in Ecclesia Catholica non vsurpando,* B. AGOLARDI *Tractatum de comparatione vtriusque regiminis, ecclesiastici & politici,* PETRI DAMIANI *Tractatum de Correctione Episcopi & Papæ, Ei. disceptationem synodalem inter Imperii Romani Aduocatum, & ecclesiæ Romanæ defensorem, de electione Pontificis Romani,* BERNHARDI *epistolas de iuribus Imperii & sacerdotii. Ei. de consideratione ad Eugenium III. Papam, Libros V. Innocentii III. epistolam Decretalem pro Iure Regis & Regni Francorum.* RADVLPHI COLVMNÆ *Tractatum de translatione Imperii,* ÆGIDII ROMANI *quæstionem pro & contra pontificiam potestatem,* IOANNIS PARISIENSIS *Tractatum de potestate Regia & Papali.* MARSILII PATAVINI *Tractatum de translatione Imperii. Eiusdem Defensorem pacis, de potestate Imperiali & Papali.* GVILIELMI OCKAMI *octo quæstionum decisiones super potestate summi Pontificis. Eiusdem Dialogum de Potestate Imperiali & Papali. Eiusdem Compendium errorum Ioannis Papæ XX.* de

de vtili dominio rerum Ecclesiasticarum. IODOCI BADII *summaria seu Epitomata* CXXIV. *Capitulorum Operis* XC. *Dierum M. Guilielmi Ockami.* GVILIELMI OCKAMI *opus nonaginta dierum de vtili dominio rerum ecclesiasticarum.* MICHAELIS CÆSENATIS *Tractatus tres contra errores Ioannis Papæ super vtili dominio Ecclesiasticorum.* PETRI CVGNERII & PETRI BERNHARDI *Actionem coram Rege habitam de Iurisdictione ecclesiastica & politica.* MARSILII PATAVINI *Tractatum de Iurisdictione Imperatoris in causis matrimonialibus.* RICHARDI *defensionem Curatorum contra eos, qui se dicunt priuilegiatos.* ROXERII CHANNOE *Defensionem religionis mendicantium contra Armachanum.* FRANCISCI PETRARCHÆ *Epistolas de Iuribus Imperii Romani aduersus Papam.* IORDANI *Chronicum de translatione Imperii.* THEODORICI NIEMI *Excerpta de potestate Imperiali & Papali.* IOANNIS CARDINI *Epistolam de obedientia, quatenus Papæ sit praestanda.* IOANNIS CARLERII GERSONIS *Tractatum de Potestate Ecclesiastica & de origine Iuris. Eiusdem concordiam, quod plenitudo potestatis Ecclesiasticæ sit in summo Pontifice, & in Ecclesia, quamuis omnino non simpliciter.*

citer. Eiusdem Sermonem de Viagio Regis Romanorum ad Antipapas. Eiusdem Tractatum de auferibilitate Papæ ab Ecclesia. Eiusdem Sententiam de modo habendi se tempore schismatis. THEOPHORI *Tractatum Qualis fuerit status Ecclesiæ in V. & N. Testamento, & primitiuis temporibus.* ANONYMI *Tractatum de Vnitate Ecclesiastica.* GERSONIS *Tractatum de Statibus Ecclesiasticis. Eiusdem Tractatum de modo viuendi omnium fidelium. Eiusdem Epistolam Pacis, siue sermonem de tribulationibus ex defectuoso Ecclesiasticorum regimine adhuc Ecclesiæ prouenturis. Eiusdem Tractatum de Schismate. Eiusdem (vt putatur) alium Tractatum de Schismate. Eiusdem Quædam edita tempore Schismatis Ecclesiæ de Concilio generali vnius obedientiæ. Decretum Concilii Constantiensis super futuris Conciliis celebrandis & prouisione aduersus futura Schismata. Eiusdem Sermonem de Pace coram Papa Benedicto. Eiusdem Considerationes de Pace prædicata coram Papa Benedicto. Eiusdem: Sermonem coram Papa Alexandro. Eiusdem Sermonem coram Papa Benedicto. Eiusdem propositionem factam coram Anglicis, Parisiis euntibus ad Concilium Pisanum. Eiusdem Trilogum in materia Schismatis. Christianissi-*

anissimi Regis Franciæ Caroli VI. Epistolam iustificatiuam subtractionum factarum a Pseudopapa Petro de Luna, non obstante obedientia suo prædecessori & sibi quandoque præstita. Eiusdem Disceptationem Mendicitatis & Proprietatis, siue de vtili dominio bonorum ecclesiasticorum. Eiusdem Sermonem factum in Concilio Constantiensi post fugam Ioannis Papæ. Eiusdem Tractatum, Quomodo & an liceat in caussis Fidei a Papa appellare, seu eius iudicium declinare. Eiusdem Tractatum contra Papam supra potestate & auctoritate Ecclesiæ. Eiusdem Excerpta de Articulis contra Papam in processu productis. Decerta sacræ Facultatis Theologicæ Parisiensis, de potestate ecclesiastica; & primatu Romani Pontificis. Pauli Decretorum Aureum speculum super plenitudine potestatis Papalis. ÆNEÆ SYLVII *Tractatum de ortu & auctoritate Romani Imperii* IACOBI *de* PARADYSO *collectum de auctoritate Ecclesiæ, & eius Reformatione.* SIGISMVNDI *Archiducis Austriæ Processum contra Papam Pium Secundum.* GREGORII *de* HEIMBVRG *Scholia in Breue Papæ Pii super Excommunicatione. Eiusdem Appellationem ab excommunicatione Papali.* THEODORI LÆLII *Replicam pro Papa & Sede Romana. Eiusdem In-*

uectiuam in Nicolaum Cusanum Cardinalem Papalis plenitudinis defensorem. IOANNIS FRANCISCI PICI *Apologiam pro Sauonarola contra excommunicationem Papalem. Sacri Concilii Turonensis Decreta contra plenitudinem Papalis potestatis in temporalibus. Sacri Concilii Pisani Apologiam pro Ecclesiæ Catholicæ auctoritate contra edicta Papalia. Eiusdem Epistolam ad Imperatorem pro auctoritate Ecclesiæ & Concilii generalis.* PHILIPPI DECII *Consilium pro auctoritate Concilii generalis supra Papam. Eiusdem Sermonem super eadem materia, pro Iustificatione Concilii Pisani contra Papam Iulium congregati.* Tertius Tomus prodiit *Francofurti 1613. f.* & continet VLRICI VELOVI *Tractatum, quo asseritur Petrum Apostolum nunquam Romæ fuisse, aduersus prætensum Primatum in Romana Ecclesia,* FRANCISCI GVICCIARDINI *Discursum de origine Potestatis secularis in Romana Ecclesia. Innominati Auctoris Angli opus eximium de vera differentia Regiæ potestatis & Ecclesiasticæ & quæ sit ipsa veritas & virtus vtriusque.* CAROLI MOLINÆI I C. *Tractatum de origine, progressu & præstantia Monarchiæ Regnique Francorum. Quæstionem in Thomam Watsonum, aliosque nonnullos Anglos super articulis quibusdam de*

Bulla

Bulla Papali, quæ contra Reginam Elizabetham recens exierat. FRANCISCI HOTOMANNI *Fulmen Brutum Papæ Sixti V. aduersus Henricum Franciæ & Nauarræ Regem. Iudicium cuiusdam boni Sorbonistæ; non addicti Ligæ, super Monitorio Papæ contra Regem Christianissimum. Innominati Auctoris Pium Consilium super Papæ Monitorialibus Bullis & excommunicationis ac interdicti in Galliæ Regem, Ecclesiam & Regnum minis.* LVDOVICI SERVINI *Vindicias secundum libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, & Regii Status Gallo-Francorum.* IACOBI LESCHASSERII *Tractatum de libertate antiqua & Canonica Ecclesiæ Gallicanæ.* LEONARDI DONATI *Ducis Venetiarum Edictum contra Bullam iniustam Pauli V. Papæ Romani.* PAVLI VENETI *considerationes censurarum Pauli V. Papæ contra Rempublicam Venetam.* ANTONII QVIRINI *Relationem rationum Reipublicæ Venetæ difficultatibus Pauli V. Papæ oppositarum. Theologorum Venetorum Tractatum de interdicto Pauli V. Papæ contra Rempublicam Venetam.* MARCI ANTONII PEREGRINI *Responsum pro Decretis Reipublicæ Venetæ.* MARCI ANTONII OTHELII *Responsum pro Decretis Reipublicæ Venetæ. Responsionem Doctoris Theologi super censu-*

ris seu excommunicatione Pauli V. Papa contra Rempublicam Venetam, & super nullitate dictarum censurarum seu excommunicationis. IOANNIS MARSILII votum pro Republica Veneta, oppositum voto Cardinalis Baronii. Innominati Auctoris Sermonem Apologeticum pro Reipubl. Veneta vetustissima & incorrupta, & a maioribus summa virtute summisque laboribus parta ac constituta libertate. OCTAVII MORINI orationem de immensa Curia Romana potentia moderanda. Eiusdem Odam in Adulatores Papa Romani. ALEXANDRI LYSCÆ Epistolam de Romana Curia rapacitate, perfidia, & tyrannide contra Cardinalem Baronium. IOANNIS SIMONIS SVRDI vel verius IOANNIS BAPTISTÆ LEONIS Discursum super potestate Ecclesiastica & Romana Curia Monarchia. Gallo-Franci ad Philanetum Epistolam pro libertate Status & Rep. Venetorum. NICOLAI CRASSI Antiparanesin ad Cardinalem Baronium pro Reip. Venetæ. Parisii siue IACOBI LESCHASSERII consultationem de controuersia inter Sanctitatem Pauli V. Papæ & Remp. Venetam. HIERONYMI VENDRAMENI Disquisitiones controuersiarum inter Paulum V. Papam & Remp. Venetam vergentium. IOANNIS MARSILII Exceptionem contra

cita-

citationem per edictum Cardinalium Romanorum in caussa Veneta. PAVLI VENETI *Exceptionem contra citationem per edictum Cardinalium Romanoram in caussa Veneta.* VENTVRÆ VICENTINI *Consilium super controuersia vertente inter Paulum V. Papam & Remp. Venetam, occasione nonnullorum statutorum, ac cuiusdam Censura.* ANNIBALIS CRANCII *Sententiam super quaestione, an iniurias a Paulo V. Papa Venetæ Reipubl. illatas, liceat bello & armis propulsare. Quaestionem bipartitam in Georgium Blacuellam: cuius actio prior iusiurandum de fidelitate praestitum; altera eiusdem iuramenti assertionem contra Bellarmini litteras continet.* ASCANII COLVMNÆ *iudicium de iis, quæ Baronius de Monarchia Siciliæ scripsit. Philippi Hispaniarum Regis Edictum contra Tractatum Baronii de Monarchia Siciliæ.* GVILIELMI BARCLAII *Tractatum de potestate Papæ, an & quatenus in Reges & Principes seculares ius & imperium habeat.* ROGERII WIDRINGLENI *Apologiam Bellarmini pro Iure Principum.* LVDOVICI SERVINI *Commonefactionem & postulationes aduersus Librum Bellarmini de potestate Summi Pontificis in temporalibus cum Arresto Parlamenti.* BENIGNI MILLETOTI *Tractatum de Delicto communi*

& casu priuilegiato, vel de legitima Iudicum secularium potestate in personas Ecclesiasticas. EMVNDI RICHERII *Librum de Ecclesiastica & politica potestate.* IOANNIS BODÆI de la GORMANDIERE *Tractatum de Iure Regum contra Bellarminum & alios Iesuitas.* *Innominati Auctoris Commentatio ad Bellarmini Librum de temporali potestate Papa.* IOANNIS BARCLAII *Pietatem siue publicas pro Regibus ac Principibus, & priuatas pro Guil. Barclaio parenti vindicias aduersus Bellarminum.* Ad statum nostrum facit egregie IOANNES HENRICVS BOECLERVS de *sacro Romano Imperio, Argentorati 1663. 4.* qui in rationem nominis inquisiuit.

§. XLVIII.

Scriptores de Iure Imperatoris in Papam.

Ad Iura Imperii in Papam facit SIGISMVNDI SELDII *Rathschlag, darinn von der Kayser und Pabste Gewalt, und wie weit sich dieselbe erstrecke, 1612. 4.* & in *Lünigii Europaischen Staats-Consiliis* Tom. I. p. 215. Scriptum hoc ea occasione editum cum Paulus IV. Papa resignationem Caroli V. & Ferdinandi I. successionem minus adprobaret, quod sine consensu Papæ hæc facta. Hæc etiam Iura non male declarat, insimul de vnctione

one atque coronatione pontificia agit-, libellus hoc Titulo editus: *Ruminatio Iuris ab Augustissimis Imperatoribus olim in approbandis confirmandisque Pontificibus Romanis vsurpati. Et vice versa de assumta Pontificum Romanorum, temporum successu, in ipsos Caesares & Imperatores, nimia illorum indulgentia, confirmationis & reprobationis auctoritate. Adiecta simul Ludouici IV. Imperatoris Constitutione in qua pontificii istius Iuris arrogantia grauissime definitur. Ex veris & fidelibus historiarum monumentis, non ita pridem ab Historica veritatis studioso & prisci istius Iuris Imperatorii vindice, instituta*, accessit IO. GARSENII Oratio *de Pontificia Rom. Imp. Coronatione Hamburgi 8.* quae Oratio alias prodiit *Rostochii 1609. 4.* Bina haec Scripta Maiestatem Imperatoriam solidis argumentis strenue defendunt, hinc curioso harum rerum inuestigatori haud abs re commendari possunt. Equidem partes pontificias aduersus Teutonici Imperii libertatem praeter Cardinalem BARONIVM, tuebatur IACOBVS GRETSERVS Iesuita, dum Melchioris Goldasti pro Maiestate Imperii edita Scripta refutare praesumeret, sed quae pro honore Imperatoris conseruando faciunt afferta praeclare habet: *Replicatio pro Sacra Caesarea & Re-*

gia

gia Francorum Maiestate, illustrissimisque Imperii Ordinibus aduersus Iacobi Gretseri Iesuitæ e societate Loyolitarum crimina læsæ Maiestatis, rebellionis & falsi, instituta a MELCHIORE GOLDASTO HAIMINSFELDIO. Accesserunt, *Apologia pro Henrico IV. Imperatore aduersus Gregorii VII. & aliorum patriæ hostium impias ac malignas Criminationes*, *Hanouiæ 1611. 4.* Speciatim Iura Imperatoris, Electorum & Principum exposuit ANTONIVS COLERVS in sectionibus suis inauguralibus præside D. EBERHARDO SPECKHAN in Academia Iulia exhibitis 1613, quæ *ibidem 1675. 4.* cura HENRICI HAHNII denuo recusæ, Titulum adeptæ sunt: *De Iure Imperii Germanici S. Cæsarea Maiestati, Electoribus Principibusque Viris singulari, & hoc maxime seculo controuerso Methodica Tractatio.* Cum Clemens XI. P. R. Augustissimum Imperatorem Iosephum Bullis peteret: *Defensionem* Eiusdem *contra Curiæ Romanæ Bullas* instituit Theologus celeberrimus IOANNES WOLFFGANGVS IÆGER *Tubingæ 1708. 4.* ipse ego qui Supplementa huius Bibliothecæ procuraui CHRISTIANVS GOTTLIEB BVDER pro virium imbecillitate *Vindicias Iuris Imperatorii aduersus Episcopos Romanos ab ipsis*

Augustis

Augustis factas ex Historicis fide dignis Actisque publicis collegi atque præmissa Præfatione qua *Italiæ Pontificibus infesta quædam Exempla* referuntur edidi *Ienæ 1719. 4.* huc etiam ex parte spectant egregii IO. SCHILTERI *de Libertate Ecclesiarum Germaniæ* Libri, quibus subinde Iura Augustissimorum Imperatorum in Pontifices mascule & solide adserit.

§. XLIX.

Scriptores de Iure Imperii & Augusti in Italiam & Romam

Scriptoribus de Iure Augustorum in Episcopos Romanos eos iungimus qui de *Iure Imperii in Italiam & Vrbem Romam* exposuerunt. Præter HERMANNVM CONRINGIVM præclaris *de Finibus Imperii & Imperio Romano* Commentariis id ex instituto grauiterque egit CONR. SAMVEL SCHVRZFLEISCHIVS singulari Dissertatione quam *Ius Augusti in Italiam* inscripsit, *Wittebergæ 1697. 4.* quæ inter Opera ipsius Historico-Politica loco sexagesimo quinto comparet, atque occasione recentissimorum in Italia motuum ac bellorum in germanicum idioma fuit translata. Hac ex Scriptoribus fide dignis quæ Iura sint Augustorum in diuersas Italiæ Terras solide deducit. Excellentissimus huius Bibliothecæ Auctor de *Iure Imperii in Ducatum Parmensem & Placentinum* Dis-

egit Differtatione elegantisfima *Ienæ 1711.* 4. propofita ac *SyntagmatiIuris Publici* præmiffa. Idem inftitutum fuit GOTTFRIDO RVHLMANNO in Tractatu fuo cui Titulus: *Vnwiederrufliches Recht, welches Se. Kayferlichen Maieftat, von wegen des Heil. Ræmifchen Reichs Teutfcher Nation nicht nur auf Parma und Placentz, fondern auch fo gar auf ganz Italien, die Stadt Rom und das Patrimonium S. Petri haben, Iena 1709. 4.* IO. quoque WOLFFGANGVS IÆGERVS Theologus Tubingenfis, *Romam cum Regno Italiæ antiquiffimo & vero fuo Domino Auguftiffimo Romanorum Imperatori Carolo VI.* ex Iuribus facris & profanis vindicare conatus fuit *Tubingæ 1718. 4.* poftea *Continuationem Iurium Cæfareæ Maieftatis in Italiam* dedit *Ibidem 1718. 4.* Magna ex parte huc quoque pertinent, quæ in celebri illa de *Comaclenfi Vrbe* & *Comitatu* Auguftiffimos Imperatores, Duces Mutinenfes inter ac Pontifices Romanos editi funt libelli, quorum feriem quantum nobis innotuit enumerabimus. Cœpit hæc controuerfia ab anno præteriti Seculi XLIII. & fubfequentibus feruide continuata, quo tempore a Mutinenfibus iterata vice edita *Riftretto della*

Scripta in Controuerfia de Comaclenfi Comitatu edita.

della ragioni Estensi contro la Santé sede, quem libellum tamen nunquam vidi, hunc excepere: *Iura Serenissimæ Domus Estensis, quibus Allodialia eius Bona minus rite vel recte titulo Pertinentiarum Rever. Camera Apostolica detinere nunc probatur, Coram Eminentissimis & Reverendissimis Dominis Cardinalibus Capponio, Spada, Panzirolio ad referendum Sanctissimo D. D. Innocentio Papæ X. Mutinæ ex Typographia Iuliani Cassiani Impressoris Ducalis 1647. f.* Huic Pontificii opposuerunt: *Sacra Congregatione Eminentissimorum D. D. Cardinalium Deputatorum Comaclensium Vallium Summarium Concordatum super Iuribus Serenissimi Ducis, Romæ ex Typographia Reuer. Cameræ Apostolicæ 1661. f.* Nostro vero Seculo Controuersia hæc magna contentione fuit continuata. Cum enim Augustissimus Imperator Iosephus anno 1708. Mutinæ Ducem de Comaclensi Comitatu inuestiret, suamque inditionem redigeret vrbem, Pontificis Iura, multa quidem eruditione, sed non pari argumentorum pondere defendere conatus fuit IVSTVS FONTANINI eruditissimus Vir Scripto: *Il Dominio Temporale della Sede Apostolica sopra la Città di Comacchio per lo spazio continuato di dieci Secoli, esposto a un Ministro di un* Pren-

Prencipe Roma An. 1708. 4. Hoc confutarunt Mutinenses tribus libellis, quorum primus *Viennæ* hoc prodiit elogio: *Risposta par il Diritto Imperiale sopra Comacchio alla prima e seconda Scrittura della Corte di Roma 1708. 4.* quem excepere: *Osservazioni sopra una lettera intitolata: Il Dominio temporale della Sede Apostolica* &c. *distese in una Lettera ad un Prelato della Corte di Roma 1708. 4.* qui LVDOVICVM ANTONIVM MVRATORIVM Mutinensis Bibliothecæ Præfectum adgnoscunt auctorem *&* *Altra Lettera diretta ad un Prelato della Corte di Roma, in risposta ad una Scrittura publicata nel Ottobre del 1708. & intitolata: Il Dominio temporale della Sede Apostolica 1708.* Contra Tria hæc scripta Pontificii se defendunt duabus responsionibus quarum vnam inscripserunt: *Difesa del Dominio temporale della Sede Apostolica sopra la Città di Comacchio nella quale ancora si giustifica la ricuperazione del Ducato di Ferrara, fatta del Pontefice Clemente VIII. e l'antichissima sovranità della Chiesa Romana in tutti li suoi Stati, data in luce contro le Scritture publicate in contrario da' Ministri del Signor Duca di Modena 1709.* cui varia adiecta Documenta cuiusque Auctor laudatus iam FONTANINI habetur. Secuta est: *Differ-*

tatio

tatio Historica de Summo Apostolicæ Sedis Imperio in Vrbem Comitatumque Comacli 1709. cum *Appendice Actorum veterum hactenus maiori ex parte ineditorum* quæ Bibliothecario Pontificio LAVRENTIO ZACCAGNI tribuitur. Inde Dux Mutinensis scriptore LVDOVICO ANTONIO MVRATORIO ad Augustissimum Iosephum dedit: *Alla Sacra Cesarea Real Maestà di Gioseffo I. Imperator de' Romani felicemente regnante vmilissima Supplica di Rinaldo d' Este Duca di Modena, per la Controuersia di Comacchio 1710.* successere: *Riflessi sopra la voce sparsa della Corte di Roma, per la Restitutione del Possesso di Comacchio.* His opposita auctore FONTANINI: *Difesa Secenda del Dominio Temporale della Sede Apostolica sopra la Città di Comacchio 1711.* Cum inde anno 1710. inter Cæsaris & Pontificis Administros exclusis Mutinensibus de componenda hac lite conuentus fierent: Iura sua defendebat Dux exhibita: *Succinta Esposizione delle Ragioni del Sacro Romano Imperio & della Serenissima Casa d' Este sopra Comacchio 1710.* Tractatibus autem a. 1711. sine fructu finitis Pontificii ediderunt: *Relationem Iurium Sedis Apostolicæ in Ciuitatem Comaclensem complectentem varias discussiones Romæ habitas in Conuentibus in-*

ter Ministros Summi Pontificis & S. Caesareæ Maiestatis, Romæ 1711. Reposuerunt Mutinenses: *Quistioni Commacchiesi ove si espongono i punti superflui a' quali vorrebbe la Camera Apostolica ridurre la Controuersia di Comacchio e si fissano i veri à quali s' hà esse da ridurre 1711.* Breueque quatuor pagellarum Scriptum italica & gallica lingua perscriptum hoc titulo: *Quanto sia giusto e conueneuole che Comacchio si conservi al Sacro Romano Imperio per lo Serenissimo Signor Duca di Modena che n' è suo Vasallo.* Priori Scripto respondent Pontificii: *Confutazione di vno Scritto Italiano e Francese, sparso in Germania con questo Titulo:* Quanta sia giusto &c. *In Roma 1711.* Sic etiam ad hanc caussam spectant quæ anno 1712. prodiere: *Lettre de S. S. le Pape Clement XI. a S. M. I. L' Imperatrice Regente du 3. Mai. 1711. Avec les Reflexions qu' une Personne de qualité a faites pour un de ses amis.* & : *Risposta alla Riflessioni sopra il Breue scritto dalla Santità di nostro Signore Papa Clemente XI. alla Maestà dell' Imperatrice, in morte del Imperator Giuseppe Primo suo Figlio.* Hi libelli, non eo tamen quo lucem adspexere sed interrupto quandoque ordine collecti & iunctim editi hoc titulo: *Raccolta di tutto ciò, ch' è vscito*

vscito alle stampe fino ad giorno d' oggi sulla Controuersia di Comacchio, *Francof. ad Mænum 1713. f.* Hac vero in Collectione non extat præcipuum Scriptum LVDOVICI ANTONII MVRATORII, quo Iura Imperii & Ducis Mutinæ Heri sui magna eruditionis laude argumentorumque adparatu defendit, quod lingua primum Italica sub titulo: *Piena Esposizione di Dritti Imperiali ed Estensi sopra la Città di Comacchio 1712. f.* prodiit, quod postea per CASIMIRVM FRESCHOT in Gallicum sermonem translatum hoc elogio lucem vidit: *Les Droits de l' Empire sur l' Etat Ecclesiastique, recherchèz & pleinement èclaircis a l' occasion de la Dispute de Comacchio & des Droits particuliers de la Seren. Maison d' Este sur cette Ville pour servir de Reponse tant aux deux Ecrits publiez sous le Titre de Premiere & Seconde Deffense du Domaine Temporel du S. Siege qu' à un autre Livre, intitulè: Dissertation historique a Vtrecht 1713. 4.* quod Scriptum plane est egregium. Tandem in hac caussa editæ: *Synopsis Iurium Cæsareorum ac Estensium in Vrbem Comitatumque Comacli 1712. 4.* iteinque: *Animaduersiones pro Sacro Romano Imperio & pro Serenissimo Duce Mutinæ &c. in Monitum Lectori, quod præmittitur Ta-*

bulæ Chronologicæ fauore Reuerend. Cameræ Romanæ nuperrime editæ in Causa Comaclensi, Additur in fine ipsa Tabula Chronologica. Iungi cum his omnibus possunt Documenta & Litteræ Inuestiturarum variæ, super Ducatibus Mantuæ, Ferraræ & Mutinæ concessæ quæ sub generali titulo: *Copia Inuestituræ Mantuanæ,* sine loci & temporis adnotatione f. in *Germania* formis impressa. Ex anterioribus Scriptis PHILIPPVS LVDOVICVS BRENNERVS *S. R. Imperii & Ducis Estensis Iura* in *Comitatum Comacchicum* auspicali oratione breuiter nec tamen satis perfecte declarauit *Tubingæ 1710. 4.*

§. L.

Scriptores de forma & finibus Imperii.

De *Forma Imperii Romano Germanici* erudita extat dissertatio perillustris LYNCKERI, *Ienæ 1699. 4.* in qua potissimum diuersas sententias congessit examinauitque Maxime vero egregium mihi videtur Eiusdem *Bedencken über die Grundueste des Heil. Ræmisch. Reichs,* in quo hanc materiam sine habito ad Monarchiam Imperatoris respectu plenissime declarat, postea tamen ex parte sententiam mutauit. Addimus HERMANNI CONRINGII eruditum Tractatum de *Finibus Imperii*, qui auctior longe & ex

optima

optima editione prodiit *Helmstadti 1696.* 4. Illustrat quoque hanc de Forma Imperii Romano-Germanici materiam WILHELMI WIZENDORFFI Discursus de *Status & Administrationis Imperii Romani forma hodierna, Regiomonti 1642.* 4. in quo Reinkingii sententiam de statu Monarchico defendit, Limnæi refutat, cui tamen IOAN. LIMNÆVS in *dissertatione apologetica, Onoltzbaci 1643.* 4. edita, erudite respondet. *Varias Auctorum sententias de statu seu Forma S. R. Imperii* congessit IOACHIMVS HENRICVS SIBRAND, Dissertatione, *Rostochii 1695.* proposita.

§. LI.

De *Imperatore & Imperio Romano* singulari opere egit IVLIVS CÆSAR BVLENGERVS, *Lugduni 1618. f.* in quo Statum Imperii Romani, qui fuit primo seculo, erudite describit, dignitatum, titulos, iura & maiestatem Imperatoris Romani ex scriptoribus antiquis declarat. Sed, cum ea nos non tangant, ad alios pergimus. Ad Electionem & Coronationem Imperatoris facit HIERONYMI BALBI de *Coronatione Principum* Liber ad Carolum V, qui cum Petro de Andlo a MARQVARDO FREHERO editus, *Argentorati 1613.* 4. & cum *Scriptores de Imperatore & Imperio Romano.*

cum notis MATTHIÆ BERNEGGERI, *Argentorati 1624. 4.* GOTHOFREDI de IENA extant *Disputationes quinque de Electione Imperatoris, Francofurti 1662. 4.* Accuratior est Tractatus WICQVEFORTII *de l' Election de l' Empereur*, qui eiusdem recentissimæ editioni de l' Ambassadeur accessit *à Cologne 1699. 4.* qua etiam de mutatione Imperii ex hæreditario in electitium, origine electorum, iure & ritu eligendi, Capitulatione etiam Imperatoris agit & Auream Bullam in Gallicum sermonem translatam inseruit. VLRICVS OBRECHTVS in erudita dissertatione de *Electione Imperatoris Romano-Germanici, Argentorati 1676. 4.* demonstrauit, quæ Iura sint electionis. GABRIELIS SCHWEDERI habemus disputationem de *Electione Imperatoris, continentem habilitatem Personæ eligendæ, Tubingæ 1712. 4.* De *electione Romanorum Regis* egit quoque ANTONIVS GüNTHERVS FRITZIVS, *Gryphiswaldi 1663. 4.* & IVSTVS ASTERIVS, siue IOANNES STELLA, *Hanouiæ 1636. 4.* Sic etiam extat *Volumen Disputationum de Regis Romanorum Electione & Designatione* per varios Auctores collectum, *Basileæ 1620. 4.* Facit huc etiam *Collegium reliquorum Deputatorum ad Collegium Electorale, de præsenti Statu Imperii, Imperatore eligendo & eligen-*

eligendo scribenda lege 1657. 4. quod scriptum IOAN. FRISCHMANNO tribuitur. De *Rege Romanorum* habemus dissertationem perillustris Baronis de LYNCKER, *Ienæ 1699. 4.* Post hosce GODEFRIDVS FERDINANDVS BVKISCH *dissertationes Iuris publici* scripsit *de Regis Romanorum tum electione, tum coronatione, subiuncto discursu iuridico politico de fontibus Iuris publici, Pragæ 1689. 4.* Accessit de Inuestitura Electorum Tractatus ONVPHRII PANVINII ac MICHAELIS BEVTHERI dissertatio de *Septemuiratu.* Cum eodem prodierunt *Orationes Gratulatoriæ in electione, coronatione, natiuitate, nuptiis triumphis &c. Pontificum, Imperatorum, Regum, Principum, habitæ a Legatis virisque suæ ætatis doctissimis, Hanouiæ 1613. 8.* MELCHIORIS GOLDASTI *Politica Imperialia & Politische Reichs-Handel,* varia quoque Scripta & Acta electionum atque coronationum diuersorum Imperatorum, speciatim Caroli V. comprehendunt.

§. LII.

Speciatim vero de triplici Coronatione Impp. varii egerunt. De *Triplici* quidem *Coronatione, Germanica, Lombardica & Romana* egit IOANNES FRIDERICVS MATENESIVS, *Coloniæ 1622.* *Scriptores de Coronatione Impp. & triplici Corona.*

1622. 4. IOACHIMI FELLERI dissertatio de *tribus Coronis Imperatoriis Germanica, Lombardica atque Romana, Lipsiæ 1662. 4.* extat, qua communes etiam errores de triplici coronarum metallo refelluntur. Singulatim vero habemus PETRI a BEECK *Aquisgranum, siue de Coronatione Aquensi Impp. Aquisgrani 1621. 4.* LVDOVICVS etiam ANTONIVS MVRATORIVS Tomo secundo Anecdotorum singularem inseruit Dissertationem de *Corona Ferrea*, qui etiam cap. XVI. dicit, *ampliorem segetem scribendi clarissimo Wagenseilio relinquimus. Qui de coronis Cæsareis amplissimum commentarium meditatur, vti me per litteras certiorem fecit celeberrimus Bibliotheca Medicea præfectus, Anton. Magliabechius.* Licet hic saltim in Commentatione de Republica Noribergensi cap. XXVI. de hac materia agat. Hic eruditus MVRATORII Commentarius vna cum IVSTI FONTANINI *de Corona Ferrea Longobardorum* Dissertatione Romæ typis impressa, recusus *Lipsiæ 1719. 8.* quæ bina Scripta *Coronationis Longobardicæ*, locum, ritus, Iura eleganter declarant.

§. LIII.

§. LIII.

Scriptores qui Historiam & Acta Electionum atque Coronationum diuersorum Impp. scripserunt.

Præcipue Ritus in Electione & Coronatione diuersorum Imperatorum varii descripserunt. Inter hos *Inaugurationem, coronationem atque electionem aliquot Imperatorum a Maximiliano I. ad Matthiam vsque* descriptam videmus in Collectione variorum Scriptorum, quæ *Hanouiæ 1613.* 8. prodiit. *Matthiæ Electionem atque Coronationem* descripsit BERNHARDVS PRÆTORIVS in *Corona Imperiali, Norimbergæ 1613. 4.* Coronationem Iosephi accurate narrauit SIGISMVNDVS SCHMIDT in Libro, cui Titulus *der geœffnete Teutsche Audienz-Saal, Francofurti 1697. 4.* CASSANDER THVCELIVS *Historiam Electionis & Coronationis Iosephi* non solum, sed etiam Eleonoræ Magdalenæ Theresiæ singulari Tractatu descripsit, *Augustæ Vindelicorum 1690. f.* Ad Electionem Caroli VI. facit *Vollstændiges Diarium, alles dessen, was vor, in, und nach denen hœchstansehnlichen Wahl-und Crœnungs-Solennitæten Caroli VI. so wohl im ganzen Rœmischen Reich, als auch in der freyen Reichs-und Wahl-Stadt Franckfurt am Mayn von Anfang bis zum Ende passiret ist, Francfurt am Mayn 1712. f.* Eiusdem Diarii Continu-

atio Coronationem describit. Acta varia inseruntur & plura quæ faciunt ad Curialia.

§. LIV.

Scriptores de Cleinodiis Imperii. Ad Reliquias & Cleinodia Imperii facit CHRISTIANI ERDMANNI *Relatio Historico-Parænetica de Sacrosanctis, Sacri Romani Imperii Reliquiis & Ornamentis, quibus Romanorum Cæsares inaugurari, coronari, solennique ritu inuestiri consueuerunt, aliisque sacris Lipsanis, in Imperiali Thesauro collectis ac Noribergæ asseruatis*, 1629. 4. in qua de harum origine potissimum agit, sed multa pro more pontificiorum miraculis tribuit. Eiusdem est *Norimberga in flore auitæ Romano-Catholicæ religionis, ex antiquissimis variorum monasteriorum Bibliothecis, veteribusque monumentis, graphice delineata & expicta*, 1629. 4. Animus autoris est per diuersas Bullas papales, aliaque documenta publica demonstrare, quanto zelo olim Noribergenses erga fidem Catholicam fuerint correpti, quanta vero per reformationem mutatio acciderit; *& quam fœde, quam turpiter vnius rancidi & vxoraturientis Monachi Augustani, Wolfgangi Volperti, a Luthero Magistro suo corrupti, seductione, a pristina & aui-*

ta

ta Maiorum fide abscesserit atque apostatarit, prout ipse in Præfatione loquitur. Sunt etiam, qui dicant, hoc libello instrui debuisse illos qui Ferdinando II. Cæsari auctores fuissent vel expugnandi vrbem vel repetendi ab illa Reliquias Imperiales, vterque libellus perrarus est. GEORGII IMHOFII Dissertatio *de infulis & Lipsanis Imperii*, quam præside ERNESTO GREGELIO *Altdorfi 1659. 4.* defendit, leuioris est momenti. Melior omnino est VLRICI OBRECHTI *de Clenodiis Imperii, siue Insignibus*, quorum vsus est in Coronatione, dissertatio, *Argentorati 1677. 4.* Omnium vero curas superat IO. PETRVS LVDEWIG in dissertatione inaugurali, Respondente *Wolfgango Hieronymo Herold* habita, qua *Noribergam insignium Imperialium Tutelarem* sistit *Halæ 1713. 4.* Scripta hæc dissertatio hac occasione, dum Aquisgranenses asseruationem insignium Imperii peterent, quarum argumenta diario nuperæ coronationis fuerunt adnexa, sub rubrica: *Kurtzer Bericht über des Königl. Stuels und des Heil. Röm. Reichs-Stadt Aachen bey denen Krönungen der Kayser habende Prærogatiuen und gerechtsame.* Cui tamen Noribergenses opposuerunt: *Kurtzen doch bestgegründeten Gegenbericht der löblichen Reichs-*

Reichs-Stadt Aacken gantz neuerlich anmassenden Anspruch an die Kayserl. und Reichs-Kleinodien, so von der Stadt Nürnberg verwahret werden, betreffend, Nürnberg 1712. f. Huius vero controuersiæ occasione Clenodiarum Imperii Historiam ex fundamento declarat, controuersias de horum asseruatione exponit, eandemque Noribergensibus vindicat. Accesserunt diuersa monumenta Historiam illam illustrantia, atque inter hæc IACOBI GRETSERI *syntagma de Insignibus Imperii*, quod *Ingolstadti* antea *1618. 4.* prodierat & rarissimum erat.

§. LV.

Scriptores de Titulis, Insignibus Archiuo & Domanio Imperii.

De Titulis Imperatoriis eiusque Insignibus IO. CHRISTOPHORI WAGENSEILII extat dissertatio, *Altdorf. 1674. 4.* & alia HERMANNI POST *de diuinis Imperatorum Titulis eorumque origine, Erfordiæ 1716. 4.* Alia Wagenseilii est dissertatio *de Imperii Archiuo, Aurea Bulla & Lipsanis Imperii, Altdorf 1673. 4.* Præstat tamen NICOLAI CHRISTOPHORI LYNCKERI dissertatio *de Archiuo Imperii, Ienæ 1684. 4.* Eiusdem est dissertatio *de Idiomate Imperiali, Ienæ 1687. 4.* ex actis publicis & Historia elaborata. Facit huc etiam AHASVERVS FRITSCHIVS *de Iure Idiomatis, Ienæ 1673. 4. De Domanio*

Im-

Imperii habemus GABRIELIS SCHWEDERI dissertationem, *Tubingæ 1703. 4.*

§. LVI.

Sub medium superioris seculi controuersia oriebatur inter Moguntinum & Coloniensem Electores de Iure coronandi Imperatorem, quod sibi quisque vindicabat, deque eo res inter scriptores, vtriusque partis defensores, fuit agitata. Prodiit enim primum HERMANNI CONRINGII *assertio Iuris Moguntini in Regem coronandis regibus Romanorum, Moguntiæ Rom. 1655. & Helmstadii 1656. 4.* tertia editio auctior & emendatior *Helmstadii 1664.* recusa 4. & cum Colonienses *Vindicias* publicassent *Iuris coronandi pro Archidiœcesi Coloniensi*, prodiit Eiusdem CONRINGII *iterata dissertatio de Iure coronandi pro Electore Moguntino contra Colonienses, Moguntiæ 1656. 4.* Cum autem Colonienses *iteratas vindicias* euulgassent, prodiit *Iteratarum vindiciarum Iuris coronandi pro archidiœcesi Coloniensi examen, Francofurti 1656. 4. & Helmstadii 1664. 4.* & cum a Coloniensibus ederetur *Anti-Conringiana defensio Iuris Coloniensis in coronandis Romanorum Regibus*, prodiit *Castigatio dicti libelli, Francofurti 1656.* & *Helmstadii 1664. 4.* Horum & aliorum scri-

Scriptores qui faciunt ad historiam controuersiæ de Iure coronandi

ſcriptorum a Moguntinis publicatorum mentionem facit Boineburgius in epiſtola ad Prüſchenckium, quæ continetur in Actis litterariis faſciculo tertio p. 48. dum ait: *Facias me certiorem, num omnia noſtra ſuper Iure noſtrate conſecrandi reges noſtros edita videris nec ne, ſi nactus eas es, ſcribe id quaſo: ſin minus, mittam. Præter germanicam Ratisbonæ ſcriptam & rudem epiſtolam eo in argumento vulgauimus huc vsque (1.) diſſertationem nouem quaternionibus (2.) trutinam omnis huius concertationis (3.) aſſertionem ſtylo optimi mei Conringii (4.) examen argumentorum Colonienſium ſyllogiſtice propoſitorum (5.) diſſertationis iterationem (6.) caſtigationes gerrarum aduerſæ partis. Quas tractationes ſequetur vernacula ſcriptio de interpretatione Aureæ Bullæ. Spero eruditis ſatisfactum iri.* Hæc Scripta copioſius recenſuit illuſtris Vir IO. PETRVS LVDEWIG *in der Erlaeuterung der Güldenen Bulle* P. I. pag. 477. varia quoque Scripta ab vtraque parte expoſita reperiuntur in LVNIGII *Grundveſte Europaiſcher Potenzien Gerechtſame Part. I. p. 501. ſeqq.*

§. LVII.

§. LVII.

Scriptores de Maiestate & Reseruatis Imperatoris & de Iure primariarum Precum.

HENRICVS HENNIGES *de summa Imperatoris Romani Potestate circa sacra, Noribergæ 1676. 8. de Eiusdem Potestate circa profana, Noribergæ 1677. 8.* quidquid Iuris in Imperio habeat Imp. recenset. IACOBI BERNHARDI MVLTZII *Repræsentatio Maiestatis Imperatoriæ per singula eius Iura, Oetingæ 1690. f.* a studio partium est notissima. *De Reseruatis Imperatoris* habemus Tractatum DANIELIS KEYSERI, *Ienæ 1671. 4.* & qui præferendus est IO. HENRICVS STAMMLER, cuius Tractatus prodiit *1658. 4.* de iisdem quoque extat GABRIELIS SCHWEDERI Dissertatio *Tübingæ 1713. 4.* proposita. Inter hæc primum est *Ius primariarum Precum*, de quo scholia extant IO. a CHOCKIER, *Coloniæ 1621. 4.* Melius vero eodem de Iure egit AHASVERVS FRITSCHIVS, *1661. 4.* Sic etiam de eodem argumento exposuit GERHARDVS von STÖCKEN & nouiter IOAN. EHRENFRIED MAYER *de Iure primariarum precum*, *Quedlinburgi 1704. 4.* qui hoc Ius a prima sua origine repetit atque Imperatori ex Iure proprio vindicat. Agit insimul de primariis precibus Imperatricis,

tricis, Regis Romanorum, Electorum, horumque Coniugum, nec non Vicariorum, insertis hinc inde publicis documentis. Noua de hoc Iure post mortem Leopoldi exorta fuit controuersia. Cum enim Iosephus litteris die XIX. Iunii CIƆ IƆCCV. datis, Ferdinando Raesfeldt, ecclesiæ Mindensis Canonico preces ad obtinendum in Cathedralis Ecclesiæ Hildesheimensis Capitulo locum concessisset, intercessit non solum Papalis nuntius, qui Coloniæ commoratur, litterisque die XVIII. Nouembris ad Hildesheimense capitulum missis, preces Cæsareas sine papalis sedis consensu inualidas esse voluit, sed etiam ipse Papa d. VI. Martii CIƆ CIƆCCVI. Capitulo Hildesheimensis Ecclesiæ interdixit, ne precibus Imperatoris satisfacerent. Respondit Nuntio papali ADAMVS CORTREIVS in *Repræsentatione Iuris primariarum Precum Sacratissimis Imperatoribus Romano-Germanicis sine prauio Pontificum assensu competentis*, *Magdeburgi* 1706. 4. *Francofurti* 1707. *fol.* Potissimum auctoris institutum est, vt demonstret, Imperatorem Papæ non esse subiectum, ideoque Ius primariarum precum Papæ beneficio non exercere. Inserit etiam quædam Diplomata & concessiones recentiores Precum primariarum.

Sur-

Surrexit tamen CONRADVS OLIGENIVS qui dissertationem scripsit *De primariis precibus Imperialibus*, *Friburgi Brisgoiæ 1707. 8.* in Italia tamen impressa, sub Oligenii nomine latere IVST. FONTANINVM in Archilyceo sapientiæ Romano Eloquentiæ Professorem docent nos Nouuelles de la Republique des Lettres Augusto 1708. p. 222. Hic autem magno ausu, argumentis ex Iure Canonico deductis, Concordatis nationis Germanicæ, pontificiis diplomatibus & perpetua consuetudine demonstrare voluit; primarias preces dirigi ab Imperatore non posse, sine speciali indultu summi Pontificis. Huic autem respondit MICHAEL HENRICVS GRIBNERVS erudita dissertatione *de primariis Precibus Imperialibus*, 1707. 4. qua non solum Fontanini argumentis respondet, sed etiam ex antiqua consuetudine, iure sacrorum & legibus Imperii contrarium demonstrat. *De Iuribus Cæsaris circa Negotium Pacis* Præside BERNHARDO LVDOVICO MOLLENBECIO, FRANCISCVS CHRISTOPHORVS de MENSHENGEN ita egit, vt Augusto omnia fere tribuat, *Gießæ*, 1716. 4. Huic autem modeste opposuit doctam Dissertationem sub Præsidio BVRCARDI GOTTHELFFII STRUVII, IO. GERHARDVS MEV-

SCHENIVS, qua *concurſum Statuum Imperii circa negotium Pacis*, ex Legibus Imperii, Hiſtoria & obſeruantiia Imperii demonſtrat. *De Confirmatione Iurium & Priuilegiorum ab Imperatore, Statibus aliisque Membris Imperii facienda* extat ſingularis Diſſertatio GABRIELIS SCHWEDERI *Tübingae 1719. 4.* Addimus NICOLAI CHRISTOPH. LYNCKERI diſſertationem *de Poteſtate Imperatoris alienandi bona Imperii, Iena 1695. 4.* Nec omittenda HENRICI COCCEII *de fundata in territorio & plurium locorum concurrente poteſtate* Diſſertatio, *Francofurti ad Viadrum 1696. 4.* Competit etiam Imperatori ſuprema poteſtas iudiciaria quæ partim in Iure cognitionis conſiſtit, vel in extrema prouocatione, ad illud referenda materia de Commiſſariis Imperatoriis, de quibus erudite actum in *diſſertatione* ductu NIC. CHRISTOPHORI de LYNCKER a *Ioh. Chriſtophoro Pürckhl, Iena 1678. 4.* propoſita *de Commiſſario Imperiali ad negotia Status.* Hanc ibidem ſecuta eſt altera inauguralis Præſide IO. VOLCK. BECHMANNO Reſpondente eodem *1683. 4. de Commiſſario Imperiali in cauſſis Iuſtitiæ.* Fuſam hic inuenire licet tractationem legibus Imperii & præiudiciis notabilioribus ſuffultam, quæ ſuo iure laudari poteſt.

§. LVII.

§. LVIII.

Vbi nostrum Imperium vacare contingit, Maiestatem Imperatoriam repræsentant Vicarii de quorum origine & progressu tractat *Dissertatio Historica* IVSTI CHRISTOPHORI DITHMARI, *Francofurti ad Viadrum*, 1712. 4. qui ex genuinis Antiquitatum germanicarum fontibus sua deriuare conatur. Habemus etiam IOANNIS SCHILTERI *de Vicariis Imperii Rom. Germanici Dissertationem*, *Argentorati* 1693. 4. impressam. In qua limites & Iura Vicariatuum docentur, inprimis prætensiones Papatum erudite refutantur. Occasione nouissimi Interregni hæc materia plene pertractata fuit ab excellentissimo huius Bibliothecæ Auctore, *in der historischen Nachricht von denen Vicariaten des Heil. Röm. Reichs Anno* 1711. 4. vbi in primis pro diuersitate Imperii Romani, Germanici, atque Regni Italiæ singularia competentia Iura distincte exhibentur. Cum eadem recusa est IOANNIS DECKHER *historische Nachricht von denen Interregnien, und Vicariaten Teutschen Reichs, mit Beylagen.* 4. Eadem occasione edidit IO. BALTHASAR WERNHER duas dissertationes, quarum prior tractat *de Iuribus Vicario-*

Scriptores de Vicariis Imperii eorumque Iuribus.

atio Coronationem deſcribit. Acta varia inſeruntur & plura quæ faciunt ad Curialia.

§. LIV.

Striptores de Cleinodiis Imperii. Ad Reliquias & Cleinodia Imperii facit CHRISTIANI ERDMANNI *Relatio Hiſtorico-Parænetica de Sacroſanctis, Sacri Romani Imperii Reliquiis & Ornamentis, quibus Romanorum Cæſares inaugurari, coronari, ſolennique ritu inueſtiri conſueuerunt, aliisque ſacris Lipſanis, in Imperiali Theſauro collectis ac Noribergæ aſſeruatis*, 1629. 4. in qua de harum origine potiſſimum agit, ſed multa pro more pontificiorum miraculis tribuit. Eiusdem eſt *Norimberga in flore auitæ Romano-Catholicæ religionis, ex antiquiſſimis variorum monaſteriorum Bibliothecis, veteribusque monumentis, graphice delineata & expicta*, 1629. 4. Animus autoris eſt per diuerſas Bullas papales, aliaque documenta publica demonſtrare, quanto zelo olim Noribergenſes erga fidem Catholicam fuerint correpti, quanta vero per reformationem mutatio acciderit; & *quam fœde, quam turpiter vnius rancidi & vxoraturientis Monachi Auguſtani, Wolfgangi Volperti, a Luthero Magiſtro ſuo corrupti, ſeductione, a priſtina & aui-*

ta

ta Maiorum fide abscesserit atque apostatarit, prout ipse in Præfatione loquitur. Sunt etiam, qui dicant, hoc libello instrui debuisse illos qui Ferdinando II. Cæsari auctores fuissent vel expugnandi vrbem vel repetendi ab illa Reliquias Imperiales, vterque libellus perrarus est. GEORGII IMHOFII Dissertatio *de infulis & Lipsanis Imperii*, quam præside ERNESTO GREGELIO *Altdorfi 1659. 4.* defendit, leuioris est momenti. Melior omnino est VLRICI OBRECHTI *de Clenodiis Imperii, siue Insignibus*, quorum vsus est in Coronatione, dissertatio, *Argentorati 1677. 4.* Omnium vero curas superat IO. PETRVS LVDEWIG in dissertatione inaugurali, Respondente *Wolfgango Hieronymo Herold* habita, qua *Noribergam insignium Imperialium Tutelarem* sistit *Halæ 1713. 4.* Scripta hæc dissertatio hac occasione, dum Aquisgranenses asseruationem insignium Imperii peterent, quarum argumenta diario nuperæ coronationis fuerunt adnexa, sub rubrica: *Kurtzer Bericht über des Königl. Stuels und des Heil.* Röm.*Reichs-Stadt Aachen bey denen Krönungen der Kayser habende Prarogatiuen und gerechtsame.* Cui tamen Noribergenses opposuerunt: *Kurtzen doch bestgegründeten Gegenbericht der löblichen Reichs-*

Reichs-Stadt Aacken gantz neuerlich anmassenden Anspruch an die Kayserl. und Reichs-Kleinodien, so von der Stadt Nürnberg verwahret werden, betreffend, Nürnberg 1712. f. Huius vero controuersiæ occasione Clenodiarum Imperii Historiam ex fundamento declarat, controuersias de horum asseruatione exponit, eandemque Noribergensibus vindicat. Accesserunt diuersa monumenta Historiam illam illustrantia, atque inter hæc IACOBI GRETSERI *syntagma de Insignibus Imperii*, quod *Ingolstadti* antea *1618. 4.* prodierat & rarissimum erat.

§. LV.

Scriptores de Titulis, Insignibus Archiuo & Domanio Imperii.

De Titulis Imperatoriis eiusque Insignibus IO. CHRISTOPHORI WAGENSEILII extat dissertatio, *Altdorfi 1674. 4.* & alia HERMANNI POST *de diuinis Imperatorum Titulis eorumque origine, Erfordiæ 1716. 4.* Alia Wagenseilii est dissertatio *de Imperii Archiuo, Aurea Bulla & Lipsanis Imperii, Altdorfi 1673. 4.* Præstat tamen NICOLAI CHRISTOPHORI LYNCKERI dissertatio *de Archiuo Imperii, Ienæ 1684. 4.* Eiusdem est dissertatio *de Idiomate Imperiali, Ienæ 1687. 4.* ex actis publicis & Historia elaborata. Facit huc etiam AHASVERVS FRITSCHIVS *de Iure Idiomatis, Ienæ 1673. 4. De Domanio Im-*

Imperii habemus GABRIELIS SCHWEDERI dissertationem, *Tubingæ 1703. 4.*

§. LVI.

Sub medium superioris seculi controuersia oriebatur inter Moguntinum & Coloniensem Electores de Iure coronandi Imperatorem, quod sibi quisque vindicabat, deque eo res inter scriptores, vtriusque partis defensores, fuit agitata. Prodiit enim primum HERMANNI CONRINGII *assertio Iuris Moguntini in Regem coronandis regibus Romanorum, Moguntiæ Rom. 1655. & Helmstadii 1656. 4.* tertia editio auctior & emendatior *Helmstadii 1664.* recusa 4. & cum Colonienses *Vindicias* publicassent *Iuris coronandi pro Archidiœcesi Coloniensi*, prodiit Eiusdem CONRINGII *iterata dissertatio de Iure coronandi pro Electore Moguntino contra Colonienses, Moguntiæ 1656. 4.* Cum autem Colonienses *iteratas vindicias* euulgassent, prodiit *Iteratarum vindiciarum Iuris coronandi pro archidiœcesi Coloniensi examen, Francofurti 1656. 4. & Helmstadii 1664. 4.* & cum a Coloniensibus ederetur *Anti-Conringiana defensio Iuris Coloniensis in coronandis Romanorum Regibus*, prodiit *Castigatio dicti libelli, Francofurti 1656.* & *Helmstadii 1664. 4.* Horum & aliorum scri-

Scriptores qui faciunt ad historiam controuersia de Iure coronandi Regem

ſcriptorum a Moguntinis publicatorum mentionem facit Boineburgius in epiſtola ad Prüſchenckiam, quæ continetur in Actis litterariis faſciculo tertio p. 48. dum ait: *Facias me certiorem, num omnia noſtra ſuper Iure noſtrate conſecrandi reges noſtros edita videris nec ne, ſi nactus eas es, ſcribe id quæſo: ſin minus, mittam. Præter germanicam Ratisbonæ ſcriptam & rudem epiſtolam eo in argumento vulgauimus huc vsque (1.) diſſertationem nouem quaternionibus (2.) trutinam omnis huius concertationis (3.) aſſertionem ſtylo optimi mei Conringii (4.) examen argumentorum Colonienſium ſyllogiſtice propoſitorum (5.) diſſertationis iterationem (6.) caſtigationes gerrarum aduerſæ partis. Quas tractationes ſequetur vernacula ſcriptio de interpretatione Aureæ Bullæ. Spero eruditis ſatisfactum iri.* Hæc Scripta copioſius recenſuit illuſtris Vir IO. PETRVS LVDEWIG *in der Erlauterung der Güldenen Bulle* P. I. pag. 477. varia quoque Scripta ab vtraque parte expoſita reperiuntur in LVNIGII *Grundveſte Europaiſcher Potenzien Gerechtſame Part. I. p. 301. ſeqq.*

§. LVII.

§. LVII.

HENRICVS HENNIGES *de summa Imperatoris Romani Potestate circa sacra*, *Noribergæ 1676. 8.* *de Eiusdem Potestate circa profana*, *Noribergæ 1677. 8.* quidquid Iuris in Imperio habeat Imp. recenset. IACOBI BERNHARDI MVLTZII *Repræsentatio Maiestatis Imperatoriæ per singula eius Iura*, *Oetingæ 1690. f.* a studio partium est notissima. *De Reseruatis Imperatoris* habemus Tractatum DANIELIS KEYSERI, *Ienæ 1671. 4.* & qui præferendus est IO. HENRICVS STAMMLER, cuius Tractatus prodiit *1658. 4.* de iisdem quoque extat GABRIELIS SCHWEDERI Dissertatio *Tübingæ 1713. 4.* proposita. Inter hæc primum est *Ius primariarum Precum*, de quo scholia extant IO. a CHOCKIER, *Coloniæ 1621. 4.* Melius vero eodem de Iure egit AHASVERVS FRITSCHIVS, *1661. 4.* Sic etiam de eodem argumento exposuit GERHARDVS von STöCKEN & nouiter IOAN. EHRENFRIED MAYER *de Iure primariarum precum*, *Quedlinburgi 1704. 4.* qui hoc Ius a prima sua origine repetit atque Imperatori ex Iure proprio vindicat. Agit insimul de primariis precibus Imperatricis,

Scriptores de Maiestate & Reseruatis Imperatoris & de Iure primariarum Precum.

tricis, Regis Romanorum, Electorum, horumque Coniugum, nec non Vicariorum, insertis hinc inde publicis documentis. Noua de hoc Iure post mortem Leopoldi exorta fuit controuersia. Cum enim Iosephus litteris die XIX. Iunii CIↃ IↃCCV. datis, Ferdinando Raesfeldt, ecclesiæ Mindensis Canonico preces ad obtinendum in Cathedralis Ecclesiæ Hildesheimensis Capitulo locum concessisset, intercessit non solum Papalis nuntius, qui Coloniæ commoratur, litterisque die XVIII. Nouembris ad Hildesheimense capitulum missis, preces Cæsareas sine papalis sedis consensu inualidas esse voluit, sed etiam ipse Papa d. VI. Martii CIↃ IↃCCVI. Capitulo Hildesheimensis Ecclesiæ interdixit, ne precibus Imperatoris satisfacerent. Respondit Nuncio papali ADAMVS CORTREIVS in *Repræsentatione Iuris primariarum Precum Sacratissimis Imperatoribus Romano-Germanicis sine prævio Pontificum assensu competentis, Magdeburgi 1706. 4. Francofurti 1707. fol.* Potissimum auctoris institutum est, vt demonstret, Imperatorem Papæ non esse subiectum, ideoque Ius primariarum precum Papæ beneficio non exercere. Inserit etiam quædam Diplomata & concessiones recentiores Precum primariarum.

Sur-

Surrexit tamen CONRADVS OLIGENIVS qui dissertationem scripsit *De primariis precibus Imperialibus*; *Friburgi Brisgoiæ 1707. 8.* in Italia tamen impressa, sub Oligenii nomine latere IVST. FONTANINVM in Archilyceo sapientiæ Romano Eloquentiæ Professorem docent nos Nouuelles de la Republique des Lettres Augusto 1708. p. 222. Hic autem magno ausu, argumentis ex Iure Canonico deductis, Concordatis nationis Germanicæ, pontificiis diplomatibus & perpetua consuetudine demonstrare voluit, primarias preces dirigi ab Imperatore non posse, sine speciali indultu summi Pontificis. Huic autem respondit MICHAEL HENRICVS GRIBNERVS erudita dissertatione *de primariis Precibus Imperialibus*, 1707. 4. qua non solum Fontanini argumentis respondet, sed etiam ex antiqua consuetudine, Iure sacrorum & legibus Imperii contrarium demonstrat. De *Iuribus Cæsaris circa Negotium Pacis* Præside BERNHARDO LVDOVICO MOLLENBECIO, FRANCISCVS CHRISTOPHORVS de MENSHENGEN ita egit, vt Augusto omnia fere tribuat, *Giessæ*, 1716. 4. Huic autem modeste opposuit doctam Dissertationem sub Præsidio BVRCARDI GOTTHELFFII STRUVII, IO. GERHARDVS MEVSCHE-

SCHENIVS, qua *concursum Statuum Imperii circa negotium Pacis*, ex Legibus Imperii, Historia & obseruantiia Imperii demonstrat. *De Confirmatione Iurium & Priuilegiorum ab Imperatore, Statibus aliisque Membris Imperii facienda* extat singularis Dissertatio GABRIELIS SCHWEDERI *Tübingae 1719. 4.* Addimus NICOLAI CHRISTOPH. LYNCKERI dissertationem *de Potestate Imperatoris alienandi bona Imperii, Ienae 1695. 4.* Nec omittenda HENRICI COCCEII *de fundata in territorio & plurium locorum concurrente potestate* Dissertatio, *Francofurti ad Viadrum 1696. 4.* Competit etiam Imperatori suprema potestas iudiciaria quae partim in Iure cognitionis consistit, vel in extrema prouocatione, ad illud referenda materia de Commissariis Imperatoriis, de quibus erudite actum in *dissertatione* ductu NIC. CHRISTOPHORI de LYNCKER a *Ioh. Christophoro Pürckhl, Ienae 1678. 4.* proposita *de Commissario Imperiali ad negotia Status.* Hanc ibidem secuta est altera inauguralis Praeside IO. VOLCK. BECHMANNO Respondente eodem *1683. 4. de Commissario Imperiali in caussis Iustitiae.* Fusam hic inuenire licet tractationem legibus Imperii & praeiudiciis notabilioribus suffultam, quae suo iure laudari potest.

§. LVII.

§. LVIII.

Vbi nostrum Imperium vacare contingit, Maiestatem Imperatoriam repræsentant Vicarii de quorum origine & progressu tractat *Dissertatio Historica* IVSTI CHRISTOPHORI DITHMARI, *Francofurti ad Viadrum*, 1712. 4. qui ex genuinis Antiquitatum germanicarum fontibus sua deriuare conatur. Habemus etiam IOANNIS SCHILTERI *de Vicariis Imperii Rom. Germanici Dissertationem, Argentorati* 1693. 4. impressam. In qua limites & Iura Vicariatuum docentur, inprimis prætensiones Paparum erudite refutantur. Occasione nouissimi Interregni hæc materia plene pertractata fuit ab excellentissimo huius Bibliothecæ Auctore, *in der historischen Nachricht von denen Vicariaten des Heil.* Röm. *Reichs Anno* 1711. 4. vbi in primis pro diuersitate Imperii Romani, Germanici, atque Regni Italiæ singularia competentia Iura distincte exhibentur. Cum eadem recusa est IOANNIS DECKHER *historische Nachricht von denen Interregnien, und Vicariaten Teutschen Reichs, mit Beylagen.* 4. Eadem occasione edidit IO. BALTHASAR WERNHER duas dissertationes, quarum prior tractat *de Iuribus Vicario-*

Scriptores de Vicariis Imperii eorumque Iuribus.

rum Sacri Rom. Imperii in A. B. expressis; altera *Iura proponit Vicariorum S. R. I. in A. B. non expressa*, *Wittenbergæ* 1711. 4. & MICHAELIS HENRICI GRIEBNERI *Spicilegium Obseruationum Miscellanearum de Vicariis Imperii*, *Witteberga* 1711. 4. aliæque Eiusdem *Obseruationes Miscellaneæ ad Literas Caroli V. Imp. quibus* Res *a Ludouico Comite Palatino* Rheni *Interrege gestas*, *ratas habuit*, *Wittebergæ* 1711. 4. Alii specialia Vicariorum Iura pertractarunt; quo spectat eiusdem MICH. HENR. GRIBNERI *de precibus primariis Vicariorum Imperii*, *Dissertatio*; *Witteberga* 1708. 4. & Anonymi Scriptum *de Iure Serenissimo Electori Comiti Palatino Rheni circa Domanium Imperii competente, in districtu Vicariatus*, *Anno* 1711. 4. qua potissimum decidere conatur, Bauariæ administtrationem, tanquam Imperii Domanium, durante Interregnio competere Electori Palatino. *De Vicariatu Italico* Dissertatio prodiit GERLACI ADOLPHI de MVNCHHAVSEN, *Halæ* 1712. 4.

§. LIX.

Scriptores qui Iura Statuum illustrarunt. Plures sunt, qui Statuum Imperii Iura vel generatim vel singulatim illustrarunt. Inter illos sunt IO. WILHEL. GOEBEL Professor Helmstadtiensis doctissimus, qui egre-

egregia & erudita Dissertatione *De Iuribus Procerum Imperii Maiestaticis, Helmstadii 1718. 4.* exposuit, qua Potestatis & Procerum Regni Franco-Germanici ortum progressum idoneis ex Scriptoribus monstrat, Iura Maiestatica Principibus Germaniæ adserere conatur & argumentis contrariis respondet. IVSTVS WOLRAD BODINVS in *bilance iusta potestatis inter Principes ac Status Imperii circa concursum ad publica Imperii Germanici negotia*, Rintbelii 1689. 4. potissimum Iura Statuum Comitialia declarat. *De Charactere Statuum Imperii, der Reichs-Standschafft*, singulari dissertatione egit HENRICVS COCCEIVS, *Francofurti ad Viadrum 1709. 4.* qualem, & de *Nota Characteristica Statuum Imperii* dedit IOANNES WILHELMVS ENGELBRECHT *Helmstadii 1717. 4.* *An Status Ecclesiastici Regalia habuerint tempore Francorum* breui Dissertatione inquisiuit PHILIPPVS HENRICVS HELMSTETTER *Argentorati 1714. 4.* Faciunt huc pleraque Scripta NICOLAI MYLERI ab EHRENBACH vtpote *Nomologia, s. Principum Germaniæ & aliorum Statuum Imperii Romano-Germanici Obligatione Legali seu Legalitate, Tübingæ 1663. 4.* qua de contractibus, testamentis & similibus Principum agit. Sic etiam *de Iure Sta-*

tuum legislatorio sigillatim egit IO. EHRENFRIED MAYER, *Magdeburgi 1705.* 4. Licet potius in eo fit, vt de Statibus in genere agat, tum sexto capite saltim Leges prouinciales comprehendat. Propius rem tetigit CHRISTIANVS THOMASIVS *in Dissertatione de Statuum Imperii potestate legislatoria contra Ius commune, Halae 1703.* 4. NICOLAVS MYLERVS ab EHRENBACH in *Gamologia* de Nuptiis personarum illustrium Imperii egit *Stutgardiae 1664.* 4. Huc spectat etiam GERHARDVS FELTMANNVS *de impari matrimonio, Bremae 1691.* 8. MYLERI *Etologia*, Ordinum Imperii Iura in concessione venae aetatis illustrat, *Stutgardiae 1664.* 4. & *Tübingae 1706.* 4. *Hyparchologia de Officialibus & magistratibus, Stutgardiae 1678.* 4. de horum Statu, iuribus & officiis agit. *De Imperio Germanico, eiusque Statuum foederibus* erudita extat dissertatio VLRICI OBRECHTI, *Argentorati 1676.* 4. *De Iure Statuum Imperii dandae ciuitatis* speciali dissertatione egit CHRISTIANVS THOMASIVS, *Hala 1696.* 4. idemque Ius iisdem confirmauit. *De potestate Statuum Imperii circa dignitates* egit DANIEL LEONHARDVS MVLLERVS dissertatione inaugu-

augurali sub præsidio HENRICI COCCEII habita, *Francofurti ad Viadrum* 1698. 4. Iungi debet IO. FRIDERICI TROPPANEGER disputatio Iuris Publici Inauguralis *de potestate Electorum & Principum Imperii circa Ius Nobilitatis subditis suis conferendi, Lipsiæ* 1707. 4. *De Iure legitimandi Principum Imperii* egit MICHAEL HENRICI GRIEBNERI dissertatio *Lipsiæ* 1705. 4. *Ius restituendi famam Principibus Imperii* asseritur & vindicatur in Disputatione inaugurali *Ioann. Gotthofredi Starckii*, dirigente MICH. HENRICO GRIBNERO, *Vitembergæ* ventilata 1710. 4. De *Maiori Principum ætate s. quando Tutela Principum finiatur.* Dissertationem dedit DIETERICVS HERMANNVS KEMMERICH *Lipsiæ* 1714. 4. Iura, quæ Statibus vel conueniant vel non, singulari Dissertatione persecutus fuit perillustris Baro de LYNCKER, *de his, quæ Principum Statuumue Imperii libertati perperam accensentur*, *Ienæ* 1688. 4. Hæc postea per modum Tractatus prodiit, sub Titulo: *Libertas Statuum Imperii & quæ perperam libertatis eius esse dicuntur*, *Ienæ* 1711. *f.* in quo Titulus: Dei Gratia aliaque Iura Statuum plenius examinantur. *Conditionem priuatam Statuum Imperii* Dissertatione proposuit

posuit IOANNES GEORGIVS de PO-NIKAV *Lipsiæ 1711. 4.*

§. LX.

Scriptores de Superioritate Territoriali.

Superioritatem, quæ dicitur, Territorialem primus methodice tractauit ANDREAS KNICHEN *de Iure Territorii*, *Francofurti 1658. 4.* & ex posteriori editione cura CHRISTIANI KREMBERGII edita *Francofurti 1688. 8.* Accessit huic editioni postremæ CHRISTOPHORI MYNGII dissertatio inauguralis *de superioritate territoriali & eiusdem Iuribus adfinibus.* Knichenius prolixus est, sed in eo a scopo aberrat, quod multa intermisceat aliena, ipsam originem potius ab antiquo Romanorum statu quam primis Germanorum antiquitatibus deducat, Superioritatis actus potius ex ICtorum Consiliis quam legibus & consuetudine Imperii explicet, & remedia adquirendæ superioritatis & retinendæ, potius ex Iuris Ciuilis fontibus quam legibus publicis extricare conetur. Hic autem Knichenii liber, paucis mutatis, extat in Encyclopædia ipsius, sub Titulo: *de Regio ac sublimi Territorii Iure.* Secutus inde LVDOLPHVS HVGO qui Dissertatione in-

au-

augurali de *Statu Regionum Germaniæ & Regimine Principum summæ Imperii reip. æmulo, Helmstadii 1661. 4.* exposuit, quæ his deinde impressa, cura vero *Frid. Augusti Hackmanni*, quarta Editione *Helmstadii 1708. 8.* prodiit, in qua Eiusdem Hugonis Consultatio: *De Appellationum abusu tollendo*, adiecta est. Egregium scriptum est atque in hac parte præcipue commendandum, agit autem in eodem de regionum Germaniæ variis generibus, ordinumque Imperii initiis & incrementis, de distinctione regionum & constitutione rerum publicarum inferiorum in genere, de Superioritate Territoriali eiusque partibus, de Principum & Ciuitatum regimine & denique de vsu & auctoritate iuris ciuilis priuati in iure Territorii, quæ singula ex genuinis fundamentis Historicis, politicis & legibus Germaniæ probe declarat. Speciatim ad rem nostram facit *Theatrum Superioritatis Territorialis nouiter extructum, in quo territorialium Iurium origo, incrementa & progressus, deductis ex Historica antiquitate monumentis dilucide explicantur, & modernæ praxi Imperiali conformiter adumbrantur* Auctore ANTONIO GVILIELMO ERTL *Augustæ Vindelicorum 1684. 4.* quamuis autem & hic Autor legibus Ro-

manis & ICtorum consiliis in causis publicis definiendis nimium attribuat, tamen ex genuinis Germanicarum rerum fontibus atque Imperii obseruantia varia haud inutilia profert. Huc facit eiusdem autoris *Praxis aurea de Iurisdictione inferiore, ciuili & bassa*, *Noribergae 1694. 4.* atque ex Editione noua multo auctiore *Augustae Vindelicorum 1715. 4.* germanico idiomate vulgata, vbi variarum prouinciarum praxis circa hanc materiam docetur, & sparsim quae ad Territorialem Superioritatem faciunt, iniiciuntur. Sic etiam Originem Superioritatis Territorialis declarat, eiusdemque partes recenset GEORGII LVDOVICI LINDENSPVRII Dissertatio Praeside CHRISTOPHORO BESOLDO habita, *de Successionibus ac mutationibus Imperiorum ac familiarum, nec non de moderna Iurisdictione Imperatoris Romani, Statuumque Territoriali*, *Ingolstadti 1630. 4.* Huius loci est Brocardicum illud vulgare: *Quae sunt in territorio, praesumuntur esse de territorio.*, cuius inutilitatem euincit dissertatio Inauguralis, ductu CHRISTIANI THOMASII, Respondente Paul. Io. Marci, *Halae 1709. 4.* ventilata. Huc quoque pertinet perillustris Baronis de LYNCKER dissertatio *de Superioritate Territoriali*, *Ienae 1699.*

1699. 4. atque alia *de Superioritate sacra*, *Ienæ 1689.* 4. IO. NICOLAVS HERTIVS binas edidit dissertationes huc spectantes, prima agit *de specialibus Romano-Germanici Imperii Rebuspublicis, eorumque diuersis nominibus & figuris*, *Giessæ 1698.* 4. qua differentias inter Respublicas Germaniæ & singularum statum ex antiquitatibus & legibus Imperii optime deducit. Altera est dissertatio de *Superioritate territoriali*, *Giessæ 1682.* 4. quæ iisdem nititur fundamentis. Egregia sunt scripta lectorem tamen requirunt exactum. Inter has diuersas Rerumpublicarum Germaniæ species referenda etiam sunt *Allodia Imperii*, de quibus singulari dissertatione egi, Respondente *Vlrico Marbachio*, adfine carissimo *Ienæ 1710.* 4. Cui addimus SAMVELIS STRYKII dissertationem *de Iure allodiali Principum Imperii*, *Halæ 1697.* 4. *De Coalitione diuersarum Germaniæ Regionum* elegans extat Dissertatio IO. WILHELMI WALDSCHMIDT *Marburgi 1714.* 4. GOTTLIEB GERHARDI TITII dissertatio *de Habitu Territoriorum Germanicorum* ipsius Specimini Iuris Publici annexa est, qua in plerisque a communi Dd. opinione recedit. De *Territorio Clauso* Scriptiones infra vbi de Controuersiis circa *Superioritatem Territorialem* exponemus.

mus, enumerabimus. Hæc autem Statuum Iura, qua ratione se habeant erga Reseruata Imperii declarauit CHRISTIANVS THOMASIVS in dissertatione de *iniusta oppositione Iurium Maiestaticorum, Superioritatis Territorialis & Reseruatorum Imperatoriorum*, *Halæ 1696. 4.* Facit huc etiam IO. VLRICI PREGIZERI *Teutscher Regierungs- und Ehren- Spiegel*, *Berolini 1703. f.* quo præter Historiam Hohenzolleranam, subnectit Statum Imperii, ita vt potissimum originem potentiæ Principum Imperii & Superioritatis Territorialis declaret. His iungimus IOAN. ANDREÆ FROMMANNI egregiam dissertationem de *Condominio Territoriali*, *Tubingæ 1697. 4.* & MICHAELIS GRASSI Dissertationem de *Iure Condominii Territorialis extra tempus administrationis per alternas vices, quæ Condominis competit, constituti*, *Tubingæ 1717. 4.* & IOANNIS SCHILTERI de *Condominio circa Sacra* Dissertationem elegantem *Argentorati 1704. 4.*

§. LXI.

Varia controuersia de Superioritate Territoriali.

Ad Superioritatem, quæ dicitur, Territorialem spectat Scriptum, occasione controuersiæ, inter Philippum Ludouicum & Ioannem Abbatem Keisersheimensem de

de hoc iure agitatæ, exaratum, cuius titulus habet, *kurzer und wahrhaffter Bericht, des Ehrwürdigen in Gott, Herrn Iohann Abts, zu Kaysersheim, wegen der über itztermeldtes sein Gottes-Haus Kaysersheim, von der Fürstl. Pfaltz-Neuburg vermeintlich prætendierten &c. Erb-Schutzes, Gerechtig- und Lands-Fürstlichen Obrichkeit &c. Kaysershaim* 1608. 4. vbi plura inueniuntur documenta, quibus aduersus Palatinos Abbas se tutatus est. Eodem referendum est *Responsum iuris de restitutione Baroniæ Vallendar, eiusque sublimi territorii iure ac aliis hisce similibus; quæ in controuersiam vocantur inter Reuerendissimum Archiepiscopum & Electorem Treuirensem ac Illustrem Ludouicum, Comitem in Sayn & Witgenstein &c. Anno* 1612. 4. Huc facit controuersia, quæ superiori Seculo inter Serenissimam Domum Saxonicam Lineæ Altenburgensis atque Comitem Waldeccium intercessit, de Iure Landsassiatus in Terris Saxonicis vsitati, & Superioritate Territoriali in dynastiam Tonnensem. Hac de controuersia prodiit *Rechts- und Wahrheits-gründliche Assertio und Fürstellung der auch in dem Hœchstlœblichen Chur- und Fürstlichen Hause Sachsen und desselben Landen von undencklichen Zeiten beständig und un-*

ver-

verruckt gewœhnlich hergebrachten und exercirten Landsasserey, und daß die Herren Grafen zu Waldeck, welche von dem Fürstlichen Hause Sachsen - Altenburg die Herrschafft Tonna zu Leben tragen, in Krafft und zu Folge des Demselben, neben der Lebens - Pflicht, zugleich auch geleisteten Iuramenti Subiectionis und Ihrer außgeantworteten Reversalien, vor desselben Landes - Regierung und gesammten Hof - Gericht zu lebnd auch in nicht Leben - rübrigen persœnlichen und dinglichen Sprüchen in Rechten passus zu stehen schuldig und verbunden seyn, Altenburg 1665. 4. In simili caussa, cum Comites Hatzfeldenses se ratione Comitatus Glichenses a Superioritate Ducum Saxoniæ eximere conarentur, prodiit: *Nothwendige Ablehnung des Contra - Memorials, welches im Namen des Erz - Stiffts Meinz und der Herren Grafen von Hatzfeld zu vermeinter Behauptung der wegen der Grafschafft Gleichen, und deren beyden Herrschafften Blanckenbayn und Niedern - Granichfeld de facto angemaßeten Reichs - Immedietæt und anderer unbegründeten Prætensionen nechstverwichenen Iahres wider des Fürstlichen Sachsischen, Weimarischen, Gothischen und Eisenachischen Gesandten auf dem nechsten Regenspurgischen Reichs-Tage publicirten Memorials, heraus gegeben*

wor-

worben, Iena 1655. f. Præ cæteris vero hic memorari meretur controuerſia inter Sereniſsimam Domum Saxonicam & Schwarzburgicam de Iure Landſaſsiatus in Saxonicis Terris vſitati. Prodiit ea de cauſſa primum: *Kurze Notitz, die Arnſtadtiſche Stadt-Thore, und Land-Straſſen, zuſammt der Fürſtl. Weimariſchen Ober-Botmeßigkeit daſelbſt betreffend.* Contra hoc euulgabatur *Unterſuchung der ſo genannten kurzen Notitz, 1709. f.* Deinde prodibat *Conſilium Hiſtorico-Iuridicum in cauſſa Sachſen contra Schwarzburg, in ſpecie uber Sachſen-Weimar contra Arnſtadt in puncto Strittiger Landes-Hoheit 1709. & 1712. f.* Ad quod Schwarzburgici dederunt *Nothwendige und ſo wohl in Iure als Facto gegründete Anmerckungen, 1709. f.* A parte Schwarzburgicorum prodiit *gründlicher Beweis, daß das Fürſtliche Haus Schwarzburg ein uhralter, freyer, unmittelbahrer Reichs-Stand, und zum Voto virili im Reichs-Fürſten-Raht gnugſam qualificiret, hingegen alles dasienige, ſo in denen ohnlangſt zu Regenſpurg diſtribuirten ſo genannten Urſachen und ſonſten, daß das Fürſtliche Haus Schwarzburg zur Seſſion und Voto im Reichs-Fürſten-Rath nicht zu admittiren, angeführet worden, unerheblich, 1710. f.* Hoc autem Scripto ſe ad qua-

qualitatem Principis legitimare conantur. Contra hoc prodiit *vorläuffige Facti Species in Sachen Sachsen-Weimar contra Schwarzburg-Arnstadt 1711. f.* qua attentata Schwatzburgicorum recensentur, & qua ratione se Iuri Landsassiatus quæsito subducere fuerint conati. Ad hanc vero Schwvatzburgenses respondent *in gründlicher Beantwortung der so titulirten vorläuffigen Facti Species in Sachen Sachsen-Weimar contra Schwarzburg-Arnstadt 1712. f.* Cum etiam Schwatzburgici Mandatum S. C. Camerale obtinerent prodiit: *Deductio Iuris & Facti in Sachen Sachsen-Weimar contra Schwarzburg-Arnstadt, worinnen durch beygelegte verschiedene Documenta mit mehrern gründlich bewiesen wird, daß die Grafen zu Schwarzburg ie und allezeit Chur- und Fürstliche Sachsische Landsaßige Vasallen und Unterthanen gewesen und dergleichen, ob sie schon neulich in den Fürsten-Stand erhoben worden, noch seyn, 1712. 4.* Hoc autem Iura Saxonica in Terras Schwatzburgicas, ratione Superioritatis dilucidis argumentis declarantur. Ante annos aliquot occasione Serenissimorum Principum Apanagiatorum Hasso-Rheinfelsensium, quæstio agitata; vtrum principes apanagiati seu paragiati sint Status Imperii?

perii? quam quidem affirmat IO. HENRICVS LOMBARDVS *in Trutina trium quaestionum &c.* supra iam a nobis laudata; contrarium tenet *Epistola ad Nobilissimum & Consultissimum Dn. Io. Henricum Lombardium &c. qua contra eum probatur S. P. H. R. inter Status Imperii collocari non posse; simul ac eius, quibus Serenissimae & Potentissimae Domus Hasso-Casselanae Superioritatem; & Dominium solitarium mutilare conatur; in trutina nimis liberaliter prolata argumenta amico calamo refutantur, Francofurti 1711. 4.* Similis argumenti est controuersia inter Potentissimum Saxoniae Electorem & Comites Schwartzburgicos; cuius occasione diuersae prodiere Scriptiones. Prima erat elegantissima LVDERI MENCKENII illustris Viri, Dissertatio *de vi Superioritatis Territorialis in Territoriis Imperii clausis, & discernendo ab eodem Iudicio feudali; intuitu feudi in iisdem siti; Curiae Domini Directi relinquendo. Lipsiae 1712. 4.* qua non solum Distinctionem in Territorium clausum & non clausum inculcat, sed & vulgatam illam Iuris Publici Regulam firmat: *Quicunque in Territorio Clauso sit Vasallus, praesumatur etiam esse Subditus.* Idemque de Comitibus Schoenburgicis multis argumentis asserit. Huic *Scriptores de Landsassiatu & Territorio clauso.*

Ddd autem

autem se opposuit WENCESLAVS XAVERIVS NEVMAN de PVCHOLTZ ICtus Pragensis, Dissertationibus *de Iure Publico & Feudali, de Iurisdictione Feudali & Superioritate Territoriali in SubFeudis Imperii tam datis quam oblatis*, nec non *de Natura & Praerogatiuis Feudorum Regni Boemiae*, Respondente *Philippo Christophoro Gamen*, *Pragae 1716. 4.* quibus quae ab illustri Menckenio sunt allata euertere conatur. Verum non ipse solum Menckenius respondit Dissertatione plena bonae frugis *De Foro Competente Vasallorum simultaneeque inuestitorum & subiectione Nobilium immediatorum Saxoniae Landsassiorum extra hoc Territorium habitantium in Cancellariis Saxonicis & Curiis Prouincialibus*, *Lipsiae 1716. 4.* sed Generosissimus quoque Dominus HENRICVS de BÜRAV Eques Misnicus doctisimus, sub literis Nominis initialibus Examen suscepit *Dissertationum Pucholzianarum* idque praeclare & erudite fecit *Lipsiae 1718. 4.* Ad hanc caussam argumentumque pertinet etiam IOANNIS BALTHASARIS WERNHERI Dissertatio *de Probatione Landsassiatus ex situ Terrarum*, *Wittebergae 1717. 4.* MICHAELIS HENRICI GRIEBNERI *Selecta Capita ex Argumento De Dominio Directo in Territorio Alieno*, *Wittebergae*.

teberga 1717. 4. ADAMI FRIDERICI GLAFEY *Geschichts-maßige Erœrterung der Frage: Ob ein ieder Chur- und Fürstlicher Sachsischer Lehns-Mann zugleich ein Landsaß und Vnterthan sey? wie auch was es vor eine Beschaffenheit mit der Sachsischen Erb-Huldigung habe? Lipsiæ* 1719. 4. ad controuersiam quidem cum Schwartzburgicis potissimum spectat, quæ tamen similis est cum illa de qua iam nobis sermo. Iungimus HENRICI HILDEBRANDI Dissertationem *de Territorio Clauso & non Clauso siue Mixto, Altorffii* 1715. 4. quæ generalia tantum tractat.

§. LXIII.

Ad Superioritatem Territorialem etiam spectat Ius Cancellariæ, quod vberius explicatum dedit *Dissertatio de Iudiciariis Cancellariarum Prærogatiuis*, Præside IOAN. HENRICO BERGERO, auctore *Carolo Iacobo Schillingio*, *Vitemberga* 1708. 4. publicata. Superioritati Territoriali respondet Subiectio & Landsassiatus, de qua extat dissertatio IOAN. NICOLAI HERTII *de Subiectione Territoriali, Giessæ* 1698. 4. Cui adiici potest WILHELMI LEISERI *de Landsassiis itemque Schriftsassiis & Amtsassiis* Dissertatio, *Witteberga* 1664. 4. habita. Sic etiam IOANNIS

Scriptores de Iure Cancellaria & subiectione Territoriali.

NIS SCHILTERI Praxi Iuris Romani in Foris Germanicis accesſit erudita diſſertatio de *Schrifftſaſſiis & Landſaſſiis*. Statuum Prouincialium Iura ſeu Superioritati Territoriali contraria reiicere conatus eſt Auctor *des Diſcurſes von Land-Standen*, *Coloniæ* 1709. 4. ob id notatus *in den unverfaenglichen Gedancken eines Teutſchen über den Diſcurs von Land-Standen* 1711. 4. Addimus CHRISTIANI WILDVOGELII Diſſertationem de *Statibus Prouincialibus Iena* 1711. 4. Statuum Prouincialium quoque Iura egregie illuſtrant Acta recentiorum motuum Mecklenburgicorum de quibus edita fuere *Collectanea Mecklenburgenſia*, *Faſciculis IV*. ſine loci impresſionis adnotatione 1717. 1718. 4. Quorſum & ſpectat *Höchſtgemüßigter Hiſtoriſcher, Actenmaßiger Bericht, von dem was von Anfang der im Monat Auguſto 1713. angetretenen Regierung des Durchlauchtigſten Fürſten und Herrn, Herrn Carl Leopoldi, Herzogen zu Mecklenburg* &c. *bis zu der im Monat Martio & Aprili 1719. ergangenen Kayſerlichen Execution von dem Fürſtlichen Mecklenburgiſchen Miniſterio wieder die Ritterſchafft und Stadt Roſtock gegen die Reichs-Conſtitutiones, Landes Reverſalien* &c. *durch mannigfaltige Violence, Arreſt, Erpreſſung* &c. *ſonders beſchwehrlich und* unid-

unjustificirlich vorgenommen worden. Gedruckt im Iahr 1719. f.

§. LXIV.

Scriptores de Statuum Iure circa Sacra.

Singulare est, quod Principibus Protestantibus vi Superioritatis competat suprema in caussis ecclesiasticis potestas, nec ab illis appelletur, qua de agit IOANNES PüTTER *in Dissertatione inaugurali*, *Praeside* HENRICO BODINO, *de illicita a Principibus Protestantibus prouocatione in caussis ecclesiasticis*, *Halae 1699. 4.* Huic gemina tradit: *Responsum Iuris, ad quaestionem propositam, in quo non solum clarissime demonstratur, quod in caussis Ecclesiasticis, & in specie Canonicatibus & Praebendariis, a Statibus Imperii Euangelicis per Iura Canonica & Leges Imperii ad suprema Germaniae Tribunalia, Aulicum scilicet & Camerale non possit licite appellari, nec ab iisdem desuper cognitio institui, &c. Anno 1700. 4.* additae sunt Trium Facultatum Iuridicarum, Marpurgensis, Würceburgensis, & Tübingensis approbationes. Omnia vero Iura Principum circa Sacra illustrauit SAMVEL STRYKIVS erudita dissertatione de *Iure Papali Principum Euangelicorum, Halae 1694. 4.* IO. WOLFGANG. TEXTOR in Dissertatione de *Iure Episcopali in Terris Sta-*

tuum Protestantium, *Heidelbergæ* 1671. 4. communem defendere conatur doctrinam, quod iura circa sacra clericis sint propria, Principes iurisdictionem ecclesiasticam diuerso modo nec proprio iure exerceant. Contra hanc directa est IVSTI HENNINGI BOEHMERI Dissertatio de *Iure Episcopali Principum Euangelicorum*, *Halæ* 1712. 4. Addimus LYNCKERI dissertationem de *Superioritate Sacra*, *Ienæ* 1689. 4. Elegantissimæ sunt IOANNIS GEORGII REINHARDI *Meditationes de Iure Principum Germaniæ eumprimis Saxoniæ circa Sacra ante Tempora Reformationis exercito*, *Halæ Magdeburgicæ* 1717. 4. ex genuinis societatis humanæ principiis, Legum Imperii auctoritate, Literarum publicarum fide, quarum plures easdemque maxime memorabiles ex Archiuis Saxonicis Electoralibus, adiecit, scriptorum denique coæuorum testimoniis, deductæ & illustratæ. Quæsitum fuit, num Ius Reformandi Statibus Imperii competat vi Superioritatis Territorialis? Id cum CHRISTIANVS RITTMEYERVS publico Scripto assereret, Anonymus eidem sese opposuit; hinc *Rittmeierianæ Vindiciæ Iuris Reformandi* prodierunt *Confluentiæ*, *Hildesheimi* & *alibi* excusæ; refutatæ iterum *in Tractatu Iuris* *Publi-*

Publici de Statuum Imperii Romano-Germanici Iure Reformandi iuxta temporum seriem Compositionis scilicet Passauinae & Pacis Westphalicae, seu *Examine Vindiciarum Rittmeierianarum*, *Anno 1710. f.* quo scripto inprimis Regula illa: *cuius est Regio, illius & Religio* explicatur, eiusdem abusus demonstratur, simul quid de tota hac materia sit statuendum solidis Iuris publici fundamentis, adstruitur. Sub splendido *Iuris circa Sacra, reformandi & Episcopalis Statuum Imperii & Nobilitatis Immediatae* titulo, *Wezlariae 1715. f.* prodiere Acta inter LandgrauiumHasso-Homburgensem & Baronem de Ingelheim, super exercitio Iuris Episcopalis in Ecclesiam filiam Burgholzhusanam in Wetterauia ab vtraqae parte edita, quae Controuersias super his caussas de sensu Instrumenti Pacis Westphalicae illustrant. Facit huc etiam CHRISTIANI THOMASII Dissertatio *de Iure Principis circa Haereticos*, *Halae 1697. 4.* Ex eodem Sacrorum Iure *Ius Annatarum* etiam Principibus Euangelicis tribuit IO. PETRVS LVDEVVIG singulari dissertatione *Halae 1707. 4.* habita. De *Iure dispensandi Statuum Imperii* egit vernaculo sermone IOANNES IOACHIMVS MVLLERVS, *Ienae 1706. 4.* in quo Scripto dispensationes circa

matrimonia potissimum persequitur, quod tamen ex Iuris Naturæ principiis potius est deductum quam Iure publico. Quid Status Euangelici circa Cæremonias & ritus sacrorum valeant, patet ex controuersia, quæ Augustæ Vindelicorum Catholicos inter atque Euangelicos intercedit de imaginibus in Templo S. Vlrici atque Afræ reparandis. Prodiit ea de caussa: *In Facto & Iure fest gegründete Anmerckungen über des Herrn Prælaten zu S. Vlrich und S. Afra in Augspurg hier beygefügte, neulich durch den Druck publicirte Facti Speciem und weitere Ausführung auch deren Beylagen, benebenst succincter, doch standhaffter derselben Widerlegung, die bemüssigte Reparation der Euangelischen Kirchen zu S. Vlrich in der Heil. Reichs-Stadt Augspurg, und den darbey vorgefallenen Bilder-Streit betreffend*, Augspurg 1711. fol. Cum etiam controuertatur, qualenam forum in caussis Matrimonialibus sortiantur Principes Euangelici, diuersas diuersorum opiniones congessit, & quid ea in caussa obtinere debeat, docuit HENR. LINCKIVS in Dissertatione erudita, de *Immediatorum Imperii Protestantium foro in caussis matrimonialibus*, Respondente *Francisco Barckhausen*, Altdorfi 1680. 4. quam excepit alia IACOBI FRIDERI-

CI

CI LVDOVICI *De Iudice in Caussis Principum Protestantium Matrimonialibus, Halæ 1702*, habita, ibidemque *4. 1715. 4.* recusa.

§. LXV.

De *Iure Suprematus ac Legationis Principum Imperii* prudentissimum Scriptum est, quod sub nomine CÆSARINI FüRSTENERII prostat *1678. 8.* idque pro iuribus legationis Principum, quæ paria facit cum Legatis Electorum, occasione Pacificationis Nouiomagensis, rationibus accurate deductis. Auctores libelli olim habiti fuerunt PVFENDORFII fratres, sed compertum postea fuit, illustrem Virum, GODOFRIDVM GVILIEMVM LEIBNITIVM eundem concinnasse. Ad illustrandum scriptum hocce facit IO. GEORGII KVLPISII Commentarius de *legationibus Statuum Imperii*, qui sub censura Strauchii *Giessæ* prodiit *1679. 8.* atque eiusdem dissertationibus Academicis additus, Academiam magis redolet, quam aulam, cum iuuenis adhuc hunc libellum scripserit. Immo Dominus Ludewig Tractatu de Iure adlegandi Statuum Imperii pag. 8. auctor est, auctorem Tractatum hunc notulis ac remissionibus ad volumina publicorum Actorum passim correxisse, partim

Scriptores de Iure Legationis Statuum Imperii.

adauxisse, verum inter hunc conatum morte fuit præuentus. Contra idem scriptum prodierunt *Notæ ac Animaduersiones*, *Coloniæ 1682. 8.* quibus Auctor, quisquis sit, refutatis Leibnitii argumentis contendit, Germanicis principibus Legatos primi ordinis mittendi Ius non esse, eo quod Superioritatem quidem habeant Territorialem, non vero Supremátum, quia a subiectione & homagii fide non sint liberi. Electoribus vero & Principibus Italiæ idem competere vsu & consensu gentium, possessione vel quasi. Post hunc Anonymus alius *Discursum* scripsit *de Suprematu aduersus Cæsarinum Fürstenerium*, *Hyeropoli ad Istrum*, *1687. 8.* qui non tam de Iure Legationis agit, quam Suprematu, quem male a Fürstenerio explicatum scribit, videtur tamen Iura aliqua principum in dubium vocare, vt ideo, licet eruditus sit discursus, in argumenti veritate Fürstenerium non adæquet. Contra hæc Iura legationis faciunt etiam *Annotata über die vorgefallene Quæstion: Ob Reichs-Fürsten befugt, Ambassadeurs zu schicken, unter eines vornehmen Ministri Schrifften gefunden*, extat in Thucelii Electis Iuris Publici In hoc auctor probare nititur, ab exemplo principum Italiæ ad Germaniæ principes argumentum sumere

non

non licere. Paucos ante annos personati cuiusdam auctoris, qui sub nomine IVSTINI PRESBEVTÆ latere voluit, prodiit *discursus de Iure Legationis Statuum Imperii, Eleutheropoli 1701. 8.* qui sane inter optimos habendus est, cum eo exhauriatur omnis hæc materia, Iura Legationum Statibus adserantur, & multa experientia firmentur. Plenius de eodem Libro agitur ObseruationumHalensium Tomo II. obseruat. XVII. Nouiter Principum Iura defendit Generosissimus Dominus de RHEINBABEN, non addito tamen nomine, *im Vnvorgreifflichen Bedencken über die Concurrenz der Fürsten des Reichs bey der beuorstehenden Abhandlung des Friedens 4.* qui variis exemplis comprobat Principibus competere Ius mittendi Legatos. Post pacem Ryswicensem prodiit IOANNIS PETRI LVDEWIGII eruditus Tractatus de *Iure adlegandi Ordinum Sac. Rom. Imperii, Halæ 1704. 4.* Primus est, qui hanc materiam pertractauit, in eodemque Iura Statuum adlegandi Imperatoriis Legatis certos Deputatos in negotiis Imperium concernentibus, idque tum ex actis anteriorum temporum, tum etiam potissimum Pacis Rysvvicensis.

§. LXVI.

§. LXVI.

Scriptores de Origine & Iuribus Electorum

Controuersa maxime est origo Electorum, quam alii vel antiquam nimis faciunt, alij vero recentiorem. ONVPHRIVS PANVINIVS, quidem Tractatu de *Comitiis Imperatoriis*, qui ex iterata editione *Argentorati 1613. 8.* prodiit, simul demonstrare conatus fuit, Electores demum post Friderici II. tempora fuisse exortos. Huic se opposuit SIMON SCHARDIVS in Libro de *Principum, quibus Electio Imperatoris in Germania, commendata est, origine, seu institutione*, qui primum *Basileae 1566. f.* excusus, cum ipsius Tractatu de Iurisdictione Imperii, recusus *Argentorati 1608. 8.* qui ad Ottonis III. tempora Electorum originem referre conatur. IO. PAVLVS WINDEK Commentarium perscripsit *de Principum Electorum quibus Regis Romanorum Electio commendata est Origine*, *Coloniae Agrippinae 1616. 4.* quo sicut in aliis Scriptis, Pontificibus se deuotum, a quibus & originem Electorum repetit, satis commonstrauit, quaedam tamen habet collectanea haut contemnenda. ERICVS MAVRITIVS Dissertatione alias erudita de *Origine Electorum & Comitiis Electoralibus*, quae *Kiloni 1667. 4.* prodiit, contra Panui-

Panuinium & Lehmannum demonſtrare voluit, iam ante Friderici II. tempora fuiſſe Electores. Panuinium ſecutus eſt CHRISTOPHORVS GEWOLDVS, qui in Tractatu ſuo de *Electoratu*, *Monachii* 1616. & *Auguſtæ* 1621. 4. & in Repræſentatione Imperii *Noribergæ* 1657. 4. eandem originem ad Ottonis III. tempora refert. Haut ita pridem prodiit WILHELMI GABRIEL PACHELBL a GEHAG Conſiliarii Brandenburgici & Dicaſterii Cæſareo-Prouincialis Aſſeſſoris diſſertatio præuia de *Originibus Electorum, iisque etiam Chriſti natiuitate non iunioribus*, *Halæ* 1705. 4. qua demonſtrare voluit, ſi non ante, certe poſt Chriſti natiuitatem fuiſſe Electores. Fundamentum ſumit ex loco Taciti, vbi de Germanis: Reges ex nobilitate ſumunt, ideoque neceſſario dicit fuiſſe Electores ex proceribus. Horum etiam in Regnis hæreditariis fuiſſe officium ait, vt Rege decedente, alium ex ſtirpe Regia eligerent, atque eo omnia ſcriptorum loca trahit, id quod poſtea ſcripto quodam Germanico magis adhuc illuſtrare conatus fuit. Varias de origine Electorum ſententias confert & examinat IO. GVILIELMVS IANVS in Iudiciis Eruditorum de *Origine Electorum tum vera ſententia comparatis & cum di-*

ple-

plomatibus huc spectantibus coniunctim editis, Wittembergæ 1711. 4. EVCHARIVS GOTTLIEB RINCK, in Analectis Historicis de *Origine Electorum, Altdorfi 1712. 4.* Electionem quidem omni populo tribuit, ita tamen, vt Officiales præcipuæ fuerint auctoritatis, qui a temporibus Rudolphi Habsburgici omnem, reliquis exclusis, sibi sumserint Electionem.

§. LXVII.

Scriptores de Statu & Iuribus Electorum Facit huc MICHAEL SCHIFERER de *Origine & Potestate Electorum, Giessæ 1626. 4.* & IO. GEORGIVS KIEFFER, *Argentorati 1671. 4.* qui potissimum processum Electionis & Coronationis Imperatoriæ describit. Prodiit deinde IO. TESMARI *Experimentum Iuris publici, de Iure Electorum, Marpurgi 1685. 4.* Agit primum de origine Electorum, circa quam Mauritio plane adsentitur, deinde Iura non solum communia, sed etiam specialia singulorum Electorum examinat. Potissimum vero Scriptum est HENRICI GÜNTHERI THVLEMARII *Octouiratus*, qui primum tecto nomine, *Ienæ 1676, 12.* prodiit, post, præmisso nomine, auctius longe *Francofurti 1688. 4.* in quo Electorum originem, Iura tam communia quam

quam specialia, singulorum successionem, tutelam, insertis multis documentis publicis persequitur. Dolendum saltim, quod materiam de Electorum officiis non adeo iuste fuerit persecutus. Recentissimus Tractatus est IOACHIMI ERNESTI CRüGERI *Nouem virorum Sac. Rom. Imperii auctoritas atque dignitas*, *Coloniæ Brandenburgicæ 1696. 4.* Singula Iura Electorum speciatim & prolixe illustrat, eademque ex Actis recentiorum temporum depromta. *De Electorum Iuribus prærogatiuis* disputauit IO. IACOBVS L. B. de WALPOTT, Præside IOANNE HENRICO FELZIO, *Argentinæ 1710. 4.* Faciunt huc etiam AEMILII CHREGGRENE *Velitationes de Septem Sac. Romani Imperii Officialibus*, quarum auctor est MICHAEL GERINGERVS. *De Electoratu Octauo* extat Dissertatio Auspicalis CHRISTIANI THOMSEN, *Argentorati 1693. 4.* quæ tamen non adeo magni est momenti. Huc etiam referenda sunt Scripta varia, quæ Nonum Electoratum concernunt, vti HIPPOLYTI a LAPIDE *Raisonnement von der Neundten Chur-Würde*, in CASSANDRI THVCELII *Electis Iuris Publici* curiosis, editis *Francofurti 1694. 4.* vt & *Actis* ipsius *Publicis Tom. I.* varia Scripta sunt inserta, quibus in vtramque

que partem hanc Electoratus causam videmus disceptatam. Præcipue omnem huius controuersiæ rationem exponit ADAMVS CORTREIVS in *Obseruatis Historico-Politico-Iuriditis ad §. IX. art. IV. Iur. Publ.* de expungendo Electoratu Octauo, linea Guilhelmina in Domo Bauarica deficiente, deque Electoratu nono controuerso *Francofurti 1707. 4.* Extat quoque GIBELLINI de LINDENFELS Nobilis Batauii, *Epistola ad Amicum exhibens Controuersias circa Nonum Electoratum & quatenus circa illius Erectionem pluralitas votorum obtineat? An Elector duos Electoratus vno & eodem tempore possidere queat? & An Elector filio suo primogenito cedere de duobus Electoratibus vnum possit?* duæ hæ quæstiones illustres cum rationibus dubitandi & decidendi editæ sunt *1621. 4.* De *Vnione Electorali, von der Chur-Fürsten Verein;* specialis extat dissertatio CHRISTIANI WILDVOGELII, *Ienæ 1707. 4.* qua de pactis Electorum, præcipue fœdere Rhenensi tum vniuersali, tum particulari speciatim agit. Eiusdem est Dissertatio de *Filiis Electorum, von Chur-Prinzen, Iena 1711. 4.* De *Vrbibus Electoralibus* elegans est Programma CASPARIS HENRICI HORNII lectioni auspicali

ciali *Christiani Abrahami Zahnii* præmissum *Wittebergæ* 1716. 4.

§. LXVIII.

Cum autem singuli Electores summi Scriptores sint Imperii Officiales, non desunt quo- de Officiis que, qui horum officia saltim explicare libus Imperii. fuerunt adgressi. Ad officia Electorum Ecclesiasticorum, qui Archi-Cancellarii dicuntur Imperii; facit eruditissimus Tractatus BERNARDI a MALLINCKROT, de *Archi-Cancellariis S. Romani Imperii*, qui prodiit *Monasterii* 1658. 4. recusus *Ienæ* 1666. 4. tertia vice, cum illustris Bibliothecæ huius Auctoris Præfatione de vita & Fatis Mallincrotii *Ienæ* 1715. 4. tandemque in IACOBI WENCKERI *Collectis Archivi & Cancellariæ Iuribus* p. 209. eiusdem Editoris Notis atque Additamentis ex Archiuis & Bibliothecis aucta & illustrata. Hoc Scriptum multa industria, multaque eruditione elaboratum, in quo ex primis Francorum antiquitatibus hæc materia declaratur. Alia sunt secularium Electorum officia; ad quæ declaranda facit IO. CHRISTOPHORI WAGENSEILII commentatio de *Sacri Romani Imperii summis Officialibus*, & *eorundem Subofficialibus*, *Altdorfi* 1686. 4. Ad vtraque cum Ecclesiasticorum tum Secularium Electorum

Eee Offi-

Officia directa est elegans & erudita IO. IACOBI MASCOV Dissertatio *de Originibus Officiorum Aulicorum S. R. I. Halæ 1718. 4.* ex Historia & Antiquitatibus repetita; alia WILHELMI LVDOVICI HOENONII *De Sacri Romani Imperii Archi- & Hæreditariis Officiis iisque annexis Iuribus & Beneficiis, Giessæ 1701. 4.* propositia leuis est. BERNARDVS quoque MALLINCKROT operis quod iam memorauimus *Libro II. c. III.* de Officiis Secularium Electorum erudite exposuit. Illustrauit etiam hanc materiam HENRICVS COCCEIVS in *Prudentia Iuris Publici* capite decimo & sequentibus, idque potissimum ex Lehmanno. Addimus NICOLAI MYLERI ab EHRENBACH *Hyparchologiam, Stutgardiæ 1678. 4.* supra iamdum memoratam. Ad specialia Officia facit AVGVSTI ADOLPHI ab HAVGVVITZ Tractatus politico-publico-Iuridicus de *Regni & Aulæ Mareschallis, Budissæ 1690. 4.* Prolixus est Tractatus, quo origo, officia & iura Mareschallorum non apud Germanos solum, sed etiam alias gentes demonstrantur, multisque scriptorum allegatis dicta confirmantur. Huc spectant VVILH. PACHELBL a GEHAG *Teutschen Reichs-Staats vrkundliche Nachrichten, bevorab auf die*

Er-

Erwæhlung des Maiestætischen Ober-Haupts und auf die eigene Gros-Macht derer hoben Reichs-Stande und vor die Chur-Fürstliche Rechte, auf die Reichs-Erz-Amt-Manner, und hierunter absonderlich vor das Burggrafthum Nürnberg auf den Reichs-Erz-Pfœrtner, quod scriptum haut ita pridem forma maiori prodiit, idque non solum spicilegium esse voluit dissertationis ante memoratæ, sed etiam demonstrare, Burggrauios Noribergenses olim etiam fuisse Officiales & Ostiarios Imperii. Ideoque diuersa antiquitatis loca, quæ huc facere videntur, cumulatim collegit. De Imperii Marchionibus erudite egit IO. PETRVS LVDEWIG in *Formula Ducatus Brandenburgici, Halæ 1706. 4.* dum originem, statum, & Iura Marchionum probe illustrat. Sic etiam ad Iura & Statum Pfaltzgrauiorum, Landgrafiorum, Marggrauiorum & Burggrauiorum facit GVILIELMVS TOBIAS STEMPEL in *Thesibus inauguralibus, quas de Iurisdictionis & Magistratuum differentia secundum mores Germanorum*, Præside CHRISTIANO THOMASIO defendit *Halæ 1703. 4.* Occasione controuersiæ, quæ intercedit inter domum Hanoueranam & Würtenbergensem prodierunt *Wechsel-Schrifften vom Reichs-Bannier, Hannouer*

 1695.

1695. 4. quæ Scripta ab vtraque parte comprehendunt.

§. LXIX.

Scriptores de Iuribus Saxonicis. Inter Status Imperii eminent Electores, Ducesque Saxonici, quorum Iura sunt eximia. CASPARIS ZIEGLERI quidem habemus Discursum ex Iure Publico *de singulari Serenissimi Electoris Saxoniæ eminentia*, Respondente *Ottone Heinrico Pflug*, *Witteberga 1679. 4.* *Merita Saxonum sub Auspiciis Marchionum Misniæ in S. R. Imperium & Domum Austriacam ex Historiarum monumentis delineauit* CAROLVS OTTO RECHENBERG, *Lipsiæ 1713. 4.* DOMINICI ARVMÆI Dissertatio extat *de Ducum & Electorum Saxoniæ priuilegiis de non euocando & non adpellando*, *Ienæ.* Quibus de Priuilegiis quoque ANDREAS KNICHEN Commentationem dedit *Hanouiæ 1603. 4.* & inter Opera *Hanouiæ 1613. f.* edita p. 145. seqq. innouatam & locupletatam; BENEDICTVS etiam CARPZOVIVS Dissertationem de posteriori Iure scripsit, quæ Dissertationum ipsius iunctim editarum Volumine, primo statim comparet loco. *De Confraternitate Saxonico-Hassiaca*, singulari dissertatione idem CARPZOVIVS egit Respondente *Petro Gerickeni*,

cken, *Lipsiæ* 1647. 4. Sed cum Brandenburgici etiam pacto accesserint, habemus IO. ECCARDI RAVSCHII dissertationem inauguralem *de Pacto Confraternitatis Saxonico-Brandenburgico-Hassiaco*, præside HENRICO BODINO, *Halæ* 1708. 4. Plenius vero de hoc Pacto egit Winckelmannus *Chronico-Hassiaco p. V. c. VI.* IO. ERNESTVS KREGELIVS *de Vicariatu Saxonico* egit, *in caussa absentiæ Imperatoris*, *Lipsiæ* 1707. 4. Præ cæteris circa Iura Saxonica occupatus fuit Wittebergensium clarissimus Iureconsultus MICHAEL HENRICVS GRIBNERVS cuius eruditam habemus Dissertationem *de Terris Iuris Saxonici*, *von denen Landen des Sächs. Rechts*, *und denen in das Sächsische Vicariat gehörigen Enden*, *Wittebergæ* 1711. 4. Eiusdem sunt *Obseruationes Iuris Publici de Sigillo Maiestatis Saxonico*, *Wittebergæ* 1712. 4. Eiusdem *Positiones Iuris Publici*, *de Directorio*, *quod Archi-Cancellario Germaniæ mortuo*, *absente*, *vel impedito*, *Imperii Archi-Mareschallo competit*, *Wittebergæ* 1712. 4. Sic & caussam Electoris Saxoniæ ratione Votorum in Collegio Principum Imperii restituendorum egit Dissertatione: *De Iure Suffragandi Principum Imperii vsu intermisso non pereunte*, *Wittebergæ*, 1716. 4. Eiusdem est

Programma *de Directorio Saxonico in caussis Euangelicorum*, quod Io. Iacobi Gierischii dissertationi inaugurali *de Processu Summario*, Præside CASP. HENRICO HORNIO habitæ, *Witteberga 1709. 4.* accessit. Eiusdem HORNII est Dissertatio Iuris Publici *de Comitibus Palatinis Saxoniæ, Wittebergæ 1709. 4.* Addimus CONRADI FRIDERICI REINHARDI eruditam dissertationem *de Officiis Imperii Saxonicis*, me Præside in hac Academia ventilatam, post, sub forma Tractatus publicatam, præmissa præfatione de eminenti Serenissimæ Domus Saxonicæ dignitate. Dum autem Electorales *Comitiam Palatinatus Saxonici*, Electori plerumque tribuant, hanc Serenissimæ Genti communem esse singulari Programmate demonstraui, *Ienæ 1711. 4.* idque ex Antiquitatum Monumentis & Sigillis. Huic primum Programma honoribus iuridicis *Ephraimi Gottfridi Reichii* destinatum: *De Titulo Comitis Palatini Saxoniæ, Wittebergæ 1715. 4.* propositum, opposuit, MICHAEL HENRICVS GRIBNERVS ICtus literatissimus, inde Dissertationem scripsit: *De Iuribus Palatinatus Saxonici Duci Electori propriis, Vitembergæ 1715. 4.* cui de Palatinatu Thuringiæ adiectum est Programma. Ad eius tamen argumenta Responsiones paratæ ab Excel-

Excellentiſſimo huius Bibliothecæ Auctore *Syntagmatis Iuris Publici* Editionis Secundæ *Capite XX.* §. *XVII. ſeqq. p. 903.* *Vicariatus Saxonici Natales ex Archi-Mareſchallatu* repetit breui Programmate CAROLVS OTTO RECHENBERGIVS *Lipſiæ 1712. 4.*

§. LXX.

Scriptores de Epiſcopis & Principibus Eccleſiaſticis Germaniæ

De omnibus Germaniæ Epiſcopatibus opus olim adgreſſus eſt CASPAR BRVSCHIVS, ſed *Tomum Primum* ſaltim abſoluit, qui *Noribergæ 1549. 8.* prodiit, quem poſtea Chronico Chronicorum Eccleſiaſtico-politico IO. GVALTERVS, ſ. IANVS GRVTERVS inſeruit *Francofurti 1614. 8.* in quo etiam plurium Epiſcopatuum Notitiam reperimus, quæ tamen potius ad Hiſtoriam facit. *De Conſtitutione Epiſcoporum Germaniæ* eruditus eſt Tractatus HERMANNI CONRINGII, qui inter eiusdem Exercitationes reperitur *Helmſtadti 1647. 4.* vbi, quid circa inueſtituram & Iura Epiſcoporum olim in Germania obtinuerit, ex Hiſtoriis erudite declarat. *De Iurisdictione Epiſcoporum Germaniæ* ſcripſit CHRISTOPHORVS WINZELERVS, *Coloniæ 1614. 8.* *Iura Primatus Germaniæ* ſingulari diſſertatione declarauit IO. PETRVS LVDEWIG

Halæ 1707. 4. in qua prærogatiuas Archi-Episcopatus Magdeburgici, adhuc, postquam feculo adflictus, reliquas demonstrare conatur. *De Abbatissis* habemus IO. CHRISTOPHORI WAGENSEILII Dissertationem, *Altdorfi 1687. 4.* & PETRI MüLLERI *de Gynaecocratia in Regionibus Imperii Germanici von Aebtissinnen und Standes-Vormünderinnen in H. Röm. Reich, Ienæ 1706. 4.* huc spectant; *wenige doch wichtige Rationes, daß eine der Evangelischen Religion zugethane Abbatissin in Teutschland wann sie sich verheyrahtet, nicht nöthig habe zu resigniren, sondern, wann sie will, die Abbteyliche Würde, Regierung und Einkommen Zeit-währenden Ehestandes behalten könne*, cum approbatione Facultatis Iuridicæ Marpurgensis & Giessensis *und eines fürtrefflichen Rechtsgelehrten* Iudicio *Anno 1691. zum Truck befördert von* HENR. GüNTHERO THVLEMARIO, cuius Scripti quinta editio prodiit *1704. 4.*

§. LXXI.

Scriptores qui Iura ac Statum Principum describunt. Ad Iura atque Statum Principum quasi introducit IO. VV. RELFENDSO *de summa Principum Germanicorum potestate 1669. 12.* qui Principum Iura deducit mascule, ita vt illis etiam maiestatem tribuat. Verus auctor est IOANN. WOLFGAN-

GANGVS ROSENFELD. Contra eum ſcripſit HVNO ab HVNENFELD ſiue potius CONRADVS SAMVEL SCHVRZFLEISCHIVS *Breues Animaduerſiones in Relfendſo Heromontanum.* Cum etiam Relfendſo de Erfurtenſibus dixiſſet, iſtos libertatem non perdidiſſe, ni rigidam & improuidam plebem in ſua pertinacia publicis immaturo zelo confirmaſſent concionibus prædicatores. Hoc in Erfurtenſes iniquius dictum putauit auctor libelli, quem inſcripſit: *P. Tullii Hierani Anti-Relfenſo libelli de Summa Principum Germanicorum poteſtate calumniæ oppoſitus pro Ligurio Schadæo, 1670. 12.* Sed pagellæ nimis ſunt abſurdæ & leuiſſimæ. Ad politicam vero & formandum Principum ſtatum optimus eſt VITI LVDOVICI a SECKENDORF *Fürſten-Staat.* Faciunt huc pleraque Scripta NICOLAI MYLERI ab EHRENBACH inprimis de *Principibus & Statibus Imperii Romano-Germanici, Tubingæ 1685. 8. Archologia Ordinum Imperii, Tubingæ 1663. 4.* in qua de principum aliorumque Statuum imperii priſca origine edifferit, & de ſuperiorioritate territoriali agit, quam ſecundum incrementa ſua deſcribit. IO. EBERHARDVS LINCKIVS in diſſertatione *de Comitibus Principibus, Witteberge 1708. 4.*

Cocceii ſententiam perſequitur, quod iſti tales dicantur, quorum terræ in Principatus non fuerunt euectæ.

§. LXXII.

Scriptores qui de ſtatu Comitum egerunt. Ad Statum Comitum primus eſt qui faciat *CHRISTOPHORVS BEINDORFFIVS* in diſcurſu *de Romani Imperii Comitibus & Baronibus*, qui in vol. *III.* Arumæi extat, atque alius *CHRISTOPHORI BESOLDI* diſcurſus in opere eius politico. Commendanda tamen præ cæteris eſt induſtria *FRIDERICI LVCÆ*, qui edidit *des Heil. Rœmiſchen Reichs uhralten Grafenſaal*, *Francofurti ad Mœnum 1702.* 4. Liber eſt elegans & multa cum induſtria conſcriptus. In præfatione quidem de originibus, fatis & differentia Comitum antiquorum, quæ fuit a Carolingorum temporibus, agit. Deinde illos Imperii Comites perſequitur, quorum ſtirpes atque illuſtres familiæ defierunt. Hos autem, eorundemque familias ad litterarum ordinem ſeriemque enumerat, deque originibus, opibus, iuribus, dignitatibus, rebus geſtis aliisque, agit. Licet negandum non ſit, auctorem non vbique veros fontes & ſcriptores fuiſſe ſecutum, vt hinc inde næui quidam adpareant. *De Burggrauiis* Imperii erudita eſt diſſertatio *HEN-*

HENRICI GÜNTHERI THVLEMARII, *Francofurti* 1691. 4. Elegans & eruditum quoque est scriptum *IOANNIS SCHILTERI de S. R. G. Imperii Comitum praerogatiua ac Iure inter ipsos & ordinem equestrem Imperii immediatum controuerso*, *Argentorati* 1702. 4. quo Comitum Imperii praerogatiuam prae Ordine Equestri clare deducit. *De Superioritate Territoriali Comitum Imperii* agit *IO. HENRICVS BOECLERVS* in dissertatione, *Anno* 1710. 4. *Argentorati* proposita.

§. LXXIII.

Ad Generalia Nobilitatis Germanicae facit potissimum *REINHARDVS* Comes Solmensis *von des Adels Anfang, Herkommen, Vnterhaltung und gebührlicher Verhalt*, quod scriptum 1681. 4. recusum *REINERVS REINECCIVS von des Adels anfänglichen Herkommen, Leipzig* 1576. 4. *CYRIACI SPANGENBERGS Adels-Spiegel* cuius pars prima prodiit 1591. *f.* pars altera 1594. *f.* satis prolixus est. Generalia autem Nobilitatis, harum Iura, dignitatem, diuersas classes & priuilegia persequitur, rarus est & admodum commendandus. Inter recentiores laudem habet *MICHAELIS PRAVNI Adeliches Europa, und noch viel edleres* *Scriptores de Nobilitate in genere.*

Teutsch-

Teutschland, *sambt dessen sieben Heer-Schilden*, *Reichs-Landsassen und Stadt-Adel*, *Speyer 1685. 8.* in quo Scripto originem, statum, differentias & Iura Nobilitatis Germanicae ex historiis probe declarat. Prae ceteris commendari meretur *ANTONII MATTHÆI* Tractatus *de Nobilitate*, *Amstelodami 1686. 4.* qui omnes Nobilitatis & maioris & minoris classes ex antiquitatibus optime persequitur. Ex eo tempore quo Principes Imperii connubia cum inferioris Nobilitatis vel plebeiae conditionis feminis contraxerunt, disceptatum fuit, an tali ex matrimonio natis superior Nobilitas & Successio in Feuda Regalia Maiora competat. Quorsum spectant binae Dissertationes Halenses vna *IO. PETRI LVDEWIGII* qua *Differentias Iuris Romani & Germanici in dignitate Vxoris, vom Munckel-Adel, Halae 1718. 4.* multa cura & eruditione exposuit, quae in Opusculis Viri illustris Miscellis Tom. I. pag. 1147. comparet; & *NICOLAI HIERONYMI GVNDLINGII* siue Respondentis *Io. Iacobi Beuttel* de argumento Iuris: *An nobilitet venter? Halae 1718. 4.* Facit huc etiam *VDALRICI EYBENII* Dissertatio *de Titulo Nobilis* quae in Operibus iunctim editis reperitur.

§. LXXIV.

§. LXXIV.

Scriptores *de Statu Iuribusque Equestris Ordinis* multa cura recenset & quandoque de iis iudicat amplissimus Vir IO. STEPHANVS BVRGERMEISTERVS de rebus & iuribus Nobilitatis Immediatæ præclare meritus, in Præfatione *Statui Equestri Cæsaris & Imperii Romano-Germanici* præmissa. Ad Equestrem Germaniæ ordinem facit CHRISTOPHORVS BESOLDVS *de Ordine Equestri libero & immediate subiecto*, in Opere politico. ERICVS MAVRITILS *de Nobilitate præprimis Germanica, Kiloni 1660. 4.* quæ in ipsius opusculis iunctim editis *p. 285.* comparet. Nouiter prodiit DAVIDIS GEORGII STRVBE elegans Dissertatio *De Origine Nobilitatis Germanicæ & præcipuis quibusdam eius Iuribus; Lugduni Batauorum 1718. 4.* in Germania inde recusa, cui adiungenda IO. VVILHELMI GOEBELII breuis quidem, sed elegans *de Statu Nobilitatis Germanicæ* Dissertatio *Helmstadii 1719. 4.* PHILIPPVS KNIPSCHILDIVS *de Iuribus Ordinis Equestris, Francofurti 1619. 4.* & IO. CONRADVS KREIDEMANNVS *de dignitate Nobilitatis Immediatæ ac statu aliisque Iuribus, Tubingæ 1673. 4.* IO. FRIDERICVS a LENDERSHEIM

Scriptores de Nobilitate Immediata.

HEIM discursum scripsit *de Iure & Priuilegiis Nobilitatis immediatæ* in 8. & 4. impressum, in quo de nomine & origine, nec non diuersitate nobilium, priuilegiis, tam generalibus quam specialibus agitur. Fundat se equidem maximam partem in Legibus Germanicis, subinde tamen ICtorum Consilia & Leges Romanæ parum congrue adhibentur. ANTONIVS VVILHELMVS ERTEL *Obseruationes illustres Iuridico-Equestres* edidit *Noribergæ* 1699. 4. in quo diuersas Quæstiones circa iura & feuda Nobilium Immediatorum obuenientes examinat: cui addidit extractum Statutorum & Priuilegiorum ordinis equestris Sueuici. Egregium scriptum est CASPARIS a LERCH, *de & in Dürnstein de Ordine Equestri, Germanico, Cæsareo, bellico, politico, Moguntiæ 1626. f.* qui immediatæ Nobilitatis antiquitatem & statum multa industria describit, atque rarus est. Dolendum, quod altera pars libri, comprehendens libertatem & iura nobilitatis immediatæ cum ipsius Bibliotheca per incendium perierit. Eundem auctorem faciunt *der politischen Frage, ob des Heil. Reichs Ritterschafft ein Stand des Reichs sey?* quæ etiam *Moguntiæ* formis est impressa, PHILIPPVS quoque KNIPSCHILDIVS amplissimo opere de

Nobi-

Nobilitate cum, vniuerſim tum de immediata Germanica huiusque Iuribus egit *Campoduni 1693. f.* REINHARDI a GEMMINGEN diſcurſus, *woher dem Reichs-Adel der freyen Ritter-Crayſen ihre Reichs-Freyheit und Immedietat herkomme*, extat in Beſoldi Theſauro practico voce *Reichs-Stand.* Præclare de rebus Iuribusque Nobilitatis Immediatæ meritus eſt IO. STEPHANVS BVRGERMEISTER diuerſis Libris. E quibus primo loco veniat: *Status Equeſtris Cæſaris & Imperii Romano-Germanici, das iſt, des unmittelbahren freyen Kayſerlichen Reichs-Adels der dreyen Ritter-Crayſen in Schwaben, Francken und am Rheinſtrohm urſprüngliche Immedietat, Prærogatiuen, immunitæten, antiquitæten, alter ſplendor, Zu- und Abnahm, ſammt verſchiedenen Fatalitaten, Vlm 1709. 4.* Hic Liber antea quidem iam prodierat a. 1700: ſed noua hæc editio longe eſt locupletior. Laudem ſuam meretur Scriptum, licet non ſatis ſit ordinatum. Non quidem ſingula ex prima antiquitate examinat, Statum tamen hodiernum & quædam Nobilitatis Iura, immunitatem præſertim, ex fontibus declarat. Eidem debemus *Reichs-Ritterſchafftliches Corpus Iuris oder Codicem Diplomaticum, Vlm 1707. 4.* in quod congeſit diuerſa pacta,

Scripta Burgermeiſteriana de Nobilitate Immediata.

man-

mandata, priuilegia, aliaque scripta nobilitatem immediatam concernentia ab anno 1392. ad recentiora tempora, cuius Editionem auctiorem a Collectore amplissimo promissam expectamus. Inde edidit *Vralten Grafen- und Ritter-Saal*, *Vlmæ* 1715. 4. quo quidem Libro potissimum contra *Schilteri Diatriben de S. R. I. Imperii Comitum Prærogatiua* disputat Nobilesque Immediatos olim cum Comitibus paris Iuris fuisse habitos comprobare conatur, in simul vero Statum & res Nobilitatis immediatæ ex antiquitatibus multa diligentia eruit. Haut ita pridem laudatissimus Vir *Thesaurum Iuris Equestris Publici & Priuati, duabus Partibus* idiomate potissimum germanico *Vlmæ*, 1718. 4. edidit Cuius *Pars Prima* refert Dni *Burgermeistri Statum Equestrem Cæsaris & Imperii Romano-Germanici* supra iam recensitum; VVOLFFGANGI PHILIPPI NAGELII Discursum inauguralem de *Nexu Ordinis Equestris immediati erga Cæsarem & Imperium* sub Præsidio *Michaelis Graffi*, *Tubingæ* 1715. 4. propositum, quo Iura Nobilium immediatorum vniuersa per Compendium cum Remissione ad ulteriores Deductiones & Tractatus Doctorum deducuntur. Inde, *Parte Secunda* diuersas Deductiones Iurium Nobilitatis immedia-

mediatæ controuersorum referuntur, quæ singularem lucem Iuri Publico adferunt, hacque vtilissima Collectione solertissimus Vir, insignem publico nauauit operam.

§. LXXV.

Inter eos, qui specialia Nobilitatis Germanicæ Iura illustrarunt, est IOANNES BIDENBACHIVS Consiliarius VVürtenbergicus, qui *Quæstionum Nobilium Hendecades II.* edidit *Argentorati 1609. 8.* latine primum cura *Henrici Hermanni* editæ prodiere, iisdemque varia cum Dominis Territoriorum controuersa Iura, ex sui temporis ICtis, potissimum Cameralibus illustrauit. Hæ Quæstiones postea per *Carolum Cæsarem* in Germanicum idioma translatæ prodierunt *Basileæ 1619. 4.* addita ex *Pauli Matthiæ Wehneri* Obseruationibus Practicis, breui de iis quæ ad Iurisdictionem Altam & Bassam pertinent Tractatione, & iterum germanice *Campidonæ 1671. 12.* EBERHARDVS FRIDERICVS ab HOLZ, Orationem habuit *de Superioritate Territoriali Nobilibus Immediatis competente, Tubingæ 1684. 4.* Eandem Superioritatem Nobilibus immediatis asseruit IOANNES LAVRENTIVS SCHMID Dissertatione sua inaugurali *Altdorfi 1708. 4.* publicata. NI-

Scriptores qui specialia quædam Iura Nobilitatis immediatæ illustrarunt.

COLAVS KERN vero Dissertationem scripsit *de Iurisdictione Ecclesiastica Nobilium Imperii Immediatorum. De Fideicommissis Familiarum Nobilium* postumo quidem, laudando tamen labore commentatus fuit PHILIPPVS KNIPSCHILD, *Vlmæ 1661. 4.* & *Coloniæ 1693. 4. Iura* quoque atque *Priuilegia Nobilium immediatorum Franconiæ* extant *Noribergæ 1659. 4. Rhenensium ac Wetterauiorum, Giessæ 1671. 4. Alsatiæ inferioris, Anno 1653. 4. & Francofurti 1673. 4.* IOANNES HENRICVS WIELANDVS eiusdem ordinis Syndicus, edidit *des Heil. Ræmisch. Reichs freyer ohnmittelbahrer Ritterschafft im untern Elsas Adeliche Ritter - Ordnungen, Priuilegia, und Kayserliche Rescripta 1652. 4.* De Nobilitate Sueuica egit IO. CONRAD KREIDEMANN, qui edidit Tractatum *von der Reichs - Ritterschafft in Schwaben Staat, Stand, Ehren, Würde, Freyheit, Recht, Gerechtigkeit, und alten Herkommenheiten, Eslingæ 1673. 4.* vbi potissimum agit de institutione Senatus Equestris, aduocatis, procuratoribus, iudiciis ordinis Equestris. Huc referenda *Copia etlicher der vornehmsten, von Ræm. Keysern und Kænigen der freyen Reichs - Ritterschafft in Schwaben ertheilter und confirmirter Priuilegien und Freyheiten, Ibidem 1673. 4.* Quæ quidem sin-

singularia priuilegia nobilibus concessa, complectitur, quorum index scripto præmittitur. Neque hic omittendum HIPPOLYTI von TREISBACH siue PHILIPPI KNIPSCHILDII *unvorgreiffliches Bedencken über etliche Fragen der freyen Reichs-Ritterschafft in Schwaben, Francken und am Rheinstrom, Standt und Session betreffend, Eslingæ 1681. 4.* quod agit de præcedentia primo in genere & in specie, 2. num Nobiles immediati sint Status Imperii? inquirit, 3. an ad Comitia? Imperii admittendi? &c. singula ex legibus patriis deducuntur, licet negandum non sit, quod pro more illius æui legibus Romanis iusto frequentior locus concedatur. Edita quoque est a GEORGIO CHRISTOPHORO STIRN ΠΕΝΤΑΣ *Decisionum*, quarum prior forum priuilegiatum nobilium respicit, altera de fideicommissis a nobilibus familiæ conseruandæ caussa relictis, tertia de iniuriis Statui Imperii illatis, quarta de primogenitura conseruanda, quinta de hospitatione militum tractat, e quibus multa huc facientia peti possunt. Maxime vero Iura immediatatis Nobilitatis Sueuicæ defendunt varia Scripta in controuersia cum Duce Würtenbergensi, agitata, euulgata, & præsertim *in Iure & facto vestgegründete Gegen-*

Deduction, worinnen einer unmittelbahren Freyen Reichs-Ritterschafft in Schwaben vermitgliederter Hoch-Fürstl. Würtenbergischen Vasallen, unfürdenckliche, vor und nach Erection des Hertzogthumbs VVürtenberg obgehabte, und mit Ehren auf die Posteritat ererbte Reichs-Immedietat wider den von Seiten des Hochfürstl. Hauses VVürtenberg in öffentlichen zu Stuttgard. a. 1695. und 1701. gedruckten Deductionen und Schrifften gegen menniglich, und insonderheit Ihro Röm. Kayserlichen Maiestat hochpreißlichen Reichs-Hoff-Rath neuerlich imputirten, vor Alters obgehabten singularen Fürstlich-VVürtenbergischen Landsassiat, und vermittelst einer sogenandten Rebellion de anno 1395. unternommene, auch zu Zeiten Hertzog Vlrichs in anno 1519. angefangenen Exilii de facto wiederhohlte und erst anno 1561. ins VVerck gesetzte Exemption, so zu vermeintem mehrerem Vorstand der einem Schwæbischen Reichs-Ritter-Corpori bey der VVürtembergischen Lehen-Güter Consolidationen de facto en[t]ziehender Collectationen hier und dar im R[e]ich divulgiret worden: abgenoethigter maß[e]n defendiret und gerettet wird, 1702. f. cu[j]us auctor potissimum habetur IO. STEPH[ANUS] BVRGERMEISTER. Hoc excep[it]: *Abdruck der freyen Reichs-*

Reichs - Ritterschafft in Schwaben, aller fünff Cantonen contra Herrn Eberhard Ludwigen, Hertzogens zu VVürtenberg Hochfürstl. Durchl. an den Keyserl. Reichs-Hoff-Rath in puncto Collectationis & aliorum abinde dependentium à tempore plusquam immemoriali exercitorum Iurium in denen Theils durch Absterben, Theils durch Tausch und Kauff consolidirt-und acquirirten Lehenbahr gewesten Ritter-Gütern, als Oberndorff und Boltringen, Riebfarten, Rietheim und Hausen, Obfræhnen, Hemmingen und Schæckingen, so dann Vnteriexingen. Plures eiusmodi Iurium controuersorum Deductiones in recensito supra *Thesauro Equestri Burgermeisteriano* comparent. *De Nobilitate Franconica* THEODORVS KIRCHMAYER, *VVittebergæ 1677. 4.* ÆGIDIVS PERIANDER *de Nobilitate Moguntiaca Diœceseos, Moguntiæ 1568. 8. De Ganerbinatibus castrorum* egit IACOBVS WERNERVS KYLLINGERVS, *Tubingæ 1620. 4.* & IOANNIS LEIBEN Tractatus *von denen Ganerbschafften und Ganerbhæusern. Coburgi 12. De Fideicommissis familiarum nobilium conuentionalibus, vom durch Vertrag aufgerichteten Adel. Stamm-Gütern* est disputatio *Io. von Lævven* præside CHRISTIANO WILDVOGELIO.

§. LXXVI.

Scriptores de Iuribus Ciuitatum Imperialium.

Ad Iura Ciuitatum Imperialium in genere facit PHILIPPVS KNIPSCHILD *de Ciuitatum Imperialium Iuribus ac Priuilegiis*, *Vlmæ 1647. f.* qui plenissime rem Ciuitatum pertractauit, ad singulas etiam Ciuitates pergit, harum originem, iura & immunitates persequitur. Iura *Ciuitatum Imperialium* in immutanda religione optime persecutus est CHRISTOPHORVS BESOLDVS, qui etiam *de Iure atque Imperio* eorundem egit in opere politico. ANDREÆ KNICHEN extat *Velitatio apologetica de Ciuitatum Iuribus Territorii, Helmstadii 1606. 4.* qui Superioritatem Territorialem Ciuitatibus Imperii denegauit, quæ plenius adhuc deduxit in *Epopsi Dauthinæ hypotheseos*, *Helmstadii 1607. 4.* B. GEORGII ADAMI STRUVII extat dissertatio *de Liberis S. R. I. Ciuitatibus*, *Ienæ 1676. 4.* Haut ita pridem prodiit IO. PETRI LVDEVVIGS dissertatio de *Ciuitatum Imperialium dispari nexu*, *Halæ 1710. 4.* in qua singularia equidem proponit, ciuitates mixtas reiicit & liberis saltim Ciuitatibus Superioritatem Territorialem tribuit, cui respondit GABRIEL SCHVVEDERVS Dissertatione *De pari Nexu Ciuitatum Imperialium cum Rom.*

Impe-

Imperii, *Tubingæ 1714. 4. Superioritatem Territorialem Ciuitatibus Imperialibus* Præside CHRISTIANO VVILDVOGELIO adferuit FRIDERICVS HEILBRONNER *Ienæ 1709. 4.* & alia Differtatione eodem Præfide de *Iure circa Sacra Ciuitatum Imperialium Proteftantium* egit *Georgius Matthias Hirfch, Ienæ 1713. 4. De Voto Decifiuo Ciuitatum Imperialium in Sacri Romano-Germanici Imperii Comitiis Vniuerfalibus* Differtationem propofuit GABRIEL SCHVVEDERVS *Tubingæ 1714. 4.* Nuper in hac Academia Præfide illuftri huius Bibliothecæ Auctore *de Territorio Claufo Ciuitatum Imperialium* Differtationem expofuit *Georgius Wilhelmus Schoepperlinus, Ienæ 1720. 4.* Sic & de *Iure Legationis Ciuitatum Imperii*, *Altorffi 1713. 4.* difputauit CAROLVS GVILIELMVS WOELCKERVS. Accuratius vero Iura & Statum Ciuitatum Imperialium declarauit controuerfia ifta de Præfecturis imperii (*Reichs-Vogteyen*) dum agitaretur, an proficuum fit illas reduci? Prodibat quippe: *Kurtzer, doch gründlicher Difcours über der emporgehenden Frage, ob die alten Reichs-Vogteyen dieser Zeit, bey den Reichs-Städten mit berechtigten Fug und des Heil. Röm. Reichs verhoffender VVohlfahrt wieder an und zu VVerck gerichtet vverden*

 follen

sollen und kœnnen oder nicht? In hoc Tractatu auctor, quisquis sit, non solum officium Præfectorum Imperii, quod olim fuit, ex Historiis erudite declarat, sed etiam probat, quod ciuitates Imperiales eodem ac Principes modo, Autonomiam adeptæ fuerint, cum antea æque ac principes Imperatoribus addictæ. Contra hunc tractatum alius edidit: *Beständige und wohlgegründete Wiederlegung, eines über die in den Reichs-Stædten von alters herkommene Reichs-Vogteyen in Druck ausgesprengten Discursus, so viel darinnen die Vogtey der Stadt Augspurg zum vermeynten Exempel in unterschiedlichen Stellen angezogen wird, 1643. 4.* in quo Iura Episcoporum in ciuitates suas Metropoles, licet liberæ, extendit & Iura Ciuitatum maxime supprimit. Contra hunc prodiit *gründlicher historischer Bericht von denen alten Reichs-Vogteyen, bey denen Erb-Frey-und Reichs-Stædten, wie auch bey den hohen und andern Stifftern und Clœstern, Stutgard 1655. 4.* cuius auctor est DANIEL HEIDERVS. Hic non solum notabilem esse differentiam declarat inter Præfectos & Aduocatos, sed etiam in Iura Ciuitatum Imperialium inquirit. Et cum sub initium superioris seculi controuersia oriretur, an Ciuitates Imperiales in Comitiis

tiis haberent votum consultatiuum saltem vel etiam decisiuum de eo pro iure ciuitatum tractatus prodiit sub titulo: *Gründlicher Bericht von den Freyen und Kayserlichen Reichs-Stadten ihren Stand und Regalien*, *Franckfurt* 1612 4. cuius auctorem faciunt IOANNEM GOEDDEVM. Paullo post edebantur LVDOVICI GREMPII & HIERONYMI zum LAMB *Zvveen ausführliche Rathschlæge und abgefaßete Rechts-Bedencken der Reichs-Stadte Session und Votum betreffend*, *Spiræ* sine temporis mentione 4. & *Francofurti* 1615. 4. quibus non tantum Ius Status sed & Voti eiusdemque Decisiui Ciuitatibus Imperialibus adseritur. De *Ciuitatibus Hanseaticis* egit IOANNES ANGELVS VVERDENHAGEN, *Lugduni Batauorum* 1613. 12. qui originem Fœderis Hanseatici examinat, & IOANNES SIBRANDVS, qui Lubecæ & Hanseaticarum Iura publica deduxit, *Rostochii* 1620. 4. De Etymologia vocis Hansæ & origine Fœderis, numero ciuitatum Hanseaticarum, comitiis & conuentibus Hansæ Teutonicæ, & prærogatiua Lubecensium &c. agit IOACHIMI HAGEMEIERI de *Fœdere Ciuitatum Hanseaticarum Commentarius*, *Francofurti* 1662. 4. Optime vero originem Ciuitatum Hanseaticarum declarauit PETRVS

LAMBECIVS in *Originibus Hamburgensibus.* Cum autem Fœdus Hanſeaticum tanquam illicita Liga, factio atque conſpiratio a nonnullis traduceretur, prodiit *der vereinigten Hanſe-Stædte kurze nothwendige Verantwortung ſammt angehengter Proteſtation wider etliche neulich ſpargirte Schrifften, darinn der uhralte Hanſiſche Bund, vor eine verbothene Liga &c. übel angezogen und ausgeruffen wird, Lubecæ 1609.* Sed eodem anno Helmſtadti contrarium typis expreſſum, ſub titulo: *Gründlicher Bericht auf der vereinigten Hanſe-Stædte Verantwortung &c.*

§. LXXVII.

Scriptores de diuerſis Ciuitatum Imperialium controuerſiis.

Iura Ciuitatum Imperialium quoque illuſtrant variæ quæ ipſis intercedunt Controuerſiæ, cum Statibus diuerſis. Talis eſt controuerſia Ciuitatis Fridbergenſis cum ſuis Burggrauiis. Prodiit de eadem *Gründlicher Bericht des Heiligen Reichs Stadt Friedberg Stand, Regalien, Priuilegien, Rechten und Gerechtigkeiten, wieder der Burg daſelbſt gemachten Neuerungen und erregte Strittigkeiten 1610. f.* noſtro æuo inter hanc Ciuitatem & Burggrauium variis certatum libellis quos enumerare huius non eſt loci. Eodem reſpicit: *Reſponſum Iuris oder gründlicher*

licher Bericht von allen und ieden der Keyserlichen Reichs-Stadte Stand &c. quod itidem occasione huius controuersiæ promulgatum est *Francofurti 1612. f.* In controuersia Brunsuicensi inter Duces Brunsuico-Lüneburgenses & dictam vrbem ratione Iuris in eandem hæreditarii prodiit: *Ausführlicher wahrhaffter historischer Bericht, die Fürstliche Land- und Erb-Stadt Braunschweig und Lüneburg VVolffenbüttelischen Theils darüber habende Landes-Fürstliche hohe Obrig- und Gerechtigkeit, auch ihre der Stadt unmittelbahre angebohrne schuldige Subiection und Unterthænigkeit betreffend, 1607. f.* tribus Tomis, quibus potissimum Scripta, Ducum Iura confirmantia continentur. A parte Brunsuicensium prodiit *Hypotyposis & summaria delineatio quæstionis: vtrum libera Sacri Romani Imperii Ciuitates iura principis in suis rebus publicis obtineant*, cuius auctor fuit IOANNES TAVBERVS, Iuris Doctor apud Marpurgenses. Eadem occasione prodiit IOANNIS TAVTII Discursus generalis & specialis de *Rerumpublicarum inferioris Saxoniæ illustrium perfecto regimine & statu, Francofurti 1620. 4.* qui Brunsuicensium partes defendit. In controuersia Vrbis Bremensis, quæ ipsi cum Rege Sueciæ intercedit, prodiit

pri-

primum: *Prodromus oder Vortrab gründlichen wahrhafften Berichts und Gegen-Remonstration von der Stadt Bremen Beruffung, Session und Voto zum Reichs-Tag in Regenspurg 1641. 4.* Contra hoc prodiit *Nachtrab 1642. 4.* cui Bremenses opposuerunt: *Assertionem Reipubl. Bremensis, das ist, der Kayserlichen und des Heiligen Rœm. Reichs freyen Stadt Bremen Ehren Frey heit und Standes Rettung 1646. 4.* Anno 1652. denuo comparuit: *Abdruck der von Kœnigl Schwedischen Plenipotentiarien hinterlassenen Remonstration &c. betreffend der Stadt Bremen de facto und ganz ärgerlicher VVeise wieder des Heil. Rœm. Reichs Fundamental-Gesetz &c. arrogirtes Reichs-Stadtisches Prädicat, 4.* Secuta est *Breuis adumbratio status ciuitatis Bremensis, ante, sub & post Pacificationem Osnabrugensem, Bremæ 1653. 4.* Hinc postquam super hac controuersia Stadæ transactum esset, & Anonymus Suecicorum pristinas prætensiones ceu legitimas publico Scripto exponeret, refutatus est, *im Grund-Riß der ungründlichen Deduction einer (also übel genannten,) rechtmäßigen Befugniß, welche die Cron Schweden an die Stadt Bremen haben solle, &c. Anno 1666. 4.* tandem Bremensium Iura plene adseruit scriptum, cuius rubrica habet, *Sonnen-klarer Anzeig und Beweis,*

daß,

daß, vermæg des Stadischen Vergleichs de Anno 1654. der Stadt Bremen eine geruhige Possession vel quasi ihrer Reichs-Immedietat &c. vorbehalten blieben, 1666. 4. Omnem vero controuersiæ statum exposuit ADAMVS CORTREIVS in *Obseruatis Historico-Politico-Iuridicis de Ciuitate Bremensi, eiusque territoriis & subditis*, *Francofurti* 1710. 4. Ita cum Rex Daniæ Hamburgo ciuitati de sua immedietate controuersiam moueret, prelo subiecta sunt sequentia Scripta, primo quidem *Abdruck des zwischen Ihrer Kæniglichen Maiestat zu Dennemarck und der Stadt Hamburg am 1. Nou. A. 1679. beschlossenen und darauf den 3. eiusdem von beyden Seiten ratificirten Interims-Recesses*, eodem anno, 4. Anno vero 1686. Senatus Hamburgensis imprimi curauit, *die in Iure & facto wohlgegründete Remonstration, was es mit der von Ihrer Kæniglichen Maiestat in Dennemarck prætendirten Huldigung der Stadt Hamburg für eine Bewandniß habe, &c.* Libertas decem vnitarum Alsatiæ Ciuitatum adstruitur *in der Summarischen Ausführung des Heiligen Ræm. Reichs Land-Vogtey Hagenau &c.* 1647. 4. Anno 1663. prodierunt *Documenta, Priuilegia & Rescripta* Præfecturam prouincialem Hagenouensem & decem istas Ciuitates Imperiales

les concernentia, 4. Cessis autem Gallo per pacem Monasteriensem tam præfectura prouinciali Hagenoënsi, quam decem dictis vrbibus, præfectus iisdem post Harcurtium datus fuit Dux Mazarini, de quibus habemus: *Ausführliche Relation über dem Præsentations-Actu in des Heil. Ræmischen Reichs Cammer und Stadt Hagenau zwischen Herrn, Herrn Herzog Mazarini &c. und deren zehen des Heil. Ræmischen Reichs vereinigten Stadten im Elsaß &c. Deputirten vorgegangen und abgehandelt im Decembri und Ianuario 1661. & 1662.* additus extractus ex iis, quæ inter Harcurtum & decem Ciuitates in a. 1651. 1652. 1653. acta sunt, nec non contenta Edictorum 1658. Ensishemii 1662. in Metensi ciuitate solenniter publicatorum, quibus istæ ciuitates Iurisdictioni Parlamentorum Ensishemensis & Metensis subiecta sunt. Grauamina hinc varia in Comitiis proposuerunt ciuitates vnitæ; continentur ista in memorialibus ad Proceres Imperii directis, quæ itidem typis exscripta extant. *Vindicias Iurium Ciuitatis Argentoratensis contra Prætensiones Nobilitatis Alsatiæ Inferioris* proposuit IO. HENRICVS BOECLERVS *Argentorati 1714. 4. Ciuitatis Francofurtensis Iura atque Priuilegia* collecta videmus, *Francofurti 1614. f.* Facit huc etiam *LVNIGIVS* in vltima parte

des

des Reichs-Archivs. Ex eiusmodi enim Scriptis Iura Ciuitatum Imperialium magis adhuc declarati possunt.

§. LXXVIII.

Ad *Pagorum & Communitatum Imperii* qui nostra ætate supersunt Statum ex parte cognoscendum facit elegans Dissertatio de *Iure circa Sacra Pagorum Imperii Immediatorum* Præside *IMMANVELE WEBERO* ab *Ioanne Heunischio* proposita *Giessæ 1717. 4.*

Dissertatio de Statu Pagorum Immediatorum Imperii.

§. LXXIX.

De *Comitiis Imperii* libellus extat Historicus *ONVPHRII PANVINII* cum notis *FRIDERICI HORTLEDERI*, *Argentorati 1613. 8.* vbi non solum Comitiorum rationem, sed etiam Electorum originem, quam ad tempora interregni refert, ex Historiis erudite declarat. Ipsam vero Comitiorum, quæ hodie est, rationem prolixe explicauit in *Commentario* suo *Iuridico-Politico DOMINICVS ARVMÆVS*, *Ienæ 1660. 4.* in quo tractatu etiam Comitiorum mediæ ætatis rationem ex antiquitatibus eruit. Sic & de *Comitiis* breuius egerunt *BERNHARDVS ANTONIVS BERTRAMVS*, *Giessæ 1621. 4.* Dissertatio erat, præside *ORTOL-*

Scriptores de Comitiis tum vniuersalibus, tum particularibus.

PHO

PHO FOMANNO in hac Academia 1615. ventilata. *IOACHIM. HAGEMEIERVS, Francofurti* 1676. 4. & qui æque *Comitia vniuerſalia* Imperii eleganter atque ex hiſtoriis illuſtrauit IOAN. CHRISTOPHORVS WAGENSEIL, *Altdorfi* 1686. 4. Subnectimus IO. HENRICI FELZII diſſertationem de *Comitiis S. R. Imperii vniuerſalibus, Argentorati* 1712. 4. & IO. HENRICI MEIERI Diſſertationem *de Comitiis Imperii vniuerſalibus eorumque cauſſa efficiente, ſubiecto & Materia, Erfordiæ* 1719. 4.

§. LXXX.

Scriptores qui Hiſtorias memorabilium quorundam Comitiorum conſignarunt.

Sic etiam reperiuntur Scriptores, qui *Hiſtorias Comitiorum* quorundam Imperii *memorabilium* conſignarunt. Hanc ad Claſſem pertinent præter GEORGIVM COELESTINVM qui *Hiſtoriam Comitiorum Anno* 1530. *Auguſtæ celebratorum* amplo ſatis Volumine dedit *Francofordiæ cis Viadrum* 1576. 1577. *f.* in Quatuor Tomos diſtributam, qua non ſolum hiſtoricam rerum geſtarum narrationem exhibet, ſed & perplura Acta, de Religione Deliberationes, Conſilia, Poſtulata, Reſponſa, Pacis & Concordiæ media, Pompas, Epiſtolas, tam Pontificiorum quam Evangelicorum, quæ Hiſtoriæ & Iuri

Iuri Publico eximiam lucem adferunt; sequentes mihi sunt cogniti PETRI scilicet FLEISCHMANNI *von Punzelwiz, Kurze Beschreibung des zu Regenspurg 1594. gehaltenen Reichs-Tages, Regenspurg 1594. 4.* qua præter Cærimonias, singulæ Personæ quæ adfuerint, enumerantur. Ad *Comitia* quæ *Anno 1613.* mense Augusto *Ratisbonæ* fuere habita facit *Historia des Reichs-Tags zu Regenspurg 1613. 4.* cui etiam addita Grauamina Statuum Euangelicorum. Cum autem contra protestationem Statuum Euangelicorum Recessus horum Comitiorum formaretur Euangelici ediderunt: *Gründliche Relation desienigen so bey jüngst zu Regenspurg vorgewesenen Reichs-Tag von der Euangelischen correspondirenden Chur-Fürsten und Stände Gesandten und Abgeordneten verhandelt worden, auch der Vrsachen warum sie des andern Theils vor sich gemachten Abschied nicht angenommen, sondern darwieder protestiret haben 1614. f.* in quo ipsa Acta Comitiorum summa fide videmus exhibita. Laudanda quoque est TOBIÆ PFANNERI *Historia Comitiorum Annorum 1652. 1653. 1654. Vinariæ* siue potius *Iena 1694. 8.* qua ex Actis & Archiuis Vinariensibus res memorabiles maxime horum Comitiorum nervose, stili tamen quadam difficultate & ob-

obscuritate exponit, additus in fine Recessus Imperii de a. 1654.

§. LXXXI.

Scripta Mülleriana de Historia & Statu Comitiorum a Sec. XVI.

In primis autem de *Historia Comitiorum* a Seculo XVI. insigniter meritus est amplissimus & doctissimus Vir IOANNES IOACHIMVS MVLLERVS. Prodromi quasi loco laudatissimus Vir dedit *des Heil. Römischen Reichs Teutscher Nation Reichs-Tags-Staat, Iena 1709. 4.* Auctor sibi proposuit Statum Comitiorum, qui fuit ab anno 1500. ad 1508. imperante Maximiliano I. partim etiam vicariam potestatem gerente Friderico Sapiente, Saxonum Electore. Horum igitur Historiam & Acta Publica exhibet, eademque ex Archiuo Vinariensi instructissimo depromta. Continentur Libro primo Acta Regimentum & praecipue Conuentum Noribergensem Imperii anni 1501. concernentia, Controuersia & Pacta inter Maximilianum I. & Ludouicum XII. de Regno Neapolitano & Ducatu Mediolanensi, Grauamina Nationis Germanicae contra Alexandrum VI. Papam, defectio Basileensis vrbis ab Imperio, petita a Friderico Saxone Magistro Ordinis Teutonici auxilia contra Polonos. Liber secundus comprehendit Acta in diuersis Comitiis Electo-

tali-

ralibus & Electorum Iura & controuersias cum Imperatore. Liber Tertius comprehendit Acta Comitiorum Francofurtensium, Hagenouiensium & Coloniensium anni 1504. & 1505. Liber Quartus continet Acta Comitiorum Constantiensium anni 1507. Liber Quintus agit potissimum de Vicariatu Saxonico. Laudandum non solum est propositum, sed etiam ipsa Tractatio. Quippe, non solum historiæ connexionem satis exacte deducit doctissimus Auctor, sed etiam singula, ipsis insertis Actis Publicis, confirmat. Et cum hæc negotia concernant maioris momenti, multam omnino in Iure Publico vtilitatem præbent. Insecutum est Eiusdem amplo satis volumine: *Reichs-Tags-Theatrum, wie selbiges unter Keyser Friedrichs V. allerhœchsten Regierung von anno 1440. biß 1493. gestanden, Iena 1713. f.* porro huius *Reichs-Tags-Theatri wie selbiges unter Kaysers Maximiliani I. allerhœchsten Regierung gestanden, Pars Prima Ienæ 1718. f.* edita, Comitiorum res & Acta ab Anno *1486.* ad *1496.* refert; *Pars Secunda* vero *Ienæ 1719. f.* ab hoc Anno *1496.* ad An. *1500.* pertingit, in reliquis huius Imperatoris Comitiis illustrandis occupatus est amplissimus Vir. Opus certe magni non solum laboris, sed etiam eximiæ vtilitatis,

 in

in quo tot fontes Iuris Publici, Historiæ atque Antiquitatum Germanicarum ex ipsis Actis authenticis declarantur, vt sane suo merito sit commendandum. Promisit quoque eadem ratione Acta Comitiorum, sub Carolo V. Ferdinando I. Maximiliano II. & Rudolpho II. celebratorum, idemque ex Actis Publicis & Scriptis Historicorum de quibus videri potest concinnata ab eodem Auctore *Nachricht von Io. Ioachim Müllers durch den Druck publicirten Büchern Ienæ 1718. 8.* qua de his suis consiliis exponit. Quæ sane opera lucem Iuri publico adferet eximiam, cum Archiuum Vinariense, cui præest, omnia huic operi necessaria suppeditet. Optandum saltim, vt quis, cui aditus detur ad Tabularia publica, Vniuersale Theatrum Comitiorum a Caroli M. temporibus eadem cura susciperet, iste enim egregium quid præstaret. Verum, hoc opus esse maximæ difficultatis, quilibet adgoscit, lubens tamen & ipse omnem adhiberem operam.

§. LXXXII.

Scriptores de praxi & modo Comitiorum. Praxin vero & modum procedendi in Comitiis describit IOAN. STARICIVS, in *Comitiorum fido Achate, Noribergæ 1641. 4.* GOTTLIEB von HAGEN *Comi-*

mitiologia Ratisbonensis, *Francofurti* 1657. 4. ex parte quoque huc spectat. *Ominosa rerum in præsentibus Ratisbonensibus Comitiis gestarum series*, 1673. 4. prodiit, & septem partibus est absoluta. Satyricum est Scriptum contra consilia Germanorum, quæ tarde nimis vel cum dissensu agitantur, directum. Auctorem præcipuum Deckherrus BALTHASAREM VENATORIVM, Electoris Palatini Secretarium facit, cui tamen adminiculatus quoque fuerit BECHTIVS, in Comitiis Secretarius. Sic etiam EITEL FRIDERICI von HERDEN *Grund-Veste des Heiligen Ræmischen Reichs* multum facit ad res Comitiorum. De Comitiis Augustæ Vindelicorum anno 1582. celebratis, prodiit *Ausführlicher Bericht, wie es auf Reichs-Tægen pflegt gehalten zu werden*, 1612. 4. quo non tantum Præparatoria Comitiorum, sed & ipse modus agendi describitur. De ordine atque præcedentia in Comitiis adhuc durantibus obseruatis, legi meretur *Einige emendirte Verzeichnisse derienigen Chur-Fürsten, Fürsten und Standen des Heil. Ræm. Reichs, auch der an-und abwesenden Rathen, Pottschafften und Gesandten, wie dieselbe auf dem von dem Allerdurchlauchtigsten, &c. Leopoldo &c. &c. nacher Dero und des Heili-*

gen Ræm. Reichs-Stadt Regenſpurg, auf den 8. Iunii Anno 1662. ausgeſchriebenen und biß 1664. continuirenden Reichs-Tag &c. ſich nach und nach eingefunden und legitimiret haben 4. ſimile Scriptum prodiit 1682. 4. *Ratisbonæ ſub Tit. Verzeichniß der Chur-Fürſten, Fürſten und Stände &c.* & 1688. 4. Paucos ante annos prodiit: *Diſcurs von gegenwærtigem Reichs-Tage zu Regenſpurg; Ienæ* 1696. 4. Auctorem habet GEORGIVM MELCHIOREM LVDOLPHVM, quo ſtatum Comitiorum accurate deſcribit. Hunc Schilterus Inſtitutionibus Iuris Publici *Tomo II.* adiecit, LüNIGIVS quoque eundem Parti Generali *des Reichs-Archivs* ſubnectit. Idem ſubiecit *Abbildung des ietzigen Regenſpurgiſchen Reichs-Tages*, in quo Scripto ordinem, ſeſſionem & Votorum per diuerſa Schemata exhibet, & quid hodie immutatum, accurate exponit. Haut ita pridem prodiit *Compendieuſe Beſchreibung eines Reichs-Tags, wie er im Heiligen Ræmiſchen Reich gehalten wird, Halæ Magdeburgicæ* 1720. 8. qua breui de Statu Comitiorum obortisque ſubinde controverſiis narratione præmiſſa, Catalogus ampliſſimus Legatorum omnium, qui ab anno 1663. Comitiis adhuc durantibus interfuerunt, exhibetur; Decemque Strophæ vt vocantur, Sche-

Schematis hodierni alternantium in Collegio Principum sunt additæ. Speciatim caussas, quare secreta Comitiorum in Germania tam crebro propalentur, cordate exponit *der Pflichtmæssige Bericht von dem Secreto Comitiali 1713. 4.* quod scriptum postea cum Additamento quodam prodiit, in quo iniuriose nimis de quibusdam Legatis agitur. Sed publica lege & Concluso Trium Collegiorum XXII. Decembris 1713. vtrumque fuit prohibitum & flammis addictum. De *Placitis Ordinum Imperii*, vulgo *Reichs-Gutachten* eruditam habemus dissertationem IO. GEORGII KVLPISII, *Argentorati 1686. 4.* & inter opuscula ipsius iunctim edita.

§. LXXXIII.

Scriptores de augenda Votorum Numero in Comitiis.

In Comitiis adhuc durantibus plures ortæ fuerunt Controuersiæ quæ variis Scriptionibus dederunt occasionem. Primam hanc memoramus dum Status quidam plura in Comitiis Vota peterent, ad conciliandam sibi maiorem in Imperio auctoritatem. Recensentur Status isti, qui noua Vota quærunt, in Electis Iuris Publici, *Ienæ 8.* editis, fasciculo primo. De sessione & voto, ratione Episcopatuum Merseburgensis & Numburgensis Scripta quædam continentur in Thucelii Electis Iuris Pu-

bliciParte primaCapite Octavo. Nouiter demum Potentissimus Rex Poloniarum Augustus, Saxoniæ Elector, quatuor Vota in Comitiis petiit, ratione Landgrauiatus Thuringiæ, Marggrauiatus Misniæ, Burggrauiatus Magdeburgensis & Misnensis, quorum Iura singulari Scripto fuit persecutus. Iura Augusti etiam defendere conatus fuit CASPAR HENRICVS HORNIVS singulari Programmate, quod Ioannis Gothofredi Krausii dissertationi inaugurali de *dispositione Legis 1. Cod. quando libellus Principi datus litis contestationem faciat*, subiectum est, *Witteberga* 1706. 4. quo probare contendit, Misniæ Marchiones locum olim satis conspicuum inter Electores occupasse, ideoque Electorem Iure suo adhuc vti posse. Subsecutum est aliud Eiusdem Programma, quo similia tradit de *Thuringiæ Landgrauiatu*, idque dissertationi inaugurali CAROLI IACOBI SCHILLINGII de *Iure legitimandi Comitum Palatinorum in Terris Principum Imperii* fuit subiunctum. Sic etiam in Dissertatione de *Comitibus Palatinis Saxonicis*, *Vitemberga* 1709. 4. & alia *de Burggraviis Magdeburgicis*, *Vitemberga* 1709. 4. Heri sui Iura defendit. Verum, licet negandum non sit, Thuringiæ Landgrauios & Misniæ Marchiones Proceres esse

esse Imperii & sessione ac voto olim fuisse gauisos in Imperio, ideoque tamen non sequitur, Augustum Regem ad hæc Vota esse admittendum, cum hæc ipsa Vota Saxoniæ Duces Ernestinæ Lineæ nunc ferant, cum ante Pacem Westphalicam singuli Status singula saltim Vota ferrent. De Burggrauiatu Magdeburgensi nunquam probabit Hornius, Principum illum Iura habuisse, ideoque sessionem & votum in Comitiis. De Burggrauio Misnensi vero certum est, illum Principibus fuisse adscriptum, verum hunc Titulum & Imperii Iura olim gesserunt Comites Ruthenici, idque pacto speciali, vt, licet territorium Burggrauiatus possideat Rex Augustus, non tamen votandi Iura, id quod pluribus firmari posset, si necessarium foret. His autem ab Augusto Rege quæsitis Votis se opposuit Serenissima Domus Saxonica Ernestinæ Lineæ speciali Scripto, cui Titulus: *Anzeige der Vrsachen, warum die von des Kœnigs Augusti Maiestat, als Chur-Fürsten zu Sachsen, auf die Land-Marg- und Burggraffschafften Thüringen, Meissen, Magdeburg und Meissen im Reichs-Fürsten-Raht gesuchte Vota, vveder von dem Fürstlichen Collegio insgesammt admittiret, noch von dem Fürstlichen Hause Sachsen Ernestinischer Linien insonders darein gevvilliget*

vverden mœge, *1709. f.* Sic etiam speciale Scriptum prodiit de Voto Burggrauiatus Magdeburgici & IOANNIS PETRI LVDEWIGS Programma Germanicum *von denen Votis auf dem Reichs-Tag*, *Halle 1709. 4.* Qui etiam publicauit: *Gründliche Nachricht*, *vvas es mit dem Burggrafthum Magdeburg in alten und itzigen Zeiten vor Bevvandniß gehabt*, *und noch habe*, *1707. 4.* Postea prodierunt *Vnmaßgebliche Gedancken über die von verschiedenen Teutschen Fürsten gesuchte neue Vota in dem Reichs-Fürsten-Rath*; *Insonderheit aber über die von Kœnigs Augusti Maiestat*, *als Chur-Fürsten von Sachsen*, *gesuchte Vier neue Vota*, *gestellet von einem Patrioten*, *4.* sine temporis & loci mentione, in quo omnes isti Status recensentur, qui noua petunt Vota & quæ Votorum Saxonicorum nouiter quæsitorum sit ratio, examinatur. Contra vtrumque hoc Scriptum prodierunt: *Vnpartheyische Erinnerungen über die anno 1709. publicirte so genannte Gründliche Nachricht*, *vvas es mit dem Burggrafthum Magdeburg*, *in alten und itzigen Zeiten vor Bevvandniß gehabt und noch habe*, *sammt einigen Anmerckungen über die von einem Patrioten gestellten Vnmaßgeblichen Gedancken 1711. f.* Sed Auctor potius verbis, sæpe iniuriis, pugnat, quam argumentorum pondere.

Iura quoque Potentisſimi Regis defendere conatur celeberrimus ICtus MICHAEL HENRICVS GRIBNERVS Diſſertatione *De Iure Suffragii vſu intermiſſo non pereunte*, *Vitembergæ* 1717. 4. Huc etiam referenda eſt IEREMIÆ EBERHARDI LINCKII Diſſertatio de *fundamento Voti Comitialis*, *Argentorati* 1709. 4.

§. LXXXIV.

Scriptores de ratione Votorum & Iure eundi in Partes.

Subinde etiam de ratione *Votorum*, quibusque in cauſſis *Maiora Vota* in *Negotiis Comitialibus* haut attendenda & olim & nuper modo in *Comitiis* fuit decertatum. Quid ſuperioribus temporibus hac in re geſtum fuerit declarat MICHAELIS LOEFFENII *Begriff etlicher durch die Proteſtirende auf dem Reichs-Tag* 1613. *übergebener Fælle, in welchen Sie nicht geſtatten koennen, daß die Maiora Vota den Vorzug haben ſollen.* 4. Quum vero nuper in Comitiis de eo controuerſia eſſet, elegantem & curate ex Actis Imperii deductam Præſide GABRIELE SCHVVEDERO propoſuit Diſſertationem VVOLFFGANGVS PAVLLVS BVRGERMEISTER *De Caſibus a Iure Maioris Partis in Comitiis S. Romano-Germanici Imperii exceptis*, *in Inſtrumento Pacis Weſtphalicæ Art. V. §. 52. firmatis*, *Tubingæ* 1718. 4. Hanc excepit aliud *Anonymi* Scriptum hoc Elogio: *Sacra Libertatis Anchora hoc*

eſt

est: Analysis §. in Caussis Religionis 52. Articuli V. Pacis Westphalicae, vbi agitur de Pluralitate Votorum, in quibus caussis non sit attendenda, speciatim de Iure eundi in Partes nec non de Iuribus singulorum 1720. 4. sine loci adnotatione, quod Actis publicis est instructum, Electis etiam Iuris Publici Tomo XIV. insertum. Quandoque ad *Comitia Imperii* in caussis Iustitiae a Iudicio Aulico sumitur Recursus, de quo *Recursu* singularia & vtilia proposuit PAVLLVS HENNINGVS GERCKEN in *Otio Vienna-Ratisbonensi*, *Hildesiae* 1717. 4.

§. LXXXV.

Scriptores de Directorio cum in Comitiis vniuersim, tum Corporis Euangelici.

De Munere Directoriali circa Negotia Imperii Dissertationem elegantem scripsit NICOLAVS CHRISTOPHOR. L. B. de LYNCKER *Ienae* 1693. 4. GRIBNERIANAE Scriptiones quo cum *Directorium Vniuersale in Comitiis* absente vel mortuo Moguntino, tum *Corporis Euangelici* Saxoniae Electori adseruit, supra interScriptores de Iuribus Saxonicis indicauimus. Ex aliquo tempore, postquam Serenissimus Princeps Regio-Electoralis Saxonicus Pontificiorum castris accessit, magna contentione multisque libellis certatum fuit De *Directorio inter Euangelicos*, An *Electori Saxoniae*

xoniæ sit relinquendum? Pleraque Scripta minora hac in caussa edita collecta sunt *Fasciculis Quinque verschiedener Schrifften welche bey Gelegenheit der Religions-Veranderung Ihrer Hoheit des Chur-Prinzens von Sachsen, über der Frage: Ob das Directorium inter Euangelicos bey Chur-Sachsen zulassen oder nicht? wie auch anderer dahin einschlagender Puncten auf dem Reichs-Tage zu Regenspurg unter der Hand communiciret worden?* non adiecto loco, potissimum *Halæ 1718. 1719. 4.* quæ etiam ex parte in *Electis Iuris Publici* & *Fabri Cancellaria Imperii* comparent.

§. LXXXVI.

Alia autem Comitia Imperii sunt particularia. De *Electoralibus* quidem, *von denen Wahl-Tagen* scripsit ABRAHAM ROEDERER, *Argentorati 1628. 4.* & qui huic præferendus est, ERICVS MAVRITIVS de *Origine Electorum & Comitiis Electoralibus, Kiloni 1667. 4.* atque SAMVEL RACHELIVS *von Chur-Fürsten-und Collegial-Tagen, Kiloni 1670. & 1671. 4.* Anonymi Auctoris *Epistola de Comitiis Electoralibus, Ratisbonæ 1631. celebratis* a THEODOSIO BERENICO publicata & Forstnerianis Epistolis p. 145. sqq. inserta, debetur CHRISTOPHORO FORSTNERO, editio

Scriptores qui faciunt ad Comitia & Conuentus Imperii particulares.

editio vero MATTHIÆ BERNEGGER
De *Conuentibus Circulorum* egit P
TRVS MVLLERVS, *Duderstadti 1669.*
De *Diætis Comitum Imperii* AHASV
RVS FRITSCHIVS, *1670. 4.* De *Conue*
tibus Deputationum des Reichs Deput
tions-Tagen IOANNES CHRISTOPH
RVS VVAGENSEILIVS *Altdorffi 1672.*
& AHASVERVS FRITSCHIVS de *Co*
uentibus Imperii Deputatorum Ordinar
4. & IOACHIMVS HAGEMEIER
von Reichs-Ausschüssen, Deputationen
Conuenten, Noribergæ 1691. f. Conuen
Monetales Sacri Rom. Imperii trium
periorum Correspond. Circulorum Francon
Bauariæ & Sueuiæ singulari Dissertatio
inaugurali sub Præsidio CHRISTIA
VVILDVOGELII illustrauit IOANN
SCHEIDLIN, *Ienæ 1707. 4.* idque pot
simum ex Actis authenticis.

§. LXXXVII.

Scriptores de Circulis Imperii. De *Circulis Imperii* egerunt va
Breuiter de iisdem scripsit IOANN
ANGELVS VVERDENHAGEN, *A*
stelodami 1636. 12. Plenius illud egi
MARTINVS ZEILERVS *von denen*
hen Creisen des Reichs, Ulmæ 1685. 8.
que *Lipsiæ* curante Martino Dicelio 17
8. qui singulos secundum Status suos
desc

ſcribit, vt ex eodem adparere poſſit, quosnam quilibet Circulus comprehendat Status. In ſpecie Circulus Sueuicus deſcribitur in Scripto, cuius rubrica eſt; *Des Heil. Ræmiſ. Reichs und deſſelben angehærigen Standen des Læblichen Schwæbiſchen Creiſes einhellige Verfaſſung &c. verfertiget zu Ulm, Anno 1563. wegen Abgang der Exemplarien wieder hervorgegeben, Ibidem 1676. 4. De turbatis S. R. I. Circulis* ſingulari Diſſertatione egit *IMMANVEL WEBERVS, Gieſſæ 1703. 4. De Conuentibus Circularibus Imperii Germanici von denen Creis-Tægen*, commentatus eſt ARNOLDVS CHRISTOPHORVS ENGELBRECHT, *Helmſtadii 1696. 4.* qui fundamentum, originem, naturam, ac diuiſionem conuentuum circularium, membra itidem ordinem & præcedentiam &c. Circulorum pluribus explanat. Haut ita pridem prodiit *Circuli Bauarici, Franconici & Sueuici ſuccincta Deſcriptio, Noribergæ 1703. 12.* Quibus etiam Status & vrbes ad quemuis Circulum pertinentes deſcribuntur. Ad Directores & Duces Circulorum facit *Diſſertation von der Creysausſchreibenden Fürſten und Obriſten Amt bey Vollziehung der Urtheil 1697. 4.* quod Scriptum Iacobo Bernhardo Mulzio tribuitur, idemque occaſione controuerſiæ Gü-

ſtroui-

ſtrouienſis inter Imp. & Duces Circuli Saxoniæ Inferioris agitatæ, fuit compoſitum, & iuribus Imperatoriis fauet. Huic oppoſuit CHRISTIANVS THOMASIVS *Theſes Iuris publici de officio Directorum & Ducum Circularium in executione ſententiarum, Halæ 1697. 4.* qua Iura executionis Directoribus & Ducibus competentia contra dictum auctorem confirmat. Sed & huic mox oppoſitum eſt ſcriptum: *De iure exequendi ſententias imperiales Directoribus Circulorum competente, 1708. 4.* nec non *Gründliche Behauptung des Reichs und der Kreiſe Gerechtigkeit die Vollziehung der Urtheil betreffend, entgegen einer ausgegangenen Diſſertation von der Kreisausſchreibenden Fürſten und Obriſten Amt bey Vollziehung der Urtheil 1708. 4.* cuius pars prior cauſæ deductionem, poſterior dictæ diſſertationis refutationem complectitur. Prodiit etiam IOANNIS IOACHIMI FVNCKII *Diſſertatio inauguralis de Imperii Circulis eorumque Conuentionibus & Officio Directorio, Altdorfi 1670. 4.*

§. LXXXVIII.

Scriptores de Iudicio Aulico & Camerali.

De *Iudiciis Reipublicæ Germanicæ* erudita eſt diſſertatio HERMANNI CONRINGII, in qua potisſimum quæ fuerit olim

olim Iudiciorum apud Germanos ratio, egregie declarat. Extat quoque ANDREÆ GERHARDI Difcurfus *de Supremis in Imperio Romano Iudiciis Aulico & Camerali*, *Ienæ* 1664. 4. De *Sacra Cæfareæ Maieftatis & Imperii Iudicio Aulico* egit ERICVS MAVRITIVS, *Kiloni* 1666. 4. Plenior vero eft ERNESTI GöCKELII *de Iurisdictione inprimis ad ftylum & praxin Cæfareo-Imperialis Iudicii Aulici Methodica tractatio*, *cum triplici Appendice Matriculæ & Taxæ Aulicæ Imperialis*, & *Matriculæ Cameralis Aulæ*, *Vlmæ* 1682. 4. Pro fundamento ponit conclufa Aulici Iudicii, quos vocant protocolli extractus; inferuit quoque Ferdinandi III. ordinationem Imperialem aulicam, in feriem alphabeti redactam, labore maximopere laudando. Poftea recenfendus eft Tractatus IOANNIS CHRISTOPHORI ab VFFENBACH de *Confilio Cæfareo Imperiali Aulico*, *vom Kayferlichen Reichs-Hof-Raht*, *eiusque prærogatiuis*, *ordinationibus & praxi*, *Viennæ* 1683. & 1700. f. in quo etiam ipfam praxin & modum procedendi egregie proponit, cui adiungenda IOANNIS DECKHERRI *Concordia fupremorum Tribunalium* f. *Relectiones Tractatus fingularis* & *Methodici de Celfisfimo Confilio Cæfareo Imperiali Aulico Dn. Io. Chriftophori de*

Vffenbach 1691. 4. Consultationum Forensium Libris Duobus adiectæ. *De Causis excelsissimum Iudicium Imperiale Aul cum fundantibus sine Concurrentia cum Iudicio Camerali* peculiari Dissertatione egit IO. DAVID GVTHER *Altdorffii 1711. 4. De Concursu & Electione vtiliori Remediorum contra sententias in supremis Imperii Tribunalibus latas* habemus vtilem Dissertationem GABRIELIS SCHWEDERI *Tubingæ 1717. 4.* De *Voto Iuditii Aulici* quod in caussis quibusdam arduis *ad Imperatorem* facit indeque *sumto Recursu in caussis Iustitiæ ad Comitia* vtiliter quædam proposuit PAVLLVS HENNINGVS GERCKEN *Otio Vienna-Ratisbonensi, Hildesiæ 1717. 4.* Inter Scriptores Camerales, quos supra iam inter practicos adduximus, præcipui sunt BLVMIVS, RODINGIVS, DECKHERRVS. Nobile est Scriptum, quod prodiit sub Titulo: *Des kurzen und gegründeten Berichts über die Frage: Ob die Rœm. Kayserliche Maiestæt in Sachen Fürstenthum &c. belangend, allein und zwar durch Dero Reichs-Hof-Raht oder mit Zuziehung der Chur-und Fürsten zu erkennen und zu sprechen.* Cuius auctorem Goldastus & Londorpius produnt MARQVARDVM FREHERVM. MICHAEL LOEFFENIVS edidit *gründlichen*

lichen Vnterricht, ob der Kayserliche Hof-Rath mit und neben dem Kayserlichen Cammer-Gericht zu Speyer concurrentem Iurisdictionem in allen und ieden Sachen habe, Ambergæ 1613. 4. Alias *de Concursu Iurisdictionis in Imperio Romano-Germanico* scripsit CASPAR LEIPOLD, *Hanouiæ 1614.* Statum Iudicii Cameralis egregie declarat, multa cura scriptus Liber, qui hoc elogio prodiit: *Quinquertium Camerale, oder in fünff Fragen vorgestellte der Røm. Kayserl. Maiestæt und des Heil. Røm. Reichs Stænden bey dero Cammer Gericht unzertrennliche Verknüpffung auch in derselben ermeldten Cammer-Gerichts Macht und Autoritæt: dann des hohen Ertz-Stiffts Mayntz bey vorerwehntem Cammer-Gericht vermøg des Ertz-Cancellariats habende besondere Gerechtigkeit, aufgesetzt im Iahr 1704. reuidirt und gedruckt 1705. 4.* Quo variæ Quæstiones ad rem Cameralem facientes solide deciduntur, atque demonstratur, in Iudicio hoc Camerali nihil neque circa ipsum Iudicium, nec circa Præsidem, vel Adsessores, sine communi Imp. atque Statuum consensu posse constitui, insimul vero qua ratione Electoris Moguntini circa res huius Iudicii comparata sit auctoritas. *De Camera Imperiali cum Iudicio Aulico non concur-*

vverden mœge, 1709. f. Sic etiam speciale Scriptum prodiit de Voto Burggrauiatus Magdeburgici & IOANNIS PETRI LVDEWIGS ProgrammaGermanicum *von denen Votis auf dem Reichs-Tag; Halle 1709. 4.* Qui etiam publicauit: *Gründliche Nachricht, vvas es mit dem Burggrafthum Magdeburg in alten und itzigen Zeiten vor Bevvandniß gehabt, und noch habe, 1707. 4.* Postea prodierunt *Vnmaßgebliche Gedancken über die von verschiedenen Teutschen Fürsten gesuchte neue Vota in dem Reichs-Fürsten-Rath; Insonderheit aber über die von Kœnigs Augusti Maiestat, als Chur-Fürsten von Sachsen, gesuchte Vier neue Vota, gestellet von einem Patrioten, 4.* sine temporis & loci mentione, in quo omnes isti Status recensentur, qui noua petunt Vota & quæ Votorum Saxonicorum nouiter quæsitorum sit ratio, examinatur. Contra vtrumque hoc Scriptum prodierunt: *Vnpartheyische Erinnerungen über die anno 1709. publicirte so genannte Gründliche Nachricht, vvas es mit dem Burggrafthum Magdeburg, in alten und itzigen Zeiten vor Bevvandniß gehabt und noch habe, sammt einigen Anmerckungen über die von einem Patrioten gestellten Vnmaßgeblichen Gedancken 1711. f.* Sed Auctor potius verbis, sæpe iniuriis, pugnat, quam argumentorum pondere.

Iu-

Iura quoque Potentissimi Regis defendere conatur celeberrimus ICtus MICHAEL HENRICVS GRIBNERVS Dissertatione *De Iure Suffragii vsu intermisso non pereunte*, *Vitembergæ* 1717. 4. Huc etiam referenda est IEREMIÆ EBERHARDI LINCKII Dissertatio de *fundamento Voti Comitialis*, *Argentorati* 1709. 4.

§. LXXXIV.

Subinde etiam de ratione *Votorum*, quibusque in caussis *Maiora Vota* in *Negotiis Comitialibus* haut attendenda & olim & nuper modo in *Comitiis* fuit decertatum. Quid superioribus temporibus hac in re gestum fuerit declarat MICHAELIS LOEFFENII *Begriff etlicher durch die Protestirende auf dem Reichs Tag* 1613. *übergebener Fælle*, *in welchen Sie nicht gestatten koennen*, *daß die Maiora Vota den Vorzug haben sollen*. 4. Quum vero nuper in Comitiis de eo controuersia esset, elegantem & curate ex Actis Imperii deductam Præside GABRIELE SCHVVEDERO proposuit Dissertationem VVOLFFGANGVS PAVLLVS BVRGERMEISTER *De Casibus a Iure Maioris Partis in Comitiis S. Romano-Germanici Imperii exceptis*, *in Instrumento Pacis Westphalicæ Art. V. §.* 52. *firmatis*, *Tubingæ* 1718. 4. Hanc excepit aliud *Anonymi* Scriptum hoc Elogio: *Sacra Libertatis Anchora hoc*

Scriptores de ratione Votorum & Iure eundi in Partes.

est

est: Analysis §. *in Causis Religionis 52. Articuli V. Pacis Westphalicæ, vbi agitur de Pluralitate Votorum, in quibus caussis non sit attendenda, speciatim de Iure eundi in Partes nec non de Iuribus singulorum* 1720. 4. sine loci adnotatione, quod Actis publicis est instructum, Electis etiam Iuris Publici Tomo XIV. insertum. Quandoque ad *Comitia Imperii* in caussis Iustitiæ a Iudicio Aulico sumitur Recursus, de quo *Recursu* singularia & vtilia proposuit PAVLLVS HENNINGVS GERCKEN in *Otio Vienna-Ratisbonensi*, *Hildesiæ* 1717. 4.

§. LXXXV.

Scriptores de Directorio cum in Comitiis vniuersim, tum Corporis Euangelici.

De Munere Directoriali circa Negotia Imperii Dissertationem elegantem scripsit NICOLAVS CHRISTOPHOR. L. B. de LYNCKER *Ienæ* 1693. 4. GRIBNERIANÆ Scriptiones quo cum *Directorium Vniuersale in Comitiis* absente vel mortuo Moguntino, tum *Corporis Euangelici* Saxoniæ Electori adseruit, supra inter Scriptores de Iuribus Saxonicis indicauimus. Ex aliquo tempore, postquam Serenissimus Princeps Regio-Electoralis Saxonicus Pontificiorum castris accessit, magna contentione multisque libellis certatum fuit De *Directorio inter Euangelicos*, An *Electori Saxoniæ*

xoniæ sit relinquendum? Pleraque Scripta minora hac in caussa edita collecta sunt *Fasciculis Quinque verschiedener Schrifften welche bey Gelegenheit der Religions-Veranderung Ihrer Hoheit des Chur-Prinzens von Sachsen, über der Frage: Ob das Directorium inter Euangelicos bey Chur-Sachsen zulassen oder nicht? wie auch anderer dahin einschlagender Puncten auf dem Reichs-Tage zu Regenspurg unter der Hand communiciret worden?* non adiecto loco, potissimum *Halæ 1718. 1719. 4.* quæ etiam ex parte in *Electis Iuris Publici* & *Fabri Cancellaria Imperii* comparent.

§. LXXXVI.

Alia autem Comitia Imperii sunt particularia. De *Electoralibus* quidem, *von denen Wahl-Tagen* scripsit ABRAHAM ROEDERER, *Argentorati 1628. 4.* & qui huic præferendus est, ERICVS MAVRITIVS de *Origine Electorum & Comitiis Electoralibus, Kiloni 1667. 4.* atque SAMVEL RACHELIVS *von Chur-Fürsten-und Collegial-Tagen, Kiloni 1670. & 1671. 4.* Anonymi Auctoris *Epistola de Comitiis Electoralibus, Ratisbonæ 1631. celebratis a* THEODOSIO BERENICO publicata & Forstnerianis Epistolis p. 145. sqq. inserta, debetur CHRISTOPHORO FORSTNERO, *Scriptores qui faciunt ad Comitia & Conuentus Imperii particulares.*

editio

editio vero MATTHIÆ BERNEGGERO. De *Conuentibus Circulorum* egit PETRVS MVLLERVS, *Duderstadii 1669. 4.* De *Diætis Comitum Imperii* AHASVERVS FRITSCHIVS, *1670. 4.* De *Conuentibus Deputationum des Reichs Deputations-Tagen* IOANNES CHRISTOPHORVS VVAGENSEILIVS *Altdorffi 1672. 4.* & AHASVERVS FRITSCHIVS de *Conuentibus Imperii Deputatorum Ordinariis 4.* & IOACHIMVS HAGEMEIERVS *von Reichs-Ausschüssen, Deputationen, Conuenten*, *Noribergæ 1691. f.* *Conuentus Monetales Sacri Rom. Imperii trium superiorum Correspond. Circulorum Franconiæ, Bauariæ & Sueuiæ* singulari Dissertatione inaugurali sub Præsidio CHRISTIANI VVILDVOGELII illustrauit IOANNES SCHEIDLIN, *Ienæ 1707. 4.* idque potissimum ex Actis authenticis.

§. LXXXVII.

Scriptores de Circulis Imperii. De *Circulis Imperii* egerunt varii. Breuiter de iisdem scripsit IOANNES ANGELVS VVERDENHAGEN, *Amstelodami 1636. 12.* Plenius illud egit MARTINVS ZEILERVS *von denen zehen Creisen des Reichs*, *Ulmæ 1685. 8.* atque *Lipsiæ* curante Martino Dicelio *1707. 8.* qui singulos secundum Status suos de-

ſcribit, vt ex eodem adparere poſſit, quosnam quilibet Circulus comprehendat Status. In ſpecie Circulus Sueuicus deſcribitur in Scripto, cuius rubrica eſt; *Des Heil. Rœmiſ. Reichs und deſſelben angehœrigen Standen des Lœblichen Schwæbiſchen Creiſes einhellige Verfaſſung &c. verfertiget zu Ulm, Anno 1563. wegen Abgang der Exemplarien wieder hervorgegeben, Ibidem 1676. 4. De turbatis S. R. I. Circulis* ſingulari Diſſertatione egit *IMMANVEL WEBERVS, Gieſſæ 1703. 4.* ***De Conuentibus Circularibus Imperii Germanici von denen Creis-Tagen***, commentatus eſt ARNOLDVS CHRISTOPHORVS ENGELBRECHT, *Helmſtadii 1696. 4.* qui fundamentum, originem, naturam, ac diuiſionem conuentuum circularium, membra itidem ordinem & præcedentiam &c. Circulorum pluribus explanat. Haut ita pridem prodiit *Circuli Bauarici, Franconici & Sueuici ſuccincta Deſcriptio, Noribergæ 1703. 12.* Quibus etiam Status & vrbes ad quemuis Circulum pertinentes deſcribuntur. Ad Directores & Duces Circulorum facit *Diſſertation von der Creysausſchreibenden Fürſten und Obriſten Amt bey Vollziehung der Urtheil 1697. 4.* quod Scriptum Iacobo Bernhardo Mulzio tribuitur; idemque occaſione controuerſiæ Güſtroui-

ſtrouienſis inter Imp. & Duces Circuli Saxoniæ Inferioris agitatæ, fuit compoſitum, & iuribus Imperatoriis fauet. Huic oppoſuit CHRISTIANVS THOMASIVS *Theſes Iuris publici de officio Directorum & Ducum Circularium in executione ſententiarum*, *Halæ 1697. 4.* qua Iura executionis Directoribus & Ducibus competentia contra dictum auctorem confirmat. Sed & huic mox oppoſitum eſt ſcriptum: *De iure exequendi ſententias imperiales Directoribus Circulorum competente*, *1708. 4.* nec non *Gründliche Behauptung des Reichs und der Kreiſe Gerechtigkeit die Vollziehung der Urtheil betreffend*, *entgegen einer ausgegangenen Diſſertation von der Kreiſausſchreibenden Fürſten und Obriſten Amt bey Vollziehung der Urtheil 1708. 4.* cuius pars prior cauſæ deductionem, poſterior dictæ diſſertationis refutationem complectitur. Prodiit etiam IOANNIS IOACHIMI FVNCKII *Diſſertatio inauguralis de Imperii Circulis eorumque Conuentionibus & Officio Directorio*, *Altdorfi 1670. 4.*

§. LXXXVIII.

Scriptores de Iudicio Aulico & Camerali.

De *Iudiciis Reipublicæ Germanicæ* erudita eſt diſſertatio HERMANNI CONRINGII, in qua potiſſimum quæ fuerit olim

olim Iudiciorum apud Germanos ratio, egregie declarat. Extat quoque ANDREÆ GERHARDI Discursus *de Supremis in Imperio Romano Iudiciis Aulico & Camerali*, *Ienæ 1664. 4.* De *Sacræ Cæsareæ Maiestatis & Imperii Iudicio Aulico* egit ERICVS MAVRITIVS, *Kiloni 1666. 4.* Plenior vero est ERNESTI GöCKELII *de Iurisdictione inprimis ad stylum & praxin Cæsareo - Imperialis Iudicii Aulici Methodica tractatio, cum triplici Appendice Matriculæ & Taxæ Aulicæ Imperialis, & Matriculæ Cameralis Aulæ*, *Vlmæ 1682. 4.* Pro fundamento ponit conclusa Aulici Iudicii, quos vocant protocolli extractus; inseruit quoque Ferdinandi III. ordinationem Imperialem aulicam, in seriem alphabeti redactam, labore maximopere laudando. Postea recensendus est Tractatus IOANNIS CHRISTOPHORI ab VFFENBACH de *Consilio Cæsareo Imperiali Aulico, vom Kayserlichen Reichs - Hof - Raht, eiusque prærogatiuis, ordinationibus & praxi*, *Viennæ 1683.* & *1700. f.* in quo etiam ipsam praxin & modum procedendi egregie proponit, cui adiungenda IOANNIS DECKHERRI *Concordia supremorum Tribunalium* s. *Relectiones Tractatus singularis* & *Methodici de Celsissimo Consilio Cæsareo Imperiali Aulico Dn. Io. Christophori de*

Vffenbach 1691. 4. Consultationum Forensium Libris Duobus adiectæ. *De Causis excelsissimum Iudicium Imperiale Aul cum fundantibus sine Concurrentia cum Iudicio Camerali* peculiari Dissertatione egit IO. DAVID GVTHER *Altdorffii 1711. 4. De Concursu & Electione vtiliori Remediorum contra sententias in supremis Imperii Tribunalibus latas* habemus vtilem Dissertationem GABRIELIS SCHWEDERI *Tubingæ 1717. 4.* De *Voto Iudicii Aulici* quod in caussis quibusdam arduis *ad Imperatorem* facit indeque *sumto Recursu in caussis Iustitiæ ad Comitia* vtiliter quædam proposuit PAVLLVS HENNINGVS GERCKEN *Otio Vienna-Ratisbonensi, Hildesiæ 1717. 4.* Inter Scriptores Camerales, quos supra iam inter practicos adduximus, præcipui sunt BLVMIVS, RODINGIVS, DECKHERRVS. Nobile est Scriptum, quod prodiit sub Titulo: *Des kurzen und gegründeten Berichts über die Frage: Ob die Rœm. Kayserliche Maiestæt in Sachen Fürstenthum &c. belangend, allein und zwar durch Dero Reichs-Hof-Raht oder mit Zuziehung der Chur- und Fürsten zu erkennen und zu sprechen.* Cuius auctorem Goldastus & Londorpius produnt MARQVARDVM FREHERVM. MICHAEL LOEFFENIVS edidit *gründlichen*

lichen Vnterricht, ob der Kayserliche Hof-Rath mit und neben dem Kayserlichen Cammer-Gericht zu Speyer concurrentem Iurisdictionem in allen und ieden Sachen habe, Ambergæ 1613. 4. Alias *de Concursu Iurisdictionis in Imperio Romano-Germanico* scripsit CASPAR LEIPOLD, *Hanouiæ 1614.* Statum Iudicii Cameralis egregie declarat, multa cura scriptus Liber, qui hoc elogio prodiit: *Quinquertium Camerale, oder in fünff Fragen vorgestellte der Ræm. Kayserl. Maiestæt und des Heil. Ræm. Reichs Stænden bey dero Cammer Gericht unzertrennliche Verknüpffung auch in derselben ermeldten Cammer-Gerichts Macht und Autoritæt: dann des hohen Ertz-Stiffts Mayntz bey vorerwehntem Cammer-Gericht vermæg des Ertz-Cancellariats habende besondere Gerechtigkeit, aufgesetzt im Iahr 1704. reuidirt und gedruckt 1705. 4.* Quo variæ Quæstiones ad rem Cameralem facientes solide deciduntur, atque demonstratur, in Iudicio hoc Camerali nihil neque circa ipsum Iudicium, nec circa Præsidem, vel Adsessores, sine communi Imp. atque Statuum consensu posse constitui, in simul vero qua ratione Electoris Moguntini circa res huius Iudicii comparata sit auctoritas. *De Camera Imperiali cum Iudicio Aulico non concur-*

rente extat Dissertatio IOANNIS a SCHVLTZ SZVLECKI, *Francofurti ad Viadrum 1706. 4. De Iudicio Reuisorio* in Imperiali Camera Dissertatio IOANNIS NICOLAI HERTII extat *Opusculorum Volum. I. Tom. II p. 49.* cui adiungenda HENRICI COCCEII *de Reuisoriis Iudiciis, cum in genere, tum in specie Statuum Imperii, Heidelbergæ 1687. 4.* CHRISTIANVS ALBERTVS HACKEN *de Cameræ Imperii Visitatione Nouissima & iis quæ eo pertinent*, Dissertationem dedit *Bremæ 1715. 4.*

§. LXXXIX.

Scriptores de Iudicio Rotwilensi & aliis subalternis.

De Iudicio Rotwilensi habemus *erneuerte Ordnung der Rœm. Kayserl. Mai. Hoff-Gerichts zu Rothweil, Maynz 1575. f.* in quam notas dedit & commentarium PAVLVS MATTHIAS WEHNERVS, *Francofurti 1610. 4.* De eodem *Iudicio Rotwilensi* erudite scripsit ERICVS MAVRITIVS, *Kiloni 1666. 4.* Sic & IOANNES GEORGIVS *von* ZIMMERN edidit *Manuale Cæsareo-Dicasteriale* siue: *Quodlibeta Iudiciaria Theoretico-Practica ex Iudicii Cæsareo-Aulici Rotwilani antiqua & renouata Ordinatione sententiis & Præiudiciis Dicasterialibus, Constantiæ 1679. 8.* quo de Origine, Personis, Iurisdictione & Pro-

Processu huius Iudicii agit. GEORGIVS ANDREAS MEYERVS *de Caesaris, Camerae Rotwilensis, iudicum Austregarum &c. iurisdictione, Erfurti 1630. 4.* *De Iudicio prouinciali Sueuico* extat *des freyen Kayserl. Land-Gerichts in Ober- und Nieder-Schwaben Ordnung.* De Iudicio prouinciali Franconico in specie Herbipolitano publicatam habemus *des hochlœblichen Stiffts Wirtzburgs und Hertzogthumbs Francken Kayserliche Landgerichts-Ordnung, Herbipoli 1619. f.* *De Iudicio vero Prouinciali Noribergensi* extat singularis Tractatio Dni PACHELBL a GEHAG. ANDREAS CHRISTOPHORVS SCHNEIDERVS vero *Processum Iuris & Iudicii Prouincialis Sueuici* singulari cura descripsit *Francofurti ad Mœnum 1680. 4.* *De vera origine, natura, progressu & interitu Iudiciorum Westphalicorum* manum ducente CHRISTIANO THOMASIO disputauit *Io. Laurentius Fleischer, Halae 1711. 4.* De his Iudiciis erudite quoque agit HERMANNI ADOLPHI MEINDERS Dissertatio luculenta *de Iudiciis Centenariis & Centumviralibus siue Criminalibus & Ciuilibus Veterum Germanorum in primis Francorum & Saxonum, Lemgouiae 1715. 4.* quae ex antiquitatibus moribusque vetustis optime est deducta.

 §. XC.

§. XC.

Scriptores de Austregis.

De Austregis Imperii Romani scripsit GEORGIVS SCHVBHARDVS, *Heidelbergæ 1663. 8. De Foro Austregarum* erudita est dissertatio SAMVELIS STRYKII, *Francofurti ad Viadrum 1664. 4. De Austregis vulgo Austrægen* habemus etiam Dissertationem sub Præsidio HENRICI COCCEI publicæ luci expositam *Heidelbergæ 1673. 4.* respondente *Bartholomæo Herold*, quæ denuo recusa est *1704. 4.* Eiusdem est dissertatio *de Notione & Executione Austregarum*, *Francofurti ad Viadrum 1699. 4.* qua sententiarum executionem Austregarum iudicibus plane abiudicat. De *Austregis Conuentionalibus Domus Saxonicæ* Præside IO. CHRISTIANO SCHROETERO ICto Celeberrimo, Dissertationem proposuit eademque plures Scriptores in fronte enumerauit GOTTLOB HEINRICH HEYDENREICH, *Ienæ 1720. 4.* quam ex Actis & Archiuis Saxonicis auctiorem in posterum dabit Nobilissimus Auctor.

§. XCI.

Scriptores de Iure Domaniorum.

De regalibus, fisco, ærario & collectis in Bibliotheca ciuili iam Scriptores adducti, dicemus ergo tantum de Iure Domanio-

maniorum. Prodiit paucos ante annos *Ius Domaniale ex celeberrimorum ICtorum Tractatibus repraesentatum*, *Francofurti 1701. f.* Editor atque Collector huius Iuris est CHRISTOPHORVS FRIESE, qui de origine doctrinae Domanialis in Germania docte satis praefatur. Opus in VI. partes est distributum. Prima pars continet *RENATI CHOPPINI* scriptum eruditissimum *de Domaniis Regni Francici.* Altera *GEORGII HIERONYMI BRÜCKNERI*, *BARTHOLOMAEI* de las *CASAS*, *CHRISTOPHORI IVLII CELLARII*, & *IOANNIS PHILIPPI RINGLERI* Tractatus *de Domaniis* qui vltimus alias separatim editus *Francofordiae & Lipsiae 1698. 4.* Pars tertia varias disputationes, vtpote *GEORG. ADAMI STRUVII Ius alienandi illustre*, *NIC. CHRISTOPHORI LYNCKERI de potestate Imperatoris alienandi bona Imperii.* Quarta, varias Obseruationes ex variis Scriptis. Quinta, Consilia de Domaniis ex variis scriptoribus. Sexta summorum principum constitutiones de Iuribus Domanii. Accessit *Gryphes in integrum restitutus ope Leonis. i. e. Actus reuocatorius der vormahls bey Pommerischer Fürsten Zeiten abalienirten Taffel-Güter von Schweden 1691. angestellet durch einen Liebhaber der Wahrheit.*

Quod Scriptum in eaussa reductionis bonorum Domanialium in Pomerania fuit publicatum, atque controuersiam inter Status prouinciales Pomeranicos & Procuratorem regium agitatam, comprehendit *De Regalibus Fisci Principum Germaniæ circa acquisitionem præcipue* egit *IO. CHRISTOPHORI HEIDERI* Dissertatio inauguralis, præside *CHRISTIANO THOMASIO*, *Halæ* 1713. 4.

§. XCII.

Scriptores de Iure Postarum. De Iure Postarum ex instituto primus egit *LVDOVICVS* von *HOERNIGK* in dissertatione sua auspicali *de regali Postarum Iure*, *Marpurgi* 1639. 4. Hæc ob argumenti nouitatem multo adplausu statim fuit recepta, ita vt Taxii, aliique transmissis Commentariis suis, auctoris industriam magis adiuuarent. Exinde locupletior longe prodiit iusti libri magnitudine *Viennæ* 1649. 8. post, iterata vice, indeque sæpius recusus, sed Imperatori & Taxiis nimis fauet, & Statibus Imperii Postarum Iura plano abiudicat. Inde *GERHARDVS MAETBVSCH* inaugurali dissertatione *de regali Postarum Iure* egit *Argentorati* 1667. 4. qui in plerisque Hoernigkium sequitur. *IO. SCHILTERVS* quoque in dissertatione sua inaugurali, præside

fide *Christophoro Philippo Richtero Ienæ 1671. 4.* habita, egit *de Cursu Publico, Angariis & Parangariis*, qui tamen potius occupatus est in eruendis antiquitatibus & explicando titulo Codicis. *AHASVERVS FRITSCHIVS* etiam cap. XI. *Electorum Iuris Publici* de Iure Postarum agit Principumque Imperii literas exhibet, quibus hoc Ius contra Cæsareanos defendunt. Primus Germanico idiomate hoc argumentum exposuit *EMERANVS ACKOLD* cuius prodiit *Gründlicher Vnterricht von dem aus Landsfürstlicher Hoheit herspringenden Post-Regal der Chur- und Fürsten des Heil. Rœm. Reichs, kürzlich fürgestellet und des Herrn Ludwig von Hœrnigk irrigen Meinung entgegen gesetzet Halæ 1685. 4.* qui in eo præcipuus est, vt Iura Postarum Statibus Imperii adserat, & argumenta Hoernigkii discutiat. Huic se opposuit *CÆSAREVS TVRRIANVS* libro peculiari cui titulus: *glorwürdigster Adler, das ist, gründliche Vorstell- und Vnterscheidunge der Kayserlichen Reseruaten und Hoheiten von der Reichs-Stände Landes-Fürstlichen Obrigkeit, absonderlich aber von dem Ihrer Kayserlichen Maiestät reseruirten Post-Regal im gantzen Rœmischen Reich und allen dessen Prouinzien, deme hinzugesetzet Hœrnigk vindicatus & de*

 male

male prætenso a principibus quibusdam prius defenso a Lic. Emerano ab Aikold Prouincialium Postarum Iure triumphans 1694. 4. Totus hic in eo est, vt multa Iura Statuum in Imperio, præcipue Ius Postarum destruat & singula Reseruata esse Imperatoria demonstrare conetur. Sed destitutus genuinis historiarum fundamentis Ius publicum cum ciuili confundit. Opposuit huic *ANDREAS OCKELIUS Discursus iuridico politicos de regali Postarum Iure, Electorum Principumque Imperii, quo inanibus oppositionibus Dni Cæsarei Turriani respondetur, Halæ 1698. 4.* quibus oppositionibus Cæsarei Turriani respondet, Iura Statuum non in genere solum, sed etiam in hac præsertim materia egregie defendit. Licet alias ciuitatibus Imperialibus Superioritatem Territorialem, ideo etiam Ius Postarum denegare conetur. Recentior est *SAMUEL COCCEIUS de regali Postarum iure, Francofurti ad Viadrum 1703. 4.* qui potissimum quid circa Personas & res Postarum sit Iuris exposuit. Addimus *CHRISTIANI WILDUOGELII* Dissertationem *de Iure Principis eminenti circa Postas, Ienæ 1705. 4.* Annos ante aliquot controuersia oriebatur, an officium magistri Postarum in vrbe Noriberga, alii quam ciui possit committi. Noribergenses edebant

Infor-

Information vvie es um das Postvvesen zu Nürnberg bevvand, quo Iura sua tuebantur; Princeps de Taxis vero contrarium tenebat, & pro eius opinione prodibat *beständige in Iure ac facto festgegründete Abfertigung Nürnbergischer vermeynter refutation das Kayserliche freye Postvvesen und dessen angehærige Personen betreffend*, quod *1650.* editum, & LVDOVICVM ab HöRNIGK auctorem habet. Contra quod, cum Noribergenses Iura sua denuo tuerentur, horum quoque partes sumeret Knipschildius de Iure ciuitatum Imperialium lib. II. c. IX. n. 62. prodibant *Notamina in erroneam Philippi Knipschildii opinionem: ob ein Kayserlicher Nürnbergischer Postmeister Burger seyn kænne, Francofurti 1659. f.* De *Iure Postarum hæreditario, vom Recht des General Erb-Postambts* erudite egit IO. PETRVS LVDEWIG, *Halæ 1704. 4.* & in Opusculis iunctim editis. IACOBVS ERNESTVS THOMANVS Disputationem Academicam habuit de *Tabellariis von Bothen*, *Heidelbergæ 1682. 4.* IACOBVS REICHIVS *de diplomatibus & Tractoriis von Kost- und Postzettuln*, *Regiomonti 1678. 4.* Laudabilem plane hac in re operam præstitit CHRISTIANVS LEONARDI S. R. Polon. Maiestatis & El. Sax. Secret. intimus

&

& Poſtarum adminiſtrator prim. *dum Scriptores & Excerpta Iuris Poſtarum ſiue Miſcellanea & Collectanea Iuris publici curioſa de Regali Poſtarum Iure 1710. in fol. Lipſiæ* ederet, vbi non ſolum integra Scripta & Diſputationes, ſed & verba paſſim ex Scriptorum Iuris publici voluminibus de Poſtis earumque Iure collegit, ſingulorumque Catalogum operi præmiſit. Quemadmodum autem Imperantium circa poſtas Iura hic pertractantur, ita impoſterum Iura obedientium, ordinationes nempe mandata & reſcripta Regum, Electorum &c. regulas miniſtris poſtarum cum cæteris ſubditis præſcriptas, in Corpus Iuris poſtarum redactas, vtiliſſimo inſtituto Autor promittit. Inſerta etiam ſunt ADAMI CORTREII *Corpori Iuris Publici Lipſiæ 1710. f.* a filio ERNESTO LVDOVICO CORTREIO edito *Tom. IV. n. III. Obſeruata hiſtorico-politico-iuridica de Regali Poſtarum Iure Electoribus & Principibus Imperii Romano-Germanici competente ex Actis publicis & diuerſorum ſtatuum Imperii Archiuis collecta.* Vbi quid praxis Imperii etiam recentior ferat, ex ipſis documentis publicis addiſcere licet. Addita eſt GERHARDI MÆYBVSCH diſſertatio inauguralis *de regali Poſtarum Iure*, ſupra iam indicata. De his pluribusque de *Iure Poſtarum*

ſtarum Scriptoribus iudicium quoq; tulit Illuſtris LVDEWIG excitata de *Iure Poſtarum hereditario* Diſſertatione p. 52.

§. XCIII.

Sunt etiam qui rem militarem Imperii & quæ huc faciunt, peculiaribus ſcriptis elucidarunt, inter quos agmen ducit NICOLAI MYLERI ab EHRENBACH *Stratologia Germanici Imperii Statuum, ſiue militandi libertas Germanorum & inprimis Imperii ordinum apud exteros.* quod opus diu poſt mortem in MSCto autoris delituit, cura vero IACOBI DAVIDIS MOEGLINGII prodiit *Vlmæ 1710. 4.* adiecta eſt Præfatio in qua B. Autoris Vita breuiter recenſetur. Eiusdem MOEGLINGII diſſertatio *de Summo Militiæ Imperialis Præfecto*, prodiit *Tubingæ 1709. 4.* multaque cura eſt collecta CHRIST. HENR. GRVNDGREIFFERI Diſſertio vero inauguralis *de Iure Belli ac Pacis in Imperio Rom. Germanico, Gieſſæ 1701. 4.* leuis eſt. GEORGII RVDOLPHI BOEHM inauguralis diſputatio *de Iure Militiæ Imperialis* Præſide SAMVELE STRYKIO *Halæ 1699. 4.* propoſita. Pſeudonymus qui ſe SINCERVM MARSELLVM nominat *Martem Teutonicum* exhibuit, ſiue *Sacri Romani Imperii Nationis Germanicæ bene ordinatum præ-*

Scriptores de Iure Belli & Militia Imperiali.

praepotentemque Statum Militarem, *Francofurti & Lipsiae 1720. 4.* quo varia consilia de ordinanda & adaugenda pace belloque Militia Imperii proponit variasque Matriculas Imperii militares collegit. IO. SAMVEL STRYKIVS singulari dissertatione egit *de Militia lecta prouinciali*, *Halae 1705. 4.* Eandem materiam respicit CORNELIVS CRVLL *in Vindiciis Mauritianis siue discursu Historico - Politico de Iustitia belli Saxonici Mauritiani*, *grauissimis Autonomiae & Iurisconsultorum Dillingensium calumniis opposito* oratione inaugurali, *Wittebergae 1631.* prodiit *Lipsiae 4.* Alii de militaribus Officiis tractant, veluti IO. MICHAEL WEINRICHIVS erudita Dissertatione *de vexillis & vexilliferis Erfordiae 1710. 4.* Addimus quae iam ante adduximus Scripta contraria, *vom Reichs-Bannier.* Huc quoque trahi possunt quae de Marefchallis docet AVGVSTVS ADOLPHVS ab HAVGWITZ in Tractatu supra laudato. *De Collationibus bellicis* tractat HENRICVS HAHN in iuridica dissertatione *Helmstadti 1647. 4.* publicata. *De Buccinatoribus eorumque Iure* habemus dissertationem CHRISTIANI WILDVOGELII, *Ienae 1711. 4.* cui peculiaris controuersia huius argumenti, occasionem dedit: *De Salgamo vom Seruies der*

der Soldaten eodem illustri Viro Præside alia extat Dissertatio a *Io. Christiano Schramm*, *Ienæ* 1696. 4. proposita. Aliquando vt, qui militiam exercent, inde desistant, opus est Mandatis Auocatoriis; de quibus est Tractatus *de Mandatis Auocatoriis ex Legibus Actisque publicis collectus & editus a* FRIDERICO GERDESIO *in Academia Gryphisvvaldensi* 1675. 4. Iis quæ diximus affinis est tractatio Academica *de Duellis Principum* a IO. GEORGIO SCHERZIO præside, respondente IO. DIETRICH *Argentorati* 1707. 4. promulgata, & FRIDERICI CVSTNERI dissertatio *de Iure prohibendi exstructionem Fortalitiorum sub Præsidio* SAM. STRYKII, *Halæ* 1703. 4.

§. XCIV.

Scriptores de Materiis quibusdam specialibus

Qui speciales Iuris Publici Materias illustrarunt plures sunt, memorabimus saltim quosdam. *De Protectoriis Cæsareis* Diatribam additis variorum Protectoriorum formulis & Actis Publicis dedit IOANNES BVRCARDVS RöSLERVS *Francofurti* 1688. 4. *De Iure Stapulæ* BENIAMINIS LEVBERI *Disquisitio plenaria Stapulæ Saxonicæ*, *Budissinæ* 1658. 4. in qua potissimum demonstrare conatur, Stapulam Magdeburgensibus non compe-

tere

tere, & multa inserit, quæ Iura Palatinatus Saxonici, Burggrauiatus Magdeburgici, Lipsiensium nundinas & stapulam concernunt, cum totus neruus Tractationis eo tendat, Stapulæ Ius Magdeburgensibus olim concessum, nunc a Lipsiensibus exerceri. *De Seruitutibus Iuris Publici* eruditam & egregiam Commentationem scripsit CHRISTOPHORVS IOANNES CONRADVS ENGELBRECHT, *Helmstadti* 1715. 4. quo de Iuribus potissimum in Imperio Romano-Germanico Imperanti in alterius Territorio competentibus præclare egit. *De Oppignorationibus Rerum Imperii* perelegans extat Dissertatio IOANNIS STRAVCHII ICti summi, *Ienæ* primum 1671. 4. proposita, post *Giessæ* 1677. 4. additis quibusdam & mutatis, demum recensente *Laurentio Andrea Hambergero* cum Animaduersionibus Christiani Thomasii, Nicolai Hieronymi Gundlingii, & Stephani Christophori Harprechti recusa *Ienæ* 1715. 4. Strauchianos quosdam errores ex parte emendauit argumentumque secundum Ius Teutonicum & Gentium tractauit copiose & erudite excellentissimus Vir NICOLAVS HIERONYMVS GVNDLINGIVS *Schediasmate de Iure oppignorati Territorii Halæ* 1706. 4. Horum argumenta repetiit

STE-

STEPHANVS CHRISTOPHORVS HARPPRECHTVS siue Reſpondens *Fridericus Adamus Zenckius* Diſſertatione *de Reluitione Oppignorationum Imperialium Tübingæ 1713. 4.* *De Iure Statibus Imperii circa Alienationem Territorii competente* alias habemus Diſſertationem GOTHOFREDI de STOCKHAVSEN *Erfordiæ 1714. 4.* De *Iure Repreſſaliarum inter Principes Imperii* extat Diſſertatio IO. BALTHASARIS WERNHERI, *Witteberga 1717. 4.* *De Iure Aperturæ vom Oeffnungs-Recht* breuiter expoſuit WILHELM. DECKHERRVS, *Argentorati, 1670. 4.* De *Succeſſione Principum & Illuſtrium Perſonarum lege vel pacto obueniente* FRANCISCVS AVGVSTINVS SEBASTIANVS GREINER *Erfordiæ 1715. 4.* *De Tutelis Illuſtrium* Specimen Iuris Publici ampliſſimi Viri IOANNIS PHILIPPI RINGLERI *Francofurti & Lipſiæ 1694. 4.* editum, multa cura eſt perſcriptum. *De Banno potiſſimum autem Imperiali von des Heil. Rœm. Reichs Acht und Oberacht*, actum eſt ab ERNESTO GOTHOFREDO NORINBERGIO, *Erffurti 1628. 4.* pro gradu Doctoris diſputante. *De Prælatis in Imperio Romano-Germanico, iuncta breui deductione, quinam vere hoc Titulo inſigniri poſſint, qui non?* habemus *Copiam*

Epistolæ Amici ad Amicum. *De Potestate Statuum Imperii Protestantium circa matrimonia subditorum & Iure relaxandi legem prohibitiuam circa eadem*, disputauit IO. GEORG a DIESSELDORFF *Francofurti ad Viadrum 1691. 4.* *De Beneficio emigrandi ob Religionem* egit SIGISMVNDVS FERDINANDVS PRAVN *Altorffi 1714. 4.* *De Iure Baronum* eruditam dissertationem moderante SAMVELE STRYKIO conscripsit SIGISMVNDVS Liber Baro de BIBRAN *Halæ 1696. 4.* Addimus *Ein Sendschreiben in welchem die besondere Frage: ob dem heutigen Reichs-Herkommen nach Frey-Herr mehr sey als Herr?* cum Responso Facultatis Halensis *Ienæ 1715. f.* & ADAMI FRIDERICI GLAFEY Dissertationem Epistolicam de Titulo: *Domini atque Baronis*, *Tübingæ 1716. 4.*

§. CXV.

Scriptores qui Iura Principum & Vasallorum Italiæ declarant. Præter Principes & Status Germaniæ partem etiam Imperii Romano-Germanici faciunt Italiæ Principes, tanquam puri nudique Vasalli Imperii. Horum Iura subinde in Conclusionibus suis retulit DOMINICVS TVSCHVS Cardinalis. Ex hisce aliisque ICtis Italis, qui Consilia dederunt, posteà excerpta sunt: *Selecta de Iu-*

re

re Statuum in Imperio Romano, *Francofurti ad Mœnum 1620. 4.* in quibus *Parte Tertia* de Statibus Italiæ horumque iuribus atque priuilegiis agit. Quantum ad eorundem Iura Feudalia, eximius est IOANNIS GVILIELMI ITTERI de *Feudis Imperii* Tractatus, *Francofurti 1685. 8.* & *Ibid. 1714. 8.* Nouiter LVDOVICVS CONRADVS DAHN dissertationem, quam ex meis scholis hausit, conscripsit de *Vasallo non Statu Imperii*, *Ienæ 1704. 8.* quo primus distinguit inter Status, Membra & nudos Vasallos.

§. XCVI.

Scriptores de Comitibus Palatinis Lateranensis.

De Comitibus Palatinis horumque Iuribus egit THOMAS SAGITTARIVS dissertatione inaugurali, præside ORTOLPHO FOMANNO, *Ienæ 1620. 4.* & 1635. 4. qui tamen pleraque necessaria omittit. GEORGIVS MVNDIVS de *Comitibus Palatinis Cæsareis*, *Noribergæ 1654. 4.* potius in eo est, vt Ordinis sui, cum ipse fuerit Comes Palatinus, laudes cumulet, quam vt multa illustret, ipsorum etiam originem a Comitibus Constantini M. Consistorianis perperam ducit. PETRI PITHOEI obseruatio de *Comitibus Palatinis*, *tam Germaniæ*, *quam Galliæ & aliis e*

Gallico translata, Marquardi Freheri Originibus Palatinis accessit, *Hanouiæ 1612.* & *Heidelbergæ 1686. 4.* Commendanda præcipue est THOMÆ REINESII *Commentatio Parergica de Palatio Lateranensi eiusque Comitiua*, cui accessit GEORGII SCHVBARTI de *Comitibus Palatinis Cæsareis Exercitatio Historica*, *Ienæ 1679. 4.* qua singula ex antiquitatibus Germaniæ curate deducuntur. Addimus ARNOLDI HENRICI SAHME Dissertationes binas de *Comitibus Palatinis den Reichs-Hoffgrafen*, *Regiomonti 1702. 1703. 4.* Haut ita pridem prodiit CAROLI IACOBI SCHILLINGII dissertatio de *Iure legitimandi Comitum Palatinorum in Terris Principum Imperii*, *Witteberge 1708. 4.* qua contendit, non solum illos, qui a Principibus Imperii legitimati, vbique locorum pro legitime natis haberi debere, sed etiam Comites Palatinos inuitis Territorii Dominis legitimare non posse. Vtrumque tamen praxi repugnare putem.

CA-

CAPVT DECIMVM QVINTVM.

SCRIPTORES QVI AD IVS PVBLICVM ALIORVM REGNORVM ET STATVVM FACIVNT.

§. I.

NVlla Respublica prolixiori vtitur Iure Publico quam nostra Germania, eo quod legibus publicis abundet libertateque eximia gaudeat. Nec vsitatum facile in aliis rebus publicis nomen est Iuris Publici, quod apud Germanos ideo receptum, quod eiusdem doctrinam Iure-Consulti sibi vindicent, cum in aliis Regnis Notitia Status Politici potissimum dicatur. Hunc autem Politicum Rerumpublicarum Europae Statum varii descripserunt. Superiori Seculo in lucem prodibant *Thesauri Rerum publicarum* LOTTINI, CASPARIS ENS & aliorum, quorum scopus vnice eo directus. Postea euulgabantur RES PVBLICÆ ELZEVIRIANÆ, pluribus exiguae molis libellis,

Scriptores Rerumpublicarum in genere.

quæ in compendio traderent statum cuiuslibet Reipublicæ. Hæ olim æstumatissimæ, nec hodie usu suo destituuntur, licet status politicus in plerisque sit immutatus. Verum, cum diuersi sint laboris illæ præ cæteris veniunt æstimandæ, quæ IOANNEM de LAET habent auctorem. Inter recentiores, qui ad generalem Statum publicum Europæ faciunt, eminet IOAN. ANDREÆ BOSII *Introductio in Notitiam Rerumpublicarum*, cui accesserunt Eiusdem *Dissertationes de Statu Europæ*, *Ienæ 1676. 4.* qua non solum quæ ad Notitiam Rerum publicarum requiruntur egregie docet, sed & generalem statum publicum Europæ qualis suo erat tempore, non tamen ea cura, exponit. Speciatim vero huc facit PETRI d' AVITY *Le Monde, où Description de l' Vnivers & ses quatre Parties*, quod opus post auctoris mortem in Tomo de Gallia auxit *Franciscus Ranchinus* atque edidit *Parisiis 1643. f.* Denuo illud emendauit & suppleuit *Ioan. Baptista de Rocoles, Lugduni 1660. f. VI. Tomis.* Magni hoc opus fit apud Gallos, licet multa in statu politico iam fuerint immutata. Simile institutum fuit olim HERMANNO CONRINGIO. Hic enim in scholis priuatis disseruerat de præcipuis

cipuis Rebuspublicis, quæ deinde viuo quidem, sed inscio & inuito auctore, sub magnifico Titulo: *Thesauri Rerumpublicarum* euulgauit PHILIPPVS ANDREAS OLDENBVRGERVS, *Geneuæ 1674. 8.* Quinque Tomis. Verum, Oldenburgerus multa sine iudicio interpolauit, quippe vtilia miscet noxiis & non necessariis, multa quoque ex Linda desumsit & prolixius deduxit. Strauchii dissertationes exotericas sæpius exscripsit, alias cum iudicio legendus. Conringius eodem quo hic Thesaurus editus anno, publicauit singularem Admonitionem de hoc Thesauro, vt illum Oldenburgeri pruritum singulis ante oculos poneret. Præstantissimum hodie opus est FRIEDRICH LEVTHOLFFS von FRANCKENBERG *Europaischer Herold*, *Franckfurt 1689. f.* atque ex iterata eademque auctiori editione *Lipsiæ 1705. f.* Verus, qui sub hoc nomine latet, auctor est, BERNHARDVS ZECHIVS, Potentissimo Poloniarum Regi a Consiliis intimis, qui multa cura atque eruditione, non solum publicum vniuersæ Germaniæ Statum, sed etiam singulorum Germaniæ Statuum exponit. Idem in secunda parte præstitit circa Statum politicum reliquorum in Europa Regnorum, Statuum atque Rerum publicarum. Sin-

gulis quidem in hoc genere merito præferri debet, desunt tamen adlegata Scriptorum, vt de singulis fides sit certior. In altera Editione Electorum potissimum Iura atque prærogatiuas defendere fuit conatus. Addimus LVDOVICI PETRI GIOVANNI, siue potius IOANN. PETRI LVDEWIGII *Germaniam Principem*, *Halæ 1702. 8.* Volumen primum saltim editum, quo Austriacam domum atque Electores complectitur, horum successiones, Regionum ac dignitatum Titulos, prætensiones, prærogatiuas & priuilegia, indolem subditorum, potentiæ & redituum rationem examinat. Vtile certe est Scriptum, nimis tamen breue, in vsum Auditorum conscriptum, multa discursibus reseruans. Altera editio prodiit *1711. 8.* priori in multis auctior, maxime, quæ concernunt Domum Austriacam, Bauaricam, Saxonicam. Præmissus etiam est Syllabus Scriptorum, qui faciant ad hanc Notitiam. Continuationem de Principibus promisit neque tamen adhuc euulgatam.

§. II.

Scriptores Iuris Publ. Gallicani. Ad Formam & Statum Regni Gallicani facit primum CLAVDIVS SESELLIVS de *Republica Gallorum & Regum officiis*

oiis libris duobus per Sleidanum editis, *Francofurti 1608. 8.* quibus statum Regni mixtum adserit, Regemque Parlamento adhuc adstrictum. Idem egit FRANCISCVS HOTTOMANNVS in *Francogallia*, qua statum Regni Gallicani ab antiquo repetit, atque Parlamentum esse supra Regem contendit, cui tamen respondet ANTONIVS MATHARELLVS, quæ scripta coniunctim prodierunt *Francofurti 1665. 8.* in qua Editione quæ in quibusdam anterioribus sublata fuere restituta. STEPHANVS PASCHASIVS, siue ESTIENNE PASQVIER scripsit *Les Recherches de la France*, *Parisiis 1596. f.* atque ex iterata editione, tribus libris locupletiore, *Parisiis 1634. f.* Liber est egregius, in antiquitatibus Gallicis fide dignus, quo origines Gallorum, Parlamenti & reliquorum iudiciorum maiorum, Ducum, Comitum, Nobilium, aliarumque dignitatum, varias consuetudines aliaque ex antiquitatibus declarat. Sed isti ad antiquiora potius tempora faciunt, quam vt multa illustrent in statu hodierno. Ad recentiorem statum facit IO. de LAET *Gallia*, siue de *Gallorum Regis dominio*, *Lugduni Batauorum 1629. 24.* IOANNES LIMNÆVS in *Notitia Regni Franciæ*, quæ prodiit *Argentorati 1655. 4. 1681. 4.* mores sin-

gulares, formam politicam, magistratus & reliqua, quæ concernunt statum politicum Regni Gallicani descripsit, atque singula ex scriptoribus rerum Gallicarum congessit. IOACHIMVS HAGEMEIERVS etiam epistolas duas de *Statu Galliæ* scripsit *Francofurti 1678. 4.* Facit huc etiam *L'Etat de la France*, qui sæpissime editus, nouiter prodiit *à Paris 1708. 12. 3.* Tomis. Hoc enim Aula Regis & Principum regii sanguinis, collegia, officiales, Episcopi & militiæ præfecti enarrantur. Quæ haut ita pridem *Parisiis 1718. 8. Sex Voluminibus*, gallica lingua, prodiit *Noua Franciæ Descriptio* (*Nouvelle Description de la France*, per PIGANIOL de la FORCE multa cura elaborata, maximam partem quidem est Geographica, Regimen tamen insimul Politicum cum vniuersim, tum singularum Prouinciarum describit. Longam Scriptorum de Statu Politico Regni huius seriem collegit IACOBVS le LONG gallica lingua editæ *Bibliothecæ Historicæ Franciæ Libro III.* Capite cum primis V. & sequentibus.

§. III.

Scriptores Iuris Publici Hispanici. Hispaniæ Statum publicum exposuit IOANNES de LAET in *Hispania, Lugduni Batauorum 1624. 24.* probe elabora-

borata. THOMAS CAMPANELLA in Discursu suo de *Monarchia Hispanica, Amstelodami 1653. 12.* media praescribit, quibus conseruari possit Monarchia Hispanica. TRAIANVS BOCCALINVS in *Lapide Lydio politico*, qui diuersis vicibus & linguis fuit editus, statum Hispaniae superioris temporis atque Monarchiam adfectatam describit. Sub medium superioris Seculi prodiit *Voyage d'Espagne, à Cologne 1666. 12.* Hoc non solum varia particularia, quae Hispaniae regnum concernunt, comprehenduntur, sed etiam adiicitur *vne Relation de l'Estat & Gouuernement de cette Monarchie*, quae statum publicum Hispaniae accurate describit. Praeter Historiam, Ius publicum etiam Hispaniae pragmatico more explicauit IOANNES MARIANA, cuius *Historiae de rebus Hispaniae libri XXV.* inter Scriptores Historiae Hispaniae coniunctim editos comprehenduntur. Separatim vero prostat ex editione recentiori eademque auctiori *Moguntiae 1619. 4.* Nuper Abbas de VAYRAC dedit *l'Etat Present de l'Espagne a Paris 1718. 8. IV. Voluminibus*, gallice, quo praeter Geographica de Origine vicissitudinibusque Monarchiae Hispanicae, Praerogatiuis, Ordinibus Procerum, Officiis Aulicis, Regimine Ecclesiastico, Militari,

Ciuili

Ciuili & Politico breuiter quidem ast accurate exponit.

§. IV.

Scriptores Iuris Lusitani Anglicani.

Ad Ius Publicum Regni Portugallici facit IO. de LAET *Portugallia, siue de Regis Portugalliæ regnis & opibus, Lugduni Batauorum 1642.* 24. Gallico idiomate prodiit S. MARTHE *l'Etat de Porgal, à Paris 1608.* 8. Præcipue æstimanda est HENRICI COCCEII *Iustitia belli & pacis in Statu Regni Portugallici fundata, Francofurti ad Viadrum 1693.* 4. quam ea occasione scripsit, cum Maria Sophia Elisabetha Petro II. Portugalliæ Regi desponsaretur, atque ex Iure Naturæ & Gentium pleraque examinauit. Elegantissima est *Descriptio Aulæ Portugallicæ sub Rege Petro II.* anglice primum facta, *Londini 1700.* 8. & in Gallicum sermonem versa, hoc titulo: *Relation de la Cour de Portugall sous D. Pedre II. à Amsterdam 1702.* 8. in quo Aula & Personæ regiæ, reditus, potentia, intereſſe Regni potissimum describitur. Laudem quoque eximiam promeretur *der neueste Staat des Kœnig-Reichs Portugall und der darzu gehœrigen Lænder inn- und außerhalb Europa, Halæ* 8. ex optimæ notæ Scriptoribus & monimentis collectus & digestus, cuius auctor doctis-

doctissimus Vir IO. IACOBVS SCHMAVS diuersis Scriptis Historicis eleganter exaratis clarus.

§. V.

Scriptores Iuris Publ. Anglicani.

Status Angliæ publicus describitur in *Republica, siue Statu Regni Hiberniæ & Scotiæ diuersorum Auctorum, Lugduni Batauorum ex Elzeviriana 1628. 24.* Alias THOM. SMITHII extant Libri III. de *Republica & administratione Anglorum* in latinam conuersi a *Ioanne Buddeno, Lugduni Batauorum 1641. 24. ex Elzeuiriana.* Post fatalem Caroli Stuarti captiuitatem edita DAVIDIS IENKINS *Lex Terræ, de regimine Angliæ & iniqua Parlamenti actione cum Rege, Londini 1648. 4.* & *Amstelodami 1653. 12.* qua omnem Angliæ statum politicum describit. Tempore Cromwellii prodiit: *Breuiarium Historiæ Parlamenti, Lugduni Batauorum 1651. 12.* & *Ratio constituta nuper Reipublicæ Angliæ, Scotiæ* & *Hiberniæ, vna cum insulis aliisque locis eius ditioni subiectis penes Protectorem & Parlamentum*, ex Anglico in latinum versa, *Hagæ Comitum 1654. 12.* Restituto vero per Carolum II. Angliæ regno, IOACHIMVS HAGEMEIERVS Epistolas duas scripsit de *Statu M. Britanniæ, Francofurti 1678. 4.* Gallico sermone prodiit

Etat

Etat present d'Angleterre, à Amsterdam 1672. 12. Breuiter eundem statum exponit MARCVS ANTON. CORRIER in *Relation d' Angleterre, a Montbeliard 1667. 12.* in qua occasione legationis suæ, quam Rei publicæ Venetæ nomine suscepit, omnia ipsi inuestigare datum est. Postea magni adplausus fuit EDVARDI CHAMBERLAYNE *l' Etat l' Angleterre*, qui vel vicesies fuit editus, & pro diuersis publici status mutationibus sæpius immutatus. Postea prodiit THOMÆ WOOD *Angliæ Notitia, Oxonii 1686. 12.* qui, licet succincte admodum Angliæ statum describat, meliora tamen sæpe tradit. Præ ceteris vero æstimandum est Scriptum, quod sub titulo prodiit: *L' Etat present de la Grande Bretagne apres seu heureuse Union en 1707. sous le Regne glorieux d' Anne Reine de la Grande Bretagne, par* GVY MIEGE *à Amsterdam 1708. 8.* nuper in Germanicum idioma translatum & figuris æneis sed parum vtilibus oneratum *Lipsiæ 1718. 4.* in hoc autem quidquid ad statum publicum Magnæ Britanniæ facit, accurate deduxit.

§. VI.

Scriptores Iuris publ. Dani. Ad publicum Daniæ Statum facit potissimum *Respublica Daniæ, Norwegiæ, Hol-*

Holsatiæ, *Lugduni Batauorum 1629. 24.* Postea MOLESWORTH, Legatus in Daniam Anglicanus *Statum Daniæ* descripsit, qui primum Anglico sermone prodiit, post in Gallicum translatus *Londini 1694. 12.* & *Nancei 1695. 8.* Statum politicum Danici Regni per omnes classes persequitur, licet ideo in Regem videatur nimium liberalis, quod despoticum ipsi Imperium plane attribuat. Hinc Danus quidam Additiones adiecit, qua defensionem contra iniquius dicta suscepit. Ad Statum Politicum Daniæ etiam facit *Relation en forme de Iournal d'vn Voyage fait, en Dannemarck à la suite de Mr. l'Envoye d'Angleterre à Roterdam 1707. 8.*

§. VII.

Scriptores Iuris publ. Suecici.

Ad Suecorum Ius publicum faciunt quoque isti Scriptores, quos superius Capite quinto §. *XIV. XV.* inter Fontes Iuris adduximus. Quodnam hac in parte fuerit AXELII OXENSTIERNÆ institutum, docet nos Knesebeckius de studio Iuris publici vniuersalis lit. A. 2. *Oxenstierna Magnus Cancellarius a sua dignitate haut alienum putauit, ius publicum Regni Sueciæ, quale erat tempore Reginæ Christinæ, peculiari scripto complecti, quod in Bibliothecis nonnullis cimelii instar custoditur.*

tur. Alias huc facit *Respublica Sueciæ* quæ inter Elzeuirianas reperitur, *Lugduni Batauorum 1623. 24.* & ab HENRICO SOTERO fuit composita. Cumprimis Statum publicum Regni Suecici egregie declarant Scripta quæ sub nomine Wexioniorum in Aboensi Academia prodiere. Primum edita est MICHAELIS WEXIONII post accepta Nobilitatis Iura GYLLENSTOLP dicti *Politica Generalis, Aboæ 1646. 8.* Inde prodiit MICHAELIS O. WEXIONII *Epitome Descriptionis Sueciæ, Gothiæ, Feningiæ & Subiectarum Prouinciarum, Aboæ 1650. 8.* tandem successit MICHAELIS WEXIONII, alias GYLLENSTÆLP *Politica, ad modernum Imperii Sueco-Gothici Statum accommodata; domesticisque passim exemplis illustrata; quo genuina eiusdem facies luculentius exprimitur, Aboæ 1657. 8.* quæ ita elaborata, vt vulgaribus doctrinis politicis, quæ Suecici Regni sunt peculiaria, adiiciantur. Hi Tres libelli an vnius auctoris sint definire haut possum, illud scio, posteriores binos Regio mandato prohibitos, auctoremque, punitum, indeque rarissimos dignosque qui mutata iam Regni Suecici forma, eaque restituta quæ hisce libris describitur, quam ferre non poterant tempora auctorum, formis iterum excudantur,

dantur. IOANNES LOCCENIVS quoque *Synopsin* scripsit *Iuris publici & priuati Suecani*, *Gotboburgi 1673. 8.* Recentissimum Scriptum est MOLESWORTHII, quod prodiit hoc titulo *l' Etat present de Suede, à Cologne 1695. 12.* qui tamen iniurius sæpe est in gentes septentrionales, maxime vero harum ingenia ab eruditione solida remota nimis esse docet, atque ad rem litterariam ornandam parum idonea. Huic tamen in Bibliotheca Septentrionali respondet Ioannes Mollerus, atque Danorum Suecorumque merita in rem litterariam prædicat. Quæ Fratribus PVFENDORFIIS a quibusdam, ab aliis vero cuidam ex comitatu Legati in Suecia Gallici Marchionis de FEVQVIERES tribuuntur *Anecdotes de Svede, a la Haye 1716. 8.* mutationes politicas huius Regni imperante Carolo XI. sub quo absoluta potestas stabilita, est memorant.

§. VIII.

Ad Politicum Regni Polonici Statum facit primum *Respublica Polonia, Lithuania, Prussia, Liuonia, Amstelodami 1642. 24.* STANISLAI KZISTANOVICI *breuis Descriptio Statuum Regni Polonici, Moguntiæ 1606. 4.* Præterea prodiit *Relation de l' Etat de Pologne, & de leur Republique* *Scriptores Iuris publ. Polonici.*

à Cologne 1668. 12. qua legatum instruit, quo modo se gerere debeat apud Polonos, & multa detegit arcana. Præ cæteris æstimandum est scriptum Sr. de HAVTEVILLE *Relation Historique de Pologne, contenant le pouvoir de ses Roys, leur election & leurs couronnemens, les Priuileges de la Noblesse, la Religon, la Iustice, les Mœurs, les Inclinations des Polonois, auec plusieurs actions remarquables, à Paris 1688. 12.* quod ad Statum politicum facit egregie. Inde prodierunt *CHRISTOPHORI HARTKNOCHII* de *Republica Polonica libri duo, Lipsiæ 1698. 8.* qui vsum præbent haut exiguum ad noscendum Statum Polonicum, in iisdem enim Regis electionem & prærogatiuas, Pacta Conuenta, Senatum, Nobilitatem, Comitia, iudicia, militiam & formam Reipublicæ describit, vt compendium esse possit Iuris Publici Polonorum. Præcipuum vero est *Ius Regni Poloniæ, ex Statutis & Constitutionibus eiusdem Regni & Magni Ducatus Lithuaniæ collectum, & additionibus ex Iure Ciuili Romano, Canonico & Saxonico, nec non ex Constitutionibus Prouincialibus Gnesnensibus auctum, historiisque illustratum in quatuor libros & duos Tomos distinctum, auauctore NICOLAO ZALASZOWSKI, Posnaniæ 1701. f.* IV. Voluminibus, Tomo

pri-

primo integrum Ius publicum Poloniæ prolixe persequitur, ita, vt de Religione, Interregno, Regis electione, Pactis conuentis, Coronatione, Iuribus, bonis regalibus, Senatoribus, ordine equestri, Officialibus Regni, demum etiam de Pactis Velauiensibus atqut Oliuensibus agat, singula etiam ex fontibus & legibus fundamentalibus illustret. Addi potest NICOLAI de CHWALKOWO CHWALKOWSKY *Ius Publicum Poloniæ* ex altera Editione, *Regiomonti 1684. 4.* & quæ iungi debet Anonymi *Exercitatio ad Nicolai Chwalkovii Ius Publicum Regni Poloniæ, Dantisci 1685. 4.* In ANDREÆ CHRYSOSTOMI ZALVSKI *Epistolis Historico-Familiaribus, Brunsbergæ 1709. 1711. f.* tribus Tomis, IV. Voluminibus editis, multa reperiuntur, quæ ad pernoscendum Ius Publicum Poloniæ egregie facere possunt.

§. IX.

Scriptores Iuris Publ. Belgici.

Ad Politicum Belgii Statum facit primum PAVLI MERVLÆ *de Statu Reipublicæ Batauicæ Diatriba, Lugduni Batauorum 1630. 24.* Inde prodiit MARCI ZVERII BOXHORNII *Liber de Statu fœderati Belgii, Hagæ 1659. 12.* qui breuiter integram dispositionem Reipublicæ Belgii Fœderati describit. Secutus eundem

dem fuit PHILIPPVS CÆSIVS a ZESEN, cuius *Leo Belgicus*, *Amstelodami 1660. 12.* editus, initia atque incrementa Reipublicæ Belgii Fœderati, formam interiorem, potentiam, intereſſe, & quæ ad conſeruationem Status faciunt, examinat. MARTINVS SCHOOCKIVS in *Belgio Fœderato*, *Amstelodami 1665. 12.* integram faciem Reipublicæ Belgicæ generalem, Iurisdictionem prouinciarum, ſingularum ſtatum, commercia, vrbes & vicos, miniſtros, intereſſe, Statum regiminis atque alia, accurate recenſet. Egregium Scriptum eſt GVILIELMI TEMPLÆI, quod ſub Titulo: *Remarques ſur l' Etat des Prouinces vnies du PaisBas, faites en l' an. 1672. à la Haye 1680. 12.* in quo Status politicus Belgii illorum temporum egregie deſcribitur. Præſtantiſſimum vero eſt Scriptum, quod prodiit ſub Titulo: *Hiſtoire abbregé des Prouinces Vnies des Pais bas, où l' on voit leurs progrès, leurs conqvêtes, leur gouuernement & celuy de leurs Compagnies en Orient & en Occident, comme auſſi les hommes illuſtres dans les armes, & les Sçauans dans lettres, à Amſterdam 1701. f.* cum figuris æneis elegantiſſimis. In hoc autem & Hiſtoriam & Statum politicum optime videmus deſcriptum. Haut ita pridem celeberrimus Vir SA-

SAMVEL BASNAGE *Annalibus Belgii Federati* gallice ſcriptis & *Hagæ Comitum 1719. f.* editis, præmiſit *Deſcriptionem Hiſtorico-Politicam Regiminis Belgii Fœderati* quæ huc facit & eleganter curateque eſt perſcripta.

§. X.

Scriptores Iuris Publ. Italici.

Ad Statum Politicum totius Italiæ faciunt præcipue Tractatus varii de *Principibus Italiæ*, a THOMA SEGETHO collecti, *Lugduni Batauorum 1631. 24.* quibus præcipue Regimen Principatuum atque Rerumpublicarum Italiæ deſcribitur. *GREGORIVS LETI* Italico ſermone ſcripſit *Italiam regnantem*, *Geneuæ 1676. 12.* in qua non ſolum generalem Italiæ Hiſtoriam deſcribit, de Populis & Principibus agens, ſed etiam de incolarum ratione atque numero, academiis & viris præcipuis, qui in iisdem clarent. De *Italiæ ſtatu antiquo & nouo contra Machiavellum* ſcripſit THOMAS BOYZIVS, *Coloniæ 1595. 8.* IOANNES GAILLARDVS anglice ſcripſit de *præſenti Statu Prouinciarum & Rerumpublicarum Italiæ*, *Londini 1669. 12.*

§. XI.

Scriptores Iuris Publ. Reſ. Veneti.

Nulla Italorum eſt Reſpublica, quæ ordinatiori vtatur Iure publico, quam

Reſ-

Respublica Venetorum. Ad Statum autem Venetorum Rei publicæ politicum primum faciunt DONATI IANNOTII *Dialogi de Republica Venetorum* cum commentariis *Nicolai Crassi*, *Amstelodami* 1653. 12. Sed ieiunus est atque in Venetorum rebus peregrinus. IOANNIS CALOVIC *Synopsis Reipublicæ* prodiit 1666. 12. Præstant autem CASPARIS CONTARENI *de Magistratibus & Republica Venetorum libri V. Lugduni Batavorum* 1628. 24. Alias prodiit *Politique Ciuile & Militaire des Venetiens*, *à Amsterdam* 1666. 12. IO. GAILLARDI *Status Reipublicæ Venetæ* anglice prodiit *Londini* 1670. 8. in quo de Imperio, legibus, viribus, opibus, ritibus atque reditibus Venetorum agitur. IACOBI SIMANCÆ *Collectanea de Republica Veneta* prodierunt *Antwerpiæ* 1539. 8. Bina tamen hic loci Scripta præ cæteris veniunt commendanda. Alterum est, *la Ville & la Republique de Venise*, *par Mr. DIDIER*, *a Paris* 1680. 12. in qua situm, Regimen & mores Venetorum magna cum cura descripsit. Præferenda tamen A-MELOT de la *HOVSSAYE Histoire du Gouvernement de Venise*, *a Paris* 1676. 12. *& a Amsterdam* 1692. 12. & 1705. 12. qua omnis Status politicus, dignitates, habitus atque alia eiusdem generis egregie descri-

ſcribuntur, adiectis figuris elegantiſſimis, ita, vt præ omnibus ſit commendanda. Nouiſſime prodiit FRESCHOT *Nouvelle Relation de la Ville & Republique de Veniſe, a Vtrecht 1709. 8.* cuius prima pars generalem Reip. Venetæ Hiſtoriam, altera Statum politicum, tertia Familias patricias deſcribit.

§. XII.

Scriptores de Prætenſionibus illuſtrium.

Vniuerſale Gentium Ius publicum illuſtrant etiam Prætenſiones atque Controuerſiæ illuſtrium, quæ per varias Deductiones ſunt examinatæ, atque ob paucitatem impreſſorum exemplarum raræ eſſe ſolent. Magnum opus olim de prætenſionibus illuſtrium meditabatur CHRISTIAN. MATTHIAS KNESEBECK, cuius Specimen eſſe voluit *Prodromum Iuris Publici vniuerſalis, Rodopoli 1700. 4.* qui denuo prodiit ſub Titulo: *Diſcurſus de ſtudio Iuris publici vniuerſalis & prætenſionibus illuſtribus 1705. 4.* Magnum opus de prætenſionibus Imperii Romano-Germanici ſe moliri dicit, cuius initium a prætenſione Imperii Romano-Germanici in Regnum Arelatenſe ſe facturum promittit. Verum fatalis ipſius mors, hoc opus non ſolum, ſed etiam Morhofium ipſius illuſtratum, impediuit. IO. PETRVS

LVDEWIG ipſe de ſe Germania Principe pag. 88. ait: *Meditamur Prætenſionum illuſtrium Syſtema, plenum, & omnes Europæ Principes attingens, ingentique labore ac ſumtuoſo ſcriptorum apparatu contextum,* quod adhuc expectamus. CHRISTIANVS THOMASIVS in *ſpecimine Iurisprudentiæ Iudicialis* multa intermiſcet de genuinis principiis definiendi prætenſiones illuſtres, *Halæ 1706. 4.* Prodromus ſaltim eſt, optandum, vt maiori opera ſingula deducantur. Deductionum quarundam, qui in particularibus Principum controuerſiis fuerunt editæ, recenſionem aliquam nectit LYNCKERVS in Inſtructorio lib. II. ſect. II. pag. 11. & IO. DECKHERRVS in erudito Tractatu de Scriptis adeſpotis p. 108. ſeqq. quas tamen cum in ſcriniis Principum potiſſimum lateant, hic omittimus. IO. CHRISTIANVS LVNIGIVS Vir ampliſſimus, copioſum earundem dedit Catalogum *Bibliotheca Curioſa Deductionum;* varias in vnum Corpus collegit *in der Grund-Veſte Europæiſcher Potenzien Gerechtſame*, quæ Opera iam ſupra ſunt recenſita. Prodiit equidem CHRISTOPHORI HERMANNI SCHWEDERI *Theatrum Hiſtoricum Prætenſionum & Controuerſiarum illuſtrium in Europa, Lipſiæ 1712. fol.* quo Prætenſiones illuſtrium

um recenſeri videmus, laudabili ſane, imperfecto tamen ob grauitatem & ſubſidiorum defectum adhuc labore. Addimus præterea CASSANDRI THVCELII *Electa Iuris publici curioſa*, quorum Tomus primus prodiit *Francofurti 1694. 4.* Tomus ſecundus *1696.* & Tomus Tertius *1697. 4.* quo variæ Deductiones circa Nouemuiratum, Iura & Priuilegia Principum & cauſſas alias in Imperio maxime controuerſas comprehenduntur. ANTONIVS AVBERIVS *de Iuſtis prætenſionibus Regis Galliæ* ſcripſit *ad Imperium Romano-Germanicum, Pariſiis 1667. 12.* Contra eum tamen prodiit: *Advocat condamné, où la France & l'Allemagne defenduë, 1669. 12.* De iis, qui Iura vel Auſtriacorum, vel Gallorum ad Succeſſionem Hiſpanicam defenderunt, egimus Capite decimo tertio §. XI. Bibliothecæ Hiſtoricæ.

§. XIII.

Scriptores de Iure Præcedentiæ.

Multæ inter Reges Statusque ſunt controuerſiæ de Præcedentia, quare etiam illi Scriptores, qui eiusmodi Controuerſias examinant, erunt conſiderandi. Generalis eſt IACOBI GOTHOFREDI *Diatribe, de Iure Præcedentiæ, Geneuæ 1664. 4.* Præferendus tamen IACOBVS ANDREAS CRVSIVS, *de præeminentia, ſeſſione,*

praecedentia & vniuerso Iure Proedrias, *Bremae 1666. 4.* in quo omnes controuersias, quae de hoc iure inter diuersos Reges & Principes agitantur, examinat, & singulorum fundamenta & rationes adducit. CASPARIS HENRICI HORNII Tractatus *de Iure Proedriae seu Praecedentiae*, *Witteberge 1705. 4.* prodiit, quo tamen tractatu potius priuatorum controuersias examinat. Nouissimum idemque optimum Scriptum ZACHARIÆ ZWANZIGS *Theatrum Praecedentiae*, *oder eines Theils, illustre Rang-Streit, andern Theils illustre Rang-Ordnung*, *Francfurt 1709.* ex *Editione Secunda*, prima autem sub *Ebrenharti Zweyburgii* nomine *1706. f.* prodiit. Hoc enim Scripto Regum, Ducum, Comitum, Vrbium & Familiarum illustrium Europae controuersias & statum Praecedentiae ex historiis probe illustrauit. Speciatim quorundam saltim Regum Praecedentiam alii examinarunt. De controuersia ista, quae inter Hispaniae, Galliae atque Angliae Reges de praecedentia intercedit, prodiit IACOBI HOWEL Dissertatio *de Praecedentia Regum Galliae, Hispaniae & Angliae, Londini 1665. 8.* in qua tractatu quid in historiis de hac materia reperiatur, adducit, & primas Anglo potissimum

ſimum concedit. Plures ſunt, qui Gallorum partes defendere in ſe ſuſceperunt. Inter hos FRANCISCVS PITHOEVS ſcripſit *de la grandeur, droits & praeminences des Rois & de Royaume de France*, 1598. 8. NICOLAVS VIGNIER edidit *Raiſons de preſeance entre le France & l' Eſpagne, proposées par Auguſtin Granato, avec les Reponſes à chacune d' icelles, à Paris 1609. 8.* HIERONYMI BIGNONII extat Tractatus *de l' excellence des Rois & de Royaume de France, traittant de leur preſeance & prerogatiue par deſſus les autres, a Paris 1610. 8.* Totus autem in prærogatiua Galliæ regibus definienda fuit ANTONIVS AVBERIVS qui *de praeminentia Regum Galliæ ſupra Imperatorem & Regem Hiſpaniæ* ſcripſit, gallice, *Pariſiis 1680. 4.* cui tamen in ſuo de Præcedentia tractata reſpondit Cruſius. Add. *le Long Bibl. Hiſt. Gall. L. III. Cap. V.*

CAPVT DECIMVM SEXTVM.

BIBLIOTHECA IVRIS SELECTISSIMA MAXIME IVRIS STVDIOSI.

§. I.

§. I.

Fontes Iuris prudentiæ in Scriptura Sacra.

SElectiorem quidem Bibliothecam disposuimus, sed etiam ista adhuc selectu indiget. Tanta enim copia est Librorum Iuris, vt difficile omnino sit viam Iuris prudentiæ ingredienti, seligere, quos in quauis parte sequatur ductores. Fontem Iuris prudentiæ sapientiam diuinam esse, nemo forsan denegabit. Ad hanc viam parat SACRA SCRIPTVRA, cuius lectio adsidua commendanda est Iuris studioso. Commentatorem meliorem non habemus quam Spiritum Sanctum, qui ardentibus precibus nostris instigatus, verum intellectum cordibus hominum instillat. Addi potest IO. ARNDII *Christianismus*, qui inter asceticos præcipuus, & qua ratione ex statu nostro corrupto progrediamur ad fiduciam euangelicam Christiano homini tantum necessariam, solide docet. Idem, dicendum de IO. FRANCISCI BVDDEI *Institutionibus Theologiæ Moralis* quæ prodierunt *Lipsiæ 1711. 4.* & subinde recusæ. Opus ad promouendam pietatem non fucatam adprime commendandum. In Tres distinctum est partes, quarum prima, *Theologia Moralis* strictius ita dictæ, nomine insignita, actiones regenitorum expendit; altera, quæ *Iuris prudentia diuina* audit,

officia

officia hominis regeniti ex legibus diuinis manantia tradit; Tertia vero quæ est *de Prudentia Christiana & Theologica*, prout prudenter pericula, quibus circumsepti sumus declinare, incommoda, quæ rectum in vita Christiana cursum impedire queant, superare, & mediis legitimis finem optimum vbique obtinere possimus, demonstrat. His omnino iungi debent Eiusdem Theologi exquisitissimi *Theses Theologicæ de Atheismo & Superstitione* ex Latina Editione *Ienæ 1717. 8.* Germanica vero versione eleganti & culta *Ibid. 1718. 8.* quarum lectio & meditatio Iuris Cultori, exulceratis hisce nostris temporibus vbi late serpit Atheismi venenum, atque opinionibus ad Atheismum ducentibus, scatet orbis quandoque & Academiæ, pernecessaria est, magnopereque commendanda. Nec male adduntur IOACHIMI IVSTI BREITHAVPTI *Theses credendorum atque agendorum fundamentales*, *Halæ 1709. 8.* editæ, quibus & theticæ & moralis Theologiæ fundamenta præscribuntur.

§. II.

Sic per pietatem bene præparato animo, Philosophiam adgrediatur Iuris studiosus, qui in disciplina rationali, quam *Logicam* appellamus, commendatam potissimum *Philosophia Studiosis Iuris necessaria cumprimis Logica.*

ſimum habeat CHRISTIANI THOMASII *Introductionem in Logicam*, cum eiusdem *Praxi*, Eiusdemque *Introductionem ad Philoſophiam aulicam*, vtramque Germanice editam. Addi cum fructu poteſt IOANNIS CLERICI *Logica* ex optimis concinnata, quæ inter *Opera* ipſis *Philoſophica* habetur. Hæc enim Scripta veritates incognitas melius docent detegere, ideoque ad Iura certius adplicantur, quam barbari iſti termini Ariſtotelici & Stahlii quæſtiones, licet & hæ a variis commendentur. Neque enim tam Syllogiſmis res de Iure controuerſas defendimus, vel decidimus, ſed facti, iuris & æquitatis rationibus. Huc facit *Diſcours ſur l' origine de la Poëſie, ſur ſon vſage & ſur le bon gout. Par le Sieur* FRAIN du TREMBLAY *de l' Academie Royale d' Angers, a Paris 1713. 12.* cuius operis parte inprimis vltima, modus docetur, qua ratione de aliorum operibus atque ſcriptis rectum iudicium formari queat, & in quonam illud conſiſtat, quod ſcire ſtudioſi cuiusuis maxime intereſt. Metaphyſicam ſcholaſticis relinquimus: ſaniora Iureconſultis. Phyſicæ diſciplinæ diutius non eſt inhærendum, in eo tamen vtilitatem habet, vt næuos iſtos, quos veteres ICti, ſecuti Hippocratem aliosque, commiſerunt,

eo

eo melius adgnoscamus. Inter præstantiora hodie rerum Physicarum Compendia commendatur IO. IACOBI SCHEVCHZERI *Physica*, quæ ex iterata & auctiori Editione *Tiguri 1711. 8.* prodiit, in qua cultiorem saltim germanicæ linguæ rationem requireres, nam Heluetica Dialecto est perscripta. Idem dicendum erit de Mathesi, quæ ingenium acuit, in qua commendanda est IOANNIS CHRISTOPHORI STVRMII *Mathesis Iuuenilis*, cuius prior Tomus prodiit *Noribergæ 1699.* alter *1701. 8.* in qua facillima methodo vtitur. Iungi tamen possunt CHRISTIANI WOLFFII *Anfangs-Gründe aller Mathematischen Wissenschafften Halæ 1718.* quibus præmissa elegans Scriptorum Mathematicorum Notitia. Iustius tamen erit, si quis viuam Doctoris vocem sequatur, vtraque enim disciplina demonstrationibus vel experimentis nititur, in quibus vox Præceptoris melius præit.

§. III.

Philosophia Moralis maxime necessaria.

Moralis potissimum disciplina Iuris studiosorum animos occupare debet, in qua non inutilis est IOANNIS SCHILTERI *Manuductio philosophiæ moralis ad veram ac non simulatam Iuris prudentiam, Ienæ 1676. 8.* in qua rationem, quo modo fundamen-

damenta Iuris ciuilis ex principiis æquitatis petantur, demonstrat. Addi possunt IOANNIS FRANCISCI BVDDEI *Elementa Philosophiæ practica*, quibus non Ethicam solum, sed alias etiam philosophiæ practicæ partes ab inuicem accurate distinguit & iuste neruoseque proponit. Prodierunt ex iteratis editionibus *Halæ 1717. 8.* & CHRISTIANI THOMASII *Sitten-Lehre* quæ sane optima est insigniterque omnibus commendanda. Proderit quoque haut parum studioso Iuris, si philosophiæ moralis ethnicæ solidam cognitionem sibi comparet, hac enim ratione facilius Leges quæ ex eiusdem scitis defluxerunt intelligere poterit, ex hoc capite merito laudamus doctissimi Viri GOTTLIEB STOLLII *Historie der Heydnischen Morale*, *Ienæ 1714. 4.* qua Barbaricæ, Græcæ & Romanæ Moralis doctrinæ historiam, ex genuinis fontibus deducit, facillimaque metcodo idiomate Germanico, singula eo spectantia solide illustrat.

§. IV.

Iuris prudentia Naturalis. Huic subnectenda est Iuris Naturalis prudentia, in qua præter BVDDEVM modo laudatum, optimi sunt SAMVEL PVFENDORFIVS in elegantissimo libello

lo *de Officio Hominis & Ciuis*, qui cum TITII, WEBERI & TREVERI Notis prodiit, inque Gallicam linguam translatus cultisſimis IO. BARBEYRACI Obſeruationibus inſtructus, *Amſtelodami 1718. 8.* qui non ſolum ſtatum hominis naturalem, ſed etiam ciuilem & diuerſos reſpectus aliorum conſiderat. Cui addimus *de Iure Naturæ & Gentium Libros VIII.* in quo quæſtiones in Iure Naturæ controuerſas, & ſingula latius exponit. Idem Opus gallice extat ex verſione celeberrimi BARBEYRACII, additis Eiusdem doctisſimis adnotationibus. CHRISTIANVS THOMASIVS *Inſtitutionibus Iuris prudentiæ diuinæ*, hypotheſes Pufendorfii explicat, & Legum naturalium rationes declarat, quod ſcriptum ſane merito commendandum omnibus veræ Iuris prudentiæ ſtudioſis, prodiit ex *Editione Sexta, Halæ 1717. 4.* Addi debent Eiusdem *Fundamenta Iuris Naturæ & Gentium ex ſenſu communi deducta, in quibus vbique ſecernuntur Principia Honeſti, Iuſti ac Decori, cum adiuncta emendatione ad iſta Fundamenta Inſtitutionum Iuris prudentiæ diuinæ* ex *Editione Quarta Halæ 1718. 4.* quibus multa in Iuris prudentia diuina aſſerta mutat, primasque Lineas eſſe voluit iuſti Iuris Naturæ Syſte-

matis cuius curatiorem elaborationem optare quidem, sed ob profectam summi Viri ætatem vix sperare possumus. Cum his coniungendum *Specimen Iuris prudentiæ Iudicialis ex Iure Naturæ & Gentium exhibitum in exemplis de variis Gentium negotiis & controuersiis, Halæ 1706. 4.*

§. V.

Ius Gentium. Ius Gentium succedit, in quo meliorem non habemus HVGONE GROTIO, qui vel cum notis IOANNIS FRIDERICI GRONOVII, ex Editione IO. BARBEYRACI cum eiusdem notulis, *Amstelodami 1720. 8.* legendus, quas priores suæ quoque editioni inseruit atque proprias adiecit GERARDVS van der MVELEN, *Vltraiecti 1696. f.* vel cum commentario IO. TESMARI & VLRICI OBRECHTI, *Francofurti 1690. f.* Reliqui enim eam fidem non habent. Addi tamen potest IOANNIS GEORGII KVLPISII *Collegium Grotianum*, quod ad Grotii lectionem viam parat. Compendii vices sustinet, IOANNIS SCHEFFERI *Grotius Enucleatus* in vsum Comitis de la Gardie factus, qui elegans libellus iterum cura *Friderici Augusti Hackmanni* prodiit *Helmstadti 1712. 8.* iuuenibusque est pervtilis. Qui circa Legationum Iura melius instrui cupit, addat WICQVEFORT

FORT *de l'Ambassadeur & de ses Fonctions à Cologne 1690. 4.* ob exempla varia WALSINGHAM *Memoires & Instructions pour les Ambassadeurs, à Amsterdam 1700. 4.* & Domini de CALLIERES *de la Maniere de negotier avec les Souverains a Amsterdam 1716. 12.*

§. VI.

Exinde progressus fieri debet ad pragmaticam, siue Politicam disciplinam, in qua non incongruum erit Scriptores præcipuos nosse. Ad hos autem cognoscendos facit HERMANNVS CONRINGIVS in dissertationibus politicis *de Philosophia ciuili eiusque optimis ac præcipuis scriptoribus, Helmstadii 1673. 4.* & GABRIELIS NAVDÆI *Bibliographia Politica* sæpius edita, cuius editio est optima, quam procurauit FRIDERICVS GLADOV *Halæ 1712. 8.* Hisce haut male iungitur elegans IOANNIS ANDREÆ BOSII *Dissertatio Isagogica de comparanda prudentia ciuili*, quæ cura GEORGII SCHVBARTI prodiit *Ienæ 1698. 4.* & non solum ad ipsam Politicam introducit, sed etiam qua ratione Historici ad statum politicum accommodari debeant præclare docet. Recentior est CAROLI ARNDII *Bibliotheca politico-Heraldica selecta, Rostochii 1705. 8.* qua *Politica.*

potiores ciuilis doctrinæ Scriptores prolixe ſatis examinat. In ipſa doctrina, præter HVGONEM GROTIVM, eundemque patrem Politicorum, atque BVDDEVM commendandæ IOANNIS HENRICI BOECLERI *Inſtitutiones Politicæ, Argentorati 1688. 8.* editæ, quæ non quidem in omnibus perfectæ, viam tamen monſtrant, ſi fidelis ductor accedat, qui ſingula exemplis hiſtoricis illuſtret. IO. NICOLAI HERTII *Elementa Prudentiæ Ciuilis, Francofurti ad Mœnum 1712. 8.* ad mentem quidem Ariſtotelis ſtilo quandoque Metaphyſicorum conſcripta, aſt ideo æſtimanda, quod morbos & medelas Rerum publicarum inſimul doceat & commonſtret, qua ratione per Exempla illuſtrari poſſit Politica. DIDACI SAAVEDRÆ *Idea Principis Chriſtiano-Politici, Coloniæ 1680. & Ienæ 1700. 12.* edita, in politicis ſane multum vſum præbet. Qui liber ſi quis alius, plane egregius eſt, principem enim inſtruit in omni regiminis parte, atque ſingula hiſtoricis illuſtrat exemplis. Hiſce iungi poteſt VITI LVDOVICI a SECKENDORFF *Chriſten-Staat*, quibus actiones Principum qua ratione ſecundum regulas Chriſtianiſmi & ciuiles dirigi debeant, egregie docet. Legendi quoque & æſtimandi cum ob præ-

claras

claras doctrinas, tum cultam scribendi rationem DANIELIS EREMITÆ *aulicæ vitæ ac ciuilis Libri IV*, qui cum præfatione Io. Georgii Græuii prodierunt, *Vltraiecti 1701. 8.* Præ cæteris ciuilis vitæ cultoribus commendanda est IO. CASIMIR KOLBENS von WARTENBERG *väterliche Instruction an seine Kinder*, *Berolini 1704. 4.* quibus omnia, quæ ad vitam ciuilem faciunt, regulis Christiano-politicis comprehendit. Inter illos qui doctrinam de prudentia vniuersim, Politicamque vt ita dicamus priuatam, exposuere, primo loco laudanda singulariter CHRISTIANI THOMASII *Prudentia Consultatoria*, quæ latine prodiit *Halæ 1707. 4.* inque vernaculam linguam culte & scite translata a GEORGIO BEYERO ICto Vitembergensi, hoc elogio prodiit: *Kurtzer Entwurff der Politischen Klugheit, sich selbst und andern in allen menschlichen Gesellschafften wohl zurathen und zu einer gescheiten Conduite zugelangen*, *Lipsiæ 1707. 8.* cum quo coniungendus CHRISTOPHORI AVGVSTI HEVMANNI *Politischer Philosophus*, qui *Halæ 1714. 8.* prodiit, & regulas potissimum præscribit, qua ratione quis in vita ciuili se gerere debeat. & IVLII BERNHARDI *von* ROHR *Einleitung zu der Klugheit zu leben*,

Lipsiæ ex iterata & auctiori Editione 1719. 8.

§. VII.

Oratoriæ studium.

Oratoriæ studium in primis est necessarium Iuris studioso, ad quam sedula lectio quod ad Latinam Linguam pertinet scriptorum antiquorum, Ciceronis præsertim, haut parum conducit. Potior ratio consistit in exercitio, ad quod fidus præceptor melius ducit quam libri. Interim commendandus est IO. SCHEFFERI Tractatus *de Stylo*, *Vpsaliæ* primum editus *1665. & Ienæ 1678.* & ex *Tertia Editione Ienæ 1714. 8.* cui cum fructu iungi possunt IO. GOTTLIEB HEINECCII *Stili Cultioris Fundamenta Regulis perspicuis selectissimisque ex optimis auctoribus Exemplis adornata Halæ 1720. 8.* In *Epistolis scribendis* habemus DANIELIS GEORGII MORHOFII libellum, *Lubecæ 1694. 8.* qui exempla potius præscribit quam præcepta, modum tamen exhibet, qua ratione Loci communes epistolares possint fieri. Sic & cultura vernaculæ linguæ haut est negligenda Studioso Iuris. Viam monstrare potest, vt ex tanta libellorum copia vnicum saltim adducamus GOTHOFREDI LANGII *Einleitung zur Oratorie Lipsiæ 1713. 8.* addi possunt in

exem-

exemplum Orationum Ciuilium: *Grosser Herren vornehmer Ministren und anderer berühmten Manner gehaltene Reden*, quæ Collectore IO. CHRISTIANO LVNIGIO *Lipsiæ ab. a. 1709*. VIII. Tomis IV. Voluminibus 8. prodiere. *Epistolarum Germanicarum conscribendarum artificium* egregie commonstrat BENIAMIN NEVKIRCH *in der Anweisung zu Teutschen Briefen* cuius Tomus I. *Lipsiæ 1709 8*. prodiit. Tomum II. Exemplis destinatum, expectamus. Talia vero Exempla egregia, cum primis Litterarum inter Illustres Personas variis in negotiis vsitatarum, collegit, deque suis etiam quædam adiecit amplissimus Vir SALOMO FRANCKIVS, Secretarius Saxo-Vinariensis *in dem eræffneten Cabinet der Durchlauchtigen Secretariat-Kunst*, quam sub CLEANDRI nomine edidit, & Introductionem Stili in Cancellariis vsitati deque vsu Particularum connectendi præmisit, prodiit *Ienæ* ex iterata Editione *1714*. *8*. quem librum singulariter commendamus.

§. VIII.

Res Litteraria, quæ pro statu nostri temporis ornat Iuris studiosum, ex Bibliothecis potius hauritur quam libris. Iusta tamen opus est dispositione, quam in capi- *Res litteraria.*

 tibus

tibus prioribus exhibuimus, ita, si obueniant vel libri noui, vel alii, qui alicuius sint commatis, eosdem suo loco quis addere & sic Bibliothecam nostram facile poterit continuare. Pro lubitu cuiuslibet erit, addere *Introductionem ad Rem litterariam*, *Bibliothecam Philosophicam & Bibliothecam Historicam*, quæ haut ita pridem editæ, inseruire hæ possunt illis, qui meas curas amant. Comparari tamen meretur DANIELIS GEORGII MORHOFII *Polyhistor* denuo *Lubecæ 1714. 4.* editus. Qui liber est elegantissimus, ex quo generalia, quæ ad rem litterariam introducunt, noscimus. Nec inutile erit, addere *Censuram celebriorum Auctorum*, quam congessit THOMAS POPE-BLOVNT, *Geneuæ 1694. 4.* quæ in adnotandis iudiciis de variis eruditorum scriptis fundamenti loco nobis esse poterit. Qui velit, vti poterit GEORGII MATTHIÆ KÖNIGII *Bibliotheca veteri & noua*, quæ prodiit *Altdorfi 1678. f.* ad quam digeri possunt, quæ notatu digna reperiuntur ad vitas clarorum virorum. Magnopere laudanda & commendanda doctissimi Viri GOTTLIEB STOLLII *Kurtze Anleitung zur Historie der Gelahrheit* Tribus Partibus, *Halæ 1718. 8.* edita, qua liberalium artium atque scientiarum Philosophica-

phicarum concinnam Historiam refert, Scriptoresque optimæ notæ multo selectu & iudicio laudat. Nec male agunt qui *Acta Eruditorum Lipsiensium*, latina & quandoque Germanica, *Les Nouvelles de la Republique des Lettres. Nouuelle Bibliotheque Choisie. Iournal Literaire*, nec non Iudicia de omnibus talibus Actis litterariis, *Lipsiæ* edita & similia Eruditorum Diaria addunt, vt ex iis recentiorem statum Rei litterariæ cognoscant.

§. IX.

In Vniuersali Historia vtimur CHRISTOPHORI CELLARII *Historia antiqua, media & noua, ex Sexta Editione 1720. 12.* quæ breuis quidem est, sed accurata, ex additis etiam tabulis Synopticis Successio Regum peti potest. Nec tamen male quis aget, qui viua præceptoris voce vti velit. Res memoriæ est Historia, in qua tamen vt discernas verum a falso, iudicium locum habet, & exempla parallela insignem lucem præbent, ita vt viua Præceptoris vox multum instruat. Optime tamen fecerit, qui Cellarianæ Historiæ iunxerit MARCI ZVERII BOXHORNII *Chronologiam sacram*

Studium Historicum cumprimis Historiæ Vniuersalis & Germanicæ.

sacram & profanam, quæ cura IOANNIS ANDREÆ BOSII prodiit *Francofurti 1660. f.* vel CHRISTOPHORI SCHRADERI *Tabulas Chronologicas* & quod æstumatissimum esse debet DIONYSII PETAVII *Rationarium Temporum*, quod cum Continuatione ad recentiora tempora a. 1709. recusum *Lugduni Batauorum 1710. 8.* & non solum in historia medii æui plenius adhuc est, sed etiam in prioribus initium diuersarum Ærarum & Epocharum belle commonstrat. CHRISTOPHORI ADAMI RVPERTI *Obseruationes ad Historiæ Vniuersalis Synopsin Besoldianam minorem, cum supplementis Christophori Arnoldi, Franeckeræ 1698. 8.* ad historiam antiquam ex nummis multum conducit & accurata est. Historiam Regnorum Europæ strictim sed neruose tradit SAMVELIS PVFENDORFII *Introductio in Historiam Regnorum & Statuum, Francofurti ad Mœnum 1689. 8.* & qui eo prolixior est atque Commentarii vices habet BERNHARDI ZECHII *Europaischer Herold*, qui sub nomine FRIDERICH LEVTHOLFF von FRANCKENBERG prodiit *Lipsiæ 1705. f.* in quo historiam, statum & politiam Regnorum Europæ & Prouinciarum Germaniæ egregie describit auctor, multaque

que adnectit Acta publica, quæ ad pleniorem historiarum cognitionem conducunt. Similis RegnorumHistoriæ accuratius elaboratæ, ipsis adlegatis fontibus, spem olim fecit Excell. huius Bibliothecæ Auctor Germanicæ cum primis Historiæ studium cultoriIuris prudentiæ obIusPublicum summe necessarium, quæ nostro æuo insigniter exculta. Qua in re summe meritus illustris huius Bibliothecæ Auctor, qui *Syntagma Historiæ Germanicæ ex* fide dignis historicis & Actis publicis, magna cura & iudicio primus digessit, quod præclarum Opus *Ienæ 1716. 4.* lucem adspexit. Concinnum & elegans HistoriæGermanicæ Compendium dedit clarissimus Vir *IACOBVS CAROLVS SPENER Historia Germaniæ Vniuersali* & *Pragmatica*, adlegatis idoneis Scriptoribus *Halæ 1716. 1717. 8.* Notitia Scriptorum Historicorum peti potest ex *Bibliotheca Selecta Historica* Excellentissimi huius Bibliothecæ Auctoris, quæ ex Editione accuratiori prodiit *Ienæ 1705. 8.* cum qua iungenda Abbatis *LANGLET du FRESNOY Methode pour etudier l' Histoire*, Parisiis, Bruxellis & denuo Lipsiæ auctior cura *IO. BVRCHARDI MENCKENII* gallice edita, post modum ab eodem celeberri-

berrimo Viro in germanica versione quantum ad Catalogum Historicorum insigniter aucta, *Lipsiæ 1718. 8.* qui Liber perelegans est Methodumque tractandæ Historiæ commonstrat.

§. X.

Geographia. Alter Historiæ oculus est Geographia, in qua commendanda primum est *CHRISTOPHORI CELLARII Geographia antiqua, media & noua, Citzæ 1687. 12.* edita. Ad recentiorem Geographiam non male alias faciunt *IOANNIS HÜBNERI Geographische Fragen*, quæ ex *Vigesima Septima Editione* addita Præfatione de *melioribus Mappis Geographicis, Lipsiæ 1719. 12.* edita, ad statum præsentem accommodata, quæ subinde emendatur. Nec errabit, qui Itineraria Missoni, Mocqueti, Monconnisii, aliorumque addiderit, in his enim meliores latent deliciæ, & innocentes magis, ac in scandalosis istis & detestandis fabularum Romanensium libris. *MELISSANTIS Geographia Nouissima, Francofurti 1708.* & *1710. 2.* Tomis, licet non in omnibus sit accurata, historica tamen quædam & politica admixta habet.

§. XI.

§. XI.

In Genealogicis vtimur *Tabulis Genealogicis GEORGII LOHMEYERI*, quæ *Lüneburgi 1700. f.* recusæ, & *IACOBI WILHELMI IMHOFFII Notitia Procerum S. Romani-Germanici Imperii*, quæ *Tubingæ 1700. f.* recusa, & non solum originem cuiusuis domus in Imperio nostro monstrat, sed etiam diuisionem in varias Lineas. Ad Periodos recentiores potissimum faciunt *IO. HüBNERI Tabulæ Genealogicæ, Lipsiæ 1708. f.* licet parum accuratæ in medii æui Genealogiis, in quibus receptas plerumque opiniones sequitur. In Editione iterata quæ *Lipsiæ 1719. f.* prodiit, quædam suppleuit & emendauit. *Artem Heraldicam* in Compendio illustrauit auctor *der Durchlauchtigen Welt*, Parte Quarta & *CLAVDII FRANCISCI MENETRER* Scripta varia, inprimis *la veritable Art du Blazon, ou l'origine & la pratique des principes Heraldiques, à Lyon 1673. 12.* Addimus *IMMANVELIS WEBERI Examen Artis Heraldicæ*, quod ex Tertia Editione prodiit *Ienæ 1713. 8.* ac per Quæstiones est adornatum maximamque partem ex Speneriano, quod mox memorabimus opere collectum. Qui enim plenius instrui cupit, summo cum fructu vtetur

Genealogia & Heraldica.

tur

tur opere perfectisſimo PHILIPPI IACOBI SPENERI, cuius *Inſignium Theoriæ, ſeu Operis Heraldici pars ſpecialis* primum prodiit *Francofurti ad Mœnum 1682. f. pars generalis, Francofurti 1690. f.* & *Francofurti 1719. f.* I. A. RVDOLPHI *Heraldica Curioſa, Nürnberg 1698. f.* generalem Heraldicæ Partem admodum accurate deducit, ſingula exemplis illuſtrat & obſeruationibus hiſtorico-politicis. Dolendum ſaltim, quod Terminis Heraldicis illis vtatur, qui non vbiuis recepti. Optimum ſane huius Artis Compendium præbet IO. WOLFFGANGI TRIERS doctisſimi Viri, *Einleitung zu der Wapen-Kunſt*; cum Narratione præliminari de *Scientia Heroica* ſ. de Nobilitate ſuperiori & inferiori, eiusdemque Iuribus *Lipſiæ 1714. 8.* quæ multa cura ex optimis Scriptoribus eſt digeſta.

§. XII.

Studium Antiquitatum & alia.

Reſtant adhuc alia, quæ non æque neceſſaria ſunt ac priora, ad ornatum tamen multum conducunt. Romanorum quidem Antiquitates ad intellectum Legum, quæ ex Iure Romano deſumtæ, multum faciunt, ita, vt qui ipſos Iuris textus ſolide velit interpretari, earundem notitia inſtructus eſſe debeat. Dolendum

tamen

tamen nos destitutos adhuc esse iusto Antiquitatum Romanarum Systemate, quae enim habemus, vel plane nullius sunt vsus, vel non sufficiunt. Conatus ipse fui aliquid hac in parte, edendo *Antiquitatum Romanarum Syntagma de diis & sacrorum ritibus, Ienae 1700. 4.* Quod, volente Deo alterum sequetur, in quo politia, leges, Comitia, magistratus Romanorum & ipsum Ius Romanum plenius explicabitur. Iterum autem Iuuenibus Studiosis commendamus IOANNIS GOTTLIEB HEINECCII *Antiquitatum Iuris prudentiam illustrantium Syntagma* secundum Institutionum Iustinianearum ordinem digestum, *Halae 1719. 8.* cuius certe cum Institutionibus diligens lectio admodum erit fructuosa. Si quis rei nummariae horas quasdam succisiuas destinare velit, *Bibliothecam Numismatum* quam *1693. 12.* edidi, euoluere poterit, cui non male iungitur EVCHARII GOTTLIEB RINCKII *de veteris numismatis potentia & qualitate lucubratio, Lipsiae 1701. 4.* in qua multae Leges Romanorum de re nummaria illustrantur. Ad recentiorem numismatum historiam & cognitionem facit IO. GRöNINGI *Neu-eroeffnete Historie der modernen Medaillen*, quae *Hamburgi* prodiit *1702. 8.* Continetur hoc atque alia scripta in

in Libro, cui titulus: *der geöffnete Ritter-Platz, Hamburgi 1702. 8.* in quo ea, quæ ſcitu maxime neceſſaria, quæque vel ad rem militarem, ciuilem, naturalem, artem equeſtrem, atque alia eiusmodi faciunt, declarantur, vt inſeruire poſſint ad cognitionem variarum rerum. Ad medii æui Numiſmata facit IO. PETER LVDEWIGS *Einleitung zu dem Teutſchen Münz-Weſen mittler Zeiten, Halle 1709. 8.* quæ ad notitiam nummorum cauorum atque bracteatorum multa cura introducit.

§. XIII.

Methodus Studii Iuris.

Methodum Studii Iuris apte commonſtrauit IOANNES BARBEYRACIVS elegantisſima Oratione *de Studio Iuris recte inſtituendo, Grœningæ, 1717. 4.* quæ tamen ob exemplorum paucitatem noſtris in oris eſt perrara. Huc etiam præclare faciunt illuſtris Viri CHRISTIANI THOMASII *Cautelæ circa Præcognita Iuris prudentiæ Halæ 1710. 4.* latine, & germanica verſione donatæ *Halæ 1713. 8.* quibus ſalutaria multa Studioſo Iuris præcepta continentur. Quo nomine iuuenibus ſingulariter commendo VLRICI MARBACHII, *Introitum Iuris prudentiæ apertum, Ienæ 1717. 8.* libellum elegantem & vtilem, quo, cum breui Iuris omnis hiſto-

Historia, salubriter multa monet. In ipsa Iuris prudentia negligitur communiter Historia Iuris, admodum tamen est necessaria, immo ipsi Iuris tractationi præmittenda. Commendatissima igitur esse debet illustris huius Bibliothecæ Auctoris BVRCARDI GOTTHELFFII STRUVII *Historia Iuris Romani*, *Iustinianei*, *Græci*, *Germanici*, *Canonici*, *Feudalis*, *Criminalis & Publici*, cum Prolegomenis de *Scriptoribus Historiæ Iuris*, *Ienæ 1718. 4.* plene & accurate elaborata. Iungi tamen vtiliter possunt CHRISTIANI GODOFREDI HOFFMANNI *Historia Iuris Romano-Iustinianei*, *Lipsiæ 1718. 4.* & IANI VINCENTII GRAVINÆ *de Ortu & progressu Iuris Ciuilis Libros*, qui inter Opera Viri *Lipsiæ 1717. 4.* iunctim edita primo loco comparent & cultissimo stilo sunt perscripti Introductionis loco nobis esse potest SIMONIS van LEEVWEN libellus *de origine*, *progressu*, *vsu atque auctoritate Iuris Ciuilis* cum notis Vinnii editus *Lugduni-Batauorum 1671. 8. Ienæ 1697. 8.* recusus, in quo legum veterum, Librorum Iuris & variarum editionum rationem erudite persequitur. Addi tamen debet IACOBI GOTHOFREDI elegantissimum *Manuale Iuris*, & qui cum eo prodiit IOSEPHVS MARIA

SVARESIVS in editione vltima *Amstelodami* apud Elzeuirios *1663. 12.* Hoc enim, tanquam verum Manuale, in quo non solum Historia Iuris, sed etiam dispositio Pandectarum & Leges notabiles exhibentur, dignum, vt omnium manibus teratur. Addere quis potest CHRISTIANI THOMASII *Nauorum Iuris prudentiæ Ante Iustinianeæ* Libros duos ex Editione Secunda, *Halæ 1707. 4.* & HENRICI ERNESTI KESTNERI de *defectibus Iuris Communis in Republica Germanica Dissertationes*, *Rinthelii 1708. 4.* vt liberemur a vulgi opinione, quasi sine erroribus sit Ius Iustinianeum.

§. XIV.

Iurisprudentia. In Iurisprudentiæ tractatione præire nobis poterit *B. Parentis Iurisprudentia Romano-Germanica Forensis*, ad vsum Fori Saxonici præsertim accommodata ex *Duodecima Editione 1719. 12.* & elegantissima IO. HENRICI BERGERI *Oeconomia Iuris*, *Lipsiæ 1719. 4.* Ad Pandectas introducunt VLRICI HVBERI *Positiones Iuris contractæ*, secundum Institutiones & Pandectas, ad primordia disciplinæ vsumque fori attemperatæ, *Franekeræ 1682. 8.* & cum scholiis CHRISTIANI THOMA-

MASII, *Lipsiæ 1685. 8.* qui liber summa cura est elaboratus. Egregiæ etiam sunt GEORGII BEYERI *Positiones Iuris, secundum Institutiones & Pandectas, Lipsiæ ex Tertia Editione 1718. 4.* quæ & a perspicuitate & selectu, ordine atque iudicio sunt laudandæ. Inter Editiones Institutionum vero optima iam est IVSTI HENNINGII BOEHMERI, ex antiquitatibus & scriptis ICtorum humanissimis egregie illustrata, *Halæ 1719. 8.* Ex Commentariis ad Instituta commendandus est IOACHIMI HOPPII Commentatio Succincta *Francofurti ad Viadrum 1718. 4.* ad vsum eorum, qui Iuris initia faciunt, maxime accommodatus, cui adiungendus elegans & vtilis Commentarius *dem Teutschen Iustiniano* additus *Augustæ Vindelicorum 1718. 4.* & ANDREÆ HOMBERGII *Prælectiones Academicæ ad Institutiones Iustinianeas, Helmstadii 1703. 4.* Addi potest IOACHIMI HOPPII *Examen Institutionum Imperialium*, in quo per erotemata, quæstiones in Institutis obuenientes, quas ad vsum hodiernum direxit, tractat. Qui pleniorem & subtiliorem quærunt Commentarium, habent ARNOLDI VINNII, recusum *Norimbergæ 1676. 4.* qui Bachouium se-

fecutus, quæftiones magis arduas tractat, atque Inftituta cum Pandectis perpetuo confert. Qui praxin amant, addere poffunt IOANNIS PHILIPPI *Vfum practicum Inftitutionum*, *Lipfiæ 1677. 4.* editum, in quo formulas actionum ad fingulos paragraphos adducit. Ad controuerfias Inftitutionum faciunt IOANN. STRAVCHII *Differtationes Iuftinianeæ*, quibus adnotationes theoretico-practicas addidit CHRISTIANVS THOMASIVS, *Francofurti 1683. 4.* qui iunctim *Ienæ 1718. 4.* prodiere.

§. XV.

Tractatio Pandectarum. In Pandectarum editionibus commendanda in primis eft DIONYSII GOTHOFREDI, & præcipue ea, quæ cura SIMONIS van LEEVWEN prodiit *Amftelodami 1663. f.* Hæc tamen cum hodie rarius habeatur, vfui effe poteft illa, quæ *Lugduni* facta *1650. f.* cum non folum iufto caractere conftet, fed alias etiam fatis fit emendata. Ob huc accurate emendatum Textum laudatur etiam Editio quæ *Francofurti ad Mœnum 1663. 4.* edita eft. Licet in frequentiori vfu effe foleat, quæ *Lipfiæ 170 4.* & hoc anno, prodiit. Ex Commentatoribus eminet HENRICI ZOëSII *Commentarius*, *Louanii 1675. f.* &

& *Coloniæ 1689. 4.* qui non quidem ad Leges singulas facit iusto tamen atque accurato ordine Pandectarum Titulos disponit, & Leges per rationes solide probat, ita, vt etiam systematis vicem possit gerere. Addi potest IOANNIS BRVNNEMANNII Commentarius, qui ab eo commendandus, quod ad singulas Leges est directus, e quibus casum & quæstiones format, easdem decidit atque ad Scriptores remittit, prodiit *Lipsiæ 1714. f.* Qui antiquam Iuris Romani rationem Germanicique Iuris Antiquitates desiderat, iungere poterit IO. SCHILTERI *Commentarium, Ienæ 1712. f.* recusum, qui non solum Ius Iustinianeum ex antiquo Iure Romano illustrat, sed etiam idem cum Iuribus mediæ ætatis, gentium præsertim Germanicarum, erudite confert, ita, vt ad solidam textus interpretationem multum conducat. Inter Systemata Iuris Ciuilis pro docentium diuersitate receptum est vel SYNTAGMA STRUVIANVM vel COMPENDIVM LAVTERBACHIANVM, cuius vtriusque Editiones antiquiores castigatiores sunt recentioribus. Ad Lauterbachium extant SAMVELIS STRYKII *Adnotationes succinctæ*, ex *Editione Septima Lipsiæ 1718. 4.* & quæ inde prodierunt GOTTLIEBII GERHARDI TITII *Obseruationum ratiocinantium in Com-*

pendium Iuris Lauterbachianum Centuria V. Lipsiæ 1703. 8. in quibus vulgaria præiudicia conatur euellere. Addi quoque possunt IO. HENRICI BERGERI *Resolutiones Legum Obstantium quæ in Compendio Lauterbachiano expromuntur, Witteberga ex Editione Tertia 1716. 8.* Vtilissimum opus est SAMVELIS STRYKII *Vsus Modernus Pandectarum* a summo Viro ad Librum XXII. elaboratus, postmodum ab excellentissimis ICtis IVSTO HENNINGIO BOEHMERO atque IACOBO FRIDERICO LVDOVICI continuatus & absolutus præfixoque IO. SAMVELIS STRYKII Auctoris Filii nomine, ex Editione III. *Halæ 1716. 1717. 4.* recusus, qui & facilitate & selectu se eximie commendat quæque ex Iure Romano in vsu sunt, egregie declarat. Iungi debent eiusdem grauissimi ICti Tractatus præclari quos *de Cautelis Contractuum, Witteberga 1717. 4.* De *Cautelis Testamentorum Editione Tertia Halæ 1716. 4. De Successione ab Intestato ex Editione Quinta Francofurti ad Viadrum 1719. 4. De Iure Sensuum, Francofurti ad Viadrum, 1719. 4.* edidit. Addimus GOTTLIEBI GERHARDI TITII *Ius Priuatum*, quod *Lipsiæ 1709. 4.* prodiit, atque ad omnes Iuris Partos ad mores Germaniæ adplicatas, est directum. Ex Commen-

mentariis ad Codicem, ANTONII PEREZII *Praelectiones in Codicem*, *Amstelodami 1663. 4.* editae, ob iudicii grauitatem & quod ad solidam Iuris explicationem faciant, aestimandae. Praeferendus vero adhuc est IOANNIS BRVNNEMANNI Commentarius, per casus atque rationes legum bene deductus, labore plane egregio, in quo nihil videmus intactum, ipsos etiam fontes sedulo allegatos, optima est editio SAMVELIS STRYKII, *Lipsiae 1699. f.* Inter Polemicos praecipuae habendae sunt GEORGII ADAMI STRUVII, *Euolutiones* saepius editae, quae ad Syntagma directae, eiusdemque *Gothofredi Immo*, quod *Francofurti ad Moenum*, *1695. 4.* prodiit, in quo Leges obstantes a Gothofredo in notis allegatae, conciliantur. Plures adhuc controuersias decidit LVDERVS MENCKENIVS in *Gymnasio Polemico Iuris*, quod *Lipsiae 1708. 4.* est editum. Ampliori adhuc apparatu Controuersias Iuris Ciuilis tractat SAMVELIS de COCCEII *Ius Controuersum Ciuile* ad Compendii Lauterbachiani seriem digestum, cuius *Pars Prima Francofurti ad Viadrum 1713. 4. Altera* vero Ibidem *1718. 4.* prodiit.

§. XVI.

Lexica Iuris. Præter Systemata, addi quoque possunt Lexica, in quibus æstimandus præ cæteris est AVGVSTINI BARBOSÆ *Thesaurus Locorum Communium Iurisprudentiæ*, qui per axiomata deductus, cura SAMVELIS STRYKII prodiit *Lipsiæ 1690. f.* & *Editione Quinta* auctior factus ab ANDREA CHRISTOPHORO ROESENERO *Lipsiæ 1719. f.* In hoc enim brocardica Iuris sub suis Titulis videmus posita, & per leges non solum, sed etiam auctoritates prudentum confirmata, ita vt omnibus debeat esse commendatissimus. ARNOLDI REYGERI *Thesaurus Iuris*, qui per AHASVERVM FRITSCHIVM auctus atque editus *Francofurti 1668. f.* iis est vtilis, qui in elaborandis materiis sunt occupati. Cardinalis TVSCHI vero *Conclusiones practicabiles, Francofurti 1623. f. IV. Vol.* in eo valent, quod sententias multas practicorum in iisdem videamus congestas, vt exinde allegata multa hauriri possint in scriptis aduocatorum. In explicatione vocum & terminorum Iuris vtimur IOANNIS CALVINI *Lexico, Francofurti 1604. f.* Non ea quidem farragine sed cum selectu & accuratione ex Brissonii, Hotmanni & Prateii Lexicis, Cuiacii Obser-

seruationibus & Commentariis congestum est *Lexicon Iuridicum*, quod *Geneuæ, apud Iacobum Stoer 1599. f.* prodiit quodque Iuris Cultoribus iuuenibus magnopere commendatum volo.

§. XVII.

Inter Practicos, in foris nostris Saxonicis insignem auctoritatem habet *Processus* BENEDICTI CARPZOVII, qui *Lipsiæ* recusus *1708. f.* In Terris electoralibus vero optimus est LVDOVICI GüNTHERI MARTINI *Commentarius ad Ordinationem Processus Electoralis Saxonici*, qui *Francofurti & Lipsiæ 1710. f.* ex iterata editione prodiit. In Processu Ciuili atque Criminali sufficere poterit IOANNIS BRVNNEMANNI *Processus, Francofurti ad Viadrum 1714. 4.* qui accuratior est reliquis. Addi potest Scriptum egregium illustris viri, SAMVELIS STRYKII *Introductio ad Praxin Forensem, caute instituendam, Witteberga 1714. 4.* quæ accuratam præbet Praxeos delineationem. Eiusdem æstimandus est Tractatus de *Actionibus forensibus inuestigandis & caute eligendis, vt & de actionum præscriptione, Halæ 1698. 4.* singulis qui ad praxin tendunt, commendandus. Perelegantia & vtilia sunt MICHAELIS HENRICI GRIBNERI *Scriptores Practici.*

Principia Processus Iudiciarii ex *Editione Secunda*, *Halæ* 1719. 8. Commendationem quoque singularem merentur, cum GOTHOFREDI BARTHII *Hodegeta Forensis Ciuilis & Criminalis*, *Lipsiæ* 1715. 4. tum IACOBI FRIDERICI LVDOVICI *Einleitungen zu denen Processen Halæ* ex *Editione Quinta* 1716. 4. In formulis Actionum habemus vel QVIRINI SCHACHERI *Collegium Practicum*, quod ad ordinem Pandectarum directum prodiit *Lipsiæ* 1694. 4. vel BARTHOLOMÆI LEONHARDI SVENDENDöRFERI *Summariam Actionum forensium Expositionem*, ex iterata Editione, *Lipsiæ* 1687. 4. in qua plerasque actionum formulas videmus adductas. Circa exceptiones vtile est ANDREÆ RIVINI *specimen exceptionum*, *Lipsiæ* 1686. 8. & quæ plenius hanc exposuit materiam, IOANNIS OLDENDORPII *sylloge Exceptionum forensium*, quam auxit atque ad vsum fori accommodauit ANDREAS CHRISTOPHORVS ROESENERVS, *Lipsiæ* 1692. 4. Non male aget, qui addere voluerit ADAMI VOLCKMANNI *Notariat-Kunst*, quæ reuisa atque emendata per GEORGIVM BEYERVM *Lipsiæ* 1715. f. His vero qui breuius Scriptum desiderant nominandus BENIAMIN SALOMONIS

SCHLE-

SCHLEGELS *Allzeitfertiger Notarius, Leipzig 1715. 8,* ex quibus multa quoque quæ ad solennia & formulas Iuris faciunt, hauriuntur. In *Processu Camerali* cognoscendo præcipui sunt *GEORGIVS MELCHIOR de LVDOLF Commentatione Systematica de Iure Camerali Francofurti ad Manum 1719. 4.* edita atque ex fontibus Legum Publicarum & Recessus Visitationis novissimæ deducta, & *IACOBI BLVMII Processus Cameralis, Francofurti 1676. 4.* cui tamen non male quis iunget *IOANNIS DECKHERRI Librum singularem Relationum, Votorum & Decisionum Cameralis Iudicii, Spiræ 1681. 4.* in quo ipsum modum procedendi in Iudicio Camerali per exempla declarat. *ANDREÆ GAILII Obseruationes Camerales* non tantum ad Processum Cameralem faciunt, sed & ad sententias in foris Germaniæ receptas, quæ plerumque secundum sententias Camerales solent dirigi. *EVERARDI FABRICII Gailius Enucleatus, Coloniæ, 1697. 4.* omnibus maxime est necessarius, quippe ad singulas Gailii obseruationes, sententias ICtorum clarissimorum dissentientium, & praxin hodiernam notat. In sententiarum quoque, quæ in foris receptæ, decisionibus eminent *DAVIDIS MEVII Decisiones summi Tribunalis*

Wismariensis, & in Terris Saxonicis præcipue *BENEDICTI CARPZOVII Definitiones*, & *MATTHIÆ BERLICHII Conclusiones*, qui Patres dici solent Practicorum.

§. XVIII.

Ius Criminale. In Iure Criminali compendium præbet *PETRI MULLERI Iuruprudentia Criminalis*, *Ienæ 1701. 4.* Plenius vero Systema est *PETRI THEODORICI Collegium Criminale*, ex editione & cum adiunctis dissertationibus beati Parentis, *Ienæ 1671. 4.* Addi potest *IOANNIS BAPTISTÆ VULPINII succus ex operibus Farinacii*, *Lugduni 1687. f.* cum ipsa Opera Farinacii maioris sint molis, & quantum ad Criminalem Processum Saxonicum, *BENEDICTI CARPZOVII Practica Criminalis*, *Wittebergæ 1709. f.* hic enim Pater Criminalistarum vulgo habetur, licet multa proferat, quæ hodie non amplius sint in vsu. In ipso Processu venit *BENEDICTI CARPZOVII Achts-Proceß*, & qui certa adhuc parte prævalet *Processus Criminalis Altenburgensis.* Nuper *CHRISTIANVS IACOBVS HEIL Iudicem & Defensorem in Processu Inquisitionis s. Tractatum Criminalem Theoretico-Practicum. Lipsiæ 1717. 4.* edidit, qui Liber hoc in argu-

argumento sane est egregius & in Praxi versaturis perutilis. De *Defensione* vero *Reorum* optimum est Scriptum *TOBIÆ GRANTZII*, quod *Lipsiæ 1702. 4.* & locupletius longe *1718. f. Francofurti ad Lipsiæ* prodiit, iis qui defensionem suscipiunt vtilissimum.

§. XIX.

In Iure Feudali instar omnium esse poterit *Beati Parentis Syntagma Iuris Feudalis*, quod cum Obseruationibus atque Decisionibus Feudalibus *Editione Decima Francofurti 1717. 4.* recusum, in hoc enim non solum diuersas Feudorum species videmus explicatas, sed etiam singulas quæstiones Feudales erudite decisas. Si quis tamen varias Feudistarum sententias quærit, habet *HENRICI a ROSENTHAL* Tractatum de *Feudis, Francofurti 1682. f.* recusum, qui operosus admodum est in congerendis variorum opinionibus. Vel si quis breuius quid desideret, vsurpare poterit *CASPARIS HENRICI HORNII Iurisprudentiam Feudalem Longobardo-Teutonicam, Witteberga 1705. 4.* & ex *Secunda Editione Ibidem 1719. 4.* *Ius Feudale.*

§. XX.

In Iure Canonico præmittenda primum *Ius Canonicum.*

mum eſt *GERHARDI von MASTRICHT Hiſtoria Iuris Eccleſiaſtici*, *Duisburgi* edita *1676. 8.* recuſa, curante Chriſtiano Thomaſio, *Halæ 1705.* & *Ibidem 1718. 8.* in qua originem, ſeriem, & partes Iuris Canonici explicat. Inter ipſas vero Editiones Iuris Canonici ea eſt emendatiſſima, quæ cura *PETRI* & *FRANCISCI PITHOEORVM* primo *Pariſiis 1687. f.* prodiit, poſt *Lipſiæ* recuſa *1705. f.* ſed cum iſta ſumtuoſi ſit oris, in eius locum ſubſtitui poteſt ea, quæ *Coloniæ 1661. 4.* prodiit. Inter Compendia Iuris Canonico-Eccleſiaſtici bina ſunt æſtimanda. *VALERII ANDREÆ* dicti a patria *DESSELII Erotemata* Iuris Canonici, quæ cum Notis beati Parentis, *Ienæ 1709. 8.* recuſa, ipſas quæſtiones Iuris Canonici, iuſtius explicat, quibus addi poſſunt perilluſtris *LYNGKERI Analecta*, quibus praxin conſiſtoriorum videmus explicatam, & *IOANNIS SCHILTERI Inſtitutiones Iuris Canonici*, quæ Editione Sexta recuſæ, *Ienæ 1718. 8.* ad Antiquitates Eccleſiaſticas & Hiſtoriam Conciliorum, quæ fontes præbent Iuris Canonici, faciunt egregie, ita vt bina iſta Compendia haut male combinentur. Iungi tamen hiſce Inſtitutionibus debent cum *IVSTI HENNINGII BOEHMERI Schil-*

terus

terum Suppletus & Continuatus Halæ 1712. 8. tum *CASPARIS HENRICI HORNII Additamenta in has Institutiones, Wittebergæ 1718. 8.* Magni in Iure Canonico Pontificio nominis sunt *IOANNIS PAVLI LANCELOTTI Institutiones Iuris Canonici*, quas luculento Commentario illustrauit *CASPAR ZIEGLERVS, Wittebergæ 1669. 4.* quo Ius Pontificium curate exponit næuosque illius grauiter commonstrat. Inde *CHRISTIANVS THOMASIVS* has *Institutiones* cum *Notis Variorum* potissimum autem Ziegleri, & suis edidit, iisque cum primis arcana Dominationis Papalis, Episcopalis, clericalis cordate aperuit *Halæ 1716. 1717. 4.* Ex Pontificiis æstimandum maxime est *LVDOVICI ENGELII Collegium Iuris Canonici, Salisburgi 1700. 4.* recusum, quod in quæstionibus canonicis præcipuum est. Qui pleniores petunt Commentarios habent *ERNRICI PIRRHINGII* & *EMANVELIS GONZALEZ* de *TELLEZ*, quorum ille ad decidendas quæstiones, hic ad capitulorum solidiorem explicationem plurimum conducit. In Iure Ecclesiastico, quod in Terris Protestantium præsertim a Iure Canonico bene distinguendum, eminet elegantissimum & doctissimum *IVSTI HENNINGII BOEHMERI*

Ius

Ius Ecclesiasticum Protestantium ad seriem Decretalium expositum, cuius Volumen Primum *Halæ 1714. 4.* Alterum *Ibidem 1717. 4.* quod ad Librum III. vsque pertingit, reliquos magno desiderio omnes expectant. Addi debet laudatissimus *IOANNIS BRVNNEMANNI* Tractatus de *Iure Ecclesiastico*, qui notis & supplementis adauctus a *SAMVELE STRYKIO*, *Francofurti & Lipsiæ 1709 4.* ex *Editione Quinta* prodiit, cuius auctor pius atque cordatus communibus opinionibus non ita regitur, ac vulgo solet, sed Iura circa Sacra, & quæ his adnexa, multosque rei Ecclesiasticæ næuos declarat egregie. *BENEDICTI CARPZOVII Iurisprudentia Ecclesiastica*, quæ *Lipsiæ 1708. f.* recusa, ea ex ratione addi meretur, quia in Consistoriis secundum eiusdem decisa pronuntiatur communiter. Editæ nuper *ANDREÆ BEYERI Additiones ad hanc Iurisprudentiam Dresdæ 1718. f.* Nec incongruum erit, si in Matrimonialibus addere velimus *HIERONYMI BRVCKNERI Decisiones Iuris Matrimonialis controversi Francofurti 1692. 4.* & *Gothæ 1705. 4.* edita, quibus multi casus rariores continentur.

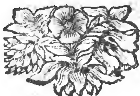
§. XXI.

§. XXI.

In Iure Publico comparandi primum veniunt RECESSVS IMPERII, quorum optima est editio, quæ *Francofurti 1707. f.* recusa. Inter Collectores Actorum publicorum, cum LONDORPII, THVCELII & LVNIGII *Acta* nimis sint sumtuosa, commendamus præ cæteris ANTONII FABRI *Staats-Canzley*, cuius iam XXXIII. Tomi extant editi *ab a. 1697. seqq. 8.* ex quibus non solum stylum curiæ addiscimus, sed etiam quid circa controuersias hodie in Imperio obuias obuenerit. Addi possunt, quæ heic loci excuduntur *Electa Iuris Publici* Tomis XV. *8.* quæ sane sunt vtilissima. Inter Commentarios in *Auream Bullam* æstimamus, quantum ad Historiam HENRICI GVNTHERI THVLEMARII, *Heidelbergæ 1697. f.* quantum ad materias vero & controuersias illustres IO. PETRI LVDEWIG *Vollständige Erläuterung der Güldenen Bulle*, cuius *Pars Prima Francofurti & Lipsiæ 1716. 4. Altera, Ibidem 1719. 4.* edita est. Cum autem *Instrumentum Pacis Westphalicæ* potissimum sit fundamentum Iuris nostri Publici, legendæ non solum studiose ipsæ Pacis huius Tabulæ sed adhibendæ etiam HENRICI ab HENNIGES, *Meditationes* *Ius Publicum.*

ad Instrumentum Pacis Cæsareo-Suecicum Specimina Decem, ab *Anno 1706. ad Annum 1712. 4.* editæ, atque ab auctore in rebus Imperii Germanici controuersiisque circa Pacem hanc versatissimo, ex actis & vsu expositæ. Cum Instrumenti Pacis lectione sedulo coniungendæ *Capitulationes Cæsareæ* cum primis nouissima CAROLI VI. Imperatoris Augustissimi, quæ a BERNHARDO Nobili Domino de ZECH Iuniore, accuratissime procurata & eximiis Actis Publicis illustrata sub elogio: *Gegenwærtiger Verfassung der Kayserlichen Regierung in Teutschland*, edita est *Lipsiæ 1713. 4.* Inter Systemata suam laudem habet GABRIELIS SCHWEDERI *Introductio in Ius Publicum Imperii Romano-Germanici nouissimum*, *Tubingæ 1707. 8.* Hoc enim non solum ob ordinem, sed etiam materiæ tractationem est accuratissimum. Illustrationis caussa addi potest IOANNIS FRIDERICI PFEFFINGERI, *Vitriarius illustratus, seu Institutiones Iuris Publici Romano-Germanici*, ex *Editione Tertia*, *Tomus Primus*, *Gothæ*, sine temporis adnotatione editus *4. Libri I. Titulos XV.* exhibet; *Tomus Secundus* itidem *Gothæ* editus ad Libri II. Tit. VI. pertingit & Indice est instructus, reliqua adhuc expectamus. Hic enim plerasque materias, quæ suc-

succincte tantum a Schwedero traduntur, magno labore ex Historiarum monimentis & Actis Publicis collegit vberius, ita, vt studioso Iuris magis conueniant quam vasta ista Volumina Limnæana. Qui Illustris huius Bibliothecæ Auctoris Scripta & accuratas curas amat addere possunt Eiusdem *Syntagma Iuris Publici, Imperii nostri Romano-Germanici, ex genuinis fontibus Historiarum, Legibus Imperii fundamentalibus, Actis Publicis, Diplomatibus & Obseruantia Imperii collectum, atque ad præsentem statum directum* quod *Secunda Editione* auctiori longe & emendatiori prodiit *Ienæ 1720. 4.* His igitur subsidiis instructus quilibet, Deo auctore, feliciores faciet progressus, quos optamus omnibus, qui veram amant Iuris prudentiam.

INDEX AVCTORVM.

A.

von

Cella.

Coc-

E.

Ec-

F. Fa-

F.

Fin-

Guaz-

Harp-

Herol-

Ho-

I.

de

L.

de

Mau-

Mo-

Philip-

Q.

R.

de

S.

Schurz-

Simon

T.

Vena-

Vrsi-

VVern-

IN-

INDEX

Rerum præcipuarum, de quibus Scriptores recensentur.

A.

de

Ca-

Cre-

Iudi-

Præ-

Reo-

S.

Spe-

V. Va-

ERRATA.

p. 108. l. 16. Iacobi l. *Iani*
p. 148. l. 11. Titius l. *Titus*
p. 876. in margine dele *Anglicani*
p. 242. l. 22. l. *Kretſchmer*
Riuinus l. Q. Sept. Florentis.
p. 490. lege IO. CHRISTIANI
p. 786. l. 19. l. Bünau.

FINIS.

